www.GadirHum.com
İslam Tarihi'nde
Gerçeğe Giden Yol
Mehdi Aksu


TAKDİM

TATHİR AYETİNDE EHL-İ BEYT KİMLERDİR
Peygamber (s.a.a)'in Hanımları Ehli Beyttenmidir?
Deryadan Yalnızca Bir Katre
Ayette Geçen "Rics" Ne Demektir?
İSMETİN TANIMI
İsmet ile İlgili Akti Deliller.
İsmet ile İlgili Nakli Deliller.
İsmet Cebrimidir İhtiyarimidir?
İsmet Sonradan Kazanılan Bir Makammıdır?
İTRETİM-EHL-İ BEYTİM Mİ DOĞRUDUR YOKSA SÜNNETİM Mİ?
İtretim-Ehl-i Beytim Hadisinin Senedi
Sünnetim Metni'nin Senedi
Sünnetim Metni'nin İkinci Senedi
Sünnetim Metni'nin Üçüncü Senedi
Sakaleyn Hadisinin Mefhumu
İMAM MEHDİ'NİN HAYATINA KISA BİR BAKIŞ

TOPRAĞA SECDE
Peygamber (s.a.a) Zamanında Ve Sonrasında Secde
Toprağa Secde Etmek Şirkmidir?
İmam Hüseyn'in Toprağına Secde Etme Hakkında Bir Münazara
NAMAZDA EL BAĞLAMA
1- Sahl B. Sad'ın Hadisi
2- Vail B. Hucr'un Hadisi
NAMAZLARI BİRLEŞTİRME
NAMAZLARI BİRLEŞTİME HAKKINDA HADİSLER:
ABDESTTE AYAĞA MESHETME
Hadislere Bakış
EBU TALİB'İN İMANI
Hz. Ebu Talib'in İmanına Deliller
Ebu Talib'in İlmi-Edebi Eserleri
Hz. Ebu Talib'in İmanı İspatında İkinci Yol
Ebu Talib'in İmanın İspatında Üçüncü Yol
Abdul Muttalib Ve Ebu Talib'i Ziyaret Etmek ve Onları İmanı
HZ. FATİMA'NIN ÖFKESİ
Hz. Fatima'nın Ölümü Cahiliye Ölümümüdür?
TEMETTÜ HACCI

Şefaat Hakkında Bir Soru ve Cevap
Şefaat Rivayetlerini
Kaynakları
BEDA
Kuran'da Beda Kelimelerin Şerhi
Ayetlerin Tefsiri
Ehl-i Sünnet Kaynaklarında Beda
Ehl-i Beyt Mektebi Kaynaklarında Beda
Ölümden Kurtulan Genç
Sadaka Ömrü Uzatır
İnfak ve İhsan Mukedderadı Değiştirdi.
Beda İnancının Eser
PEYGAMBERDEN SONRAKİ HALİFELER
On iki İmamın İsiml
Kurtuluş 12 İmam'a Uymaktadır
12 İmam Hadislerin Tefsiri ve Bu Konudaki Görüşler
Bu Rivayetlerin Hak Manası
Bu Hadis Neden ve Nasıl Tahrif'den Uzak Kalmıştır?
GADİR-İ HUM VE MEVL
KELİMESİNİN ANLAMI
Mevla Kelimesine İt

EZANDAKİ İHTİLAFLAR
Birinci Delil:

İmam Mehdi'nin Viladetinin Gizliliği
İmam'ın Sıfat ve Özellikleri
Gaybet-i Suğra
Gaybet-i Kubra
Hz. Mehdi'nin Zuhuruna Olan İnanç İslami Bir İnanç tır.
Ehl-i Sünnet Alimlerinin Mehdilik Hadislerini Naklat- tikleri Bazı Sahabelerin İsimleri
İmam Mehdi'nin Zuhur Edeceğini Kaydeden Ehl-i Sünnet Alimleri ve Kitapları
Ehli Sünnet Alimlerinin Bu Konuda Yazdığı Kitapların isimleri
İmam Mehdi'nin Zuhur ve Kıyamını İnkar Edenin Hükmü
Kuran'da Hz. Mehdi
İmam Mehdi'nin İsmi Neden Kuran'da Zikrolunmamıştır?
1. İsim ile Tanıtma:
2. Rakam ile Tanıtma:
3. Sıfat ile Tanıtma:
Müslümanların İcması
Zamanın İmamı ve Semavi Kitaplar
Zebur da Cihanı Islahçı

Peygamber'den Sonra Ümre
EHL-İ SÜNNETTE MATEM VE AŞURA
TERAVİH NAMAZI
ŞİA İNANÇLARI
ŞİA VE SAHABE
RİC'AT NEDİR?
Kuran'da Ric'at
Geçmiş Kavimlerde Ric'at
Hadislerde Ric'at

ŞEFAAT
Şefaat Particilik Değildir
Şefaatin Kaynakları

(Kuran'da Şefaat)
Reddolunan (Menfi) Şefaatler
Kabul Gören (Müspet) Şefaatler
Hadislerde Şefaat

İkinci Delil:
Üçüncü Delil:
Dördüncü Delil:
Beşinci Delil:
Altıncı Delil:
Yedinci Delil:
Sekizinci Delil:

MEZHEPLERİN ÇIKIŞ ZAMANI
Sahabe ve Tabiin'in Zamanında Halkın Fakihlere Müracaat Etmesi:
Sahabe ve Tabiin'in Zamanında Mezhepl
Olmayışı:
Mezhepleri Çıkış Zar
Taklid Mercii İsmini

Mezhep İmamı İsmin
Dönüşmesi
Mezheplerin Genişlemesinin Sebepleri:


TAKDİM

Hamd Allah'a ki övenler O'nu layıkıyla övemezler; nitemetlerini sayıp dökenler onları söyleyip bitiremezler; çalışıp çabalayanlar hakkını eda edemezler. Hamd ederim Allah'a nimetlerini tamamladığı için, yüceliğine uymak için O'na

isyan etmekten kurtulmak için, yokluktan, yoksulluktan kurtulmak için. Hamd o Allah'a ki, gözler onu apaçık görüşle göremez fakat gönüller iman gerçekleriyle görür. Nimetlerine şükrederek O'nu överim, bana yüklediği vazifeleri yapabilmek için O'ndan yardım dilerim.

Salat-u selam, alemlere rahmet ve ümmeti aydınlatan bir ışık olarak gönderdiği, varlığını kerem hamurundan yoğur-duğu, ezeli ululuk soyundan getirdiği, yücelik ağacının kökünden yaratıp, üstünlük dalında büyüterek dallarla, budaklarla, meyvalarla yetiştirip geliştirdiği iki cihan güneşi olan resulüne ve günalhardan mutahhar olan şerefli Ehl-i Beyt'ine, ulemaya, şühedaya ve Allah yolunda hiçbir tağuti ve şeytani güce taviz vermeden yürüyen, yollar katederek ilerleyen müminlere...

Ey tehlikeler ve belalar dolusu vadiye düşen misafir. İster istemez bu vadiye geldin. Seni kendi isteğinle buraya getirmediler. Bu vadide 72 taraftan sana yönelmeler ve seni kazanmak isteyenler vardır. Seni sadece bu vadide Allahın emir buyurduğu sıratul mustakim kurtuluşa ve Allahın rızasına görürür. İnsanlığın klavuzu ısrarla insanları şu sözüyle bu yola davet ediyor; "Benim Ehli beytim Nuhun gemisine benzer, o gemiye binenler kurtulur, binmeyenler ise helak olur."

Yolun her ne kadarda uzun olsa korkmana ve vesvese-lere kapılmana hiç de gerek yoktur. Çünkü bu yolda maksada varman için Rabbin tarafından yoluna dikilen 12 tane nur ve çerağ vardır. Bu yolda gördüğün herşey nur ve aydınlıktır. Hidayetdir ve yol sırat-ul Mustakimdir.

Öyleyse durma vakdi değildir. Git, ilerle ve koş.....
Korkup vesveseye kapılma. Hennaslar seni aldatmasınlar, yoldan çıkarmasınlar. Sen mübarek ağaca doğru yola koyulmuşsun ve Rabbinle ahitleşmişsin. Allahın inayeti seninledir ve onun rızası seni beklemektedir.

Sen "Elestu" gününde Rabbinle ahitleşmedin mi ? Öyleyse bu ahdini bozma.

Sen Resulü Ekrem efendimize bel bağlamadın mı? Öyleyse bu bağlılığını gevşetme.

Sen Kuran a körü körüne taklidden ve cahilane taassupdan el çekeceğine dair söz vermedin mi? Öyleyse sözünde dur ve şahsiyetini koru.

Sen kurtuluş gemisine Allah'ın evliyaları ile beraber olmayı istemedin mi? Öyleyse gaflet ve cehalet deryasında kendini helak etme.

Kıyamet günü amel defterinin sağ eline verilmesini ve yüzünün ak olmasını istiyorsan öyleyse vaktini biraz araştırmaya, incelemeye ve okumaya ayır ki lülu ve mercan dolu cevherlere ulaşıp hayretten kurtulasın.

Allahu Teala sana akıl ve şuur vermiştir. Bu ulvi nimeti en önemli işlerinde yani yaşam felsefesinde kullamalısın. Sakın, geçmişlerden bana ne, tarihde olup bitenlerden bana ne demeyesin. Çünkü sen bu ümmetten bir parçasın ve bu tarihe bağlısın. Öyleyse geçmişde olup bitenlerden haberdar olmalı ve büyük bir dikkat ile doğruları ve yanlışları birbirinden ayırd etmelisin. Bu ancak çalışma ile, ilim ve amel ile ve en önemlisi taassup ve körü körüne taklidden uzak durma ile sağlanır.

Öyleyse yerinde sayma, yanlış ve çıkmaz sokaklara girme Salih ve Sadık insanlardan sor ki seni tuba ağacına yönlendirsinler. Senki kendini kainatın şerefli ünnetinin bir üzvu olarak görüyorsun, Senki yeryüzünde Allahın halifesi olmak istiyorsun, Senki İslam peygamberinin arkasından gidip onun adımlarının yerine adımlarını basmak istiyorsun..... Öyleyse düşün ve dikkat et, yanlış yollara girme, Rabbini gazaplandırıp, Resulünün incitme, Kuran a yabancı olma ve neticede Allahın feyizleri olan Ehlibeytle ilişkini koparma. Çünkü onlar hidayett meş'aleleri, kurtuluş gemisinin sütunları ve Resullah (s.a.a) efendimizin risaletinin ücret ve mükafatlarıdırlar.

Onlar Allahın muhkem ayetleridir.

Onlar ilmi ihya eden ve cehaleti yok edenlerdir.

Onlar insanların öncüleri, yeryüzünün sütunları, iman kapıları ve Allahın emanetdarıdırlar.

Onlar Nubuvvet hanedanı, rahmet kapıları ve risaletin mekanıdırlar.

Onlar takva nişaneleri ve karanlığın aydınlatıcılarıdır.

Onlar Allahın beğenisini kazanmış ve gayb aleminin seçilmişleridir.

Onlar Resullah (s.a.a)'ın ilim hazineleridir.

Onlar dini muhalif ve muanid düşmanların tufanlarından korumak için, dinin yere kök salmış sağlam dağlarıdır.

Onların vesilesi ile hak asıl mekanına geri döner ve batıl onun yerini büsbütün terkeder.

Öyleyse onlara yönelmeli, onların tarz ve yönteminden ayrılmamalı, doğru yoldan ve sırat-ul mustakimden çıkarılmamak için anlarda itaat etmelisin.

Aziz okuyucu bu elinizdeki eserde yıllardan beri müslümanların zihinlerini meşgul eden ve ihtilaflara sebeb olan ve kimi zaman bu ihtilafların şiddetli boyutlara çıkmasına sebeb olan konulara Kuran, sünnet ve akıl gölgesinde açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Bunca açık ve net delillerden sonra, bir araştırma ürünü olan bu kitabın yıllardan beri süre gelen ve bitmeyen tartışmalara son bir noktayı koyması ümidi ile eser kaleme alınmıştır. Her konuda olduğu gibi bu konudada sağlam, sahih ve doğru bir inanç ve düşünceye ulaşmak için körükörüne taklid ve cahilane taassup ve bağnazlıktan uzak durarak eserin okunmasının faydalı olacağını tavsiye ediyoruz.

Müslümanlar arasındaki ihtilaflara son noktayı koyması ümidiyle.....

## TATHİR AYETİNDE EHL-İ BEYT KİMLERDİR?

"Ancak ve ancak Allah, ey Ehl-i Beyt sizden her çeşit pisliği, suçu gidermek ve sizi tam bir temizlikle tertemiz etmeyi irade eder."[1]

Bu ayeti kerime Kur'anı Kerim'in Ahzab suresindedir. Tefsir, Tarih ve hadisçi alimler arasında Tathir ayeti diye meşhurdur. Tarih boyunca bu ayetteki Ehl-i Beyt'in kimler olduğu hususunda büyük ihtilaflara düşülmüş ve bu ihtilafların da zararının faturası ise Müslümanlar tarafından ödenmiş ve kârını ise islamın büyük ve azılı düşmanları ve emperyalist güçler kazanmıştır.

Bazılarına göre Ehl-i Beyt'ten maksat peygamberin hanımları, bazılarına göre Ali, Akil ve Abbas'ın evlatları, bazılarına göre Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin ve bazılarına göre ise hem peygamberlerin hanımları ve hem de Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'dir. Aklı selim olan birisi bu ihtilafların hallini Kur'an, sünnet ve akıl gölgesinde aramalı ve bu kavramlar içerisinde hakka ulaşmalıdır.

Bu ayetin, Ehlibeytin fazilet üstünlük, masumluk ve maddi–manevi noksanlıklardan uzak olduklarına delalet ettiğine tered düt yoktur. Tathir ayeti, hakikati gören, basiretli, imanlı ve ilahi yolu giden insanların gözlerini ismet ve masumluk sıfatına sahip olan Ehlibeyte dikmelerine sebep olmuştur.

Ehli Sünnet ve Şianın hadis, tefsir ve tarih kitaplarından haberdar olan birisi bu ayetin sadece peygamber, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (a.s) hakkında nazil olduğunda zerre kadar bile tereddüt etmemesi gerekir. Bunun böyle oluşu kesin ve mütevatir bilinen meselelerden olup ve onu inkar etmek Kur'an'a, Peygambere ve Ehlibeyte karşı yapılan inattan başka bir şey değildir. Bunun aksini iddia etmek ya kör ve batıl taassuptan ya bir takım çıkarlardan veya da hadis, tarih ve tefsir kitaplarından haberdar olmamaktan kaynaklanmaktadır ve bunun başka bir alternatifi yoktur.

Ehli Sünnet'in bütün fırkalarının kabullendikleri kaynaklara bakacak olursak delaleti açık olan bu Ayet'in sadece beş kişi hakkında nazil olduğunu göreceğiz.

Ehli Sünnet'in değerli alimlerinden edebiyatçı ve tefsirci olan Celaleddin Suyiti 'Ed- dür- rul Mensur' adlı tefsir kitabında Ehli Sünnet ravilerinden bu ayetin beş kişi hakkında nazil olduğuna ve bir altıncı şahsın bulunmadığına dair yirmi tane rivayet nakletmiştir. Aynı şekilde İbn-i Carir-i Taberi tefsiri Taberi'de muhtelif senetlerle on beş rivayet nakletmiş ve ayetin sadece beş kişi hakkında nazil olduğunu söylemiştir. Bu ayetin Hz. Resulü Ekrem, İmam Ali, Hz. Fatima, İmam Hasan ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında nazil olduğuna dair hiçbir delil bile olmasaydı, bu konuda Peygamberin sadece şu sözü yeterli olurdu "Bu ayet ben, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Hz. Fatima hakkında nazil olmuştur."[2]

Ahmed b. Hanbel Ebu Said'i Hudri'den naklederek şöyle der: "Bu ayet Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hz. Fatima, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin hakkında nazil olmuştur."[3]

Biz şimdilik Caferi ve Ehli sünnet kaynaklarında ortak olarak zikrolunan bazı rivayetleri nakledecek ve daha sonra ayetin tefsirine geçeceğiz.

Birinci Hadis: Peygamber (s.a.a)'in değerli zevcesi ve ümmül muminin olan ümmü Seleme şöyle buyuruyor: "Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) benim odamdayken Hz. Fatima odaya geliverdi… ve peygamber Fatima'ya ey Fatima git eşini ve iki evladını buraya getir (Hz. Fatimanın onları seslemesi üzerine) Ali, Hasan, ve Hüseyin gelip odaya girdiler ve hepside birlikte yemek yemeğe başladılar ve bu esnada peygamber tahtın üzerinde bulunan döşeğin üzerinde oturuvermiş ve kendisininde bir Hayber kisası (aba) vardı. Ümmü Seleme diyor ki; Ben o odanın bir köşesindeki hücreye çekilmiş namaz kılmak ile meşgul iken Allah'u Teala bu ayeti nazil eyledi. "Allah siz Ehl-i Beyt'ten her türlü pisliği gidermek ve sizi tertemiz etmeyi irade eder" Ümmü Seleme diyor ki: Ben başımı odaya sokarak

şöyle dedim; Bende sizden miyim ey Allah'ın Resulü? Buyurdular ki; "sen hayır üzeresin, sen hayır üzeresin."

İkinci Hadis: Ümmü Seleme şöyle diyor; Hz. Resulü Ekrem Fatıma'ya şöyle buyurdular; "Eşin ve iki evladını buraya getir" Hz. Fatima onları getirdiğinde Peygamber onların üzerine Fedek kisasını (Aba) atarak mübarek ellerini onların başı üzerine kaldırıp şu duayı buyurdu;

"Allahım bunlar Al-i Muhammed'dir bereket ve salavatını Muhammede ve onun Al-ine gönder, doğrusu sen hamd-ü senaya layık ve yücesin, Ümmü Seleme diyor ki; Ben abanın bir köşesini onların yanına girmek için kaldırdım, Peygamber abayı benim elimden çekerek "sen hayır üzeresin" diye buyurdular.

Üçüncü Hadis: Peygamber (s.a.a) gökyüzünden feyz ve bereketin aşağı indiğini görünce iki defa kim burda dua ediyor diye buyurdular, (Ümmü selemenin kızı) Zeyneb benim ey Allah'ın Resulü diye seslendi, buyurdular ki, Hz. Ali, Hz. Fatima, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyni benim yanıma sesle gelsin, onlar geldiğinde Peygamber Hasanı sağ, Hüseyni sol, Ali ve Fatimayı da karşısına oturtarak Hayber kisasını (Aba) onların üzerine atıverdi ve şöyle buyurdu; "Her Peygamberin bir Ehlibeyti vardır ve bunlarda benim Ehlibeytimdir." Bunun mukabilinde Allah-u Teala şu ayeti nazil buyurdu: "……" Daha sonra Zeyneb, ey Allah'ın Resulü ben de sizinle olabilmem için abanın altına gelebilir miyim? Diye sordu, Peygamber (s.a.a) sen yerinde kal senin sonun hayır üzeredir inşallah diye buyurdular.

Dördüncü Hadis: Hamidi şöyle diyor; Sahihi Buhari ve Sahihi Müslimi'in ittifak ettikleri Aişe'nin müsnedindeki şu hadistir, Aişe şöyle diyor; Peygamber (s.a.a) sabah vakti evden dışarı çıktılar ve hazretin sırtında siyah bir aba vardı…..Hasan geldi ve Peygamber onu abanın altına aldı, sonra Hüseyin geldi onuda abanın altına aldı, sonra Fatima geldi onuda abanın altına aldı ve daha sonra da Ali geldi ve onuda abanın altına aldı ve şöyle buyurdu " Allah siz Ehl-i Beyt'ten her türlü pisliği gidermek ve sizi tertemiz etmeyi irade eder"

Beşinci Hadis: Aişe şöyle diyor; Peygamber evden dışarı çıktı ve sırtında üzerinde nakışlar bulunan siyah bir aba vardı, Hasan geldi ve onu abanın altına aldı, Hüseyin geldi onu da abanın altına aldı, sonra Fatıma geldi onu da abanın altına aldı ve daha sonra da Hz. Ali geldi Peygamber (s.a.a) onu da abanın altına aldı ve şöyle buyurdu: " Allah biz Ehl-i Beyt'ten her türlü pisliği gidermeyi ve bizi tertemiz etmeyi irade eder."

Altıncı Hadis: Peygamber (s.a.a)'ın zevcesi Ümmü Seleme'den bu ayetin onun evinde nazil olduğu naklolunmuştur. O, şöyle diyor; Tathir ayeti nazil olduğunda ben odada kapının yanında oturuyordum, dedim ki ey Allah'ın Resulü bende Ehlibeyt'ten değil miyim? "Sen hayır üzeresin sen Peygamberin zevcelerindensin" diye buyurdular. Ümmü Seleme diyor ki; o odada sadece Peygamber, Ali, Fatima, Hasan ve Hüseyin vardı. Peygamber (s.a.a) abayı onların üzerine çekerek buyurdular ki; "Allah'ım bunlar benim Ehlibeytimdir onlardan her türlü rics'i gider ve onları tertemiz eyle".

Yedinci Hadis: Salebi kendi senetleriyle Avam bin Huşeb'in amcasının oğlu Mecme'den şöyle rivayet eder; Annem ile birlikte Aişe'nin yanına gittik, annem

Aişey'e dedi ki, Cemel vakiası günü Ali'ye karşı kıyam ettiğini gördüm "Aişe bunun Allah tarafından bir takdir olduğunu söyledi" Annem (Aişe'den) Ali hakkında sordu, Aişe cevaben dedi ki; "İnsanlar içerisinde Peygamberin yanında en fazla değer sahibi olanı sordun. Andolsun Allah'a Peygamber (s.a.a)'in Ali'yi, Fatima'yı, Hasan ve Hüsey'ni kendi etrafına topladığını ve onların üzerine bir örtü atıp şöyle buyurduğunu gördüm; "Allah'ım bunlar benim Ehlibeytim ve bana has olanlardır, onlardan her türlü pisliği gider ve onları tertemiz kıl." Ben dedim ki ey Allah'ın Resulü bende senin Ehlibeytinden miyim? Buyurdular ki; "uzak dur sen hayır üzeresin".

Sekizinci Hadis: Tathir ayeti Ümmü Seleme'nin evinde Peygambere nazil olunca, Fatima, Hasan ve Hüseyn'i çağırdı ve Ali'de onun arkasındaydı hepsinin üzerini Aba ile örterek buyurdu ki; "Allahım bunlar benim Ehlibeytim'dir, onlardan her türlü pisliği gider ve onları tertemiz kıl". Ümmü Seleme, ey Allah'ın Resulü! Bende mi onlardanım? Diye sorduğunda, "sen yerinde kal, sen hayır üzeresin diye buyurdular".

Dokuzuncu Hadis: Enes b. Malik şöyle diyor; Peygamber altı ay boyunca sabah namazına giderken Fatima'nın kapısı önüne gelir şöyle buyururdu; "ey Ehlibeyt Allah siz Ehlibeyti her türlü pislikten gidermeyi ve sizi tertemiz etmeyi irade eder."

Evet Ehli sünnet ve Şianın kaynaklarında ortak olarak zikrolunan bu hadislerden ve daha zikrolunmayan bir çok hadisten anlaşılan, bu ayetin nüzul sebebinin beş kişi olduğudur ve onlarda Hz. Peygamber, İmam Ali, Hz. Fatima, İmam Hasan ve İmam Hüseyn (a.s)'dır. Gerçi Tathir ayeti nazil olduğunda sadece hayatta bu beş masum olduğundan, onların isimleri zikrolunmuştur ama diğer birçok hadislerde Ehlibeytten maksadın on dört masum olduğu açıkça beyan edilmiştir. Zira Tathir ayetinin nüzulu esnasında sadece beş masum hayatta idi ve diğer dokuz masumda İmam Hüseyn'in sülbunda idi, dolayısıyla onlarda Ehlibeyt'ten dirler zira buna sarih rivayetler vardır zikrolunmasının gereğini görmüyoruz. Dolayısıyla ilk beşinin ispatı diğer dokuzunun da ispatıdır kanısındayız. Zira "Ya eyyuhellezine amenu" Ey iman edenler diye başlayan ayetlerin muhatabı o zamanki sahabe olmakla beraber kıyamete kadarki tüm mu'minleride kapsamaktadır.

Zikrolunan ve olunmayan bunca hadislerin ravilerinde, bir takım kelimelerinde, nüzul mekanlarında ihtilaf olsada hadislerin birleşmiş oldukları tek bir ortak nokta Tathir ayetinin haklarında nazil olduğu Hz. Peygamber, İmam Ali, Hz. Fatima, İmam Hasan ve İmam Hüseyn (a.s)'dır. Bunca raviden ve rivayetten sonra şu iyice anlaşılmalıdır ki Kisa (aba) hadisi yani Tathir ayetinin Ehlibeyt imamları hakkında nüzul olduğunu açıklayan hadis mütevatir hadislerden olup inkar edilmesi Kur'an'a, sünnete ve Ehlibeyte karşı bir inat ve düşmanlıktan başka birşey değildir. Sadece bu konu hakkında çoğunluğu Ehli sünnet kanalından olan yetmişten fazla rivayeti Ehli sünnetin büyüklerinden olan, tefsircileri, tarihçileri, hadisçileri sahih, hasan ve muvassak senetlerle nakletmişlerdir. Tarih, tefsir ve hadis kitaplarından haberdar olan ve mezheb taassubu olmayan aklı selim birisi

bu konunun böyle oluşunda asla tereddüte düşmez ve konuyu olduğu gibi kabullenir.

Şimdi Tathir ayetinin Ehlibeyt yani Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) müminlerin emiri Hz. Ali, kadınların en afdali Hz. Fatima ve cennet gençleri Hz. İmam Hasan ve Hz. İmam Hüseyn hakkında olduğuna şahid olarak zikrettiğimiz ve daha zikredemediğimiz birçok hadisin kaynaklarından bazılarına yer veriyoruz. Daha geniş bir şekilde kaynak isteyenler Allame Şerefuddin'in türkçeye çevrilen El-Müracaat (mektuplar) adlı eserinin bir araştırma bölümüne başvura bilirler.

KAYNAKLAR

1- Sahih-i Müslim, Ehlibeyt'in faziletleri babı. c.5. S.36, h. 2424
2- Sahih- Tirmizi, c.5. s. 351, h. 3205
3- Müsned-i Hanbel, c.4, s. 107
4- Müstedrek-i Hakim, c.3, s. 133 ve 147 ve c. 2, s. 416
5- Hasaisi Nesei, s. 33
6- İbn-i Hacer, El- İsabe, c.2, s. 509
7- Tefsir-i Fahri Razi, c. 25, s. 209
8- Tefsir-i Taberi, c. 22, s. 6

## PEYGAMBER (s.a.a.)'İN HANIMLARI EHL-İ BEYT'TEN MİDİR?

Ahzab süresinin ayetlerinin tamamının Medine'de nazil olduğuna dair zerre kadar bir şüphe bile yoktur. Özellikle Peygamberin hanımlarına hitap eden bölümleri Medine'de nazil olmuştur. Ahzab suresinin ilk ayetleri Peygamberin hanımlarına hitap etmektedir. Ve onlara yönelik bazı düsturları vermektedir. Bu ayetler Peygamberin hanımlarının faziletlerinden söz etmemekte aksine onları fazilete davet etmektedir. Eğer Peygamberin hanımları onun zamanında ondan sonra Peygambere layık olurda ilahi cephede kalır ve ayetlere bilfiil riayet ederlerse, şüphesiz emir olunanı yapmış ve fazileti kazanmışlardır. Ama aksine olurda ayetin belirttiği gibi dünya ve dünyanın ziynetlerini ahirete tercih ederlerse şanına yakışmayanı yapmış ve emirleri çiğnemiş ve davet olundukları fazilete sırtlarını dönmüş olurlar.

Bu ayetlerden iki nokta anlaşılmaktadır:

1- Peygamberin hanımlarının hassas ve siyasi işlere karışmamaları ve evlerinde oturup Peygamberden sonra nasihatçi, barışçıl yolu seçmeleri ve ev içerisinde dahi batıl heveslerden, kötü düşünce ve davranışlardan uzak durmalarıdır.

2- Allah'u Teala'nın ezeli ve tekvini iradesinin Peygamberin hanımlarının paklığına, masumluğuna ve onların fazilet üstü olduğuna dair gerçekleşmediğidir. Zira Peygamberin hanımları fiillerinde temiz ve pak olmalarında, fazilet üstü olabilmelerinde muhtardırlar. Peygamberin eşlik makamına daima sahip olma iftiharını taşımak için salih bir yöntem ve ilahi bir çerçeveye girmeleri

gerekmekdir. Zira onlara olan hitabın başlangıcında ayet peygamberin hanımlarının iradesinden bahsetmektedir. (in kuntunne Turidned-dünya. Eğer dünyayı irade etseniz) oysa Tathir ayetinde ilahi iradeden bahsetmektedir. Anlaşılan peygamberin hanımlarına yönelik olan ilahi irade teşri'idir çünkü onlara "Eğer irade etseniz" şeklinde buyuruyor. Ama Ehlibeyt hakkındaki ilahi irade tekvinidir. Zira peygamberin hanımlarına buyrulan irade onlara buyrulmamıştır. Yani birinci hitapta peygamberin hanımlarının iradesinden ikinci iradede Allah'u Teala'nın iradesi söz konusudur.

Şimdi Tathir ayetinin Ehlibeyt hakkında nazil olduğuna dair bir kaç delili sunuyoruz.

1- Rivayetlere göre Peygamber kendisi ile birlikte odada bulunanlardan sadece beş kişiyi bir araya toplamış ve onların üzerine bir aba atmış ve onların pak, masum ve temizliğine dair dua etmiştir. Odadakiler dağınık bir haldeyken, peygamber bu duayı etmediler, eğer etseydiler odadakilerin hepsinin dua ve ayetin içerisine girdikleri düşünülebilirdi. İşte bu düşüncenin meydana gelmemesi ve böyle bir safsatanın iddia olunmaması için, Hz. Peygamber, (s.a.a.) Ehlibeyti bir örtünün altında bir araya toplayıp da dua buyurmuşlardır.

2- Rivayetlerdeki peygamberin Ümmü Selemeye olan sözüdür. "Hayır sen Ehlibeyt'ten değilsin ama senin sonun hayır üzeredir."

3- Rivayetlere göre peygamber şöyle buyurmuştur; "Allah'ım bunlar benim Ehlibeytimdir." Yani benim Ehlibeytim sadece bunlardan ibarettir. Eğer bunlardan başkalarıda örneğin hanımları veya diğer akrabalarıda Ehlibeyt'ten olmuş olsaydı "bunlar benim Ehlibeytimdir" şeklinde değil de "Allah'ım bunlar benim Ehlibeytim'dendir" şeklinde buyurması gerekirdi.

4- Rivayetlerden anlaşıldığı kadarıyla, Peygamber (s.a.a) iki defa Ümmü Selemenin bir defada Hz. Fatimanın evinde, Hz. Ali, Hz. Fatima, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyn (a.s)'ı abanın altına alarak "Allah'ım bunlar benim Ehlibeytimdir" diyerek duada bulunmuştur. Tathir ayeti bir defa nazil olmasına rağmen, Peygamber tarafından bu fiillerin tekrarlanmasındaki sebep Ehlibeytin bu beş kişiden fazla olmadığının imajının defalarca verilmesiydi.

5- Hz. Peygamber (s.a.a) ömrünün son altı, yedi veya sekiz ayında hergün sabah namazı vakti Hz. Fatıma'nın evi önüne gelir " Namaz ey Ehlibeyt, Allah'ın rahmeti ve selamı sizlere olsun" diye buyurur. Ve daha sonra Tathir ayetini okurdu. Peygamber (s.a.a)'in yapmış olduğu bu fiilin ve sözlerin anlamı nedir ? Tathir ayetini onlar hakkında bir defa okuması yeterli olmaz mıydı da! aylarca ve defalarca okuyordu, bunların sebebi nedir ? Sebep, ister Medine'de ister Medine dışında bulunan veya bu müddet içerisinde Medine'ye gelip giden Müslümanların tamamının bu olaydan ve Tathir ayetinin kimler hakkında olduğundan haberdar olmaları ve diğerlerine haber vermeleriydi. Hatta bazı rivayetlerde Hz. Resulü Ekrem (s.a.a)'in Hz. Fatima (s.a)'nın kapısını iki eliyle tutup da "Namaz ey Ehlibeyt…." Buyurduğu naklolunmuştur. Oysa eğer Peygamberin hanımları da Ehlibeytten olmuş olsalardı bir defa dahi olsa Peygamber (s.a.a) Ehlibeyt kelimesini onlar hakkında da kullanırdı. Oysa hiç kimse, hatta aziz ve muhterem olmak isteyen Peygamberin bazı hanımları ve bunların dışında, geneli bile böyle

bir iddiada bulunmamış ve hiç bir rivayette naklolunmamış ve hiç bir kaynak kitapta yazılmamıştır. Hatta bu hadisin ravilerinden birisi olan Aişe dahi bu ayetin İmam Ali, Hz. Fatima, İmam Hasan ve İmam Hüseyn (a.s) hakkında nazil olduğunu itiraf etmiştir. Hz. Resulü Ekremin vefatından sonra da hanımları içerisinde hiçbirisinin Ehlibeytten olduğu iddiası olmamış ve böyle bir iddiayı sahabe bile yapmamıştır.

6- Tathir ayetinden önce, Peygamberin hanımlarına hitaben yirmi tane kadınların çoğulunu belirten (kunne- kuntunne- turidune) zamir vardır. Ama Tathir ayetine gelince hitap olunanlarda bir değişiklik olur ve kadınların çoğulu zamiri kalkar erkeklerin çoğulunu belirten zamir (kum) o zamirlerin yerine geçer. Eğer maksat kadınlar idi ise neden zamir erkeklerin çoğuluna dönüştü.

7- Diğer bir delilde Sahih-i Müslim'deki rivayettir;…Zeyd b. Erkam'dan, Peygamberin Ehlibeyti kimlerdir ? onun kadınları mıdır ? şeklinde sorulunca, o şöyle cevap vermiştir; Hayır, vallahi kadın eşi ile birlikte belirli bir zamanda beraber olur. Daha sonra eşi onu boşarsa kadın babasının ve kavminin yanına döner, Peygamberin Ehlibeyti onun aslıdır ve ona en yakın olup ondan kopmayan akrabaları ve sadakanın haram olduğu kimselerdir.[4] Neticede bu hadiste de hanımların Ehlibeytten olmadığı bahsedilmiştir.

Bu delillerden anlaşılan Tathir ayetinin Peygamberin Ehlibeyti dışında hiç kimsenin hakkında nazil olmadığı ve sadece Ehlibeyt hakkında nazil olduğudur. Şimdiye kadar söylenenler ayetin nüzul şanı ve ayet dalında naklolunan bazı rivayetlerden ibaretti, şimdi kısa bir şekilde ayetin tefsirine yer verilecektir.

Tathir ayetinin başında geçen "innema" kapsam ve sınır edatlarındandır. Arap lisanı ediplerinin yanında en kuvvetli kapsam ve sınır edatı "innema" dır. Anlamı ise Allah'ın iradesinin Ehlibeytin ismet ve masumluğunda gerçekleştiğinin sınırlanmasıdır. Zira Allah'ın iradesi ayetteki "Kum" zamirinde gerçekleşmiştir. Ayetteki Ehlibeyt ister ihtisas (Ehlibeyte mahsus ediyorum) ister medihe ve övgü (Ehlibeyti övüyorum) veya isterse de nida (ey Ehlibeyt) babından olsun, bu kelime "Kum" zamirini beyan eder ve açıklar. Neticede Allah'ın ismet ve masumluk iradesi Ehlibeytin üzerinde gerçekleşmiş olur. Gerçekte bu kapsam ve sınır iradesi iki alanda gerçekleşmiştir; Birisi Allah'ın iradesinin sadece ismet ve masumlukta yani ricsi ve her türlü maddi- manevi pisliği ortadan kaldırma ve tertemiz etme iradesinin gerçekleşmesidir. Yani Allah'ın Ehlibeyt hakkında ismet ve masumluktan başka bir iradesi yoktur. Allah'ın diğer bir iradesi ise bu sıfatın bu ayette sadece Ehlibeyt için olupda başkası hakkında olmadığıdır. Örneğin birisi eğer "ben sizin eve sadece ziyaret için geldim" derse, bu sözden iki irade ve sınır anlaşılmaktadır. Birincisi sadece ziyaret için geldiğini ve başka bir amaç için gelmediğini ve ikinci olarak da sadece senin ziyaretine geldiğini, hem senin ve hem de başkalarının ziyaretine gelmediğini anlatmaktadır. Elbette iki sınır ve kapsamın bir edatla anlaşılması biraz zordur ama beyan olunduğu şekilde bir sakıncası kalmaz.

Bu ayette Allah'ın iradesi teşrii irade değil de tekvini iradedir. Zira teşrii irade hüküm, kanun, emir ve nehiyden ibarettir ve bunlarda sadece Ehlibeyte has değildir, aksine bütün insanlık teşrii iradeyi içeren bütün bu sıfatların hepsinde

eşittirler. Çünkü Allah-u Tealanın iradesi ve her irade, ister tekvini olsun ister teşrii, irade olunanın aksine olmaz ve ona hilaf etmez. Yalnız teşrii iradede hedef hükmün icad olması ve tekvini iradede de amaç kovn (ol) ve dış alemde vakianın özünün gerçekleşmesidir. İşte bunun için Allah'ın ismet iradesinin özü ve gerçeği Ehlibeyt hakkında gerçekleşmiştir. Zira Allah-u Teala şöyle buyuruyor: "O'nun işi, bir şeyi yapmak istediğinde ol der, o şeyde oluverir."[5]

Diğer bir beyana göre, varlığın yaratılması ve meydana gelmesinin illeti Allah-u Tealanın iradesinden kaynaklanmaktadır. Ve illet'de asla malulüne muhalefet etmez. İşte bunun için ismet ve masumluk iradesi onun gerçekleşmesinin gerekliliğidir.

## DERYADAN YALNIZCA BİR KATRE

Konumuzun bu bölümünde deryadan yalnızca bir katre unva'nın da Ehlibeyt İmamlarının bazı fazilet ve üstünlüklerini zikredeceğiz.

Günümüzde çeşitli münasebetlerde Ehlibeyt hakkında sohbetler ve tartışmalar tertip edilmektedir. Bu sohbetler ve tartışmalara katılanların bazıları ünvan ve şöhret sahibi oldukları halde, bu konuda geniş bilgi sahibi ve konu hakkındaki ayet ve hadislerden haberden olmadıkları ve dolayısıyla ünvan ve sıfatlarına yakışmayan açıklamalarda bulundukları görülmektedir. Oysa insanın bildiği konuda konuşması ve bilmediklerinde de susması aklın yoludur. Ama ne yazık ki, bazıları bazen bu yolun dışına çıkmışlardır.

Ehlibeyt İmamlarının faziletleri, makamları ve üstünlükleri hakkında, Arapça, Farsça, Türkçe, İngilizce, Orduca, Almanca ve diğer bir çok dillerde binlerce cilt kitap yazılmış ve tercüme edilmiştir. Bu da onların faziletlerinin nedenli büyük olduğunu gösterir.

Salebi kendi tefsirinde, İnsan suresinin tefsirini yaparken İbni Abbas'tan şöyle nakletmiştir; "Hasan ve Hüseyn hasta oldular. Peygamber (s.a.a) Ebu Bekir ve Ömer'in de içlerinde bulunduğu bir grup sahabesi ile beraber onların ziyaretine geldiler. Ve Hz. Ali'ye şöyle dediler; Ey Ali keşke evlatlarının şifası için bir nezirde bulunsaydın. Ali , Fatıma ve Fizze onların şifa bulması için üç gün oruç tutmayı nezrettiler. (Bazı rivayetlere göre Hasan ve Hüseyn de oruç tutmak için nezrettiler.) kısa bir zaman sonra ikisi de iyleşti. Yemek yönünden ellerinde bir şey olmadığı için Hz. Ali, Yahudi olan Şem'un b. Haris Hayberinin yanına gitti ve ondan bir miktar arpa borç aldı ve evine getirdi. Fatıma bu arpayı un haline getirdi ve onun üçte birinden herkese bir adet olarak beş tane ekmek pişirdi. Hz. Ali'de camide Allah Resulü ile birlikte namazı kıldıktan sonra eve geldi. Sofrayı açtılar, tam iftar edeceklerken bir fakir kapının yanına gelerek şöyle seslendi; Esselamu aleykum ya Ehlibeyt-i Muhammed (selam olsun sizlere ey Muhammedin Ehlibeyti) ben fakir bir Müslümanım, yediğinizden bana da yediriniz ki, Allah size Cennet yemeklerinden yedirsin. Hz. Ali bunu işittiğinde, yemeğini ona vermek için emir buyurdu. Evdekilerin tamamı Ali'ye uyarak hepsi fakiri kendilerinden öne düşürdüler ve kendi paylarını ona verdiler. Ve o akşam sudan başka bir şey içmediler. İkinci günde aynı olay bir yetim ile tekrarlandı. O

akşam da sadece su içtiler. Üçüncü gün de aynı mesele bir esir ile tekrarlandı ve üçüncü akşamda su ile iftar ettiler. Neticede üç gün aç kaldılar.

Peygamber (s.a.a) efendimiz onlara baktığında onların açlıktan titrediklerini gördü. Şöyle buyurdu; Sizin bu haliniz bana çok ağır geldi. Daha sonra kalkıp onlarla beraber hareket etti ve Fatıma'nın evine girdiğinde onu ibadet mihrabında açlıktan perişan bir halde gördü ve rahatsız oldu.

Bu esnada Cebrail nazil oldu ve şöyle dedi; Ey Muhammed bu sureyi al. Allah böyle bir aile ile seni kutluyor. Daha sonra İnsan suresinden on yedi ayeti okudu. "... Onlar kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler. Biz size Allah rızası için yemek yediriyoruz, sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz. Biz sert ve belalı bir günde Rabb'imizden korkarız. İşte bu yüzden Allah onları o günün fenalığından esirger, parlaklık ve sevinç verir. Sabretmelerine karşılık onlara Cenneti ve ipekleri lütfeder. Orada koltuklara kurulmuş olarak bulunurlar. Ne yakıcı sıcak görülür orada ve nede dondurucu soğuk. (Cennet ağaçlarının ) gölgeleri üzerlerine sarkar, kolayca koparılabilen meyveleri istifadelerine sunulur.... Bu sizin için bir mükafattır. Sizin gayretiniz karşılığını bulmuştur.[6]

Muhammed b. Ali Gazali: "El-Belağet" adlı kitabında Salebinin naklettiği rivayeti zikretmiş ve şunu da eklemiştir; Peygamber (s.a.a)'in Ehlibeytine semadan sofra nazil oldu ve onlar yedi gün ondan yediler. Bu rivayeti Zamehşeride "El-Keşşaf" adlı tefsirinin c.4, s.197'de nakletmiştir. Ve yine Vahidi'de "Esbab-un Nüzul"adlı kitabının s. 296'da nakletmiştir.

Evet, tefsirciler bu ayetlerin Hz. Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyn hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir.

Ehlibeyt hakkında nazil olan diğer bir ayet ise "Meveddet" ayetidir. Allah'u Teala Kur'an-ı Kerimde şöyle buyuruyor; "Deki ben buna karşılık sizden akrabalık sevgisinden başka bir ücret istemiyorum."[7]

Peygamber (s.a.a) kendi buyruklarında açık bir şekilde bu ayetin maksadının kimler olduğunu belirtmişlerdir. İtaatleri ve sevgileri farz olan akrabalarının kimler olduğunu söylemiştir. Tefsirciler, hadisçiler ve tarihçiler bu ayette geçen Peygamberin yakınlarının Ali, Fatıma Hasan ve Hüseyin olduğuna dair rivayetler nakletmişlerdir.

Zamehşeri El- Keşşaf adlı tefsirinde şöyle diyor; "Müşrikler bir araya toplanarak bir birlerine şöyle diyorlardı; Acaba Muhammed'in memuriyeti için bir ücret isteyeceğini düşünüyor musunuz? Bu esnada "söyle sizden bir ücret istemiyorum..." ayeti nazil oldu. Daha sonra Zamehşeri şöyle diyor. Rivayete göre, bu ayet nazil olduğunda, dediler ki; ya Muhammed (s.a.a) muhabbet ve sevgileri bizlere farz olan akrabaların kimlerdir? O Hazret şöyle cevap buyurdu; Ali, Fatıma ve onların iki oğlu.[8](Hasan- Hüseyin)

Muhabbet ve sevgi insandan bir şeyler ister ve muhabbetin şartları da vardır. Muhabbet sevginin insandan istediği en önemli şey itaattir. Zira Kur'anı Kerim şöyle buyuruyor; (Resulüm) "deki, eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki, Allah'ta sizi sevsin"[9] işte bu itaat muhabbet ve sevginin yanında olmadı mı o sevgi boş ve yapmacık bir sevgi olur. Acaba Peygamber (s.a.a)'den günümüze

kadar Peygamberin yakınları olan Ehlibeyti hem sevip hem de itaat eden kimler olmuştur! Ve kimler Ehlibeyti sevdiklerini iddia ettikleri gibi, onlarında yolunda gitmemiş ve Ehlibeyte itaat edenlere de farklı gözlerle bakmışlardır? Ehlibeyt hakkında nazil olan ayetlerden bir diğeride "Mubahale" ayetidir. Allah'u Teala şöyle buyuruyor; "sana bu ilim geldikten sonra seninle bu konuda tartışanlara deki "gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, nefislerimizi (kendimizi) nefislerinizi (kendilerinizi) çağıralım, ondan sonra da dua edelim Allah'ın lanetini yalancılara havale edelim."[10]

Tarihçiler ve tefsircilerin naklettiklerine göre Ehlibeytin makam, menzilet ve üstünlüğünü bildiren kalıcı ve tarihi bir hadise vuku bulmuştur. Bu tarihi hadisenin adı Mübahale olayıdır.

Necran'lı bir grup Nesrani Peygamber ile munazara ve muzakere etmek için O Hazretin yanına geldiler. Allah-u Teala bu ayeti nazil buyurarak, Resulüne; Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyn'i çağırıp onları yanına almasını ve bunlarla beraber belirlenen noktaya gitmesini, Nasranilerin de kendi çocuklarını, kadınlarını alarak gelmelerini ve Allah'ın lanet ve azabını yalancılara istemelerini emretmiştir.

Peygamber (s.a.a) onları Mubahaleye davet ettiğinde onlarda dönelim ve düşünelim dediler. Daha sonra kendi aralarında meşverete koyuldular ve söz sahipleri olan Akib'e şöyle dediler; sen ne düşünüyorsun? O şöyle cevap verdi; Ey Nasraniler, and olsun sizler Muhammed'in Peygamber olduğunu ve onun Allah tarafından bir kitapla geldiğini biliyorsunuz. Peygamberi ile Mübahale edipte yaşlıları kalan çocukları büyüyen hiçbir ümmet olmamıştır. Eğer böyle yaparsanız helak olacağız. Eğer kendi dininizde ısrarlı iseniz bu adamı terk edin ve kendi diyarınıza dönün. Bu esnada, Allah Resulü geldiler ve kucağında Hüseyin, Hasanın eli elinde, Fatıma arkasında ve Ali'de Fatıma'nın arkasında idi. Peygamber şöyle buyuruyordu; Ben dua ettiğimde sizler de amin deyiniz.

Necran Oskof'u bu manzarayı görür görmez Necran Nasranilerine dönerek şöyle dedi; "Ben öyle simalar görüyorum ki, Allah dilese bunların hürmetine dağları yerinden söker. Sakın Mubahale etmeyesiniz, helak olursunuz ve kıyamete kadar yeryüzünde Nesrani kalmaz. Daha sonra şöyle dediler; Ey Ebu-l Kasım, biz Mubahale etmemeye karar aldık, sen kendi dininde kal, bizde kendi dinimizde kalalım. Daha sonra aralarında bir anlaşma yaparak bir birlerinden ayrılmışlardır. Daha sonra Zamehşeri bu ayete dayanarak Ehlibeytin yüce makam ve üstünlüğünün olduğunu söylüyor.[11]

Bu ayetin nüzul şanını bu şekilde nakledip Hz. Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'in adını bu olayda zikredenlerden bazıları şunlardır;

1-Hafız Ebu Naim İsfehani, Nüzul-ul Kur-an
2-Tefsir-i İbni Kesir, c.1, s. 370
3-Hafız Suyuti, Esbab-un Nüzul Dürr-ul Mensur.
4-Sahih-i Müslim, c. 7, s. 120, h. 1871
5-Süneni Tirmizi, c. 4, s. 293, h. 4085
6-Müsned-i Ahmed, c. 1, s, 185
7-Süneni Beyhaki, c.7, s. 63
8-Müstedrek-u Hakim, c. 3, s. 150

9-El- İsabe, c.2, s. 503
10-Marifet-ul Hadis, Hakim, s. 50

Ahmed b. Hanbel kendi müsnedinde şöyle naklediyor; Peygamber (s.a.a) Hasan ve Hüseyn'in elini tutarak şöyle buyurdu; Kim beni ve bu ikisini, bunların babasını ve annesini severse kıyamet günü benimle beraber benim derecemde olacaktır.[12]

Şafii İbni meğazili Cabir b. Abdullah Ensariden şöyle rivayet etmiştir; Peygamber bir gün Arafat'ta Hz. Ali'ye şöyle buyurdu; "Ey Ali yaklaş, Ben ve sen bir ağaçtan yaratılmışız. Ben o ağacın köküyüm sen fer'isin (gövdesisin), Hasan ve Hüseyn onun dallarıdır. Kim o dallardan birine tutunursa Allah onu Cennete götürür."[13]

Abdullah b. Abbas şöyle diyor; Peygamberden, Ademin Rabbinden aldığı kelimeler hakkında sorulunca şöyle buyurdular; Adem Allah'a Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyn'in hakkına yemin etti ki, tövbesini kabul etsin, Allah'ta onun tövbesini kabul etti.[14]

Zamehşeri kendi tefsirinde Ehlibeyt hakkında bir rivayet nakletmiş ve bu rivayeti Fahri Razi ve Kurtubi de kendi tefsirlerin de ondan iktibas etmişlerdir. Mezkur hadis Ehlibeytin makam ve faziletini açıklamaktadır. O hadiste Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; Kim Al-i Muhammedi sevdiği halde ölürse şahadet mertebesine erişmiş olarak ölür. Bilin, kim Al-i Muhammedi sevdiği halde ölürse bağışlanmış olarak ölür. Bilin, kim Al-i Muhammedi severek ölürse tövbe etmiş olarak ölür. Bilin, kim Al-i Muhammedi severek ölürse imanı kamil mümin olarak ölür. Bilin, kim Al-i Muhammedi severek ölürse ölüm meleği ona Cennet müjdesi verir. Sonra da Münker ve Nekir onu Cennet'le müjdeler. Bilin, kim Al-i Muhammed'i severek ölürse gelin kocasının evine girer gibi Cennete gider. Bilin, kim Al-i Muhammedi severek ölürse Allah kabrinde Cennete iki kapı açar. Bilin kim Al-i Muhammedi severek ölürse mezarı rahmet meleklerinin ziyaretgahı olur. Bilin, kim Al-i Muhammedi severek ölürse sünnet üzere gerçeğe uyan topluluktan olarak ölür. Şunu da bilin, kim Al-i Muhammede buğz ederek ölürse kıyamet günü iki gözü arasına, bu Allah'ın rahmetinden meyustur, sözü yazılmış olarak gelir. Bilin ki, kim Al-i Muhammede buğz ederek ölürse kafir olarak ölür. Bilin ki, kim Al-i Muhammede buğz ederek ölürse Cennetin kokusunu bile alamaz.[15]

İbni Abbas Resulü Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu naklediyor; "Allah'ı nimetleri için seviniz, beni de Allah için seviniz ve Ehlibeytimi de benim için seviniz.[16]

Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; Her kim benim gibi yaşamak ve benim gibi ölmek ve benimle Allah'ın hazırladığı üstün Cennette kalmak isterse benden sonra Ali'yi kendine veli kabul etsin, onu sevenleri sevsin ve benden sonra Ehlibeytime iktida etsin, (uysun) . Çünkü onlar benim, benim akrabamdırlar. Benim toprağımdan yaratılmışlardır. Benim ilmim ve fehmim onlara verilmiştir. Vay olsun ümmetimden onların faziletlerini yalanlayanlara ve benimle onların yakınlığını koparanlara, Allah benim şefaatimi onlara nasip eylemesin.[17]

Daha sonra da zikrettiğimiz "Sakaleyn" hadisi "Gemi hadisi" "yıldızlar" hadisi Ehlibeytin faziletine delalet etmektedir.

Mukrizi, Müslümanların çoğunluğunu Ehlibeyt hakkında suçlu ve kusurlu görmüştür. Ehlibeyt hakkında yazmış olduğu kitabın baş bölümlerinde bu kitabı yazmanın sebebini şöyle açıklamıştır. "Müslümanların çoğunluğunu Ehlibeyt hakkında kusurlu gördüğüm, onların hakkından yüz çevirdiklerini ve onların haklarına cahil olduklarını gördüğüm için onların (Ehlibeytin) yüceliğini ve makamını içeren bu özet kitabı telif ettim"[18]

Her dönemde Ehli Sünnetin önde gelen meşhur alimleri tarafından Ehlibeytin makam ve faziletlerine dair kitaplar yazılmıştır. Onlardan bir kaçı şunlardan ibarettir: Şeyh Süleyman Belehi Hanefi, Yenabi-ul Mevedde, Cemaleddin Zerendi, Mirac-il Vüsul Fi Marifeti Al-ir Resul Hafız Ebu Naim İsfehani, Menakib ve Fezail-u Ehlel Beyt- İbni Meğazili Şafii, Menakib-i Ehlel Beyt- Seyyid Ebu Bekr b. Şihab-ud Din, Reşvetüs Sadi Min behri Fezail-i Ben-in Nebiyyil Hadi – Şeyh Abdullah b. Muhammed b. Amir Şüberavi, Kitab-ul ithaf bi Hubb-il Eşraf- Celaleddin Suyuti, ihya-ul Meyyit bi Fezail-i Ehl-il Beyt- Şeyh-ül İslam İbrahim b. Muhammed Hemuyeni, Feraid-us Simtayn Fi Fezail-il Murteza vez Zehra ves Sibtayn- İmam-ul Herem Şafii, Zehair-ul Ukba- Nured-din b. Sebbah Maliki, Füsul-ul Mühimme Fi Fezail-il E'imme- İbni Cevzi, Tezkiret-ul Hevas- Muhammed b. Yusuf Genci Şafii, Kifayet-ut Talib Muhammed b. Talha Şafii, Metalib-us Süul Fi Menakib-i Al-ir Resul Harazemi, El- Menakib Gazi Behlûl Behcet efendi, Teşrih ve Muhakeme der tarihi Al-i Muhammed...

Zikretmiş olduğumuz en son kitab, yakın tarihimizin, Türkiye'nin Anadolu bölgesinde ve İstanbul'da, akıl, nakil, fıkıh ve irfan ilimlerinde meşhur olan Gazi Behlül Behcet efendi tarafında kaleme alınmıştır.

Ehli Sünnetin dört mezhebinden birisi olan Şafii mezhebinin imamı, İmam Şafii'ye şöyle dediler; Halk Ehlibeytin fazilet ve makamlarını dinlemeye tahammül edemiyorlar. eğer, Bizden birisinin Ehlibeytin faziletini söylediğimizi görürlerse bu Rafizidir derler. Şafii bunu duyar duymaz şu şiiri okumuştur; "Bir mecliste Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin zikrolunduğu zaman. Bazı düşmanlar halkı Ehlibeyt zikrinden alı koymak için başka bir söz ortaya atarlar.... ve derler ki, bu Rafizilerin sözüdür. Ben (Şafii) Fatima'nın muhabbetini Rafizilik görenlerden Allah'a sığınırım. Rabbimin salatı Al-i Resule olsun ve onun laneti böyle bir cehalete olsun.[19]

Daha sonra Şafii şöyle demiştir; Bana, Rafizi oldun dediler. Dedim ki, hayır Rafizilik benim dinim ve inancım değildir. Ama ben hiç şüphesiz en üstün imamı ve hidayetçiyi seviyorum. Eğer vasiyi sevmek Rafizilikse, öyleyse ben herkesten daha Rafiziyim.[20] Yine Şafii şöyle demiştir: Ey Resulullah'ın Ehlibeyti, sizin sevginiz Allah tarafından Farzdır ve O bunu Kur'anda nazil buyurmuştur. Sizin yüceliğinize eder ki, size salavat göndermeyenin namazı boştur.[21] Ehlibeyt imamlarının faziletlerini genişçe yazmaya kalkarsak ciltlerce kitap oluşur. Dolayısıyla konuyu fazla uzatmamak için Hz. Ali'nin sözleriyle bu bölüme son vereceğiz.

“Karanlıklarda yolu bizimle (Ehlibeyt) buldunuz. Yüceliklere, üstünlüklere bizimle vardınız. Ayın sonlarındaki, karanlıklarda bizimle aydınlığa çıktınız. Sağır olsun o kulak ki, yüksek sesi duymaz, bağrışı duymayan hafif sesi nasıl duyar? Yatışsın o yürekler ki, boyuna titrer, boyuna çarpar. Nereye gidiyorsunuz? Ne vakit döneceksiniz? Hidayet alametleri dikilmiştir. Deliller apaçıktır. Nişaneler dikili durmaktadır. Ne diye başı dönmüş bir halde çöllere dalarsınız. Neden ve niçin yeler- yortarsınız? Peygamberinizin itreti aranızdadır. Onlar, sizi gerçeğe çeken iplerdir. Din Bayraklarıdır, gerçeklik dilleridir. Onları Kur’anın en güzel konaklarına indirin, kondurun. (Kur’anda anıldığı, emredildiği veçh ile onlara uyun) Susamış develer gibi onların yanlarına, onların kaynaklarına koşun. Ey insanlar bu sözleri, bu inancı Peygamberlerin sonuncusundan alın. Bilin ki, bizden olup da ölen, ölü değildir, diridir, ölmez. Bizden olup da çürüyüp giden çürümez...Bilin ki, Muhammed (s.a.a)’in soyu gökteki yıldızlar gibidir. Bir yıldız yit timi öbürü doğar. Biziz Nübüvvet ağacı vahyin indiği mahal, meleklerin inip çıktıkları yer biziz ilim madenleri, hikmetlerin kaynakları bize yardım eden, bizi seven rahmeti bekler, bize düşman olan, bize buğzeden azabı bekler.[22] Hz. İmam Ali (a.s) başka bir sözünde Ehlibeyt hakkında şöyle buyuruyor, Onlar ilmin hayatıdır, bilgisizliğin ölümü, Hilimleri ilimlerinden haber vermede, sususları söyleyişlerindeki, Hikmetleri bildirmelerdedir. Hakka karşı durmazlar, onda aykırılığa düşmezler. Onlar İslam’ın direkleridir, onlar halkın sığınaklarıdır, hak onlarla yerini bulur, batıl onlarla yerinden ayrılır, dili kökünden kesilir. Onlar dini, onun hükümlerini kavramak, onlara riayet etmek suretiyle anlamışlardır, duymak rivayet etmek yoluyla değil. Çünkü ilmi rivayet edenler çoktur, ona riayet edenlerse pek o kadar yoktur.[23]

“Biz Ehlibeytten ayrı olarak kendilerini bilgide üstün sayanlar, yalan yere bize zulmederek bu zanna kapılanlar neredeler? Oysa Allah bizim derecemizi yüceltmiş, onlarıysa alçaltmıştır. Bize ihsan etmiş, onları mahrum bırakmıştır. bizi harimine almış, onları oradan çıkarmıştır. Hidayet bizimle istenilir, körlük bizimle giderilir. Bilin ki, İmamlar Kureyştendir, Kureyşinde Haşim soyunun bu boyundan yöneticiler başkalarından olamaz.[24]

Biziz Resulullah’ın kendisinden hiç ayrılmayan, sürekli onunla birlikte olan ashabı, biziz hazinesinin hazinedarları, ilminin kapıları. Evlere ancak kapılarından girilir. Kapıdan girmeyene hırsız denir. Kur’anın ayeti Kerimeleri Ehlibeyt hakkında nazil olmuştur. Onlardır Rahmanın hazineleri, defineleri. Konuştuklarında doğru söylerler. Sustuklarında kimse onlara karşı konuşamaz. [25]

Peygamberin soyu soyların, ailesi ailelerin en hayırlısıdır, ağacı ağaçların en iyisidir. Haremde bitmiş, Kerem alanında boy atmıştır. O ağacın upuzun dalları, budakları vardır. Meyvesine herkesin ulaşmasına imkan yoktur.[26] Peygamberinizin Ehlibeytine dikkat edin, onların yolundan ayrılmayın, onlara uyun. Onlar sizi asla doğru yoldan çıkarmazlar, sapıklığa sevk etmezler. Onlar otururlarsa sizde oturun, onlar kalkarsa sizde kalkın. Onların önüne geçmeyin, aksi taktirde yolunuzu kaybedersiniz, sersemleşir, sapıtır gidersiniz. Onlardan geride de kalmayın, yoksa helak olur bitersiniz.[27]

İşte bunlar Hz. Ali'den Ehlibeytin fazilet ve makamı hakkındaki, birkaç nurlu sözler idi. "Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin ki, Allah'ta işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah ve Resulüne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur.[28]

Okuyuculara ışık tutması ümidiyle.

## AYETTE GEÇEN "RİCS" NE DEMEKTİR?

Rics kelimesinin izahına geçmeden önce bu kelime üzerinde tefsircilerin ve büyük alimlerin görüşlerini açıklayalım.

Kutade Tathir ayetinin tefsirinde diyor ki; onlar ehlibeyttirler ve Allah onları her türlü kötülükten temizlemiş ve onları rahmetine has kılmıştır.[29]

Taberi "Allah siz Ehlibeytten her türlü ricsi gidermeyi irade eder" ayetinde şöyle diyor; Doğrusu Allah sizlerden her türlü kötülüğü ve fehşayı gidermeyi irade eder ey Muhammed'in Ehlibeyti. Ve sizleri günah ehlinde olan kir ve lekeden temizlemeyi irade eder.[30]

Zamehşeri günahların umumiyetini tanımlarken "rics" kelimesini ve takvanın da umumiyetini belirtirken "temizlik" kelimesini kullanmıştır.[31]

Fahri Razi "sizden ricsi gidermeyi irade eder" ayetinde şöyle diyor; Yani, sizden günahı zail edip uzaklaştırmayı ve size keramet elbisesini giydirmeyi irade eder.[32]

Merağı şöyle demiştir; Allah sizden her türlü kötülüğü ve fehşayı gidermeyi irade eder ey Resulün Ehlibeyti ve sizleri günah ve isyan ehlinde olan kirden, lekeden, fısk ve fücurdan temizlemeyi ister.

Lügatçılarda " rics " kelimesini öyle bir şekilde mana etmişlerdir ki, o manalara göre ricsden uzak duran birisinin varacağı nokta ismet makamıdır.

Rağıb- el İsfehani şöyle diyor; Rics pisliktir. Örneğin deniliyorki "pislik insan" "pislik insanlar" Allah şöyle buyuruyor; "…şeytanın amelinden bir pisliktir"[33]

Pisliğin dört surette olması mümükündür; Tabii açısından veya akıl açısından yahut şeriat açısından veyahutta bu cihetlerin tümünün açısından örneğin murdar (leş) gibi. Zira murdar hem şeriata göre hem akıla göre ve hemde insan tabiatı açısından pisliktir. Şeriat açısından pislik olan şeyler kumar ve içgi gibi şeylerdir. Bazıları bunları aklın muhakemesine göre de pislik nitelemişlerdir…"[34]

Meşhur lügatçı ibni Esir şöyle diyor; "Rics pisliktir. Bazen şöyle de denilmiştir, ondan maksat haram iş ve iğrenç amellerdir."[35] Allame ibni Manzur şöyle diyor; "Rics pisliktir. Bazen harama, çirkin ve iğrenç işlere, azaba, lanete ve küfrede rics tabiri kullanılmıştır."[36]

Firuz Abadi şöyle diyor; pislik, her kötü ve bulaşık amel ve azaba, şüpheye, kötü cezaya ve öfkeye sonuç veren her iş rics'dir."[37]

Vucuh-u Kur'an adlı kitapta şöyle denilmiştir. "Ricsin Kur'anda üç ciheti vardır. Birinci surette rics; içki, kumar, but ve şans oklarıdır…ikinci surette rics ; küfr ve nifak 'dır… üçüncü surette ise rics; kötü amel anlamındadır."[38]

Rics kelimesi Kur'anı kerimde on yerde zikrolunmuştur. Bazı tefsirciler bu ayetteki ricsi sadece şirk veya zina gibi büyük günah olarak tanımlamışlardır. Oysa rics kelimesinin manasının bu şekilde sınırlandırılmasına elde hiçbir delil yoktur. Aksine rics mutlak ve genel bir kelimedir. Rics kelimesinde bulunan "elif ve lam" cins elif lamıdır. Yani kelimeyi genel ve mutlak eden sebeplerden birisidir. Bu bakımdan rics her türlü günah ve pisliği içermektedir. Çünkü bütün günahlar rics'dir. Bu kelime Kur'anda şirk, alkollü içecekler, kumar, nifak, haram ve temiz olmayan etlere vb. şeylerde kullanılmıştır. Allahu Teala şöyle buyuruyor; "…Rics (pislik) olan putlardan kaçının…"[39]

"Ey inananlar!, şarap, kumar, tapınmak için dikilmiş olan taşlar, fal için kullanılan oklar ancak şeytanın işlerindendir ve birer rics (pislik) dir bunlar."[40]

"...şüphe yok ki domuz rics (pis) dir."[41]

"Amma gönüllerinde hastalık olanların pisliklerine pislik katarak küfürlerini artırır ve onlar kafir olarak ölüp giderler."[42]

Rics insanın tabiat ve nefsinin normalde nefret ettiği ve nefsin tiksindiği şeylerdir. Türkçede kesafet, pislik ve murdar olan herşeyi içeren şeye rics denir. Bu pislik ve kesafet bazen zahiridir, Allahu Teala domuz hakkında O bir pisliktir şeklinde buyurmuştur. Ve bazen de rics batinidir ve buda gerçekte Allahu Tealaya karşı olan kafirlik, şirk, şek, tereddüt, kötü fiiller ve tüm şeytani ve rezil sıfatlar gibi olan manevi pislik ve kesafetlerden ibarettir. Nitekim Allahu Teala tevbe suresinde kalbi hastalıkları rics olarak nitelemiştir.

Bu manevi rics, pislik ve kesafet kalbin batil inanca veya kötü ve çirkin fiile yönelmesinde eseri olan bir haldir. Çünkü rics'in asıl ve kök anlamı gevşeme ve ızdırap…dır. insanın bütün batıl inançları ve kötü amelleri nefsin ızdırabından, gevşekliğinden ve mutmain olmayışından kaynaklanmaktadır. Öyleyse ricsin ortadan kalkmasıyla bütün batıl inançlar, şek ve şüpheler, tereddütler, kötü, çirkin, rezil ve şeytani sıfatlar, maddi ve manevi pislikler insana aşağılık ve noksanlık getirecek her türlü rezil ve kötü sıfatlar ortadan kalkacaktır. Zira ayetteki taharet ruhi, ahlaki, maddi ve manevi bütün pislik, kesafet, günah ve noksanlıkların ortadan kalkması ve bunların olmaması ile Ehlibeytin genel anlamda taharetin olduğunu göstermektedir. İşte bundan dolayı "yutehhirekum Tethira" (sizi tertemiz ettim) cümlesi bütün güzel sıfatların, hak ve güzel inançların, beğenilen her türlü davranış ve amelin, bütün pislik ve kesafet mertebelerinin yerini aldığını göstermektedir. Yani şek ve tereddütün yerini yakin ve itminan cimrilik, bencillik, kin… Makam perestlik, dünya, mal ve riyaset aşkı… Yerini ise infak, fedakarlık, cömertlik, bağışlama, kemal ilahi aşk ve itaat, kısacası ilahi rızanın ve manaviyatın ve ilahi kanunların dışına çıkmamak alır ve bu da ayette konu olunan ismet ve masumluk makamıdır. Öyleyse Ehlibeyt'ten günah zuhur etmez ve onlar günaha müptela olmazlar. Zira onlar günahı yapmak bir tarafa dursun günahı niyet ve tasavvur bile etmezler, çünkü günahın batınının çirkin ve çirkefliğini onlar görmektedirler. Düşünün bir insan murdar ve leşi yemeği tasavvur eder mi? Hayır, çünkü bunun nedenli çirkin bir iş olduğunu derketmektedir. Ehlibeyt imamlarında da bu derk makamı, batını görme sıfatı olduğundan ve onların nefsinde karanlık ve zulmet bir nokta veya pis ve kesafetli

bir leke bulunmadığından dolayı onlar değil günaha düşmek günahı tasavvur bile etmezler. Ziyareti camieyi kebirede şöyle buyrulmuştur; “Allahu Teala sizleri (Ehlibeyti) her türlü günaha ve hataya düşmeden ve fitnelerden korumuş ve sizleri her türlü kesafet, pislik ve lekeden temizlemiş, sizlerden ricsi gidermiş ve sizi tertemiz etmiştir.”

Bu anlatılanlarla Hz. İmam Ali (a.s)’ın imametine istidlal olunabilir. Zira Hz. Ali (a.s)’ın kendisi olmak üzere Hz. İmam Hasan, Hz. İmam Hüseyn ve Hz. Fatima Hz. Ali’nin Peygamberden hemen sonra Peygamberin halifesi , veziri ve vasisi olduğunu iddia etmişlerdir. Bu dördüde Ehlibeyt’ten olup Tathir ayetinin nüzul ve iktizasına göre masumdurlar ve masumda asla yalan konuşmaz, çünkü yalan rics’dir, işte Hz. İmam Ali (a.s)’ın imameti bu beyana göre sabittir. Ve Hz. İmam Ali(a.s)’ın imametini Peygamber (s.a.a)’den hemen sonra kabullenmeyen insanlardan, bu istidlal karşısında makul bir cevap bekliyoruz, aksine bu istidlalı kabullenmek zorunda kalmaları gerekir.

Neticede, Ayetteki Ehlibeyt’ten maksadın, Hz. Resulü Ekrem, Hz. İmam Ali, İmam Hasan ve İmam Hüseyn (a.s) olduğu iyice anlaşılmıştır. Bu konuda ismet ve masumluk makamı ele alındığından kısa bir şekilde bu konuya değinecek ve ismet makamına açıklık getirmeğe çalışacağız.

İSMETİN TANIMI:

Bu güne kadar ismet hakkında birçok tanımlar yapılmıştır. İsmet (ESM) kökünden olup, men etme, çekinme ve korunma anlamındadır. İsmet konusunda din alimlerinin çeşitli tanımları vardır. Bunlardan birkaçını sizlere sunuyoruz;

Allame Meclisi (r.a) Hayat-ul kulub adlı eserinde ismeti şöyle tanımlıyor; “ismet Peygamber ve İmamların ömrünün başlangıcından sonuna kadar büyük, küçük tüm günahlardan korunmaları ve bu günahları yapmamalarıdır.

Üstad Cafer Sübhani İlahiyat adlı eserinde şöyle yazıyor; ismet nefsani bir sıfat ve insanın içine ait bir güçtür. Bu sıfat sahibini sadece günah işlemekten değil hatta günah işleme fikrinden bile uzak tutar.

Başka bir deyişle ismet batini olarak Allah’tan korkma haletidir ki şahısı günah işleme fikrinden bile korur.

Üstad Misbahi Yezdi Cafer Sübhani’nin yukarıdaki tanımını kabul ederek, sonunda şöyle bir ekleme yapmaktadır. “İsmetin sebebi Allah’ın temiz ve salih kullarına olan özel inayeti sonucu onların güçlü bir imana sahip olmaları ve varlıkların gerçek yüzünü tam olarak derketmeleridir.”

Bir başka tanımda şöyle denilmiştir; “İsmet sahibini günah ve hataya düşmekten koruyan bir güçtür. Öyle ki, bir vacibi terketmeye veya bir günahı işlemeye kudreti olduğu halde bunları yapmamaktadır. Eğer bu kudret sözkonusu olmasaydı ismetin ne övülecek yönü olur nede sevaba layık olurdu.”

Bir başka tanımda ise şöyle denilmiştir; Masum takva açısından öyle bir hadde ulaşıyor ki, şehvet, heva ve heves ona galip gelmiyor. Şeriat ve islami hükümlerde öyle bir ilmi düzeye ulaşır ki, kesinlikle hiçbir şekilde hata ve yanlışlığa düşmemektedir.

Şehit Üstad Mürteza Mutahhari (r.a) “vahy ve Nübüvvet” adlı eserinde şöyle diyor; “İsmet günah ve hatadan mahfuz kalmaktır. Yani, masum ne nefsani isteklerinin arzusuna kapılır ne de kendi işlerinde hata ve yanlışlığa düşer. Onların bu şekilde günah karşısında mahfuz kalmaları onlarda tam bir güvenin doğmasına sebep olur.”

Üstad Muhammed Hüseyn Hüseyni Tehrani “İmam şinasi (c.1, s.79) adlı eserinde ismeti şöyle tanımlıyor; “İsmet gücü Allah’ın Peygamber ve imamlara olan bağışıdır. Diğer ilimlere benzemeyen bir nevi marifet, gönül ve kalp ile ilgili bir halettir. Hiçbir zaman şuur ve duygulara yenik düşmez. Hiçbir zaman, bir an bile olsa uykuda veya uyanıkken, zorluk ve kolaylıkta, sıkıntı ve rahatlıkta doğal sebeplere mağlup olmazlar. Bu tür bir ilim sadece şuur kuvvetine yenik düşmemekle kalmayıp bilakis onların hepsini ele alarak kendi direktifleri doğrultusunda kullanır. Onların (şuur vb. gibi güçlerin) hiçbir kaytarma güçleri yoktur. Bundan dolayı bu ilim ve nur sahibini devamlı olarak günah ve yanlış yapmaktan korur.”

Yapılan tanımlardan genel olarak şu tanımı çıkarmak mümkündür; İsmet, ilmi boyutta hata ve yanlışlıktan beri olmaya ve aynı şekilde ameli boyutta günah ve hatadan uzak durmaya denir.

İsmetin üç boyut ve derecesi vardır;

a) Vahyi alışta ismeti Peygamberler Allah tarafından kendisine verilen vahiy hükümlerini harfiyen almakta ve zaptetmektedir. Neticede, Peygamberler hakikatları tanıtmakta alimdir ve hata yapmazlar.

b) Vahyi tebliğ etmedeki ismet: Peygamberler ve ismet sıfatına sahip olanlar dinin hükümlerini tebliğ ettiğinde asla hata ve yanlışlık yapmaz, hakkı saklamaz, dinini satmaz ve Rabbinden ona vahyolan ilahi emir ve hükümleri harfiyen tebliğ ederler. Tek kelime ile vahyi açıklamada en ufak bir yanlışlık yapmazlar.

c) Amelde ismet; Peygamberler ve ismet sıfatına sahip olanlar Rabbi tarafından kendilerine vahyolunan emirlere yani farzlara, sünnetlere, haramlara ve mekruhlara eksiksiz olarak riayet ederler. Yani vazifelerine amel etmede en ufak bir yanlışlık yapmazlar.

## İSMET İLE İLGİLİ AKLİ DELİLLER:

Yukarıdaki bölümde ismet ve masumluğun tanımını ve derecelerini açıklamıştık. Bir çok büyük ve gerçekten söz sahibi alimlerin ismeti nasıl tanımladıklarını ve ismet hakkında bahsederlerken az çok neyi kastettiklerini anlamış olduk. Şimdiki bölümde ise ismetin akli delillerini ele alacağız.

İnsan tabiatı gereği kendisiyle sonuçlanan konularda veya genel bir deyimle çevresinde olup biten konular hakkında akli tahliller yapmakta, gelişen olaylara akli deliller bulmaya çalışmaktadır. İnsan akli delillerle kabul ettiği konular hakkında kesinlikle şüphe ve tereddüde düşmemektedir. Basit bir örnek verecek olursak; iki çarpı ikinin dört (2x2=4) olduğunu gerçekten akılsal hesapla bulan bir şahıs bu işlemin sonucunun hiçbir zaman ve kesinlikle değişmeyeceğini bilir. İnsan dünya görüşünü şekillendirip biçime sokan inanç temelleri de aynı konuma

sahiptir. Allah'ın varlık ve birliğini akli delillerle kendisi için ispatlayan birisi onun varlığı konusunda (ne kadar kötü bir ortamda dahi olsa) şüpheye düşmez. İnanç esasları ile ilgili olan diğer konularda aynı şekildedir. Öne sürülen her şüpheye ve soruya cevap verilebilir.

İnanç esasları ile ilgili bilgiler iki kısma ayrılmaktadır. Kulaktan duyma bilgiler: İnsan Allah'ın birliğini veya diğer inanç esaslarını oluşturan konuları akli yönden değilde, şundan bundan duyduğu sözlerle kabul eder, veya bir takım gerçekleri gönül gözüyle görüp yakin eder. Bu durum kendisi için yeterli olmasına rağmen başkaları için delil olma rolünü üstlenemez. Örneğin nefis tezkiyesi ile belli bir makama ulaşan bir arif bir takım ruhi haletlerle kıyamet gününün niteliğini ve niceliğini görebilir. Bu yola "keşf ve şühüd" denir. Bu yol bir arif için kıyamet gününün niceliği konusunda yeterli olmasına rağmen diğer insanlara aktarılma hususunda hiçbir değere sahip değildir. Sadece keşf sahibinin kendisi içindir. Diğerlerine aktarılma veya aktarılabilme özelliği ve kabiliyetine sahip değildir. İnanç esasları hakkında ikinci kısım bilgi ise, insanın bu konuları delil ve akli tahliller yoluyla bulması ve yakine ulaşmasıdır. Bu kısmın iki ayrı özelliği vardır:

a) İnsanın kendisi için ilahi gerçeklere ulaşmada en güvenilir yoldur. Esrar-ı ilahiye bu yolla ulaşan birisi kendisine hücum eden her türlü şüphe ve soru karşısında sarsılmaz bir dağ gibi ayakta durur. İşte bu yüzdendir ki Şia inancında "Usul-u Dinde" (inanç esasları) bir başkasından taklid etmek caiz değildir. Usulu din'de bir müçtehidden veya bir arif'den taklid eden birisinin inancı boştur. Kendisine yöneltilen küçük bir soruda şüpheye düşer. Dolayısıyla hiçbir değere sahip değildir.

b) Diğerlerine aktarılabilir, diğerlerine delil olarak getirilebilir. Bu yolla yakine varan birisi, yakine ulaşmasında çok büyük rol oynayan delilleri diğerlerine sunarak onlarında yakine ulaşmasında pay sahibi olabilir. Dikkat edilecek olunursa başkalarının bu delillerle yakine ulaşması taklid değildir. Zira bu delilleri olan birisi deliller üzerinde düşünmekte ve kendisinden önceki şahsın ulaştığı sonuca varmaktadır. Bu durum ilk durumla çok farklıdır. İlk kısım bir arif veya müçtehidin inançlarını kabul etmek veya taklid etmekti. Ancak bu bölümde ise onların delillerini almakta, bu deliller üzerinde tahliller yapıp aynı sonuca ulaşmaktadır. Bundan dolayı ismet –masumluk konusunda başkalarına taklit etmemek veya başkalarının görüşlerini körü körüne kabul etmemek için bu konuda oldukça fazla olan akli delillerden sadece bazılarını sunuyoruz.

Birinci Delil: Peygamberler ve imamların gönderilmelerinin sebebi halkın hataya düşmemeleri ve gönderilen şahsiyetinde bu hataları düzeltmeleri ve onları sırat-ı müstakime götürmeleridir. Buna göre, eğer İmam veya Peygamberde hata yapacak olursa bu şahsiyetin kendiside kendi hatalarını düzeltecek birisine muhtaç olacaktır. Bu durumun iki sonuca ulaşması mümkündür.

a) Bu durum sürekli olarak zincirleme şeklinde devam edecektir. (Teselsül) yani gelen her şahsın hatakâr olması durumunda, hatalarını düzeltecek bir başka şahısa muhtaç olacaktır. Bu durum (Teselsül) akli yönden batıldır. Çünkü neticede, bu durum bir yerlerde veya bir şahısta noktalanmalıdır.

b) Bu durum hataya düşmeyen, hata yapmayan bir şahsiyetle sonuçlanacaktır. Böyle bir durumda ise önceki şahıslar değil de bu şahıs Peygamber veya İmam olacaktır. (hataya düşmeyen şahıs)

İkinci delil: İmam getirilen din veya şeriatı korumakla görevlidir. Kur'anı kerimin zahirinden şeriatın hükümleri tam olarak anlaşılmamaktadır. Bilindiği üzere, Peygamber efendimiz yeri geldiği zaman veya bir olay olduğu zaman mezkur konu hakkında bilgi veriyordu. Böylece sünnet ve hadislerden bu konularla ilgili hükümler çıkarılabilir. Ama Kur'anın üstü kapalı olarak değindiği ve Peygamberinde yeri ve zamanı gelmediğinden dolayı değinmediği konularda ne yapmak gerekir.? Eğer icmaya baş vuracak olursak, icmayı teşkil eden her bir şahsın hata yapmaları mümkün olacağından yüzde yüzlük tam bir güven doğmayacaktır. Eğer kıyas yoluyla meseleyi halletmeye kalkarsak kıyasında "Usul" ilminde ispatlandığı gibi batıl olduğunu görüyoruz. Peki ne yapılmalı? Tahmin veya inşallah böyledir görüşlerede amel edilemez. Zira eğer bunlar güvenilir bir yol olsaydı Peygamberlerin gönderilmesine gerek kalmazdı. Bütün bunlara dayanarak şöyle söylemek mümkündür: Şeriatın koruyucusu ve hafızı Peygamberden sonra İmam olmalıdır. Ayet ve hadisin incelik ve detayına inmediği konuları açıklamalı ve ümmete önderlik etmelidir. Eğer onunda hata yapması caiz olursa, onun ilahi görevlerde söylediği söze ve yapmış olduğu amele güven olmaz. Yani onunda bu gibi konularda hata yapmayacağı nereden malum olabilir? Dolayısıyla güven ve itminanın doğması için bu şahsiyetin masum olması gerekir.

Üçüncü delil: Eğer İmam veya Resul hata yapacak olursa halkın ona itiraz etmeleri ve şer'i görevlerini (emr-i bil maruf) yerine getirmeleri gerekir. Bu durum ise Allah'ın onlara itaat etmenin vacip olduğu konusundaki emri ile çelişmektedir. Zira Allahu Teala şöyle buyuruyor; "Allah'a Resulüne ve içinizdeki emir sahiplerine itaat ediniz"[43]

Aynı şekilde o masum olmaz ise ümmeti günaha yöneltmesi ve Alla'a itaatten alıkoyması mümkün olacaktır. Böyle bir durumda da yukarıdaki ayetin hükmü ile ümmetin ona itaat etmesi vacip olacaktır. O zamanda bir fiilin bir açıdan vacip olması diğer bir açıdanda haram olması ortaya çıkacaktır. (ayetin emri ile, emir sahibine itaat vacip, emir sahibinin direktifi ile günah işlemek ise haram olur) ki buda batıldır. yani bir fiilin hem haram hemde vacip olması batıldır.

Dördüncü delil: Peygamberin ve İmamın gönderilmesinin sebebinin ümmeti sırat-ı müstakime götürmeleri olduğunu söylemiştik. Bu doğrultuda insanların Peygamberlere ve vasilerine vahyin tebliğindeki itimat ve güvencesi ismete bağlıdır. Peygamberler Allahu Teala tarafından vahiy ve haber getirdiklerinden dolayı vahyin tebliğinde ancak insanların yüzde yüz itimat ve güvencesini celbederek ve kazanarak başarılı olabilirler. Bu güvence, itimat ve bu inanç ancak Peygamberlerin günahtan ve hatadan uzak olması ve masum olmasıyla gerçekleşir. Aksi taktirde her insanın yalan söylemesi ve yanlışlık yapmasına ihtimal vermesi doğaldır. Bu halde de Peygamberler hakkında tam bir güvence doğmaz. Bu güvencenin hasıl olmamasıda nübüvvetin felsefesi ile çelişmektedir. Örneğin nehirde boğulan birisini kurtarmak amacıyla suya giren can kurtaranın

onu kurtarması yerine kendisinin boğulması veya onun boğazını sıkarak öldürmesi abes karşılanan bir iştir.

Beşinci delil: Peygamberlerin gönderilmesinin sebeplerinden biriside Allah'ın insanlara hücceti tamamlamak istemesidir. Nitekim Kur'anı Kerim şöyle buyuruyor; "Müjdeleyici ve sakındırıcı olarak Peygamberler gönderdik ki insanların Peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri kalmasın."[44]

Bu ayet şuna açıkça gösteriyor ki, kıyamet günü Allah insanlara neden bu günahı işlediğini sorduğu zaman cevabında bahaneleri olmasın diye Peygamberleri gönderdik. Onlara iyiyi, kötüyü anlattılar. Buna göre kıyamet günü hiçbir kimsenin özür ve bahanesi olmayacaktır. Ama eğer Peygamberin kendisiide amelinde, sözünde vb. gibi şeylerde hata yaparsa insanlar için Allah'ın hücceti tamamlanmamış olur. Zira kıyamet günü özür ve bahaneleri vardır. Neden yaptın sorusuna karşılık, göndermiş olduğun Peygamberinden böyle gördüm diyebileceklerdir. Buna göre onların bu özürleri ve bahanelerinin olmaması için Peygamberlerin masum olması gerekir.

Altıncı delil: Eğer Peygamber hata yapacak veya günah işleyecek olurlarsa aşağıdaki ayetin hükmü ile şahitlikleri kabul edilemez. Nitekim Kur'anı Kerim şöyle buyuruyor; "Eğer bir fasık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın."[45]

Eğer Peygamberin borç, evliliğin ispatı vb. gibi güncel meselelerde şahitliği kabul edilmeyecek olursa kıyamet gününe kadar baki kalacak din ve ilahi konularda da daha şiddetli bir şekilde kabul edilmeyecektir. Zira fasık günah işleyen herkese denir. Yukarıda ki ayetin hükmü ilede Peygamberin şahitliği batıl olmuş olur. Buda gayri mümkün bir şeydir.

Yedinci delil: Kuvvetli bir iman ve akli kamilin oluşu; Her insanda üç boyut bulunmaktadır: Birincisi akıldır. Aklın hedefi gerçek ve hakikatleri, hayrı ve şerri derketmektir. İkincisi şehvet boyutudur, Şehvetin hedefi bir takım şeylere meyletmektir ki, bu insan vücudu için zaruridir. Örneğin, yemek, içmek, giyinmek ve evliliğe rağbet etmek gibi olan şeyler. Üçüncüsü gazap boyutudur; Gazabın hedefi tehlike ve tatsızlıklar karşısında savunmaya geçmektir. Eğer bu iki kuvvet yani şehvet ve gazap kuvvesi beşerin aklının kontrolünde olursa insanın kurtuluş ve saadetine sebep olur. Ve eğer bu iki güç aklı kontrolü altına alırsa ve akla hakim olurlarsa insan bedbaht olur. Öyleyse her günah ve hata gazap ve şehvetten doğmaktadır. Her itaat ve doğrulukta akıl ve imandan doğmaktadır.

Peygamberlerde kamil bir akla ve güçlü bir imana sahip olduklarından dolayı asla günah işlemezler. Zira onların şehvet ve gazabı akıllarına mahkumdu.

Sekizinci delil: Risalet ve nübüvvetin hedef ve gayesi hidayettir. Hidayet ise ismet ile gerçekleşir. Hidayetin iki aşaması vardır. Birincisi, dinin emirlerini, hükümlerini insanlara talim etmek. İkincisi ise nefsleri şeytani kötülük ve pisliklerden arındırmak ve tezkiye etmektir. Yani, öğretim ve talim dışında insanları irfani ve manevi boyutta eğitmek Peygamberin görevidir. İrfani ve manevi boyutta insanları yetiştirmede'de fiil ve amelin etkisi sözden daha fazladır. Nitekim Hz. İmam Ali meşhur bir sözünde şöyle buyuruyor; "İnsanları dillerinizden başka şeylerle (amellerinizle) davet ediniz." Öyleyse, eğer

Peygamber masum olursa tebliğinde ve hidayette başarılı olur. Aksi taktirde risaletin hedefi iki delile göre gerçekleşmez.

a) Eğer Peygamber masum olmazsa asla hakiki bir eğitimci olamaz. Oysa nübüvvetin hedefi öğretim ve eğitimdir. Öyleyse, ismetin olmayışı risaletin hedefiyle çakışmaktadır.

b) Eğer Peygamber masum olmazsa onun ameli batıl ve yanlışlığa davet eder ve sözüde doğruya ve hakka davet eder. Bu surette ise tebliğinde tenakuz (çakışma) meydana gelir. Allahu Teala Peygamberine çelişki ve tenakuzu emretmez. Zira bu hakkın hilafınadır. Allahu Tela'da hak olduğu için onun emride hak olmalıdır.

Dokuzuncu Delil: Allahu Tealanın sıfatlarından birisi hikmettir. Eğer Peygamber masum olmazda hatakar olursa Peygamberin ameli ve sözleri arasında çelişki meydana gelecektir. Hikmet sahibi Allahu Teala'da Peygamberini tebliğinde hataya ve çelişkiye düşmemesi için bir takım sıfatlarla vasıflandırır. Bu sıfatların başında da ismet sıfatı gelir. Aksi taktirde Allahu Tealanın hikmet sıfatında birçok şüpheler meydana gelecektir. Zira hikmet sahibi Allahu Tealanın Peygamberleri göndermekteki amacı insanların hidayet bulmasıdır. Buda ismet ile gerçekleşir. Eğer bu sıfat Peygamberde olmaz ise Allahu Tealanın hikmetinde itirazlar doğar.

Onuncu Delil: İnsanın yaptığı her fiilin ilim ve iradeden doğduğu görülür. İnsan önce düşünür sonra iradesi doğrultusunda haraket eder. Eğer zihinde tasavvur olunan hayır olursa, yani ilim hayır olursa dışdaki fiil de hayır olur ve eğer tasavvur şer olursa fiilde şer olur. Peygamberler inanç ve fiilde son hadde ulaştıkları için veya başka bir tabire göre ameldeki hakikatleri kalp gözüyle gördüklerinden günah, ruh için bir zehir olarak telakki ederler. Neticede Peygamberlerin batını ve zahiri ilminin zihindeki tasavvuru daima Rabbe itaattır. İşte bunun için hep itaatkârdırlar. Asla hiçbir günahı yapmaz ve hatta günaha bile tasavvur etmezler. Örneğin, zehirin hakikatını anlayan aklı selim bir insan onu içmeyi tasavvur eder mi? Veya kendi pisliğini yemeği düşünen bir insan bulunabilir mi? Hayır; çünkü insan zehir ve pisliğin hakikat ve batınını gördüğü için fiillerini zihninden geçirmez bile. Öyleyse ismet inanç ve şuhudi ilmin neticesidir.

Onbirinci Delil: Allahu Teala da latif sıfatı vardır. Latif sıfatından lütuf kaidesi doğmaktadır. Lütuf kaidesi şudur; İnsanı yaratan Allahu teala bu insanın başı boş kalmaması ve hidayete erişmesi için hidayetçileri göndermelidir. Aksi takdirde yolu bilmeyen yolcu kılavuzsuz kalır, buda allahu tealanın hikmetine ters düşmektedir. Gönderilen bu elçi ve kılavuzlarda vazifeleri olan hidayeti eksiksiz olarak yapmalıdırlar. Eğer onlarda hata veya günah olmuş olsa insanları tam manası ile hidayet etmiş olmazlar. Vazifesi Peygamberlere mutlak itaat olan insanda her alanda elçilere itaat emri gereğince bir takım fiillerde onların doğrularına bir takım fiillerde de onların yanlışlarına uyma neticesinde, kıyamette Allahu Teala beşeri o yanlışlıklarla hesaba çekemez. Aksine beşer Allahım biz senin gönderdiğin Peygambere uyduk ve vazifemize amel ettik. Neden bizi hesaba çekiyorsun derler. Eğer Allahu Teala batılda hesaba çekmez ise Allah'ın adalet

sıfatı şüphe altına girer ve eğer hesaba çekerse sebepsez bir hesap olmuş olur. Buda Allahu Tealanın fiilinde bir çelişki oluşturur. Allahu Tealanın fiilinde çelişkinin doğmaması için Peygamberin mutlak olarak masum olmaları gerekir.

## İSMET İLE İLGİLİ NAKLİ DELİLLER

Bu bölümde ise ismet hakkında oldukça fazla olan nakli delillerden sadece birkaçına değineceğiz.

1- Allahu Teala Kur'an-ı Kerimde şöyle buyuruyor; "bir zamanlar Rabbi İbrahimi bir takım kelimelerle sınadı. Onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara İmam yapacağım demişti. Soyumdan da (İmam yap ya Rabbi) dedi. Allah: Ahdim zalimlere ermez buyurdu".[46]

Ayeti Kerime'de görüldüğü gibi Allah Hz. İbrahim'i bir takım belalar ile imtihan ettikten sonra ömrünün sonlarına doğru bu sınavlardan başarı ile geçmesi sonucunda bir insanın ulaşabileceği en son nokta olan İmamet makamını ona vermiştir. Bu makam bir insanın ulaşabileceği en son noktadır diyoruz. Zira Allahu Teala imamet makamından ahdim diye söz etmiştir.

İkinci olarak Hz. İbrahim nebi ve resul olduktan sonra en son ve en zor sınavları kazandıktan (Hz. İbrahimin oğlu İsmail'i kurban etmesine değinilmektedir.) sonra imamet makamı ona verilmiştir.

Her şeyden önce ayette adı geçen imametin ne anlama geldiğine bakmak gerekir. Bazı tefsircilerin görüşüne göre İmametten maksat nübüvvettir. Çünkü onun ümmeti dininde ona uyar. Zira Allah şöyle buyurmaktadır: "Biz her Peygamberi- Allah'ın izniyle – ancak kendisine itaat edilmesi için gönderdik."[47] Ama bu görüş tam anlamıyla yanlıştır. Zira önceden de söylediğimiz gibi Hz. İbrahimin ömrünün sonlarına doğru imamet meselesi meydana gelmiştir. Buna Hz. İbrahim İmam olmadan önce nebi idi. Öyleyse İmam nübüvvet anlamındadır demenin hiçbir anlamı yoktur. Ayette dikkati çeken ikinci nokta ise "Ahdim zalimlere ermez" bölümüdür. Burada her şeyden önce zulmün nedemek olduğunu, genel olarak kaç çeşit zulmün olduğunu ve son olarakta akıl hesabına göre kaç kısım olduklarını bilmemiz gerekir.

Zülm (Z. L. M.) kökünden olup güncel hayatta her yönüyle oldukça fazla kullanılır. Her türlü haddi, sınırı aşan, insanların haklarına saygı göstermeyen kanunları ayaklar altına alan her şeye zülm adı verilir. Zulüm genel olarak üç ana bölüme ayrılır.

a) Allah'a Zülmetmek: Bu konuya şahid olarak aşağıdaki ayeti getirebiliriz. " yavrucuğum! Allaha ortak koşma doğrusu şirk büyük bir zulümdür, demişti."[48] Ayettende açıkçası anlaşılacağı üzere, Allahu Teala ona ortak koşmayı kendisine yapılan büyük bir zulüm olarak nitelemektedir. İşte bundan dolayı Kur'anı Kerim kafirleri, zalimler olarak isimlendirmiştir. "Gerçekleri inkar edenler elbette zalimlerdir." [49]

b) Başkalarına Zülmetmek: Bu bölümün şahidi ise aşağıdaki ayettir: " Ben istiyorum ki sen hem benim günahımı hemde kendi günahını yüklenip ateşe atılacaklardan olasın. Zalimlerin cezası işte budur."[50]

Ayette sözü geçen olay Habil ile Kabil olayıdır. Kabil kardeşinin kurbanının kabul edilmesini kıskanarak onu öldüreceğini söylemiş, kardeşi Habil ise onun zalimlerdenolacağını belirtmiştir.

c) İnsanın Kendi Nefsine Zülmetmesi: üçüncü ana bölümde insanın kendi nefsine zülmetmesi sözkonusudur. Bu konuda Kur'anı Kerimin bir çok yerinde günah işleyenlerin, asilerin, Rabbe itaat etmeyenlerin zalim oldukları ve kendi nefslerine zülmettikleri: açıkça belirtilmiştir. Zulmün anlam ve kısımlarını kısaca öğrendikten sonra insanların akıl hesabıyla kaç kısıma ayrıldıklarına kısaca bir göz atalım. İnsanlar akıl hasebiyle dört kısıma ayrılırlar:

1- Tüm ömürleri boyunca zalim olanlar.

2- Tüm ömürleri boyunca zulmetmeyenler.

3- Ömrünün başlarında zulmedenler.

4- Ömrünün başlarında değil de sonlarında zulmedenler.

Hz. İbrahimin şanı imamet makamını, birinci ve dördüncü kısımdan olan soyu için istemekten oldukça yücedir. Geriye ikinci kısımla üçüncü kısım kalmaktadır. Üçüncü kısım ise Allah tarafından reddedilmiştir. Zira ayette sözü geçen "zalimlere" kelimesi kayıtsız ve şartsız olarak getirilmiş ve onların İmam olmayacakları belirtilmiştir. Geriye kalan kısım ise ikinci bölümdür. Yani İmam olacak şahıs ömrünün başından sonuna kadar bir an bile olsun zulmetmemelidir. Aksi taktirde İmam olabilme hakkını kaybedecektir. Zira böyle bir şahıs reddedilen üç kısımdan birisine girecektir.

Şimdiye kadar anlattıklarımızdan da anlaşılacağı gibi İmam kelimenin tam anlamıyla masum ve ismet sahibi olmalıdır.

2- "Ey İman edenler! Allah'a itaat edin Peygambere ve sizden olan ulülemre (idarecilere- emir sahiplerine) de itaat edin."[51]

Ayette görüldüğü gibi Allah kayıtsız ve şartsız olarak kendisine itaat edilmesini emretmektedir. Bunun yanısıra hiçbir kayıt ve şart gösterilmeden Peygamberede itaat edilmesi istenmektedir. Gerçekte Peygambere olan itaat Allah'a olan itaatmiş gibidir. Hakikate göre de, Peygambere itaat etmek demek, Allah'a itaat etmek demektir. Ayetin son bölümünde ise yine kayıtsız ve şartsız olarak emir sahiplerine de itaat edilmesi isteniyor. Yani onların emir ve yasaklarına uymak aynen Peygamber ve Allah'ın emir ve yasaklarına uymak gibidir. Bildiğiniz gibi yüce İslam dininde anne ve babaya itaat farzdır. Ama bu farz kayıtlıdır. Anne ve baba islam doğrultusunda evlatları için emir ve yasakları uyguladıkları müddetçe itaat edilmelidirler. Ama anne ve babanın emirleri ilahi emirlerle çeliştiği zaman çocuk anne ve babasını değil de alemlerin yaratıcısının emir ve yasaklarına uymalıdır. Ama mevzu bahis olan konumuzda ise böyle bir durum söz konusu değildir. Ayetten anlaşılacağı gibi onların hiçbir zaman Allah'ın emirleri ile çelişecek direktifler vermesi düşünülemez. Aksine eğer böyle bir ihtimal olmuş olsaydı mezkur ayette kayıt ve şartın belirtilmesi gerekirdi. Oysa Allahu Teala onlara kayıtsız ve şartsız olarak uyulmasını ve itaat edilmesini istemektedir. Eğer onların ilahi emir ve yasaklara aykırı direktifler vermesi ihtimali bulunsaydı Allah onlara itaat edilmesi gerektiğini kendisine itaat edilmesi ile aynı sırada ve aynı mefhumda belirtmezdi. Ayetin hükmü gereğince Allah Resulünden sonra onun

yerini alacak olan kimse aynen Peygamber gibi her türlü günah, yanlışlık ve hatadan uzak ve mahfuz kalmalıdır. Yani masum olmalıdır.

3- “Peygamber size neyi verirse alın onu ve neden vazgeçmenizi emrederse vazgeçin ondan”[52]

“Biz sana zikri (Kur’an-ı) gönderdik; İnsanlara nazil olanı onlara beyan edesin”[53]

Peygamberin görevi Kur’an-ı Kerimi beyan etme ve açıklama olduğu için ilahi emir ve iradenin dışına çıkmamalıdır. Aksine bu beyan ve açıklamanın hiçbir faydası olmayacaktır.

4- “Yemin olsun sizin için Allah’ı ve ahiret gününü arzu edenler ve Allah’ı çok ananlar için Allah’ın Peygamberinde pek güzel bir örnek vardır.”[54] sözde ve fiilde Peygambere uymak ve insanın onu kendisine olgu kabüllenmesi risaletin eserlerindendir. Aksine risaletin hedefi tamamlanmış olmaz.

5- “O (Peygamber) hevadan söylemiyor. Söylediği her şey bildirilen vahiyden başka birşey değildir.”[55]

Bu ayeti kerimeye binaen Peygamber efendimizin sözlerinin tamamı daveti dahilinde genel olarak Allahu Tealanın vahyidir. Bu yüzden mutlak olarak ona tabi olmak gerekir.

6- “Peygamberlerin aldıkları risaletleri tamamı ile tebliğ ettiklerini meydana çıkarsın diye O, Peygamberlerin yanındaki ilmi kuşatmış ve her şeyi sayıyla sıralamıştır.”[56] Bu ayetin mefhumu şöyledir; Vahiy Peygambere nazil olduğu andan, Peygamber vasıtası ile tebliğ olunana kadar Allahu Teala onun (vahyin) koruyucusudur.

Bu ayet vahyi alışda ve tebliğ edişdeki ismetin ispatını sağlar. Ve aynı şekilde vahye amel edişdeki ismeti de ispat etmektedir. Zira her Peygamberin fiili onun sözü gibi tebliğdir. Eğer Peygamber günah işlerse amliyle sözünün dolayısıyla vahyin zıddına amel etmiş olur ve hakikatte batıla tebliğ yapmış olur. Netice olarakda, hakka tebliğde yanlışlığa düşmüş olur. Oysa Kur’an’ı Kerim Peygamberin vahyi tebliğde masum olduğunu buyuruyor. Neticede bu açıklama ile Peygamberin amelde de masumluğu ispatlanmış olur.

7- “Peygamberler Allah’ın hidayet ettiği kişilerdir ve insanların öncüsü olmalıdırlar.”[57] Başka bir ayette şöyle buyuruyor; “Allah kimi hidayet ederse artık onun için bir zelalet edici olmaz.”[58]

Bu ayetlerden şunlar anlaşılmaktadır.

a) Allah Peygamberler için hidayeti sabit kılmıştır.

b) Her çeşit zelaleti ve sapmayı onlardan nehyetmiştir.

c) Her günah zelalettir. Zira Allahu Teala şöyle buyuruyor; “Şeytan sizlerden çoğunu yoldan çıkarmıştır”[59] Öyleyse her günah şeytandandır ve şeytanda Peygamberlere yaklaşmaz. Neticede Allah her çeşit günahı hem vahyi alışta hem tebliğ edişte hemde vahye amel edişte onlardan nehyetmiştir.

7- “Kimi rahmet müjdecisi kimi azap habercisi Peygamberler gönderdik ki bu Peygamberlerden sonra insanların Allah’a karşı bahaneleri kalmasın”[60] Bu ayetten anlaşılan şudur: Nübüvvet ve risaletin felsefesi Allah’ı hüccetini insanlara tamam etmek ve bahane yollarını kapamaktır. Bu felsefede ancak

Peygamberlerin sözde ve amelde masum olmaları ve günah işlememeleri ile sağlanır. Eğer Peygamber amelde günah ve yanlışlık yaparsa insanlar ona uyar ve günah için bir bahane bulmuş olurlar. Ve günah için ellerinde bir gerekçe olur. Böyle oluncada bu fiil risaletin hedefi ile çelişecek ve risaletin felsefesi sağlanamayacaktır. Çelişkide Allahu Teala da muhal olduğu için neticede Peygamberin günah işlemeside muhal olacaktır.

9- Peygamberler Kur'anı Kerimde muhlis olarak tanımlanmışlardır. Allahu Teala Kur'anı Kerimde şöyle buyuruyor; " izzetine yemin olsun ki, muhlis kulların dışında onların hepsini yoldan çıkaracağım."[61] Şeytanın ihlaslı insanlarda (Peygamberlerde) günah planı olmayışı Peygamberlerdeki ismet sıfatından kaynaklanmaktadır. Aksi taktirde şeytan onlarada yaklaşmak isterdi. İşte bunun için muhlis kelimesi masum kelimesi ile eşittir.

Konumuzun bu bölümünde ki akışında ise Kur'an-ı delillere ek olarak iki tane hadisi nakletmekle yetiniyoruz.

1- Emir-ül Müminin Hz. İmam Ali (a.s) kısa ama bir dünya anlam ifade eden bir hadisinde şöyle buyuruyor: "Hikmet ve ilim ismet ile birbirine yakındır."[62]

2- Hz. İmam Cafer-i Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: "Masum Allah'dan yardım alarak tüm günahlardan korunandır. Allah(c.c) şöyle buyuruyor: Kim Allah'a bağlanırsa kesinlikle doğru yola iletilmiştir."[63]

İbni Ebi Ümeyr Hişam b. Hikem'den şöyle naklediyor: Hişam ile arkadaşlığım boyunca ondan ismet hakında söylediği sözlerden daha güzel söz duymadım. Bir gün ona, İmam masum mudur? Diye sordum. Oda evet dedi. İsmet sıfatının nasıl olduğunu ve nasıl tanınabileceğini sordum. Bana cevaben şöyle söyledi: "Tüm günahlar dört şeyden kaynaklanır, Hırs, Öfke, Kıskançlık ve Şehvet. Bu dört sıfat imamda olmadığı için günah işlemez. Daha sonra şöyle devam etti, İmamın dünya malına karşı hırslı olması mümkün değildir. Zira tüm dünya onların elindedir. O Müslümanların önderidir. İmam neye karşı hırslı olsun ki, (bir şeye sahip olmayan hırslı olur.) Kıskanç da olamaz. Zira insan kendisinden yüksek birisine kıskançlık duyar. Ama İmam her şeyden ve herkesten daha yücedir. Peki nasıl olurda kendisinden aşağı olan birisine karşı kıskançlık duyabilir? Onun dünya işleri ile ilgili bir şeye öfkelenmesi mümkün değildir. O sadece Allah için ve onun rızası için öfkelenir. Onun kendi şehvetine uymasını beklemek oldukça yanlıştır. Zira onun gözünde ahiret önemlidir. O ahirete bizim dünyaya baktığımız gibi bakar. Acaba bir güzeli çirkin birisi için terkeden birisini gördünüz mü? Devamlı ve kalıcı nimeti geçici dünya nimetlerine değişen birisini gördünüz mü?[64] İsmetin akli ve nakli delillerinden sadece bukadarına değinmekle yetiniyoruz. Bu konuda daha fazla bilgi edinmek isteyenler ilgili kitaplara, özelliklede "El- Mizan fi Tefsir-il Kur'an" tefsirinin birinci cildine müracaat edebilirler.

## İSMET CEBRİ MİDİR İHTİYARİ MİDİR?

Konumuzun bu bölümünde ise ismetin cebri mi yoksa ihtiyari mi olduğunu inceleyeceğiz. Bu konuyla ilgilenen şahıslar ismetin tanım ve delillerini gördükten veya duyduktan sonra hemen şöyle bir soru yöneltmektedirler:

SORU: İsmet makamı zorunlu olarak Peygamberlere ve İmamlara verilen ilahi bir bağıştır. Onlar bunun sayesinde günahlardan korunurlar. Buna göre kim bu ilahi lütuf ve bağışa sahip olursa günah ve hatadan korunur. Böyle bir durumda ise hiçbir fazilet ve övgüye layık olmazlar. Kim bu ilahi inayete sahip olursa tüm günah ve hatalardan uzaklaşır, bu ilahi bir zorunluktur.

Buna göre ismet makamının varlığı ile günah ve hata işlemek muhaldır. Muhal bir şeyi terketmenin ise hiçbir fazileti yoktur. Örneğin bizler yüzyıl sonra gelecek insanlara veya yüzyıl önce yaşayan insanlara zulmetmiyoruz. Bu durum bizler için bir fazilet ve üstünlük getirmez. Zira böyle bir şeyi yapmak bizim için muhaldır.

CEVAP: Gerçi bu soru ismet makamının ana temellerine yöneltilmemiştir. Sorunun yöneltildiği bölüm ise onun fazilet olup olmadığıdır. Ama yine de aşağıdaki iki noktaya dikkat edilecek olunursa sorunun cevabı aydınlanacaktır.

1-Bu soruyu yöneltenler ismetin ana temellerine dikkat etmemektedirler. Onlar ismet makamını aynen bazı hastalıklar karşısında vurulan aşılara benzetiyorlar. Bu aşı yapıldıktan sonra o hastalıklara isteselerde yakalanmazlar. Ama önceki konularımızda da belirttiğimiz gibi masumların günah karşısında mahfuz kalmaları marifet, ilim ve takvalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum aynen bizlerin bir takım günahlar karşısında iman, ilim ve marifetimiz olmasından dolayı o günahları terketmemize benzemektedir. Örneğin, çıplak bir şekilde sokağa çıkmıyoruz. Aynı şekilde uyuşturucu maddelerin tahrip edici etkilerini bilen birisi onun yavaş yavaş ölüme neden olduğunu bildiği taktirde kesinlikle uyuşturucu madde kullanmaz. Bu durum (uyuşturucu maddeyi kullanmayı terketmek) kesinlikle onun için bir fazilettir ki, ona karşı olan ilminden kaynaklanmıştır. Bu ilme sahip olmakla onu terketse de zorunluluk sözkonusu değildir. Bütün bunlara rağmen uyuşturucu madde kullanma gücüne sahiptir. İşte bundan dolayı şahısların eğitim, öğretim, marifet ve takvalarını çoğaltarak onları en azından büyük günahlardan ve kötü amellerden alıkoymak istiyoruz. Acaba bazı şahıslar bu eğitim, öğretim ve marifet sayesinde bir takım kötü davranışları terkederlerse bu fazilet ve iftihar değilmidir!

Başka bir değişle Peygamberler için günahı terketmek normal yönden muhaldır ama akli yönden muhal değildir. Biliyoruz ki normal muhal ihtiyar meselesi ile uyumluluk içerisindedir. Örneğin alim ve mümin bir şahsın mescide şarap götürmesi ve namaz safında şarap içmesi normal muhaldır. Ama akli yönden tasavvur olunabilir. Sözün kısası, iftihar ve fazilet olan Peygamberlerin ilmi ve takva düzeylerinin oldukça yüce ve büyük olması bir başka iftira ve fazilete sebep olmaktdır ki oda ismet makamıdır. (dikkat ediniz)

Eğer onların bu iman ve marifeti nereden buldukları sorulacak olursa buna karşılık bu ilahi imdatlardandır deriz. Onlarda bir takım liyakatlar mevcut idi. Öyleki Kur'an-ı Kerim Hz. İbrahim hakkında şöyle buyuruyor: "Bir zamanlar Rabbi İbrahimi bir takım kelimelerle sınamış, onları tam olarak yerine getirince: ben seni insanlara İmam yapacağım demişti. Soyumdan da (İmam yap ya Rabbi) dedi. Allah, ahdim zalimlere ermez buyuruyoru."[65]

Yani İbrahim bu marhaleleri kendi irade ve ihtiyarı ile katettikten sonra o ilahi inayet ve bağışa sahip oldu. Hz. Yusuf hakkında şöyle buyuruyor; (Yusuf) ergenlik çağına erişince ona (isabetle) hükmetme (yeteneği) ve ilim verdik. İşte biz güzel davrananları böyle mukafatlandırırız."[66]

"Güzel davrananları böyle mukafatlandırırız" cümlesi bizim iddiamız bir tanıktır. Zira Yusuf'un güzel davranışının onu bu ilahi nihayet ve bağış için hazırladığını söylemektedir.

Hz. Musa hakkında da bu gerçekleri aydınlatan tabirler vardır. Kur'an şöyle buyuruyor; "Seni iyiden iyiye denemeden geçirdik. Bunun için yıllarca medyen halkı arasında kaldın (bu makama) geldin ey Musa"[67] ayetlerden de anlaşıldığı gibi bu büyük şahsiyetlerin vücudunda bu liyakat ve yetenekler vardır. Ama bunların dallanıp budaklanması veya filizlenmesi kesinlikle zorunluluk boyutu kazanmamaktadır. Onlar bu yolu kendi istek ve iradeleri ile katetmişlerdir. Buna karşılık aynı yetenek ve liyakatlara sahip bir çok insanlar vardır ki bu yeteneklerini kullanamazlar. Diğer taraftan, eğer Peygamberlerden bu nihayet ve bağışlara mazhar olduysalar bunun karşılığında çok ve ağır sorunlulukları da yüklendiler.

Başka bir değişle, Allah hiçbir zaman insana kaldırabileceğinden fazla bir yük yüklemez. Sorumluluğu ölçüsünde güç verir daha sonra bu sorumluluğun yapılmasında onu imtahan eder.

2- Bu soruya verilebilecek ikinci cevap ise şudur; Peygamberlerin ilahi bir zorunlulukla günah veya hatadan maruz kaldıklarını kabul etsek bile dikkat çekici nokta şudur: Terk-i evla (en iyiyi terketme) yolu onlar için açıktır. Terk-i evla günah değildir. Ama bu iş onların makamına yakışmaz.

Her şeyi bir kenara bıraksak bile onların Terk-i evla yapmamaları onlar için bir iftihar ve fazilettir. Eğer bazı Peygamberler Terk-i evla yapmışlarsa da bunun karşısında büyük bir azarlanışla karşı karşıya kalmışlardır. Eğer azarlanmamışlarsa da bazen bir takım sorunlar veya mahrumiyetlerle karşı karşıya kalmışlardır. Onların hak Teala'ya itaat etmede Terk-i evla dahi yapmamalarından daha büyük hangi fazilet vardır. Enbiyanın iftiharı şundadır ki bu ilahi bağışlar ölçüsünde sorumluluk kabul etmişlerdir. Eğer bu yolda bazen Terk-i evla yapacak olurlarsa hemen onu telafi ederler.

## İSMET SONRADAN KAZANILAN BİR MAKAM MIDIR?

Bu başlık altında inceleyeceğimiz konu görünüşte farklı olmasına rağmen içerik bakımından önceki konumuzla hemen hemen aynıdır. Daha önceki konuda ismetin akli, nakli delilleri konusunu incelemiştik bu konu içerisinde üç tane zulüm çeşidi bulunduğu, bu çeşitler karşısında ise insan hakkında dört ihtimalin bulunduğunu söylemiştik. Birinci ve dördüncü şıklar Hz. İbrahimin şanına yakışmadığı için ve üçüncü kısım ise Allah'ın fermanı ile rededilmişlerdi.

Biz konumuzun bu bölümünde de aynı meseleye değinmek istiyoruz. Şöyle ki, birinci ihtimal insanın bir ömür boyu zalim olmasıydı. Ömür boyu zalim olan birisi hiçbir zaman ismet sahibi olamaz. Dördüncü ihtimal ise bir ömür kazandığı

ismeti (elbette ismetin sonradan kazanılan bir makam olduğu kabul edilirse) ömrünün sonlarına doğru yaptığı zulüm ile ortadan kaldıracaktır. Üçüncü ihtimale gelince, bu ihtimalde batıl ve yanlıştır. Zira ömrünün başlarında zulmedipde sonlarına doğru zulmü terk eden birisi Bakara suresi 124. Ayetin içeriği ile rededilmektedir. Zira şöyle veya böyle zalim sıfatını kazanan birisi yüce ismet sıfatını kazanamaz. İkinci ihtimal ise ömrünün başından sonuna kadar zulmetmeyenler ihtimali idi. Bu ihtimalin en uygun ihtimal olduğunu söylemiştik. Zira ismete sahip olan birisinin şimdiki haliyle üç ay sonrası veya beş yıl sonrası aynı olmalıdır. Yani her an hakka uymalıdır. Eğer ismet sonradan kazanılan bir makam olsaydı, bu makama gelen daha doğrusu bu makamı kazanan şahısın bu kazanma olayından önce masum olmaması veya ismetin bir önceki yıla nazaran daha zayıf olması gerekirdi. Bu durum ise ismetin hedefi ile çelişmekte ve amacın tersine haraket etmekdir. Her türlü ayıp, noksanlık ve abes iş yapmaktan münezzeh olan yüce Allah böyle bir işten uzaktır.

Bu açıklamalar göz önünde bulundurulursa ismetin sonradan kazanılan bir makam olduğunu söylemenin ne kadar gülünç olduğu ortaya çıkacaktır. Zira hem ismetin tanımında hem de ismetin cebri mi ihtiyari mi olduğu konusunda ismetin ilahi bir bağış olduğunu ispatlamıştık. Hal böyle iken ismetin sonradan kazanılan bir makam olduğunu söylemenin ne anlamı vardır. Bu konuda en son Ehlibeyt imamlarının ismetine delalet eden bir rivayeti nakledip bu konuyu burda kapatacağız.

“Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor: Allah mahlukatı iki kısıma ayırdı. Beni o iki kısmın hayırlısında karar kıldı. Bu Allah’ın şu buyuruğudur; ashab–ul yemin ve ashab–uş şimal. Ben ashab–ul yemindenim. Ben ashab–ul yeminin en hayırlısıyım….. sonra kabileleri ev haline getirdi ve bana onların en hayırlısında beyt karar kıldı. Bu Allah’ın şu buyuruğudur; ancak ve ancak Allah, ey Ehlibeyt sizden her çeşit pisliği suçu gidermek ve sizi tam bir temizlikle irade eder. Ben ve Ehlibeytim günahlardan temizlenmişizdir.[68]

Okuyuculara ışık tutması dileği ile...

## İTRETİM- EHL-İ BEYTİM Mİ DOĞRUDUR YOKSA SÜNNETİM Mİ?

Resulullah (s.a.a)’in ümmeti arasında istinad edecekleri ve etrafında toplanacakları bir esas bırakmadan gitmesi düşünülemez. Zira O alemlere rahmet olarak gönderilmiş ve kendisinden sonra ümmetinin ihtilafa düşmemesini istemiştir. Bir hadisi şerifde buyuruyor ki, “vasiyetsiz ölen benden değildir”[69] Çünkü ölen veli geride kalan vasilerinin ihtilafa düşmemelerini irade etmeli eğer onları seviyorsa ve ihtilaf etmemelerini istiyorsa vasiyet etmelidir, etmediği takdirde onlara zulmetmiş olur. Bu sebepden dolayı Peygamber (s.a.a) “benden değildir” buyurmuş olsa gerek. Şimdi soruyoruz, acaba bir velinin geride bıraktığı üç beş varisin ihtilafa düşmesi mi daha zararlıdır yoksa ümmetin ihtilafa düşmemesi mi? Tabi ki ümmetin ihtilafa düşmesi daha da zararlıdır. Eğer Peygamber üç beş varisin ihtilafa düşmemesi için “vasiyetsiz ölen benden değildir” şeklinde buyuruyorsa kendisi de bu ümmetin ihtilafa düşmemesi için

vasiyet etmelidir. Aksine kendi sözüne kendisi amel etmemiş olur ve bu da mümkün değildir. İşte bu yasadan dolayı Resulü Ekrem (s.a.a)'in vasiyet etmeden gitmesi düşünülemez. Muhaddisler mütevatir olarak naklettikleri hadisde Resulullah (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu naklediyorlar; "Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum, onlara sarıldığınız sürece benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz. Onlar Allah'ın Kitabı ve benim itretim Ehlibeytimdir. Bu ikisi kevser havuzu üzerinde bana tekrar dönünceye kadar asla birbirlerinden ayrılmazlar. Bakın görün benden sonra onlara nasıl davranacaksınız"[70]

Bu hadis Şia ve Ehli sünnet hadisçilerinin naklettiği sahih bir hadistir. Bu hadisi muhaddisler kendi müsned ve sihahlarında otuzdan fazla sahabeden nakletmişlerdir. Mezkur hadisi nakleden bazı Ehli sünnet kaynakları şunlardan ibarettir:

1- Sahih-i Müslim, Kitab-u Fezail-i Ali İbni Ebi Talib
2- Süneni Tirmizi, c. 5, s. 328
3-Hasais-i Nesei, s. 21
4- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 3, s. 17
5- Kenz-ul Ummal, c. 1, s. 154
6- Tabakat-ul Kübra, c. 2, s. 194
7- Cami-ul Usul, c. 1, s. 187
8- Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 109
9- Cami-us Sağir-i Suyuti, c. 1, s. 353
10- Tarih-i İbni Asakir, c. 5, s. 436
11- Tefsir-i İbni Kesir, c. 4, s. 113
12- Mecme-uz Zevaid, c. 9, s. 163

Ancak Ehli sünnet hadisçilerinden bazıları Sakaleyn hadisinde "itretim-ehlibeytim" yerine "Sünnetim" kelimesini nakletmişlerdir. Onlara göre Peygamber (s.a.a) ümmetine emanet olarak Kur'anı Kerimi ve sünnetini bırakmıştır. Yukarıda yazılanların yanısıra bu bölümde bu soruya cevap vermeğe çalışacağız (Ehlibeyt mi? Sünnet mi?)

Peygamber (s.a.a)'in buyurduğu ve hadisçilerin de nakletmiş olduğu sahih, doğru ve mütevatir hadis "itret- Ehlibeyt" hadisidir. Ehlibeytim kelimesinin yerine sünnetim kelimesinin naklolunduğu hadisler sened yönünden zayıf ve dolayısıyla batıldır. Ama itret Ehlibeyt hadisinin senedleri tamamen sahihdir. Ama yine de bazıları bu hadis konusunda şüphe icad edip onu "Allah'ın Kitabı ve benim sünnetim" hadisine dönüştürmek ve erbapları olan Emevilere hizmet etme gayreti içerisine düşmüşlerdir. Örneğin, Miftah-u Kunuz-is Sünnet kitabının 478. Sayfasında Buhari, Müslim, Tirmizi ve İbni Maceden naklen "Resulullah'ın Allah'ın Kitabı ve kendi sünneti hakkındaki vasiyeti" başlığı altında bir bölüm almıştır. Oysa mezkur dört kitapda onun naklettiği hadis kesinlikle mevcut değildir. Evet Sahih-i Buhari'de ' Kitab-ul İtisam bil Kitab-ı ve s-Sünne' diye bir bölüm vardır, ama orada böyle bir hadis yoktur. Sahih-i Buhari ve mezkur kitaplarda sadece şöyle bir hadis yer almıştır: "Talha İbni müsarrif şöyle diyor: Abdullah İbni Übeyyden, acaba Resulullah bir vasiyette bulundu mu? Diye sordum, o şöyle dedi, "hayır" O zaman ben ona, "o halde nasıl halka vasiyette

bulunmaları emredilmiştir" dedim. O "Resulullah Allah'ın kitabını vasiyet etti"[71] diye cevap verdi. Görüldüğü gibi "Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum, Allah'ın Kitabı ve benim Sünnetim" diye bir hadis yoktur ve eğer bazı kitaplarda böyle bir hadis olsada sened açısından bir değer ifade etmez. Zira icma bunun aksini nakleder. Hadisleri sened yönünden incelediğimizde de doğru-yanlış ayet iyi anlaşılacaktır.

## İTRETİM- EHL-İ BEYTİM HADİSİ'NİN SENEDİ

Bu hadisi "İtret- Ehlibeyt" olarak iki muhaddis nakletmiştir.

1-M üslim kendi sahihinde Zayd b. Erkam'dan şöyle rivayet ediyor; Peygamber (s.a.a) bir gün Mekke ve Medine arasında "Hum" denilen bir mekanda hutbe okudu ve o hutbesinde Allah'a hamdü sena ve halka nasihattan sonra şöyle buyurdu: "Ey insanlar ben sadece bir beşerim Allah'ın memuru'nun gelmesi yakındır ve ben onun davetine icabet edeceğim. Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum onların birincisi Allah'ın Kitabıdır, onda hidayet ve nur vardır. Allah'ın kitabını alın ve ona sımsıkı sarılın- Allah'ın kitabına amel etmeyi tekitle vurguladıktan sonra şöyle buyurdu "ve benim Ehlibeytim'dir. Ehlibeytim hakkında Allah'ı size hatırlatırım, Ehlibeytim hakkında Allah'ı size hatırlatırım, Ehlibeytim hakkında allah'ı size hatırlatırım."[72] Yukarıdaki hadisin metnini Daremi'de kendi Süneninde nakletmiştir.[73] Her ikisininde senedi güneş gibi açık ve hiçbirisinde zerre kadar zayıflık ve şüphe doğuracak en ufak bir nokta bile mevcut değildir.

2- Tirmizi yukarıdaki metni "İtretim ve Ehlibeytim" kelimeleri ile nakletmiştir. Hadisin metni şöyledir: "Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum. Onlara sarıldığınız sürece benden sonra asla sapıklığa düşmezsiniz. Biri değerinden büyük olan Allah'ın Kitabıdır ki, semadan arza uzanan Allah'ın ipidir ve diğeride İtretim Ehlibeytim'dir. Bu ikisi Kevser havuzu üzerinde bana tekrar dönünceye kadar asla birbirlerinden ayrılmazlar. Bakın görün benden sonra onlara nasıl davranacaksınız."[74]

Ehli Sünnetin yanında çok muteber ve değerli olan altı sahih Kitabın (Kutub-u Sitte- Sıhah-ı Sitte) sahiplerinden olan Müslim ve Tirmizi her ikiside ve zikrolunan bu iki sahih kitabın yanısıra diğer kaynaklar Ehlibeyt kelimesinde birleşmiş ve onu nakletmişlerdir ve naklolunan bu rivayetin de senedleri tamamen doğrudur.

## SÜNNETİM METNİ'NİN SENEDİ

Sakaleyn hadisinde İtretim Ehlibeytim kelimelerinin yerine sünnetim kelimesinin naklolunduğu hadis senedi zayıf, uydurma ve düzmece olan bir rivayettir. Bu rivayeti Emevi tezgahına hizmet eden Kab-ul Ahbar'lar, Ebu Hureyre'ler gibi şahıslar uydurmuşlardır.

Hakim Nişaburi Müstedrek'inde naklolunan metni şu senedlerle nakletmiştir; Abbas İbni Ebi Üveys, Ebi Üveysden oda Sevr İbni Zeyd Deylemiden oda

İkreme'den oda İbni Abbasdan Peygamberin şöyle buyurduğunu nakletmiştir; Ey insanlar ben size iki şey bırakıyorum, o ikisine sarıldığınız müddetçe asla sapıklığa düşmezsiniz, bunlar, Allah'ın Kitabı ve Peygamberin sünnetidir."

Bu metnin ravileri arasında bir baba oğul varki hadisin seredinin afetidirler. Bunlar İsmail b. Ebi Üveys ve Ebu Üveys'dir. Bu baba ve oğul sika (güvenilir) olarak vasıflanmadıkları gibi yalancılık ve hadis uydurma ile ittiham olunmuşlardır. Hafız Mezzi Tahzib-ul Kemal adlı kitabında Rical alimlerinden İsmail ve babası hakkında şunları nakletmiştir: Rical ilminin büyük alimlerinden olan Yahya İbni Müin şöyle diyor; Ebu Üveys ve onun oğlu zayıftırlar, bu iki şahıs hadisi çalmaktalar. Yahya b. Müin Ebu Üveysin oğlu hakkında, buna itimat olunmaz ve güvenilmez diye demiştir. Nesai Ebu Üveys'in oğlu hakkında, O zayıf ve sika değildir demiştir. Ebul Kasım Laleka şöyle diyor; Nesai onun hakkında çok konuşmuş ve hatta onun hadisini terketmek gerekir şeklinde demiştir. Rical alimlerinden olan İbni Adiyy şöyle diyor; İbni Ebi Üveys kendi dayısı Malik'den hiçkimsenin kabullenmediği garip hadisleri nakletmiştir.[75] İbni Hacer Feth-ül Barinin önsözünde şöyle diyor; İbni Ebi Üveys'in hadisi ile asla istidlal olunmaz…[76] Bunların yanı sıra sıhah-ı sittenin (altı sahih kitab) hiçbirinde İbni Ebi Üveys'den hadis naklolunmamıştır. Ebu Üveys hakkında Ebu Hatem Razinin Cerh ve Tadil kitabında dediği yeterlidir; onun hadisi yazılmakta ama onunla istidlal olunmamaktadır ve onun hadisi muhkem ve kuvvetli değildir.[77] Ve yine Ebu Hatem İbni Müin'den Ebu Üveys'in güvenilir ve itimatlı birisi olmadığını nakletmiştir. Bu iki şahısın senetlerinde bulunan rivayetler asla sahih değildir ve bunun yanısıra (bunların rivayetleri) sabit rivayetlerle muhaliftir. Bu hadisi nakleden Hakim Nişaburi de hadisin zayıf olduğunu itiraf etmiş ve senedin tashihine çalışmamış ama onun anlam ve manasının doğruluğuna dair bir şahid ve delil zikretmemiştir. Zaten zikrolunan da sened yönünden gevşek ve itibar derecesinden düşüktür. Hakimi Nişaburinin gevşek ve itibarsız şahidi aşağıda zikrolunacaktır.

## SÜNNETİM METNİ'NİN İKİNCİ SENEDİ

Hakim Nişaburi zikrolunacak senetlerle Ebu Hureyre'den merfu[78] olarak şöyle nakletmiştir; Ben size iki şey bırakıyorum... Allah'ın Kitabı ve benim sünnetim, onlar havuz kenarında bana gelinceye dek birbirlerinden asla ayrılmazlar.

Bu metni Hakim şu senedle zikretmiştir: Zebi Salih b. Musa Talha'dan oda Abdul Aziz b. Rafi'den oda Ebu Salih'den oda Ebu Hureyreden nakletmiştir. Bu hadisde bir önceki gibi uydurmaca, düzmece ve yapmacık bir hadistir. Zira, bakınız rical alimleri Salih b. Musa Talha hakkında neler demişlerdir;

Yahya b. Mü'in Salih b. Musa güvenilir değildir. Ebu Hatem Razi onun hadisinin zayıf ve münker olduğunu demiş Nesai'de onun hadisi yazılmaz ve onun hadisi terkolunmuştur diye demiştir.[79] İbni Hacer Tahzib-ul Tahzib'de şöyle diyor; İbni Hibban diyor ki; Salih b. Musa güvenilir ve sika olan şahıslara öyle sözleri nisbet veriyor ki o sikaların sözlerine benzememektedir. Onun hadisi

hüccet değildir. Ebu Naim, onun hadisi terkolunmuştur o daima münker hadisleri nakletmiştir diye demiştir.[80] Zehebi Kaşif adlı eserinde onun hadisinin gevşek olduğunu söylemiştir.[81] Zehebi Mizan-ul itidal'da konu olan hadisi nakletmiş, munker (güvenilmeyen) hadislerdendir.[82]

SÜNNETİM METNİ'NİN ÜÇÜNCÜ SENEDİ

İbni Abdul Birr Tamhid adlı kitabında bu metni aşağıdaki sened ile nakletmiştir.[83] "Abdurrahman b. Yahya Ahmed b. Said'den, oda Muhammed b. İbrahim Dubeyli'den oda Ali b. Zeyd-il Ferazi'den oda El- Hüneyni'den ode Kesir b. Abdullah b. Amr b. Ovf'den oda babasından ve ceddinden nakletmiştir. İmam Şafii Kesir b. Abdullah hakkında şöyle diyor; yalanın rükunlarından birisidir.[84]

Ebu Davud diyor ki; O çok yalan konuşanlardan birisidir.[85] Nesai ve daru Kutni Ahmed b. Hanbelin şöyle dediğini kaydetmiştir; O hadis münkeridir güvenilir değildir. İbni Müin'de bu görüşdedir.

İbni Hacere şaşırmak gerekir ki, bunca rical alimi onu çok yalancı ve düzmececi olarak görmelerine rağmen o sadece zayıf olarak nitelemiş, onu yalancı ve hadis düzmecesi olarak görenleri de ifratçı olarak yadetmiştir. Oysa Zehebibile Kesir b. Abdullah'ın sözü gevşek ve güvenilmezdir diye demiştir. Malik'de Muvatta adlı kitabında bu hadisi senedsiz olarak mürseldir şeklinde nakletmiştir. Herkes böyle bir hadisin itibarsız olduğunu ve kayda değer olmadığını gayet iyi bilmektedir. Görülüyor ki, icma sünetim hadisinin hilafınadır. Eğer "Allah'ın kitabı ve benim sünnetim" diye nakledilen hadise bakılacak olursa, bunun akil ve nakil ile de bağdaşmadığı görülür. Zikrolunanların yanısıra böyle bir hadisin varlığı birkaç delil ile reddedilir.

Birinci delil: Bütün tarihçiler ve hadisçilerin yazdıklarına göre Resulullah'ın kendi döneminde hadisler toplanıp yazılmamıştır ve bunu kimsede iddia etmemiştir. O halde O hazretin ümmetine sünnetini bırakması nasıl düşünülebilir. Çünkü Nebevi sünnetin Peygamber (s.a.a) zamanında yazılması söz konusu değildi. Bu yüzden onun Kur'anı Kerim gibi merci olmasıda düşünülemez. Netice olarak diyoruz ki, Peygamber (s.a.a) yazılmayan, ortada olmayan bir sünneti nasıl ümmete merci olarak gösterebilir? Hatta Ehli Sünnet'in bazı Sıhahlarında Peygamber (s.a.a)'in Sahabeyi hadislerini yazmaktan menettiği naklolunmuştur. Öyleyse Peygamber (s.a.a)'in ben bilinmeyen ve yazılmayan sünnetimi sizin aranızda bırakıyorum demesi nasıl düşünülebilir? Ve bir taraftan menetmesi ve diğer taraftan da emretmesi düşünülemez.

İkinci delil: Bilindiği üzere Hz. Resulü Ekrem vefatından üç gün önce hastalığı ağırlaşınca ümmetinin kendisinden sonra sapıklığa düşmelerine engel olacak tavsiyelerini yazmak için kalem kağıt istemişti de, Ömer şöyle diyerek karşı çıkmıştı; Resulullah hezeyana kapılmış (sayıklıyor). Bize Allah'ın kitabı yeterlidir.[86] Eğer Peygamber (s.a.a) daha önceden, ben sizin aranızda Allah'ın kitabı ve sünnetimi bırakıyorum demişti ise Ömer'in Allah'ın kitabını sadece yeterli görmesi yanlış olur ve aksine Allah'ın kitabı ve sünnet bize yeterlidir demesi gerekirdi.

Üçncü delil: Eğer Peygamber (s.a.a) yazılı sünnetini ümmetine bırakıp ve ümmet için tek mercinin Kur'an ve sünnet olduğunu buyurduysa, Ebu Bekir ve Ömer nasıl ve nerden hadisleri yakma ve dolayısıyla ümmeti sünnetten uzaklaştırma iznini aldılar.

Dördüncü delil: Peygamber (s.a.a)'den sonra Sahabenin bir çok karakterlerinin O Hazretin sünnetine aykırı olduğu bellidir. Örneğin Mut'a Nikahı ve Temettü haccı Peygamber (s.a.a) ve Ebu Bekir zamanın da vardı ve meşru idi ama onu Ömer yasakladı. Malik .b. Nüveyreyi öldürüp hanımı ile eden Halid b. Velid'in içtihad ettiğini söyleyen Ebu Bekir'in karşısında Ömer Halide hadd vurulması için ısrar ediyordu. Teravih namazı Peygamber ve Ebu Bekir döneminde ayrı ayrı kılınıyordu, ama Ömer onun cemaet halinde kılınmasını emretmiş ve cemaete dönüştürmüştü vb. Bu sahabeler ya O hazretin sünnetini bildikleri halde bilerek veya Peygamberden naklolunan naslar karşısında içtihad ederek muhalifet ediyorlardı ki, bu taktirde şu ayeti Kerimenin muhatabı olurlar. "Hiçbir mümin erkek ve mümine kadın Allah ve Resulü bir konuya karar verdiler mi, içlerinde seçim sahibi değillerdir. Ve kim Allah ve Resulüne isyan ederse gerçekten de açık bir delalete düşmüştür.[87] Ya da onlar Resulüllah (s.a.a)'in sünnetini bilmedikleri için böyle davranıyorlardı. O zamanda Peygamber (s.a.a)'in "Ben sizin aranızda sünnetimi bırakıyorum" demesi nasıl düşünülebilir.? Zira Peygambere zaman ve mekan yönünden en yakın olan sahabenin hali böyleyken yani sünnete vakıf olmadıklarına göre, o zaman ve mekanda olmayan ve Resulullah'ı görmeyenlerin hali nasıl olabilir.?

Beşinci delil: Eğer Peygamber ümmeti için sünnetini bıraktı ise, öyleyse neden Peygamberin hemen vefatından sonra Ebu Bekir şöyle diyordu; Peygamber (s.a.a)'den bir şey nakletmeyin, eğer sizden bir şey sorsalar, siz ve bizim aramızda Allah'ın kitabı vardır deyiniz. Onun helalini helal ve haramını da haram biliniz.[88]

Altıncı delil: Eğer Peygamber ümmetine sünnetini bırakmıştı ise, öyleyse neden Ebu Bekir Zekat vermeyenlere karşı savaştı. Oysa Peygamber şöyle buyurmuştur; "her kim la ilahe illellah Muhammed Resulullah derse, bir hak sözkonusu olmadığı taktirde mal ve canını benden korumuş olur, onun hesabı ise Allah'a aittir."

Yedinci delil: Bilindiği üzere sünnetin yazılmasına Abbasilerin saltanat dönemlerinde başlanmış ve Ehli sünnette ilk olarak yazılan hadis kitabı İmam Malik'in yazdığı "El-Muvatta" kitabıdır. Bu ise büyük fitne, Hirra olayı Medine-i Münevverenin üç gün boyunca saltanat askerlerine helal kılınması ve sahabelerin alçakça öldürülmesinden sonra gerçekleşmiştir. Durum böyle iken, dünya malına ulaşmak ve zamanın zalim sultanlarına yaranmak için çalışan ravilere nasıl güvenilebilir. İşte bunun için hadislerde çelişki ve ihtilaf vücuda gelmiş ve islam ümmeti çeşitli mezheplere bölünmüştür. Öyleyse Peygamber (s.a.a)'in "Ben sizin aranızda Allah'ın kitabını ve kendi sünnetimi bırakıyorum" demiş olmasını nasıl kabul edebiliriz.? Oysa Peygamber kendisinden sonra munafık, sapık ve islam düşmanlarının kendisine bir çok yalan şeyler isnad edeceğini biliyordu. Bir hadisinde şöyle buyurmuştur; "Bana yalan şeyler isnad edenler çoğalmıştı. Bana yalan bir şeyi isnad eden kimse cehennemde yerini

hazırlasın.” Peygamber (s.a.a)’in kendi hayatında bile kendisine yalan şeyler isnad edenler çok olduğuna göre, O Hazret nasıl Müslümanlara hayatından sonra sünnetini merci olarak gösterebilir?

Sekizinci Delil: Eğer Allah’ın Kitabı ve benim sünnetim hadisi doğru ise, öyleyse neden Ebu Bekir, Ömer ve sahabeden olan onların yandaşları Hz. Fatıma (s.a)’ya ihtiramsızlık edip onun evine baskın düzenleyip evinin kapısını kırmaya kadar bile ileri gittiler....? Acaba bunlar Peygamber (s.a.a)’in şu sözünü duymamışlar mıydı? ki, O Hazret şöyle buyurmuştu; “Fatima benim vücudumdan bir parçadır, kim onu gazaplandırırsa beni gazaplandırmış olur ve kim ona eziyet ederse bana eziyet etmiş olur.” Evet, gerçekten de bu sözü gayet iyice duymuş ve derketmişlerdi, ama hayret onlara ve sevenlerine...? Acaba Şura suresinin 23. Ayetini Peygamberin yakınları ki, onlardan biride Hz. Fatıma idi duymamışlar mıydı ki, Allahu Teala şöyle buyuruyor; “Deki sizde risaletim karşılığında benim yakınlarımı sevmekten başka bir şey istemiyorum”

Dokuzuncu delil: Eğer Allah’ın Kitabı ve sünnetim hadisi sahih ise, öyleyse neden bu sünnet bir çok sahabe tarafından bilinmiyordu ve netice itibari ile onlarda dinde kendi reylerine göre fetva veriyorlardı.

Sahabeden sonraki mezhep İmamları da bu yolu takip etmişlerdir. Eğer ümmetin yanlışlık, sapıklıktan kurtulması için Peygamber (s.a.a) kendi sünnetini bırakmışsa, kıyas yolu ile, şahsi fetvalar ile fetva vermeğe ve dini harap etme uğraşına girmeğe gerek yoktu. Zira eğer sünnet ortada ise, sünnet dışı her şey bidat olur ve hadise göre de her bidat ateştedir.

Onuncu delil: Eğer “Allah’ın Kitabı ve sünnetim” hadisini kabul edecek olursak, hem Kur’anı Kerim’de ve hem de sünnet’te yanılgıya düşer ve bir yere varamayız. Dolayısıyla kendimize güvenilir ve sağlam bir merci ve ölçü bulmuş olayız. Zira Peygamber (s.a.a)’den sonra ümmet için en önemli olan, insanları ihtilaflardan uzak tutup ihtilafların itifaka dönüşmesini ve insanları gerçek Nebevi sünnet doğrultusunda ve Kur’an kanunları içerisinde yüce manevi mertebelere ulaştıracak ve en güzel haliyle insanlara hidayetçi görevini yapacak bir ölçüye ihtiyaç vardır. O ölçüde “Sünnet” olamaz. Zira eğer sünnet, bir ölçü olsaydı Müslümanlar arasında bunca ihtilaf ve çelişki olmazdı. Örneğin, Sünneti Nebevide Ebu Bekir ile Ömer zekat vermeyenlerle harbetmek konusunda ihtilaf etmişler, Hz. Fatıma ile Ebu Bekir Fedek hurmalığı konusunda Ebu Bekir tarafından Peygambere nisbet verilen “Biz Peygamberler miras bırakmayız...” hadisinde ihtilaf etmiş, Ebu Bekir onu Peygambere nisbet vermiş ama Hz. Fatıma bunun Peygambere ait olmadığını buyurmuştur, Peygamber (s.a.a)’in hanımları kendi aralarında ihtilaf etmiştir. Yine Ebu Hureyre gibi meşhur bir ravi çelişkili konuları nakletmiş ve Peygamberin Ramazan ayında cünub olarak sabahladığını ve o gün oruç tuttuğunu bildiren hadiste ve dolayısıyla sünneti Nebevide Aişe ile ihtilaf etmişlerdir. Yine Aişe ile İbni Ömer arasında ihtilaf çıkmıştır. İbni Ömer Peygamber Receb ayında Ümre etmiştir konusunda hadis nakletmiş ama Aişe onu tekzib etmiştir. Yine Abdullah İbni Abbas ile İbni Zübeyr muta nikahı hakkında ihtilafa düşmüşlerdir.[89] Yine Hz. Ali ile Osman arasında Hac mutası hakkında ihtilafları çıkmıştır. [90] Ve diğer sahabeler kendi aralarında abdest konusunda,

yolcu namazında, Besmele denilip denilmemesinde... bir çok ihtilaflara düşmüşlerdir. Tabiin arasında bu konudaki ihtilaflar okadar çoğalmıştı ki, yüzlerce mezheb ortaya çıkmıştı. İbni Mesud'un bir mezhebi var idi, İbni Ömer'in bir ayrı mezhebi, ve nihayeten İbni Abbas, İbni zübeyr, İbni Uyeyne, İbni Cureyr, Hasan-ul Basri, Sufyanı Sevri, Malik, Ebu Hanife, Şafii, Ahmed b. Hanbml ve daha bir çoklarının ayrı ayrı mezhepleri vardı.

Elbette siyasi etkenlerin zoruyla sadece dört mezhep resmileşmiş, bu yüzden Ehli sünnet fikrinden doğma bu dört mezhep haricindeki bir çok Ehli sünnet mezhebi yok olup gitmiştir. Yine de geriye kalan bu dört mezhep Fıkhi mezheplerin bir çoğunda birbirleriyle ihtilaf etmektedirler. Bütün bunların sebepleri ise onların Peygamber(s.a.a)'in sünnetindeki ihtilaflarıdır. Birisi kendi nmzdinde sahih olan bir sünnete dayanarak bir konuda bir fetva verirken diğeri ya başka bir sünnet ile veya kendi reyine göre içtihat ederek veya onun Nass olmadığını iddia ederek, onu diğer bir meseleyle kıyas ediyor ve buna göre hüküm veriyor.

Eğer bir müslüman bu karışıklık ve ihtilaflar içerisinde o alimin veya bu alimin sözünü delilsizce kabullenir veya körü körüne geçmişlerine taklit eder veyahut' ta taassubundan dolayı önceden girmiş olduğu belirli bir kalıp içerisinden dışarı çıkmıyorsa hak yolun dışında yanlış yolu gitmiş ve şu ayete mazhar olurlar: "Onların çoğu ancak zanna kapılmışlardır. Şüphe yok ki zan gerçek karşısında hiçbir şeye yaramaz."[91]

Hal böyleyken bu ihtilaflar içine düşen ve bu ihtilaflar içinde olan bir müslüman ne yapsın? Bunların hangisi gerçek sünnettir? Bunların hangisi ümmeti tereddüt'ten, ihtilaftan kurtarıp ittifak vadisine götürür? Biz diyoruz ki, gerçekte sünnet ölçü değil de aksine insanları Peygamber (s.a.a)'in gerçek ve hakiki sünnetine götürecek ve Kur'anı Kerimi olduğu gibi insanlara açıklayacak vesileler ölçüdür. Bu ölçülerde Peygambere en yakın olan ve vahyin kendi evlerinde Peygambere nazil olduğu ve Tathir ayetine göre günahlardan arınan EhliBeyt imamlarından bakası değildir. Zira ev halkı evde olup bitenleri dışarıdaki insanlara nazaran daha iyi bilirler. Örneğin, anahtarı olmayan kilitli bir evin kapısına ilerlemek yanlıştır. Eğer anahtar varsa ancak kapıyı bu suretle açabiliriz aksine kapıyı tabii yolla açamayız, gayri tabii yolla da kırmaktan başka çare yoktur. Eğer Ehlibeytsiz olarak sünneti Nebeviye ulaşacağımızı sanıyorsak onu aynen o kapı gibi kırmış oluruz ancak. Çünkü Ehlibeyt imamları vahyin ve Sünnetin kilitleridir. Bu araştırmadan ve beyandan sonra bu hadisi son tabakalarda yer alan bazı Ehlibeyt düşmanı alimlerinin uydurduğunu anlıyoruz. Çünkü Ehlibeyti hilafetten uzaklaştırdıktan sonra böyle bir şeyi uydurmaları gerekirdi. Bu kısa araştırma, açıkça tüm gerçekleri ortaya koymuş ve "benim sünnetimdir" olan hadisin Emevilerin tezgahı tarafından kiralanan yalancı ve menfaatçi raviler tarafından "benim itretim Ehlibeytim" dir hadisi karşısında uydurulduğunu ispatlamıştır. İşte bundan dolayı hakkı görüp, duyup bir çırpıda kabullenecek basiretli insanlar, yazarlar, alimler ve vaizlerin Peygamberden naklolunmayan hadisi terk etmeleri, anlatmamaları aksine onun uydurma ve düzmece olduğunu söylemeleri ve asıl gerçek olan sahih hadisi nakletmeleri gerekir. Ve yine

müslim'in kendi sahihinde "benim Ehlibeytim'dir" Tirmizi'nin kendi sünenin de "Benim itretim ve Ehlibeytim'dir" kelimeleri ile naklettikleri hadisi anlatmaları, yazmaları ve Müslümanları bu sahihlerle tanıştırmaları gerekir. Bütün bunlardan sonra "Allah'ın Kitabı ve benim Ehlibeytim" diye bilinen Sakaleyn hadisi Ehli sünnetin kabul etmediğini ve Şianın uydurmalarından olduğunu kabul etmek kişinin kendi cehaletini, taassubunu veya inadını gösterir. Allahu Teala dan cahillikten doğan bağnazlık, batıl inat ve kör taassuptan Allah'a sığınır ve bunları tüm kalplerden uzaklaştırmasını niyaz ederiz.

## SAKALEYN HADİSİ'NİN MEFHUMU

Peygamber (s.a.a) itret ve Ehlibeyti Kur'anın yanında kur(anla birlikte zikredip her ikisini de insanların içinde Allah'ın hücceti diye tanımladığı için, ondan iki neticeye varılabilir.

1- Peygamber (s.a.a)'in itretinin sözü Kur'an gibi hüccettir. Dini konuları içeren akidevi, fıkhi, kelami... konularda onların emirlerine, sözlerine göre haraket edilmeli ve onların dışındaki insanlara rücu edilmemelidir. Zira Ehlibeyt imamlarının hiçbir alanda bıraktıkları bir boşluk bulunmaz ki bir başkası gelip de o boşluğu dolduruversin. İmam Mehdi (a.f) bir hadisi şeriflerinde şöyle buyuruyor: "bizim yolumuzun dışında ilim aramak bizi inkara sebep olur."İmam burda aranması, öğrenilmesi gereken bütün ilimlerin kendilerinde mevcut olduğunu ve insanlığı ilahi ve manevi mertebelere sadece kendilerinin ulaştıracağını vurgulamıştır. Zira onlar her dalda bütün ilimlerin babaları ve üstatları olmuşlardır. Her dönemde halifelerin, insanların ilmi sıkıntılarla karşılaştıklarında imamlar rücu ettiklerini tarih tamamen kaydetmiştir. Müslümanlar Peygamber(s.a.a)'in vefatından sonra hilafet konusu hakkında ihtilafa düştüler ve hepsinin de kendilerine göre delilleri var ama Ehlibeyt imamlarının ilmi bir merci ve maneviyat ve irfanın simgesi olmalarında hiçbir ihtilafa düşülmemiştir. Zira herkes Sakaleyn hadisinin sahihliğinde ittifak etmiştir ve bu hadis dinin bütün olanlarında rücu olunması gereken merkezin Kur'an ve Ehlibeyt imamları olduğunu göstermektedir. Eğer islam ümmeti bu hadise amel etseler ihtilaf dairesi fazlasıyla küçülecektir.

2- Kur'anı Kerim Allah'ın kelamı olduğu için hatadan uzaktır. Zira Allahu Teala şöyle buyuruyor: " ne önceden onun hükümlerini iptal eden bir kitap gelmiştir ne de ondan sonra gelir ve batıl ona zarar veremez. Hüküm ve hikmet sahibinden, hem de layık mabud tarafından indirilmiştir."[92]

Eğer Kur'anı Kerim hatadan beri ise Kur'anın yanında onunla beraber zikrolunan Ehlibeyt te hatadan beri olur. Zira hatalı insanların, Kur'an ile rücu makamında eş değerde tutulmaları ve Kur'an gibi onunda mutlak itaatinin belirtilmesi ve onunla birlikte zikrolunması sahih ve doğru değildir. Elbette şunu da belirtelim ki, İsmet ve masumluk sıfatı Peygamberliği gerektiren sıfatlardan değildir. Zira Hz. Meryem 'Al-i İmran 42. Ayetin "An o zamanı da hani melekler Meryeme ya Meryem Allah gerçekten de seni seçti, temizledi..." hükmüne göre masumdu ama Peygamber değildi. Netice olarak diyoruz ki, Peygamber

efendimiz, Kur'an ve sünneti değil de, Kur'an ve Ehlibeytini islam ümmetine bırakmıştır. Bu araştırmanın okuyuculara ışık tutması ümidiyle.

## İMAM MEHDİ'NİN HAYATINA KISA BİR BAKIŞ

Bu bölümde 12. İmam Mehdi (a.s)'ın hayatına kısa bir şekilde değinip daha sonra asıl konumuz olan Mehdeviyet meselesini ele alacağız. İmam Hasan Askeri (a.s)'ın oğlu İmam Mehdi (a.s) hicret 255'de Şaban ayının 15'inde Cuma sabahı Irak'ın Samirra şehrinde dünyaya gelişiyle Cihanı nurlandırmıştır. O Hazretin doğum yılının hicri 254, 256, 257 ve 258'de de olduğu zikrolunmuştur. Bu ihtilaf O Hazretin gizli bir şekilde dünyaya gelmesinden kaynaklanmış olabilir. İmam Mehdinin dünyaya gelişi tarihte kesin bilinen meselelerdendir. Bu konuyu Şia alimleri dışında bir çok Ehli sünnet muhaddisi, müverrihi ve müfessiri de kabullenmiştir. O hazretin ismi Muhammed'dir. Bütün hadisçiler bu ismin, ceddi Resulullah tarafından O Hazrete bırakıldığını kaydetmişlerdir. Peygamber ve 12. İmamın isimlerinin bir olması bir rastlantı değil de aksine bir hikmeti ve sırrı içermektedir. Zira Peygamber efendimiz gelişiyle cihanı nura boğup insanlığı cehalet bataklığından çıkarıverdi. İmam Mehdi (a.s)'da zuhur ettiğinde insanlığı cehalet bataklığından, kula kulluk esareti zinciri altından zulmet ve zulümden heva, heves ve nefsi ilah edinmeden çıkarıp onlara seadeti sunacak ve tüm yeryüzüne ilahi hükümleri hakim kılacaktır.

O Hazretin meşhur lakapları şunlardan ibarettir; Mehdi, Kaim, Muntezer, Halefi, Salih, Bakiyetullah, Mensur, Sahib-ul Emr, Veliyyi Asr ve Sahib-uz Zamandır. Bunların en maruf ve meşhuru Mehdidir. Bu lakapların her birinin ayrı bir sebebi vardır. Örneğin, O Hazret hakka doğru hidayet edeceği için O Hazrete "Mehdi" denilmiştir. Müminler O Hazretin zuhurunu ve mübarek adımlarını bekledikleri için O Hazrete "Muntezer" (beklenilen) denilmiştir. Allah'ın kullarına yeryüzünde delil ve hücceti olduğu için O Hazrete "Hüccetullah" denilmiştir.

O Hazretin annesi hakkında farklı farklı rivayetler vardır. Mes'udi, onun Annesinin Nergis adında bir keniz olduğunu nakletmiştir.[93] Şeyh Tusi bir rivayette O Hazretin annesinin isminin Reyhane olduğunu demiş ve hemen arkasından Nergis, Sukeyl, Susan isimlerini de eklemiştir.[94] Şeyh Mufid O Hazret için sadece "Nergis" ismini zikretmiştir.[95] Bazı araştırmacılar O Hazretin asıl isminin Nergis olduğunu söylemişler ve Sukeyl ismi haricindeki diğer isimlerin O Hazrete İmam Cevad (a.s)'ın kızı hekime hatun tarafından bırakıldığını zikretmişlerdir. O zamanın insanları kendilerine gelen şahısa hoşnutluklarını belirtmek için çeşitli güzel isimlerle hitap ediyorlardı. Nergis, Reyhane ve Susan'da gül isimleridir.

İmam Mehdi (a.s)'ın annesinin milliyeti hakkında muhtelif görüşler vardır. Bu görüşler içerisinde en meşhuru şudur; İmamın annesi Rum Padişahının kardeşi Yesu'nun kızıdır. Keniz kılığında Bağdata köle pazarına gelmiş ve İmam Hadi (a.s)'ın emriyle İmamın huzuruna getirilmiştir. Bazı tahlilcilerde Şeyh Tusinin naklettiği şu rivayeti tercih etmişlerdir; İmam Mehdi (a.s)'ın annesi İmam Hadi

(a.s)'ın kız kardeşi Hekime'nin evinde büyüyen bir keniz idi. İmam onun simasını gördüğünde Allah'ın has inayetiyle ondan bir erkek çocuk dünyaya geleceğini biliyordu.[96] Nergis hatun fazilet ve manevi olgunlaşma bakımından bir dereceye varmıştı ki, İmamet ailesinin en saygıdeğer hanımefendisi, İmam Hadi (a.s)'ın kızkardeşi Hakime hatun onu ailenin hanımefendisi ve kendisini de onun hizmetçisi diye sunmuştur.

İmam Mehdi (a.s)'ın viladetini anlatan ve Mes'udinin (vefat h. 345) zamanında da güvenilir ve muvassak rivayet Hakime hatunun naklettiği rivayettir. Şeyh Saduk o rivayeti İmam Cevad (a.s)'ın kızı Hakime hatunun dilinden şöyle nakletmiştir; Ebu Muhammed Hasan b. Ali (a.s) beni kendi yanına seslediler ve şöyle buyurdular; Bibi, bu akşam iftara bizim yanımızda kal, zira şaban ayının 15'dir. Bu akşam Allahu Teala kendi hüccetini yeryüzünde zahir edecektir. Ben imamdan onun annesinin kim olduğunu sual eyledim; Nergis olduğunu buyurdular. Dedim ki fedan olayım hamilelik belirtileri onda mevcut değildir. Şöyle buyurdular; dediği şey gerçekleşecektir. Bunun için içeri girip selam verdim. Nergis hatun benim ayakkabımı çıkarmak için ileri geldi ve hanımım nasılsınız diye halimi sordu. Dedim ki sen benim hanımım ve hanedanımsın O benim sözümden sarfı nazar ederek bibi ne diyorsunuz diye sual eyledi. Dedim ki, kızım bu akşam Allahu Teala sana bir erkek evlat inayet edecek ve O bu dünya ve o cihanın mevlası olacaktır. Onun utancından yüzü kızarıverdi. Daha sonra akşam namazını kılıp iftar eyledim ve sonrasında uyudum. Gece yarısı yatsı namazımı kılmak için uyandım. Nergis'de hamilelik belirtileri yokken ve uykudayken namazımı kıldım ve daha sonra nafile namazımı da kıldım ve yatağıma gittim ama bir daha uyandım henüz o uykudaydı bir ara yerinden kalkıp nafile namazını kıldı ve tekrar yatağına uzanı verdi.

Hakime şöyle devam ediyor; Fecrin evvelini görmek ve derk etmek için odadan dışarıya çıktığımda, o halen uyuyordu. Bu sebep den dolayı İmam Hasan Askeri (a.s)'ın beklentisinden tereddüte kapıldım. Bu esnada İmam durduğu yerden şöyle seslendi; Hala acele etme iş yakındır. Ben oturdum "Ha-Mim-Secde" Yasin surelerini okudum. Bir ara Nergis uykudan uyandığında ben onun yanına gidip "Allah'ın selamı sana olsun, bir şey mi hissediyorsun? Diye sual eyledim. Evet diye cevap verdi. Dedim ki, kendini toparla kalbini sakin ve ferah tut. Daha sonra uyku bizi bastırdığı için uykuya daldık ve sonrasında ben mevlamın sedasıyla uyandım... Onun üstündeki örtüyü aldığımda Hazreti yerde secde halinde gördüm. Onu kucağıma aldığımda onun temiz ve pak olduğunu anladım.

Ebu Muhammed bana seslenerek şöyle buyurdu; Bibi evladımı bana getir... Daha sonra İmam ellerini onun gözleri, kulakları ve omuzlarına sürdü ve şöyle buyurdu; "Ey oğlum konuş, çocuk ağzını açarak şöyle konuşmaya başladı "Eşhedü enla ilahe illellah vehdehula şerikeleh ve Eşhedü enne Muhammeden Resulullah ve Eşhedü enne Aliyyen veliyyullah" Daha sonra babasına kadar olan bütün imamların adını zikrederek şehadet getirdi. Ebu Muhammed şöyle buyurdu; Bibi onu selam vermesi için annesine götür ve daha sonra onu tekrar benim yanıma getir, bende böyle yapıp onu İmamın yanına getirdim. İmam Hasan Askeri bana buyurdu; Bibi yedi gün sonra onun görüşüne geliniz. Ertesi gün mevlama

selam vermek için geldim ve perdeyi açıtığımda onu göremedim ve imama mevlamın ne olduğunu sual eyledim, Hazret buyurdular ki, Ey bibi onu Musanın annesinin oğlunu emanet ettiğine emanet ettim. Hakime hatun diyor ki, yedinci gün gelip ona selam verdim ve oturduğumda Ebu Muhammed şöyle buyurdu; oğlumu bana getir, onu kundağının içine bırakarak imamın huzuruna getirdim. İmam ilk günde yaptıklarının aynısını yaptı, oda ilk günde söylediklerini tekrar söyledikten sonra şu ayeti Kerimeyi okudu; "Biz ise istiyorduk ki, o yerde güçsüz düşürülenlere lütufta bulunalım, onları önderler yapalım, onlara (ötekilerin) yerine aldıralım . ve o yerde onları hakim kılalım"[97]

İMAM'IN VİLADETİ'NİN GİZLİLİĞİ

İmam Hadi ve İmam Hasan Askeri(a.s)'ın imamet dönemlerinde Abbasi oğulları hakimleri arasında sonsun bir endişe ve telaş vardı. Onların bu endişesi Peygamber ve diğer imamlardan naklolunan, İmam Mehdi (a.s)'ın gelip zalim ve tağutlara son vereceği, yeryüzüne adil düzen, ilahi hükümleri yayacağı... konusunda naklolunan rivayetlerdir. Bu sebepten dolayı o iki imam özellikle de imam Hasan Askeri hilafet tezgahı tarafından nazar ve takip altındaydı. Zalim hilafet tezgahı böyle bir imamın dünyaya gelmesine engel olmak istiyorlardı, işte bunun için İmam Mehdi (a.s)'ın hamilelik ve viladet dönemi halktan gizli tutulmaktaydı.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyuruyor; O Hazretin (İmam Mehdi (a.s) özeliklerinden birisi gizli dünyaya gelişidir. Bir çok hadiste de İmam Mehdi'nin Hz. İbrahime ve Hz. Musa'ya benzediği naklolunmuştur.[98] İmam Mehdi (a.s) dünyaya geldikten sonra babasının özel yaranları dışında kimse o Hazreti görmüyordu.

İMAM'IN SIFAT VE ÖZELLİKLERİ

İmam Mehdi (a.s) Peygamber efendimizin soyundan Hz. Fatımanın evlatlarından ve İmam Hüseyn (a.s)'ın neslinden dokuzuncu imam ve vasilerin hatemi dir. Onun iki gaybet dönemi vardır. Küçük gaybet (Gaybet-i Suğra) büyük gaybet (Gaybet-i Kübra). O dünya alemi zulüm ve haksızlıkla dolduktan sonra göller ülkesinde bir ada timsali insanlığın kurtarıcısı ünvanın da zuhur edecektir. Bunlar İmam Mehdi (a.s)'ın sadece birkaç sıfatıdır.

İmam Mehdi (a.s) şimdilik kayıptadır. O hak halife, hakkın halifesi ve mutlak veliyullahtır. O evliyaların hatemi evsiyaların vasisi, son kurtarıcı, dünyanın Kâimi, yüce inkilabın sahibi ve büyük ıslahçıdır. İmam zuhur ettiğinde sırtını Kabe'ye verecek, Peygamberin sancağını eline alıp, Allah'ın dinini ihya edecek ve ilahi ahkamı bütün her tarafta icra edecektir. İmamın yaşantı bölümünü üç devrede ele almak mümkündür; Baskı dönemi, küçük ve büyük gaybet dönemleri. İmamın zuhurundan sonraki dönemini de bir devran hesap etmek mümkündür. İmam Mehdi (a.s)'ın yaşantısının ilk dönemi İmamın doğumundan babasının şehadetine kadardır. Beş yıllık bu müddet zarfında İmam babasının zamanında yaşıyordu. İmam Hasan Askeri (a.s) o dönemde iki tane esaslı önemli vazifeyi üstlenmişti; Birincisi kendisinden sonraki İmam evladını Abbasi halifelerinin şer

ve desiselerinden korumak, İkincisi de o İmamın vücudunu, imametini ispat etmek ve insanlığa duyurmaktı. İmam Hasan Askeri (a.s) her ikisini de en iyi bir şekilde gerçekleştirmiş oldu. İmam hem evladını korudu hem de münasip fırsatlarda yaran ve dostlarına kendisinden sonraki imamı tanıtıyordu, ama Abbasilerin şiddetli takip ve baskılarından dolayı Ebu Haşim Caferi, Ahmed b. İshak Hakime... gibi imamın yaran ve yakınları dışındaki az bir grubun haricinde kimse o Hazretin doğumundan haberdar değildi.

Muaviye b. Hekim, Muhammed b. Eyyüb b. Nuh, Muhammed b. Osman Amiri şöyle diyorlar; İmam Hasan Askeri (a.s)'ın Şialarından kırk kişi o Hazretin etrafına toplandık o Hazret evladını bize göstererek şöyle buyurdu; Bu sizin imamınızdır, benden sonra benim halifimdir, ondan itaat ediniz ve onun etrefından dağılmayınız ki, helak olursunuz, dininiz berbat olur...[99]

İmam Hasan Askeri evladının canını korumak için onu daha emniyetli ve güvenilir bir yere gönderme kararı aldı. Tarihin naklettiğine göre İmam Hasan Askeri (a.s) evladını önce Samirraya ve daha sonra Medine de sakladı. İmam Mehdi Medine de baba annesinin yanında yaşıyordu.[100]

Şeyh Saduğun naklettiği rivayete göre İmam Hasan Askeri (a.s) evladının doğumundan kırk gün sonra onu bilinmeyen bir yere gönderdi ve daha sonra annesine geri getirildi[101] bazı muhakkiklerin görüşüne göre İmam Mehdi (a.s) çocukluk döneminin büyük bir bölümünü Medine de geçirmiştir. Çünkü İmam Hasan Askeri (a.s) oğlunun Medine de kalmasını tehlikeli bulmuyordu.

## GAYBET-İ SUĞRA

İmam Hasan Askeri (a.s)'ın Hicri 260 yılında şehadetiyle İmam Mehdi (a.s)'ın küçük gaybet dönemi başlamış ve Hicri 329 yılına kadar, toplam 70 yıl boyunca devam etmiştir.[102] Bu gaybetin müddeti sınırlı ve az olduğu için buna gaybeti suğra ismi verilmiştir. Bu dönemin Şialar tarafından gaybeti kübrayı kabullenmede büyük rolü olmuştur. Bu müddet zarfında İmam Mehdi (a.s) hususi ve özel naiplerin dışında bütün gözlerden gizliydi. Zorluk ve sorunlarla karşı karşıya kalan insanlar veya bir şey sormak- öğrenmek isteyenler bu özel naipler vasıtasıyla sorunlarını o Hazrete iletiyor ve cevap alıyorlardı. Bazen bazı gruplar o naiplerin aracılığı ile İmamın huzuruna gidiyor ve İmamla görüşüyorlardı. Bu özel naipler dört (4) tanedirler. Bunlar kendi zamanlarında Şianın büyük alim ve zahitlerindendirler ve isimleri şunlardan ibarettir;

1- Ebu Amr Osman b. Said Amri, hicri 260 yılından vefat yılı 267'ye kadar naiplik yapmıştır.

2- Ebu Cafer Muhammed b. Osman b. Said Amri; Birinci naibin vefat yılından Hicri 305 yılına kadar naiplik yapmıştır.

3- Ebu'l Kasım Hüseyn b. Ruh Nubahti (h. 305-326)

4- Ebu'l Hasan Ali b. Muhammed Semeri (h. 326-329)

## GAYBETİ KUBRA

İmam Mehdi (a.s)'ın yaşantısının üçüncü bölümünü müddeti uzun olan büyük gaybet dönemi teşkil etmektedir. Bu dönem gaybet-i suğra bittikten sonra başlamış ve şimdiye kadar devam etmiştir ve yüce Allah'ın muradı olan zuhur zamanına kadar da devam edecektir. İmam Mehdi (a.s)'ın hayatının bu aşamasını bütün insanlar özellikle de Müslim ve müminler için amel ve inanç yönünden en büyük imtihan vesilesidir. Bu aşama içerisinde ilahi hüccet İmam Mehdi (a.s) bulutun arkasındaki güneş misali aleme feyzini ve nurunu saçmaktadır.

Gaybetin iki aşaması olduğu için niyabetin de iki aşaması vardır; Bunlar ise gaybet-i suğra döneminde hususi niyabet ve gaybet-i Kubra da umumi niyabetten ibarettir. Hususi niyabette İmam Mehdi (a.s) muayyen şahısları kendisine naip tayin etmiş onları isim ve sıfatları ile tanıtmıştır. Ama umumi niyabet döneminde naiplik için İmam tarafından bir takım kanun, sıfat ve esaslar belirlenmişti. Kim o kanun, sıfat ve esaslara sahip olursa o İmamın naibi olarak tanınmakta ve dünya, ahiret işlerinde insanlara İmam tarafından naip olarak kabul edilmektedir. Bu makam ve naiplik İmam Mehdi (a.s)'ın bizzat kendisi tarafından sıfat ve şartlara haiz olan fakihe verilmiştir.

Şeyh Tusi, Şeyh Saduk ve Şeyh Teberisi İshak b. Ammarı'dan şöyle nakledilmiştir; Mevlamız Hz. İmam Mehdi (gaybet döneminde Şiaların vazifesi hususunda) şöyle buyurdular; "Ortaya çıkan hadislerde, bizim hadislerimizi rivayet eden ravilere müracaat ediniz. Onlar benim size olan hüccetimdir ve bende Allah'ın size olan hüccetiyim.[103] Şeyh Tusi kendi ihticacın'da İmam Cafer Sadık (a.s)'dan şöyle nakletmiştir; "Fakihlerden nefsine hakim olana dinini koruyana heva hevesine muhalifet edene, mevlasının emrine itaat edene avam (insanlar) taklit etmelidir."[104] İşte bunun için gaybet-i Kubra zamanında Müslümanların işleri veliyyi fakih tarafından koordina edilmektedir.

Bu faslın son bölümünde İmam Mehdi (a.s)'ın hadislerde yer alan zuhuru ve sıfatları hakkında kırk (40) tane özelliği hadis sayılarıyla birlikte kısa bir şekilde zikretmeyi uygun gördük;

1- 12. İmam Mehdi (a.s) Resulullah'ın Ehlibeytinden ve insanlar içerisinde Peygambere en çok benzeyendir.(389 hadis)

2- Adı ve künyesi Peygamberin adı ve künyesinin aynısıdır.(48 hadis)

3- Beden, boy, şekil ve kıyafet açısından Peygambere benzemektedir.(21 hadis)

4- Ali (a.s)'ın evlatlarındandır.(214 hadis)

5- Hz. Fatıma'nın evlatlarındandır.(192 hadis)

6- İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyn (a.s)'ın evlatlarındandır.(107 hadis)

7- İmam Hüseyn (a.s)'ın evlatlarındandır.(165 hadis)

8- İmam Hüseyn(a.s)'ın evlatlarından dokuzuncusudur.(145 hadis)

9- İmam Zeynel Abidin (a.s)'ın evlatlarındandır.(185 hadis)

10- İmam Muhammed Bakır (a.s)'ın 7. Evladıdır.(103 hadis)

11- İmam Cafer Sadık (a.s)'ın altıncı evladıdır.(99 hadis)

12- İmam Musa İbni Cafer (a.s)'ın 5. Evladıdır.(98 hadis)

13- İmam Ali Rıza (a.s)'ın 4. Evladıdır.(95 hadis)

14- İmam Muhammed Taki (a.s)'ın 3. Evladıdır.(60 hadis)

15- İmam Ali Naki (a.s)'dan sonraki İmam olan, Hz. İmam Hasan Askeri (a.s)'ın oğludur.(146 hadis)

16- Babasının adı Hasan (a.s)'dır.(147 hadis)

17- Annesi kenizlerin hanımefendisi ve onların en üstünüdür.(9 hadis)

18- İmamların on ikincisi ve sonuncusudur.(136 hadis)

19- İki defa gayba çekilecektir.(10 hadis)

20- Gaybeti o kadar uzayacak ki, marifeti az olan ve imanı zayıf olanlar şek ve tereddüte düşeceklerdir.(91 hadis)

21- Ömrü çok uzundur.(318 hadis)

22- Yeryüzü zulüm, haksızlık, fitne, fesat ve cinayetle dolduktan sonra yeryüzünü hak ve adaletle dolduracaktır.(123 hadis)

23- Günlerin geçmesi onu ihtiyarlatmaz ve genç bir simaya sahiptir.(8 hadis)

24- Doğumu gizli olacaktır.(14 hadis)

25- Allah'ın düşmanlarını öldürecek ve yeryüzünü şirk ve zulümden, tağutların ve diktatörlerin hükümetinden temizleyecek ve ta'vil için cihad edecektir.(19 hadis)

26- Allah'ın dinini aşikar edecek ve islamı bütün yeryüzüne yayacak ve yeryüzünün amiri olacak ve Allah yeryüzünü onun vasıtası ile ihya edecektir.(47 hadis)

27- İnsanları hidayet, Kur'an ve Sünnete doğru geri çevirecektir.(15 hadis)

28- Enbiyanın sünnetlerine sahiptir ki, onlardan bir tanesi gaybettir.(23 hadis)

29- Kılıç ile kıyam edecektir.(Hadis sayısı fazladır.)

30- Onun yöntemi Peygamberin yöntemi gibidir. (30 hadis)

31- İnsanlar zor imtihanlara düşmedikçe zuhur etmeyecektir.(24 hadis)

32- Hz. İsa (a.s) nazil olacak ve onun arkasında namaz kılacaktır.(25 hadis)

33- Onun zuhurundan önce bid'atlar, zulüm, günah, sitem, fasıklık, fesat, zina, faiz, dansözlük, kumar, rüşvet, emr-i bil maruf ve nehy-i ez münkerin nehy olunması ve diğer bir çok günah yaygın olacaktır. Açık saçık kadınlar erkeklerin işlerine karışacaklar, boşanmalar çoğalacaktır, dans, müzik ve eğlence merasimleri açıkça yapılacaktır.(37 hadis)

34- Zuhur ettiği zaman semavi bir münadi onun ve babasının adı ile nida edecektir ve onun zuhurunu herkese duyuracaktır ve herkeste o sesi duyacaktır.(27 hadis)

35- Zuhurundan önce fiyatlar yükselecek, hastalıklar çoğalacak, kıtlık olacak, büyük savaşlar olacak ve bir çok insan öldürülecektir.(23 hadis)

36- Zuhurundan önce nefsi zekiyye ve yemani öldürülecek ve Mekke ve Medine arası olan "Beyda" da Deccal ve Süfyani kıyam edecekler ve İmam her ikisini de öldürecektir.

37- Onun zuhurundan sonra yer ve göğün bereketi zahir olacak. Allah'tan başkasına ibadet olunmayacak, zor ve kolay işler terakki edecektir.

38- O'nun '313' özel Ashap ve yaranı bir saat içerisinde O'nun huzurunda hazır olacaklardır.(25 hadis)

39- O'nun dünyaya geliş şekli ve yaşantısının tarihi ve annesinin durumunun nasıl oluşunun bazı durum ve halleri.(214 hadis)

40- Babasının zamanında, O'nun bir takım mucizelerinin oluşu, gaybet-i Suğra ve gaybet-i Kubra'nın tafsilatı.(Bir çok hadis)

HZ. MEHDİ'NİN ZUHURUNA OLAN İNANÇ İSLAMİ BİR İNANÇTIR

Kör bir taassuba kapılan bazıları, Şia mektebine olan menfi tavrından dolayı dini ve ilmi hakikatleri okumaları ve bilmelerine rağmen ve cehaletlerinden dolayı İslam düşmanları ve emperyalistlerin hedeflerine ters düştüğü için o hakikatleri zehirli düşünceleri ile bulanık bir hale getirme girişiminde bulunmuş ve bunları ya inkar etmişlerdir veya o inancın Şia'ya mahsus bir inanç olduğunu savunmuşlardır. Bazıları da bilmeyenlerden olup ta kendilerini bilenler kisvesinden sayarak kaleminin kırık ucu ile dinde hakikati olan ve İslam-i bir inanç bilinen akideleri ya inkar etmişler veya belli bir fırkaya mahsus olduğunu savunmuşlardır. İslam düşmanları veya taassupçu insanlar veya bilmeyip de kendilerini bilenlerden zanneden kırık uçlu kalem sahipleri tarafından inkar olunan veya Şialığa haslaştırılan ve gerçekte genel ve İslam-i bir akide olan inançlardan biriside Mehdilik konusudur. Bazıları da öğrendikleri üç beş tane İslam-i ilim ıstılahı veya öğrendikleri üç beş maddi ilim ile İslam-i konuların hepsine maddi sebepler ve pencerelerden girmek istemişler, maddi ve zahiri sebeplerle halledemedikleri ve felsefe yolu ile de derkinden aciz kaldıkları konuları yorum ve tahrif yapmışlar veya kökten inkar etmişlerdir. Kapısı kapalı olan dört duvar arasında oturan bu insanlar ellerine aldıkları kalemlerle kendi hadlerini aşan İslam-i konularda görüş bildirmiş ve Müslümanların ayetler ve hadisler ışığında ittifak ettikleri konuları inkar etmişlerdir. Bu tür inançlar genelde Kur'anın ilmi mucizeleri, İslam-ın teşri ettiği şeyler hakkında konuşmak isterler ama Peygamberler ve ilahi insanların madde üzerinde yapmış oldukları mucizevi tasarrufları konu etmek istemezler. Bunu yaparken de gaye, İslam-ı maddi ekol ve sebeplerle kabullenen ve genelde İslam ile yeni tanışan, İslam da kendisine yeni ilim kapılarını açan neslin beğenisini, sevgisini kazanmak ve kendisini onlara kabullendirmektir. Veya kısa yoldan çabuk meşhur olmaktır. Zira, İcma ya muhalifet etmek insanı çabuk meşhurlaştırır. Deyimi doğru bir gerçektir. Hatta bu tür zihniyetler Peygamberleri dahi normal insanlarmış gibi tanıtmak istemiş ve onların akıllar üstü mucizelerinden sohbet olunmasından rahatsızlık duymuşlardır. Bu zihniyetler genelde alemde vuku bulan olayları Allah'a değil de maddiye veya tabiata nispet vermek istemişler. Allah'ın Hikmet, Kudret, ilim kaza kaderini vs. açık bir şekilde konuşulmasından rahatsız olmuş ve onları kulak ardı etmişlerdir. söylenilen her şeyin sebeplerinin maddeye ve tabiata ait olmasını istemişlerdir. Dostları olan üç beş kelimelik ilim adamları ile aynı renge girmek için, utanmasalar Allah yerine adeta tabiata şükredecekler. Bu inanç ne yazık ki, bir çok yerde salgın bir hastalık gibi yayılıvermiştir. Bu tür zahiri güzel ve içi boş ve anlamsız şeylere de genelde eski ve yeni ilimlerde araştırması olmayan insanlar kapılmışlar ve bazı basın organları da bunlara alet veya destek olmuşlardır.

Mehdilik konusunda da Ehli sünnet alimleri arasında batının rengine bürünen Ahmed Emin ve Abdul Hüseyn Taha Hamide gibileri, son zamanlarında

kendilerini aydın, İslamın, Kur'anın tek temsilcisi ve sözcüsü zannederek Şia bu inançta tekmiş gibi Şialığa saldırmış ve bu inanca dair Kur'anda, Sünnet te, sahabe ve tabiinin sözlerinde bir sened, medrek, dayanak yokmuş gibi örümcek ağı gibi gevşek ve boş itirazlarda bulunmuş ve bu köklü Mehdilik inancının inkarına kalkışmışlardır.

İlk defa Mehdilik hadislerini taz'if etmeye kalkışan ve bunu da başaramayan ilk şahıs İbni Haldun dur, diye biliriz. İbni Haldun Emevi düşünceleri ve Ehlibeyt büğzu dairesi içerisinde İslami konuları ele almıştır. Mahmud ikad'ın sözüne göre Emevilerin Endülüs devleti İslamın doğu yakası için tarihte öyle yüz karası şeyleri yaptılar ki, onların tarihçileri bunları yazmadılar, yazanları da olduğu gibi konuyu ele almadılar. Endülüs muhiti öyle tarihçiler yetiştirdi ki, Emevilerin görüşlerini tenkit ve reddetme gücüne sahip değildiler. İbni Haldun da siyasilerin düşünce ve hedeflerinin etkisinde kalan bu alimlerden biri olduğu için bu tür konularda gerçeği görmekten mahrum kalmıştır. O Ehlibeyt İmamlarının faziletlerini inkar veya onları bir yolla taz'if etme ve Beni Ümeyye'yi savunma, onların lekelerini unutturma girişimi içindeydi. Hata Muaviye'yi sahip olmadığı sıfatlarla anlatmıştır. O, Risalet ailesinin en büyük iftiharlarından ve Fatıma'nın evlatlarından olan İmam Medinin de zuhurunu Ehlibeyte olan düşmanlık ve buğz ruhiyesi ile konu etmiş ve buna dair hadisleri tahric etmesine rağmen onları tenkit ve taz'if edemediği için bu inancın uzak bir görüş olduğunu savunmuştur.

Ehli Sünnetin bazı araştırmacı büyük alimleri İbni Haldun ve benzerlerine keskin cevaplar vermiş, kendilerini aydın zannedip böyle tanıtmak isteyen insanların plan veya hatalarını su üstüne çıkarmışlardır. Mısırın önde gelen alimlerinden Üstat ahmed Muhammed Şakir Mekalid-ul Künuz adlı kitabında şöyle diyor;İbni Haldun bilmediği şeylere itaat edip kendisini helakete atmıştır. Siyasetçiler, sömürücüler, bulanık zihinli padişahlar... ona galebe etmişler ki, oda Mehdilik inancının Şialığa mahsus bir inanç olduğunu savunuyor. İbni Haldun kendi mukaddimesinde uzun bir fasıl açmış, orda acaib akıl almaz tezatlara düşmüş ve açık yanlışlıklar yapmıştır. Üstat Şakir onun bazı yanlışlıklarını naklettikten sonra şöyle diyor; O, ayrı bir siyasi görüşe sahip olduğu için Mehdi hakkındaki hadisleri taz'if etmiştir. Onun mukaddimesinin bu faslı yanlışlıklarla dolu olup, hadis ricallerinin isminde bile bir çok yanlışlıklar yapmıştır. İşte bunun için kimsenin ona itimat etmemesi gerekir.

Üstat Ahmed Muhammed Sıddık bu konuda "İbraz-ul Vehmil meknun En Kelami İbni Haldun" adında, onu reddetme unvanında bir Kitap yazmıştır. Ehli Sünnet ve Şia alimleri bu tür geçersiz, boş ve asılsız iddia ve görüşlere her ne kadar genişçe cevap vermiş ve Mehdilik inancının sadece Şia'ya mahsus değil de bütün Müslümanların kabüllendiği bir inanç olduğunu ispat etmişlersede bizde ilaveten bunları ekliyoruz.

1- Şia'nın bütün düşünce ve inançları mekteb ekolü olarak islami bir inançtır. Şia islami inançtan başka hiçbir inanca sahip değildir. Şia akaid ve inançlarının tek sened ve medreki Allah'ın kitabı ve Peygamberin sünnetidir. İşte bunun için bir şeyin Şia inancı olupda islami inanç olmaması mümkün değildir.

2- Hz. Mehdinin zuhuruna olan inanç Şia'ya mahsus bir inanç değil de genel bir inançtır. Nitekim EhliSünnet alimleri de islami bir inanç oluşunda ittifak etmişlerdir.

3- Sizce bir inancın islami olmasının ölçüsü nedir? Eğer Kur'anı Kerimin bazı ayetleri bu inanca işaret etmiş ve böylece tefsir olmuşsa bu inanç yinede mi islami sayılmaz?

Ehli sünnet kaynaklarında bu inancın sahih oluşuna dair naklolunan mütevatir sahih rivayetlerde mi bu inancı islami etmez?

Eğer sahabeler, tabiinler, tabiinlerin tabiinleri bu inancı kabullenselerde mi islami sayılmaz? Eğer bütün şahitler, kanıtlar, deliller, tarihi hadiseler bu inancın bütün İslam ümmetine ait genel ve makbul bir inanç olduğunu ispat etsede mi, bu islami bir inanç sayılmaz?

Eğer Mehdi konusu hakkında Ebi Davuda ait olan Kitab-ul Mehdi, Şevkaniye ait olan Et- Tevzih ve İslamın birinci asrında yani asr-ı Saadet de Mehdi hakkında İslam büyükleri tarafından Mehdiliğin makbul bir inanç olduğuna dair yazılan kitaplar mevcut olsada mı bu inanç islami sayılmaz?

Öyleyse lütfen siz söyleyiniz; Bir inancın islami inanç olması için ölçü nedir? Lütfen bunu söyleyiniz ki, bizde bu ölçüye göre sizinle konuşup, size cevap verelim. Elbette sizlerde çok iyi biliyorsunuz ve aynı şekilde Müslümanlarda biliyorlar ki, saydığımız mezkur şeylerin dışında islami inançları tanımanın başka bir yolu ve ölçüsü yoktur. Siz isteseniz de, istemeseniz de zikrolunan yolların hepsinde Mehdilik inancı ispat olmuş, tüm Müslümanlar tarafından kabullenilmiştir.

EHL-İ SÜNNET ALİMLERİNİN MEHDİLİK HADİSLERİNİ NAKLETTİKLERİ BAZI SAHABELERİN İSİMLERİ

1- Hz. İmam Ali (a.s)
2- Hz. İmam Hasan (a.s)
3- Hz. İmam Hüseyn (a.s)
4- Hz. Fatıma (s.a)
5- Aişe
6- Abdullah b. Mesut
7- Abdullah b. Abbas
8- Abdullah b. Ömer
9- Abdullah b. Amr
10- Selman-i Farisi
11- Ebu Eyyubi Ensari
12- Ebu Ali Hilali
13- Cabir b. Abdullah Ensari
14- Cabir b. Semure
15- Sevban
16- Ebu Said-il Hudri
15- Abdurrahman b. Avf
16- Ebu Selma
17- Ebu Hureyre

18- Enes b. Malik
19- Avf b. Malik
20- Huzeyf b. Yemani
21- Ebu Leyli Ensari
22- Cabir b. Macid Sedefi
23- Adiyy b. Hatem
24- Talha b. Ubeydullah
25- Abdullah b. Haris
26- Ebu Emame
27- Amr b. As
28- Ammar b. Yasir
29- Ebu Tufeyl
30- Ümmü Seleme
31- Üveysi Sakafi.

## İMAM MEHDİ'NİN ZUHUR EDECEĞİNİ KAYDEDEN EHLİ SÜNNET ALİMLERİ VE KİTAPLARI

1- Müsned-i Ahmed
2- Süneni Tirmizi
3- Kenz-ül Ummal
4- Müntehab-ı Kenz-ül Ümmal
5- Süneni Ebi Davud
6- Süneni İbni Mace
7- Sahih-i Müslim
8- Sahih-i Buhari
9-Yenabi-ul Mevedde, Kunduzi Hanefi
10- Meveddet-ul Kübra, Hemedani
11- Feraid-us Simtayn, Hemuyeni Şafii
12- Menakib-i Harezmi
13- Mektel-i Harezmi
14- Erbain-i Ebil Fevaris
15- Mesabih-us Sünnet, Beğevi
16- Et- Tac-ul Cami-ul Usul, Şeyh Mensur Ali Nasif
17- Sevaiku İbni Hacer
18- Cevahir-ul Akdeyn, Şerif Semhudi
19- Süneni Beyhaki
20- Cami-us Sağir, Siyuti
21- Cami-ul Usul, İbni Esir
22- Teysir-ul Vusul, İbni Deybe Şeybani
23- Müstedrek-i Hakim
24- Mu'cem-i Kebir Teberani
25- Mü'cemi Evset-u Teberani
26- Mü'cemi Sağiri Teberani

27- Dür-rul Mensur, Siyuti
28- Nur-ul Ebsar, Şeblenci
29- Esafur- rağibin, Sebban
30- Metalib-us Süul, Muhammed b. Talha Şafii
31- Tarih-i İsfehan, İbni Mende
32- Hilyet-ül Evliya, Hafız b. Naim
33- Tefsir-i Salebi
34- Firdev-sül Ahbar, Deylemi
35- Zehair-ul Ukba, Muhubbiddin Taberi
36- Tezkiretul Havass, Sebt İbni Cevzi
37- Fevaid-ul Ahbar, Ebi Bekr El-İskaf
38- Şerh-i İbni Ebil Hadid
39- Ğeraib-u Nişaburi
40- Tefsir-i Fahri Razi
41- El- Beyan vet- Tebyin,Cahiz
42- El- Fiten, Naim Tabii
43- Avali, İbni Hatem
44- Telhis-ul Hatib
45- Bedayi-uz Zühur, Muhammed b. Ahmed Hanefi
46- El- Füsul-ül Mühimme, İbni Sebbah Malik-i
47- Tarih-i İbni Asakir
48- Siretul Halebiyye, Ali b. Bürhan-id Din Halebi
49- Sünen-i Ebi Amr Dani
50- Sünen-i Nesei
51- El-Cem-u Beyn-es Sahiheyn, Abderi
52- Fezail- us Sahabe, Kurtubi
53- Tahzib-ul Asar, Taberi
54- Tarih-i İbni Cevzi
55- El-Melahim, İbni Münadi
56- Fevaid-i Ebi Naim
57- Usd-ül Ğabe, İbni Esir
58- El-Alam Bi- Hukmi İsa Siyuti
59- El- Fiten, Ebi Yahya
60- Künuz-ul Hakaik, Münadi
61- El-Fiten, Selili
62- Sahih-i İbni Hubban
63- Müsned-i Ruyani
64- Menakibi İbni Meğazili
65- Mekatil-ut Talibin, Ebil Ferec-i İsfehani
66- El-İthaf Bi- Hubbil Eşraf, Şüberavi Şafii
67- Gayet-ül Me'mul, Mensur Ali Nasif
68- Şerh-u Siret-ur Resul, Abdurrahman Hanefi
69- Garib-ul Hadis, İbni Kuteybe
70- Sünen-i Ebi Amr

71- Tezkir-u Abdul Vehhab Şirani
72- El-İstiab, İbni Abdul Birr
73- Müsned-i Ebi Avane
74- Mecme-uz Zevaid, Haysemi
75- Hücec-ul Keramet, Seyyid Muhammed Sıddık
76- İbraz-ul Vehmi-il Meknun, Seyyid Muhammed Sıddık
77- Müsned-i Ebi Yali
78- El- Müsennef, Beyhaki
79- El-Harbiyyat, Ebil Hasanı Harbi
80- Et-Tesrih Bima Tevatere Fi Nüzul-ul Mesih, Şeyh Muhammed Enver Keşmiri
81- El-Menar, İbni Geyyim
82- Mekalid-ul Künuz, Ahmed Muhammed Şakir
83- Şerh-i Divanı Meybedi
84- Mişkat-ul Mesabih Hatib Tebrizi,
85- Menakib-i Şafii Muhammed b. Hasan
86- Müsned-i Bezar
87- Delail-un Nübüvvet, Beyhaki
88- Cem'ul Cevami, Siyuti
89- Talhis-ul Müstedrek, Zehebi
90- Talhis-ul Muteşabih, Hatib,
91- Levami-ul Ukul, Keşğanuy

EHLİ SÜNNET ALİMLERİ'NİN BU KONUDA YAZDIĞI KİTAPLARIN İSİMLERİ

1- El- Bürhan Fi Alamati Ahir-iz Zaman, Alimuttaki (v. 975)
2- El-Beyan Fi Ahbari Sahib-iz Zaman, Kenci Şafii (v. 658)
3- Akd-ud Duren Fi Ahbar-il İmam-il Muntezer, Şeyh Cemaleddin Yusuf Demişki
4- Menakib-ul Mehdi, Hafız Ebi Naim İsfehani
5- El-Kevlul Muhteser Fi Elamat-il Mehdi- El Muntezer İbni Hacer, (v. 974)
6- Mehdi Al-ir Resul, Ali b. Sultan Muhammed-il Herevi Hanefi
7- Fevaid-ul Fikir Fi Zuhur-ul Mehdi-el Muntezer
8- Feraid-u Fevaid-il Fikr Fil- İmam-il Mehdi-el Muntezer, Mukaddesi
9- Talhis-ul Beyan Fi Elamati Mehdi Ahir-iz Zaman İbni Kemal paşa Hanefi (v. 940)
10- İrşad-ul Mustehda Fi Nakli Be'zil Ehadis vel Asar-il Varideti Fi Şe'nil İmam-il Mehdi, Muhammed Ali Hüseyn Bikri El-Medeni
11- Ehadis-ul Mehdi ve Ahbar-ul Mehdi, Ebu Bekr b. Hasime

12- Ehadis-il Gaziye bi Huruc-il Mehdi, Muhammed b. İsmail Emir Yemani (v. 751)

13- En-Nezm-ul Vazih-ul Mubin, Şeyh Abdul Kadir b. Muhammed Salim.

14- Ehval-u Sahib-iz Zaman,Şeyh Sad'ud-Din.

15- Erbain Hadis Fil Mehdi, Ebul Ala Hemedani

16- Tehdig-un Nezer Fi Ahbar-il Mehdi-el Muntezer, Muhammed b. Abdul Aziz.

17- Talhis-ul Beyan Fi Ahbar-i Mehdi Ahir-iz Zaman, Ali Muttaki

18- Risaletun Fil Mehdi, (Türkiyede olan Esat Efendi Süleymaniye Kütüphanesi'nin 3758. numaralı Mecmuasında yeralmıştır.)

19- Elamat-ul Mehdi, Siyuti

20- Kitab-ul Mehdi, Ebu Davut

21- El- Mehdi, Şemseddin b. El-Geyyim el- Cevaziye

22- El-Mehdi ila Maverede, Fil Mehdi, Şemseddin Muhammed b. Tulun

23- En-Necm-us Sagıb Fi Beyan-i Ennel Mehdi Min Evladi Ali b. Ebi Talib

24- El- Hediyyet-ul Mehdeviyye, Ebu-r Reca Muhammed Hindi

## İMAM MEHDİ'NİN ZUHUR VE KIYAMINI İNKAR EDENİN HÜKMÜ

Hz. Peygamber (s.a.a) efendimizden naklolunan bazı hadislerde Hz. Mehdi ve kıyamını inkar eden kimselerin küfrünü açıkça ortaya koymaktadır.

1- "Mehdinin çıkışını inkar eden Muhammede indirileni inkar etmiştir..."

2- "Mehdiyi inkar eden şüphesiz kafirdir." Bu tür mezkur hadisleri nakleden Ehli sünnet kaynakları şunlardan ibarettir.

Fevaid-ul Ahbar, Ebu Bekir Ahmed b. Muhammed İskafi(v.h. 260)

Cem'ul Ahadis-il Varide Fil Mehdi, Hafız Ebu Bekir b. Haysemi(ölüm. h. 279)

3- Meanil Ahbar, Ebul Bekir Muhammed b. İbrahim Kelabazi Buhari(ölüm. 380)

4- Ravd-ul Enf ve Şerh-us Sire, Ebu Kasım Abdurrahman Süheyli(ölüm.581), c. 2, s. 431, (Malik b. Enes Muhammed b. Münkedir'den oda Cabirden rivayet etmiştir)

5- İkd-ud Dürer Fi ,ahbar-il Mehdi Muntazar, Yusuf b. Yahya Makdisi Eş- Şafii (ölüm. 685), s. 157, Fevaid-ul Ahbar, İskafi ve Şerh-us Sire Ebul Kasım Süheyliden naklen

6- Feraid-us Simtayn, Şeyh İbrahim b. Muhammed Hamvini (ölüm. 730), c. 2, s. 337, No. 585, Maanil Ahbar, Ebu Bekir Muhammed b. İbrahimden naklen.

7- Lisan-ul Mizan, İbni Hacer Askalani (ölüm. 852, c. 4, s. 147, Mısır Baskısı, s. 130, Haydarabad baskısı, Maanil Ahbar'dan naklen)

8- El- Kavl-ul Muhtasar Fi Alamat-il Mehdi-il Muntazar, İbni Hacer-eş Şafi-el Mekki (ölüm. 974), s. 56,

9- El- Fetavel Hadise, İbni Hacir-i Mekki, s. 37,

10- El-Bürhan Fi Alamat-i Mehdi Ahir-iz Zaman Muttaki Hindi (ölüm. 975)

11- Levaih-ul Envar-il İlahiye, Şeyh Muhammed b. Ahmed Sefarini El-Hanbeli (ölüm. 1188)

12- Yenabi-ul Mevedde, Süleyman b. İbrahim Kunduzi (ölüm. 1294)

13- El- İzaeli Ma Kane ve Ma Yekunu Beyne Yedeyis-Sa'eh, Seyyid Muhammed Sıddık Kanuci Buhari (ölüm. 1307)

14- El- Mehdiyyul Muntazar, Ebul Fazl Abdullah b. Muhammed Sıddık (ölüm. 1308)

## KUR'ANDA HZ. MEHDİ

Kur'anı Kerim ilahi bir kelam olup, onda tek bir batıl bile bulunmamış ve bulmakda mümkün değildir. Bu kitap bütün hakikatleri beyan etmiştir. Bu kitapta zikrolunmayan

hiçbir kuru ve yaş bulunamaz. Hiçbir mesele ve konunun beyanını kapalı bırakmamıştır. İslam dinlerin sonuncusu olduğu gibi bu kitapta semavi kitapların sonuncusudur. Bu tafsilata göre acaba beşer yaşantısında değişim ve dönüşüm getirebilecek bu denli önemli bir konudan Kur'anın söz etmemesi mümkün müdür? Rumun İrana galip geleceğinin haberini veren Kur'an, büyük devletler vasıtası ile Yahudilerin devlet teşkil edeceğinin haberini veren Kur'an,[105] Yecuc ve Mecuc'un gelecekdeki akibetlerinden haber veren Kur'an, Uzay yolculuklarının mümkün olduğunun haberini veren Kur'an,[106] bu denli önemli olan Hz. Mehdi ve Cihanı ve ilahi hükümetin tecelli etmesinden söz etmemesi mümkün müdür acaba? Bu gayri mümkündür.

İslamın en önemli kaynağı Kur'anı Kerim bütün konularda olduğu gibi Mehdilik konusunda da ayrıntılara girmeden genel olarak adeta mihenk taşlarını belirtircesine bu konudan söz etmiş ve yeryüzünde geniş çaplı bir ıslah haraketinin başlayacağı, Allahu Tealanın şeytan ve tağutların hakimiyetine son verip, salih, sadık kullarını bütün yeryüzüne hakim kılıp dünyanın hakimiyetini onlara vereceğini ve neticede yeryüzünün tamamında adil ve ilahi bir hükümetin gerçekleşeceğini haber vermiştir.

Hz. Mehdi ve ashabı ile ilgili, bazı ayetleri Hz. Peygamber (s.a.a) efendimiz ve onun pak soyu olan Ehlibeyt İmamlarının hadisleri gölgesinde naklediyoruz.

1-"O bir mabuddur ki, Peygamberini müşrikler istemesede dini bütün dinlere üst olsun diye doğru yolla ve gerçek dinle göndermiştir."[107] Büyük Şafii alimlerinden Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf Genci "El- Beyan fi Ahbar-i Şahib-iz Zaman adlı kitabının 103. Sayfasında şöyle naklediyor; Said b. Cübeyr, bu ayetten Hz. Fatımanın neslinden olan Hz. Mehdi (a.s)'ın kastedildiğini söylemiştir."

2-"Onun gökten inmesi kıyametin yaklaştığını bildirir..."[108] Mukatil b. Süleyman ve tefsir hususunda ona tabi olan bir grup tefsir yazarları, bu ayetten ahir zamanda zuhur edecek olan Mehdi (a.s)'ın kastedildiği inancındadırlar. Yine Ehli sünnetin geçmiş ve günümüz alimlerinden kalabalık bir grup bu ayeti Kerimenin İmam Mehdi(a.s) hakkında olduğunu bildirmişlerdir. Bu kalabalık Ehli sünnetin alimlerin den bir kaçı şunlardan ibarettir;

1- Kadı Beyzavi (h. 585-691) Envar-üt Tenzil adlı kitabında

2- Ali b. Bürhan-ı Halebi, Siret-ül Halebiye, c. 1, s. 226

3- Muhammed b. Ali Sabban, İs'af-ür Rağibin, s. 156

4- İbni Hacer, Sevaik-ul Muhrika, s. 96

Ehli Sünnet tefsircilerinden de Carullah Zamehşeri, El- Keşşaf adlı tefsirinde, bu ayeti tefsir ederlerken, Hz. İsa'nın İmamın (Hz. Mehdi) arkasında namaz kılacağını belirtmişlerdir. Alusi Ruh-ul Meani adlı tefsirinde bu ayeti tefsir ederken şöyle diyor; Meşhur görüşe göre, Hz. İsa Şam şehrinde Halk sabah namazını kılmak isterken inecektir. Bu arada İmam Mehdi (a.s) geri çekilecek ama Hz. İsa Onu öne geçirip arkasında namaz kılacaktır. Ve senin için kamet getirilmiştir diyecektir.[109]

3-"...Onlara dünyada horluk var ahirette de pek büyük bir azap."[110]

Hafız Muhammed b. Cariri Taberi şöyle diyor; onların (Hırıstıyanların) aşağılanma ve zilleti Hz. Mehdi (a.s)'ın zuhur ettiği zamanda olacaktır. O Kastantineyi Fethedecek ve onları katledecektir. İşte onların dünyada aşağılanma ve zilleti budur.[111]

4-"Göklerdeki ve yeryüzündekiler istekleriyle ve zorla ona teslim olmuşlardır ve herşeyde geriye dönüp onun tapısına varacaktır."[112]

Hace Kelam Kunduzi Hanefi şöyle diyor; Rifaa b. Musa mezkur ayetle ilgili olarak Hz. İmam Cafer Sadık (a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder; "Hz. Mehdinin Kıyam ettiği zamanda yeryüzünde la ilahe illellah Muhammed Resulullah nidasının yükselmediği hiçbir belde kalmayacaktır."[113]

5-"Ve biz yeryüzünde zayıf bir hale getirilmesi istenenlere lütfetmeyi ve onları Halka rehber kılmayı ve yeryüzüne onları miras bırakmayı dilemedeyiz."[114] İbni Ebil Hadid bu ayetle ilgili şöyle diyor; Bizim büyük alimlerimiz, bu ayetin bütün ülkeleri Fethedecek bir İmam'ın zuhur edeceğinin vaadi olduğu görüşündedirler.[115]

6-"Öyle bir mabuddur ki, Müşrikler istemesede, zorlarına gitsede, Peygamberlerini insanları doğru yola sevkeden apaçık ve kesin delillerle ve bütün dinlere üst olmak üzere gerçek dinle göndermiştir."[116]

İbni Sebbağ Maliki bu ayetin tefsirinde Said b. Cübeyr'den şöyle naklediyor; Bütün dinlere galip olacak olan şahıs Fatımanın evlatlarından Mehdi'dir. O şahsın Hz. İsa olduğunu savunanlar ile bizim sözümüz arasında bir çelişki yoktur. Zira Hz. İsa Mehdi (a.s)'ın himayetçisi ve yaveridir. Müfessirlerden ona tabi olanlar "Odur ilmin Saati"[117] ayetinin tefsirinde onun, ahir-uz Zamanda Mehdi olduğunu söylemişlerdir.

7-"Rabbinin bazı delilleri geldiği gün hiç kimseye önceden iman etmemişse, yahut inancından bir hayır kazanmamışsa o günkü inanması fayda etmez. Deki bekleyin ve bizde beklemekteyiz"[118] Hace Kelam Kunduzi Hanefi bu ayetin tefsirinde İmam Cafer Sadık (a.s)'dan şöyle bir rivayeti nakletmektedir; "Ayetten (delillerden) maksat Ehlibeyt imamlarıdır, Rabbinin bazı delillerinden de maksat beklenilen Mehdidir. O Hazretin kılıçla zuhur edeceği ana kadar iman getirmeyen insanın o an getireceği imanın faydası olmaz ve hatta o hazrettin babalarına imanı olsa dahi o imanın faydası olmaz. "[119]

8-Öyle bir mabuddur ki, O, Peygamberini doğru yolu göstermek üzere gerçek dinle bütün dinlere üstün olmak için göndermiştir."[120]

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor; “Andolsun Allah’a İmam Mehdi (a.s) zuhur etmeyinceye kadar bu ayetin tevili zahir olmaz. O Hazretin zuhur ettiğinde bütün müşrikler onun zuhurundan rahatsızlık duyacaklar, hiçbir Kafir kalmayacak ve hepsi öldürülecek. Hatta bir Kafir taşın içine de saklansa, O Hazrete ve yaranlarına, ey mumin ben de bir Kafir saklanmaktadır, beni kır ve onu öldür diye seslenecektir.”[121]

9-“Allah sizden inanıp iyi işlerde bulunanlara, onlardan önce gelip geçenleri nasıl yeryüzüne sahip ve hakim kıldıysa onları da mutlaka yeryüzüne sahip ve malik kılmayı ve onlara razı ve hoşnut oldukları dini nasip edip o dini bütün dinlerden üstün etmeyi, korkularını emniyete tebdil eylemeyi vaad etmiştir. Bana kulluk etsinler ve hiçbir şeyi bana eş tutmasınlar.”[122]

İmam Zeyn-ül Abidin (a.s) şöyle buyuruyor; Bu ayet İmam Mehdi (a.s) hakkında nazil olmuştur.”[123]

10-“O kişilerdir onlar ki, onları yeryüzünde yerleştirdik mi Namaz kılarlar, Zekat verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar ve bütün işlerin sonucu Allah’a varır.”[124]

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyuruyor; Bu ayet İmam Mehdi (a.s) ve ashabı hakkında nazil olmuştur. Onlar doğu ve batının hakimi olacaklardır, Allah onların vesilesi ile dini zafere erdirecektir ve yeryüzünde zulüm ve bid’attan bir eser dahi kalmayacaktır.”[125]

11- Onların uğrayacakları azabı muayyen bir ümmetin zamanına kadar geciktirirsek bunun teahudduna da sebep nedir derler. Bilin ki, onlara azabın gelip çattığı gün o azap artık geriye bırakılmaz ve alay ettikleri müsibet onları çepe çevre kuşatır.”[126]

Emir-ül Müminin Hz. Ali (a.s), “sayılı ümmet İmam Mehdinin 313 tane ashabıdır şeklinde buyurmuştur.”[127] Tefsir-i Ayyaşi’de İmam Cafer Sadık (a.s)’dan şöyle naklolunmuştur; Allahu Teala bizim Kaimimiz’in (İmam Mehdi) ashabını bir anda sonbaharın dağınık bulutları gibi bir araya toplayacaktır. Gaybeti Numanide İshak b. Abdul Aziz O Hazretten yukarıdaki ayetin tefsirinde şöyle nakletmiştir; Bu İmam Mehdi ve onun Bedir ashabı ile eşit olan ashabının 313 kişi azabıdır.

12- Andolsun ki, Musayı kavmini karanlıklardan nura çıkar ve onlara Allah’ın günlerini an diye delillerimizle gönderdik” Şeyh Saduk Hisal ve Meani-ul Ahbar adlı kitabında İmam Muhammed Bakır (a.s)’dan şöyle naklediyor; İlahi günler üç gündür, Al-i Muhammedin Kaimi (Hz. Mehdi) ettiği gün Ric’at ve kıyamet günüdür.

13- Allahu Teala Kur’anı Kerimde İsrail oğullarına hitaben şöyle buyuruyor; “Ve isril oğullarına Kitapta şu haberi vermiştik.” Bu hitaptan sonra Allahu Teala Müslümanlara hitaben şöyle buyuruyor; “ yeryüzünde mutlaka iki defa bozgunculuk edeceksiniz” ve siz ey Muhammed ümmeti İsrail oğulları gibi iki defa fesat çıkaracaksınız. Maksat, falan ve falan ve onların ashabları ve bozmuş oldukları ahdlerdir. “Büyük bir taşkınlıkta bulunacaksınız” yani, uzma ve büyük hilafet makamı iddiasında bulunacaksınız. “O iki taşkınlıktan birisinin mukadder zamanı gelince size” yani, Cemel savaşı vüku bulduğunda. “Azab etmede çetin,

kuvvetli kullarımızı gönderdik” Bunlar müminlerin emiri Hz. Ali (a.s) ve onun ashabıdır. “Yurdunuzun ta içine girip sizi araştırdılar ve bu yerine getirilen bir vaitti”. “Sonra onlara karşı size yine devlet ve kudret verdik” yani, Peygamber (s.a.v)’in Ehlibeytine zulmeden Ümeyye oğullarına... “Mallar, oğullar ihsan ederek yardım ettik size ve sizi topluluk bakımından da pek çoğalttık” yani; Bu miktarla kendi vadelerini Muhammed (s.a.v)’in Ehlibeytine nazaran iyi, üstün görüp onlarla mücadeleye kalkacaklar ve neticede İmam Hüseyn ve onun yaranını şehit edip ve Peygamberin hanedanının kadınlarını esir alacaksınız. “İyilik ederseniz faydası kendinize, kötülükte bulunursanız zararı yine size. İkinci vaadimizin mukadder zamanı gelince” yani Al-i Muhammedin Kaimi (Hz. Mehdi) ve yaranı kıyam ettiğinde, “yüzünüzü karartacaklar, ilk defa girdikleri gibi yine mescide girecekler”. Peygamber (s.a.v) ve Hz. Ali (a.s) ve İslam ordusunun ilk defa Mescidul harama girdikleri gün gibi, oda (Hz. Mehdi) yaranı ile birlikte Mescidul harama girecektir. “üst geldiklerini büsbütün mahv ve helak edeceklerdir.” Yani, size galip gelip hepinizi kılıçtan geçirecekler. Sonrasında Allah Muhammed (s.a.v)’in Ehlibeytine teveccüh ederek şöyle buyuruyor; “Rabbinizin size rahmedeceği umulur.” Daha sonra beni Ümeyye’ye hitaben şöyle buyuruyor; “tekrar kötülüğe dönerseniz bizde döner....” yani, eğer siz Süfyani görkemi ile zuhur etseniz, hak hükümette Al-i Muhammedin Kaimi ile kıyam edecektir.

Tefsir-i Ayyaşi’de bu ayetin tefsirinde İmam Cafer Sadık (a.s)’dan şöyle bir rivayet naklolunmuştur; “ve İsril oğullarına kitapta şu haberi vermiştik, yeryüzünde mutlaka iki defa bozgunculuk edeceksiniz.” Bu ikiden maksat, Hz. Ali (a.s)’ın şehadeti ve İmam Hasan (a.s)’ın zehirlenmesidir. “Büyük bir taşkınlıkta bulunacaksınız.” Yani, İmam Hüseyni öldüreceksiniz. “O iki taşkınlıktan birincisinin mukadder zamanı gelince size” yani, O Hazretin intikamını alma zamanı gelince.. “Azab etmede çetin kuvvetli kullarımızı gönderdikte yurdunuzun ta içine girip sizi araştırdılar.” Yani, Allahu Teala Hz. İmam Mehdi (a.s)’ın kıyamından önce bir topluluğu seçer, gönderir, ve onlar Muhammed ve Ehlibeytinin düşmanlarını ve zalimleri nerede görseler öldürürler. “Ve bu yerine getirilen bir vaiddi” yani, bu İmam Mehdi (a.s)’ın kıyamından önce vade verilen bir şeydi. “Sonra onlara karşı size tekrar galibiyet ve zafer verdik; servet ve oğullarla gücünüzü artırdık, sayınızı dahada çoğalttık.” Yani, o zaman İmam Hüseyn (a.s) Kerbelada kendisiyle birlikte şehit olan yetmiş yaranı ile Ric’at edecek (geri gelecek) ...Daha sonra İmam Hüseyn zamanın imamını herkese tanıtacak ve iman ehlide O hazreti tasdik edecekler...

## İMAM MEHDİ’NİN İSMİ NEDEN KUR’AN’DA ZİKROLUNMAMIŞTIR?

Eğer Kur’anı Kerimde evliyaları ve diğer şahsiyetleri sadece isim ile tanıtmış olsaydı bu soru yerinde bir soru olurdu. Ama eğer Kur’anı Kerime dikkat edecek olursak. Allahu Teala Kur’anda şahısları farklı farklı uslublarla tanıtmıştır. Zira şahısların tanıtılmasının sadece bir yolu yoktur. Kur’an şahısları tanıtırken

genelde üç üslub kullanmıştır. Her üç üslub da maslahatlara göre özel yöntemleri kullanmıştır.

1-İSİMLE TANITMA:

Kur'anı Kerim Peygamber efendimizi gelecek zamandaki insanlar için ismi ile tanıtmıştır, ki, şöyle buyuruyor; ve an o zaman ki hani Meryem oğlu isa, ey İsrail oğulları demişti, şüphe yok ki, ben size elimdeki Tevratı doğrulayan ve benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir Peygamberi müjdeleyen Allah elçisiyim...[128] Allhu Teala Kur'anı Kerimin bazı yerlerinde de Peygamberlerinin ismini bir husus kaydederek zikretmiştir; örneğin şöyle buyuruyor; "Ey Davud biz seni yeryüzüne hakim ettik, artık insanlar arasında adaletle hükümet ve dileğine uyma ki seni Allah yolundan saptırır..."[129] "Muhammed ancak bir Peygamberdir, ondan önce nice Peygamberler geldi geçti.."[130]

2-RAKAM İLE TANITMA:

Kur'anı Kerimin tanıtım için yöntemlerinden biride rakam ile tanıtmadır. Zira Kur'anı Kerim Beni İsrail Nükebalarını (eminlerini) rakam ile tanıtmıştır. "Ve Allah İsrail oğullarından kuvvetli söz almıştı ve onlardan on iki emin adam göndermiştik.." [131]

Hz. Musa tarafından dağa gitmek için seçilen grup Kur'anı Kerim'de rakam ile tanıtılmıştır. "Musa kendisine vade verdiğimiz yere götürmek üzere kovminden yetmiş kişi seçti.." [132]

3-SIFAT İLE TANITMA:

Şahısların tanıtılmasının üslublarından biride sıfat ile tanıtılmasıdır. Nitekim Peygamber (s.a.v)'in İncil ve Tevratta isim ile tanıtılmasının yanısıra sıfat ilede tanıtılmıştır. Kur'anı Kerim bu konuya şöyle şehadet etmektedir. "Onlar öyle kişilerdir ki, ellerindeki Tevratta ve İncilde yazılmış olarak bulacakları şeriat sahibi ümmi Peygambere uyarlar ve O, onlara iyiliği emreder, kötülükten nehyeder onları ve temiz şeyleri onlara helal eder ve kötü şeyleri de haram eder.."[133]

Bu ayeti Kerimede Hz. Muhammed (s.a.v) on tane sıfat ile tanıtılmıştır. Ayetin akışından anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz bu iki kitapta (İncil- Tevrat) bu sıfatlar veya genelde bunlarla tanıtılmıştır. Zira ayet, "Tevratta ve İncilde yazılmış olarak bulacakları" şeklinde buyuruyor. Allahu Teala Kur'anı Kerimde Müslümanlar tarafından itaat olunmaları gereken insanları ulul Emr (emir sahipleri) sıfatı ile tanıtmıştır ki nitekim buyuruyor; "ey iman getirenler, Allaha Peygambere ve içinizdeki emir sahiplerine itaat edin."[134]

Hz. Musa'dan sonra İsrail oğullarından birisi Peygamberliğe seçilmişti millet ona; Allah yolunda cihad etmemiz için bize bir emir tayin et diye dediler. Allahu Teala onların isteğine müsbet cevap vererek bütün şüphe, tereddüt ve suistifalerin

bertaraf olması için bu emiri isim ile tanıttıktan sonra sıfat ile de tanıttı. Peygamberinin vasıtası ile onlara; Allah sizler için Talutu emir olarak seçti diye haber verdi ve şöyle buyurdu; Gene Peygamberleri demişti ki: onun padışahlığının apaçık alameti, Rabbinizden size itminan ve sükun veren, içinde Musa ile Harun soyundan arta kalanlar bulunan ve melekler tarafından taşınan tabutla gelmesidir. İnanmışsanız, işte bunda size kesin bir delil var".[135]

Hz. Talut ile ilgili ayette de görüldüğü gibi sıfat ile tanıtma uslübunda bazen isimde zikrolunur, ama bazen sadece sıfat ile tanıtılır. Örneğin Allah'u Teala şöyle buyuruyor, "Ey inananlar, içinizden kim çıkarda kim dönerde, Allah onlara bedel olarak öyle bir kavim getirecektir, yakındaki o onları sevecek, onlarda onu sevecek, inananlara karşı alçakgönüllü, kafirlere karşı yüce olacak, o kavim Allah yolunda savaşacaklar ve hiçbir kınayanın kınanmasından korkmayacaklar. Bu Allah'ın lütfu ve inayetidir ki; dilediğine verir."[136]

Aynı üsluplar rivayetlerde de yer almıştır. Örneğin Hz. Peygamber (s.a.a), Hz. Fatıma (sa.) hakında, Sahih-i Buhari'de naklolunan bir rivayete göre şöyle buyuruyor; "Fatıma benim vücudumdan bir parçadır, kim Onu gazaplandırırsa beni gazaplandırmış olur." "Fatıma benim bir parçamdır, Onu üzen şey, beni üzer. Onu inciten şey, beni de incitir."[137]

Diğer bir taraftanda, Allah'u Teala, Kuran'ı Kerim'de şöyle buyuruyor; "Gerçektende Allah'ı ve Peygamberini, Allah dünyada lanet etmiştir, ahirette de. Ve onlara horlayıcı, aşağılatıcı bir azap hazırlamıştır."[138]

Dikkat edilecek olursa, laneti hakkeden insanların bu laneti hakketmedeki ölçülerden biriside Hz. Fatıma (sa.)'dır. Artık bu hadis ve ayetten sonra, Hz. Fatıma (sa.)'ya eziyet eden ve Onu inciten birisi Allah Resûlünü inciltmiş olur. Onu incitene de Allah lanet eder. Ve onun için horlayıcı azabını hazırlar, bu şahıs kim olursa olsun, bu inciltme sıfatına şamil oldu mu lanetede şamil olmuş olur. Dikkat olunursa, Peygamber Efendimiz yukarıdaki hadisi şerifte sıfat üslubunu kullanmışlardır.

Bu hadis ve ayetleri zikretmedeki maksat sıfat ile tanıtma üslubunun doğru ve sahih bir üslub olduğudur. Hz. Mehdi (a.s)'ın ismi Kur'anda her ne kadarda yer almamışsada ama onun ve hükümetinin sıfatları, özellikleri Kur'anda zikrolunmuştur. Usule göre Kur'anı Kerim şahısların tanıtımında en iyi maslahatları göz önünde bulundurmuştur. Bazen maslahat gereği şahsın ismi ile tanıtılması icabeder. Bazende maslahat gereği şahsın sıfat ile tanıtılması gerekir. Nitekim Hz. Mehdi (a.s) hakkında da mesele sıfat ile tanıtmadan ibarettir. Zira;

1-Böyle bir hükümetin teşkil olması Kur'anın bazı yerlerinde açık ve serih bir şekilde ve bazı yerlerinde de işaret olunarak zikrolunmuştur. Tevbe ve Saf suresinde İslamın bütün cihana yayılacağının müjdesini veren ayetler ki, şöyle buyuruyor; "Müşrikler istemesede zorlarına gitsede Peygamberini insanlara doğru yola sevkeden apaçık ve kesin delillerle ve bütün dinlere üst olmak üzere gerçek dinle göndermiştir."[139] Bu ayet o cihani hükümetin kurulacağına işaret etmektedir. Zira müfessirlerin açıklamasına göre bu ayetin müjde verdiği hakikat yani cihan şümul olan İslam dini henüz tüm dünya'ya yayılmamış ve hakim olmamıştır. Bunun yanısıra allahu Teala Enbiya suresinin 105. Ayetinde şöyle

buyuruyor; “Andolsun ki, biz Tevrattan sonra Zebur’da da yazdık şüphe yok ki yeryüzü temiz kullarıma miras kalır.”

Bu ayet Salihlerin, yeryüzünün varisi olup, cihani hükümeti ellerine alacağının haberini vermektedir. Beşer tarihinin ittifakına göre bu ilahi vade daha vûku bulmamıştır.

2-İslam’ın, Kuran alanında ihtisas sahibi olan derk ve fazilet ehline göre, Allah’u Teala, Hz. İmam Ali (as.)’ın ismini bir takım maslahatlara dayanarak nasıl Kuran’da zikretmemişse, aynı maslahatlar doğrultusunda İmam Mehdi (as.)’ın ismini de zikir buyurmamıştır. Eğer bu ilahi liderlerin ismini zikretseydi, Bedir, Uhud, Huneyn vb.’nin eski ve derin kinleri yeniden canlanır ve dolayısıyla vahim sonuçlara sebep olabilirdi. Bu sebepden dolayı, konuyu genel olarak “Yeryüzünün varisi Salih kullarım olacak” şeklinde buyurmuştur. Allah’u Teala’nın, Hz. Lokman, Hz. Zilkarneyn gibi geçmiş insanların ismini zikretmesiyle gelecekteki insanların isimlerinin zikrolunması mukayase edilemez. Zira geçmiş insalar hakkında kıskançlıklar, kinler tahrik olmaz, alevlenmez ve menfaat talep suistifadeci insanlarda ondan yararlanamazlar. Ama gelecekteki insanların ismini zikretmek bu tehlikelerle karşı karşıya kalabilir. Her şeyi bir kenara bırakalım, acaba sadece ismin zikrolunması bütün dertlere deva ve çare olur mu? Acaba zamanın imamının ismi Kuran’da zikrolunsaydı, tarih boyunca cellatların, zalimlerin, tağutların, şöhret avcılarının ondan kötü bir şekilde yararlanmayacaklarına ve onu kabulleneceklerine kanaat getirilebilir mi? Veya bazılarıda, şahsi menfaat, hedef veya şöhret avcılığından dolayı onu inkar etmeyecekler miydi? Tarihi tecrübe buna şahit olmuştur ki; eğer zamanın imamının ismi Kuran’da ismi zikrolunsaydı bile, yine de Mehdilik inancının ters, yalancı iddiacıları, şöhret avcıları ve mefaat talepler kalkıp bulanık sudan balık tutmak ister gibi, kendilerinin zamanın imamı olduğunu iddia edip ve insanlığın intizarından kötü bir şekilde yararlanacaklardı. Acaba Allah’u Teala, son peygamberinin ismini Kuran’da zikr buyurmadı mı? Ama yine de inatçı ve kör insanlar, orada kötü yararlanmaları sağladılar. Bu konuda Kuran’ı Kerim şöyle buyuruyor; “Ve an o zaman ki; hani Meryem oğlu İsa; Ey İsrail oğulları demişti, şüphe yok ki ben size elimdeki Tevrat’ı gerçekleyen ve benden sonra gelecek ve adı Ahmet olacak bir Peygamberi müjdeleyen Allah elçisiyim. Fakat O, Onlara apaçık delillerle gelince; dediler bu apaçık bir büyüdür.”[140]

Bu sebepten dolayı önemli olan, Kuran’a bağımlı ve bilinçli insanlar tarafından gerçek Mehdi ve sıfatlarının yalancı iddiacıların, bulanık düşüncelerinden ayırt edilmesi için O Hazretin sıfat ve özelliklerinin beyan olunması yeterlidir. Bu sıfat ve özelliklerinde bir bölümü Kuran’ı Kerim’de ve diğer bir bölümü de sahih hadislerde yer almıştır. Bu sıfat ve özelliklerle, Kuran ve sünnete bağımlı mümin, bilinçli insanlar hem Mehdilik konusunu savunacak ve hem de yalancı iddiacıların foyası su yüzüne çıkmış olacak.

## MÜSLÜMANLARIN İCMASI

Mehdilik konusunda ki icma ve ittifaktan maksat, Şia'nın icması değildir. Zira bundan maksat Şia'nın icması olmuş olsaydı, zikretmeye gerek bile duymazdık. Zira bütün Caferi-Şia camiasında İmam Mehdi (as.)'ın bir gün zuhur edeceği inancı kesinlik kazanmış konulardan birisidir. Bizim burada kastettiğimiz icma, tüm Müslümanların icmasıdır. Bu icmanın ispatı hakkında, Ehl-i Sünnet alimlerinden olan İbn-i Ebi'l Hadid Mutezili şöyle diyor; "Dünyanın teklifi O hazretin (İmam Mehdi (as.)'ın) zuhurundan sonra son bulacaktır, Şia ve Sünni Müslümanları bunda ittifak etmişlerdir."[141]

Tarihten iyi bir şekilde haberdar olan insanlar daha İslam'ın birinci asrından günümüze kadar bu inancın Müslümanların dillerine olduğunu ve İslam'i akidelerden birisi olduğunu daha iyi bir şekilde anlar. Nitekim dört mezhebin önde gelen büyük alimleri örneğin; İbn-i Hacer Şafii "El-Kevlu'l Muhtasarun" sahibi, Ebu's Sürur Ahmed b. Ziya Hanefi, Muhammed b. Ahmed Maliki, Yahya b. Muhammed Hanbeli'den bu konuda soru sorulmuş ve Ehl-i Sünnetin bu önde gelen alimleri şöyle fetva vermişlerdir:

"Mehdi'nin Ahiru'z zamanda zuhur etme inancı asıl ve sahih inançlardandır. O zuhur edecek ve alemi hak ve adaletle dolduracaktır ve İsa (as.), O Hazrete iktida edecektir."[142] Bunların yanı sıra O Hazretin birkaç tane sıfatını da zikretmiş ve bu konuya kesin gözüyle bakmışlardır.

Neticede İslam'ın birinci derecede gelen alimleri, hangi fırka ve mezhepten olursa olsunlar, bu meseleye sıhhat ve kesin gözüyle bakmışlar ve böylece bu konuyu bir İslam inancı olarak kabullenmişlerdir.

## ZAMANIN İMAMI VE SEMAVİ KİTAPLAR

Cihani ıslahçıya olan inanç İslam'ın asıl konularından ve Kuran'ı Kerim'de köklü olan ve rivayetlerde mütevatir olarak anlatılan inançlardan biridir. Diğer kavimlerde kendi kitaplarının iktizasına göre böyle bir inancı kabullenmişlerdir. Dünyanın bütün kavimleri de, alemin ıslahçısının bir gün geleceğine inanıyor ve insani camianın her yönüyle tekamülünü ve zulümler, adaletsizlikler, tatsızlıklar karanlık ve sömürülerin.... yerini bir gün huzur, adalet, hak ve nurun dolduracağını, ruhlara hayat bahşeden bahar yeli gibi bir günde o ıslahçının gelip camiaya insanlığa manevi ve huzur ruhunu bahşedeceğine inanmaktalar.

Islahçı esasına göre, zamanın imamı ve alemin ıslahçısının adalet, hak, eşitlik, beraberlik, ruhi ve maddi temizlik... nidalarıyla gelmesi, yeryüzüne hakim olan zulüm haksızlık ve tağuti düzenlerin tezgahına son vereceği inancı köklü ve yaygın bir inançtır. Dünyanın ıslahçısına olan bu inanç, dünayada Şia alemine olan bir inanç olmayıp, sadece onlar böyle bir ıslahçının ve kıyamının bekleyişi içinde değilde aslında dünyadaki tüm milletler böyle bir inançta ittifak etmişlerdir. Elbette vade verilen ıslahçının tüm özelliklerini öğrenmek sadece semavi kitaplar ve hadisler kanalıyla gerçekleşir. Ama bir ıslahçının varlığı ve onun dünyanın ahir zamanın da zuhur edeceğini akli ve diğer toplumsal incelemelerle ispat etmek mümkündür. Beşer dünyaya adım bastığı günden bu yana, maddi alanlarda her gün bir adım ilerledi. Meskeninde, yolunda, havasında, denizinde, uzayında, tıbbi

alanlarda, bilimsel alanlarda maddeye yönelik tüm dallarda müthiş ilerlemelere şayan oldu. Beşer maddi alanlarda, karşı karşıya kaldıkları bir çok sorunları bu tekamül ve teknoloji vasıtasıyla halletti. Ama acaba tek taraflı olan bu maddi tekamül demek doğru mudur? Veya tek boyutlu olan tekamül, camianın son olabilir mi? Camiayı yok edebilir mi? Bir varlığın, bir camianın sahih tekamülü tek boyutlu değilde, tüm boyutlarıyla olursa, gerçekte tekamül olur. Gözlerini dünyaya yeni açan bir bebeğin, salim ve sahih tekamülü her azanın kendisine özgü makul bir şekilde ilerlemesiyle olur. Ama eğer o çocuğun sadece birkaç azası ilerler ve diğerleri yerinde sayarsa istenilen netice alınamayacağı gibi, makul şeyler yerine menkus (ters) neticelere de sebep olacaktır. Bu sebepten dolayı eğer tekamül hem maddi ve hem de ruhi, manevi alanlarda olursa gerçekten tekamül olmuş olur. Zira insanın maddi boyutuna bu kadar teveccüh eden teknoloji veya maddeciler, insanın ruhi boyutunu da düşünmelidir. Çünkü insanın insanlığını teşkil eden asıl etken ruhdur ve madde ruh için bir vesiledir. Aslında maddeden tekamülde ruhun tekamülü kastolunmuştur. Ama ne yazık ki bu gün tam aksi yapılmaktadır. Eğer tekamül tam boyutlarına göre olursa insanlığa ideal bir toplum kazandırır.

İnsanlık tarihinde tam boyutlu bir tekamüle sahne olan bir topluma rastlamamaktayız. Gerçekte o tam boyutlu tekamül alemin ıslahçısının zamanında gerçekleşecektir. İncilde, Tevratta, eski tarih kitaplarında tahrif olunmalarına, noksanlaştırılmalarına rağmen, bu kitaplarda cihanın ıslahçısını açıkça görmek mümkündür. Biz sadece bu kısa araştırmada Hz. Davudun Zeburundan birkaç örnek zikredeceğiz.

## ZEBUR DA CİHANİ ISLAHÇI

Kur'anı Kerim şöyle buyuruyor; "Andolsun ki, biz Tevrattan sonra Zeburda da yazdık; şüphe yok ki yeryüzü temiz kullarıma miras kalır."[143]

Bu ayeti Kerime salihlerin yeryüzünün varisi ve sahibi olacaklarının haberini açıkça beyan etmektedir. Ayete göre tarihde öyle bir zaman gelecektir ki, o zamanda yeryüzünün tamamı Allah'ın salih kullarının ihtiyari altında olacaktır. Nitekim başka ayetlerde de bu vadeyi şöyle buyurmuştur; "Allah sizden inanıp iyi işlerde bulunanlar yeryüzünün hakimi olmayı vaad etmiştir." [144]

Ve yine şöyle buyuruyor; "ve biz yeryüzünde zayıf bir hale getirilenlere lütfetmeyi ve onları halka rehber kılmayı ve onları yeryüzünün mirasçısı etmeyi irade ettik." [145]

Bu müjdenin yer aldığı Zeburdan maksat Hz. Davuda nazil olan Semavi kitaptır, ve zikredende maksat müfessirlere göre Tevrattır. Neticede bu ayete göre bu vaad hem Tevratta ve hem de Zeburda zikrolunmuştur.

Tevrat genel olarak yeni ve eski ahd olmak üzere birçok tahrife maruz kalmıştır. Aynı tahrif İncil'de de görülmektedir. Buna rağmen Yahudi ve Nesranilerin elinde olan fiili Tevrat ve İncil İslam Peygamberi ve Ehlibeytin zühur edeceğinin müjdesini birkaç yerde vermiştir. Örneğin kitap ehlinden olan Fahr-ül İslam yazmış olduğu Enis-ul A'lam adlı kitabında İslamı kabullendikten sonra bu konu

etrafında hakkını eda ederek araştırmalar yapmış ve mezkur kitapda bu konulara yer vermiştir. Biz burada sadece Tevrat ve Zeburun beşaretine işaret edeceğiz.

Enis-ul A'lam'da Tevrat'ın 17. Bölümünün, 20. Ayetinde Allah'u Teala'nın Hz. İbrahim'e olan sözünü şöyle naklediyor: Allah'u Teala Hz. İbrahim'e on yedi tane müjde verdikten sonra Hz. İbrahim şükür secdesinde bulunarak şöyle temenna etti. Keşke İsmail yaşıyor olsaydı, zira onun yaşaması için bu on yedi müjdeden daha iyidir.

Allah'u Teala, senin duanı İsmail hakkında kabul eyledim. Ona bereket verip, onun evlatlarını fazlalaştıracağım, büyük Arap kabilesi onun sülbünden gelecektir. Biz onu yücelteceğiz. Zira, Muhammed ve Onun on iki tane vasisi onun sulbündendirler dedi.[146]

Ama Zebur'da kırk ayet olan Hz. Davud'un mezamirinde şöyle buyuruyor; "...9- şerli insanların sonu kesilecek ama Allah'a tevekkül edenler, yeryüzünün varisi olacaklar. 10- Çok kısa bir zaman sonra şerliler yok olacak, onu mekanında arasanda, bulunmayacak. 11- Mütevazı insanlar, yeryüzünün varisi olacaklar... 16- Doğruların azlığı, şerlilerin fazlalığından iyidir. 17- Şerlilerin gücü yok olur ve Allah sadıkları himayet eder. 18- Allah Salihlerin günlerini bilmektedir, onların mirası ebedi olacaktır. 23- Allah, adaleti sever ve kendisine sadık olanları kaldırmaz. Onlar ebedi olarak korunacak ama şerlilerin soyu kesilecektir. 29- Sıddıklar yeryüzüne varis olup, ebedi olarak onda sakin olacaklar. 31- Allah'ın şeriatı, sıddıkın kalbinde, ayakları titremez.

Dikkat olunursa, yukarıdaki Tevrat'ın ibareleriyle, Kuran'ın ayeti olan "Biz Tevrat'tan sonra, Zebur'da da yazdık...." ayeti bağdaşmaktadır. Tevrat'ın 31 beşaretine zikrolunan Sıddık Kuran'ı Kerim'in bahsettiği İmam Mehdi (as.)'dır.

Şüphesiz, tarih boyunca bir çok salih hükümetler gelip, geçmiştir. Ama şimdiye kadar salih bir hükümetin gelip de, bütün cihana hükmetmesi ve alemde barışı, iffeti, takvayı ve doğruluğu... sabitleştirdiği görülmemiştir. Bu sebepten dolayı, Zebur'a ve Kuran'ı Kerim'e inanan insanların, dünyanın ıslahçısını beklemeleri ve bu inançla yaşamaları gerekir. İslam-i kaynak ve hadislerde, dünyayı zulüm ve haksızlık hakim olduktan sonra, gelip salih cihani bir hükümet kurup ve tüm dünyada ilahi hükümleri hakim kılacak olan bu ıslahçının asrın sahibi İmam Mehdi (af.)olduğu kaydedilmiştir. Bu araştırmanın okuyucular ışık tutması ümüdüyle...

## TOPRAĞA SECDE

Secde, lügatte eğilmek, alçalmak yahut meyletmek manalarına gelir. Şeriatta ise, alnın bir kısmını açık olarak yer üzerine yahut namaz kılınan diğer maddeler üzerine koymaktan ibaret bir harekettir. Çünkü haberde şöyle gelmiştir. "Secde ettiğin zaman alnını yere yerleştir. Kargaların gagalaması gibi, secde etme."[147]

Diğer bir ifadeyle, secde kulun Rabbine olan en yüce eğilim ve alçalmasıdır. Zira insan secde halinde vücudunda bulunan, en şerefli azasını yani alnını Rabbi için en değersiz şeyin üzerine bırakmaktadır. İşte bu alçalma ve eğilimden yani hüzu ve huşudan dolayı yüce yaratıcı bu tür secde eden insana, feyzini, bereketini,

lütuf ve inayetini çoğaltır. Zira, bazı rivayetlerde şöyle naklolunmuştur; “Kulun Rabbine en yakın olduğu an, secde halidir.” Bütün bu ibadetler arasında, insanları birbirinden ayıran ve onların gerçek kimliklerini ortaya koyan tek ibadet namazdır. Secde ise, namazın erkanlarından birisidir. Secdeler içerisinde de en fazla hüzu, huşu ve eğilime delalet eden secde de toprağa, taşa, yerden bitip de yenilmeyen ve giyilmeyen değersiz şeylere yapılan secdedir. Değerli eşyalara, elbise köşelerine halıya, kilime, altına, gümüşe yapılan secde, secde sayılsa bile yukarıda zikrolunan secdenin yerini asla dolduramaz. Zira toprağa yapılan secde, insanın Rabbine olan gerçek kulluğunu tecelli eder. Ama toprak veya değersiz şeylerin, dışındakilere yapılan secde de bu mana açık bir şekilde görülmemektedir. İşte bu sebeplerden dolayı, Caferiler nerede olurlarsa olsunlar, ister evlerinde olsunlar isterse de seferde toprağa secde etmeyi gerekli görmektedirler. Toprak ve topraktan biten, yenilmeyen ve giyilmeyen şeylerin dışında başka bir şeye secde etmezler. Şia inancına göre, mezkur şeylerin dışında herhangi bir şeye namazda secde etmek sahih değildir. Buna delil ise, Peygamber efendimizden, Ehl-i Beyt ve sahabesinden naklolunan mütevatir derecesinde olan rivayetlerdir. Zira toprağa veya topraktan bitip yenilmeyen ve giyilmeyen şeylere secde etmek sahabelerin arasında bile gerekli ve şart görülmekteydi. Ama sonraki zamanlarda, toprağa secde etmekten vazgeçilip günümüzde de görüldüğü gibi başka şeylere secde ettiler. Bu esaslara göre, İslam’da teşri olunan secdenin toprağa olduğu görülmektedir. Zira, Peygamber Efendimiz ve Sahabesi de mezkur şeylerin dışında, kilime, bez parçasına, elbise veya emmamesinin köşesine secde etmiyorlardı.

Meseleye başka bir boyuttan bakacak olursak şunu söylememiz gerekecektir; bütün Müslümanlar ve fırkalar namazın her rekatındaki secdenin farz oluşunda ittifak etmişlerdir. Ve secde olunan zat hakkında ise, ihtilafa düşmemişlerdir. Zira bütün Müslümanların ibadetlerinde, secde ettiği Allah’u Teala’dır. Zaten “göklerde ve yerde olanlar, ister istemez Allah’a secde ederler.”[148] Ve “Güneşe de, aya da secde etmeyin. Onları yaratan Allah’a secde edin.”[149] Ayeti de tüm Müslümanların Şiarı olmuştur.

Fakihler secde olunan şeyin kendisi ve şartlarında ihtilaf etmiştir. Şia inancına göre, secde olunan şeyin zemin (toprak) veya yerden biten yenilmeyen ve giyilmeyen şeylerden olması gerekir. Ama bu konuda diğer mezhepler, mezkur şeyer hususunda muhalefet etmişlerdir. Şia mezhebi dışında olan, bütün fakihler secdenin ketene, kilime, halıya, yün ve pamuk cinsinden olan şeylere yapılabileceğine dair caiz fetvası vermişlerdir. Hatta bazı Ehl-i Sünnet alimleri demişlerdir ki; “Kalabalıktan veya başka bir özürden dolayı dizler üzerine secde caizdir. Yine kalabalıktan dolayı aynı namazın birbiri arkasına secde etmeleri de caizdir.”

Bir kimse başında ki sarığın, büklümü üzerine veya elbisenin fazla kısmı üzerine secde ettiği takdirde eğer bunlar temiz bir şey üzerine konulmuş olur ve sarığın büklümü de alna bitişik bulunursa secde caiz olur, değilse olmaz. Herhalde yerin sertliğini duymaktan gerekir. Bu sertliğin duyulmasına engel olacak pamuk ve benzeri bir şey üzerine secde edilmez.

Atılmış yün ve pamuk, saman ve kar gibi bir şeyin üzerine secde edildiği takdirde eğer bunların boşlukları kaybolurda sertleşirlerse üzerlerine secde caiz olur. Fakat bunların içinde yüz kaybolup sertlikleri duyulmazsa ve yüz yere inip kararlaşmazsa secde caiz olmaz.[150]

Şafiiler şöyle demişlerdir, eğer secdeye varan kişi, uzun olan yeninin yahut sarığının bir tarafı üzerine secde ederse, kendisinin hareketi sebebiyle eğer bu elbisenin bir tarafı hareket etmeyecek şekilde ise, caizdir. Çünkü böyle bir durumda, elbisenin yeni yahut sarığın uzayan kısmı, kendisinden ayrılmış bir elbise hükmündedir. Eğer kıyam oturuş yahut başka sebeplerle hareket edecek olan boynuna sarılı mendil ve benzeri şeyler olurlarsa, bunu yapmak caiz değildir. Bilerek kasten böyle yaparsa namazı batıl olur. Eğer kişi bunu unutarak yahut bilmeyerek yaparsa, namazı batıl olmayıp secdeyi iade eder. Bir kimse secdeye vardığı zaman, giymiş olduğu herhangi bir elbisenin bir tarafı üzerine secde ederde bu elbisenin bir tarafı kişinin hareketi sebebiyle hareket etmiyorsa, namazı sahih olur. Şafiiler sarığın kıvrım üzerine secde etmekle, ilgili hadisleri zayıf kabul etmişlerdir. Yahut özür durumunda yapılması caizdir manasına tevil etmişlerdir.[151]

Hanefi, Maliki ve Hanbelilere göre sarık kıvrımı üzerine yahut elbisenin fazlası üzerine secde etmek caizdir.[152] Malikilere göre yer ve yerin bitirdikleri dışında kalan şeyler üzerinde namaz kılmak mekruhtur.[153]

Şialar secdenin toprağa yapılması hususunda, icma etmişlerdir ve bu konuda Peygamber Efendimizden ve Sakaleyn hadisinde Kuran-ı Kerim ile birlikte adı geçen Ehl-i Beyt imamlarından hadisler nakletmişlerdir. Bir rivayette Hişam bin Hikem'den şöyle naklolunmuştur. "İmam Cafer Sadık (as.)'a, nelere secde etmek caiz ve nelere secde etmek caiz değildir? Diye bir sual eyledim. O Hazret şöyle buyurdular; secde topraktan başka yahut topraktan biten yenilmeyen ve giyilmeyen şeylerin dışında bir şeye caiz değildir. Ben dedim ki; sana feda olayım. Bunun böyle olmasının sebebi nedir? İmam şöyle buyurdu, secde Allah huzurunda eğilmedir. Bunun için yenilen ve giyilen şeylere yapılması layık değildir. Çünkü dünya evlatları yedikleri ve giydikleri şeylerin kuludurlar. Secde eden ise, secdesinde Allah'a ibadet etmektedir. İşte bunun için, insanın secdesinde alnını dünya evlatlarının mabudunun üzerine bırakması uygun değildir."[154]

Şialar kendi mezhep imamlarına uyup, toprağa veya topraktan bitip yenilmeyen veya giyilmeyen şeylere secde ediyorlarsa eleştirilmemeleri gerekir. Zira Caferilerin yaptığı şey, ileride hadislerde de belirtileceği gibi Peygamber Efendimizin sünnetine uygundur. Çünkü İslam'ın ilk dönemlerinde toprağa secde etmek sünnet idi. Ama daha sonraları secdenin hasıra ve benzeri şeylere yapılmasına ruhsat vermiştir. İmam Cafer Sadık (as.) bu konuda şöyle buyuruyorlar: "Namaz kılanın alnını ve yüzünü toprak üzerine bırakması güzel bir şeydir. Çünkü bu Allah huzurunda hüzuya delalet eder."[155]

Bazıları Caferiler toprağa veya mühüre secde ettiklerinden dolayı zannediyorlar ki, Caferiler puta tapmaktalar ve namaz esnasında Caferilerin secde etmek için önlerine bıraktıkları mühürün put olduğunu tasavvur etmekteler. Bu tür zihniyetler, düşünce ve tasavvurlarında katiyen yanılmakta ve Müslüman olan

büyük bir kesim hakkında su-i zan etmektedirler. Bu tür insanlar, su-i zannın ceza ve günahını ve hükmünü bilmiyorlarsa, eğer bu ayeti burada zikretmeyi vazifeyi bildik ki, yüce Allah şöyle buyuruyor. "Ey iman edenler zandan çokça kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın, biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz ölmüş kardeşinin etini, yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkun."[156]

Öncelikle şunu belirtelim ki; namazında Allahu Ekber, Elhamdulillah, Subhanallah... zikirlerini diyen bir Caferi Müslüman nasıl puta tapmış olabilir? İkinci olarak da, bütün Müslümanlar namaz kılarlarken herhangi bir şeye secde etmekteler. Kimisi halıya, kilime, hasıra kimisi de toprağa, taşa, mühüre secde ederler. Eğer Caferiler sırf, toprağa veya taşa yahut mühüre secde etmeleri ile puta tapmış oluyorlarsa, bu mantığı savunan insanlara soruyoruz. Öyleyse, halılara, kilimlere secde edenlerde onlara mı tapmış oluyorlar. Bu soru mezkur mantığı savunanlardan cevap istemektedir. Bu mantık bulanık sudan balık tutmaya benzer. Oysa bulanık sudan balık avlama düşüncesini kendisi de bulanıktır. Diğer bir konuda "toprağa secde etmek" ile "toprak için secde etmek" meselesidir. Eğer bir insan namazında secde ederken, sadece toprak için secde etmiş olursa, tamamen İslam dışı bir şey yapmış olur. Ama eğer toprağa Allah için secde ederse yani, alnını taşa, toprağa, mühüre bırakır. Ama Allah için bırakırsa, İslam dışı hareketle hiçbir alakası yoktur. Zira bütün Müslümanlar namazlarında secde ederlerken, alınlarını bıraktıkları şey için secde etmezler. Aksine alınlarını ona bırakarak, Allah için secde etmiş olurlar. Allah'ın beytine Hacca giden bütün Hacılar Mescid-ul Haram'ın taşlarına secde ederler. Onların bu secdesi eleştirilmemektedir. Zira, onların yapmış oldukları bu secdelerin de ki hedef ve gaye, Allah-u Teala'dır. Caferileri bu konularda eleştiren ve onlara itirazlar savuran dar görüşlü, insanların "Mescud-u leh" toprak için secde ile "Mescud-un aleyh" toprağa secde arasında ki farkı, araştırıp dar görüşlerini genişletmelerini tavsiye eder. Ve kör taassuptan kurtulmalarını temenni ederiz.

## PEYGAMBER (S.A.A) ZAMANINDA VE SONRASINDA SECDE

Peygamber Efendimiz ve sahabesi asr-ı saadet döneminde toprağa secde ediyorlardı. O dönemlerde taşların, toprakların , kumların şiddetli bir şekilde sıcak olmasına rağmen bu sıcağa tahammül ediyor ve yine de toprağa secde ediyorlardı. O gün onların hiçbirisi dahi elbisenin bir köşesine, halıya, kilime, sarığın kıvrımına secde etmiyorlardı. O gün onların yaptığı en son şey aşırı sıcaklarda eziyet olmamak için bir miktar toprağı ellerine alıp, onu ellerinde soğutuyor ve sonrası da ona secde ediyorlardı. Bazı şiddetli sıcaklardan dolayı Peygambere şikayet ettiklerinde, Peygamber efendimiz cevap vermiyorlardı. Zira Peygamber İlahi emri kendi tarafından değiştiremezdi. Ama daha sonraları hasıra, hurma ağacından yapılan bir çeşit life secde olunması için ruhsat verildi. Böylelikle müslümanlar aşırı sıcaklarda secde konusunda rahatlamış oludular.

Kısacası, bu dönemde iki aşamayı rastlamak mümkündür;

1-Birinci aşamada, secde sadece zemine ve yer cinsinden olan toprağa, taşa, tuma, kurumuş, çamura vb. şeylere yapılması vacipti.

2-İkinci aşamada ise, secde konusunda kolaylık olsun zorluk ve meşakkat aşırı sıcaklıktan dolayı kaldırılsın diye secdenin yerden biten yenilmeyen şeylere yapılması ruhsatı verildi. Birinci aşama hakkında hem Ehl-i Sünnet ve hem de Şia'nın sahih kaynaklarında Peygamber (s.a.a) Efendimizden şöyle bir hadis naklolunmuştur. Toprak benim için temizleyici ve secde mekanı kılındı.[157]

Yukarıdaki hadisi şeriften anlaşılan şudur, arzın (yerin) lütfün cüzleri secde mekanı, temiz ve temizleyicidir. Dolayısıyla hem secde için hem de teyemmüm için kullanılır.

Rivayetten anlaşılan diğer bir mana ise şudur; Allah'u Tealaya yapılan ibadet ve secdenin özel ve mahsus bir mekanı yoktur. Oysa bazı kitlelere baktığımızda ibadeti bir takım özel mekanlara haslaştırmışlardır. İslam'daki inanç bunun tam aksinedir. Hadisi şerif de yer secde mekanı belirtilmişse, ibadetin yeryüzünün tamamında olabileceğini mescid, mabed ve evlerin dışında da yapılabileceği göstermektedir.

Muhterem okuyucu, Peygamber Efendimiz ve sahabesinin zor şartlarda ve sıcaklarda dahi topraklar veya taşlar üzerine secde ettikleri naklolunmuştur. Cabir b. Abdullah El-Ensari şöyel diyor; Peygamber (s.a.a) ile birlikte öğlen namazını kılarken yerden bir miktar çakıl taşı alıyor ve onu aşırı sıcaktan dolayı elimin içine bırakıp bir elimden diğer elime, soğusun diye bırakıyordum. Sonra onu secde etmek için alnıma bırakıyordum.[158]

Elbise ve bez parçalarına secde etmek, çakıl taşlarını soğutmaktan daha kolaydır. Eğer, elbiseye, emmameye veya bez parçalarına... secde etmek caiz olmuş olsaydı, neden onlar çakıl taşlarını soğutmak yerine mezkur şeylere secde etmiyorlardı? Küçük bir bez parçası veya mendili insanın yanında taşıması mı zordur yoksa çakıl taşını soğutması mı zordur? Elbette ki çakıl taşını soğutması daha zordur. Peki, eğer secde genel olarak bez parçalarına, elbise ve emmame köşelerine caiz idiyse, neden o gün o mübarek zatlar bu tür zorluklara katlanıyorlardı? Bu konuda Enes b. Malik'den şöyle bir rivayet naklolunmuştur. Hava aşırı sıcak iken, Peygamber Efendimizin yanındaydık, bizden birisi eline çakıl taşı alıp, onu soğutuyor, sonrasında onu (secde mekanına) bırakıp ona secde ediyordu.[159]

Bu rivayette şunu gösteriyor ki, namazda secde mekanının sadece toprak olması Peygamber zamanında vazgeçilmez bir inançtı. Zira Peygamber Efendimiz müminlere mihriban olmasına rağmen aşırı sıcaklarda müminler eziyet ve zorlukla karşı karşıya kaldıklarında bile onlara elbiselerine veya herhangi bez parçalarına secde etme ruhsatı vermemiştir. Halid Ceheni şöyle rivayet ediyor; Peygamber Sahibin adında bir sahabenin topraktan kaçınırcasına secde ettiğini gördüğünde ona şöyle buyurdu; Ey Sahib yüzünü (alnını) toprağa bırak.[160]

Ebu Salih şöyle rivayet eder; Ümmü Seleme'nin evindeyken onun kardeşinin oğlu oraya geldi ve onun evinde iki rekat namaz kıldı. Secde edeceği zaman önündeki toprağı üfleyiverdi. Bunun üzerine Ümmü Seleme şöyle buyurdu;

Kardeş oğlu toprağı üfleme, doğrusu ben Peygamberden Yesar adında ki kölesine şöyle buyurduğunu duydum; Allah için yüzünü toprağa bırak.[161]

Bir hadisi şerifte de şöyle naklolunmuştur: "Peygamber Efendimiz secde ettiğinde, alnından seccadesini kaldırıyordu."[162]

Hz. Ali şöyle buyurmuştur; "Namaz kıldığınızda alnınızdan emmamenizi kaldırınız. Yani emmamenin köşesine secde etmemek için alnınızdan kaldırınız."[163]

Başka bir rivayette ise, İyaz b. Abdullah Kureyşiden şöyle naklolunmuştur; Peygamber Efendimiz emmemesine secde eden birisini gördüğünde ona eliyle, emmameni alnından kaldır diye işaret ettiler.[164]

Bu rivayetler açıkça göstermektedir ki, o gün Müslümanlar topraktan başka bir şeye secde etmiyorlardı. Çünkü o gün emmame veya elbise köşelerine kilimlere, secde olunmuş olsaydı, Peygamber Efendimiz alınlara düşen emmame parçasını alınlardan kaldırma emrini vermez ve sıcak havalarda çakıl taşlarını soğutmazdı. Bu meselenin bu tür oluşu Sihahlarda, Müsnedlerde ve diğer sahih hadis kitaplarında bu şekliyle ispat olmuştur. Sadece o günün zor, sıcak ve soğuk şartlarından dolayı ikinci aşamada secde konusunda kolaylık ruhsatı verilmiş ve secdenin topraktan biten yenilmeyen ve giyilmeyen şeylere ve hasıra yapılabileceğine dair cevaz verilmiştir.

Enes b. Malik, İbn-i Abbas, Aişe, Ümmü Seleme, Meymune, ümmü Selim, Abdullah b. Ömer hepsi ayrı-ayrı şöyle rivayet etmişlerdir.

"Peygamber humreye (hurma çöpünden örülmüş küçük hasıra[165]) secde ediyordu."

Aişe şöyle rivayet eder; Peygamber (s.a.a) bana şöyle buyurdular; "Bana camiden humremi (hasırdan seccade) getir, ben hayız olduğumu söyledim. Buyurdular ki, hayızlı olmak senin elinde değildir."[166]

Ehl-i Sünnetin bazı sahih kitaplarında elbiseye veya emmamenin bir köşesine secde yapıldığını görmekteyiz. Bu secde normal şartlarda yapılan bir secde değildir. Aksine o gün havanın aşırı sıcak olmasından dolayı sahabe zorluk ve meşakkatlerini Peygamber Efendimize bildirdiklerinde o Hazret kolaylık olsun diye zor ve meşakkatli durumlarda elbise veya emmamenin bir köşesine secde izni vermiştir. Bu konuya açıklık getiren bir rivayette Enes bin Malik'den şöyle naklolunmuştur. Peygamber ile birlikte namaz kılarken biz elbisemizin bir tarafını aşırı sıcaktan dolayı secde mekanını bir tarafını koyuyorduk."[167]

Başka bir rivayette Buhari şöyle nakleder; Biz Peygamberle namaz kılarken aşırı sıcaklardan dolayı elbisemizin bir tarafını secde mekanına bırakıyorduk. Bizden birisi alnını toprağa (yere) bırakmadığı zaman elbisesini açıp ona secde ediyordu.[168]

Bu rivayetler, normal hallerde toprağa yere secde etmenin gerekliliğini ispat etmektedir.

Emmame veya Elbisenin köşesine yapılan secdeleri belirten rivayetler mazeret ve zarurete hamlolunmuştur. Çünkü normal şartlarda elbiseye, emmameye secde etme konusu toprağa secde etmenin gerekliliğini bildiren hadislerle çakışmaktadır.

Konunun özeti: Konu etrafında naklolunan secde hakkında ki hadisi şerifleri iyi bir şekilde tahlil edenler secde konusunda üç aşama ve merhalenin olduğunu görürler. O aşamalar şunlardan ibarettir;

Birinci aşamada secdenin toprağa yapılması farz idi ve topraktan başka bir şeye de secde yapılabileceğine dair Müslümanlar için ruhsat verilmemişti.

İkinci aşamada secdenin topraktan biten yenilmeyen ve giyilmeyen şeylere yapılmasına dair Peygamber tarafından ruhsat verilmiştir.

Üçüncü aşamada ise aşırı sıcak olduğu zamanlarda zorluk ve meşakkatin kaldırılması için mazeret ve zaruretten dolayı emmame ve elbisenin bir köşesine de secde caiz kılındı. Bunlardan da anlaşılan şudur ki; Caferiler eğer bugün toprağa secde ediyorlarsa, o gün Peygamberin ve sahabesinin namazda secdeye giderlerken toprağa secde etmelerinden ve o gün toprağa secdenin teşri olunmasından kaynaklanmaktadır. Açıkça şunu belirtiyoruz ki; Peygamberin ameli namazda toprağa secde etmek ve kendisinin de sünnetinde emrettiği gibi toprağa secde olunmasıdır. Bu sebeplerden dolayı, Caferiler istisna durumların dışında topraktan başka bir şeye, secde etmezler. İstisnai hallerde de yerden biten yenilmeyen ve giyilmeyen şeylere secde ederler.

Bu açıklamalardan sonra, secdenin yere, toprağa, taşa, hasıra, topraktan bitip de yenilmeyen ve giyilmeyen şeylere yapılmasını sünneti Nebevi olduğu açıklığa kavuşmuştur. Ama ne yazık ki; secdenin halılara kilimlere vs. şeylere yapılması İslam'da ortaya çıkarılan bidatlardan sadece bir tanesidir. Çünkü Peygamberinde toprağa secde sünneti ile geldiği hadisler ışığında görülmektedir. Ama şaşırılacak şey ki; Peygamber Efendimizden sonraki tarihlerde bazı alanlarda sünnet bidatın ve bidatta sünnetin yerini alıverdi. Birçok alimin görüşüne göre halılara, kilimlere yapılan secde bidattır. Aynı meselenin bidat oluşunu, Abdurrezzak'da kendi "Müsennef"inde belirtmiş ve halılara, kilimlere secdenin sonradan ortaya çıktığını açıklamıştır.

Bugün bir Müslüman, Peygamberin sünneti üzere camilerde namaz kılarken, hedef toprak olmak kaydıyla topraktan yapılan mühürlere secde ettiğinde onun ameli bidatla vasıflandırılmakta ve kendisi de bidat ehli olarak gösterilmektedir. Oysa Müslüman olduklarını gören bu vasıflandırılmaların sahipleri kendilerinin de iman getirdiği İslam Peygamberinin sözlerini kulak ardı etmezseler, mesele etrafında ihtilaf çıkarmayacaklardır. Ama ne yazık ki; kalıplaşmış kör taassuba kapılmış zihniyetler, tarihler boyunca Caferi mezhebinin güneş gibi açık ve net olan delilleri karşısında muhalefet etmiş ve tarih boyunca Müslümanlar içerisinde bozgunculuk yapmışlardır.

Biz bu konuda hakikate ulaşmak isteyen insanları tefekküre davet eder ve gözleri taassup dumanlarıyla kapanan insanlarında taassuplarını bir kenara bırakıp ilahi değerlerle hareket etmelerini ve konuşmalarını ve hakkın dışına çıkmamalarını yüce Allah'tan temenni ederiz.

## TOPRAĞA SECDE ETMEK ŞİRK MİDİR?

Taklit mercilerinden birisi şöyle anlatıyor: Bir gün Mescid-i Nebi'de sabah namazını kılmış ravza-i mukaddese'nin yanındaki minberin yakınında oturmuş, Kuran tilavet ediyordum. O esnada Şialardan birisi gelip, benim sol tarafıma geçerek namaz kılmaya başladı. Benim sağ tarafımda ise, zahiren Mısır'lı olan iki şahıs sütuna sırtlarını vermiş oturuyorlardı. Namazla meşgul olan o Şia, namaz esnasında elini cebine götürüp cebinden secde etmek için mührünü (küçük toprak parçası) çıkardı. Sütunun kenarında oturan, iki kişiden birisi diğerine şöyle dedi; şu aceme baksana! Taşa secde etmek istemektedir. Şia olan şahıs, rükuya indikten sonra secdeye gitti. Ve alnını küçük bir taş veya toprak parçasına bıraktı. Bu esnada o iki kişiden birisi, süratle yerinden kalkarak Şia'nın secde ettiği mührü, alnın altından almak için ona doğru ilerlediğinde ben yerimden kalkarak onun elinden tutup sinirli bir halde ona şöyle dedim.

-Neden bu mukaddes mekanda namaz kılan ve namazla meşgul olan bir Müslüman'ın namazını bozmak istersin?

-O taşa, toprağa secde etmek istemektedir.

-Neden? Onun taşa secde etmesinin bir sakıncası mı var! Bak bende taşa secde ediyorum. Neden? Ve niçin taşa secde ediyorsun?

-O Şia ve Caferi mezhebindendir. Ben de Caferi mezhebine mensup, olanlardan biriyim. Acaba sen İmam Cafer Sadık (as.)'ı tanıyor musun?

-Evet

-O Resulullah'ın Ehl-i Beytinden midir?

-Evet

-O bizim Mezhebimizin İmamı ve lideridir. Ve şöyle buyuruyor. Kilimlere, halılara secde etmek caiz değildir. Secde yer zeminin eczasına yapılmalıdır.

O Sünni olan şahıs, bir müddet düşündükten sonra şöyle dedi:

-Dinde birdir, namazda birdir.

-Eğer dinde bir ise ve namazda bir ise, öyleyse siz Ehl-i Tesennün neden namazda kıyam halinde farklı-farklı şekillerde namaz kılıyorsunuz?

Örneğin Maliki mezhebine mensup olanlar, namazda elleri açık bir halde durup elleri bağlamazlar. Sizlerden bazıları ellerini sinelerinin üzerine bırakıyorlar. Oysa din birdir ve Peygamberinde kıldığı namaz bir şekildedir. Sizler bu soruların karşısında diyorsunuz ki; Ebu Hanife, Şafii, Maliki ve Ahmed b. Hanbel bu konularda şöyle veya böyle demişlerdir.

-Evet onlar böyle demişlerdir

-Senin de Ehl-i Beytten olduğunu kabullendiğin ve bizim mezhebimizin imamı olan Caferi Sadık'da bu konuda bizim yaptığımız gibi buyurmuştur. Zira "Ehl-ul Beyt Edra bi-ma fi'l beyt" Ev ehli evde olup bitenleri daha iyi bilir.

Peygamberin yakınları ve Ehl-i Beyti o hazretin emirlerine ve sünnetine diğerlerinden daha iyi haberdardırlar. İmam Sadık (as.)'ın sünnete olan ilmi, Ebu Hanife'den az değildir. O Hazret buyuruyor ki; Namazda zeminin cüz'üne, yer parçasına secde olunmalıdır. Ama yüne, pamuğa... secde caiz değildir.

Biz ve siz arasında olan ihtilaf sizin kendi aranızda olan namazda elleri açma ve bağlama ihtilafı gibidir. Bu tür ihtilaflarda Usul-u dinde değil de, Fürü-u dinde

olan ihtilaflardır ve fürü-u dinde olan ihtilaflarında şirk ile hiçbir bağlantı ve ilişkisi yoktur.

Söz buraya gelince, bizi orada dinleyen ve Ehl-i Sünnet mezhebine mensup olanlar, bana hak verip beni tasdik ettiler. Bu esnada ben namaz kılan Şia'nın mührünü almak isteyen şahısa sinirli bir şekilde şöyle dedim; Allah ve Resûlünden haya etmiyor musun? Peygamberin mübarek kabri kenarında, namaz kılan bir Müslüman'ın namazı batıl etmek için onun üzerine yürümekten utanmadı mı ki, oysa o Müslüman, kendi mezhebine yani burada yatan Ehl-i Beytinin mezhebine göre namaz kılmaktadır. Orada bulunanların hepsi onu azarladılar. Ve neden kendi mektep ve mezhebinin inançlarına göre namaz kılan bu Müslüman'a hakaret ettin diye ve benden özür dilediler.[169]

## İMAM HÜSEYİN'İN TÜRBETİNE SECDE ETME HAKKINDA BİR MÜNAZARA

Mısır El- Ezher üniversitesinden mezun olan Şeyh Muhammed Mür-i Antaki Suriyeli Ehl-i Sünnet alimlerinden birisi idi. Derin ve geniş alışmalar neticesinde Şia mezhebini seçmiş ve Şia mektebine geçişini anlatan sağlam delil ve senetlere dayalı "Neden Şia oldum?" isminde bir kitap yazmıştır. Bu kitabında İmam Hüseyin'in türbetine secde etme hakkında Ehl-i Sünnet alimleri ile yapmış olduğu bir münazarayı nakletmiştir. Bizde o münazarayı burada zikretmeği uygun gördük.

Şeyh Muhammed Mur'i bir gün evinde iken, içlerinde öğrencilik yıllarından arkadaşlarının da bulunduğu bir grup Ehl-i Sünnet alimi onun evine gelirler. Aralarında şöyle bir münazara geçer.

-Alimler: Şialar, İmam Hüseyin türbetine secde etmektedirler işte bu sebepten dolayı onlar müşriktirler.

-Ş. Muhammed: Türbete secde etmek şirk değildir. Zira Şia'lar türbete Allah için secde ediyorlar türbet için değil. Eğer sizin düşüncenize göre Şia'lar secde toprak ve türbet için secde etmiş olsalar, o zaman sizler haklısınız. Ama onlar tam aksine sadece ve sadece tek mabutları olan yüce Allah için secde ediyor ve secde esnasında alınlarını Allah için toprağa bırakıyorlar.

Başka bir tabire göre, secdenin hakikati, toprak huzurunda değil de Allah huzurunda sonsuz bir şekilde eğilmektedir. Orda bulunanlardan Hamid isminde birisi şöyle dedi; Allah senden razı olsun çok güzel bir şekilde meseleyi açıklığa kavuşturup tahlil ettiniz, ama şunu merak ediyoruz, neden Şialar İmam Hüseyin'in türbetine secde etmede bu denli ısrar etmedeler. Neden başka bir şey değil de, sadece İmam Hüseyin'in türbeti?

- Ş. Muhammed: Bizim toprağa secde etmemizin sebebi bütün Müslümanların da kabullendiği Peygamber efendimizin hadisi şerifleridir ki, o Hazret şöyle buyuruyor; "yer benim için secde mekanı ve temiz karar kılındı." İşte bu sebepten dolayı, bütün Müslümanların ittifakına göre halis toprağa secde etmek caizdir. Bunun için biz toprağa secde ediyoruz.

- Hamid Müslümanlar bu konuda nasıl görüş birliğine varmışlardır.

- Ş. Muhammed: Peygamber (s.a.a) Mekke'den Medine'ye hicret ettiğinde, ilk iş olarak orada bir Cami yaptırdı. Acaba bu Camide halı veya kilim var mıydı?

- Hamid: Hayır, halı veya kilim yoktu.

- Ş. Muhammed: Öyleyse, Peygamber ve Müslümanlar neye secde ediyorlardı.

- Hamid: Toprağa secde ediyorlardı.

- Ş Muhammed: Peygamber efendimizin vefatından sonra, Ebubekir, Ömer, Osman'ın hilafet dönemlerinde müslümanların namaz kıldıkları Camilerde halı veya kilim var mıydı? Ve o dönemin Müslümanları neye secde ediyorlardı?

- Hamid: Hayır onların da döneminde camilerde halı veya kilim yok idi, o dönemin de müslümanları zemine yani toprağa secde ediyorlardı.

- Ş. Muhammed: Öyleyse sizin itirafınıza göre peygamber bütün namazlarında toprağa secde ediyorlardı, aynı şekilde onun zamanındaki ve ondan sonraki Müslümanlarda toprağa secde ediyorlardı. İşte bu esasa göre toprağa secde etmek sahih ve caizdir.

- Hamid: Benim kafama takılan şudur; Şialar sadece ve sadece toprağa secde ediyorlar, hem de topraktan yaptıkları mühürleri ceplerinde taşıyor ve ona secde ediyorlar.

- Ş. Muhammed: Öncelikle şunu belirteyim ki, Şialar ister taş olsun isterse de toprak, yere secde etmeyi caiz görüyorlar.

İkinci olarak da , secde mekanının temiz ve pak olması gerekir. İşte bunun için necis yere veya necasetle karışmış toprağa secde etmek caiz değildir. İşte bu sebepten dolayı onlar kesinlikle temiz olduğuna kanaat getirdikleri topraktan mühür yapıyor ve onları yanlarında taşıyor ve namazda onlara secde ediyorlar.

- Hamid: Eğer Şia'nın maksadı toprağa secde etmek ise, öyleyse neden mühür yerine bir miktar toprağı yanlarında taşımıyorlar?

-Ş. Muhammed: Toprak taşımak elbisenin toz toprak olmasına sebep olur, işte bunun için Şialar o toprağı su ile karıştırıp onu çamur yapıp sonra da onu güzel bir şekilde mühür haline getirip kurutuyorlar ve neticede yine toprağa secde etmiş oluyorlar ve elbiselerinin toz toprak olmasını da bu vesileyle engellemiş oluyorlar.

- Hamid: Neden siz Şialar topraktan başka bir şeye secde etmiyorsunuz?

-Ş. Muhammed: Secdeden maksadın, Allah huzurunda sonsuz eğilme ve alçalma olduğunu belirtmiştik. Toprağa yapılan secde ister mühür halinde olsun, ister olmasın Allah huzurunda daha fazla hüzuya delalet eder. Zira toprak en değersiz şeydir ve biz en yüce azamız olan alnımızı secdeye giderken en değersiz şeyin üzerine bırakıyoruz. Bunda ki gaye ise, huşu ile Allah'a ibadet etmektir. İşte bundan dolayı, huşuya delalet olarak secde mekanının el ve ayaklardan aşağıda olmasının müstehap olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde secde de burnunun da toprağa temas etmesi müstehaptır. Bu da hüzu için müstehap edilmiştir. İşte bundan dolayı toprak parçasından yapılan mühre secde etmek diğer şeylere secde yapılmasından reva ve daha uygundur. Çünkü insan secde ederken, eğer alnını pahalı bir seccadeye, halıya, altına, gümüşe veya değerli olan herhangi bir eşyaya bırakırsa bu fiil onun hüzu ve huşusunu azaltır. Ve bu tür bir fiil kulun Allah huzurunda ki, küçüklüğüne delalet etmez.

-Hamid: Öyleyse Şia'ların secde ettiği mühürlerin üzerine yazılan kelimeler nelerdir?

-Ş. Muhammed: Birincisi, onların secde ettikleri mühürlerin tamamı yazılı değildir. İkinci olarak da onların bazılarına secde zikri yazılmış bazılarına "bu türbet Kerbela toprağından alınmıştır" diye yazılmıştır. İnsaflı olunuz! Bu tür yazılar, şirke sebep olur mu? Acaba bu yazılar, secde yapılması caiz olan mührü topraklıktan çıkarır mı?

-Hamid: Hayır, kesinlikle şirke sebep olmaz. Ve onu secdenin yapılması sahih olan o caizlikten de çıkarmaz. Ama yine de, kafamda bir soru var. O da şudur; Şia'ların bir çoğu, Kerbela türbetine secde etmekteler. Acaba, Kerbela toprağının ayrı bir özelliği mi var?

-Ş. Muhammed: Onun sırrı şundadır. Bizim rivayetlerimizde Ehl-i Beyt imamlarından şöyle naklolunmuştur; İmam Hüseyin'in türbetine yapılan secde diğer türbetlere yapılan secdeden daha faziletlidir. İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; İmam Hüseyin'in türbetine yapılan secde yedi kat olan hicapları parçalar.[170] Yani, namazın makbul olmasına arş alemine yücelmesine sebep olur. Bunlardan anlaşılan şudur ki; diğer türbetlerde olmayan özellikler, İmam Hüseyin'in türbetinde mevcuttur.

-Hamid: Kılınan namaz, batıl dahi olsa İmam Hüseyin'in türbetine secde olunduğu için, o namaz makbul mu olur?

-Ş. Muhammed: Şia mezhebi şöyle diyor; Namazın sıhhat şartlarından olan bir şey, eğer yapılmaz ise, o namaz batıl olur. Ama bütün sıhhat şartlarına haiz olan bir namazı insan kılarsa bu namaz kabuldür ve İmam Hüseyin'in de türbetine namazda secde ederse, bu namazın sevabını çoğaltır.

-Hamid: Acaba Kerbela toprağı, Mekke ve Medine toprağından da üstün müdür ki, sizler diyorsunuz, O toprağa secde yapılarak, kılınan namaz diğer bütün topraklara secde yapılarak kılınan namazdan sevabı daha da fazladır?

-Ş. Muhammed: Allah'u Teala'nın böyle bir özelliği, Kerbela toprağına vermesinin ne sakıncası olabilir?

-Hamid: Mekke toprağı, Hz. Adem'den günümüze kadar Kabe mekanıdır. Medine toprağına da Peygamberimizin mübarek bedeni defin olunmuştur. Bunlara rağmen, değerleri Kerbela toprağından az mıdır? Bu şaşılacak şeydir! Acaba Hüseyin, ceddi Resulullah'tan daha mı üstündür?

-Ş. Muhammed: Hayır, kesinlikle. Eğer İmam Hüseyin'in azamet ve değeri varsa, bu Peygamberin makamının azamet ve değerinden doğmaktadır. Ama o toprağın üstünlük kazanmasının sırrı şudur; İmam Hüseyin, o topraklarda ceddinin dini uğruna şehit edildi. İmam Hüseyin'in makamı, risalet makamının bir cüzüdür. Zira İmam Hüseyin, yakınları, akrabaları, Ehl-i beyti ve yaranı ile birlikte oyuncak haline getirilen İslam dinini kurtarmak için kıyam edip ve bu uğurda kendisi ve yaranlarını feda ettiği için Allah'u Teala; O hazrete üç tane özellik bahşetmiştir.

1- Onun kabri kenarında yapılan dua, müstecap olur.

2- Ehl-i Beyt imamları onun soyundandır.

3- Onun türbetinde şifa vardır.

Acaba bu tür özelliklerin İmam Hüseyin'in türbetine verilmesinin bir sakıncası mı var? Acaba, Kerbela'nın türbetinin Medine türbetinden üstündür derken, akla İmam Hüseyin'in, Peygamberden üstün olduğu mu anlaşılmaktadır? Siz neden meseleyi anlamadan bize itiraz ediyorsunuz? Aslında mesele tam tersinedir. Onun için, İmam Hüseyin'in türbetine yapılan ihtiram, O hazretin kendine yapılan ihtiramdır ve O Hazrete yapılan ihtiram ve verilen değer Resulullah'a ve Allah'a yapılmış demektir.

Söz buraya gelince, orada bulunanlardan birisi ikna olmuş bir halle ayağa kalkarak, beni ve sözlerimi tasdik etti ve bana methiyelerde bulundu ve benden Şia kaynaklarını istedi ve şöyle dedi; Senin sözlerinin hepsi, yerinde olan sözlerdir. Ben Şia'ların Hüseyin'i, Peygamberden üstün gördüklerini zannediyordum. Ama gerçekleri şimdi öğrendim. Sizin güzel beyanat ve açıklamalarınıza teşekkür ederim. Şu andan itibaren, bende küçük bir Kerbela mührünü cebimde taşıyacak ve secde ederek namazımı kılacağım.[171]

NAMAZDA EL BAĞLAMA

Namazda Ehl-i Sünnet mezhebinden olan bazılarının yaptığı gibi elleri bağlamak, yani kıyam halinde sağ eli sol eli üzerine bırakmak Müslümanlar arasındaki ihtilaflı meselelerden birisidir.

Bütün Müslümanlar namazda el bağlamanın vacip olmadığına dair ittifak ve icma etmişlerdir. Ama bu amelin hükmünde bütün İslam mezhepleri, umumen ihtilaf etmişlerdir hatta Ehl-i Sünnet mezhepleri bile bu ameli farz bilmemelerine rağmen bu konuda ittifak etmişlerdir. Ehl-i Sünnet hem bu amelin hükmünde ve hem de keyfiyetinde ihtilaf etmişlerdir. Ehl-i Sünnet mezhep alimlerinin bu konudaki görüşleri aşağıdakilerden ibarettir;

Hanefilere göre, bu amel sünnettir ve farz değildir.[172]

Şafiilere göre de, namazda elleri bağlamak sünnettir ve farz değildir.[173]

Hanbelilere göre de, bu amel sünnet amellerindendir.[174]

Malikilere göre, namazda ki elin vakarlı bir biçimde salı verilmesi memdubdur. (müstehaptır.) Nafile namazlarda ellerin göğüs üzerinde bağlanması ve tutulması caizdir. Çünkü bu namazlarda zaruretsiz olarak bir yere dayanmak caizdir. Fakat farz namazlarda elleri bağlamak mekruhtur. Çünkü bu durum bir yere dayanmak gibidir.[175]

Caferiler arasındaki meşhur görüş bu amelin haram ve namazı batıl eden bir fiil olmasıdır. Bazıları da, bu amel haramdır ama namazı batıl etmez diye demişlerdir. Bazılarına göre ise bu amel mekruhtur.

Bu ihtilaflar açıkça şunu göstermektedir ki; bu amelin kitap ve sünnette sağlam bir delili yoktur. Aksine böyle açık bir ihtilaf onlar arasında vuku bulmazdı. Bu ihtilaflara rağmen ve Ehl-i Sünnet mezhep alimleri de bu ameli de farz bilmemelerine rağmen, bu mesele Müslümanlar arasında uçurumlara ve gediklerin açılmasına sebep olmuştur.

Caferiler, Ehl-i Beyt imamlarının namazda elleri bağlama hususunda, açık nehiylerin olduğundan dolayı namazda ellerini salıvermekte ve eli açık bir şekilde namaz kılmaktalar. Ehl-i Sünnetten bunu gören bir çok avam tabakası bu amele ve failine, farklı bir gözle bakmaktalar. Bazıları da, namazda eli açık bir vaziyette

eli açık duran insanları bidat ehli olarak nitelemek ve suçlamaktalar. Oysa Ehl-i Sünnette göre, elleri bağlamak sünnet bir ameldir ve sünneti de terk etmek bidat olarak görülmez. Oysa Ehl-i Sünnet mezhep imamlarından olan İmam Malik dahil, namazda el bağlamayı mekruh olarak kabullenmiş ve özellikle de Peygamberin soyundan olan pak Ehl-i Beyt imamları bu ameli tamamen nehy etmişlerdir.

Bu mesele Caferiler arasında hiçbir zorluk, ihtilaf ve sıkıntı icat etmemiştir. Zira fetvalarda bir takım farklılıklar olsa bile, uygulamada dünyanın neresinde olursa olsun bütün Caferiler eli açık olarak namaz kılmaktalar. Ama Ehl-i Sünnet kardeşlerimizin arasında bir takım sıkıntılara sebep olmuştur. Kimleri bu imam ellerini göbeği üzerinde, diğer camimin imamı altında, bir başkası da yukarısında bağladı sözleri onlar arasında ne yazık ki, ayrılma ve bozuşmalara sebep olmuştur. Hatta bu mesele İslam'ın rükunlarından, farzlarından, vacibatlarından biri olmamasına rağmen ve sünnet olmasına rağmen bazı taife ve kabileler bir takım ufak-tefek ihtilaflı uygulamalar neticesinde birbirlerini tekfir etmişler ve birbirlerine lanetler yağdırmışlardır.[176]

Oysa sünnetin terki, bunları asla meşrulaştırmaz. Aslında bu ihtilaflardan dolayı bu tür bölünme ve zararların faturasını, huzursuzluk ve keşmekeşlik çıkaran insanlara kesilmemesi aksine ilk aşamada alimlere, hatiplere ve yazarlara kesilmesi ve onların suçlanması gerekir. Zira, bazı alim, hatip ve yazarlar vardır ki, neticede sünnet olan bu amele vacipmiş gibi emretmişlerdir.

Buna binaen avam tabakası da bir çok sünneti farz olarak talakki etmişlerdir. Sünneti farz olarak gören bu avam tabakasından birisi de sünneti terkeden bir müslümanı gördüğünde farzı terketti kaygısıyla ona saldırmaya başlamış ve müteakibinde bir çok zarar ve ihtilaflara sebep olmuştur.

Namazda el bağlamanın sünnet olduğunu savunanların dayanak ve delilleri üç tane rivayetten ibarettir:

1- Buharinin naklettiği Sehl b. Sa'd'ın hadisi.

2- Müslimin rivayet ettiği ve Beyhakinin de üç senedle naklettiği Va'il b. Hucr'un hadisi.

3- Beyhakinin kendi sünenin de naklettiği Abdullah b. Mesud'un hadisi. Şimdi bu üç rivayeti tekrar tekrar inceleyeceğiz.

1- SAHL B. SA'D'IN HADİSİ: Ebu Hazim Sehl b. Sad'dan şöyle rivayet etmiştir; "İnsanlara namazda sağ ellerini sol ellerinin üzerine bırakması emrolunuyordu."

Ebu Hazim şöyle demiştir; Bu amelin Peygambere nisbet verilmesinden başka bir şey bilmiyorum. İsmail de demiştir ki; Bu amel Peygambere nisbet verilmiştir.[177]

Bu rivayet sadece el bağlamanın şeklini ve keyfiyetini belirtmiştir. Ama iki delile göre bu sözün Peygamber tarafından buyrulmadığına delalet etmektedir.

Birinci delil: Eğer Peygamberin kendisi el bağlamaya emretmiş olsaydı, rivayetin, insanlar şu şekilde emrolundu şeklinde değil de Peygamber şöyle emrettişeklinde olması gerekirdi. Rivayetteki, "İnsanlar emrolundular sözü şunu açıkça göstermiyor mu ki,bu hüküm Peygamberin vefatından sonra

verilmiştir.zira halifeler ve amirler insanları daima namazda el bağlamaya emrediyorlardı. Zira onlar kendi akıl ve mantıklarına göre bu amelin hüşu ve hüzuna daha yakın olduğunu zannediyorlardı. İşte bu sebepten dolayı Buhari bu babdan sonra kitabında hüşu babını bırakmıştır.

İkinci delil: hadisin senedi Hadisin senedi şunu gösteriyor ki, bu amel emredenlerin (Amirlerin) amelidir. Peygamberin ameli değildir. Zira İsmail diyorki; Bu hadisin Peygambere nisbet verilmesinden başka birşey bilmiyorum. Bu sözün anlamı şudur; bu amelin namazda sünnet oluşu belli değildir. Bu amel sadece Peygambere nisbet verilmiş ve Sehl b. Sad'da bu rivayeti merfu[178] olarak rivayet etmiştir. Bu açıklamalar hadisdeki fiil mechul olduğu yakdırdedir. Ama fiil malum okunduğu takdırde şu cevabı vermek mümkündür. Bu fiili Sehl Peygambere nisbet vermiştir. Faraza bu kıraat saıh olmuş olsa bile ve bu kıraat ile hadıs merfulukdan çıkmış olsa bile, bu hadısdeki " bundan başka bir şey bilmiyorum" sözü onu bir şahisdan duyup o şahsın adının geçmemesi hadisin gevşeklik ve zayıflığını gösterir.

2- VAİL B. HUCR'UN HADİSİ: Vail'in hadisi farklı şekillerde rivayet olunmuştur.

1- Müslim Vail b. Hucr'dan şöyle rivayet ediyor; O, Peygamberi namaza girerken ellerini kaldırıp tekbir getirdiğini ve elbisesine sarıldığını ve daha sonra sağ elini sol elinin üzerine bırakırken, gördüğünü söylemiştir. Peygamber efendimiz rükuya gitmek istediğinde ellerini elbisesinin içerisinden çıkarıyor sonra her ikisini de kaldırarak tekbir getirip rükuya gidiyordu.[179]

Bu hadisde ihticac olunan ve dayanılan delil yapılan fiildir. Oysa bu fiilde bir konuya delil getirip onu sabitleştirmek doğru değildir. Zira hadiste geçen fiilin sebebi meçhuldur. Çünkü Peygamberin, ellerini sırf sünnet olduğu için mi yoksa soğuktan korunmak için mi? elbisesini toparlayıp ona bürünmesinin sebebi meçhuldur. Sebep hangisidir bilinmemektedir.

Resulü Ekrem (s.a.a) hem muhacirlerle ve hemde ensar ile on yılı aşkın bir bir müddet namaz kıldılar. Eğer Peygamber efendimiz namazda ellerini bağlamış olsaydı, bu meselenin nakli fazla olur, konu asrı seadet dönemindeki Müslümanlar ve sahabe arasında meşhurlaşmış olur ve bunu sadece Vail b. Hucr değilde başkalarıda nakletmiş olurdu.

Bu rivayet başka bir şekilde de naklolunmuştur. Ve naklolunan bu farklı rivayette "sonra elbisesine sarıldı" kelimeleri mevcut değildir. Beyhaki Musa b. Ümeyr'den nakletmiştir ki; Alkame b. Vail, Vail'de babasından şöyle nakletmiştir; Peygamber namaza durduğunda sol elini sağ eliyle tutardı. Ben Alkameninde öyle yaptığını gördüm.[180]

Birincisi: ilk rivayette olduğu gibi bu rivayette de fiilin sebebi belli değildir.

İkincisi: hadisin senedinde Abdullah b. Cafer vardır. Eğer bu şahıs İbni Necih ise, Muin onun hakkında şöyle demiştir; Bir itibar ve değeri yoktur. Nesai ise şöyle demiştir; onun hadisleri terkolunmalıdır.

Üçüncüsü de: eğer Peygamber böyle bir ameli yapmış olsaydı insanlar arasında meşhur olurdu. Oysa Vail diyorki; "Ben Alkamenin de böyle yaptığını gördüm"

Buradan anlaşılan şudur ki; Ravi sünneti Alkame tariki ile tanıyormuş Resulullah tariki ile değil.

Beyhaki İbni Mesud'dan müsned bir hadisde şöyle nakletmiştir; İbni Mesud namaz kıldığında sol elini sağ elinin üzerine bıraktı, Resululla bunu görünce onun sağ elini alıp sol elinin üzerine bıraktı.[181]

Beyhakinin naklettiği bu rivayet İbni Mesud ve onun gibilerine en büyük ihanet ve hakaretlerden birisidir. Zira eğer bu fiil Peygamber tarafından açıkça yapılmış olsaydı, sahabelikte fazla geçmişi olan ve İslamda ilklerden olup da sabigin ünvanını alan İbni Mesud gibi birisinin bu ameli bilmemesi ve dolayısıyla vazife ve teklifine cahil olması ve neticede sünnete alim olmaması mümkün değildir.

İkinci bir şey ise bu hadisin senedinde Heşim b. Beşir vardır, oda tedlislik ve güvençsizlikle meşhurdur.

Namazı eli bağlı olarak kılmak Caferi fıkhına göre bid'at ve haramdır. ehlibeyt İmamları bu ameli Mecusilerin amellerine benzettikleri için daima bu amelden nehyetmişlerdir. Hz. Ali (a.s) bu konuya binaen şöyle buyuruyorlar; Müslüman Allah'ın huzuruna (ibadete) çıktığı zaman ellerini üstüste bırakmasın (bağlamasın) zira bu ameliyle Mecusilere benzer.[182]

Büyük ve değerli sahabelerden olan Ebu Hamid Saidi, içlerinde Ebu Hureyre, Sehl Saidi, Ebu Useyd Saidi, Ebu Kutade, Haris b. Rebei ve Muhammed b. Meslemeninde bulunduğu bir grup sahabeye, "Resulü Ekrem'in namazının keyfiyetini en ufak ayrıntı ve müstehaplarına kadar beyan ettiğinde el bağlamaktan kesinlikle söz etmemiştir."[183]

Eğer, gerçekten Peygamber efendimizin üslub ve sünneti namazda el bağlamak olsaydı yukarıdaki rivayette zikrolunmuş olurdu. Ebu Hamid'de bu ameli unutmuş olsaydı eğer, orada bulunan sahabelerinde bu konuyu ona hatırlatmaları gerekirdi, oysa hadiste böyle bir şey de mezkur değildir. Ebu Hamid Saidinin hadisine benzer hadisler Şia kaynaklarında Hamid b. İsa tarafından naklolunmuştur.

Sehl b. Saidin hadisindende anlaşılan şudur ki; namazda elleri bağlamak Peygamberden sonra ortaya çıkarıldı. Zira O diyor ki; "İnsanlara emrediyorlardı" Eğer bu emir Peygamberin emri olmuş olsaydı onu Peygambere nisbet verir ve Peygamber insanlara şöyle emrediyordu, tarzında nakletmesi gerekirdi. Böyle olmadığına göre de , Peygambere nisbet verilen bir hadisin itibar derecesi nedenli olur siz düşünün...

Sayın okuyucu bu konuyu kapaymadsan önce Vehbe Zuhaylinin İslam Fıkıh Ansiklopodisi adılı eserinin 1. Cilt sayfa 381 de yer alan Hz. Peygamberin Namaz Kılma Şekli başlığı altında yukarıdada işaret ettiğimiz gibi Ebu Humeyd'den nakledilen hadisi bilginize aktaracak ve muhakemeyi size bırakacağız.

Buhari, Ebu Davud ve Tirmizinin Muhammed b. Amr b. atadan tahriç ettikleri bir hadisi şerifde şöyle denilmekdedir: "İçlerinde Ebu Katade'ninde bulunduğu on kişilik bir sahabe meclisinde Ebu Muhammed es-Saidi'den işittim Ebu Ume şöyle demiştir: "ben Resulluh (a.s.)'ın namaz kılma şeklini en iyi bilenizim. Sahabe: Neden? Allah'a yemin olsunki sen onunla bizden çok beraber

bulunmadın, Hz. Peygamber (a.s.) ile beraber sohbetin bizden daha eski deyildir dediler. O bunu doğruladı. Sahabe: O halde anlatda görelim dediler. Ebu Humeyd şöyle dedi Resulullah (a.s.) naaza kalktığı zaman ellerini omuz hizasına kadar kaldırır tekbir alırdı. Sonra bütün kemikler normal duruma gelinceye kadar bekler, sonra okumaya başlardı sonra ellerini tekrar omuz hizasına kadar kaldırarak takbir alır sonra rukuya vararak avuçlarının içini dizlerinin üzerine koyardı. Sonra başını ne aşağıya nede yukarıya kaldırmaksızın düzgün bir şekilde dururdu. Daha sonra başını rukudan kaldırarak : "Semiallahu limen hamideh" der, sonra mutedil bir vaziyette olarak ellerini onuz hizasına kadar kaldırır, sonra Allahu Ekber derdi. Sonra yere inerek iki elinin arasını anlının sığacağı şekilde açar sonra başını kaldırırdı. Sonra sol ayağını bükerek onun üzerine otururdu. Secdeye vardığı zaman iki ayağının parmaklarını büküp kıbleye çevirerek secde eder sonra Allahu Ekber diyerek kalkar yine sol ayağını büker ve onun üzerine otururdu. Bu hareketi yaparken bütün kemikler, azalar yerine oturur, sükün bulurdu. Sonra diyer rekatdada aynı şeyleri yapardı. İki reketdan sonra ilk namaza başlarken yaptığı gibi, iki ellerini omuz hizasına kadar kaldırarak tekbir getirir, sonra namazın diyer rekatlarındada aynı şeyleri yaparak namazını tamamlardı.

Kendisinden sonra selan vereceği secdeye gittiği zaman ayağını geri çeker ve teverrük şeklinde sol oturağı üzerine otururdu." Sahabe Ebu Humeyde: " Doğru söyledin Resulullah (a.s.) böyle namaz kılardı dediler."

Sayın okuyucu görüldüğü gibi yukarıda adı geçen kaynakların naklettiği bu rivayetde Peygamber efendimizin namazda azalarının, hareketlerinin en ince ve ufak ayrıntılarına dahi inilmiş ama el bağlamadan söz edilmemişdir. Bunca kanıtdan sonra biz diyoruz ki gelin namazlarımızda Allah Resulune benzeyelim, Peygamber efendimizin uygulamasının aksini yapan bazı sahabelere ve bazı fetva makamlarına benzemeyelim...

## NAMAZLARI BİRLEŞTİRME

Bütün Müslümanlara bir gece ve gündüzde beş defa namaz kılmaları farzdır. Bu namazları şer'i vakitleri Kuran ve sünnette açıklanmıştır. Öğle ve ikindi namazının vakti, zeval vaktinden güneşin batışına kadar olan zamandır. Akşam ve yatsı namazlarının vakti güneşin batışından gece yarısına kadardır. Fecrin doğuşundan güneşin doğuşuna kadar olan zamanda sabah namazının vaktidir.

Cafer inancına göre namazlarının bir hususi vakti vardır, bir de müşterek vakti. Öğle namazının hususi vakti güneşin zeval vaktinden dört rekatlık namaz kılınacak kadarki bölümdür. İkindi namazının hususi vakti güneşin batmasından önce dört rekatlık namaz kılınacak kadar vaktin kalmasıdır. Bu iki namazın müşterek vakti ise öğlen namazının hususi vaktinin bitiminden ikindi namazının hususi vaktinin başlangıcına kadardır. Akşam namazının hususi vakti akşamın şer'i vaktinin girişinden sonra üç rekatlık namaz kılınacak kadarki vakittir. Yatsı namazının hususi vakti ise şer'i gece yarısına girilmeden önce dört rekatlık namazın kılınmasına vaktin yeterli olduğu zamandır. Akşam namazlarının

muşterek vakitleride akşam vaktının hususi vaktinin bitiminden yatsı namazının hususi vaktinin başlangıcına kadar ki zamandır.

İşte Caferi inancına göre bu dört namazın mezkur müşterek vakitlerinde birleştirilerek kılınmasında hiçbir sakınca yoktur ve bu fiil ve uygulama sünneti nebevi de caiz görülmüştür.

Bunların yanı sıra, bütün İslam mezhepleri Arafat ve Müzdelife'de öğlen ile ikindi ve akşam ve yatsı namazlarının cem edilmesini caiz görmüşlerdir.

Ehl-i Sünnet mezheplerinin görüşleri şunlardan ibarettir. Hanefilere göre: Arife günü sadece hacılar için öğle ile ikindi namazını cem'i takdim tarzında tek ezan ve iki kametle kılmak caiz olur... müzdelife gecesinde akşam ile yatsı namazı birleştirilerek kılınır.[184]

Malikilere göre: Öğle namazı ile ikinde namazını, akşam ile yatsı namazını birleştirerek Cem'i takdim yahut cem'i tahir tarzında kılmanın altı sebebi vardır (yani altı sebeple caizdir). Bunlarda, yolculuk, yağmur, karanlıkla birlikte çamur ve bayılmak ve benzeri hastalıklar, Arafatta Arife gününde bulunmak; Müzdelife'de bayram gecesi bulunmak. Bu durumların hepsinde birleştirerek kılmaya ruhsat vardır. Ancak Arafat ile Müzdelife'de birleştirip kılmak sünnettir.[185]

Şafiilere göre: Namazların birleştirilerek kılınmasını sadece seferde, yağmurlu havada ve hacda Arafat ile Müzdelife'de caiz görmüşlerdir.[186]

Hanbelilere göre: Sekiz durumda namazları hem Cem'i takdim hem de cem'i tahir tarzında birleştirerek kılmak caizdir. O haller şunlardan ibarettir: Yolculuk anında, hastalıkta, çocuk emzirme durumunda, her namaz için su ile yahut teyemmüm yaparak temizlenmekten aciz olmak, vakti bilmekten aciz olmak, istihaze ve benzeri durumlar, özürlü olmak yahut meşgul olmak.[187]

Özetleyecek olursak; bütün bunlar mezhepleri namazların birleştirilerek kılınmasının zaman ve mekanında genelde üç ihtilafa düşmüşlerdir. Hanefiler haccın dışında cem olunmayacağına, Şafiiler, Hanbeliler ve Malikilerde mezkur özel şart ve mazeretlerde cem oluna bileceğine, Caferiler ise mutlak olarak cem olunabileceğini caiz görmüşlerdir.

Neticede Ehl-i Sünnet ile Şia arasında bu konudaki ihtilaf şundan ibarettir; Ehl-i Sünnet öğlen ile ikindi ve akşam ile de yatsı namazlarının her yerde ve her vakitte mutlak olarak cem edilmesini caiz görmüyorlar. Caferiler ise tam aksine bu cem'in caiz olduğunu kabulleniyorlar. Oysa bu ihtilaflı konuda hem Caferilerin hem de Ehl-i Sünnetin uygulaması doğrudur. Yalnız Ehl-i Sünnetin bu konuda ifrata kapılıp Caferilere saldırmaları yanlıştır. Zira Peygamber Efendimiz Müslümanlara genişlik, rahatlık ve kolaylık olsun diye onların namazları cem etmelerine izin buyurmuşlardır ve bilakis kendileri de kimi zamanlar bu işin cevaz ve meşruluğunu vurgulamak için namazları birleştirerek kılmışlardır. Peygamber Efendimizin namazları birleştirdiğine dair Ehl-i Sünnetin Sihah ve Müsnedlerinde toplam yirmi bir taneden fazla rivayet vardır. Bu rivayetlerden bazıları sefer hakkındadır ve bir bölümü ise yolculuk, hastalık ve yağmur dışı zamanları içermektedir. Bu rivayetlerin bazılarında cem'in sebebinin Müslümanlara kolaylık olduğu bildirilmiştir. İşte Caferi Müçtehitleri de Ehl-i Sünnetin

kaynaklarında da mevcut olan bu tür rivayetlere istinaden namazın gelen anlamda cem'ini caiz görmüşlerdir. Cem etme keyfiyeti ise Müslümanların Arafat ve Müzdelife'de veya yolculukta cem ettikleri gibidir.

Bazıları cem hakkında ki rivayetlerden cem'i tahir neticesine varmışlardır. Yani ilk namazı son vaktine kadar bekletip ikinci namazda tam vaktinde kılınır; böylelikle ilk namaz son vaktinde ikinci namazda ilk vaktinde kılındığında, dolayısıyla iki namaz arasında cem yapılmış olur. Rivayetlerdeki cemden maksat işte bu cem'i tahirdir diye demişlerdir.

Bu görüş rivayetlerin zahiri ile muhalif ve çelişmektedir. Zira daha öncede zikrettiğimiz gibi cem'in keyfiyeti Müslümanların Arafata ve Müzdelife'de yaptıkları gibidir. Müslümanlar Arafat'ta öğlen ile ikindi namazlarını öğlen vaktinde, Müzdelife'de ise aşkam ile yatsı namazlarını akşam vaktinde cem ederek kılmaktadırlar. İşte bundan dolayı Resûlü Ekrem'in dilindeki cem, cem'i tahir değilde bu tür bir cem olsa gerek. Zira cem'i tahir hakkında bir ihtilaf söz konusu değildir. Bunların yanı sıra, bazı rivayetlerde namazları cem etmenin hikmet ve sebebinin ümmete genişlik ve rahatlık olduğu göze çarpmaktadır. Bazı rivayetlerde ise herec ve zorluğun kalkması kelimesi yer almıştır. Bu tür şeylerde namaz kılan insanın namazları cem etmede serbest olması ile sağlanır. Yani zorluğun ortadan kalkması için öğlen ve ikindi veya akşam ile yatsı namazlarını bu namazların geniş vakitlerinde istediği zaman kılabilmelidir. Aksine zorluk, rahatlık ve genişlik kelimelerinin anlamı kalmaz. Cem hakkında bu yanlış tefsirinin esasına göre, Peygamber Efendimizin yeni bir şey getirmediğini söylemek ve kabullenmek gerekir. Zira bu tür bir cem (cem'i tahir) peygamberin amelinden öncede caizdi. Zira her Müslüman öğleni son vaktinde ikindi namazında ilk vaktinde kılarak bu iki namazı cem edebiliyordu.

Bu konuyu hadiler vadisinde incelediğimizde konu gayet açıklığa kavuşacaktır. Rivayetlerde de göreceğiniz gibi cem'den maksat Caferilerin söylediği cemdir, Ehl-i Sünnet'in söylediği cem'i tahir değildir.

## NAMAZLARI BİRLEŞTİME HAKKINDA HADİSLER:

1-Maliki mezhebinin imamı, Malik ibni Enes Muvatta adlı kitabında şöyle nakleder: Peygamber korku ve seferi dışında öğlen namazı ile ikindi namazını, akşam namazı ile de yatsı namazanı birleştirip kıldı.[188]

2-Malik ibni Enes, Muaz b. Cebel'den şöyle rivayet eder; Peygamber öğlen ile ikindi ve akşam ile de yatsı namazını cem ederek kılıyordu.[189]

3-Malik ibni Enes Nafi'den oda Abdullah b. Ömerden şöyle rivayet eder; Peygamber bir yere gideceği zaman acelesi olduğunda akşam ile yatsı namazını bileştirerek kılıyordu.[190]

4-Malik ibni Enes, Ebu Hureyre'den şöyle rivayet eder; Peygamber Efendimiz Tebük seferinde öğlen ile ikindi namazını birleştirerek kıldı.[191]

5-Malik ibni Enes, Nafi'den şöyle rivayet eder; Amirler akşam ile yatsı namazını yağmurda birleştirerek kıldıklarında Abdullah b. Ömer'de onlarla birleştirerek kılıyordu.[192]

6-Malik ibni Enes Ali ibni Hüseyin'den şöyle nakleder; Peygamber (s.a.a.) gündüz yola gitmeyi irade ettiğinde öğlen ile ikindiyi birleştirip kılıyordu. Akşam yolculuğa gitmek istediğinde akşam namazını birleştirip kılıyordu.[193]

7-Hanbeli mezhebinin İmamı Ahmed b. Hanbel kendi müsnedinde Cabir b. Zeyd'den şöyle nakleder; Cabir b. Zeyd, ibni Abbas'tan şöyle işittiğini söyledi; Peygamber ile birlikte sekiz rekatı (öğlen-ikindi) ve yedi rekatı (akşam-yatsı) birleştirerek kıldım. Ben Ebu Sasa'ya dedim ki zannedersem Peygamber öğlen namazını tahir edip ikindi namazını da erken kıldı ve akşam namazını da tahir edip yatsı namazını erken kıldı. Ebu Sasa dedi ki bende böyle zannediyorum.[194]

8-Ahmed b. Hanbel Abdullah b. Şakik'den şöyle rivayet eder; Bir gün ikindinden sonra İbni Abbas bize konuşma yapmaya başladı. Ama güneş batıp yıldızlar çıkmasına rağmen konuşmasına devam ediyordu. Halk namaz diye söylenmeye başladı. Bu arada Beni Temim'den olan biriside durmadan namaz diyordu. İbni Abbas ona hitap ederek; 'Ey biçare, bana sünneti mi öğretiyorsun?'dedi. Sonra şunları ekledi. Ben Hz. Resûlü Ekrem'in öğlen ile ikindi ve akşam ile de yatsı namazlarını birlikte kıldığını gördüm. Abdullah şöyle diyor; Ben bu meselede tereddüde kapıldığımdan dolayı Ebu Hureyre'yi gördüğümde bu konuyu ondan sual eyledim. Ebu Hureyre'de İbni Abbas'ın sözünü tasdik etti.[195]

Ayrı bir nakle göre de İbni Abbas'ın o şahsa şunları dediği naklolunmuştur; Ey zavallı bize namazı mı öğreteceksin? Oysa biz Peygamber zamanında iki namazı birlikte kılıyorduk.[196]

9-Muhammed Zerkani Muvatta'nın Şerhinde Ebu Sasa'dan şöyle nakleder. Abdullah b. Abbas Basra'da öğlen namazı ile ikindi namazını aralarına fasıla düşürmeden kıldı. Akşam namazı ile de yatsı namazını birleştirerek kıldı.[197]

10-Zerkani Tebarani'den oda ibni Mesud'dan şöyle nakleder: Resûlü Ekrem öğlen ile ikindiyi akşam ile de yatsı namazlarının birleştirerek kıldı. Bu konuda ondan sorulduğunda buyurdular ki; Ümmetim zorluk ve sıkıntıya düşmesin diye böyle yaptım.[198]

11-Müslüm b. Haccac, İbni Abbas'dan şöyle nakleder. Resûlü Ekrem Medine'de bir korku ve sefer olmadan öğle ile ikindi namazlarını bir arada kıldı.[199]

12-Müslim kendi sahihinde Said b. Cubeyr ve İbni Abbas'dan şöyle nakleder; Hz. Resulullah Medine'de bir korku ve yağmur olmadan öğle ile ikindi, akşam ile de yatsı namazlarını birleştirip kıldı. Ravi diyor ki; İbni Abbas'dan Onun niçin böyle yaptığını sorduğumda, ümmetinin bir zorluğa düşmemesi için böyle yapmıştır cevabını verdi.[200]

13-Buhari'nin nakline göre İbni Abbas şöyle diyor; Hz. Peygamber yedi rekatı (akşam ile yatsı) ve sekiz rekatı (öğlen ile ikindi) birlikte kıldılar.[201]

14-Müslüm b. Haccac kendi sahihinde şöyle nakleder; Bir şahıs İbni Abbas'a namaz, namaz deyip susuyordu; Bunun üzerine İbni Abbas o şahısa şöyle dedi; Ey biçare, bize namazı mı öğretiyorsun, oysa biz Resulullah'ın zamanında namazları birleştirip kılıyorduk.[202]

15-Müslüm b. Haccac Meaz'ın dilinden şöyle nakleder; Peygamberle birlikte Tebük seferi için yola koyulduğumuzda, Peygamber öğle ile ikindiyi ve akşam ile de yatsı namazını birleştirerek kıldı.[203]

16-Malik bin Enes Muvatta adlı kitabında diyor ki; ibni Şihab Salim b. Abdullah'tan yolculukta öğle ile ikindi namazının bir arada kılınabileceğini sorduğunda o da evet sakıncalı değildir dedikten sonra ekledi, acaba sen Arife günü insanların namazını görmüyor musun?[204]

Arafat'ta Arife günü Müslümanlar öğle ikindi namazının cem edilerek kılınacağını caiz görmüşlerdir. Yukarıdaki rivayette Salim b. Abdullah'ın dediği şudur; Arafat'ta insanlar her iki namazda birlikte kıldıkları gibi Arafat'ın dışında da bu iki namazı birleştirerek kılabilirler.

17-Muttaki Hindi Kenz-ul Ummal adlı hadis kitabında şöyle nakleder; Abdullah b. Ömer şöyle diyor; Hz. Peygamber seferde değilken öğle namazı ile ikindiyi ve akşam namazı ile de yatsıyı bizlere birleştirip kıldı. Bir şahıs İbni Ömer'e Peygamberin niçin böyle yaptığını sorduğunda o şöyle cevap verdi; (o) ümmetini zorluğa düşürmemek için böyle yapmıştır, eğre birisi namazını birleştirmek istiyorsa[205], yani eğer bir kişi namazı sebepsiz birleştirmek istiyorsa zor durumda kalmadan bunu yapabilsin. Zira Peygamberde bunun için namazları bazen cem edip de kılmıştır.

Netice itibarı ile şunları söylemek mümkündür; İşlerin kolaylaşması, meşakkat ve zorluğun ortadan kalkması için namazları bir vakitte birleştirip kılmak caizdir. Rivayetlerde de görüldüğü gibi Peygamber Efendimiz bu kolaylık ve ruhsat kapısını açmış ve o kapıdan içeri girmiştir. Dolayısıyla Peygamberin girdiği kapıdan içeri giren Caferileri sırf bu amellerinden dolayı irdeleyen ve eleştirenler gerçekte Peygamberi irdelemiş ve eleştirmiş olurlar. Zira böyle bir şey O Hazret tarafından cevaz görülmüşse ümmete haliyle o Hazretin gösterdiği ve bilakis uyguladığı amele uyabilir ve bu tür bir kolaylıktan yararlanabilirler. İşte bu tür konularda güneş balçıkla sıvanmaz diyor, bunun aksini iddia edenleri düşünce ve tefekküre davet ediyoruz.

Sayın Okuyucu, kitabın bu bölümünde Merhum Sullanul Vaizin Şirazi Hazretlerinin konu hakkında Hindistan'da bir grup Ehl-i Sünnet ulemasıyla yaptığı münazarayı nakledeceğiz. Ümit olunur ki hak yolun yolcularına ışık tutar.

...NEVVAB-Benim sualim az olacaktır. Uzun bir müddetten beridir ki; Şia alimlerinden iri ile karşılaşıp kafamdaki soruya cevap bulma arzusu içindeyim ve o arzumda inşallah bugün gerçekleşecektir. Sualim şudur; Neden Şia'lar Resulullah'ın sünnetinin hilafına göre öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazlarını bileştirip kılıyorlar?

DAİ-Beyler, öncelikle şunu iyi biliyorsunuz ki; fer'i meselelerde alimler arasında birçok ihtilaf bulunmaktadır. Nitekim sizin dört mezhep imamları arasında da ihtilaf vardır. İkinci olarak da, bizim yaptığımızın Sünneti Nebeviye muhalif olduğunu söylediniz. Siz bu konuda yanılıyorsunuz. Çünkü Hz. Resûlü Ekrem namazları bazen birleştirip kılıyor ve bazen de ayrı ayrı kılıyordu.

Bu esnada Nevvab kendi arkadaşlarına dönerek bunun böyle olup olmadığını sual etdi.

HAFIZ-Peygamber sadece yolculukta ve yağmur gibi mazeretli zamanlarda ümmet zorluk ve meşakkate düşmesin diye namazları birleştirip kılmıştır. Ama sefer dışında kendi şehrinde mukimken ayrı ayrı kılıyordu. Zannıma göre Dai seferi hezer (şehrinde mukim) olarak telakki ettiler.

DAİ-Hayır kesinlikle yanılmıyorum. Hatta kendi hadis kaynaklarınızda rivayetlerde dahi Peygamberin şehrinde mukimken, hiçbir mazeret olmaksızın namazlarını cem ettiği naklolunmuştur.

HAFIZ-Zannedersem Şia rivayetleri ile bizim rivayetlerimizi karıştırdınız.

DAİ-Şia kaynaklarındaki rivayetler bu manada ittifak etmişlerdir. Sohbet sizin rivayetleriniz üzerindedir ki; sahih ve muteber kaynaklarınızda birkaç rivayet bu konuda naklolunmuştur.

HAFIZ-Onlardan bir kaçını buyurmanız mümkün mü acaba?

DAİ-Müslim ibni Haccac kendi sahihinde İbni Abbas'dan şöyle nakleder; Peygamber korku ve sefer dışında öğlen ile ikindi namazını akşam ile yatsı namazını birleştirip kıldı.[206]

Bu hadisi Ahmed ibni Hanbel'de Müsnedinin c.1, s.221 de nakletmiştir. Yine nakletmişlerdir ki; Peygamber Efendimiz sefer dışında Medine'de mukimken yedi rekatlık namaz ile sekiz rekatlık namazı birleştirip kıldılar. Başka bir rivayette ise, şöyle naklolunur; Ravi şöyle diyor; Bir gün ikindinden sonra İbni Abbas bize konuşma yapmağa başladı. Ama güneş batıp yıldızlar çıkmasına rağmen konuşmasına devam ediyordu. Halk namaz-namaz demeye başlamıştı. Bu arada Ben-i Temim'den olan biriside durmadan namaz namaz diyordu. İbni Abbas ona hitap ederek, 'Ey biçare, bana sünneti mi öğretiyorsun?' dedi. Sonra da şunları ekledi. 'Ben Hz. Resulullah'ın öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazlarını birlikte kıldığını gördüm.'[207]

Abdullah diyor ki; bu sözden dolayı kalbimde bir kırgınlık olduğu için meseleyi, Ebu Hureyre danışıtığımda, o da ibni Abbas'ın sözünü tasdik etti.

Ayrı bir nakilde de ibni Abbas'ın Abdullah b. Şakike şunları dediği kaydolunmuştur.

Ey zavallı, bize namazı mı öğreteceksin? Oysa biz Hz. Resulullah'ın zamanında iki namazı birlikte kılıyorduk.[208]

Yine sizin büyük alimlerinizden olan Zerkani Ebi Şasa'dan şöyle nakleder; İbni Abbas Basra'da öğle ile ilkindi ve akşam ile de yatsı namazlarını aralarında fasıla bırakmaksızın birleştirip kılıyordu ve şöyle diyordu; Peygamber namazlarını bu şekilde kılıyordu.[209]

Yine Müslim kendi Sahihinde, Malik Muvatta'sının Cem'u beyne-s Selateyn babında ve Ahmed b. Hanbel Müsnedinde, Said b. Cubeyr'den, o da İbni Abbas'dan şöyle rivayet eder; Peygamber Sefer dışında ve korku olmaksınız Medine'de öğle namazı ile ikindi namazını birleştirip kıldı. Ebu Zubeyr diyor ki; ben Said'ten Peygamberin namazları neden birleştirdiğini sual ettim. Said dedi ki; aynı soruyu bende ibni Abbas'a yönelttiğimde, o şöyle cevap verdi; Ümmetinin zorluğa düşmemesini irade ettiği için böyle yapmıştır... Bu babdaki rivayet ve haberleri fazlasıyla nakletmişlerdir. Bu konuya en açık delil ve hadis kaynaklarında 'Cem-u Beyne-s Selateyn' (Namazları cem etme-birleştirme)

bablarının bırakılması ve bu bablarda bu konulara binaen hadislerin naklolunmasıdır. Eğer bunu aksine olmuş olsaydı; bu konuda hadis kitaplarında 'Hezerde namazları birleştiren, seferde namazları birleştirme babları gibi hususi, babların olması gerekirdi.

İşte sahih ve muteber kitaplarda naklolunan bu rivayetler namazların Hezerde de (vatanda) seferde de cem'inin cevazlığını göstermektedir.

HAFIZ-Sahih-i Buhari'de böyle bir bab ve bu tür rivayetler mevcut değildir.

DAİ- Öncelikle şunu belirteyim ki, Müslim Nesa-i, Müsned-i Ahmed, Müslim ve Buhari'nin şerhleri gibi kaynakların nakilleri ve büyük alimlerinizin bu konudaki müspetli satırları bizim hedef ve maksadımız için yeterlidir.

İkincisi de; başkalarının naklettiği bu rivayetleri de Buhari kendi sahihinde getirmiş ama bir ustalık ve uyanıklıkla hadisleri asıl mahallinden başka bir mahalle intikal etmiş ve o bab'a da şu ismi vermiştir; 'Bab-u Tahir-uz Zuhr ile'l Asr Min Kitab-i Mevagit-is Selat' Yani namaz vakitleri kitabının öğleni ikindeye tahir etme babı. Eğer bu babı dikkat ile alırsanız diğerlerinin naklettiklerini orda da bulmanız mümkündür.

Bu hadislerin cem'u Beyn-es Selateyn babında izin ve ruhsat unvanında naklolunması her iki fırkanın ulemasının akidesidir ve bunun yanı sıra kendi sıhhahlarında bu hadislerin sıhhatini de kabullenmişlerdir.

Nitekim Allame Nevevi Sahih-i Müslimin şerhinde, Askalani, Kastalani ve Zekeriya Ensari Sahih-i Buhari'ye yazmış oldukları şerhlerinde, Zerkani Malik'in Muvattası'nın şerhinde ve diğer büyük alimleriniz bu konuda hadisleri nakletmiş, özellikle de İbni Abbas'ın hadisinin sahihliğine itiraf ettikten sonra bu hadislerin namazların hezerde ve sefer dışında ümmet zorluk ve meşakkatte olmasın diye bu hadislerin cem meselesine ruhsat ve izin delili olduğunu söylemişlerdir.

NEVVAB-Nasıl mümkün olabilir ki; Resûlü Ekrem zamanından cem meselesine amel etmeye dair hadislerin bize ulaşıp da özellikle alimlerin hüküm ve amellerinde ihtilafın olması düşündürücüdür.

DAİ-Sadece bu konu etrafında değil de, diğer birçok konu etrafından ihtilaflar vardır. Özellikle Ehl-i Sünnet alimleri dahi bu konuda ya düşünce kusurluğundan veya benim almadığım ayrı bir sebepten dolayı muteber hadisleri yanlış yorumlar neticesinde hadislerin zahirini kaybettirmişlerdir. Örneğin diyorlar ki; Bu hadisler korku, yağmur gibi mazeretli zamanları kastetmiş olsa gerek. Sizin geçmiş alimlerinizden İmam Malik, Şafii ve bir grup Medine alimleri gibi alimlerde bu tevil ve yoruma göre fetva vermişlerdir. Oysa bu görüşü İbni Abbas'ın naklettiği hadis reddetmektedir. Zira hadis de buyuruyor ki; 'Korku ve yağmur olmadığı zaman' namazları birleştirerek kılıyorlardı. Bazıları da kendi zanlarınca fikir üretmiş ve demişlerdir ki, Şayet Havanın bulutlu olduğu bir zamanda vakti tam olarak bilemeyip öğlen namazına başlamış ve öğlen namazından sonra bulut kaybolunca hava aydınlanmış ve aydınlanınca ikini namazının vaktinin girdiğini görüce öğle namazın da hemen sonra ikindiyi kılmışlardır. Böylelikle öğlen ile ikindi namazı birleştirilmiş demektir. Bu yorum safsatadan başka bir şey değildir. Zira yorum sahipleri galiba namaz kılanın Peygamber olduğunu unutmuşlar. Çünkü Peygamber için bulutun olması veya olmamasının bir eseri yoktur, çünkü

o hazretin ilmi, sebepler bağlı deyildi aksıne o hazrettin ilmi bütün sebep ve eserleri kuşatmaktaydı. Diğer bir konu ise; taakkul ve tefekkür ölçüsü noksan olan bu tür yorum sahiplerinin elinde anlattıkları gibi bir delil mevcut değildir. Bu yorumun batıllığına, cem esnasında bulutun olduğuna delilin olmayışıdır. Zira böyle bir yorumu kabullenmek hadislerin zahirinin hilafınadır... Bütün yorumlar araştırmacılar ve muhakkiklerce merdudtur. Sizin kendi büyük alimlerinizde hadislerin zahirinin hilafına olduğunu söylemişlerdir. Sizin büyük alimlerinizden olan Şeyh-ül İslam Ensari 'Tuhfet'ul Bari fi Şerhi Sahih-i Buhari'nin ikinci cildinin Selat-uz Zuhr mee-l esr vel mağrib mee-l işa '(Öğle namazı ile ikindi namazı ve akşam namazı ile de yatsı namazı) babının sayfa 292'de ve Allame Kastalani İrşad-us Sari fi Şerhi Sahih-i Buhari'nin 2. Cildinin 293. Sayfasında ve Buhariye şerh yazan diğerleri ve diğer bir çok muhakkileriniz de bu tür yorumların hadislerin zahirinin hilafına olduğunu söylemişlerdir.

NEVVAB-Öyleyse kardeş olan iki Müslüman kitleyi birbirlerine düşüren ve birbirlerine adavet ve düşmanlık gözüyle bakmalarına sebep olan ve birbirlerinin ameline itiraz etmelerine sebep olan bu ihtilaf nereden çıktı?

DAİ-Müslümanlardan kardeş olan iki kitlenin birbirlerine düşmanlık gözüyle baktıklarını söylediniz. Öncelikle ben Ehl-i Beyt Şia'ları adına burada onlar adına söylenen yanlış şeylerde onları savunmak zorundayım. Şunu iyi biliniz ki; biz Şia'lar Ehl-i Sünnetten olan avam ve ulema tabakasından hiç kimseye düşmanlık ve hakaret gözüyle bakmamakta aksine onları kendimize Müslüman kardeş olarak görüyoruz.

Ama ne yazık ki; yabancılar, hariciler, nasibiler, Emeviler, ins ve cin şeytanlarının Şia'lar aleyhine yaptıkları tebligatlar ve tahrikler bir çok Ehl-i Sünnet kardeşimizin kalbine tesir etmiş ve böylelikle onlarda kıblede, kitap da, Nübüvvette, Ahkâma, vacip ve müstehaplara amel etmede ve günahları terk etmede onlarla müşterek olan Şia'lara ve Ehl-i Beyt taraftarlarına farklı bir gözle bakmış ve onları 'rafizi', müşrik ve kafirlikle nitelemişler ve onlara düşmanlık gözüyle bakmışlardır. Bu tür ihtilafların nereden çıktığını sordunuz, inşallah ileri ki sohbetlerimizde de bu konuya açıklık getireceğim.

Diğer bir mesele ise, Ehl-i Sünnet alimleri namazın cem meselesinde ki, ümmete kolaylık, rahatlık olsun ve bu meseleye mutlak olarak cevaz anlamını ifade eden hadisleri ruhsat ve kolaylık ve rahatlık unvanında naklettikleri hadisleri ne hikmetse farklı bir şekilde yorumunu yapmışlar ve mazeret ve özür dışında cem'i caiz görmemişlerdir. Ebu Hanife ve ona tabi olanlarda mutlak olarak ister mazeret halinde veya mazeret dışında, seferde veya hezerde cem'i men etmişlerdir. Ama usul ve fur'u ilminin tamamında birbirleriyle ihtilafı olan Şafii'ler, Maliki'ler ve Hanbeli'ler, Hac, Umre, Savaş ... gibi mubah yolculuklarda cem meselesine cevaz gözüyle bakmışlardır. Ama Ehl-i Beyt Şia'ları, Peygamber Efendimizin, buyruğuna göre 'Ehl-i Beyt hakkı batıldan ayıranlardır ölçüsüne dayanarak onlara itaat ederek mutlak olarak namazı birleştirmeyi caiz görmüşlerdir...

HAFIZ-Bizleri bu konuda aydınlattığınız için size minnettarım...

## ABDESTTE AYAĞA MESHETME

Halifeler mektebine tabi olan Ehli Sünnet camiası ile Ehlibeytin kanalıyla Peygamber efendimizin sünnetine tabi olmayı prensip edinen Caferiler arasında abdest meselesinde iki ana ihtilaf vardır. Bu ihtilaflarda, abdestte ayağın meshedilmesi veya yıkanması ile ellerin yukarıdan aşağıya mı yoksa aşağıdan yukarıya doğru yıkanması hususunda dır.? Biz her ihtilaflı meselede olduğu gibi, bu konuda da tek kaynak Kur'an ve sonrasında da Ehli Sünnetin Sıhah ve kaynaklarının naklettikleri hadisler olmak kaydıyla açıklık getirmeğe çalışacağız.

Abdestte ayaklar konusunda Müslümanlar arasında toplum dört tane görüş vardır.

Birinci görüş; Abdest alırken ayakların meshedilmesinin farzı tayinidir. Bu görüş Ehl-i Beyt mektebinin görüşüdür.

İkinci görüş; Abdeste ayakların yıkanması farzı tayinidir. Bu görüş Ehl-i Sünnet mezhebinin dört fakihi olan Ebu Hanife, Şafii, Malik, Ahmed b. Hanbel ve Onların tabiilerinin bir grubunun görüşüdür.

Üçüncü görüş; Her ikisinin de cem etmeyi yani hem yıkama ve hem de meshetmeyi kabullenmişlerdir.

Bu görüş de Zeydiye İmamlarından olan Davud b. Ali, Nasiruril Hak ve Zeydiye alimlerinin çoğunluğunun görüşleridir.[210]

Dördüncü görüş; onlardan birinin yapılmasını (yıkamak veya meshetmek) gerekli görenlerin görüşüdür. Bu görüş de Ehl-i Sünnet mektebinden olan Hasan-ı Basri Muhammed b. Ceriri Taberi ve Ali Cubbai gibi alimlerin görüşüdür. Şeyh Muhyiddin Arabi de Fütuhat-ı Mekki adlı eserinde bu görüşü zikretmiş ve şöyle demiştir:

'Bizim mezhebimiz (görüşümüz) ihtiyarıdır. Meshetme Kuran'ın zahirine göre, yıkamak ise sünnete göredir."[211]

Yukarıdaki dört görüşü savunanların kendilerine göre şahit ve deliller vardır. Ama biz bu görüşler içerisinde Müslümanlar arasında en fazla taraftarı olan birinci ve ikinci görüşü Kuran ve Sünnet ışığında inceleyeceğiz ve hangisinin Kuran ve Sünnete mutabık olduğunu açıklamaya çalışacağız. Her iki görüşü savunanların deliline geçmeden önce şunu belirtelim ki; Peygamber Efendimizin defalarca ister hezerde, ister sefer, savaş, gece ve gündüz abdest alması bir çok sahabe tarafından görülmesine rağmen Müslümanların bu tür açık bir meselede ihtilafa düşmüşleri şaşılacak şey doğrusu. Anlaşılıyor ki; şahsi içtihat zihniyeti bu konuya da el uzatmış ve ihtilafın doğmasına sebep olmuştur. Bu tür açık meselelerde içtihadın bir oyun olduğu bu ihtilaftan gayet iyi anlaşılmaktadır.

Kuran'ı Kerim her konuda olduğu gibi bu konuda da hüküm direktifini koymuştur. Eğer Asr-ı Saadet döneminde herhangi bir konu Müslümanlarca müphem olsaydı, o konuyu Peygambere sual eder ve beyanını isterlerdi, çünkü Peygamberlerin vazifesi tebliğ ve tebyindir. Asr-ı Saadet dönemindeki Müslümanlar Abdest ayetinden ya yıkamayı veyahut meshetmeyi algılamışlardır. Denilebilir mi ki; onlarda bu konuda ihtilafa düşmüşlerdi? Cevap menfidir. Zira eğer Peygamber Efendimizin kendi zamanında böylesine ameli ve açık bir konuda

müphemlik veya ihtilaf olursa Peygamber Efendimizin vefatından sonra ki Müslümanların hali nasıl düşünülebilir!

Kuran'ı Kerim konu hakkında Maide süresinin 6. Ayetinde şöyle buyuruyor; 'Ey inananlar, namaza durmak istediğiniz zaman yüzlerinizi ve dirseklerinizi ellerinizden yıkayınız, başınızın bir kısmını ve üzerindeki çıkıntıya kadar ayaklarınızın bir kısmını meshediniz.'

Ehl-i Sünnet alimleri genelde yukarıdaki ayete ve bazı çelişkili rivayetlere istinaden abdeste ayakların yıkanmasının gerekliliğini söylemişlerdir. Çünkü kıraatçi Asımın ravileri olan Nafi, İbni Amir, Kesai ve Hafs bu ayetteki Ercul kelimesinin vucuh kelimesine atfederek üstün ile "Erculekum" şeklinde okumuş veyahut takdirde (gizli) iğsilu fiilini tutmuş onun için erculekum okumuşlardır. Dolayısıyla her iki takdirde meshedin başınıza yıkayın ayaklarınız şeklinde olur.

Bazıları da Cerri Cevar kaidesine göre Erculikum olarak ayeti okumuşlardır. Yani Ercul kelimesinin esreyle okunması ruusi kum'a atfolduğundan değildir. Hakikatte o vucuhe kum'a atf olduğu için üstündür (mensubtur) ama ruusikum'la hem cevar olduğu için esreli okunmuştur. Bu açıklama neticesinde ayaklar yıkanmalıdır.

Ehl-i Sünnet ulemasının ayetteki istinbat şekli yukarıdakilerden ibarettir.

Ama hadisler konusundan, Ehl-i Sünnet tariklerince onların kaynaklarında naklolunan bazı rivayetlerde Peygamberin abdest alırken ayaklarını yıkadığı naklolunmuştur.[212]

İbni Abbas Peygamberin aldığı abdesti beyan ederken onu ayakları yıkamakla tamamlamıştır diye açıklamıştır.[213]

Buhari Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet eder; Peygamber bir yolculuğunda bizden ayrıldı, bizim yanımıza vardığı zaman biz ikindi namazını kılmamış geciktirmiştik, namazı kılmak için abdest almaya başladık ve abdest alırken ayaklarımıza meshettik, Peygamber bunu görünce yüksek sesle şöyle buyurdu; vay olsun cehennem ateşinden dolayı ayaklarınızın altına. Hazret bu cümleyi iki veya üç kez tekrarladı.[214] Hazretin bu sözü yıkamaya bir uyarıydı.

Ebu Muhammed Huseyn b. Mesud b. Muhammed Şafii Beğevi Mesabih adlı eserinde ve diğerleri Hz. Ali'nin ashaplarından olan Ebu Heyye'den şöyle naklederler.

'Hz. Ali'nin şu şekilde abdest aldığını gördüm, önce ellerini yıkayıp temizledi ve ağzına su alıp, üç defa mazmaza etti ve arkasından burnuna su aldı daha sonra üç defa yüzünü ve üç defa da kollarını yıkadı ve sonrasında bir defa başına meshetti ve daha sonra da ayağının çıkıntısına kadar olan bölümü yıkadılar, daha sonra ayağa kalkıp abdestten arta kalan bir miktar suyu içtiler ve oradakilere dönerek şöyle hitap ettiler; sizlere Peygamberin nasıl abdest aldığın göstermek için böyle yaptım.[215]

Bu tür rivayetler mezkur konuda fazlasıyla naklolunmuştur.

Bunlardan anlaşılan netice şudur ki; Kuran ve hadis yıkamaya delalet etmektedir. Buna göre ayaklarını meshedenlerin delilleri batı ve kendileri yanlış yolda olup bu konuda Kuran'ı Manevi tahrife maruz bırakmışlardır.

Sayın okuyucu yukarıdaki zikrolunanlar, ayak yıkanmalıdır görüşünde olanların delilleridir.

Konu hakkındaki ayetin yorucularına deriz ki; gerçekten sizler insaflıca ayeti tahkik etseydiniz görürsünüz ki o ayet bizim sizlere olan delil ve hüccetimizdir. Zira görülüyor ki; sizler ayetteki ercul kelimesinin üstünlü yani "ercullekum" şeklinde okunmasına iki sebep gösteriyorsunuz. Biz ve sizler ikinci sebepte müşteriğiz. Zira gizlilik elin haddi geniştir. Sizler 'iğsilu' yıkayınız fiilini takdirde ve gizlide tutup erculekum olarak okuyorsunuz ve bunu delil olarak gösteriyorsunuz, o zaman biz de deriz ki; hayır iğsilu fiili değilde 'imsehu' meshedin fiili taktir ve gizlidedir. Dolayısıyla imsehu'da sizlerin taktirde tuttuğunuz iğsulu'ya karşı bizim delilimiz olacaktır. Çünkü 'Erculukum' a yakın olan 'imsehu' karinesi ona uzak olan 'iğsilu' karinesinden uzak bir ihtimali yoktur. Ama 'erculekum'un üstünlü şekilde okunmasının birinci sebebine gelince, Birinci sebebe göre sizler 'ercul'u 'vucuhekum'a atfettiğiniz için üstünlü olduğunu söylüyorsunuz. Oysa bu tür bir atf Arap lisanı gramerine göre bozuk olup kelamı düzen dışına iter. Örneğin, eğer birisi Velid'in vurulmasını kastederek şöyle söylerse 'Zerebtu Zeyden ve Emren ve Ekremtu Haliden ve Veliden' (Vurdum Zeydi ve Emri ve ikram ettim Halide ve Velid'e) ve söylediği bu cümlede de Velid'i Halid'e değil de Zeyd'e atfetmeyi irade ederse cümle şu şekilde olur, 'Vurdum Zeydi ve Emri ve İkram ettim Halide ve vurdum Velid'i'. Bu tür cümleler Arap lisanında Fesahat ve Belagatı olmayan cümlelerdir. Kuran'ı Kerim ise her zaman Arap Lisanının belagat ve fesahatinin üstünde olup ister Müslim ister gayri Müslim Arap edipleri kalbinde bu yönüyle taht kurmuştur.

Diğer bir konu ise, Arapça lisanı edebiyatına göre 'erculekum'un 'vucuhekum'a atıf olunması yanlıştır. Zira Arap lisanı edebiyatına göre 'el-Egrebu yemne-ul eb'ad' Yani yakın uzağı men eder. Bu kaideye göre Halid'in kendisine yakın olan 'ikram' fiiline mef'ul olması ona uzak olan 'vurmak' fiiline mef'ul olmasından daha iyi ve edebiyat kurallarına da uygundur. Dolayısıyla, 'Ercul' (ayaklar) kelimesinin kendisine yakın olan 'imsehu' (meshedin) fiiline mef'ul olması onun kendisine uzak olan 'iğsilu' (yıkayın) fiiline mef'ul olmasından daha iyi, uygun, fasih, beliğ ve edebiyat kurallarına mutabıktır.

Sayın okuyucu! Dikkat edilecek olunursa abdest ayetinde iki fiil vardır, yıkayın ve meshedin fiileri. Böylelikle ayette iki cümle vardır. Biz o iki cümleyi ayetteki kelimeleri ileri geri oynatmadan olduğu gibi kaydediyoruz.

Birinci cümle: 'Yıkayın yüzlerinizi ve ellerinizi dirseklerinizden'

İkinci cümle: 'Ve meshedin başlarınıza ve ayaklarınıza çıkık kemiklerinize kadar'

Bu iki cümleye bu şekilde bakan ve bu haliyle okuyan birisi ister Arap olsun, isterse de gayri Arap hiç şüphesiz tereddüt etmeden şöyle söyler; Bu ayete göre abdestte bizim yüz ve ellerimizi yıkamamız ve baş ve ayaklarımıza meshetmemiz gerekir. Bunu aksini de söylerse ya lel aceb demek zorunda kalırız.

Ehl-i Sünnet alimlerinden olan bazılarının cerri cevar kaidesine göre ayetteki kelimeyi 'erculikum' okumalarına gelince;

Nahivcilerin, edebiyatçıların çoğunluğu bu kaideyi inkar etmiş ve onun caiz olmadığını söylemişlerdir. Caiz bilenleri de iki şarta göre caiz görmüşlerdir. Birincisi kelamdaki maksadın yanlışlıkla algılanmaması, ikincisi de hemcevar olan kelimelerin arasında atıf harfinin olmamasıdır.

Abdest ayeti hakkında ve hem cevar kaidesinin yanlışlığına dair Ehl-i Sünnet kitlesinin büyük tefsircilerinden Fahri Razi tefsirinde şöyle diyor; Meshi farz bilenlerin delilleri 'ercul' kelimesin de naklolunan iki meşhur kıraate bağlıdır. Kıraat imamlarından, İbni Kesir, Hamza, Ebu Amr ve Ebubekrin rivayetine göre Asım bu kelimeyi esreyle 'ercilukum' şeklinde okumuştur. Nafi, İbn Amr ve Hafsın rivayetine göre de Asım üstünle 'erculekum' olarak okumuşlardır. Ercul kelimesi esreyle 'ercilukum' şeklinde okunursa o zaman 'rüus' kelimesine atfedilir. Yani başın meshedilmesinin farz olduğu gibi ayaklarında meshedilmesi farz olur. Eğer bir kimse şöyle derse, Evet 'ercul' kelimesi meksurdur fakat, 'rüus' kelimesine atfolduğundan değil, 'cerri civar' dan dolayıdır. Örneğin 'cuhru zubbin haribin' (Kertenkelenin yuvası haraptır) cümlesindeki harib kelimesi zubbin kelimesine yakın olduğundan dolayı meksur olmuştur. Veya 'Kebir-u unasın fi bicadin müzzemmelin' (Bir kabilenin büyüğü nakışlı elbiseyle bürünmüştür) cümlesindeki 'müzzemmil' kelimesi 'bicadin' kelimesine yakın olduğu için meksur olmuştur.

Cevabında deriz ki, bu birkaç delile göre doğru değildir;

1-Şüphesiz cerri civar kuralı gereği meksur olan kelime çok azdır. Ancak şiirlerde zaruret dolayısıyla olabilir. Kuran'ı Kerim'de böyle bir zaruret yoktur.

2-Cerri Civar kuralı gereği esre 'cuhru zabbin harib' gibi şüphe ve tereddüt doğurmadığı bir yerde gelir. Şu kesindir ki; 'harib' 'zabbin' kelimesine sıfat olamaz, sadece 'cuhrun' kelimesinin haberi olabilir. Ama abdest ayetinde de şüpheye düşmekten bir güvence yoktur.

3-Cerri civar kaidesi gereği esre atıf harfi olmadığı yerde olur. (Abdest ayetinde ise atıf harfi mevcuttur). Harfi atıfla birlikte cerri civar kaidesinin de gelmesini hiç kimse söylememiştir.

Daha sonra Fahri Razi sözlerine şöyle devam ediyor; Bazı alimlerde 'ercul' kelimesinin üstünle okunmasının meshetmeyi gerektirdiğini söylemişlerdir. Çünkü 'erculekum' 'bi-rûusikum' kelimesinin yerine matuftur. Bu kelime mef'ul-bih olduğundan dolayı mahallen mensuptur, fakat lafzen ba-i carreyle mecrurdur. 'Erculekum'un 'rûus' kelimesinin mahalline atf olunup üstünle okunması caiz olduğu gibi 'ercul' kelimesini 'rûus' kelimesinin zahirine atfederek mecrur okunmakta caizdir.

Buna göre 'ercul' kelimesini üstün eden amilin 'vemsehu' veya 'feğsilu' olduğunu diyebiliriz.[216] Ama eğer iki amil bir mamul'da toplanırsa en yakın amilin amel etmesi daha uygundur. Öyleyse bu açıklamalarımızın doğrultusunda Allah'u Teala'nın buyruğundaki 'erculekum' kelimesine nasb (üstün) veren 'vemsehu' (meshedin) dur. Buna göre 'erculekum' kelimesindeki 'lam' harfini (nasb) üstün ile okumakta ayakların meshedilmesini gerektirmektedir.[217]

Ehl-i Sünnetin fıkıh ve Arap edebiyatı hakkında görüş sahibi olup da mahukkik olan bir grup, örneğin, Şeyh İbrahim Halebi, Gunyet'ul Mutemelli fi Şerhfi

muniyet-il Musalli Elal Mehahib-il Hanefi adlı kitabından abdest ayetinde mezkur konudan bahsederken şöyle demiştir; Abdest ayetinde ‘Erculekum’ kelimesi yedi kıraatçi arasında hem esre hem de üstünle okunmuştur. Nasble okunması ‘vücuhekum’ yerine aftedilmesinden cerle okunması da cerri civarından dolayıdır. Ama doğru olan ‘ercul’ kelimesi her iki kıraatta da ‘rûüs’ yerine matuftur. Nasble okunduğu takdirde mahalline cerle de okunduğu taktirde lafzına matuftur. Daha sonra şöyle ekliyor; ‘erculekum’u ‘vucuhekum’ atfetmek caiz değildir. Çünkü matufla matufu aleyh arasında mu’terize (yabancı) bir cümle (yani, vemsehu bir rûusikum) geçmiş olur, bu da onların arasında ayrılık meydana getirir. Kurala göre onların arasında bir kelime dahi fasılaya sebep olmalı, nerede kaldı ki bir cümle fasıla olabilsin! Fesahatli hiçbir kimsenin sözünde ‘zerebtu zeyden ve merentu bi Halidin ve Amren’ diyerek, Amrı Zeydin yerine atfetmesini duymamışım. Cerri civara gelince bu kural sıfatta çok nadir kullanılmaktadır... Atıf harflerinde cerri civar kuralını uygulamak kesinlikle caiz değildir. Çünkü atıf cerri civarı men eder.[218]

Sindi ismiyle tanına Ebul Hasan Muhammed b. Abdulhadi Sünen-i İbni Maceye yazdığı haşiyede, Kuran’ın zahirinden meshin anlaşıldığına yakin ettikden sonra şöyle diyor. Kuran’ın zahiri meshi göstermektedir. Çünkü ‘erculikum’ esreyle okunduğunda ‘rûusikum’ yerine atfedilir ‘erculekum’ üstünle okunduğunda ‘rûusikum’ mahalline atfedilir. (Her iki takdirde meshi gösterir) ‘Ercul’ kelimesinin üstünle okunup mahalline atfedilmesi cerri civar denilip, ‘vücuh’ kelimesine atfedilmesinden daha uygundur. Nitekim Nahv ilminin bilginleri de bunun böyle olduğunu vurgulamışlardır. Zamehşari’de cerri civarın yerine, mahalle atfetmeyi uygun görüp, Kuran’ın zahirinin meshetmeye delalet ettiğini söylemiştir.[219]

İbni Hemmam, Sahabi ve tabiun silsilesine dayanarak verdiği tanıma göre iki organın (eller-kollar ve yüz) yıkanmasıyla iki organın (baş ve ayaklar) meshedilmesinden ibarettir şeklinde açıklamıştır.[220]

Sayın Okuyucu;

Ehl-i Sünnet değerlerinden ve büyük alimlerinden olan Fahri Razi, Halebi, Sindi, İbni Hammam ve İbni Hazm Endulüsinin sözlerini teyit ve tasdik eden bilginler oldukça çoktur ama bu beş şahsiyet bizler ve maksadımız için yeterlidir.

Carullah Zemahşari Keşşaf adlı tefsirinde abdest ayetine nadirin bile yapmadığı bir tefsir getirmiştir. O şöyle diyor;

Yıkanan üç arza arasında yer alan ‘Ercul’ün (ayaklar) yıkanması suyun onun üzerine dökülmesiyle gerçekleşir. Yıkanmasının nehyedilmesi israfa yol açacağı zannından dolayı abdeste meshedilen üçüncü azaya (rûusa) atfedilmektedir. Bu atıf onun meshedilmesi için değil sadece suyun onun üzerine dökülmesinde iktisatlı davranmanın gerekliliği içindir. Allah’u Teala ile-l kabeyn tabiriyle de, ayağın meshedilmesini zannedenin zannını gidermek için onun nihayetini belirtmiştir. Çünkü meshetmenin İslam dininde nihayeti belirlenmemiştir.

Evet bu tür bir açıklama safsata ve edebiyat ayaklarına girmeden başka bir şey değildir. Görüldüğü gibi bu sözlerin şer’i hükümleri Kuran’dan istinbat etmek ve Kuran tefsiriyle hiçbir ilgisi yoktur. Onun kendi sözünü ispat edecek hiçbir delilde

mevcut değildir. Zemahşari dini meseleleri asıl kaynağından istinbat edip İslam ümmetine sunma yerine ayeti kendi meşrebine ve mantığına göre tefsir etmiştir. Bu safsatasında öyle garip bir söylemiştir ki; ayakların yıkanmasının farzlığın kendi inancına yerleştiren birinden başkası onun bu safsatasına aldanmaz ve onu dinlemez. Oysa ki ayağı yıkamak ihtilaflı bir meseledir. O bu ihtilafa teveccüh bile etmemiştir. Oysa ki onların din bilginleri Kuran'ın zahirinden meshin anlaşıldığını söylemişlerdir.

Bu konuda 'ercul' kelimesinin 'rûus' kelimesine atfedilmesiyle ilgili edebiyat nahiv kurallarının gerektirdiği şey bizim için yeterlidir. İslam alimleri bundan ittifak etmişlerdir. Bazı Ehl-i Sünnet alimleri diyorlar ki; yıkamak meshi de kapsar. Ama mesh yıkamağı kapsamaz. Yani, ayaklarımızı yıkadığımızda onlara meshetmişde oluruz, ama meshettiğimizde yıkamış sayılmayız.

Bu tür görüş sahiplerine cevap olarak diyoruz ki; 'yıkamak ve mesh' iki ayrı söz ve iki ayrı hakikattir. Bunları birbirinin yerine bırakmak doğru değildir. Çünkü yıkamak, yıkanan azanın üstüne su dökmekle mesh ise mesh olunmasın istenen azanın üstüne el çekmekle-sürmekle gerçekleşir. Bu halde yıkadığımız takdirde mesh etmiş sayılmayız.

Bazıları, efendim ayakları mehsetmenin ne faydası olabilir! Oysa yıkamak maslahata daya uygun ve temizliğe de mutabıktır. Ayakları terli, kirli birisinin meshetmesi yoksa yıkaması mı daha makuldur?

Cevaben deriz ki; öncelikle dini ve şer'i meselelerde neyin daha uygun maslahat ve makul olduğunu beşer değil de Allah bilir. Eğer insan dini meselelerini bazılarının yaptığı gibi kendi mantığından yola çıkararak algılarsa, bu tür bir insan dini İlahilikten çıkarmış, beşerleştirmiştir demektir. Oysa yeryüzünde İslam'dan önce ki dinlerin tahrif olmasının ana sebep ve virüsü de işte bu tür hastalıklar olmuştur. Eğer Allah'ın Kitabı meshi emretmişse o yapılır, yıkamayı da emretmişse yıkanılır.

Evet yıkamanın temizliğe uygun olduğu bir gerçektir. Ama şahıs Rabb'inin emrini yapmak istiyorsa kirli, terli olan ayaklarını önce yıkasın ve kurulasın sonrasında abdestini alsın ve alırken de Kuran'ın emri gereği ayağına meshetsin. Böylelikle hem temizlik ilkesine hem de Kuran'ın emrine uymuş olur. Nitekim bu esnadan dolayı Caferilerin ziraat vb. işlerde yalın ayak çalışan işçi ve çiftçileri veya ayağı kirli veya terli olanlar abdest almak isterlerken önce ayaklarını yıkayıp temizlerler. Daha sonra yüz ve kollarını yıkayarak abdest almaya başlarlar, sonrasında kuru ve temiz ayaklarının üzerine elleri ıslaklığıyla meshederler.

Neticede, bu konu hususunda 'ercul' kelimesinin 'rûus' kelimesine aftedilmesiyle ilgili edebiyat nahiv kurallarının gerektirdiği şey konunun açıklığı için yeterlidir. İslam alimleri de bunda ittifak etmişlerdir.

## HADİSLERE BAKIŞ

Ayağı yıkamakla ilgili hadislere gelince, bu hadisler iki kısımdır. Onlardan bazıları, Abdullah b. As'ın hadisi gibi kesinlikle yıkamaya delalet eden hadistir. Müslim ve Buhari'nin Abdullah'tan naklettiği hadisi bir daha zikrediyoruz;

‘Peygamberle birlikte yolculuktaydık... Abdest alırken ayaklarımızı meshediyorduk. Peygamber ateşten dolayı vay topukların haline’ diye seslendiler.

Bu hadisten yıkama neticesini alanlara sormak lazım, Peygamber onları görüp vay topuklara dedikten sonra sebebinde meshi göstermiş ve sonrasında yıkamayı emretmiş midir? Hayır, hadisi şerifte böyle bir kayıt yoktur. Oysa bu hadis sahih olduğu takdirde ayaklara meshetmeyi gerektirir. Çünkü Peygamber onları bu amelden nehyetmemiş aksine onların bu amelini onaylamıştır. Ama burada bir şeye karşı çıkmıştır. Buda topukların kir veya necaseti olsa gerek. Zira o günün koşullarında Hicaz bölgesinde yolculuk yapan insanların hali nasıl düşünülebilir. Özellikle onların içerisinde bir grup yalın ayaklı cahil bedevi Arab’ı varsa, bunları temizliğine dikkat etmeyen, yolculukta idrar ederlerken üzerlerine, ayaklarına sıçramasın diye titiz olmayan insanlar olmaları mümkündür. Bundan dolayı necis veya kirli ayaklarıyla namaz kılmamaları için Peygamber onları ateşle tehdit etmiştir. Onlarda bu sözü duyunca maksadı anlamamış ve Peygamberin bu sözü meshi gördüğü için buyurduğunu ve abdeste ayakların yıkanmasının gerekliliğini zannetmişlerdir.

Abdullah bin. Ömer ve onunla birlikte abdest alan bir grup sahabe ki abdestlerinde ayaklarına meshediyorlardı, Peygamberin seçkin sahabelerindendi. Dini vazifelerini ve ilahi kuralları direktif olarak Peygamber Efendimizden öğreniyorlardı. Hiç şüphesiz bu tür sahabeler dini meseleleri ve abdest alma şeklini bizlerden ve sizlerin dört mezhep imamınızdan daha iyi biliyorlardı. Zira onlar bir ameli Peygamber Efendimizden görmeyene veya duymayana kadar ona amel etmiyorlardı. Çünkü onlar insanı kimi zaman zanna sürükleyen içtihattansa yakine amel etmeyi tercih ediyorlardı. Zira o zaman ve mekan yakini hasıl etmek onlar için mümkündü. Binaenaleyh, Peygamberle birlikte yolculuk yapan sahabelerin meshin farz olduğunu bilmeyerek ayaklarını meshetmeleri şaşılacak şey olur doğrusu ve bu aklende gayri mümkündür. Bu hadis ayakların meshedilmesinin farz olduğuna delil olarak yeterlidir. Eğer ayakları yıkamak farz idiyse neden sahabe yıkama yerine meshi yapıyorlardı. Bu açıklamalardan sonra anlaşılan şudur ki; Abdest ayetinin, mesh ashabının yıkamak ashabına delil olması gibi yukarıdaki hadiste yıkamak ashabının değil de mesh ashabının diğerlerine olan delildir.

İbni Abbas’dan nakledip ona nisbet verdiğiniz şey ise, meşhur ve sahih kaynak ve nakillere muhaliftir. Zira kendi sahih kitaplarınız ve sizlerin Fahri Razi gibi büyük alimleriniz ve diğerleri İbni Abbas’ın görüşünün mesh olduğunu söylemişlerdir.

Ayağın yıkanmasına delalet eden hadislerden biri de Hz. İmam Ali (as.)’dan nakledilen hadistir. Hz. Ali’nin adına naklolunan hadisin benzerleri de Ehl-i Sünnetin kaynaklarında Osman’ın kölesi Hamran’dan, Abdullah b. Zeyd b. Asım-el Ensari’den ve diğerlerinden bu anlamda hadisler naklolunmuştur. Bu hadisler birkaç yönden doğru değildir:

1-Hz. İmam Ali’den ayağın yıkanmasına dair naklolunan hadisin hilafına Ehl-i Beyt kaynaklarından hem o hazretin kendisinden ve hem de pak ve temiz olan evlatlarından rivayetler naklolunmuştur. Sizin kaynaklarınız dahi İmam

Muhammed Bagır ve İmam Cafer-i Sadık (as.)'dan bu hususta hadis nakletmişlerdir. Hiç şüphesiz bu yüce zatlar kendi babalarının yolunun sizden ve sizin dört mezhep imamınızdan daha iyi biliyorlardı.

2-Bu tür hadisler hem Kitapla ve hem de Ehl-i Beyt imamlarının uygulaması ile muhaliftir. Zira Ehl-i Beyt imamlarının tamamı istinasız olarak ayağa meshediyorlardı. Kuran ve Ehl-i Beytte, sakaleyn hadisine binaen birbirlerinden ayrılmaz iki sağlam emanettirler. İslam Ümmeti bunlara sarıldığı müddetçe kesinlikle sapmaz ve dalalete düşmezler. Dolayısıyla bu ikisine muhalif ve ters olan her şey ve her hadis terk olunandır. Çünkü bunlar sünneti öğrenme ve dini Rabbin istediği gibi yaşamada en sağlam ve en iyi ölçülerdir.

3-Eğer ayakları yıkamakla hususundaki hadisler doğru olsaydı tevatürle nakledilmiş olurdu. Zira abdest gibi zahirde gözüken ve namaza basamak olan bir ameli kadın, erkek, köle, büyük, küçük herkesin bilmesi veya en azından büyük bir kitlenin Peygamberden görmesi gerekir. Eğer yıkamak Müslümanlar arasında kesin olsaydı, tüm Müslümanlar hem asr-ı Saadette ve hem de sonra ki zamanlarda onu iyice öğrenip her dönemde onu tevatürle nakletmiş olurlardı. Böylelikle bu tür tartışma ve ihtilaflarda çıkmaz ve kimsede onu reddetmeye kalkışmazdı. Durun böyle olmadığından dolayı bu çeşit hadislerin zayıf oluşu ve konu hususundaki yetersizlikleri meselenin nasıl olduğu gayet açığa vurmaktadır.

4-Yıkamak hususunda nakledilen hadisler birbirleriyle çelişmektedir. Bazıları Hz. Ali, Hamran ve İbni Asim'in hadisleri gibi yıkamayı emretmektedir. Buhari, Müslim ve diğer hadis kaynaklarının İbni Abbas'dan ve diğerlerinden naklettikleri hadislerde meshi göstermektedir. Sahih-i Buhari'nin naklettiği hadisi Ahmed, İbn Ebi Şeybe, İbni Ebi Ömer, Beğavi Tabarani ve Maverdi de nakletmişlerdir. Bunların her birisi güvenilir bildikleri kişiler kanalıyla Ebu Esved'ten o da Ubdad b. Temim'den o da babasından şöyle nakletmişlerdir; 'Resulullah (s.a.a)'i abdest alırken ayaklarını meshettiğini gördüm.'

Buhari'nin Sahihinde naklettiği gibi A'yen'in iki oğlu Zürare ve Bukeyr'de İmam Muhammed Bagır (as.)'ın Peygamberin nasıl abdest aldığın amelen gösterirken, abdeste ellerinin ıslaklığıyla yeniden elini suya dokundurmaksızın başına ve ayaklarının üzerine meshettiğini nakletmekteler.[221]

Ehl-i Beyt kaynaklarında Ehl-i Beyt imamlarından bu şekilde naklolunan rivayetlerin sayısı oldukça fazladır. Ama her ne hikmetse, bir çok konuda sünneti devre dışı bırakmaya çalışıp 'Hesbuna Kitabullah' Allah'ın kitabı bize yeterlidir görüşünü savunan zihniyet, abdest konusunda sünnet vesilesi ile Kuran'ı Kerim'in hükmünü devre dışı bırakmaya çalışmıştır. Abdest meselesinde meshi hem Kuran ve hem de Ehl-i Beyt ve Ehl-i Sünnet kaynaklarında naklolunan hadisler göstermektedir. Yıkamayı ise sadece Ehl-i Sünnet kaynaklarında geçen birkaç hadis göstermiştir ki o hadislerinde araştırma neticesinde hallerinin ne olduğu gayet açıkça ortaya serilmiştir. Bu konuda hadisler çelişkili olduğundan dolayı baş vurulması gereken tek kaynak Kuran'ı Kerim ve Peygamber Efendimizden naklolunan sahih sünnet olmalı ve bu ikisinden asla yüz çevrilmemelidir. Aksine ümmet bu konuda dalalete düşmüş olur.

Sayın Okuyucu; Kuran'ı Kerim'in açıkça ayağınıza meshedin buyurmasına rağmen Ehl-i Sünnet alimleri yıkama konusunda direnmiş ve bu doğrultuda fetvalar vermişlerdir. Ama ne yazık ki; her ne hikmettense Kuran'ın mevzu bahis bile etmediği meste ve çoraba meshetme hususunda fetvalar vermişlerdir. Bazıları mutlak olarak meste ve çoraba meshin caiz olduğunu ve bazıları da sadece yolculukta caiz olabileceğine dair fetvalar vermişlerdir. Bu konuda Ehl-i Sünnetin fıkıh hadıs, tefsir kitaplarına bakabilirsiniz. Neden Kuran mesh dediği halde sizler illa da yıkama diyor ve Kuran mest ve çorap meshinden bahsetmediği halde sizler bu doğrultuda fetvalar veriyorsunuz?

Acaba Kuran'ı Kerim'in Maide süresi veya o sürede geçen abdest ayeti mensuh mu oldu? Hayır, kesinlikle böyle değildir. Bu ayet kesinlikle nesh olmamıştır.

Peki, sizler bu konuda sünnet ve hadise göre fetva verdiğinizi mi savunacaksınız? Bu savunmayı da yapan sizler bu hadisi de duymadınız mı acaba ki, Peygamber şöyle buyurmuştur; Benden size bir hadis nakledildiğinde onu Allah'ın kitabına sunun, onunla uyum içerisinde olursa onu kabul edin. Aksi takdirde onu reddedin.[222]

Acaba bu doğrultuda sahih olmayan düzmece rivayetler Kuran'da meste ve çoraba mesh isminin bile geçmediği Allah'ın kitabı ile uyum içerisinde midir? Sünnete de baktığımızda, bu tür konularda hadisler arasında çelişkili hadisler vardır. Şimdi biz Müslümanların hükmü açık olduğu halde Kuran'ı bir kenara bırakıp bu çelişkili hadislerden hüküm çıkarma uğraşımız ne derece doğru olabilir acaba?

Hadis uydurma makinesi haline gelen düzmece raviler, bir çok düzmece hadisler uydurmuşlardır. Bu düzmecelerden birisi de 'ben mestine mesh etmeyenin kafir olacağından korkuyorum'[223] sözüdür.

Acaba bu düzmece sözlere ve uydurma rivayetlere mi inanalım, konu hakkında Ehl-i Sünnet kaynaklarında naklolunan ve Kuran'la uyum içerisinde olan diğer rivayetlere mi inanalım?

Peygamberin zevcesi Aişe ve amcasının oğlu, ümmetin bilgini, kitap ve sünnetin müfessiri İbni Abbas meste meshetmeyi şiddetle reddetmişlerdir. Aişe ve İbni Abbas ayağa meshetmeyi inkar edene kızgın bir halde karşı koymuş ve meste meshetmeyi de sert bir şekilde reddetmişlerdir.

Aişe bu hususta diyor ki; Mestlerime meshetmektense ayaklarımın kesilmesi bence daha iyidir. İbni Abbas mezkur konu hususunda da şöyle diyor. Eşeğin derisine meshetmek benim için mestlere meshetmekten daha iyidir.[224]

Hakikat şudur ki; meste meshetmek ne usulü dindendir, ne de furu-u dindendir. Ne de ümmetin icmasıyla kitap ve sünnetin farz kıldığı şeylerdendir. Öyleyse abdest ayetinin emrettiği üslupça ayağa meshetmek mi doğrudur yoksa yukarıda geçen bir takım düzmecelere uymak mı doğru olur? Neden bazı bağnazlar abdest ayetinin farzı gereğince mestlerine meshetmeyip de ayaklarına mesh eden müminlere kem gözle bakmaktalar. Bu tür zihniyetlerin hidayetini yüce Allah'tan dileriz.

Sayın Okuyucu konunun bu bölümünde abdeste ayakların meshedilmesine ilişkin Ehl-i Sünnet Sıhhah ve tefsirlerinde naklolunan birçok hadisten sadece bir

kaçının nakledip konuyu hakikaten hidayet olmak isteyen insanların insafına bırakacak ve abdesteki diğer ihtilafı konuyu ele alacağız.

1-Ümmetin alimi kitap ve sünnetin müfessiri olan Abdullah bin Abbas şöyle diyor; Allah'u Teala abdeste iki yıkamayı ikide meshi farz etti; görmez misin teyemmümü zikrederken iki yıkama yerine iki meshi zikretmiş öbür iki meshi (baş ve ayakları meshetmeyi) ise terk etmiştir.[225]

2-İbni Abbas başka bir rivayette buyuruyor ki; 'Abdest iki yıkayış iki meshediştir.'[226]

3-Kenz-ul Ummal Şobi'den şöyle nakleder; 'Doğrusu Cebrail ayaklara meshetme ile nazil oldu.'[227]

4-Abdullah b. Abbas'a, Ensar'dan Muavvız b. Afranın kızı Rabia Peygamberin onun yanında ayaklarını yıkadığını sanmaktadır, dediklerinde: İbni Abbas Rabia'nın yanına gelerek durumu ondan sordu ve onun sözünü kabul etmeyip abdest alırken ayaklarını yıkayanlara şaşırdığını dile getirmiş ve şöyle buyurmuşlardır; Ben Allah'ın kitabında meshden başka bir şey görmüyorum.'[228]

5-..Ebi Sehre diyor ki; Hümran'ın camide Ebu Berde'ye şöyle dediğini işittim; Osman bin Affan Peygamberin şöyle buyurduğunu diyordu; Kim abdestini Allah'ın emrettiği gibi tamamlarsa farz namazlar onun keffaresi olur[229].

6-Rifahe b. Rafi Peygamberin yanında oturuyorken o hazretin şöyle buyurduğunu söylemiştir; 'Kim abdestini Allah'ın emrettiği gibi almazsa onun namazı tamam değildir; yüzünü ve ellerini dirseklerinden yıkamalı başına ve ayaklarına mafsala kadar meshetmelidir.[230] Celaleddin Siyuti yukarıda verilen adreste mesh hakkında çeşitli rivayetleri de nakletmiştir.

Sayın Okuyucu! Önceki konularda da gördüğünüz gibi Allah'ın Kuran'da emrettiği abdeste ayakların mesh olunması genişçe ve sağlam delillerle ortaya koyulmuştu. Yukarıdaki son iki hadisle Ehl-i Sünnetin uygulanmasını düşünmek lazım...

Netice olarak diyoruz ki; Bu ihtilaflı meselede de dört görüşün olduğunu konunun başında belirtmiştik. Bu ihtilaflı görüşler içerisinde Caferilerin yaptıklarının Kuran ve sünnete mutabık ve Ehl-i Sünnetin mezheplerinin bazı büyük ve değerli şahsiyetlerinin görüşleriyle de muvafık olduğu açıkça görülmektedir.

Sayın Okuyucu Abdest konusunda önemli olan ikinci ihtilaflı konuyu (ellerin yukarıdan aşağıya mı, aşağıdan yukarıya doğru mu yıkanmasını) sadece maddeler halinde vurgulayacağız;

1-Bu konudaki ihtilafların sebebi abdest ayetinde geçen 'ila' harfinin tefsiri ve açıklamasıdır. Şia'lar ayetin 'ile'l merafik' bölümündeki 'ila' harfinin 'mee' (ile) anlamında olduğunu söylemişler ve buna Kuran'ı Kerim'den de delil getirmişlerdir. Örneğin; 'La te'kulu emvalehum ila emvalikum' (Mallarınızı onların malları ile yemeyin)[231] veya 'men ensari ile-llah' ayetlerinde 'ila' harfi 'mee' harfi yani Türkçe'de ki ile anlamında geçmiştir.

2-Ehl-i Sünnet alimleri arasında 'ila' nın 'mee' anlamında olduğunu söyleyenler olmuştur. Örneğin Ehl-i Sünnet alimlerinden olan Şafii Sağir Muğnil Muhtac aldı kitabında 'ila' nın 'mee' anlamına geldiğini söylemiştir.

3-Ehl-i Sünnet mezheplerinin bazıları abdest alırken elleri aşağıdan yukarıya doğru yıkamayı müstehap bilmişlerdir vacib değil. Bazıları da yukarıdan aşağıya doğru yıkamayı müstehap bilmiştir. O mezheplerden bazıları da ellerin tamamen yukarıdan aşağıya doğru yıkanmasını abdestin adaplarından saymışlardır.[232]

4-Ehl-i Sünnetin naklettiği hadislerin çoğunluğunda Peygamber Efendimizin aldığı abdest şeklinde yukarıdan aşağıya veya aşağıdan yukarıya usulü mevcut değildir.

5-Ehl-i Sünnetin dört mezhep alimlerinin açıklamalarının ve fetvalarının çoğunluğundan anlaşılan şeyin bu konuda ihtiyar oluşudur. Şöyle ki; şahıs abdest alırken ellerini yukarıdan aşağıya veya aşağıdan yukarıya doğru yıkamada ihtiyar sahibidir. Dilediği gibi yıkayabilir. Ve yukarıdan aşağıya doğru yıkamak onların vermiş olduğu fetvaya göre batılda değildir.

6-Ehl-i Beyt imamlarının, hem Ehl-i Sünnetin yanında ve hem de Şia'nın kaynaklarında sahih ve mütevatir olan Sakaleyn hadisine binaen itaatleri gerekli vaciptir. Sakaleyn hadisine göre biz Müslümanlar onlarında emrine uymalıyız. Zira onlara itaat Resûle ve dolayısıyla Allah'a yapılan itaattir. Onlarda bu konuda buyurmuşlardır ki; Abdest alırken ellerinizi dirseklerinizden başlayarak yukarıdan aşağıya doğru yıkayınız. Nitekim Şia'larda bu şekilde abdest almaktalar.

7-Abdest ayetinde geçen 'ila-l Merafik' de ki 'ila' hanfini intiha (son) anlamında değil de yıkanan azanın haddi ve sınırı anlamında görmek daha doğrudur. Yani ellerinizi dirseklerinize kadar yıkayınız. Bu mana ellerin aşağıdan-parmak uçlarından yukarı-dirseklere doğru yıkanması anlamına gelmez. Dolayısıyla 'ila' harfi mağsulun (yıkanan aza) haddini ve sınırı bildirmektedir, yıkamanın haddini ve şeklini değil. Zira yıkamanın şekli ve keyfiyeti insanların örfüne göredir. İnsanlarda temizlik yaparlarken yukarıdan başlayarak aşağıya doğru temizlik yaparlar. Örneğin; eğer doktor hastanın ayağını dizine kadar yıkayın derse, onun ayağını yukarıdan aşağıya doğru yıkarlar, aşağıdan yukarıya doğru değil. İşte bu mezkur sebeplerden dolayı Caferiler abdest alırlarken yüzlerini ve ellerini yukarıdan aşağıya doğru yıkarlar ve bunun aksini de sahih olarak kabul etmezler.

Bu araştırmanın okuyuculara ışık tutması ümidiyle...

## EBUTALİB'İN İMANI

Ehl-i Sünnet alileri arasında bazıları Ebu Talib'in imanın da şüpheye düşmüş, bazıları onun kafir olarak bu dünyadan gittiğine inanmış bazıları ise onun mümin olduğunu kabullenmiştir. Ehl-i Beyt camiası olan Şialar ise Ebu Talib'in imanında zerre kadar bile tereddüt etmemişlerdir.

Muhibbid-din Taberi tarihinde Abdulmuttalib'in çocuklarının ismini kaybettikten sonra şöyle diyor, Abdulmuttalib'in evlatlarından Hamza ve Abbas'dan başkası İslam getirmedi.[233]

Şeblenci de Abdulmuttalib'in evlatlarından bahsederken, şöyle yazıyor; Abdulmuttalib'in evlatlarından, Hamza ve Abbas'dan başkası İslam

getirmedi.[234] Bu tür sahih olmayan rivayetlerin yanı sıra Hz Ebu Talib'in ölüm esnasında düzmece olan bir rivayeti o hazretin kafirliğine delil olarak getiriyorlar.

İnkar edilmez bir gerçek şudur ki; Hz. İmam Ali (as.)'ın şahadetinden sonra halifelik Emevilere ve sonrasında da Abbasi'lerin eline geçti. Bunlar da, Haşimoğullarını ve özellikle de Hz. Ali'nin evlatlarını hilafette tek rakipleri görüyorlardı. İşte bunun için kendi makamlarını ve konumlarını sağlamlaştırmak ve rakiplerini de saf dışı bırakmak için ellerinden geleni esirgemediler. Bu uğurda kendi çıkar ve faydalarına ve rakiplerinin zararına onları lekeleyecek düzmece hadisleri iftiraları uyduruyorlar. Ve bu tür zihniyetlerin tek gayesi hükümet ve riyasetti, diğer geri kalan her şey vesileydi.

İslam tarihinden azda olsu haberdar olan bir kişi için yukarıdaki satırları ispat etmek için delil ve hadise lüzum olmasa gerek.

Zira tarihe baktığımızda açıkça şunu görmekteyiz ki; Onlar Hz. Ali ve O Hazrete yakınlığı ve bağlılığı olan herkesin faziletlerini inkar ettiler ve karşılığında kendilerine yakın ve bağlı olan insanlar hakkında, faziletlerine dair hadisler uydurdular.

İbni Ebil Hadid şöyle diyor; Muaviye Şam ve Irak halkını ve diğerlerini, minberlerde, toplantılarda Ali'ye sebb ve ondan teberri etmeleri için memur kıldı. Bu iş amele döküldü ve Emeviler zamanında sünnet halini aldı. (En sonunda) Ömer b. Abdulaziz bunu yasakladı.[235]

Ebu Osman'dan şöyle rivayet olunur; Emevilerden bir grup Muaviye'ye dediler ki; Sen artık kendi arzularına kavuştun, bu adamın lanetini yasaklasan artık.

Muaviye şöyle dedi; Hayır Allah'a andolsun ki, çocuklar onun laneti ile büyümedikçe, büyüklerde böylelikle yaşlanmadıkça bu olmaz. Daha sonra Hz. Ali'nin aleyhinde destanlar, hadisler uydurupda, Muaviye'den hediyeler alan Ali düşmanlarından bahsediyor ve onların isimlerini zikrediyor. Onların bazıları şunlardan ibarettir; Ebu Hureyre, Muğiye b. Şube, Urve b. Zübeyr, Zuhri, Semure b. Cundeb, Enes b. Malik, Said b. Müseyyib, Velid b. Ukbe ve diğerleri...[236]

Emeviler, işte bu doğrultuda, Hz. Fatıma, Hasan ve Hüseyin ve Hz. Ali'nin diğer evlatları, EbuTalib, Cafer, Akil ve O hazrete yakın olan nice insanların faziletlerini inkar ettiler ve karşılığında onları küçük düşürmek için bir çok düzmece uydurdular.

Es-Sahih min Siyre adlı kitapta deniliyor ki; Hz. Ebu Talib'in küfr ve şirk gibi ittihamlara maruz kalmasında, Hz. Ali'nin babası olmaktan başka suçu yoktu. Gerçekte bu kötü ve çirkin ittihamlardaki tek hedef, Emevilerin, Zübeyr oğullarının ve tüm İslam düşmanlarının gözüne bir diken gibi saplanan onun (Ebu Talib) cesur oğlu Ali idi.

Zira Ali onların İslam'a vurmak istedikleri darbelere engel oluyordu.

Muaviye'nin babası Ebu Süfyan Osman'ın meclisinde açıkça kalkıp şöyle diyor; 'Andolsun Ebu Süfyan'ın yemin içtiğine ne cennet vardır, ne de cehennem' böyle birisini mümin, takvalı olarak görmek, Hz. Ali'nin babası Ebu Talib'i de kafir, müşrik ve ateşte görmek gerçekten şaşılacak şey doğrusu...'[237]

Asrımızdaki İslam yazarlarından bazıları ve yabancı yazarlardan bir grubu da Hz. Ebu Talib hakkında ki kötü ve çirkin satırları yazmışlardır. Ama gerçek şudur

ki; Hz. Ebu Talib bu tür satırlardan uzaktır. O yazarlardan birisi şöyle diyor, ‘Ebu Talib İslam dinine inanmıyor ve Muhammed’i Peygamber bilmiyordu.’[238]

Bir başkası şöyle yazıyor, ‘Ebu Talib’de diğer putperestler gibi Kabe’ye put bırakmış ve onlara tapıyordu...’[239]

Bir diğeri ise şöyle yazıyor. ‘Ebu Talib iman getirmemesine rağmen kardeşinin oğlundan himayetini esirgemedi...’[240]

Bu ve bunlara benzer aslı olmayan, safsata dolu iddialar mümin olarak bu dünyaya veda eden Hz. Ebu Talib hakkında çoktur. Ama konu gayet iyi bir şekilde incelendiğinde bu tür iddiaların asılsız olduğuna sizlerde tanıklık edip, tasdik edeceksiniz.

## HZ. EBUTALİB’İN İMANINA DELİLLER

Bir insanın itikad, inanç, tuttuğu yol ve yordamını üç yolla öğrenmek mümkündür. Onlar şunlardan ibarettir.

1-Mezkur kişiden geriye kalan ilmi ve edebi eserlerin incelenmesi.

2-O kişinin toplumsal hayattaki hal ve hareketlerini incelemek.

3-Onun, garazsız dost ve akrabalarının kendisi hakkında görüşlerinin ne olduğunu incelemek.

Hz. Ebu Talib’den geriye kalan şiirler onun ihlas ve imanına tamamen şahitlik etmektedir. Yine o Hazretin, ömrünün son on yılında İslam ve Peygamber adına yapmış olduğu değerli hizmetleri onun imanının göstergesidir.

Onun garazsız ve marazsız dost ve akrabalarının görüşleri de, O Hazretin Müslüman, imanlı ve ihlaslı bir kişi oluşudur. Onun kavmi ve dostları içerisinden hiç kimse o hazret için iman ve ihlasdan başka bir şey söylememiştir. Şimdi konuyu yukarıda ki üç boyuttan ele alıyoruz.

## EBU TALİB’İN İLMİ-EDEBİ ESERLERİ

Hz. Ebu Talib’den kalan ilmi-edebi eserler oldukça fazladır. Biz başlık altındaki konu aydınlık kazansın diye onlardan sadece bir kaçını zikredeceğiz;

Ebul Fidan kendi kitabında Hz. Ebu Talib’in Peygamber Efendimize hitap ettiği bir şiirini şu şekilde olduğu gibi naklediyor;

‘Sen beni davet ettin ve ben senin doğru olduğunu bildim.’

‘Sen doğru ve eminsin. İnsanların yöneldiği dinler içerisinde, en iyi dinin, dini Muhammed olduğunu öğrendim.’[241]

Hz. Ebu Talib ‘Lamiye’ diye meşhur olan şiirinin bir bölümünde şöyle diyor;

‘Bize zarar verenlerden
Bizleri kötülüğe ve batıla nispet verenlerden
Bizim gıybetimizi edenlerin şerrinden
Dinde olmayanı dine mal edenlerin şerrinden
İnsanların Rabbine sığınırım
Muhammed’den uzak olmayı bana nispet veren sizler,

Onun aleyhine kılıç çekmeyi bana nispet veren sizler, Kabe'nin Rabb'ine yalan konuştunuz.

Asla, ona yar olup, onu savunacağız. Canımızı ona feda edene kadar. Eşim ve evlatlarımı unuturcasına

Yüzü ak ki, insanlar o yüzün bereketine yağmur talep ediyorlar

O yetimlerin ve kimsesiz kadınların feryadına koşandır

O Haşim oğullarının biçarelerinin sığınadır

Onları her türlü nimetten bi niyaz (ihtiyaçsız) eder

Ömrüme andolsun, Ahmed'in (Muhammed) varlığıyla öyle bir sevinçliyim ki;

Sevinç ve mesrurluğu zahmete düşürmüşüm

Onu öyle bir şekilde seviyorum ki

Dostunu kucaklayan birisi gibi

Canımı ona feda edeyim ve ondan himayet edeyim ve tüm vücudumla onu savunayım

Kulların Rabb'i ona yardım eylesin ki

O dünya ehlinin ziyneti ve düşmanların nefretidir

Cihanın yaratıcısı onu vadeleriyle teyit etti

Ve batıl olmayan hak dini zahir etti.'[242]

Hz. Ebu Talib'in imanına delalet eden kasidelerden birisi de 'Mimiye' diye bilinen kasidesidir. Şu birkaç beyit o kasidendir.

'Bizim İslam dininin aleyhine kıyam etmemize ve kılıç çekmemize ümitlidirler

Muhammed'i öldürmemize ve dini nesh etmemize ümitleri var

Kendimizi onun rikabında kana bulamamıza ümitleri var

Yalan konuşuyorsunuz, Kabe'nin Allah'ına yemin olsun ki; biz Muhammed'den el çekmeyiz

Hatim ve zemzem öldürülenlerin cesaretlerinin parçasıyla doldurulsa bile..

İnsanların hidayeti için seçilmiş Peygambere

Ve arşın yaratıcısı tarafından gönderilen kitaba

Zulüm etmek hata ve yanlıştır.[243]

'Seçkin insanlar bilsinler ki

Doğrusu Muhammed'de Musa ve İsa gibi bir Peygamberdir.

O ikisinin sahip olduğu semavi nura oda sahiptir

Hepsi (Peygamberler) Allah'ın emriyle hidayet eder ve günahtan korunurlar

Sizler onu ele geçirip öldürmeyi temenni ediyorsunuz

Oysa kafanızdaki arzularınız derin uykuya dalanın boş arzuları gibidir

O Peygamberdir, O'na Allah tarafından vahiy nazil oluyor

Buna hayır diyen, pişmanlık parmağını ağzına alır.'[244]

'Acaba sizler, (Kureyş) bizlerin Muhammed'i Musa gibi Peygamber gördüğümüzü bilmiyor musunuz?

Onun adı ve nişaneleri semavi kitaplarda kaydolunmuştur

İnsanların O'na özel bir muhabbeti vardır

Allah'ın muhabbetini kalplere yerleştirdiği birisi hakkında eseflenmek doğru değildir.'[245]

Hz. Ebu Talib bazı şiirlerinde Peygamber Efendimize hitaben şöyle diyor;

‘Kureyş’in sana eli ulaşmayacak
Ben toprağa defin olana kadar
Senden yardım elimi çekmeyeceğim
Memur olduğun şeyi açıkla
Hiçbir şeyden korkma, müjde ver ve gözleri aydınlat
Beni kendi yoluna davet ettin, Senin bana nasihatçi olduğunu biliyorum
Davetinde emin ve sadıksın
Doğrusu dinler içerisinde en iyi din Muhammed’in dinidir.’[246]
‘Allah Muhammed Peygamberi kerim kıldı
Öyleyse Allah’ın en kerim kulu insanlar içerisinde Ahmed’tir
O’nun Celaletini bildirmek için, ismini kendi isminden seçti
Öyleyse arşın sahibi Mahmud’dur ve bu Muhammed’dir.’[247]Hz.Ebu Talib’in imanına delalet

Şiirlerinden biriside gayet açık bir şekilde söylediği şu şiirdir;

‘Ey şahid Allah, şahid ol ki, ben Nebi Ahmed’in dini üzereyim.
Kim onun dışındaysa olsun, ben artık hidayet oldum.’[248]

Bu şiirlerin tüm satırları ve tamamı söylenenin ihlas ve imanını ispat etmeye yeterlidir. Eğer bu şiirlerin sahibi garaz-marazlarından uzak, siyasi ortamın dışında birisi olmuş olsaydı, tüm İslam bilimcileri O’nun İslam ve iman hakkında görüş birliğine varırlardı. Ama bu sözlerin sahibi Hz. İmam Ali (as.)’ın babası olduğu için, Emeviler ve Abbasiler O Hazrete olan kin ve düşmanlıklarından dolayı, O Hazrete ait olan bütün kemalleri yok etmek ve unutturmak istiyorlardı. İşte bunun için Emevi, Abbasiler daima Hz. Ebu Talib’in hanedanının aleyhinde tebliğler yapıyorlardı.

## HZ. EBU TALİB’İN İMANI İSPATINDA İKİNCİ YOL

Ebu Talib’in iman ve ihlasının ikinci nişane ve delili, O Hazretin İslam ve Peygamber adlına yaptığı hizmetlerdir. Hiç kimse O Hazretin Peygamber Efendimiz ve hedefi uğruna yaptığı on yıllık fedakarlık ve himayeti inkar edemez. Ebu Talib’in ona olan iman ve inancı öyle temiz ve yücedir ki; O Hazretin kendisiyle birlikte musellaya götürüyor ve Allah’ı onun makamına yemine vererek yağmur talebinde bulunuyor. Hz. Ebu Talib Peygambere olan inancından dolayı müşriklerin Müslümanlara olan işkencelerinden dolayı üç yıl çölde Şi’bi Ebu Talib adındaki derede derbederce yaşayarak risalet güneşini bu uğurda himayet etmiştir. Bu üç yıl neticesinde yıpranmış, çökmüş bir halde Mekke’ye dönmüş ve kısa bir müddet sonra hayata veda etmiştir. Onun Peygamber Efendimize olan imanı öyle bir şekildeydi ki; ona bir zarar gelmesin diye kendi çocuklarının tamamının ölmesine bile razıydı. Ali’yi onun yatağına yatırıyor ve bu vesileyle ona suikast yapmak istediklerinde zarar görmesini istemiyordu.

Bunlardan daha da önemlisi, O Hazret ölüm esnasında kendi evlatlarına ve Kureyş’e şöyle buyurdu:

“Ben Muhammed’i sizlere tavsiye ediyorum. Zira O Kureyş’in emini ve Arab’ın sadığıdır. O bütün kemallere haizdir. Öyle bir din getirdi ki, kalpler ona

iman getirdiler, ama diller onu inkar ettiler. Ben şimdiden görüyorum ki; mustazaf ve zayıflar ona iman getirmiş, onun himayetine yeltenmişler ve Muhammed onların yardımıyla Kureyş saflarını dağıtmış, Kureyş'in ileri gelenlerini zelil, evlerini virane etmiş ve onların sığınaksız, kimsesiz olanlarını da kuvvetli ve iş merkezi haline getirmiştir."

Daha sonra sözlerini şu cümlelerle bitirdi;

"Ey Kureyş topluluğu, onun dostlarından ve onun hizbinin (İslam) himayetçilerinden olun. Ona uyan ve tabi olan şüphesiz saadete kavuşur."[249]

Hz. Ebu Talib, Abdulmuttalib'in evlatlarına hitaben şöyle buyurmuştur; "Sizler Muhammed'i dinlediğiniz ve O'na itaat ettiğiniz sürece daima hayır ve saadette olursunuz."[250]

Hz. Ebu Talib Peygamber Efendimizin zafere ereceğini sadece ölüm esnasında söylemiyordu, aksine daha Peygamber Efendimizin peygamberliğinin ilk zamanlarında bile bu tür haberleri veriyordu. Rivayetlere göre, Peygamber Efendimiz bir gün bütün amcalarını ve akrabalarını bir araya toplayıp, onları İslam dinine davet etmiştir. Oradakilerin bazılarından Peygambere itinasızlık ve önemsememeyi gören Hz.Ebu Talib Peygamber Efendimize hitaben şöyle demiştir; Kardeş Oğlu! Kıyam et, senin makamın yücedir. Senin hizbin en değerli hiziptir. Sen büyük bir insanın evladısın. Bir dil seni incitmek istediğinde, keskin diler seni savunmak için harekete geçer ve keskin kılıçlar onları parçalar. Allah'a yemin olsun ki; Araplar, annesinin önünde alçalan bir yavru hayvan gibi senin önünde alçalacaklar.

Bunların hepsini babam kitaptan okuyor ve şöyle diyordu; Benim sulbümde bir Peygamber vardır. Onun zamanını derk etmeyi ve ona iman getirmeyi öyle arzuluyorum ki; Benim evlatlarımdan onu derk eden ona iman getirmelidir.[251]

Hz. Ebu Talib'in Peygambere yaptığı, hizmetlerinin sebebini ararken O'nun, Peygamberimizin mukaddes hedefine olan aşkından ve kardeşinin oğlunun maneviyatına olan alakasından başka bir sebep bulmak mümkün değildir.

Netice olarak özetle şunları söylemek mümkündür; tarihinde Hz. Ebu Talib'in Peygamber ve İslam dininden yana olan himayetlerine aşina olan ve O Hazretin fedakarlıklarını tasavvur eden art niyetli olmayan birisinin Ebu Talib'e kötü nispetleri vermesi mümkün olamaz ve aksine O Hazretin imanlı ve ihlaslı bir insan olduğuna kanaat getirir.

## EBU TALİB'İN İMANININ İSPATINA ÜÇÜNCÜ YOL

Bir insanın inanç, akait, üslup, tarz ve kişiliğini öğrenmenin en iyi adresi, mezkur kişinin yakınlarına müracaat etmektir. Hz. Ebu Talib'in iman ve ihlasını öğrenmenin yollarından birisi de O Hazretin akrabalarına ve yakınlarına kavuşacak olacaktır. Zira ev halkı evin içerisinde olup bitenleri evin dışındakilere nazaran daha iyi bilirler.

Hz. Ebu Talib'in imanına açık bir şekilde delalet eden delillerden birisi şu rivayettir; Hz. Ali babası Ebu Talib'in ölüm haberini Peygamber Efendimize verdiğinde, O Hazret şiddetli bir şekilde hüzünlenerek ağlamış ve Hz. Ali'ye

gusül, kefen ve defin işlerini emretmiş ve Allah'tan onun (Ebu Talib) için bağışlanma dilemiştir.[252]

Neuzubillah, eğer Ebu Talib kafir olsaydı ona gusül vermek, kefenlemek ve defnetmek kesinlikle Ali'ye caiz olmaz ve Peygamberde O'nun hakkında mağfirette bulunmazdı.

Şeyh Saduk ve Fetal Nişaburi şöyle rivayet ediyorlar; Birisi İbni Abbas'a şöyle dedi; Ey Peygamberin amcasının oğlu bana haber ver acaba Ebu Talib Müslüman mıydı?

İbni Abbas şöyle dedi; Ebu Talib nasıl Müslüman olmayabilir! Oysa o şöyle diyordu; 'Acaba evladımızın (Muhammed) bizim yanımızda yalanlanmadığını bilmiyor musunuz? Oysa bizde faydasız sözlere itina olunmaz. O yüzü ak ve hayalıdır. O'nun vesilesi ile yağmur talep edilir. O yetimlerin imdadına koşan ve kimsesiz kadınların sığınadır. Ebu Talib Ashab-ı Kehf gibidir. Zira onlar İmanlarını kalplerinde gizliyor ve zahirde diğerleri gibi müşrikidirler.

İşte bunun için Allah onlara iki sevap vermiştir.

İmam Cafer Sadık (as.)'da şöyle buyuruyor; Ebu Talib Ashab-ı Kehf gibidir. Zira onların kalbinde iman vardı ama zahirde müşrik idiler. Allah onlara iki mükafat (biri iman ve diğeri de takiyye için) verdi.[253]

İmam Cafer Sadık (as.)'a bazıları, Ebu Talib'in kafir olduğunu zannediyorlar dediklerinde, O Hazret şöyle buyurdular; Yalan söylüyorlar. O nasıl kafirdir ki, Kureyş müşriklerinin karşısında şöyle diyordu; Sizler, bizim Muhammed'i Musa gibi bir Peygamber gördüğümüzü bilmiyor musunuz ki O'nun adı önce ki semavi kitaplarda yazılıdır.[254]

Hz. Ebu Talib'e bir takım davalara hizmet uğruna kötü nispetleri verenlere sormak lazım, acaba 'Muhammed'in dini dinler içerisinde en iyi dindir. Biz onu Musa gibi Peygamber görüyoruz...' sözleri bir insanının imanını açıkça ifade etmeye yetmez mi? İmana delil olarak bu tür ifadelerden daha açık kelimelerinin olması mümkün müdür?

Ehl-i Beyt imamlarından dördüncüsü olan İmam Zeynel Abidin (as.)'ın yanında Ebu Talib'in imanından söz açılınca O Hazret şöyle buyurdular; Şaşarım ki neden, insanların O'nun ihlasında tereddütleri vardır. Oysa Müslüman olduktan sonra hiçbir kadın kafir kocasıyla birlikte yaşayamaz. Esad kızı Fatıma'da ilk Müslüman'lardan ve Peygambere ilk iman getiren kadınlardan birisidir. İşte bu Müslüman kadın Ebu Talib'in nikahındaydı.

İmam Muhammed Bagır (as.)'dan, bazıları 'Ebu Talib ateşin ortasındadır' diyorlar, sözü sorulduğunda O Hazret şöyle buyurdular; Ebu Talib'in imanı terazinin bir kefesine ve insanların imanı da diğer kefeye bırakılsa, Ebu Talib'in imanı onların imanına ağırlık yapar. Daha sonra şöyle buyurdular; Sen, müminlerin emiri Hz. Ali'nin O'nun tarafından hacca gidilmesine emir verdiğini görmüyor musun?[255]

İmam Rıza (as.)'ın şöyle buyurduğu naklolunmuştur; 'Ebu Talib'in yüzüğünün kaşına şu yazılıydı; Allah'ın Rab'liğine, kardeşim oğlu Muhammed'in nebiliğine ve Oğlum Ali'nin vasiliğine razı oldum.'[256]

Hz. Peygamber Efendimizden de naklolunan hadisler Hz. Ebu Talib'in imanının açık bir göstergesidir. Şeyh Ali Hanizi şöyle diyor; Ebu Talib vefat ettiğinde Peygamber Efendimiz amcasının mateminde üzülerek şöyle diyordu; Vah babam, vah Ebu Talib, senin ölümünle ne kadar üzgünüm. Senin musibetini nasıl unutayım. Ey çocukluğumda beni büyüten ve büyüdüğümde davetime icabet eden, ben senin yanında göz bebeğindeki göz ve bedendeki ruh gibiydim. Bunların yanı sıra Peygamber Efendimiz O Hazretin vefatından sonra hep şöyle diyordu; Ebu Talib dünyadan gidene dek Kureyş bana zarar veremedi."[257]

Hz. Peygamber Efendimiz, Ebu Talib'in vefatından haberdar olduğunda aşırı derecede üzülmüş, kendisinden geçmiş ve Ebu Talib'in cenazesinin yanına geldiğinde eliyle O'nun alnının sağ tarafını dört defa sol tarafında üç defa meshettikten sonra şunları söylemiştir; 'Ey amca, ben küçükken bana bakıp, büyüttün. Yetimliğimde sahib oldun, büyüdüğümde bana yardımcı oldun. Bana yaptığın himayetlerden dolayı, Allah sana hayırlı mükafatlar versin.'

Yaşlı gözleriyle onun cenazesiyle ilgileniyordu. Cenazeyi defne götürülürken kendisi önden gidiyor ve şöyle diyordu; Sila-i Rahim ettin ve iyi mükafatlara nail oldu. Ve şöyle buyuruyordu; Bu günlerde bu ümmete iki musibet isabet etti. Onlardan hangisine daha fazla üzüleceğimi bilmiyorum. Bu musibetler, Hatice ve Ebu Talib'in vefatıdır.[258]

Abbas ibni Abdulmuttalib Peygamber Efendimizden, Ebu Talib'e bir ümidi olup olmadığını sorduğunda O Hazret şöyle buyurmuşur; O'na Rabb'imden bütün hayırlara ümidimim var.[259]

Eğer Peygamber Ebu Talib'in imansız olduğunu bilseydi, yukarıdaki hadisle geçen ümidi olmamış olurdu.

Aban b. Muhammed, İmam Rıza (as.)'a bir mektupta Ebu Talib'in imanında şüphem olduğunu yazdığında, O Hazret bana mektubunda bir ayetten bahsetmiş ve bunun yanı sıra şu cevabı göndermişti; Eğer Ebu Talib'in imanına ikrar etmezsen, gideceğin yer cehennem ateşidir.

Bir rivayette, Hz. Ali'ye babasının mümin olmadığı ve azapta olduğu söylendiğinde, O Hazret sözün sahibine şöyle buyurmuştur; Sus, Allah ağzını kırsın. Muhammed'i hak üzere Peygamberliğe me'bus edene andolsun ki; eğer babam yeryüzündeki her günahkar için şefaat etse, Allah onun şefaatini onlar hakkında kabul eder.[260]

İkreme İbni Abbas'tan, O da babasından şöyle rivayet eder; Ebu Talib'in ölüm esnasında dudaklarının kıpırdadığını ve bir şeyler söylediğini gördüm. Kulağımı ağzına yaklaştırdığımda şunları söylediğini duydum; 'La ilahe illallah Muhammed Resulullah Ve'bni (oğlum) Ali Veliyullah ve vasiyyihi' Abbas Peygambere dedi ki; Ya Resulullah sevin, Ebu Talib kelimeyi söyledi.[261]

Ebu Bekir şöyle diyor; Ebu Talib, La ilahe illallah Muhammed Resulullah söylemeden önce ölmedi.[262]

Hz. Ebu Talib'in imanına delalet eden delillerden birisi de O Hazretin, Peygamber Efendimiz evlendiğinde okuduğu nikah hutbesidir. Zira O hutbe okuyucusunun iman ve tevhit ehli olduğunu açıkça göstermektedir. Hz. Ebu Talib'in okuduğu nikah hutbesi şudur; 'Allah'a hamd-u sena olsun ki bizi

İbrahim'in neslinden ve İsmail'in zürriyetinden kıldı. Bizleri emin kıldığı evinin yanına sakin etti ve bizleri insanlara hakim kıldı.'[263]

Hz. Ebu Talib bu hutbeyi okuduğunda Peygamber Efendimiz daha Peygamberliğe seçilmemiş idi. Ama hutbenin mefhumu O Hazretin tevhit ehli olduğunu açıkça göstermektedir.

Peygamber Efendimizin değerli sahabelerinden olan Ebuzer-i Gaffari şöyle diyor; Andolsun Allah'a Ebu Talib İslam getirmeden önce ölmedi.[264]

Hz. Ali (as.) şöyle buyuruyor; Allah'a yemin olsun ki; Abdulmuttalib oğlu Ebu Talib Müslüman ve Mümin idi. Kureyş'in Haşimoğullarına eziyet etmesinden ve onları kendilerinden uzaklaştırmalarından korktuğu için imanını gizliyordu.[265]

Hz. Ali babasına, ben Allah'a ve Resulüne iman getirdim, O'na itaat ediyorum ve O'nunla namaz kılıyorum dediğinde, Ebu Talib'in oğluna şöyle dediği nakledilmiştir; O seni iyilik ve hayırdan başka bir şeye davet etmez, ona icabet et.[266]

Acaba bir insanın evladını hayra ve iyiye yönlendirip de, kendisinin o yönlendirdiği şeye inancının olmaması nasıl düşünülebilir?

İbni Abbas'tan şöyle rivayet olunur, bir gün Ebu Talib oğlu Cafer'le Kabe'nin yanından geçerken Peygamberi ve Ali'yi de O'nun sağ tarafında namaz kılarken gördü ve Cafer'e şöyle dedi; Sende amcan oğlunun sol tarafında durarak namaz kıldı.[267]

Cabir b. Abdullah Ensari, Peygambere halkın, Ebu Talib'in kafir olarak dünyadan gittiğini söylediklerini arz ettiğimizde, O Hazret şöyle buyurdular;

Ey Cabir, Allah gaybı bilendir. Doğrusu Allah'u Teala beni göklere (miraca) götürürken arşa ulaştığımda üç nur gördüm. Süal ettim, ya Rabb'i bu nurlar nedir? Hitap geldi ve dedi ki; ey Muhammed bunlar Abdulmuttalib, amcan Ebu Talip baban Abdullah ve kardeşin Talib'in nurlarıdır. Dedim ki; ya Rabb'i bunlar hangi amelin gölgesinde bu makama vardılar? Şöyle buyurdu; bunlar kendi imanlarını gizleyip küfrü izhar ettikleri ve böylece öldükleri için bu makama vardılar.[268]

Mevzu bahsimiz olan Hz. Ebu Talib'in imanını niçin gizlediği geçen konularda açıklanmıştı.

Hz. Ali (as.) bir rivayette şöyle buyuruyorlar; Allah'a yemin olsun ki; Ahirette Ebu Talib'in nuru, Peygamberin, benim, Fatıma'nın ve Masum evlatlarımızın nurları hariç tüm mahluklatın nurlarından fazla gelir. Zira O'nun nuru bizim nurumuzdandır. Allah'u Teala bizim nurumuzu, Adem yaratılmadan binlerce sene önce yaratmıştır.[269]

Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor; Ashab-ı Kefh imanlarını gizliyor ve küfrü izhar ediyorlardı. Bunun için Allah onlara iki mükafat verdi. (Biri iman için diğeri de takiyye için) Ebu Talib'de Onlar gibidir. O da kalbindeki imanı saklıyor ve zahirde müşriklerle oluyordu.[270]

Ehl-i Sünnetin bazı büyük alimleri İslam-i meselelerde bir takım konularda insaf yolunu seçmiş ve gerçeklerden kaçmamışlardır. Cahiz (Ebu Osman Amr b. Behr Mutezili)

'El-Beyan ve-t Tebyin' adlı risalesinde Ehl-i Beyt imamlarının bir takım hakikatlerini zikredip, onlar hakkında kusur yapıldığında itiraf ettikten sonra Hz.

Ebu Talib hakkında şöyle diyor; O Peygamberin himayetçisi, yardımcısıydı ve aşırı derecede onu seviyordu. O'nun kefili ve kontrolcüsüydü. O'nun nübüvvetini ikrar ve risaletine itiraf ediyordu. O Hazretin (Peygamber) menakib ve mehdine dair bir çok şiir okumuştur...[271]

İbni Ebil Hadid şiirlerinde Hz. Ebu Talib'i şöyle methediyor;

'Eğer Ebu Talib ve oğlu olmasaydı
Din asla kaim olmaz ve sabitleşmezdi
Ebu Talib Mekke'de ona himayetçi oldu ve onu korudu
Ali de Medine'de ona himayetçi oldu
Ebu Talib Abdulmuttalib'in emriyle ona yaşamında kefil olmuş
Ali'de bu hizmetleri devam ettirmiştir
Ebu Talib ilahi taktirle öldü, ama üzülmemeli
Zira kendi güzel kokusu Ali'yi yadigar bıraktı
Ebu Talib Allah rızası için O'nun dinine hizmet etti
Ali O hizmetleri son noktasına getirip tamamladı"[272]

İbni EbilHadid, Hz. Ebu Talib'in iman ve ihlas dolu şiirlerinden naklettikten sonra şöyle diyor, Bu şiirlerin Ebu Talib'den südur etmesi tevatür haddine ulaşmıştır. Bu şiirlerin tamamının mefhumu bir anlam ve bir şeye delalet etmektedir. O da Muhammed'in risaletini tasdik etmektedir.[273]

Ehl-i Sünnet alimlerinden olan Ebul Fida, Hz. Ebu Talib'in ölmeden önce şehadet getirdiğine dair İbni Abbas'tan rivayet nakletmiştir.[274]

Ebu Talib'in ölüm esnasında şahadet getirdiğini bildiren rivayeti 'Şüberavi Şafii'[275] ve 'Şemsuddin Zehebi'[276] de nakletmişlerdir. Mezkur rivayetin yanısıra Şüberavi şu rivayeti de nakletmiştir. 'Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhafe İslam getirdiğinde, Ebu Bekir Peygambere şöyle dedi; Seni hak üzere Peygamberliğe seçene yemin olsun ki; Ebu Talib'in İslam-ı Ebu Kuhafe'nin İslam'ından daha fazla aydınlattı. Zira Ebu Talib'in İslam'ı senin gözlerini aydınlattı. Peygamber Efendimiz ona, doğru söyledin' diye buyurdu.[277]

Mescid-ul Haram'ın İmamı Allame Seyyid Ahmed b. Zeyni Dehlan şöyle diyor; Ebu Talib'in Peygamberi sevdiğine, O'nu koruduğuna dinin tebliğinde O'na yardım ettiğinde, O'nun söylediğini tasdik ettiğine, Cafer ve Ali gibi çocuklarını O'na itaata ve yardıma yönlerdiğine, O Hazreti mehfumu Peygamberi tasdik olan şiirleriyle methettiğine dair haberler tevatür haddine ulaşmıştır. O diyordu ki; O'nun getirdiği din haktır Hz. Ebu Talib'in meşhur sözlerinden birisi şudur: Muhammed'in dininin en iyi din olduğunu yakinen bildim.

Şemsuddin b. Fihar b. Mead Musevi, Hz. Ebu Talib'in imanı hakkında 'Kitab'ul Hüccet' diye bilinen bir kitap yazmış ve kitabın birinci bölümünde şöyle demiştir. 'İman nedir? İmam, lügatta tasdik demektir ve İslam-i kelamcıların görüşünde, kalben tasdik etmek ve dilde ikrar etmektir. Biz bir insanın imanını tanımak istiyorsak, iki yoldan başka yolu yoktur. Birincisi mükellef şahısın, Alah'ı, Peygamber'i ve dini öğretileri tasdik ve ikrar ettiğine ve dini hükümleri yaptığına bakacağız.

İkincisi ise, sözüne güvenilir birisinden O'nun hakkında haberler işiteceğiz. Şimdi biz her iki yoldan da Ebu Talib'in İslam ve imanını öğrenebiliriz. Zira

ondan geriye kalan şiirler tamamen açıkça O'nun Peygamberin nübüvvetine olan ikrar ve itirafını ve O'nu tasdik ettiğini göstermektedir. İnsanların O'nun hakkındaki haberlerine gelince, Peygamber ve Ehl-i Beyt imamları gibi insanlar O hazretin İslam ve imanından haber vermiştirler...[278]

Bazıları sual edebilir; Eğer Ebu Talib Müslüman'dı ise öyleyse, Peygamber O'nun cenaze kılınması için niçin emir vermedi? Veya O'nun cenaze namazından neden söz edilmez?

Bu tür şüphe ve sorular karşısında cevaben şunu ancak diyebiliriz ki; Peygamber Efendimiz Ebu Talib'in cenazesine namaz kılma emrini vermediler. Zira cenaze namazı daha o güne kadar teşri olmamıştı. Nitekim Allame Emini'den bu konuyu 'Ebu Davud, İbni Carud ve Hezime'den' nakletmiştir.[279]

Ebu Talib dünyadan gittiğinde meyyit namazı daha farz olmamıştı, işte bundan dolayı Peygamber Hatice ve Ebu Talib'in cenazelerine namaz kılmadı.[280] Ceziri'de şöyle diyor; O gün cenazelere namaz yoktu.[281]

Bunca inceleme ve açık delilden sonra, sormak lazım; Acaba böyle birisinin Müslüman olmayıp da müşrik olarak dünyadan gitmesi nasıl düşünülebilir?

Ne kadar şaşılacak şeydir ki; bugün Mekke'nin meşhur pazarının ismi 'Ebu Süfyan pazarı' olmuştur. Daha üzücü olanı ise 'Suudi Arabistan'da lise okullarında ki ders kitaplarından birisi 'Tarih-i İslam' kitabıdır. Ve bu kitabın bölümlerinden birisinin ismi ise şudur; 'Emir-el Müminin Yezid b. Muaviye'nin (reziyullahi anh) hilafeti'. Yukarıda ki; ibaret mezkur ders kitabındaki bölümün başlığıdır. Suudi kralları ve Vehhabi alimlerinin meşrebeleri Ebu Süfyan, Muaviye ve Yezidler olduğu için, onlar yeni genç nesillerini İslam'ın can damarları olan Peygamber evladı ile tanıştıracakları yerde, o can damarlarının canlıktan koparan Yezid gibi canileri tanıştırması uygun görmüşlerdir.

Hatta bunlar Hz. Ebu Talib'in imanında öyle bir bağnazlık ve taassuba kapılmışlar ki; O hazretin imanına dair bir şeyler söyleyip yazanları farklı gözlerde görmüşlerdir. Örneğin, son yıllarda Üstat Abdullah Henizi Hz. Ebu Talib'in iman ve ihlasından bahseden 'Ebu Talib Mümini Kureyş' adında bir kitap yazmıştır. Kitap yayınlandıktan sonra Emevi zihniyetine hizmet etmeye yeltenen oradaki alimlerin vasıtası ile Suudi yetkililerin tarafından zindana atılmıştır. Suudi yetkilileri onun sözlerinden ve inancından geri dönmesini istediklerinde o da bunu yapmamış ve dolayısıyla idamla cezalandırılmak istenmiştir. Daha sonra araya vesileler girince idam cezası hafifletilmiş ve ömür boyu hapse mahkum edilmiştir. Ama daha sonraları, Şia aleminin yegane müçtehitlerinden olan, Zamanının müçtehidi Merhum Ayetullah el-Uzma Burucerdi'nin gayretiyle hapisten kurtulmuş ama hapisten çıkarılmadan önce yine 80 kırbaçla cezalandırıldıktan sonra serbest bırakılmıştır.

Ehl-i Sünnet alimlerinin bazılarının, Ebu Talib iman getirmeden öldü sözüne sebep olan bir takım uydurma rivayetlerdir. Bu düzmecelerin bazıları, Ebu Talib'in ölüm anında iman getirdiği, bazıları asla iman getirmediği ve bazıları da şu an onun ateşte olduğundan bahsetmektedir. Ne yazık ki; bu tür düzmecelerde sadece Ehl-i Sünnet kaynaklarında naklolunmuştur. Bu tür düzmeceler Emevi tezgahının düzeninden geriye kalan acı hatıralardır. Onlar bu vesileyle Hz. Ali'ye

olan iftiharların tamamını unutturmak istiyorlardı. İslam tarihinin Emevi dönemine baktığımızda, Emevi tezgahtarları tarafından yeni dünyaya gelen çocukların isminin Ali bırakılması yasaklanmıştı. Ama ne yazık ki; Emevi dönemi son bulduktan sonra, o günden bu güne kadar bazı Ehl-i Sünnet alimleir Muaviye ve Yezid gibilerinin çizgilerinin dışına çıkmamış ve hatta Ebu Süfyan ve Seyyidi Şüheda Hz. Hamza'nın ciğerlerini yiyen Hinde'yi Müslüman olarak görmüşlerdir. İşte risalet ve Peygamberin yar ve himayetçilerinden olan Ebu Talib gibi bir müminin kafir olarak öldüğünü söyleyen bu tür bir zihniyettir.

Ehl-i Sünet kaynaklarında Ebu Talib'in iman getirmediğine dair en meşhur rivayet şu hadistir; Peygamber Efendimiz (güya) şöyle buyurmuştur; 'Doğrusu Ebu Talib suda ve biraz da ateştedir. Eğer ben olmasaydım o cehennemin en aşağı tabakasında yanacaktı.' Bu düzmece rivayet 'Zehhah' ismiyle meşhurdur.

Zehzah hadisi ve ona benzer düzmece rivayetler Şia usul ve kaidelerine göre merdud ve düzmecedir. Zira Ehl-i Beyt imamları ve Şia alimleri Ebu Talib'im iman, İslam ve İhlasında icma etmişlerdir. Nitekim, hadisler bölümünde, Ehl-i Beyt imamlarının Ebu Talib'in menfi yönünü bildiren rivayetleri reddettiklerini gördük.

Bunların yanı sıra bu tür rivayetler Ehl-i Sünnet usul ve kaidelerine göre de senetleri bozuk olan itibarsız rivayetlerdir. Zira rivayetin senedinde şu üç kişi vardır; Abdulmalik b. Ümeyr, Ahmed b. İbrahim Dureki, Süfyan-ı Sevri. Ehl-i Sünnet usul ve kaidelerine göre bu üçünün de rivayeti merduttur. Ehl-i Sünnet, Abdullah b. Ümeyri muzteribul hadis olarak görmüşlerdir. Bunun yanı sıra O Hz. Ali'nin muhaliflerindendir. Ahmed b. Hanbel onu yanlışı söylemekle taz'if etmiştir.

Ahmed b. İbrahim hakkında Hatib-i Bağdadi şöyle diyor; Yahya b. Müine Ahmed b. İbrahim sen ondan hadis naklettiğini zannediyor, dediklerinde şöyle cevap verdi; Ben asla ondan hadis yazmadım, zira o divaneler gibidir.

Hezebi 'Mizan'ul i'tidal' da Süfyan-ı Sevri hakkında şöyle diyor; O rivayetleri naklederken tedlis (aldatma) yapıyor ve pak olmayan yalancı kişilerden rivayet ediyordu.

Allame Meclisi şöyle diyor; Bu bab da bu tür rivayetlerin Senedi Muğiyre B. Şu'be'ye ulaşmaktadır. O da Ali ve hanedanının düşmanlarından birisi olmakla meşhurdur. Bu kişinin Ehlibeyt karşısında düşmanlığı güneş ışığı gibi aydındır.

Bütün rivayetlerin senedi Muğiyrenin dışında Urve b. Zübeyr, Zuhri ve Said b. Müseyyib'e de ulaşmaktadır.[282] Bunlarında Hz. Aliye karşı muhalefet ve düşmanlığı ispat olunmuştur. Neticede naklolunan rivayetlerdeki raviler Ehli Sünnet alimleri tarafından bile kabul görmemiş, yalancılık ve hadis düzmeceliği ile suçlanmışlardır.[283]

Hz. Ebu Talib'in imanını gizlediğine dair rivayetlerde naklolunmuştur. Daha öncede belirttiğimiz gibi, O Hazretin imanını izhar etmemedeki gayesi, Hz. Peygamberi daha iyi bir şekilde muhafaza ve himayet etmekti. Bu tür bir himaye o günün şartlarına göre bir taktik idi.

Şayet, Hz. Ebu Talib'in bu tavrı ve İslam'ını izhar etmemesi, bazı Ehl-i Sünnet alimlerini yanlışlığı düşürmüş olabilir. Dolayısıyla bu yanlışlığa düşenlerde o

Hazret küfür nispetini vermişlerdir. Bazen de bu konu etrafında şu şekilde Şia'lara itirazlar yağdırmışlardır. Eğer Ebu Talib Müslüman idiyse, öyleyse neden çocuklarının namaz kılması gibi onun da namaz kılması hiçbir yerde görülmemiştir. Peygamber Efendimiz bir toplantıda yakın akrabalarını İslam'a davet ederken, neden O ilk icabet edenlerden olmamıştır? Neden İslam adına yapılan hiçbir merasime katılıyordu?

Önceden de belirttiğimiz gibi, bu tür itiraz ve şüphelerin cevaplarını Ehl-i Beyt imamları vermişlerdir. Örneğin İmam Cafer Sadık (as.) bir hadiste şöyle buyuruyor; Doğrusu Ebu Talib kafirliği izhar edip kendi imanını saklıyordu. O vefat ettiğinde Allah'u Teala Peygambere, artık Mekke'de yaverin yoktur, Mekke'den dışarı çık, diye vahiy etti. Bunun üzerine Allah Resûlü Medine'ye hicret etti.[284]

Netice olarak diyoruz ki, Eğer Ehl-i Sünnet alimleri mezkur konuya insaf dairesi içerisinde bakacak olurlarsa Hz. Ebu Talib'in imanının yüksek bir mevkide olduğuna kanaat getireceklerdir. Ama ne yazık ki; bazı inat ve taassup ehli olanlar 'Zehzah' diye bilinen uydurma ve düzmece bir rivayete istinaden Peygamberin amcası ve himayetçisinin imansız olarak öldüğünü söylemişlerdir. Bu şahıslar inat ve taassup ehli olmasaydılar; hiç şüphesiz bu konuda onca sahih rivayetin içerisinden bir düzmece ve safsatasına istinat etmezlerdi. Ve kureyş'in mümine bu tür çirkinlikleri nispet vermezlerdi.

Son olarak diyoruz ki; Ebu Talib'in imanı hakkında çok bahis olmuş ve bu konu ünvanında ayrı-ayrı kitaplar yazılmıştır. Bu yazılan kitaplarda ise, Ebu Talib'in İslam ve imanı ispat olmamakta ve O yüce şahsiyetin kişiliği İslam ve Peygambere yaptığı hizmetleri ...konu olarak ele alınmıştır. O kitaplardan bir kaçı şunlardan ibarettir;

1-Ebu Talib Mümin-i Kureş, Abdullah Henizi
2-Esna-l Metalib fi Necatı Ebi Talib, Seyyid Ahmed Zeyni Dehlan
3-Şeyh-ul Ebteh ev Ebu Talib, Seyyid Muhammed Ali Al-i Şerefuddin
4-Eş-Şihab-us Sakıb, Şeyh Necmuddin
5-İman-ı Ebi Talib, Ebu Ali Kufi
6-İman-ı Ebi Talib, Merhum Şeyh Mufid
7-İman-ı Ebi Talib, Seyyid İbn Tavus
8-İman-ı Ebi Talib, Ahmed İbni Kasım
9-Bağyet-ut Talib, Seyyid Muhammed Abbas Tüsteri
10-Mevahib-ul Vahib fi fezail-i Ebi Talib, Şeyh Cafer Nakdi
11-El-Hüccet-u El-az Zahib ila tekfiri Ebi Talib Seyyid Fihar
12-Ebu Talib Şeyhu Ben-i Haşim, Abdul Aziz Seyyid-ul Ehl Merhum Allame Emin; Mükemmel bir esir olan El-Gadir'in yedinci cildinin sonlarında, Ebu Talib'in iman ve ihlasından bahseden 19 kitabın ismini zikretmiştir.

## ABDUL MUTTALİB VE EBU TALİB'İ ZİYARET ETMEK VE ONLARIN İMANI

Hz. Peygamber Efendimizin ceddi Abdulmuttalib ile Hz. Ali'nin babası Ebu Talib'in mezarı Mekke'de yanyanadırlar. Caferiler Mekke'ye müşerref olduklarında imkan dahilinde o iki şahsiyeti ziyaret ederler. Ama Ehl-i Sünnet buna önem vermiyor ve önem vermedikleri gibi bunların ziyaretlerini reva görmüyorlar.

Caferi alimlerinden birisi; Mekke'de emr-i bi'l maruf grubunun reisleriyle bu konu etrafındaki münazarısını şu şekilde anlatır;

-Reis: Siz Caferiler hangi sebeple Abdulmuttalib ve Ebu Talib'i ziyaret ediyorsunuz?

-Alim: Bunun bir sakıncası mı var?

-Reis: Abdulmuttalib fetret (Peygamberin olmadığı zamanlar) döneminde yaşıyordu. O zaman Peygamber sekiz yaşında olup Peygamberlik makamına ulaşmamıştı. Abdulmuttalib bu zamanda dünyadan gitti, o zamanda ise Tevhid dini yok idi. Öyleyse sizler hangi unvan ile onun kabrini ziyaret ediyorsunuz? Ebu Talib'e gelince O'da müşrik olarak dünyadan gitti ve müşrikinde ziyareti caiz değildir.

-Alim: Abdulmuttalib hakkında şunlar söylenebilir; Acaba hangi Müslüman onu müşrik olarak niteleyebilir? O kendi döneminde Allah'ı tanıyan bir muvahhit idi. O ceddi Hz. İbrahim'in dinine tabi oluyordu veya Hz. İsa'nın vasilerinden birisiydi. O Ehl-i Sünnet'in kitaplarında dahi naklolunan Ebrehe'nin ordusu meselesinde (ki Ebrehe Kabe'yi yıkmak için gelmiş ama Fil süresine göre hepsi helak olmuşlardı) Ebrehe'nin yanına gittiğinde Ebrehe ona şöyle dedi; 'Benim gözümde alçaldın. Zira sen develerini almak için buraya geldin ama mabedin, dinin ve yakınlarının olan Kabe'den söz bile etmedin!'

Abdulmuttalib O'nun cevabında şöyle buyurdu; Ben develerin sahibiyim ve bu evinde sahibi vardır, onu koruyacaktır.

Daha sonra Abdulmuttalib Kabe'nin kenarına gelerek Kabe'nin kapısının halkasından tutarak dua etti ve şiirler okudu; O Şiirlerden birisinin mefhumu şöyledir: Ya Rabbi herkes kendi ailesini korumaktadır, sende emin olan hareminin sakinlerini koru...[285]

Neticede, Abdulmuttalib'in duası müstecab oldu ve Allah'u Teala grup-grup kuşları gönderdi ve o kuşlar Ebrehe'nin ordusunu yerle bir ettiler. Kuran'ı Kerim'de ki fil süresinde bu olay hakkında nazil olmuştur.

Şia kaynaklarında naklolunur ki; Hz. Ali (as.) şöyle buyurdular; Andolsun Allah'a ki babam Ebu Talib, Ceddim Abdulmuttalib, Haşim, Ebdu Menaf asla puta tapmadılar. Onlar Kabe'ye doğru namaz kılıyor ve Hz. İbrahim'in dinine göre hareket ediyorlardı.[286]

Ama Hz. Ebu Talib'in imanına gelince.

1-Ehl-i Beyt imamlarının ve Şia alimlerinin icmasına göre O Müslüman ve mümin olarak dünyadan gitmiştir.

2-Ehl-i Sünnetin maruf ve tanınan alimlerinden olan İbni Ebil Hadid şöyle nakleder; Birisi İmam Seccad'tan Acaba Ebu Talib Mümin miydi? Diye sorunca, O Hazret evet diye cevap verdi.

Bir başkası ise şöyle sordu; Burada bazıları vardır ki; Ebu Talib'in kafir olduğunu söylüyorlar;

İmam Seccad (as.)'dan Onun cevabında şöyle buyurdu; Hayret onlar Allah Resulüne ve Ebu Talib'e yakışmayan nispetleri mi veriyorlar. Peygamber, imanlı bir kadının kafir bir erkekle evlenmesini nehyetti. Şüphesiz Fatıma Binti Esed İslam ve İmanda önde olanlarındandır. O ömrünün sonuna kadar Ebu Talib'in zevceliğiyle baki kaldı.[287]

2-Ehl-i Sünnetten olan bir çok ilim ve ravi şöyle nakletmişlerdir; Peygamber, Akil b. Ebu Talib'e şöyle buyurdular; Ben seni iki sebepten dolayı seviyorum;

1-Benimle olan yakınlık ve akrabalığından dolayı

2-Amcam Ebu Talib'in seni sevdiğin bildiğimden dolayı.[288]

Bu söz Peygamber Efendimizin Ebu Talib'im imanının olduğuna inandığını gösterir. Aksi takdirde kafirin, muhabbet ve sevgisinin hiçbir değeri yoktur ki; Peygamber bu sebepten dolayı akili sevmiş olsun...

-Reis: Ebu Talib'in imanı bu şekilde açıksa, peki öyleyse neden bizim alimlerimiz Ebu Talib hakında muhtelif sözler söylemişler ve bazıları da onun kafirliğini tasrih etmişlerdir? Bu karışıklığın sırrı nedir?

-Alim: Hakikat şudur ki; Muaviye'nin hükümeti döneminde Hz. Ali'ye sebbetme ve hakareti hatta namazların kunutunda bile reva görüyorlardı. Yaklaşık seksen yıl o Hazreti, minberlerinden lanetlediler. Ebu Talib'i kafir olarak kabullendirmek ve Ali'ye de kafir oğlu olarak tanıtmak için meçhul ve satılmış eller devreye girdi.

Bunu kesinlikle böyle bilin ki; bu düzmece rivayetler sizin kitaplarınıza aktarıldı ve zihinleri darmadağın etti. Aksine Ebu Talib'in iman meselesi tamamen açık olan bir şeydi.

Diğer bir sırrı da şudur; Ebu Talib İslam hedefi doğrultusunda ve Peygamberi iyi bir şekilde himayet etmek için usta bir taktik ile takiyye perdesi altında hareket ediyordu. Eğer o açık bir şekilde imanını izhar etseydi, bi'setin (peygamberliğin) başlangıcında asla o Hazreti iyi bir şekilde himaye edemeyecekti.

İşte bu nedenden dolayı çeşitli rivayetlerde Ebu Talib dinin hedeflerinin ilerlemesi için imanları gizleyen 'Mü'min-i Al-i Firavuna' ve 'Ashab-ı Kehf'e benzetilmiştir.

Tefsir-i İmam Hasan Askeri (as.)'da, İmam Hasan (as.)'ın şöyle buyurduğu naklolunur; Allah Peygambere, ben seni iki grubun vesilesiyle koruyacağım diye vahiy gönderdi. Gizlide olan grup ve aşikarda olan grup. Birinci grubun en üstün imamı Ebu Talib'tir ve ikinci grubunda en üstün imamı O'nun oğlu Ali'dir.[289] Okuyuculara ışık tutması dileği ile...

## HZ. FATIMA'NIN ÖFKESİ

Sayın okuyucu, konuya başlamadan önce kısaca Hz. Fatıma'nın hayatını inceleyelim, konunun anlaşılması için daha faydalı olacaktır.

Hz. Fatıma (s.a) Hz. Resulullah Muhammed Mustafa (s.a.a)'in Hz. Haticeden dünyaya gelen kızıdır. Peygamber efendimizin Peygamberliğinin beşinci yılı

Cemadiyel ahir ayının yirmisinde Cuma günü dünyaya gelmişlerdir. Hz. Peygamber efendimizin kızı Hz. Fatımaya olan muhabbet ve sevgisi vasıf edilmeyecek derecedeydi. O Hazret kızı Fatıma hakkında şöyle buyurmuştur; "Fatıma benim bir parçamdır, kim Fatıma'yı razı ederse beni razı etmiş ve beni razı edende Allah'ı razı etmiş olur. Kim Fatıma'yı gazaplandırırsa beni gazaplandırmış ve beni gazaplandıran da Allah'ı gazaplandırmıştır." Peygamber efendimiz şehir dışına bir yere sefere çıktığında en son kızı Fatıma ile vedalaşır ve seferden geri döndüğünde ise ilk önce Fatıma'nın yanına gider onunla görüşürdü.

Hz. Fatıma, Hz. Ali (a.s)'ın eşidir. Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur; "Ali olmasaydı Fatıma'ya eş bulunmazdı."

Hz. İmam Ali (a.s)'ın savaş meydanlarındaki en büyük yardımcılardan birisi eşi Fatıma idi. Hz. Fatıma Hz. Ali (a.s) evde bulunduğu veya bulunmadığı zamanlarda evi en iyi şekilde idare eder ve eşinin rızasını kazanırdı. Fatıma cennet gençlerinin efendileri, Peygamberin baharı olan Hasan ve Hüseyin'in annesidir. Hz. Fatıma'nın takva ve ibadetine gelince; Onun, bir çok geceleri sabahlara kadar ibadetle geçirdiği nakledilir. Her namazdan sonra okunması sünnet olan Fatıma't-uz Zehra'ya Peygamber tarafından bir hediye olarak öğretilen Fatıma'tüz Zehra tesbihatı (34 defa Allahu Ekber 33 defa Elhamdulillah 33 defa Subhanellah) O Hazretin ibadetteki yüce makamına bir işarettir.

Hz. Fatıma'nın mübarek ömrü 18 yıl gibi çok kısa bir süre olmasına rağmen ilimdeki makamı öyle bir dereceye varmıştır ki, Kur'anı Kerimin tefsiriyle ilgili buyrukları Hz. Ali tarafından kaleme alınmış bu vesileyle meydana gelen kitap kaynak kitaplardan biri olmuştur. Hz. Fatıma babası Hz. Peygamberin hedef ve daveti yolunda O Hazrete yardımcı olanlardan birisiydi. O Peygambere nispet olarak "Babasının Annesi" unvanı almıştır. Hz. Fatıma babasından sonra üç ay ve bazı rivayetlere göre altı ay bazısına göre de 95 veya 100 gün yaşamıştır. Hz. Fatıma Medine de vefat etti. Vasiyet üzerine geceleyin gizlice Hz. Alinin eliyle defnedildi, bu yüzden o Hazretin kabrinin yeri şimdiye kadar gizli kalmıştır.

Sayın okuyucu! Hz. Fatıma'nın öfkesi başlığı altında ele aldığımız konunun mefhumu şudur; Acaba Hz. Fatıma vefat etmeden önce kimlere öfkeli ve kızgındı, bu öfke ve kızgınlığın neticesi nedir.?

Buhari kendi Sahihinde Aişe'den, Fatıma dünyadan giderken Ebubekir'e kızgın ve öfkeliydi. Zira Ebubekir Onu Peygamberden kalan mirastan mahrum ettiğini nakletmiştir.

Aişe şöyle diyor; "Peygamberin kızı Fatıma Resulullah'tan kalan mirasını talep etti."Ebubekir ona dedi ki; Peygamber, biz miras bırakmayız diye buyurdular, bizden geriye kalan sadakadır. Bunun için Fatıma Ebubekir'e öfkelenerek ondan yüz çevirdi ve ölünceye kadar da onunla karşı karşıya gelmedi. Peygamberin vefatından sonra altı aydan fazla yaşamadı. Fatıma daima, Resulullah'tan Hayber ve Fedek'ten geriye kalandan ve Medine'deki mülkten kendi payına düşeni Ebubekir'den istiyordu. Ama Ebubekir vermekte diretiyor ve şöyle diyordu; Peygamberin amel ettiği şeyi ben terk edemem.[290]

Hz. Fatıma, Ebubekir'e öyle bir şekilde öfkeli ve kızgındı ki, Hz. Ali'den, vefatından sonra Ebubekir'in gelip cenazesine namazını kılmasına izin vermemesini istedi. Hatta cenaze merasimine katılmamasını bile istiyordu.

Buhari kendi Sahihinde bu hususta Aişe den şöyle naklediyor; Ebubekir Peygamberin mirasından ona bir şey vermedi, işte bunun için o Ebubekir'e kızgındı ve vefat edene kadar da onunla konuşmadı. Peygamberden sonra altı ay yaşadı, vefat ettiğinde eşi Ali onu gece defnetti. Ebubekirin ona namaz kılmasına izin vermeyip, kendisi ona namaz kıldı. [291]

Hz. Fatıma'nın Ebubekir'den mirası unvanında istediği Fedek Hicaz'da Yahudilerin ikamet ettiği bir köydü. Peygamber ve İslam ordusu Hayber kalesini büyük bir ihtişam ve şahametle fethettikten sonra, Peygamberin Fedek'te bulunan Yahudi düşmanlarının kalbini bir korku ve vahşettir ki, sardı. Bu sebepten dolayı savaş yapmamak için Peygamberle Fedek üzerinde anlaşmaya vardılar. Dolayısıyla Fedek Peygamber efendimizin şahsi mülkü oldu. Zira savaş ve kan dökme neticesinde alınmamıştı. Daha sonra Peygamber Fedeki ve Hayber'deki kendisine kalan Humsu ve diğer bir takım şahsi mallarını kızı Fatıma'ya bağışladı.

Ebubekir'e göre, Fatıma kendi hakkı olmayan bir şeyi ondan istiyordu. Ebubekir'in görüşüne göre, Fatıma babasından kalan mirasın hükmünü bilmediğinden dolayı ya cahildi veya da yalancıydı. Ama gerçek ve hakikatlere göre her iki ihtimalde Hz. Fatıma hakkında gayri mümkün olup bu tür ihtimaller hem o Hazrete hem de Resulullah'a karşı bir iftira ve ihanettir. Zira Fatıma öyle bir şahsiyet ve makama sahiptir ki, rivayete göre Allah'ın, onun gazabından gazap edeceği naklolunmuştur. Fatıma dünya ve cennet müminlerinin efendisidir. Allah onu her türlü günah, pislik ve çirkinlikten temizlemiştir. Buhari Sahihinde Peygamber efendimizin şöyle buyurduğunu nakletmiştir; Ey Fatıma mümin kadınlarının efendisi veya cennet kadınlarının efendisi olmaya razı değil misin.? [292] "Fatıma benim vücudumdan bir parçadır, onu gazaplandıran beni gazaplandırmiştır."[293] "Fatıma cennet kadınlarının efendisidir." [294] Hatta Fatıma'nın diğer kadınlar gibi normal bir kadın olduğunu ve hadislerde geçen faziletlerin onda olmadığını kabullensek bile, onun babasının insanlığın müjdecisi ve korkutucusu ve Allah'ın Resulü ve kocasının da Resulullah'tan sonra ümmetin en alimi olmasını inkar edemeyiz. Eğer durum Ebubekir'in söylediği gibiydi ise, acaba, Peygamber Efendimiz kızı Fatımaya miras hükmünü açıklamadı diye bilir miyiz.? Hal Ebubekir'in söylediği gibiydi ise peki neden sizinde, kabullendiğiniz gibi ümmetin en alimi olan Ali Fatıma'ya karşı gelip ona açıklık getirmedi! Eğer gerçekten Ebubekir'in söylediklerinin aslı olsaydı, Ali gibi birisinin Fatıma'ya açıklık getirmemesi o Hazrete yakışır mıydı.? Hayır, kesinlikle bu ihtimaller doğru değildir. Zira bu tür şeyler ne Peygamberlik makamı ile ne de risalet makamına en yakın olan Hz. Ali'nin konumu ile bağdaşır. Ama Fatıma'nın böyle olması mümkün değildir. Zira, Fedek'deki hakkının Ebubekir tarafından gasp olunduğunu duyunca bir grup muhacir ve ensarla Ebubekir'in yanına geldi ve öyle bir konuşma yaptı ki, oradakiler ağlamaya başladılar. O konuşmanın bir bölümünü sadece zikrediyoruz; "...Siz, bizim miras ve hakkımızın olmadığını iddia ediyorsunuz. Sizler cahilliye hükmüne mi tabi oluyorsunuz.? Yakin sahibi

olan imanlı İnsanların yanında Allah'tan başka kim daha iyi hükmedebilir. Yazıklar olsun sizlere ey Müslümanlar. Ey Ebubekir! Acaba Allah'ın kitabında senin babandan miras alman ve benim miras almamam var mı? Sen büyük bir töhmet vurdun. Daha sonra şu ayeti tilavet ettiler; "Muhammed ancak bir Peygamberdir. Ondan öncede Peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür yada öldürülürse, gerisin geriye mi döneceksiniz."?

Babamdan kalan mirasımı benden alırlarken sizler görüp, duyup sessiz mi kalacaksınız? Sizin buna karşı çıkmaya gücünüz var. Oysa sizler mazlumun davetini duyduğunuz halde buna cevap vermiyorsunuz..."[295]

Peygambere miras hakkında nispet verilen uydurma hadis, miras konusunun Peygamber hakkında icra olunmaması içindir. Ebu Bekir'inde kendisi bu konuda içtihat etmiştir. Oysa Kuran iki Peygamberin miras meselesinde buyuruyor ki; 'Süleyman Davud'dan miras aldı.'[296]

Kuran'ı Kerim Hz. Zekeriyya'dan bahsederken şöyle buyuruyor; 'O bana varis olsun, Yakup hanedanına da varis olsun. Rabbim O'nu rızana layık kıl. Ey Zekeriyya biz sana bir oğul müjdeleriz ki; O'nun adı Yahya'dır...'[297]

Yukarıdaki ayette geçen 'Yerisuni' (bana varis olsun) Peygamberliği miras alsın anlamında değildir. Zira Peygamberlik ve nübüvvet irsi değildir. Yukarıdaki ayetler Peygamber Efendimize nispet verilen hadisin uydurma olduğunu göstermektedir. Zira Peygamber Kuran'ın hilafına hiçbir şeyi söylemez. Zaten 'Kuran'la çakışırsa' hadisi de bunu gayet açık ve net bir şekilde ortaya koymuştur.

Bazıları diyorlar ki; Fedek'te ki ihtilaftan dolayı Ali Ebu Bekir'e biat etmedi. Hayır, kesinlikle bu doğru değildir. Ali Onu Peygamberin halifesi olarak görmediği ve kabullenmediğ için biat etmedi. Bu safsatayı savunanlara sormaz lazım; Peki, eğer Ali Fedek'teki ihtilaftan dolayı biat etmediyse, öyleyse biat etmeyen Salman-ı Farsi, Ammar Yasir, Miktad vs. gibi sahabeler neden Ebu Bekir'e biat etmediler.

Sayın Okuyucu! Konumuz Fedek dosyası olmadığı için, Fedek meselesine genişçe vermedik. Ama bu konuda İbni Ebil Hadid ile Üstadı Ali b. Elfan arasında geçen konuşmayı naklediyoruz;

İbni Ebil Hadid diyor ki; Ben üstadıma Fatıma'nın iddiasının doğruluğunu sorduğumda, O evet, Fatıma iddiasında doğruydu diye cevap verdi. Dedim ki; Halife onun doğru olduğunu bilmiyor muydu? Evet dedi.

Dedim ki; Öyleyse neden halife onun mutlak hakkını ona vermedi? Üstadım bunu duyunca gülümseyerek vakarlı bir halde şöyle dedi; O gün Halife, Fatıma doğru bir kadındır diye şahit istemeden, onun sözünü kabullenip Fedek'i geri çevirseydi, yarın Fatıma bu durumdan kocası Ali'nin yararına harekete geçip, halifeliğin kocası Ali'ye ait olduğunu söyleyecekti. Bu surette ise halife hilafet-i Ali'ye teslim etmek zorunda kalacaktı. Zira Ebu Bekir O'nun doğru olduğunu biliyordu. Ama istekler ve tartışmalar son bulsun diye O'nu kesin olan hakkından mahrum bıraktı.[298]

Netice olarak şu iyice anlaşılmaktadır ki; Peygamber Efendimizin aziz ve değerli kızı Hz. Fatıma'nın Ebu Bekir'e getirdiği deliller bir netice vermemiş ve

dolayısıyla Fedek Hz. Fatıma'dan alınmış oldu. Hz. Fatıma'da dünyaya gözlerini kapamadan önce, Ebu Bekir'e öfkeli ve kızgın bir halde bu dünyadan ayrıldı.

Bu konu inkar edilmesi bile mümkün olmayacak bir halde açıkça, hadis ve siyer kitaplarında mevcuttur.

## HZ. FATIMA'NIN ÖLÜMÜ CAHİLLİYE ÖLÜMÜ MÜDÜR?

Buhari kendi sahihinde İbni Abbas'tan Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu naklediyor; Hakim ve Emirine darılan sabretmelidir. Eğer bir veceb emiri aleyhine kıyam ederse, O'nun ölümü cahilliye ölümüdür.[299]

Sahih-i Müslim'de Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğu naklolunmuştur. Üzerinde biat olmadan ölen bir insan cahilliye ölümü gibi ölmüştür.[300]

Müsned-i Ahmed'de Peygamber Efendimizden şöyle naklolunmuştur; İmamsız ölen bir insan cahilliye döneminde ölen insanlar gibidir.[301]

Şia kaynaklarında da yukarıdaki hadisler şu şekilde naklolunmuştur; Kendi zamanının imamını tanımadan ölen bir kimse cahilliye döneminde ölmüş demektir.[302]

Yukarıdaki hadisler açıkça şunu gösteriyor ki, eğer bir insan İmam veya emire biat etmeden ölürse, bu tür bir insanın ölümü kesinlikle cahilliye zamanında ölen insanların ölüm hükmüne girer. Hadislerde geçen imam da her imam değil de şüphesiz itaati farz olan imamdır. İlahi şer'in emrine göre böyle bir imama itaat etmek gerekir.

Hz. Fatıma Ebu Bekir'e biat etmeden bu dünyadan gitti. Biat etmediği gibi ona kızgındı da. Hatta özellikle Ebu Bekir'in onun cenaze namazına ve defnine katılmaması için vasiyet etti.

Buhari Sahihinde Aişe'den şöyle nakleder; '...Peygamberin kızı Fatıma öfkelendi ve Ebu Bekir'' kahretti ve bu kahrı ölünceye kadar da devam etti. O Peygamberden sonra altı aydan fazla yaşamadı...' Dünyadan gittiğinde eşi O'nu gece defnetti ve Ebu Bekir'in O'na cenaze namazı kılmasına izin vermedi sadece kendisi O'na namaz kıldı.[303]

Acaba bir insan iddia edipte, Fatıma'nın yukarıda Peygamberden naklolunan hadislere, Halife Ebu Bekir'in yaptığı şeylere tahammül ve sabretmediği için O'na itaat etmediğini ve aksine itirazlar yağdırdığını ve O'na öfkelenip cenazesine ve defnine katılmaması için vasiyet ettiğini ve dolayısıyla o hadislere amel etmediğini söyleyebilir mi? Bu durumlar Fatıma'nın Ebu Bekir'in hükümet ve halifeliğinden değil bir veceb binlerce kilometre uzak olduğunu göstermektedir.

Öyleyse, Fatıma'nın ölümü cahilliye ölümüdür söylemek mümkün müdür?

Sayın Okuyucu! Peygamberin kızı Fatıma tüm Müslümanlarca, dünya ve cennet müminelerin efendisidir. Buhari Sahihinde bu konunun ispatında Peygamberden şöyle naklediyor; 'Ey Fatım mümin kadınların veya bu ümmetin kadınları efendisi olmaya razı değil misin?'[304]

'Fatıma cennet kadınlarının efendisidir.'[305]

Bunların yanı sıra Peygamber Fatıma'nın gazabı ile gazaplandığını önceden duyurmuştu. Bu demektir ki; Allah'ın gazabı Fatıma'nın gazap ettiği kişiye de

şamil olur. Nitekim hadiste Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğu naklolunmuştur. ‘Fatıma benim vücudumdan bir parçadır. Onu gazaplandıran beni gazaplandırmış demektir.’[306]

Öyleyse bu durumda Fatıma’nın ölümünün cahilliye ölümü olduğu nasıl mümkün olabilir? Ve bunu kim söyleyebilir? Neticede, naklolunan sahih hadislere göre, itaati farz olan imam veya halifeye biatsız ölenin cahilliye zamanında ölmüşler gibidir hali ile Fatıma’nın meselesi iki ihtimalin dışında değildir.

1-Fatıma cahilliye zamanının ehli gibi dünyadan gitmiştir ve Ebu Bekir’de itaati farz olan bir emirdir.

2-Fatıma’nın ölümü cahilliye ölümü değildir ve Ebu Bekir itaati farz olmayan bir emirdir.

Bu iki ihtimalden ikincisi doğrudur. Zira Fatıma Ebu Bekir’i Peygamberin halifesi ve itaati farz olan bir emir olarak kabul etmiyordu. Eğer Ebu Bekir gerçekten itaati farz ve Peygamberin halifesi olmuş olsaydı, Fatıma ona itiraz etmez ve gazaplanmaz ve cenazesine katılmaması için vasiyet etmezdi.

Peygamberden naklolunan hadisler sahih ve doğrudur ve Fatıma’da imamsız ve biatsız ölmemiştir. Ziar Fatıma’nın biat ettiği itaati farz olan imam Hz. Ali idi. Dolayısıyla Hz. Ali ve on bir evladı itaatleri farz olan imamlardır. Onlara biat ve itaat etmeyenlerinde ölümü cahilliye ölümüdür.

Bu araştırmanın okuyuculara ışık tutması ümidiyle...

## TEMETTÜ HACCI

Bu konunun izahına ve tarihsel boyutuna girmeden önce konuyu fıkhı boyuttan ele alıp bu konudaki görüşleri önce zikredelim. Ehl-i Sünnetin dört mezhebinin tamamıda ister Mekke’li, isterse de gayri Mekke’li olsun üç kısım olan hac içerisinden şahıs birisini seçmede muhtardır demişlerdir. İster temettü, ister kıran ve isterse de ifrad niyetini edebilir.

Ama Hanefi mezhebine göre Mekke’li olan birisinin temettü ve kıran haccını yapması mekruhtur.

Ehl-i Sünnet mezhepleri bu üç hac içerisinde hangisinin daha faziletli oluşunu da ihtilaf etmişlerdir. Şafii, ifrat ve temettü haccının kırandan daha faziletli olduğunu söylemiştir.

Hanefi Haccı kıranın o ikisinden daha faziletli olduğunu söylemiştir.

Maliki; ifrad haccının faziletli olduğunu savunmuştur.

Hanbeli ve Caferi mezhebine göre ise temettü haccı diğerlerinden daha faziletlidir.

Ama Caferi Mezhebine göre Mekke’nin 48 mil dışında olan birisine zaruretin dışında diğer haclar farz değil de temettü haccı farzdır.[307]

Bu konuda Allah’u Teala şöyle buyuruyor;

‘Kim hac yönlerine kadar umre ile faydalanmak isterse kolayına gelen bir kurban kesmek gerekir. Kurban kesmeyen kimse hac günlerinde üç gün memleketine döndüğü zaman yedi gün olmak üzere oruç tutar ki hepsi tam on

gündür. Bu söylenenler ailesi Mescid-i Haram civarında oturmayanlar içindir. Allah'tan korkun bilin ki Allah'ın vereceği ceza ağırdır.'[308]

İslam dininde bir umre vardır, bir de hac vardır. Hac ibadeti de üç kısma ayrılır. Haccı Kıran, Haccı İfrad ve Haccı temettü. Umre bütün yıl boyunca yapılabilecek bir ameldir. Onun amelleri ise şunlardan ibarettir. Mikatta ihrama girmek, tavaf etmek, tavaf namazı kılmak, safa ve merve dağları arasında say etmek, taksir (saç veya tırnakları kısaltmak) tavafı nisa yapmak ve tavafı nisanın namazını kılmak.

Haccı ifrad Mekke'nin 48 mil sınırları içerisinde olan Mekke ahalisinin yaptığı hacdır. Onlar hac aylarında kendi evlerinde ihrama girer ve Arafat'a meş'ara ve Mina'ya giderler ve oraların amellerini tamamladıktan sonra Mekke'ye dönerler, tavaf ederler, tavaf namazı da kıldıktan sonra say ederler ve sonrasında da umre yaparlar. Temettü haccı, Mekke'den uzak olan Müslüman'ların hac aylarında yaptıkları ibadettir. Bu da hem umre ve hem de hac amellerini içermektedir.

Onlar mikatta temettü haccının umresini ihramına girerler ve Mekke'ye giderler. Tavaf yaparlar, tavaf namazı kılarlar, Sefa ve Merve arasında say ederler ve en sonunda taksir yaparak ihramdan çıkarlar. Zilhecce ayının sekizine kadar Mekke'de kalırlar ve o gün hac ihramına girer ve Arafat'ta, Meş'ar'a ve mina'ya giderler, oraların amellerini yaptıktan sonra tekrar Mekke'ye dönüp hac tavafını yapar ve namazını kılar ve say ederler sonrasında tavafı nisayı yapar ve onun namazını kılarlar. Görüldüğü gibi bu umre ve haccın arasında ihramıyla haram olan şeylerin tamamı ona helal olduğu için bu hacca temettü haccı denilmiştir.

Haccı Kıran, hacıların kurbanlıkları mikattan kendileriyle birlikte götürdükleri hacdır. Bu haccın amellerinde aynen haccı ifrad gibidir.

Cahilliye döneminde Mekke ehli tüccar oldukları için, halka yılda iki defa Mekke'ye gelmelerini söylüyorlardı. Bunlardan birisi umre ve diğeri de zilhicce ayında hac ibadeti içindir. Onlar Umre ile Haccın birlikte yapılmasını söylüyorlardı. İbni Abbas cahilliye döneminden şu şekilde haber vermektedir; Onlar (cahilliye zamanındaki insanlar) hac aylarında umrenin yapılmasını yeryüzünde yapılan en büyük fesat ve günah biliyorlardı. Onlar şöyle diyorlardı; Develerin sırtının yarası iyileştikten, yollardaki izleri kaybolduktan ve sefer ayı bittikten sonra umre yapmak caizdir.[309]

Peygamber efendimiz Medine'ye hicret ettikten sonra birkaç defa umre yaptı. Ama hicretin onuncu yılında Müslüman olan Medine dışındaki kabileler ve Medine ehline hacca gitmek ve onun amellerini öğrenmek için hazır olmalarını istedi. İmkanı olan Müslümanlar bu daveti icabet ettiler. O yıl Peygamberle birlikte hacca gidenlerin yetmiş binden yüz otuz bine kadar olduğu söylenmiştir. Eğer bu rakamın en azını yani yetmiş binini kabullenecek olursak, o yıl Peygamber Efendimizin etrafında yetmiş bin Müslüman'ın gözü hac amellerini iyi ve detaylı bir şekilde öğrenmek ve onun gibi amel etmek için Peygamberdeydi. Kurbanlıklarını Peygamber gibi kendileriyle birlikte getirenler Medine'nin dışında (Abar Ali) haccı kıran niyeti ve diğerleriyle de haccı ifrad niyeti ettiler.

Medine ile Mekke arasındaki Akik vadisine vardıklarında Peygamber Ömer b. Hattab'a şöyle buyurdu; 'Allah tarafından bana umrenin hacda olduğu vahiy olundu. Ben kıyamete kadar umreyi hacca dahil ettim.'[310]

Bu hüküm, yani Mekke ehli olmayanlar için haccın umreyle birlikte olması ve haccı müfredin olmaması ilk defa Allah tarafından nazil oluyordu. Bu hükmün ilk tebliği olunduğu kişi ise Ömer b. Hattab'tır. Asfan'da Sürage Peygambere şöyle diyor; Hac hükmünü biz dünyaya daha yeni gelmişiz gibi bize beyan buyur. Yani hac önceden nasıldı, bizim bunlarla bir işimiz yoktur. Şu an ne yapmalıyız. Peygamber efendimiz şöyle buyurdular; "Allahu Teala bu Haccınıza umreyi de dahil etti. Mekke'ye girip, Kabe'yi tavaf ettikten, Safa ve Merve arasında say ve sonrasında taksir yaptıktan sonra ihramdan çıkacaksınız.[311]

Aişe şöyle diyor; Sahabelerin arasında bazıları Peygamberin emrine uydular bazıları ise o emri terk ettiler.[312] Peygamber Mekke yakınlarında bir yerde piyade olduğu zaman bu hükmü tekrar tebliğ edip şöyle buyurdular; "isteyen Mekke'ye geldiği ihramı umre ihramı için karar kılsın".[313]

Şunu iyice bilmek gerekir ki, Peygamber halk tarafından zor kabullenilen hükümleri yavaş-yavaş, tedricen beyan ediyordu. Zira Hac ve umrenin birlikte olması Kureyş muhacirleri için zordu. Önce Ömer'e ve sonra da Sürage'ye açıkladılar. Daha sonra da Mekke'nin girişlerinde tüm hacılara şöyle buyurdu; yanlarında kurbanlık getirmeyenler hac niyetini umreye bedel edebilirler. Burada vacip olduğunu buyurmadılar. Ama tavaf ve Safa- Merve arasındaki say'dan sonra Cebrail nazil oldu ve Peygambere hükmü getirdi. Peygamber Mervenin son sa'yında sahabesine şöyle buyurdu; yanında kurbanlığı olmayanlar bu haccın ihram niyetini umrenin ihramı niyetine dönüştürmeli ve taksirden sonra ihramdan çıkmalıdır. Surage tekrar Peygamberden sual etti; Bu işin böyle oluşu ve hac ile umrenin bir yoklukta birleştirilip yapılması sadece bu yıla mı aittir yoksa bu hüküm ebedi midir?

Peygamber Efendimiz iki elinin parmaklarını birleştirip tutarak iki defa şöyle buyurdu; Umre artık hacca dahil oldu.[314]

Peygamberle gelenlerin tamamı, Peygamberin bu işini gördüler ve bu hükmü Peygamberin ağzından duydular. Ancak Peygamberin kendisi yanında kurban götürdüğü için, O'nun haccı, haccı kırandı, bundan dolayı Peygamber ihramında baki kaldı.

Umreyi hac aylarında haram gören bazı Kureyş muhacirlerinin nazarında bu hüküm ağır geldi ve onları sıkılmaya başladılar. Bu yüzden Peygambere şöyle dediler. Şu an ihramdan çıksak neler bize helal olur? Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdular; Bu umre temettüsüdür. Yanında kurbanı olmayanlar, ihramdan çıksınlar ve artık her şey ona helal olur. Doğrusu umre artık kıyamete kadar hacca dahil olmuştur.

Başka bir rivayette Cabir'den Peygamberin şöyle buyurduğu naklolunmuştur; "İhramınızdan çıkınız, tavafı, sefa ve merve arasında sayı ve taksiri yapınız ve Mekke'de muhill (ihram dışı) olarak zilhecce ayının sekizine kadar bekleyiniz. Sonra hac için ihrama giriniz ve önceden yaptığınız bu ameli haccı temettünün umresi karar kılınız".

Onlardan bazıları şöyle dediler; Bizler mikatta lebbeyk dediğimizde hac için lebbeyk dedik, onu şimdi nasıl umre edebiliriz? Peygamber şöyle buyurdular; "Emrettiğim şeyi yapınız".[315]

Başka bir rivayette Peygamberin şöyle dediği naklolunmuştur; ihramdan çıkın ve kadınlarınızla birleşin. Bazıları itiraz ederek şöyle dediler; Bizimle Arefe arasında beş gün var, Peygamber diyor ki ihramınızdan çıkınız. (Bunu duyan Peygamber) ayağa kalkarak buyurdular ki; Bana bir grubun şöyle böyle dedikler haberi gelmiştir. Andolsun Allah'a ben onlardan daha iyi ve daha takvalıyım.[316] Onlar şöyle dediler; Ey Allah'ın Resûlü, acaba bizden birisinden meni döküldüğü halde Minaya mı gitsin? (eşiyle cinsel temasta bulunarak) Peygmaber (s.a.a) evet diye buyurdular.[317]

Peygamber tarafından umre-i temettünün tebliğ şeklini özeti yukarıdakilerden ibaretti. Şayet hiçbir hükmün tebliği Peygamberle ümmeti arasında bu hüküm kadar söz alış verişine sebep olmamıştır. Bu açıklıkla bu hüküm öyle bir şekilde konu edildi ki; bu hükmü kimsenin unutması mümkün değildir.

## PEYGAMBERDEN SONRA UMRE

Peygamber (s.a.a) Efendimizden sonra Ebu Bekir halife oldu. O haccı temettünün yerine haccı müfredi yaptı. Yani cahilliye dönemindeki Kureyş'liler gibi umre temettüsü olmaksızın hac ibadetini yaptı. Ama diğerlerine karışmıyordu. Ondan sonra Ömer halife oldu. O da haccı müfredi yaptı. Ama Ömer'in etkinlik ve gücü çoğalınca, Müslüman'lara hac aylarında sadece haccı müfredi yapmalarını ve umreyi de hac aylarının dışında yapmalarını emretti. Ömer tarafından Basra'ya vali olarak atanan Ebu Musa Eş'ari Basra ahalisi ile hac için Mekke'ye gelmişti. Onun kendisi meseleyi şöyle anlatıyor; Hacer-ül Esved ve Hz. İbrahim'in makamının yanında halka hac hükümlerini açıklarken, birisi gelip yavaşça şöyle dedi; Fetva verme, çünkü halife Ömer hac amellerinde değişiklik yaptı. (bunun üzerine ben halka şöyle) seslendim; Kime fetva verdiysem el çeksin. Emir-el Müminin size geldiğinde konuyu ondan soracak ve ona itaat edeceksiniz. Ömer geldiğinde ben şöyle dedim; Ey müminlerin emiri; hac amellerinde icat ettiğiniz bu şey nedir? Ömer sinirlenerek dedi ki; Eğer Kuran'a amel etmek istiyorsak, Kuran haccı tamamlamağa emretmiştir. Öyleyse sizler hac ile umreyi birbirinden ayırınız. Haccı hac aylarında ve umreyi de hac aylarının dışında yapınız. Çünkü Kureyş'in baharı yoktur. Onların baharı insanların etrafından yılda iki defa Mekke'ye gelmeleridir ki; bu vesileyle onların yaşamı düzen ve rahat içerisine girmiş olur.

Hz. Emir-ül Müminin Ali (as.) Ömer'e şöyle buyurdu; Peygamber hac ile umreyi birleştirdi. Halife bu sözün mantıklı olduğunu ve kendisinin ise bu söze bir karşılık bir cevabı olmadığını görünce, diğerlerinin de bu sözü söyleyerek itiraz edeceklerinin zannına kapılarak, mecbur kalmış ve zora başvurarak şöyle demiştir. Bu benim emrimdir. Peygamber zamanında helal olan iki mutayı ben yasaklıyorum ve amel edeni de cezalandıracağım. Bunlar, kadınlar mutası ve temettü haccının umresidir.[318]

Ehl-i Sünnet mektebinin Ömer'in rey ve sözünü tasdik ve doğrulamak için naklettikleri 'Peygamber haccı mufredi yapın emrini verdi' türünden rivayetlerin uydurma olduğu Ömer'in bu sözünden açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Bu konuda Hz. Ali kısa ve anlamlı sözüyle şunu açıklamış ve ispatlamış oldu ki; İslam'ın hakiki ve gerçek hükmü başka bir şeydir, halifenin içtihadı ise başka bir şey.

Ama bunlara rağmen, halife sinirli ve öfkeli bir tabiata sahip olduğu için kimse onun karşısında konuşmaya cesaret edemiyor ve onun emrinin tersine amel etmiyordu. İşte bunlardan dolayı İslam Peygamberinin buyurduğu haccı temettü ortadan kalkmış oldu. O zamandan sonra kim hacca gidiyordu ise, haccı mufred yapıyor ve haccı temettünün umresini yapmıyordu.

Ömer'in zamanı tamam oldu ve ondan sonra Osman halife oldu. Onunla Ebu Bekir ve Ömer'in sünnetine binaen biat ettikleri için, o da aynı şeyi uyguladı. Ama ikinci halife gibi bu konu üzerinde öfkeli, hassas ve sıkı değildi. Özellikle halifeliğinin ikinci yarısında ona karşı muhalefetler çoğaldığı için itiraz etme zeminesi bulunmuş oldu.

Hz. Ali (as.) İslam için bu fırsattan yararlanarak haccı temettünün umresinin hükmü hakkında onunla tartıştı.

Abdullah b. Zübeyr şöyle diyor; Hac günlerinde Osman ve Şam ehlinden bir grup Cuhfede idi. Söz umre temettüsünden açıldı. Osman şöyle dedi, Umreyi hac aylarından yapmayınız. Allah'ın evini yılda iki defa ziyaret etmek için umreyi geciktirmeniz daha iyi olur. Bu esna da müminlerin emiri Hz. Ali (as.) sahra da develerini otlatırken halifenin bu sözü O'na ulaştı. Bunun üzerin Hz. Ali (as.) gelerek halifenin karşısında durup şöyle buyurdu; Allah Resûlünün bıraktığı sünneti ve Allah'ın Kuran'da kullarına izin verdiği ibadetimi nehyediyorsun? Daha sonra Hz. Ali (a.s) oracıkta herkesin gözü önünde haccı temettü umresinin ihramına girdi ve Peygamberin emrettiği gibi hac ve umre için ikisine birden Lebbeyk dedi. Osman burada aşağı düşünce halka dönerek şöyle seslendi. Ben nehyetmedim sadece görüş bildirdim. İsteyen amel etsin ve isteyende terk etsin...[319]

Başka bir rivayette şöyle naklolunur; Ali ve Osman hac ibadetini yapıyorlardı. Yol arasında Osman temettüden nehyetti. Hz. Ali (as.) şöyle buyurdu, Osman binerken sizlerde bininiz. Daha sonra Hz. Ali gelerek onların önünde umre için Lebbeyk dedi. Onun ashabı da böyle yaptılar. Osman onları nehyetmedi, daha sonra Hz. Ali (a.s) Osman'a şöyle dedi, Duyduğuma göre sen Umreden men ediyormuşsun? Osman, evet diye cevap verdi. Hz. Ali (a.s) şöyle buyurdu; peygamberin umre için Lebbeyk dediğini duymadın mı? Osman, evet işittim, diye cevap verdi.[320]

Başka bir rivayette şöyle naklolunmuştur; Hz. Ali ve Osman Asfan'da karşılaştıklarında, Osman Umre temettüsünden men ediyordu. Bunun üzerine Hz. Ali (as.) şöyle buyurdu; Acaba Allah Resulünün yaptığı bir işimi nehyediyorsun? Osman, bizi bırak dedi. Hz. Ali ise seni bırakamam diye cevap verdi ve sonrasında hac ve umre için Lebbeyk dedi.[321]

Hz. Ali bu yöntem ve bu şekilde unutulmaya ve terk olunmağa yüz tutulan bu İslam hükmünü İslam-i topluma geri getirdi ve tahrif olunan İslam hükmünün gerçeklerini Müslümanlara aşikar etmiş oldu. Bunlardan sonra kendi hilafeti

zamanında rahat bir şekilde, karşısında engel olmaksızın bu şekilde amel ediyordu.

Ama o Hazretin şahadetinden sonra, Şam'da kendisi halife zanneden Muvavi'ye Peygamberin sünneti karşısında ilk üç halifenin sünnetini ihya etmek için gayret ve çaba sarfediyordu. Muaviye'nin çirkef çabaları hac konusunda da olmuştur. Zira O, bu meselede de haccı umreden ayırmak istiyordu. Ama Hz. Ali'nin açık ve net beyanatları bazılarının, Muaviye'nin sünneti nebeviyi unutturma ve Ebu Bekir ve Ömer'in sünnetini ihya etme çalışmalarına itiraz etmelerine ve aksine tebliğatlarda bulunmalarına sebep olmuştur.

Örneğin; Sad b. Vakkas umre ile haccı birlikte yapmıştır. Ama Muaviye'nin memuru Zehhak b. Kays, Allah'ın hükmünü bilmeyenden başkası hac ve umreyi birleştirmez demiştir. (Bunun üzerine) Sad ona şöyle demiştir. Kardeş oğlu kötü konuştun. Zehhak, Ömer b. Hattab'ın onu nehyettiğini söyledi. Sad ise şöyle cevap verdi. Peygamber böyle yaptı ve biz onunla birlikte hac ve umreyi beraber yaptık.[322] Oysa daha o zaman bu Muaviye kafirdi.

Yukarıdaki örnekte önemli olan nokta şudur ki; Muaviye'nin sözü ve emri karşısında bu şekilde cesaretle Allah'ın hükmünü açıklayan Sad Vakkas, Ömer'in döneminde Medine'den Mekke'ye hacca gidip, dönen ve Peygamberden bir hadis dahi nakletmeyen Sad Vakkas'tır. Onun Muaviye karşısında ki bu cesaretinin zeminesi Hz. Ali'nin sünneti Nebevi karşısındaki hizmet ve takındığı üslubundan doğmuştur.

Eğer Hz. Ali, Ömer'in karşısında Peygamber Efendimizin sünnetini söylemeseydi, Ömer'de mecbur kalıp, Peygamber hac ve umreyi beraber yapıyordu ama ben yasaklıyorum demezdi. Ondan sonra, Hz. Ali, Osman'ın karşısına dikilip İslam'ın asıl hükmünü beyan etmeyip, hac ve umre için Lebbeyk demeseydi halifeler karşısında Allah ve Resulünün hükmünü kim söylemeye cesaret edebilirdi?

Hz.Ali (a.s) bu hizmet ve gayretleri, Peygamberin sünnetini kendi kafalarınca değiştirmek isteyenlerin hedeflerini gırtlaklarında bırakmıştır. Elbette Ehl-i Sünnet kaynaklarında halifelerinin hedefleri doğrultusunda uydurma rivayetler naklolunmuştur. Örneğin, Hz. Ali (as.) güya oğluna demiştir ki; Evladım haccı mufred yap. Yani bir yolculukta umre ile haccı birlikte yapma.

Bu tür rivayetlerin düzmeceliğine en açık delil, daha önce naklettiğimiz bu konudaki Hz. Ali'nin tavır ve buyruklarıdır. Zira O Hazret bu tür düzmecelerin tam aksini söylüyor ve amel ediyordu.

Umrenin haccı temettü ile birlikte yapılmasını, öngören Ehl-i Sünnet kaynaklarındaki rivayetleri ve bu konuyu inceledikten sonra şunu açıkça anlayabiliyor ve görüyoruz ki; Ehl-i Sünnet arasında bazılarının özellikle de Vahhabilerin umre ile haccı bir arada yapmalarına bu konudaki hadisler ve o hadislerin ve bu amelinde günümüze kadar bu şekliyle bizlerle ulaşmasına, Hz. Ali (as.)'ın hizmet ve sünnet için göstermiş olduğu gayretleri sebep olmuştur.

Bu konu bizlere açıkça şunu gösteriyor ki; Peygamberin sünnetini öğrenmemiz gereken en yakın adres Ehl-i Beyt imamları ve Onların başlarında olan ilim

şehrinin kapısı Hz. Ali'dir. Bu adres ve yolun dışında sünnete ulaşmak isteyen, serap gören kişi hükmündedir.

## EHLİ SÜNNETTE MATEM VE AŞURA

Hicretin 50. Yılında, İmam Hasanın şahadetinden sonra, Iraktaki Şialar İmam Hüseyin'e mektuplar yazarak Muaviye'yi Müslümanların liderliğinden azletmesini istediler. Ama İmam Hüseyin Muaviye ile aralarında bir anlaşmanın olduğunu ve onu bozamayacağını bildirdi.

Muaviye yirmi yıl hükümeti boyunca, kendisinden sonra rezil, alçak ve tüm İslam-i ve İnsani değerlerden yoksun olan oğlu Yezidi başa getirme tasası ve planı içerisindeydi. Muaviye bu işiyle sadece İmam Hüseyin'le kendi arasında olan anlaşmayı bozmuş olmuyor. Bunun yanı sıra Ehli Sünnetin inanç ve itikadına ters düşen bir fiilide yapmış oluyordu. Zira Ehli Sünnete göre halifelik şura'ya bırakılmalı, maslahat ve takvada halife olmanın şartlarındandır. İslam tarihini geniş bir şekilde incelediğimizde İslamın omurgasına indirilen darbe ve İslam'da yapılan feci cinayetlere ilk imza atanın Muaviye olduğunu görmek mümkündür. Zira Muaviye'den sonraki Emevi, Abbasi ve Osmanlı halifeleri Muaviye'nin icat ettiği ve imza attığı yolu izlemiş ve bu vesileyle bir çok fitnelere, fesatlara ve cinayetlere sebep olmuşlardır.

Hicretin 60. Yılında kral Muaviyenin ölümünden sonra Yezid hükümeti ele aldı. Yezidin sarayı bütün fesatların, fücurların günah ve fehşaların merkezi haline gelmişti. Bütün Müslüman grupların itirafına göre o halkın karşısında açıkça içki içiyor, gece ziyafet ve oturumlarında anlamsız ve İslam inancına ters düşen Cahili ye şiirleri okuyan ve aşırı içkiden kendisini kaybediyordu. Bunlarda hiç de şaşılacak şey yoktur. Zira tarihçilerin de itirafına göre Nasrani birisinin kontrolü altında eğitilen birisinden ne beklenebilir ki!

Naklolunan rivayetlere göre o bir gün Cuma namazını Çarşamba günü ve sabah namazını da dört rekat olarak kılmıştır. Zira o sabah içkili ve sarhoş bir halde seccadenin başına geçmiştir. Yezidin hayatında bu tür rezalet ve siyah lekeleri görmek fazlasıyla mümkündür. Konumuz bu olmadığı için sadece işaret etmeği yeterli gördük.

İşte bu dönemde, daha yıllar önce İslam-ı yıkmak veya mesirinden uzaklaştırmak için atılan temeller Yezid ve hükümeti tarafından hedefine ulaştırılmak istenince, İmam Hüseyin yok olmağa yüz tutmuş ve mesirinden uzaklaştırılmış Muhammed-i İslam-ı asıl mesirine oturtmak için kıyam etmeyi bir zaruret görmüştür.

Bilindiği üzere Aşura günü (muharremin 10'u) Resulü Ekremin kızı Hz. Fatıma ve Hz. Alinin oğlu imam Hüseynin Kerbelada 72 yandaşı ile beraber hünharca şehit edildiği gündür. Böyle bir günde her Müslümanın Peygamber evladının katlediliş ve hunharca-canice öldürülmesi ardından matem tutması ve bu vesileyle o Hazreti, hedeflerini ve vermek istediği mesajlarını yaşamak ve yaşatması olağandır. İşte bu sebeplerden dolayı Caferilerin Peygambere ve Ehlibeyte olan muhabbet ve aşkları, onları Ehlibeytin umumen ve Hüseynin ise

hususen şahadet yıl dönümlerinde matem tutmağa sebep göstermiştir. Hatta Hindistan'da yaşayan putperestlerden bazı grupları dahi bu yaslı günü matemli geçirirler. Ama ne yazık ki, Hz. Hüseyin Peygamber efendimizin torunu olmasına rağmen ve Peygamberimizin de aşırı derecede sevgisine mazhar olmasına rağmen hatta ve hatta Ehli Sünnet kaynaklarında matem hadislerinin yer almasına rağmen onlar bu günü matem değil de bir bayram günü bilmektedirler. Matem günü bilmedikleri gibi de Muharrem aylarında Ehlibeytin ve Hüseynin acısı anısına yas ve matem tutan Ehlibeyt aşıklarıyla alay etmiş onların matemlerine asılsızlık nispetleri vermişlerdir.

Onlar asıl matem günleri olan muharremin ilk onu günü sevinçli ve neşelidirler. Kısaca Ehl-i Sünnetin görüşü şunlardan ibarettir; Muharrem ayının 10. Günü aşure pişirmek çok faziletli ibadetlerdendir. O gün eve ufak-tefek yiyecek alınır ise bir yıl boyunca o eve bereketten başka bir şey girmez. O gün fakir fukara sevindirilir. O gün gusledilirse bir yıl boyunca ufak-tefek hastalıklardan korunmuş olurlar. Hatta Mekke ve Medine'de ve bu bölgelerin civarlarında yaşayan bazıları aşura günlerinde birbirlerini bayram unvanında tebrik ederler. Bu günü sevinçli ve bayram günü olarak geçirenler şunu unutmasınlar ki; yüzyıllar önce aşura günü Yezid'in sevinç ve mutluluğuna şerik olmuşlardır.

Emeviler Birinci aşamada önlerinde olan en büyük engel Hüseyin'i, ortadan kaldırmaktan başka bir şey düşünmüyorlardı. Zira Hüseyin varlığı onların korkulu rüyası ve kabusu olmuştu. Yezid ve dolayısıyla Emevi'ler birinci aşamada bu hedeflerini gerçekleştirdikten sonra, gerçek kimliklerinin ortaya çıktığını görünce ve halkın hakikatleri öğrenip de başkaldırmaları endişesinden dolayı ikinci aşama ve taktiğe başvurdular. O da şudur; Yezid, Ubeydullah b. Ziyad ve Ömer Sa'd'a sitem etmeye başladı; Allah onları kahretsin ben Onlara Hüseyin'i öldürün diye emretmedim ki; ben Hüseyin'i yakalayıp bana getirin diye emrettim. Yezid'in bu planı da tutmadı. Bu arada halk Hz. Zeyneb ve Hz. İmam Zeynel Abidin'in ateşli konuşmaları neticesinde gaflet uykusundan uyanmış ve gerçekleri tüm çıplaklığıyla görmüş oldular. Dolayısıyla Emevi'lerin Peygamber zürriyesine yaptıkları insanlık tarihinin de bir leke olarak onların alınlarında kalacaktı.

Emeviler o lekeyi temizlemek ve olanları özellikle 'aşura' gününü unutturmak için o günü mukaddes bir bayram günü göstermeye çalışmış ve bu uğurda bir sürü düzmece hadis uydurmuşlardır. O hadisleri doğru bilerek nakledenlerde şunu unutmasınlar ki; Emevilerin düzen ve planlarına hizmet etmektedirler. Bugün Aşuranın mukaddes, sevinç, neşe ve bir bayram günü olduğunu varsayan sözlerin tümü o çirkef planın bir kalıntısıdır.

Ehl-i Sünnetin bu günü bayram olarak kutlaması birbirlerine tebrik arzetmeleri kendilerine göre şu sebeplerdendir.

'O gün yerin ve göğün yaratılması, Hz. Adem'in tevbesinin kabul edilmesi, Hz. Musa'nın Firavun'un şerrinden kurtulması, Firavun'un helak olması, Hz. İbrahim'in dünyaya gelmesi, Hz. İbrahim'in ateşten kurtulması, Hz. Eyyüb'ün hastalıklardan şifa bulması, Hz. Yunus'un balığın karnından kurtulması ve Hz. Nuh'un gemisinin karaya oturması vb... Daha önce de belirttiğimiz gibi bu tür rivayetler Ben-i Ümeyye tarafından, Kerbela kıyamının ve O günün matem

havasından çıkıp bayram havasına dönmesi hasebi ile uydurulmuş olan düzmece rivayetlerdir.

Faraza bizim uydurma ve düzmece diye nitelendirdiğimiz rivayetler doğru dahi olsa, bu tür rivayetlerin hiçbirisi o günün bayram olması anlamına gelmez. Yine bu rivayetleri doğru varsayalım ve o günde İmam Hüseyin'in mel'un Yezid'in emri ile canice katledildiğini tarih göstermiştir. Öyleyse Hz. Hüeseyin'den sonra matem günü olması doğal değil midir? Acaba o gün Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hz. Fatıma hayatta olsalardı ve o gün bu olaylar gerçekleşmiş olsaydı onlar o günü bayram olarak kutlarlar mıydı?

Burada isterseniz konuyu biraz daha açalım. Varsayalım ki insanın bir çocuğu herhangi bir ayın beşinde dünyaya geldi. Anne ve baba doğal olarak her o ayın beşi olduğu zaman tebrikleşir veya o günü daha bir sevinçle geçirirler. Bu her yıl böyle olur. Daha sonra o ayın beşinci günü diğer bir çocukları ölür ise gelecek yılda aynı doğum günü sevincini paylaşırlar mı? Artık o günde öz evlatlarının ölümünü görmüşlerdir. Dolayısı ile sevincin yerini hüznün olması gayet doğaldır. Ama ne yazık ki, insan bunu üzülerek söylemek zorunda kalıyor ki; matem günü olması gereken günü çokları bayram diye kabullenmiş, kabullenmezse bile o günde matem adına kılını bile oynatmamıştır. Örneğin; Ehl-i Sünnet Emevileri taklit edip Ehl-i Beytin imamet ve vilayetlerini kabullenmedikleri veya ayrı bir tarzla söyleyecek olursak Şiaları sevmediklerinden dolayı bu günü matem olarak değil de bayram olarak kabul etmişlerdir.

Bu günü bayram olarak kabullenmeyen sözde bazı Ehl-i Beyt dostları da bu günü diğer günler gibi normal olarak geçirmişlerdir.

Oysa bütün hadis kaynaklarında özellikle de Ehl-i Sünnet kaynaklarında, Hz. İmam Hüseyin'in şehadeti münasebeti ile ilgili matem hadisleri mevcuttur. O hadislerden bazıları şu unvanlar altında genelleme olarak şunlardan ibarettirler; Cebrail'in, Hz. Hüseyin'in şehit olacağı haberini Peygambere vermesi ve Kerbela toprağından bir miktar Peygambere getirmesi hakkında 17 hadis nakletmişlerdir. Hz. İmam Ali (as.)'ın İmam Hüseyin'in şahedetini önceden haber vermesi hakkında 6 hadis, Resulullah'ın emri ile İmam Hüseyin'e yardımın vacip oluşu hakkında bir hadis, Resulullah'ın İmam Hüseyin'in katillerini lanetledikleri hakkında da 8 hadis, Peygamberin Kerbela toprağından Ümmü Seleme'ye vermesi hakkında 5 hadis, Cin taifesinin Hz. Hüseyin'in mateminde ağlaması hakkında 5 hadis, o gün gökyüzünün kararması, gökten kan yağması, şafağın kızarması, Yezid askerlerinin yiyeceklerinin toprak olması, Beyt'ul mukaddes, Şam, Horasan, Kufe'nin dar-ul emmaresinin duvarından kan kaynaması hakkında toplam 26 hadis nakletmişlerdir.

Biz bu tür hadislerden sadece bir kaçını nakledeceğiz;

Ahmed b. Hanbel kendi müsnedinde şöyle nakleder;

'Hüseyin öldürülmesinde gözleri yaşlanan veya bir damla göz yaşı dökene, Hak Teala cennete yer verir....'[323]

Tefsir-i Taberi'de 'Gök ve yer onların ardından ağlamadı'[324] ayetinin tefsirinde şöyle naklolunmuştur; Hüseyin İbni Ali öldürüldüğünde gökyüzü ağladı ve onun ağlaması onun kızarmasıydı'[325]

Salebi kendi tefsirinde bu rivayeti Suddi'den şu şekilde nakletmiştir;

'Hüseyin öldürüldüğü günler (gökten) bize kan yağdı.'[326]

İbni Hacer Hafız Ebu Naim'den şöyle rivayet eder; 'Hüseyin öldürüldüğünde gökyüzü kan yağdı. Sabahladığımızda bizim saksı ve testilerimiz kanla doluydu.'[327]

İbni Esir Şafii 'Kamil-ut Tevarih' de şöyle rivayet ediyor;

İmam Hüseyin katlinden sonra iki veya üç ay güneşin doğuşundan yükselişine kadar halkın duvarları kana bulanıyordu.[328]

İbni Hacer, Sevaik-ul Muhrika da şöyle nakleder; Hüseyin öldürüldüğü gün gündüz vakti yıldızlar gözükürcesine hava kapkaranlık oldu. Hüseyin'in kesik başını İbni Ziyad'ın evine getirdiklerinde o evin duvarlarından kan akmaya başladı. O gün olan esrarengiz şeylerden biriside, o gün hangi taş yerinden kaldırılsaydı altında taze kan görülüyordu.[329]

İbni Cevzi Hanbeli, İbni Sirin'den şöyle rivayet eder; 'Hüseyin'in öldürülmesinden sonra dünya üç gün boyunca karanlık oldu.'[330]

Tefsir-i Salebi'de İbni Sirin'den şöyle rivayet olunur, Hüseyin katloluncaya kadar şafaktaki kızıllık yok idi.[331]

Celaleddin Suyuti Durrul Mensur adlı tefsir kitabının c.5, s.749'da şöyle nakleder. 'Hüseyin öldürülünce gökyüzünün derinlikleri dört ay boyunca kızıllaştı.'

İbni Cevzi Hanefi bu tür rivayetleri naklettikten sonra şöyle diyor; Kızıllığın meydana gelmesindeki hikmet şundan ibarettir; Bizim gazap ve öfkemiz yüzümüzün kızarmasında tesir etmektedir. Allahu Teala cismiyyetten münezzeh olduğu için, onların (Hüseyin katillerinin) günah ve kusurlarının büyüklüğünü belirtmek için gazabını ufuktaki kızarıklıkla semaya yansıtmıştır. [332]

Fazil Muhammed b. Yusuf Zerendi Şafii "Nezm-u Dürer" adlı eserinde şafağın kızarmasına dair İbni Cevzinin yorumunu naklettikten sonra şöyle diyor; "Yine İbni Cevzi şöyle demiştir; Bedir savaşında Abbas esir düştüğünde, Peygamber onun feryadını duyduğu zaman sabaha kadar uyumamıştı. Acaba Hüseynin feryadını işitseydi nasıl olurdu? Hamza'nın katili vahşi Müslüman olduğunda Hz. Peygamber şöyle buyurdu; Kendini benden sakla, zira ben dostların katilini görmek istemiyorum. Öyleyse O Hazret Hüseynin katilini veya onun öldürülmesine emredeni, ve ailesini deveye bindirerek esir alanı nasıl görmeğe tahammülü olacaktır.?[333]

Zerendi mezkur kitabında Ümmü Seleme'nin, bir cinden Hüseyin için ettiklerini duyduğunu nakletmiştir.[334]

Bunca rivayet ve bunca senet ve delil yanı sıra, hatta gayri Müslimler dahi Hüseynin matemine dair şiirler yazmış ve demeçler vermişlerdir. Onlardan sadece bir kaçını örnek olarak zikrediyoruz. İngiliz doğu bilimcisi profösör Edvard Bron şöyle diyor; Acaba Kerbela hakkında bir söz duyup da kalbi hüzünlenmeyen bir İnsan olabilir mi? Hatta gayri Müslimler dahi bu temiz ruhun altında gerçekleşen savaşı inkar edemezler.[335]

Alman felsefecisi Marbin İslam siyaseti adlı eserinde şöyle diyor; Eğer bir İnsan tarihi iyi bir şekilde araştıracak olursa şunu gayet iyi bir şekilde anlayacaktır

ki, Hüseyin kıyamı ve şahadeti vasıtası ile ceddinin dinine ve İslam kanunlarına hayat vermiştir. Eğer o kıyam o şekilde gerçekleşmeseydi bugünkü İslam başka bir İslam olurdu.[336]

Meşhur Mesihi yazar Corci Zeydan şöyle diyor; İmam Hüseynin süt içen yavrusu Ali Asker onun mazlumiyetini tüm dünyaya duyurmuştur. Zira Yezidiler biz kendimizi korumak için savaştık dediklerinde, vicdan ehli onlara şu cevabı verecekti; Öyleyse o çocuk size kılıç mı çekti siz onu hünharca şehit ettiniz.[337]

Hindistanın özgürlükçü lideri İndra Gandi şöyle diyor; Ben Hindistan halkına yeni bir şey getirmedim. Sadece Kerbela kahramanının hayatını okuyup ondan aldığım neticeleri Hindistan halkına armağan getirdim. Eğer biz Hindistan'ı kurtarmak istiyorsak Hüseynin gittiği yolu gitmeliyiz.[338]

Napolyon Bnapart İmam Hüseynin kıyamı hakkında şöyle diyor; Bizler toplumsal veya siyasi bir iş için toplantı yapmak istediğimizde bir çok zorluklarla on binlerce davetiye kartı bastırıp o kartları zorluklarla on binlerce İnsana dağıtıyoruz. Netice de on bin davetliden sadece bin tanesi davete icabet ediyor. Dolayısıyla iş tamamlanmıyor ve kesin bir karara varılmıyor. Ama Şialar evlerinin önüne astıkları matemi andıran siyah bayraklar ile biz azizimiz Hüseyin'e matem yapmak istiyoruz diyorlar ve iki saat içerisinde on binlerce insan bir mecliste bir araya toplanıp bütün mezhebi siyasi ve toplumsal sorunlarını konuşup onları hallediyorlar. İşte bu imam Hüseyin'in kıyamının faydalarından sadece bir tanesidir.[339]

Fransız şark (doğu) bilimcisi Juzef İslam ve Müslümanlar adlı kitabında şöyle diyor; İslam'ın ilk asırlarında Şia Ehl-i Sünnete nazaran çok azdı. Şianın az olmasında iki sebebi olabilir;1- Kudret ve hüküm diğerlerinin elindeydi. 2-Zalim ve asi hükümdarlar Şiaları daima öldürüyor ve onların mallarını yağmalıyorlardı. Ama daha sonraları Şialar takiyye vasıtası ile canlarını korumaya başladılar. Neticede düşman onları öldürmek için bir bahane bulamadı. Şialar gizlice matem merasimleri düzenleyip Hüseyin'in musibetlerine ağlıyorlardı. Bu duygu ve kalbi sıcaklık şiaların ruhuna yerleşti ve yavaş-yavaş çoğalıp ilerlediler...Neticede Timar'dan sonra saltanat Safevilerin eline düştü ve İran Şianın merkezi haline geldi. Fransa'nın yapmış olduğu nüfus sayımına göre Şialar, dünya Müslümanlarının altıda birini oluşturmaktadırlar. Şianın kısa bir zamanda buraya ulaşması şunu gösteriyor ki; bir iki asır sonra Şia diğer mezheplerin önüne geçecektir. Bu ilerlemedeki en büyük ve önemli sebep Hüseyin'in matemini canlı tutmaktır...Hindistan'daki Şiaların fazla oluşunun nedeni Hüseyin'in matemini yaşamalarıdır. Evet Şia, mektebini zor ve kılıç ile ilerletmedi aksine, Şia bu dereceye eseri kılıçtan daha keskin olan söz ve tebliğ vasıtasıyla ulaştı.[340]

Alman doğu bilimcisiMarbin 'Siyaseti islam' adlı kitabında şöyle diyor; Bizim bir takım tarihçilerimiz gerçeklerden habersiz olması Şianın yapmış olduğu yas merasimine delilik nispetini vermesine sebep olmuştur. Ama hakikatte bunlar boş konuşmuş ve Şialara iftira atmışlardır. Biz milletler arasında Şia kadar heyecanlı ve ateşli bir grup görmedik. Çünkü Şialar yas merasimlerini yaparak siyasetlerini akıllı bir şekilde gerçekleştirmiş ve faydalı mezhebi hareketler ortaya çıkarmışlardır... Siz Hindistan'a bakınız, yüz yıl bundan önce Hindistan'daki

Şialar parmakla sayılacak kadar azdılar. Ama bugün Hindistan'daki Şialar mezhebi açıdan üçüncü derecededirler ve aynı şekilde diğer bölgelerde böyledir. Bizim tarihçilerimizin Şia ve başkaları hakkında güzel bir araştırma yapması ve onların yaptıklarına delilik nispeti vermemeleri gerekir. Benim inancıma göre İslam'ın bekasına ve Müslümanların ilerlemesine sebep olan Hüseyin'in şehadetidir... Bu merasimler onların arasında olduğu müddetçe onlar asla zillet altına girmeyeceklerdir... Gerçekte Şialar bu vesile ile birbirlerine mertlik ve cesaret dersi verip şöyle diyorlar; Eğer sizler Hüseyin Şiası iseniz, şeref ve haysiyet istiyorsanız, Yezid ve Yezidilerin sultası altına girmeyiniz, zillet ve utancı kabullenmeyiniz... Evet böyle bir millet en yüce derecelere ulaşmaya layıktır...[341]

İngiliz doğu bilimcisi Edvard Bron 'Tarih-i Edebii İran' adlı eserinde şöyle diyor; Yezid'in saltanatı üç buçuk yıl sürdü.

Birinci yıl Hüseyin İbni Ali'yi katletti. İkinci yıl Medine'ye saldırıp orayı yerle bir edip yağmaladı. Üçüncü yıl ise Kabe'ye saldırdı.

Bu üç faciadan, özellikle Hüseyin İbni Ali'nin katlinden dolayı bütün alem sarsıldı. Bu sarsılma kin, nefret ve buğzdan ibaretti. Ruhunda azda olsa duygusu olan bir insan, o gamlı olayı duyduğu zaman üzülmemesi mümkün değildir. Hüseyin'in öldürülmesinden önce zamanın insanlarında sessizlik vardı. Ama onun katlinden sonra insanlar gaflet uykusundan uyanıp zalimlere karşı harekete geçtiler.

...Her yıl Muharrem ayının onunda İran, Hindistan, Türkiye, Mısır ve dünyanın neresinde Şia varsa Kerbela musibetini yaşayıp onu canlı tutuyorlar. Başka bir mezhepten dahi olsa, Şiaların mezhebi duygularının yüce hakikati olan yas merasimlerini görüp de etkilenmeyen olabilir mi?

Ben bu faciayı genişçe anlatmak istemiyorum. Zira hadsiz bir elem, gam ve sınırsız bir vahşet ve nefret verici bir şeydir. Gerçekte İslam'da bundan daha vahşetli bir olay olmamıştır... Bu işte parmağı olan veya bu işe emir veren veya bu olayın olmasına sevinenlere Allah lanet etsin ve onların tövbesini kabul etmesin, Allah bu tür insanları ziyankarlar zümresinin içine soksun.[342]

Bunca rivayet, delil ve sadece bir kaçını zikrettiğimiz batı bilimcilerinin Hüseyin'in katledilmesinde duydukları esef ve hüzünden dolayı isimlerini ümmeti Muhammed bırakıp da bu acılı günü matem yerine bayram görenlere ve dolayısıyla sünneti Muhammed'e tabi olduklarını zannedip de gerçekte sünneti Emeviye tabi olanlara şaşarız doğrusu. Bu tür zihniyetler kendi dünyalarında Aşurayı hakikatinden saptırmakla kalmadıkları gibi, hakikati matem ve yas olan Aşura günün matem ve yasını yaşayanlar da alaycı ve iftiracı gözlerle bakmışlardır.

Bunların yanı sıra, birde bu günde oruç tutulmasının çok sevap olduğunu söylemişler, bu sözlerini ve inançlarını da ne yazık ki, Ehl-i Beyt dostu olan bazı Alevi çevrelere de inandırmışlardır.

Ehl-i Sünnetin Aşura orucuna bakışı şunlardan ibarettir; İslam fıkhı ansiklopedisi adlı fıkıh eserinde şöyle geçer; 'Nafile oruç ittifakla aşağıdaki günlerde tutulur...7-Muharrem ayının dokuzuncu ve onuncu günlerinde oruç

tutmak sünnettir. Çünkü İbni Abbas'tan merfu olarak rivayet edilen bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır; 'Gelecek seneye varırsam aşura gününde oruç tutmak müekked sünnettir. Çünkü Hz. Peygamber şöyle buyuruyor; Allah'tan aşure orucunun önceki senenin günahlarını örteceğini umarım. Aşure orucunun farz olmamasının sebebi, Buhari ve Müslim'de rivayet edilen şu hadisi şeriftir: Bu gün Aşure günüdür. Bu günde oruç tutmak sizlere farz olmamıştır. Dileyen oruç tutsun, dileyen tutmasın. Aşure gününde oruç tutmayı emreden hadisleri kuvvetle müstehap olduğu manasında almışlardır.

Aşure gününde oruç tutmanın hikmeti ise İbni Abbas'ın şu sözleridir. Resulullah Medine'ye gelince Yahudilerin Aşure gününde oruç tuttuklarını gördü ve: Bu oruç nedir? Diye sordu. Kendisine şöyle cevap verildi. Bu gün iyi bir gündür. Allah Teala bu günde Musa ile İsrailoğullarını düşmandan kurtarmıştır. Bu sebeple Musa bu günde oruç tutmuştur. Hz. Peygamberde, ben Musa'ya sizden daha yakınım buyurdu ve bu günde oruç tutulmasını emretti.

Kişi Aşure günü ile birlikte dokuzuncu günde oruç tutmamışsa, Şafiilere göre bu gün ile beraber on birinci günde oruç tutmak sünnetir. Hatta İmam Şafii el-Ümmue vel imla adlı eserlerinde üç günde (dokuzuncu, onuncu ve on birinci gün) oruç tutmanın müstehap olduğunu açıkça belirtmiştir. Habeniler ise, eğer Müslüman ayın ilk gününde şüpheye düşerse, o zaman üç gün oruç tutması gerektiğini zikretmişlerdir. Böyle olunca dokuzuncu gün ile onuncu günde kesin olarak oruç tutmuş olur. Çünkü muharremin dokuzuncu ve onuncu günleri muharrem ayının en hayırlı ve faziletli günleridir.[343]

Ne yazık ki; yukarıdaki inanç ve sözler Ehl-i Beyt dostu olan bazı Alevi kesimlerde yansımıştır.

Öncelikle şunu belirtelim ki; bazı fetvalarda aşure orucunun sünnet olduğu geçmiştir. Sormak lazım, acaba bu sünnet Peygamberin mi sünnetidir yoksa Emevilerin mi? Biz diyoruz ki bu sünnet Peygamberin sünneti değildir. Zira eğer Peygamberin sünneti olmuş olsaydı, peygamber tarafından ilmin kapısı diye tanıtılan Hz. Ali bu doğrultu da bir şeyler buyurmuş olmalıydı. Bu olmadığı gibi diğer Ehl-i Beyt imamlarından Aşura günü orucunun yanlışlığına dair hadisler naklolunmuştur. Ehl-i Sünnet kaynaklarında merfu unvanında naklolunan rivayetler vahyin ve ilmin hazinesi olan Ehl-i Beyt imamlarının buyruklarıyla çakışmaktadır.

İbni Abbas'ın Aşura gününün orucunun hikmetine dair naklettiği rivayete gelince; Öncelikle şunu belirtelim ki; Peygamber Allah'a uymak ile görevliydi, Yahudilere değil. Aksine Yahudilerin Peygambere uymaları gerekir. Ama İbni Abbas'ın rivayetinde Peygamberin Yahudilere uyduğu görülmektedir.

Diğer bir husus ise Peygamberin o günün anlam ve önemini bilmeyip Yahudilerden öğrenmek istemesi mümkün değildir.

Rivayetin sonunda şöyle geçer; 'Ben Musa'ya sizden daha yakınım' Musa'ya yakın olan Hz. Peygamberimiz gibi birisinin bütün konularda özelliklede Musa meselelerinde Yahudilerden daha vakıf olması gerekirken tam aksi görülmektedir.

Bunlardan anlaşılan şudur ki; Birileri Aşurayı asıl hedefinden çıkarıp, tahrif etmek için hadisler uydurmağa yeltenmiş ve bu uğurda Peygamber Efendimizin yüce makamı ile dahi oynamayı göze almıştır.

Aşura günü oruç tutmanın sünnet oluşuna dair fetvaların verilmesine bu tür düzmece rivayetler veya çirkef planlar sebep olmuştur.

Oysa Ehl-i Sünnet kaynaklarında bile Aşura günü orucunun terkine dair rivayetler vardır.

Hamid-i 'el-cem'u Beyn-es Sahiheyn' adlı eserinde Abdullah b. Abbas'tan şöyle rivayet eder; Peygamberin huzurunda Aşura orucundan söz açılınca, O Hazret şöyle buyurdular; O gün cahilliye dönemi halkının oruç tuttuğu bir gündür. Şu andan itibaren isteyen oruç tutabilir, isteyen ise orucu (o günde) terk edebilir.[344]

Hamid-i yine mezkur eserinde 19. Hadiste Abdullah b. Mesud'tan şöyle rivayet eder; Aşura günü Ali b. Mes'ud'un yanına gittim ve o gün yemek yediğini gördüm. Dedim ki; Ey Abdullah bugün Aşura günüdür. (Neden oruçlu değilsin) Cevaben şöyle dedi; Ramazan orucu nazil olmadan önce Aşura orucu tutuluyordu. Ramazan orucu farz olduktan sonra aşura orucu terk olundu.[345]

Yukarıdaki rivayeti Abdullah b. Ömer'de Peygamber'den nakletmiştir.[346]

İslam Fıkhına göre tutulması sünnet olan oruçlar vardır. Bunlar tutulmadığı zaman kişiye günah olmayan ve tutulduğunda sevabı olan müstehap oruçlardır. İşte Muharrem ayı orucu da bunlardan birisidir. Nitekim muharrem ayının ilk günü ve üçüncü günü oruç tutmak sünnettir.[347]

Bazı fetvalara göre de bir üç ve yedinci günlerde oruç tutmak sünnettir.[348]

Anca Caferi mezhebine göre Aşura günü oruç tutmak mekruhtur. Çünkü o gün Yezid oruç tutmasını istemiştir. Bu yüzden Ehl-i Beyt mektebine inanan Ali ve Ehl-i Beyt dostları aşura günü oruç tutmazlar.

Bazı kesimler teoride müstehap olan bu orucu Allah'ın farz orucu olan Ramazan ayı orucunu yok etmek için kullanmışlardır. Bu sinsi tuzakla Alevi toplumu kandırılmış ve Ramazan orucundan koparılmaya çalışılmıştır. Oysa Muharrem ayı byas ve matem ayıdır. Dünyanın her yerindeki ister Alevi olsun ister Caferi'si (bunlar aynı kapıya çıkar) tüm Ehl-i Beyt dostları camilerinde, evlerinde, toplantı merkezlerinde toplanarak namazlar kılıp, dualar ederler, mersiyeler okuyup gözyaşı dökerler, Kuran okuyup İmam Hüseyin ve dostlarının başlarına getirilen zulüm ve musibetleri birbirlerine anlatarak onun anılarının canlı kalmasını, onların uğrunda can verdikleri davanın ayakta kalmasını sağlamaya çalışırlarken, matem ve yas merasimleri yaparlarken bir takım kesimler Kuran'da farz olan ramazan orucunu yok etmeye çalışarak muharrem ayını oruç ayı ilan ettiler. İşin ilginç tarafı ise bu yanlış dava avukatlığına soyunanların çoğunluğu da muharrem ayında oruç tutmazlar. Burada ki asıl maksadın Kuran'ın emrettiği ramazan orucunu devre dışı bırakmaktır. Aksine orucu sevdiklerinden veya kabul ettiklerinden dolayı muharrem ayına herhangi bir yönelme söz konusu değildir.

Ehl-i Beyt dostları, on iki İmam dostları muharrem ayında karalara bürünüp yas ve matem yaparlarken, Ehl-i Beyt dostluğunu iddia eden bir takım çevrelerde

Muharremi bayrama çeviremeye çalışanların uydurdukları masallara inanarak, o günü kutsal ve mübarek bir gün ilan ederek ‘aşura tatlıları’ dağıtılmasına yardımcı olmuşlardır. Bu tavır ve aldanışlarla, Ehl-i Beyt inancı ve sevgisini benimsemeyen çirkef Emevi zihniyetine ve hedeflerinin ilerlemesine katkıda bulunmuşlardır.

Bu tür zihniyetler veya Ehl-i Beyt muhabbetini taşıdıklarını iddia eden bazı çevreler bu konuda asıl Ehl-i Beyt camiası olan bir takım Alevileri muharrem ayının gerçek felsefesinden koparmaya çalışmışlardır. Hatta bazılarına şunu bile dedirtebilmişlerdir ki; aleviliğin orucu namazı yoktur. Bu tür safsatalara hangi akıl hangi mantık sahibi kanabilir. Diğer mezheplerin orucu zekatı, haccı, namazı vardır, ama İslam’ın özü ve hakikati olduğunu iddia ettiğimiz Ehl-i Beyt muhabbetiyle yoğrulan Alevinin orucu namazı olmasın. Bu görüş akıl ve fikir işi değildir.

Olsa-olsa bu tarih boyunca Ehl-i Beyt camiasını rahat bırakmayan, onların kanlarının akmasından çıkar bekleyen bir kısım çıkarcılarının oyunudur. Bu tür sözlerin akli ve ilmi bir dayanağı yoktur. Aleviliğin orucu, namazı yoktur, demek Alevilik İslam-i değildir demekle eş değerdedir.

Tarih boyunca çoğunlukla olan batıl cephesi Ehl-i Beyt çatısı alında toplanan Alevileri asimileştirmek için bir çok oyunlar oynadılar. Bunların çoğunluğu hedefini bulamadı. Ama bu oyanlardan bazıları tam hedefine isabet etti. Örneğin yıllarca bazı çevrelere kan şıringalarmış gibi ‘Ehl-i Beyt söyle’ gerisi önemli değil inançlarını aşıladılar. Evet bu bir gerçektir ki; İslam’ın hakikatine İnsanı götüren tek yol ve yöntem Ehl-i Beyt yoludur. Ama Ehl-i Beyt’i de Kuran’dan ayrı düşünmemek lazım. Çünkü İslam Peygamberi bizlere iki ağır emanet bırakmıştır, Kuran ve Ehl-i Beyt. Kuran’ı Ehl-i Beyt’ten ayrı ve Ehl-i Beyt’i de Kuran’dan ayrı düşünmek doğru değildir. Aksine bu sapmanın ilk adımı olur. İşte ne yazık ki; Ehl-i Beyt karşıtı zihinler bu ilk adımı bazılarına attırdılar.

Asıl Ehl-i Beyt mektebi inancına göre muharrem ayının onuncu Aşura günü oruç tutmak mekruhtur. Bir hadisi şerifte İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; Ben-i Ümeyye, Hüseyin’i öldürmeye başarabilseler, O’nun öldürüldüğü günü bayram edip mübarek sayacaklarına ve oruç tutacaklarına dair nezir (ahd) ettiler. O gün oruç tutmak Ben-i Ümeyye’nin sünnetidir. İşte bunun için Ehl-i Beyt imamları bu taifeye muhalefet etmek için ve Onlarla hem-renk gözükmemek için aşura orucundan nehyettiler.[349]

Necebe b. Haris diyor ki; İmam Muhammed Bagır (as.)’dan aşura günü orucunu sordum; O şöyle cevap verdi; Ramazan orucunun nazil olmasıyla, o terk olundu, terk olunan bir şey(in yapılması) ise bid’attır. Necebe diyor ki; İmam Muhammed Bagır (as.)’dan sonra aynı soruyu İmam Cafer Sadık (as.)’a sorduğumda bana, babasının cevabı gibi bir cevap verdi ve şöyle buyurdu; O günün (aşura) orucu kitapta nazil olmamış ve sünnette de ona göre cari olmamıştır. Bu sadece Al-i Ziyadın (Ziyad hanedanı) İmam Hüseyin’in öldürülmesinde yapmış oldukları bir sünnettir.[350]

Cafer b. İsa diyor ki; İmam Rıza (as.)’dan aşura günü orucunu ve insanların o gün hakkında ne dediklerini sordum; şöyle buyurdu: Sen benden İbni Mercane’nin orucunu mu soruyorsun? O gün Hüseyin öldürüldüğü için Al-i Ziyad

evlatlarının oruç tuttuğu gündür. O gün Al-i Muhammed ve İslam ehlinin başlarına getirilen uğursuzluk (musibet-namübarek) günüdür. İslam ehline namübarek olan günde oruç tutulmaz, o gün mübarek bilinmez...

Aşura günü Hüseyin'in öldürüldüğü gündür. O günü İbni Mercane mübarek görmüş ve o günde Al-i Muhammed musibetlere uğramıştır. Kim o günlerde oruç tutarsa veya o günleri mübarek sayarsa, Allah'ı kalbi değişmiş bir halde mülakat edecektir. Allah bu tür insanları, bu günlerde oruç tutmayı veya bu günleri mübarek gündür diye sünnet haline getirenlerle haşr edecektir.[351]

Übeyd b. Zürare İmam Sadık'dan şöyle sormuştur;Aşura günün orucu nasıldı? İmam cevaben şöyle buyurmuştur; O gün oruç tutan insanın o günden alacağı nasip, İbni Mercane ve Al-i Ziyad'ın alacağı nasiptir. Dedim ki; Onların o günden olan nasibi nedir? Buyurdular ki; Ateştir, Allah bizleri ateşten ve ateşe yaklaştıran amelden korusun.[352]

Abdul Melik diyor ki; İmam Cafer Sadık (as.)'dan Tasua (Muharremin dokuzu) ve Aşura gününün orucunu sorduğumda şöyle buyurdular; Tasua (Muharrem ayının dokuzu) İmam Hüseyin ve ashabının Kerbela'da muhasara olunduğu gündür. O gün Şam ehli develeriyle onların etrafında toplanmışlardı. İbni Mercane ve Ömer b. Sa'd toplulukların fazlalığından dolayı ferahlamışlardı. O gün Hüseyin ve ashabı zayıf bırakılmıştı. Onlar, Hüseyin'e yardım gelmesine mani olmuş ve Irak ehlinin imdatlarını engellemişlerdi...

(Daha sonra İmam (as.) aşura gününün büyük musibetlerini anlattıktan sonra sözlerine şöyle devam etmiştir.) Acaba böyle bir günde oruç olur mu? Asla, andolsun beyt-ul Harem'in Rabb'ine ki o gün Oruç günü değildir. O gün sadece hüzün, sema, gök ve müminlere isabet eden, musibet günüdür. O gün İbni Mercane'nin, Al-i Ziyad'ın ve Şam ehlinin sevinç ve neşe günüdür. Allah onlara ve soylarına gazap etsin. O gün Şam hariç tüm yer küresinin Hüseyin'e ağladığı gündür. Kim O günde oruç tutar veya o günü mübarek sayarsa Allah onu Al-i Ziyad'la haşr edecek, kalbini değiştirecek ve ona gazap edecektir. O gün evine bir şey alanı, bereketini ondan, ehlinden ve evladından alacak ve bunların tamamında şeytanı şerik edecektir.[353]

Bunca inceleme, araştırma, sahih hadis ve akli delillerden sonra netice olarak şunları söylemek mümkündür.

Acaba bu ümmetin Peygamberi Muhammed değil midir? Acaba bu ümmetin Peygamberi olan Muhammed'in kalbinin baharı, vücudunun bir parçası ve cennet gençlerinin Efendisi Hüseyin midir yoksa Yezid mi?

Tabii ki tüm İslam alemi Hüseyin'in peygambere olan yakınlık derecesini bilmekte ve O Hazretin yüce makamının olduğuna inanmaktadırlar. Ayrıca Yezid gibi melunlar tarafından O Hazret ve Ehl-i Beytine yapılanlar tamamen tarih ve hadis kaynaklarında mevcuttur. Hal böyleyken, neden kendilerini ümmet gören büyük bir kitle bugünde matem yerine bayram yaparlar veya bayram yapmasalar bile, matem adına en ufak bir şey bile yapmazlar.

İsimlerini Ehl-i Beyt dostu, Ehl-i Beyt aşığı bırakan diğer bir kitle ise bu günde sadece Aşura tatlısını yaygınlaştırmış ve Hüseyin adına yapılan yas ve matem meclislerine kitılmamış, katılmadıkları gibi matem yapan insanları alaya

almışlardır. Bu tür zihniyetler Yezid ve Yezidi'lerin hedeflerlerinin ilerlemesine yardımcı olduklarını bilmelidirler.

Ehl-i Sünnet kitaplarından Resulullah'ın bu olayı haber vermesi ve bu olaya ağlaması ve yukarıda zikredilen meseleleri nakleden kaynaklardan bazıları şunlardır. Kaynaklar Bkz.

1-Sünen-i Tirmizi, c.2, s.306
2-Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.2, s.85 ve 93-153 ve 2:4
3-Sünen-i Ebi Davud, c.8, s.160
4-Mecme-uz Zevaidi Haysemi, c.9, s.189
5-Hasaisi Suyuti, c.2, s.125-126
6-Kenz-ul Ummal, c.6, s.223
7-Tefsir-i Dur-rul Mensul, Duhan süresi, 29. Ayetin tefsirinde
8-Tefsir-i Taberi, c.25, s.74
9-Sahih-i Müslim, c.2, s.793
10-Muvatta Malik, c.1, s.219
11-Yenaibi-ul Mevedde, (İstanbul çapı) s.322
12-Tefsir-i Salebi, s.338
13-Kamil-i İbni Esir, c.4, s.90

Bu kadar rivayet ve kaynağın hadis, tefsir ve tarih kitaplarında olmasına rağmen ve gayri Müslim bilimcilerin dahi bu günü matemle anmalarından sonra bu günü bayram olarak kutlayanları ve bu musibet günü matem olarak yaşamayanları tefekküre ve müteakibinde de ilahi mateme davet ediyoruz.

## TERAVİH NAMAZI

İslam'daki ibadetlerin bir farz boyutu vardır ve bir de sünnet boyutu. Bu farz ve sünnet ibadetlerin sünnete göre kılınma şekilleri vardır. Zira Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; Benim namaz kıldığım şekilde sizde namaz kılınız. Bu sünnet ibadetlerden bir tanesi de, Ramazan ayı akşamlarında kılınan Caferilere göre nafile ve Ehl-i Sünnete göre de teravih namazıdır.

Teravih namazı ikinci halife Ömer b. Hattab'ın nassa karşı yapmış olduğu içtihatlar neticesinde ortaya çıkan bir namazdır. Zira teravih namazını Peygamber getirmedi. Bu namaz ne Peygamberin zamanında ve ne de birinci halife Ebu Bekir'in döneminde vardı. Allah'u Teala istiska[354] namazı dışında hiçbir sünnet namazda cemaata davet etmemiştir.

Allah'u Teala sadece günlük farz namazlarda cemaatla kılınmasının sünnet olduğunu Peygamber aracılığı ile emir buyurmuştur. Yine bunların yanı sıra, Tavaf, fıtır bayramı, kurban bayramı, ayat namazı ve meyyit namazlarının da cemaatla kılına bileceğinin meşruluğunu bildirmiştir.

Peygamber bilakis şahsen, Ramazan ayındaki sünnet namazları cemaat olmaksızın tek olarak kılıyor ve insanların kılması içinde onları da teşvik ediyordu.

İnsanlarda Peygamberin yaptığı gibi bu namazları kılıyorlardı. Hicretin on üçüncü yılına kadarda Ebu Bekir hayatta iken bu namazlar bu şekilde kılınıyordu.

Ömer b. Hattab başa geldiğinde o yılın Ramazan orucunda bir değişiklik yapmadan amel etti. Ama hicretin on dördüncü yılının Ramazan ayında bir grup sahabe ile birlikte camiye geldi, insanların kimisini rükuda, kimisini kıyamda, kimisini secde de ve kimisini de oturmuş halde müstehap namaz kıldıklarını gördü. Bir grup cemaatta tesbih getirmekle, Kuran okumakla Tekbir getirmekle veya namazın selamını vermek ile meşguldüler. Ömer bu manzaradan hoşlanmadı ve onu daha iyi bir hale getirmeyi kararlaştırdı. Sonrasında da Ramazan ayının ilk akşamlarında onlara teravih namazını teşr'i etti ve herkesin cemaat halinde ona katılmalarını emretti. Daha sonra bu emri bütün İslam beldelerine yaydı. Medine'de teravih namazında imam-ı cemaat olmaları için iki kişiyi görevlendirdi. Bunlardan biri erkekler ve diğeri de kadınlar içindi. Bu konuda naklolunan rivayetler tevatür haddine ulaşmıştır.

Buhari ve Müslim kendi sahihlerinde naklederlerdi ki; Peygamber şöyle buyurdu; Ramazan ayının sünnet namazlarını kılanın günahları bağışlanır. Peygamber hayatta olduğu müddetçe durum böyleydi. Yani insanlar Peygamberin yaptığı gibi Ramazan ayının sünnet namazlarını kılıyorlardı. Ebu Bekir'in döneminde ve Ömer'in hilafetinin evvellerinde de böyleydi.[355]

Buhari Teravih adlı kitabında sahih bir hadiste Abdurrahman b. Abdu Kari'den şöyle rivayet eder; Ramazan ayı akşamlarından birisinde Ömer ile birlikte camiye gittik, insanları, grup-grup dağınık bir halde gördük. Ömer şöyle dedi; Bana göre eğer bunlar bir imama bağlansaydılar daha iyi olurdu. Daha sonra Ubeyy b. Ka'b'ın onlara cemaat imamı olmasına dair emir verdi. Ertesi akşam onunla birlikte camiye gittiğimizde milletin müstehap namazları cemaatle kıldıklarını gördük. Ömer şöyle dedi; Bu ne güzel bir bid'attır.[356]

Allame Kastalani, Ömer'in 'bu ne güzel bir bid'attır' sözüne gelince şöyle diyor; Onu bid'at olarak nitelemesinin sebebi, çünkü Resul-ü Ekrem Ramazan ayının müstehab namazlarının cemaatle kılınmasının emir buyurmamıştı. Ebu Bekir'in zamanında da böyle bir şey yoktu. Akşamın evvelinde de değildi ve bu kadar rekat sayısı da yoktu. Bu sözün bir benzerini de Tuhfet-ul Bari'de söylemiştir.

Ebu Velid Muhammed b. Şehne Revzat-ul Menazir adlı tarih kitabında hicri 23 yılının olaylarını anlatırken Ömer'in vefatından bahsediyor ve şöyle diyor; Ömer çocuğu olan kenizlerin satılmasını nehyeden ilk kişiydi. Cenaze namazında dört tekbir söylenmesini emreden ilk kişiydi. Ve teravih namazının cemaatle kılınmasını insanlara emreden ilk kişiydi!..

Celaleddin Suyuti'de Tarih-ul Hülefa adlı kitabında Ebu Hilal Askeri'den, Ömer'in ilk olarak yaptığı işleri anlatırken şöyle diyor; Ömer Emir-el Müminin olarak adlandırılan ilk kişidir! O teravih namazının cemaatle kılınmasını ilk olarak emredendir, O mutayı ilk olarak haram eden kişidir ve O cenaze namazında dört tekbir söylenmesini emreden ilk kişidir!..

Muhammed b. Sad 'Tabakat' adlı kitabının üçüncü cildinde Ömer'den söz ederken şöyle diyor; O Ramazan ayında akşamları kılınan müstehap namazlarının cemaatle kılınmasını emreden ve bu emri İslam beldelerine gönderen ilk insandır.

Bu mesele hicretin on dördüncü yılının Ramazan ayında idi. Medine'de kadınlara ve erkeklere cemaat imamı olmaları için iki kişiyi tayin etti.

İbni Abdul Birr, 'El-İstiab' adlı kitabında Ömer'in hayatını yazarken şöyle diyor; 'Ramazan ayını müstehap ile cemaatleştirip nurlandıran O'dur..!'

Bu safsata dolu düşüncelerin sahipleri güya Allah ve Resulünün hikmetinden gafil oldukları şeyi, Ömer'in kendi teravih namazı ile tedarik ettiğini mi zannetmektedirler. Oysa ilahi hükümlerin hikmetinde, Allah ve Resulün değil de onları ilahi hükümleri kendi kafalarınca değiştirip ve bunların yorumunu yapanlar gaflete daha da layıktırlar. Allah ve Resulü onun cemaatle kılınmasının hikmetine vakıf olmadıkları için mi tek olarak kılınmasını emrettiler. Acaba Ömer, Allah ve Resulünden daha mı iyi vakıftı? Bu sözü söylemek doğru olur mu? Eğer doğru değilse, Peki Ömer neden Allah ve Resulü tarafından tek olarak kılınması emrolunan ve cemaatle kılınmasına emir verilmeyen, Ramazan ayı müstehab namazlarını cemaate dönüştürdü? Acaba Ömer bu yaptığı işle Allah ve Resulünden öne düşmüyor mu? Allah kullarının Ramazan ayının gecelerinin sessiz derinliklerinde Rableri ile halvet etmeleri, O'nun huzurunda ağlayarak dua ve niyazlarda bulunmaları, O'nun rahmetine göz dikmeleri için müstehab namazları cemaat kaydından çıkarmış ve bu vesileyle kullarının istedikleri gibi tenha bir halde Rablerine yaklaşmalarını sağlamıştır.

Bunun yanı sıra, müstehab namazların cemaat kaydından çıkarılıp ayrı-ayrı olarak kılınması, Müslümanların evlerinin namazın bereket ve şerafetinden boş kalmamasına neden olur. Bu vesileyle evde bulunan çocuklarda baba-anne ve büyüklerinde görmüş oldukları namazın neşad ve lezzetinin tesiri altında girip ve böylelikle dini öğretileri öğrenirler.

Abdullah b. Mesud Peygamber Efendimizden şöyle sual etti; Müstehab namazı evde kılmam mı yoksa camide kılmam mı daha iyidir?

Peygamber Efendimiz şöyle buyurdular; Benim evimin camiye ne kadar yakın olduğunu görmüyor musun? Buna rağmen ben farz namazların dışındaki namazları evde kılmayı severim.

Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel, İbni Mace ve İbni Hazime kendi müsned ve sahihlerinde nakletmişlerdir.

Rüknu-d din Abdul Azim b. Abdul Kaviyy Münziri 'Tarğib ve Tarhib' adlı kitabının müstehab namazlara tarğib adlı babında Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu nakleder; Ey millet namazlarınızı evlerinizde kılınız. Zira farz namazların dışında en iyi namaz kişinin evinde kıldığı namazlardır. Bu dalda naklolunan rivayetlerin sayıları oldukça fazladır.

Ama ne yazık ki; ikinci halife bu ilahi değerleri ve hükümleri görmezlikten gelmiş ve kendi mantığına göre farklı-farklı kararlar almıştır.

Ama şunu iyi bilmek gerekir ki; İslam Şeriatı bu konuya tamamen teveccüh etmişti. İslam dini namazları ikiye ayırmıştır. Vacib namazların cemaatle kılınmasını müstehap etmiş ve müstehap namazları da ayrı sebeplerden dolayı tek kılınmasını emretmiştir. Bu emirleri de böylelikle Allah Resulü İslam ümmetine sünneti aracılığı ile duyurmuştur. Kuran'ı Kerim de Allah'u Teala şöyle buyuruyor; Allah ve Resulü bir işe hüküm verdiği zaman inanmış bir erkek ve

kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve Resulüne karşı gelirse apaçık bir sapıklığa düşmüş olur.[357]

Acaba ikinci halife Ramazan ayında akşam kılınan müstehab namazlar meselesinde takınmış olduğu bu tavır ile yukarıdaki ayete göre hangi konuma girmiş olur. Yorumu ve neticeyi okuyuculara bırakıyor ve bu satırların okuyuculara ışık tutmasını diliyoruz.

## ŞİA İNANÇLARI

İnançlara ait olan bu satırlar ve bu bölüm Ehl-i Beyt yoluna uygun olan İslam'ın özünü, özetini içermektedir. Özellikle çağımızda Ehl-i beyt yolunu bilerek, bilmeyerek veyahut bilmezlikten gelerek bir çok kişi kaleme sarılıp, Şiaya, Şia inançlarına kendi görüş ve mantıklarına göre hücumlarda bulunuyor ve dolayısıyla büyük bir kitleye ve hakikatlere zulmetmiş oluyorlar. Okuyanlara bilgiyi değil bilgisizliği yayıyorlar. İslam vahdet ve birliğini bölüyor ve tefrikalar yaratıyorlar ve gönüllerinde gizlemiş oldukları hasedi izhar etmiş oluyorlar ve bu vesileyle bulanık sudan balık avlamak istiyorlar.

Oysa ki bugün Müslüman toplumun gaflarını düzüp, koşmak, bölüklerini birleştirmek, bütün Müslümanları bir çatı altında toplamak imkanı bulunmasa bile, onların aralarını bulmak, onları birbirlerine yakınlaştırmak, hasetlerini köreltmek zorundayız.

Bu hedefler Kuran'ın yücelttiği ideal değerlerdir. Bunu, bu gerçeği, bilmeyende yoktur, kalmamıştır. İşte bu hedef doğrultusunda Şiayı daha iyi tanımaları için kısaca maddeler halinde Şianın inançlarını zikrediyoruz.

Bu konuda geniş bilgi almak isteyenler Şianın akait dalında yazılan kitaplarına müracaat edebilirler.

1-İslam dini, dünya ve dini hakikatlerin tüm boyutlarını öğrenmenin yollarını ve his akıl ve vahiy çerçevesinde sınırlamıştır.

Bir insan, ister dini öğretiler veya isterde fen ilimleri olsun, bunları ancak bu üç yolla öğrenebilir.

2-Peygamberlerin daveti amel ile iç içe ve beraberdir. Zira dini inanca göre amelsiz inanç veya inançsız amel hiçbir değere haiz değildir. Çünkü İslam dinine göre amelsiz inanç veya inançsız amel meyvasız bir ağaca benzer.

3-İslam inancına göre dini akideleri ve hükümleri öğrenmenin dayanağı akıl ve vahiydir.

4-Akıl ve vahyin her ikisi de ilahi hüccet ve delil olduğu için bu ikisi arasında kesinlikle gerçek bir şekilde çelişki meydana gelmez. Nitekim ilim ve vahiyde böyledir.

5-Alemin gerçekleri insanın düşünce ve tasavvurlarının dışında, müstakil bir varlık olup, bir hakikatte sahiptirler. Bu hakikatler bir noktada durmaz ve ebedidirler.

6-Alem Allah'ın mahlukudur. Varlık tüm ayrıntıları ile birlikte Allah'a bağlı ve her an ona muhtaçtırlar. Zira Allah'ın her hangi bir varlıktan iradesini ve feyzini kesmesi o varlığın yokluğu ile eşittir.

7-Dünyanın şu an ki düzeni sonsuz ve ebedi bir düzen değildir. Bir gün bu düzen dağılacak ve yerini başka bir düzene bırakacaktır.

8-Dünya düzeni illet ve malul üzerine kuruludur. Varlıkların birbirleri üzerinde olan tesir ve etki Allah'ın iradesine göredir.

9-Varlık sadece maddi ile sınırlı değildir. Aksine varlığın büyük bir kısmını madde üstü (metafizik) varlıklar teşkil etmektedir.

10-Cihan külliyat ve cüziyatında hidayet üzeredir. Her derecede olan tüm varlıklar kendi hallerine ve durumlarına göre Allah'ın genel ve umumi hidayeti ile iç içedirler.

11-Varlık alemi kamil ve güzel bir düzene sahiptir. Bunlar en iyi bir biçimde yaratılmış ve yörüngelendirilmiştir.

12-Alem mutlak ve sonsuz hak olan Allah'ın varlığı ve fiili olduğu için, kendisinde abes ve boş olarak, hedefsiz değil de bir hedef üzerine yaratılmıştır.

13-İnsan iki boyutu olan bir varlıktır. İnsanda bir maddi ve bir de ruhi boyut vardır. Beden ve ruh dünya hayatında birbirleri ile daima bağımlı bir atmosfer çizerler. Ama ruh beden ile yani maddi boyut ile olan ilişkisini kestikten yani insan öldükten sonra beden çürür yok olur ama onun ruhu Allah'ın izniyle baki ve ebedi kalır.

14-Her insan temiz, pak ve tevhit fıtratı ile yaratılmıştır. Hiçbir insan annesinden, bedbaht veya saadetli bir halde dünyaya gelmez.

15-Her insan muhtar olarak yaratılmıştır. İnsana salim ve İlahi fiillerde, kötü ve şeytani fiiller de ilham olmuş ve gösterilmiştir. İnsan akıl yolu ile hangisini isterse seçmede muhtardır. Çünkü insanın seçmede ve amelde tam bir özgürlüğü vardır.

16-İnsan zatında, eğitime, tekamüle ve tarakkiye müsait bir varlıktır. İnsanın Rabb'ine doğru dönüp ve o mesire göre hareket etmesi daima mümkündür. Bu vadide insan, için kapalı bir kapı yoktur.

17-İnsan akıl ve ihtiyar nimetleri gölgesinde Allah, Peygamberler ve diğer insanlar karşısında sorumludur.

18-Hiçbir insanın başka bir insana karşın, özellik ve üstünlüğü yoktur. Yüce Allah katında üstünlüğün ölçüsü, manevi kemalleri kazanma ve takvada ileri bir konuma gelmektedir. Zira Allah'ın katında en üstün ve en değerli olan en fazla takvaya sahip olanıdır.

19-Ahlak usullerinin insanda fıtri kökleri vardır ve bunlar sabit ve ebedidir. Zamanın ilerlemesi o ahlaki değerli değiştiremez yok edemez.

20-İnsanın amellerinin ahiret aleminde mükafat ve cezası olacağı gibi, o amellerin neticesi dünyadaki yaşantıya da yansıyabilir.

21-Dış etkenlerin yanı sıra, milletlerin ilerlemesi veya geri kalması insanların inanç, ahlak, tarz ve hareketlerinden kaynaklanmaktadır. Bunun böyle oluşu, ilahi kaza ve kader ile asla çakışmamaktadır, aksine ilahi kaza ve kaderin bir parçasıdır.

22-Beşer tarihinin geleceği aydındır. O nur devrinde dünyanın hakimiyeti salihlerinin elinde olacaktır.

23-İnsan özel bir kerametle içiçedir ve bu sıfatlarda yaratılmıştır. Nitekim yaratıldığı zaman meleklere secdegâh olmuştur. Bu sebepten dolayı o kerameti korumak insana şart olup ve keramete hilaf olan şeylerden kaçınması zaruridir.

24-İnsanın akli yaşamının ve ilerlemesinin, İslam'da önemli ve özel bir değeri vardır. İşte bunun için ölçüsüz-tartısız işlerden, körü körüne yapılan taklitlerden uzak durmalıdır.

25-İnsanın iktisadi, siyasi... çerçeveler içerisindeki ferdi özgürlüğü, onun maneviyatı ve umumun maslahatları ile sınırlanmış ve şartlanmıştır.

26-İman kalpteki bir bağdır. O zorluk ile bir insanın kalbine girmez. İslam dünyası dini zorla insanlara kabullendirmenin aksine ilahi mesajların önündeki engelleri bertaraf edip toplumu fesat unsurlarından temizlemek istemektedir.

27-Allah'ın varlığına olan inanç bütün dinlerin esas ve ortak inancıdır. Çeşitli yollar ile buna istidlal olunmuştur.

28-Tevhidin ilk derece ve mertebesi 'zati tevhid'tir. Yani Alah tek ve benzersiz olup zatında mürekkeb (cüz-cüz) değildir.

29-Allah'ın kemali sıfatları mefhum ve mana yönünden değişik ve çeşitlidirler ama gerçekte Allah'ın zatında birbirleriyle bağlıdırlar.

30-Alemde Allah'tan başka yaratıcı yoktur. İnsan tam bir özgürlükle varlıktan feyzini almaktadır. İşte bunun için kendi amellerinin mesulüdür.

31-Alemin Allah'tan başka Rabb'i ve müdebbiri yoktur. Melekler gibi diğer müdebbirler (idareciler) sadece Allah'ın iradesi üzere vazifelerini yaparlar.

32-Allah alemin tek müdebbiri olduğuna göre, dini meselelerde o mutlak hakimiyet sahibi olup ve mutlak olarak da emrine itaat olunmalıdır. Peygamberlerin dinin bir takım hükümlerinde hareket etmeleri Allah'ın izni ve iradesi dahilindedir.

33-İbadette tevhit bütün dinlerin müşterek esasıdır. Peygamberlerin gönderilmesindeki hedef bu esası hatırlatmak ve insanları ona doğru davet etmektir.

34-Allah'u Teala; celal ve cemal veya sübuti ve selbi sıfatlarla sahiptir. Yüce Allah'ın pak zatı her çeşit kusur ve noksanlıklardan münezzeh olup, bütün kemallere sahiptir. O, mutlak kemal ve kemalin kıymeti tümüdür. Başka bir deyişle, varlık alemindeki bütün kemaller onun temiz ve yüce zatından kaynaklanmaktadır.

35-Allah'ın sıfatlarını tanınmanın yolları akıl ve vahiy yoludur. Bu iki unsur Allah'ı en iyi bir biçimde vasıflandırırlar.

36-Allah'ın sıfatları zati ve fiili olmak kaydıyla ikiye ayrılırlar. Allah'ın fiilleri onun mutlak ve kemali zatından kaynaklanır.

37-Allah'ın, ilim, kudret, hayat, irade sıfatları O'nun zati sıfatlarındandır. Allah'ın iradesinin hakikati onun fiillerde ihtiyarının oluşudur.

38-Allah'ın fiili sıfatlarından birisi beşer ile konuşmasıdır. Bu kelamın ise üç boyutu vardır. Yüce Allah Kuran'ı Kerimde şöyle buyuruyor; 'Allah bir insanla ancak vahiy yoluyla veya perde arkasından konuşur, yahut bir elçi gönderip izniyle ona dilediğini vahiy eder.'[358] Bu üç boyutun yanı sıra, bir başka itibara

göre bütün alem Allah'ın kelamıdır. Nitekim bu itibara göre Hz. İsa, Allah'ın kelimesidir.

39-Allah'ın fiili sıfatlarından olan kelam hadistir ve kadim değildir. Zati kadimlik Allah'a mahsustur. Allah'tan başka her çeşit kadim-i ezeliyi tasavvur etmek zati tevhit ile çakışır.

40-Allah'ın fiili sıfatlarından bir tanesi hikmettir. Onun isimlerinden biriside 'Hekim'dir. Allah'ın tüm fiilleri kemal ve tamamla içiçe olup ve bütün noksanlık ve abeslerden münezzeh olduğu için ona 'hekim' denilmiştir.

41-Allah ister dünya aleminde ve isterde ahiret aleminde, hiçbir zaman gözle görülemez. Zira bir şeyin gözle görülebilmesi demek, onun cisim, mekan, şekil ve yönünün olması demektir ki bunlarında tamamı yaratıklara has vasıflardır. Ama iman çerçevesi içerisinde kalp gözüyle Allah'ı görmek mümkündür.

42-Adalet Allah'ın cemal sıfatlarından birisidir. Nitekim vahiy ve akılda buna delalet eder. Zira Allah'ın pak ve sonsuz zatı zulmünden münezzehtir. Çünkü zulüm, cehaletin, acizliğin ve muhtaçlığın acı meyvasıdır ve Allah'ta bunlardan tamamen beridir.

43-İnsan aklı bazı nesnelerin iyi ve kötü yanını teşhis edebilir niteliktedir. Bu kapı insana kapalı olmuş olsa, bütün şeylerin iyi ve kötülüğü şer'i açıdan da sabitleşmemiş olur. Yani insan aklı iyi ve kötüyü idrak etme özelliğine sahiptir.

44-Adl-i İlahinin tevkinde (yaratılışta) ve teşride (kanun bırakmada) tecellileri vardır. İyi şeylere davet etme, kötü şeylerden nehyetme, güç ve kudret miktarınca vazife verme ve muhakemede adalet, teşride adaletin tecellilerindendir.

45-İnsan ve alemin yaratılışı abes ve hedefsiz değildir. Hakkın fiilleri her türlü abes boş ve hedefsiz şeylerden münezzehtir. Allah'ın hedef üzere olan fiilde onun muhtaçlığından dolayı değildir.

46-Kaza ve kader keseni İslam-i inançlardandır. Bu karışık konunun izahında zeminesi ve ihtisası olmayanlar onun beyanı için girişimde bulunmamalıdırlar. Bu tür zeminesi olmayanların konunun esasına iman getirmeleri onlar için yeterlidir.

47-Kader, her şeyin ölçüsü ve kaderde onların vuku bulmasının kesinliği anlamına gelir. Bunların her ikisi de ikiye ayrılır. 1-İlmi kaza ve kader. 2-Fiili kaza ve kader.

48-İlahi kaza ve kaderin insanın ihtiyar ve özgürlüğü ile bir çelişkisi yoktur. Aksine Allah'ın takdiri insanın fiillerini tam bir ihtiyar ve özgürlükle yapmasına cari olmuştur.

49-insanın ihtiyar ve özgürlüğü inkar edilemez bir gerçektir. Her insanın vicdanı ve akıl sahiplerinin yöntemi buna şahadet eder. Eğer bu böyle olmazda aksi olursa, o zaman Peygamberlerin gönderilmesi de (haşa) boşuna olmuş olur.

50-İnsan kendi fiillerinde mecbur olmadığı gibi tamamen kendi başına bırakılan bir varlıkta değildir. Başka bir tabire göre 'ne cebir ne de tefviz (hakikat) bu ikisinin arasında bir şeydir.

51-Allah ezelden insanın fiillerine alimdir. Bu ezeli ilim insanın özgürlük ve ihtiyarını kesinlikle elinden almaz.

52-İnsanların tekamül yolunu kat etmeleri için, Allah'ın hikmeti gereği insanın yaratılışının yüce hedeflerinde sadece akıla iktifa etmemeleri için, onlara Peygamberler göndermesi gerekir.

53-Kuran'ı Kerim, Peygamberlerin gönderilmelerinin sebeplerini, tevhidin temel esaslarını takviye etmek nefis tezkiyesi, kitabın talimi ve halkın adalet ile kıyam etmesi ile açıklanmıştır.

54-Doğru ve Sadık Peygamberleri yalancı iddiacılardan üç yol ile ayırt etmek ve tanımak mümkündür. Bunlar, mucize, önceki Peygamberlerin tasdiki ve onun doğruluğuna delalet eden diğer şahitler.

55-Peygamberlik iddiası ile birlikte, yapılan akıllar üstü bir iş mucize olarak adlandırılır. Ama bu iddia olmaksızın, fiilin sahibi eğer salih birisi olursa, o zaman keramet olarak adlandırılır.

56-Peygamberlerin gaybi alemle olan ilişkisi ve bağları akıl, his ve zahiri bulgularla değil de, vahiy vesilesi ile gerçekleşir. İlahi vahyin hakikatinde normal ölçülerle derk olunup, anlaşılmaz.

57-Maddecilerin düşüncelerinin tam aksine, vahiy, Peygamberlerin üstün zekalarının ve düşüncelerinin meyvası olmadığı gibi, onların ruh hallerinin tecellisi de değildir.

58-Peygamberler, vahyi alışta, korumakta ve olduğu gibi insanlara onu tebliğ etmede ve o vahye amel etmede tamamen masumdurlar. Onlar, ister Peygamberlikle görevlendirilmeden önce ve isterde Peygamberlikleri döneminde olsun, hayatları boyunca her çeşit hata, yanlış ve günahtan uzaktırlar ve Allah'u Teala özel koruması altındadırlar.

59-Peygamberler her türlü günah ve çirkin işten masumdurlar. İnsanların onların davetinin doğruluğuna inanmaları, onların her türlü günahtan uzak olmaları ile gerçekleşir. Bunun yanı sıra, onlar hidayet olundukları için onların yüce ilmi ve manevi makamlarının kesinlikle zelalet ve dalalet ile bağdaşması mümkün değildir.

60-Peygamberler günahtan masum oldukları gibi niza ve tartışmalardaki hükümlerde, dini hükümlerin yerinin teşhisinde, normal hayat meselelerinde dahi her türlü hatadan ve yanlışlıktan masumdurlar. Aslında insanların onlara itimadı ve Peygamberliğin hedefleri kapsamlı ismet gölgesinde celp olunur ve sağlanır.

61-Peygamberler zikrolunan ismet ve masumluk derecelerinin yanı sıra, nefret uyandıracak hastalıklar, insanı aşağı düşürecek hareketler ve genel olarak ruhun aşağılığını gösteren her türlü fiilden münezzehtirler.

62-Peygamberlerin masumluğu onların yüce marifetleri ve derin ilimlerinden kaynaklanmaktadır. Onlar kamil bir ilimle iyi fiillerin nurlu nihayetini ve kötü fiillerinde çirkin ve vahim sonunu görürler. Dolayısı ile o yüce marifet, ilim ve akli kamil ile daima iyi fiilleri yaparlar.

63-Peygamberlerin masumluğu onların ihtiyar ve özgürlüğü ile çelişmez. Zira onlar çirkin ve kötü şeyleri de yapmaya kadirdirler, ama bununla birlikte o filleri yapmazlar.

64-Bütün Peygamberler masumdurlar. Ama birisinin masum olup da, Peygamber olmaması da mümkündür. Nitekim Hz. İsa'nın annesi ve İmran'ın kızı

Hz. Meryem Kuran-ı Kerimin buyruğuna göre pak ve seçkin bir şahsiyettir ama Peygamber değildir.

65-Hz. Muhammed (s.a.a) Peygamberlerin hatemi ve Peygamberlik zincirinin son halkasıdır. O Peygamberliğini ebedi mucize olan Kuran'ı Kerim ile başlattı ve muhaliflerini de Kuran'ın süreleri gibi sadece bir tanesini getirmeye davet etti. Ama hiç kimse bunu başaramadı.

66-Kuran'ın nüzul döneminde, onun güzel kelimeleri, yeni terkip ve üslubu ve bu kitabın manalarının derinliği, belagat ve fesahat üstatlarını, onun üstünlüğüne itiraf ve ikrar etmelerine mecbur bıraktı. O dönemden sonra da düşünür ve bilim adamlarının bu kitaba karşı olan hüzuları çoğaldı.

67-Kuran edebi muciliğin yanı sıra, muhtelif açılardan ve yönlerden de mucizedir. Kuran'ı Kerimi getiren 'Ümmi' ve herhangi birisinden ders almayan bir şahsiyettir. Kuran'ın muhtevea ve içeriği seferde ve hazırda, barışta ve savaşta, zorlukta ve kolaylıkta, yavaş-yavaş tamamlanmasına rağmen onda en ufak bir çelişki ve ikilik mevcut değildir.

68-Kuran ilahi ayetlerin içeriğini teşri ederken, o dönemde beşerin vahiy yolundan başka yolla anlayamayacağı ve derk edemeyeceği varlık aleminin bir takım ilmi sırlarının üzerinden perdeyi kaldırmıştır. Bu kitabın bir takım hadiseleri, vuku bulmadan önce kesin olarak ve önceden haber vermesi ve bu haberlerin verildiği gibi doğru çıkması, onu söyleyen ve getirenin gaybi alem ile olan rabıtasını gösterir.

69-Bir önceki Peygamberlerin tasdiki Peygamberleri tanımanın yollarından birisidir. İslam Peygamberinin zuhur edeceğine dair önceki semavi kitaplarda (özellikle İncil'i Yuhenna'nın 16. ve17. bölümlerinde) müjdeler gelmiştir.

70-İslam Peygamberi Kuran'ın yanı sıra diğer mucize ve kerametlere de sahipti. Örneğin, ayın yarılması, miraca gidişi, kitap ehli ile yaptığı mübahele de muzaffer oluşu, gayıptan haber vermesi vb. gibi mucizeler.

71-İslam dini umumi ve cihan şümuldur. Sadece bir bölgeye, bir kıtaya veya bir kavime gelmemiştir. Bu dinin kitabının lisanının Arapça oluşunun sebebi şudur; İlahi sünnet gereği bütün Peygamberler kendi kavimlerinin lisanı ile konuşuyorlardı.

72-İslam Peygamberi son Peygamber, Onun getirdiği kitap son kitap ve şeriatı ise bütün şeriatlarının tamamı ve sonudur. Ondan sonra ne Peygamber, ne kitap ve ne de şeriat gelmeyecektir.

73-İslam dini beşerin bütün fıtri ihtiyaçlarını temin edecek üslubu da sahip olup, sabit ve ebedi esaslara haizdir. Nitekim yeni ortaya atılan güncel meselelerde ve sıkıntılarda, akıl yoluyla ehemmi mühimmin (daha önemliyi önemliden) ön planına çıkarmakla, içtihat kapısının açıklığı ve devamı ile ve ikinci hükümlerin birinci hükümlerin yerine geçmesi ile cevap vermiş ve dini alandaki zorlukların üstesinden gelmiştir.

74-İslam dininin özelliklerinden birisi, onun akait ve amel boyutunun kolay oluşu, programlarda orta halli ve kapsamlı oluşudur. Bu özellik diğer şeriatlar da (özellikle şimdi ki tahrif halinde olan şeriatlar da) mevcut değildir.

75-Müslümanların semavi kitabı Kuran'ı Kerim her türlü tahrifinden korunmuştur. Ondan ne bir şey alınmış ve ne de ona bir şey ilave edilmiştir. İslam Peygamberi, İslam camiasına 114 tane kamil süre emanet etti, O günden bu güne kadar o halini korumuştur. Akli ve nakli deliller Kuran'ın tahrif olunamayacağına delalet eder.

76-Peygamberden sonra İslam camiasının rehberliğinin Hz. Ali ve O'nun masum evlatlarına ait olduğunu söyleyenler Şia ismiyle adlandırılmıştır. Nitekim Peygamberden, Hz. Ali'nin halifeliğini duyup da, O'nun vefatından sonra bu asla göre yaşayan sahabeler tarihte Ali Şiası diye adlandırılmışlardır. Bu esasa göre, Şianın İslam'dan başka bir tarihi yoktur.

77-Peygamberin ebedi ve cihanşümul şeriatın esas ve temellerini atıp da, O'nun devamı ve bekası için kendisinden sonra bir kişiyi yerine bırakmaması makul değildir.

78-İslam'ın o gün ki, Rum, İran, münafıklar, müşrikler ve Yahudiler gibi azılı düşmanlarının tamamı Peygamberin ölümünü bekliyorlardı. Bu durumda Peygamberin kendisinden sonra yerine birini atamadan gitmesi Müslümanlar içerisinde büyük sorunlar ve kargaşalıklara neden olacaktı. Böyle bir halde Peygamberin bu yüce ve önemli vazifeyi ifa etmeden gitmeyi düşünülemez. Çünkü rehberin tayini her türlü niza ve ihtilafın kökünün kazınmasına en büyük vesiledir. Şianın inancına göre, Peygamber ümmetinin ihtilafa düşmemesi için Allah''n emri gereği kendi yerine birisini tayin ederek bu vazifesini ifa etti.

Ama sonradan bazıları kendi üzerlerine düşen vazifeyi yapmayıp Peygamberin tayin ettiğini arka plana çıkararak ihtilaf yarattılar. Bu da ayrı bir meseledir.

79-Allah'ın iradesi, Peygamberin kendisinden sonra kendi yerine bir halife tayin etmesi üzerindeydi. Peygamberde muhtelif yerlerde, defalarca kendisinden sonraki halifenin Hz. Ali olduğunu buyurarak bu vazifesin en iyi bir şekilde gerçekleştirdi.

80-Hicretin onuncu yılında zilhecce ayının on sekizinde, 'Ey Peygamber Rabb'inden sana indirileni tebliğ et'[359] ayeti nazil oldu. Bu ayete göre Allah Peygamber Efendimizi böyle bir günde camianın gelecekteki imamı ve liderini tayin etmesi ile memur kıldı. Peygamberde on binlerce hacının huzurunda uzun bir hutbeden sonra Hz. Ali'yi, kendisine halife unvanında kendi ümmetine tanıttı.

81-Gadir-i Hum hadisi, İslam'daki mütevatir hadislerdendir. O münasebeti ve o münasebette ki Peygamber Efendimizin 'Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır' hadisini 110 tane sahabe ve 89 tane de tabiun nakletmiş ve Ehl-i Sünnetinde 356 tane alimleri kendi kitaplarında bu meseleye yer vermişlerdir.

82-İslam Peygamberi kendisinden sonraki halifeyi tayin etmekle İslam düşmanlarının, Peygamberden sonra İslam nurunu söndürme planlarını boşa çıkarmış oldu. Onlar böylelikle bu planlarının icrasında ümitsiz oldular.

83-Peygamberin vefatından sonra halifenin tayin meselesi sahabenin zihninde meşru bir usul ve zaruri görülmekteydi. İşte bunun için ikinci halife birinci halifenin ve üçüncü halifenin de ikinci halifenin oluşturduğu şura vesilesi ile seçildi. Ama Şiada bu inanç farklıdır. Şiaya göre halife, içinde ve kararında hata

ihtimali olabilecek bir önceki halifenin veya şuranın vesilesi ile seçimle değil de ilahi nasla gerçekleşmelidir.

84-Peygamberden sonra ki, imam veya halifenin vazifeleri şunlardan ibarettir. Kuran'ı Kerimin mefhum ve manalarını beyan etme, şer'i hükümleri açıklama, camianın her türlü hurafeden ve inhiraftan arındırılması, dini ve akidevi sorulara cevap vermesi, İslam düşmanları karşısında İslam-i hudutları koruma, camiada adaleti icra edip kökleştirme vb.. işte bunun için böyle bir şahıs Allah'ın has inayetinin gölgesi altında olmalı ve Allah'ın gaybi eğitimi ve terbiyesi ile Allah tarafından böyle bir makama nail olmalıdır.

85-Yukarıdaki hassas, önemli ve tehlikeli vazifelere göre, imamında Peygamber gibi her türlü hata ve günahtan masum olması gerekir. Nitekim, Tathir ayeti ve sakaleyn hadisi de Ehl-i Beyt imamlarının masumluğuna en büyük delildir.

86-Peygamberin vasileri on iki kişidir. Buna dair Ehl-i Sünnet kaynaklarında 'isna aşer' (on iki) halife tabiri zikrolunmuştur. Bunun yanı sıra Peygamber gibi, her imam kendisinden sonraki imamı tayin etmiştir. Onların birincisi Emir-ul Müminin Ali b. Ebu Talib ve sonuncusu da zamanın imamı Hz. Mehdi Hüccet b. Hasan Askeri'dir.

87-Risaletin hanedanı olan Ehl-i Beytin muhabbet ve meveddeti Kuran'ın bir aslı ve İslam'ın farzıdır. Bu hanedanın ilmi ve ameli kemallerine tabi olmak insanın tekamülüne ve terakkisine sebep olur.

88-Peygamberin hanedanından olan İmam Mehdi'nin ahir-uz zamanda yeryüzüne adaleti yaymak için zuhur edeceği İslam'ın kesin bilinen inançlarından birisidir. Ehl-i Sünnet ve Şia kaynaklarında ki konu etrafındaki hadisler buna delalet eder.

89-Bu cihani ıslahçının tüm özellikleri rivayetler de naklolunmuştur. Bazı fırkaların ihtilafı onun varlık ve vücudunda değil de, dünyaya gelip gelmediğindedir.

Bazı fırkalar onun dünyaya gelmediğini ve ahiruz zaman da geleceğini söylemişlerdir. Ama Şiaya göre, O hazret hicretin 255. yılında on beş şabanda İmam Hasan Askeri'nin evinde Nercis hatundan dünyaya gelmiş ve bu güne kadar da hayatta olup zuhur ve kıyam için ilahi emri beklemektedir.

90-İlahi evliya ve veliler iki kısımdır. Zahirde olup da gözle gözükenler ve gaipte olup da gözle gözükmeyenler. Kuran'ı Kerim Kehf süresinde Hz. Musa ve Hz. Hızır'ın görüşme meselelerinde her ikisinden de söz etmiştir. Hz. İmam Mehdi (as.) gaybet döneminde Allah'ın gaip evliyalarındandır.

91-İmam Mehdi (as.)'ın bir takım vazifeleri gaybet döneminde şartlara haiz olan fakihlere bırakılmıştır. İnsanların o Hazretin zuhurunun bereketinden mahrum olmaları, O Hazretin gaybetini kaçınılmaz ve mecburi kılan sebeplerdir. Onlardan sadece bir tanesi insanların yeterli derecede zeminesi ve salahiyetinin olmayışıdır.

92-İslam'dan önce, geçmişteki bazı Peygamberlerin gaybetinden dolayı İmam Mehdi'nin gaybeti de şaşkınlık yaratmamalıdır. İmam Mehdinin gaybetinin sırlarından bir tanesi şudur; O tüm dünya insanlığının adaleti kabul ve icra etme

ve buna hazırlıklı oldukları bir dönemde zuhur edecektir. Zira insanlığın zeminesi olmadan zuhur ve kıyam ederse vermesi gereken semereleri vermemiş olur.

93-İmamın varlığı yüce Allah'ın büyük lütuflarından birisidir. Eğer insanlar onu olduğu gibi kabullenseler, ondan mutlak bir kemalde faydalanacaklardır. Buna göre insanların ondan mahrum kalmalarının unsuru insanların kendisinden kaynaklanmaktadır. Elbette şunu unutmamak gerekir ki; O Hazret gaybet döneminde de bulutun arkasındaki güneş misali bereket ve semerelere haizdir.

94-İmam Mehdi (as.) hicretin 255. Yılında dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla O Hazretin on bir asırdan fazladır ömrü geçmektedir. Böyle bir ilahi hüccetin ömründen bu kadar geçmesine rağmen hayatta olması Allah'ın sonsuz ve nihayetsiz kudretinden kaynaklanmaktadır.

95-O Hazretin zuhur zamanı kıyamet gibi hiç kimse tarafından bilinmemektedir. Ama, O Hazretin zuhur alametlerinin bir çoğu rivayetlerde naklolunmuştur.

96-Ölümden sonraki hayata inanmak bütün semavi dinlerin ortak inancıdır. Zira hesap gününe inanç olmayan bir dinin mefhumu olmaz. Bu akide ve inancın öneminden dolayı, Kuran'ı Kerim'deki ayetlerin büyük bir bölümü bu konu hakkındadır.

97-Allah'u Teala mutlak hak olduğu için O'nun fiili de her türlü abeslikten uzak olup kendisi gibi mutlak hak olmalıdır. Bu kaideye ve insan yaratılışının ebedi hayat olmaksızın boş ve abes olacağına göre, meadın zaruriyeti ve gererliliği ortaya çıkmaktadır. Zira İlahi adalet iyi ve kötü insanlar için gelecekte böyle bir günü gerektirmektedir.

98-Kuran mead etrafındaki mevcut şüphelere bazen Allah'ın mutlak ve sonsuz kudreti ile bazen insaların ilk yaratılışını mead yeniden hayat buluşun nişanesi olarak ve bazen de insanların dirilişini baharda zeminin dirilişine benzeterek... cevaplar vermiştir.

99-İnsanların kıyametteki meadı hem cismi ve hem de ruhidir. Şöyle ki; ahiret aleminde insan, bir takım ceza veya mükafatlara şayan olacaktır ki; bu ceza ve mükafatlar beden olmadan mümkünleşmez. Aynı zamanda bir takım ceza ve mükafatlarda ruhi olacaktır. Yani, onların sadece insanın ruhi boyutu kabul edilebilir.

100-Ölüm insanın hayat ve yaşamının sonu değildir. Aksine insan ölüm ile sadece bu dünyadan başka bir aleme göç eder. Bunun yanı sıra dünya ve ahiret alemleri arasında 'berzah' denilen bir durak (alem) vardır. Bu aleminde kendisine özgü hayat tarzı nimeti ve azabı vardır.

101-Berzah hayatı ruhun bedenden ayrılmasıyla başlar. İnsan defnolunduktan sonra ilahi melekler vasıtası ile ondan sorgu sual sorulmaya başlanır. Berzah alemi müminler için ilahi rahmetin mazharı, münafıklar ve kafirler içinde azabın sunuluşudur.

102-Bir grup, bütün dinlerde olan mezkur mead inancı yerine tenasuha (reankarnasyon) inanmışlardır. Reankarnasyon İslam inancı ve mantığına göre batıl ve gayri mümkün bir şeydir. Böyle bir safsataya inanmak insanı mead inancından uzaklaştırır.

103-Geçmişteki bir takım ümmetlerin insanlık tabiatının değişmesi tenasuh şeklinde değildi. Aksine insanlar zahiri yüzlerinde domuza, maymuna... dönüşüyorlardı ama onların insanı şahsiyeti baki kalıyordu. İşte bunun için değişimin bir çok farkları vardır.

104-Kıyamet gününden önce süra iki defa üflenecek. İlkinde insanların tamamı ölecekler ve ikincisinde insanlar dirileceklerdir.

105-Kıyamette hesap gününe has bir üslupla bütün insanlar hesaba tabi tutulacaklardır. İnsanların ellerine verilen amel defterlerinin yanı sıra, onların dünyada yapmış oldukları iyilik veya kötülüklere çeşitli şekillerde şahadet edeceklerdir.

106-Kıyamette günahkarlar için olacak, şefaatçilerin şefaati İslam'ın asıl bilinen inançlarındandır. Buna delalet eden bir çok ayet ve İslam-i hadisler mevcuttur.

107-Allah'ın şefaat için izin verdiği şefaatçilerin şefaat talebinde bulunmalarının hiçbir sakıncası yoktur. Zira şefaat talebinde bulunmak insan hakkında dua etmeye benzer. Müminden birisi hakkında dua istemek ve etmekte Kuran'ın ve hadisin caiz bildiği ve buna davet ettiği bir ameldir.

108-Tövbe kapıları ölüm anının dışında her zaman Allah'ın kullarına açıktır. Tövbeye olan inanç şefaate olan inanç gibidir. Eğer tövbenin felsefesine, adabına ve şartlarına riayet olunursa, bu insanları günaha teşvik edip, rağbetlendirmez. Aksine tövbe kapısının açık olması insanı Allah'ın rahmetine nazaran ümitlendirir ve onun dönüm unsuru olabilir.

109-İnsan diğer alemde iyi veya kötü amellerin karşılığını görecektir. İnsanın yapmış olduğu kötü amelleri onun iyi amellerini yok etmez. Sadece birkaç halde, örneğin, murted olmak (dinden çıkma, dönme) vb. gibi hallerde insanın iyi amelleri yok olur.

Kuran bu konuda açıklık getirmiş ve bu meseleyi amellerin yok olması ismiyle nitelemiştir.

110-Cehennemde ebedi olarak kalmak sadece kafirlere mahsustur. Ama mümin olup da nefislerden dolayı bir takım günahlara mürtekip olanlar, günahları miktarınca cezalarını cehennemde çektikten sonra bağışlanıp cehennemden kurtulacaklardır.

111-Kuran ve hadislerden anlaşılan cennet ve cehennemin şu an yaratılmış olmasıdır. Ama onun yeri ve mekanı insan tarafından bilinmemektedir.

112-İmanın asıl mekanı kalptir. Bir insana Müslüman söyleyebilmek için onun Allah'ın vahdaniyetine, kıyamet gününe, Peygamberin risaletine şahadet getirmesi ve Peygamberin getirdiklerine iman etmesi yeterlidir. Bunların tam karşısında ise kafirlik yatar.

113-Kalbi iman zuhur ettiği zaman veya onun aksine kendini göstermediği müddetçe eserini gösterir. Bunun yanı sıra insanın kurtuluşuna sadece kalbi inanç yetmez. Eğer iman amel ile birlikte olursa insanın kurtuluşuna sebep olur.

114-Üç temel inanç ve yasaya inanan her Müslüman'ı diğer bir takım meselelerde muhalif olsa bile tekfir etmek haramdır.

115-Bidat lügat’ ta önceliği olmayan yeni bir şey anlamına gelir. Istılahta ise, dinde olmayan bir şeyi dine nispet vermek ve dine mal etmek anlamındadır. Bir takım şeylerin dine nispet verilmesi, o şeyin meşruluğuna dair dini metinlerde genel veya hususi deliller olmadığın da ona bidat ismi verilir.

116-İnsan gerçek sahih inancını izhar edip açıklamak istediğinde, eğer onun malına, canına, namusuna ve haysiyetine bir zarar gelme ihtimali doğarsa, akıl yoluna ve Kuran’ın hükmüne göre asil ve sahih inancını gizleyip inancının tam tersini söyleyebilir veya yapabilir. Bu konu Şiada takiyye olarak bilinmektedir. Takiyye nifak ve iki yüzlülüğün tam karşısında ve onun zıddınadır. Zira takiyye imanı ve doğruyu gizleyip, küfrü ve yanlışı göstermektir ama nifak tam aksine imanı gösterip küfrü gizlemektir.

117-Bazı şartlarda takiyye etmek, vaciptir. Ama dinin aslının zarara ve tehlikeye gireceği yerlerde takiyye etmek haramdır.

118-İnsan hayatı ve yaşamı sebepler zincirine bağlıdır. Bu meselede tabii sebeplerle gaybi sebepler arasında hiçbir fark yoktur. Tevhit ehli olan bir insan sebeplere sadece vesile gözüyle bakmalı ve onların etki ve eserde bağımsız olduklarına inanmalıdır.

119-Allah’ın isimlerine ve salihlerin dualarına olan tevessül gaybi ve madde üstü sebeplerden birisidir. Kuran’ı Kerim bunu açıklıkla beyan buyurmuştur.

120-Allah’ın kesin mukadderatı değişmez. Ama şartlı ve muallak olan mukadderat değişebilir. Bu Şianın inandığı beda inancıdır. Bunun anlam ve manası Allah’ın tüm varlıkta sonsuz ve mutlak kudretine olan inanç ve insanın iyi veya kötü amellerinin Allah’ın takdiriyle onun hayatında tesir etmesinden başka bir şey değildir.

121-Geçmiş ümmetlerden bir grubunun ilahi iradeyle dünyaya dönmesi gibi, ahir-uz zamanda da bir grup bu dünyaya geri dönecektir. Bu Şia inancında olan ‘ricat’ (dönüş) akidesidir.

122-Peygamber Efendimizin, Bedir, Uhud, Ahzab ve Huneyn savaşlarında şehit olan sahabeleri ve Peygamberden sonra yaşayıp da O Harzerin hedefleri doğrultusunda yaşayan sahabeler Şia tarafından büyük bir ihtirama ve yüce bir değer sahiptirler.

Bunun yanı sıra sırf Peygamberi görmek ve onunla bir an beraber olmak sahabeyi adil kılmaz ve onu her türlü günah ve hatadan uzak tutmaz. Bu meselede tabiunda sahabeyle eşittir. Sadece Peygamberle beraber olmak yetmez aksine O Hazret ile beraber olup da O Hazretin yüce değer ve hedefleri doğrultusunda hareket etmek kişiye değer kazandırır.

123-Peygamberi ve O’nun Ehl-i Beytini sevmek Kuran ve Sünnete göre İslam’ın asıl inançlarından birisidir. Yıl boyunca Peygamber ve Ehl-i Beytini anmak bu muhabbetin gereksimidir. Bunun Kuran’da kökü olduğu için bidat olarak nitelemek doğru değildir.

124-Şehitlerin arkasından yapılan ağıtlar ve yas merasimlerinin felsefelerinden bir tanesi Hz. Yakub’a ve Uhud savaşında İslam Peygamberine uymaktır. Bunun yanı sıra özel gün ve münasebetlerde o şehitleri anmak onların mektebinin korunmasına ve bekasına vesile olur.

125-Dünyanın akıl sahipleri kendi değerlerini ve büyüklerini kültürel bir miras olarak korurlar.

Peygamberlerin evlerini değerli ve yüce tutmak Kuran'ın tekit ettiği konulardandır. Ashab-ı Kehf'in kabirlerinin kenarına bina ve mescit yapılması, şehitler ve salihlerin kabirleri kenarına mescit yapılmasının ve Onların yüceltilmesinin caizliğini gösterir. Nitekim Kuran'ı Kerimde Ashab-ı Kehf meselesinde bunu açıklamıştır.

126-Müminlerin, Peygamberlerin, salihlerin ve ilahi evliyaların kabirlerini ziyaret etmek Peygamberin emir verdiği İslam-i değer ve usullerdendir ve bunun yapıcı eserleri vardır.

127-Güvenilir ve adil ravilerin İslam Peygamberinden naklettikleri hadisler Şia alimleri tarafından kabul görmüşlerdir. Şianın fıkıh ve içtihadının temelini Allah'ın kitabı, Peygamberin sünneti, akıl ve icma oluşturur.

128-Ehl-i Beyt İmamlarından bizlere ulaşan rivayet ve hadislerin tamamı dolaylı veya doğrudan vahiy ilkesine dayanır. Zira Ehl-i Beyt İmamları bu rivayetleri (direk ve vesilelerle) Peygamberden duymuşlar veyahutta Hz. Ali'nin kitabından nakletmişler veya 'muhaddes' olma unvanı ile onları nakletmişlerdir.

129-Peygamber Efendimiz ve Ehl-i Beyt imamlarından naklolunan hadisler Şia alimleri tarafından maruf ve meşhur kitaplarda bir araya toplanmıştır. Onlar, Usul-u Kafi, Tahzib-ul Ahkam, Men la Yehzeruh-ul Fakih, İstibsar diye dört kitap olar bilinmektedir. Bu dört kitap Şianın en mühim içtihat kökeni olarak bilinmektedir.

130-Şia fıkhına göre içtihat kapısı ilk gününden bu güne kadar fakihlere açık olup asla kapanmayacaktır. Bunun yanı sıra onların içtihatları mutlak içtihattır, meşreb ve mezhep dairesindeki içtihat değildir.

131-Sahabenin sözü Peygamberin sünnetini naklettiği müddetçe değer ve itibar taşır. Ama Kuran ve sünnetten kendi anladığını naklederse bu diğer bir müçtehit için hüccet olmaz ve onu bağlamaz.

132-Her Müslüman'ın usulü dini delillerle ele getirmesi ve bunda yakin etmesi zaruridir. Ama Müslümanlar füru-u dinde bir müçtehidin fetvalarına uyabilirler.

133-Şia abdest alırken ellerini dirseklerden başlama kaydıyla yukarıdan aşağıya doğru yıkar, aşağıdan yukarıya doğru değil. Yine abdest alırken ayaklarını mesheder, yıkamaz. Şianın bu konulardaki delili Kuran'ı Kerim ve Peygamberin sünnetidir.

134-Şia inancına göre secde tabii toprağa veya topraktan bitip de yenilmeyen ve giyilmeyen şeylerin üzerine yapılmalıdır. Tarihin şahadetine göre Peygamber Efendimizin döneminde bu şekilde yapılmaktaydı. Ama daha sonraki zamanlarda bu ortadan kaldırıldı ve bunun yerini halılara, kilimlere... secde etmek aldı.

135-Öğlen ile ikindi ve akşam ile de yatsı namazlarını ayrı-ayrı kılmak müstehaptır. Ama buna rağmen onları birleştirerek de kılmak caizdir. Nitekim bütün Müslümanlar hacda Arafat ve Müzdelife'de namazları birleştirerek kılarlar.

İslam Peygamberi de ümmetine rahatlık olsun diye defalarca hiçbir mazaret, sorun ve gerçek olmamasına rağmen namazları birleştirerek kılmışlardır.

136-Muta nikahı meşru bir evliliktir. Kuran muta nikahını meşrulaştırmış ve neshetmemiştir. Bu sünnet tarafından da böyle bilinmektedir. Sahabeden bazıları bizzat mutaya amel etmişlerdir.

137-Namazda elleri bağlamak doğru değildir. Namazları eli bağlı kılmak bidattır.

Ebu Hamid Said'inin Peygamberin namazının şekil ve keyfiyetine dair naklettiği rivayette elleri bağlamak görülmektedir. Bu rivayet, Peygamber döneminde ve O Hazretin sünnetinde böyle bir amelin olmadığını ve sonradan çıkarıldığını gösterir.

138-Ramazan ayı akşamlarındaki nafile namazları kılmak müstehaptır. Ama bu namazları cemaatle kılmak bidattır. Birilerinin yaptığı şahsi içtihat bu amelin cemaatle kılınmasını meşrulaştırmaz.

139-Her Müslüman'ın, Enfal süresinin 41. Ayetine göre kazancının humsunu vermesi lazımdır.

140-Müslüman fırkalar arasındaki, füru-u dinde olan bir takım ufak ihtilaflar onların İslam düşmanlarına karşı birlik ve vahdet içerisine girmelerine engel olmamalıdır. İlmi konferanslar, seminerler ve tahkiki müzakerelerle bu ihtilafları zamanla ortadan kaldırmak mümkündür.

## ŞİA VE SAHABE

İslam'ın on dördüncü asrı tamam olmaktadır. İslam'ın ilk zamanından günümüze kadar olan bu uzun müddet sahih ve doğru İslam'ı ve hükümlerini öğrenmeyi güçleştirmiştir. İslam'ın sahih ve ideal değerlerini, Kuran ve Peygamberin süneti ve siresi dışında öğrenmek mümkün değildir.

Kuran'ı Kerim şöyle buyuruyor; 'Sana kitabı indiren O'dur. Onun bazı ayetleri muhkemdir ki; bunlar kitabın esasıdır. Diğerleri de müteşabihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşabih ayetlerin peşine düşerler. Halbuki onun tevilini ancak Allah bilir ve ilimde kökleşenler (yüksek payeye erişenler) bilir...'[360]

Yukarıdaki ayetten anlaşılan şudur ki; Kuran'ı Kerimde fitnecilerin yararlanmak istedikleri, müteşabih ayetler mevcuttur ve bunların tevilini sadece Allah'u Teala bilmektedir.

Diğer bir taraftan da Allah'u Teala, Kuran'ı Kerimin tevil yolunu şu ayetle açıklamıştır; 'İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman için ve düşünüp anlasınlar diye sana da bu Kuran'ı indirdik.'[361]

Allah'u Teala bu ayette Resulüne buyuruyor ki; biz bu Kuran'ı sen beyan edesin diye sana gönderdik. İşte bundan dolayı ki, içeriğinde müteşabih ayetlerde olan Kuran'ın tefsirini insanlar ancak Peygamberden öğrenebilirler. Kuran'ın tefsirinde salim bir şekilde öğrenmenin yolu Peygamberin siresini ve hadislerini iyi bir şekilde bilmekten geçer. Zira Allah Resulü bazen kendi ameli ile Kuran'ı tefsir ediyordu. Nitekim Kuran'ın emrettiği vakitli ve yevmiye namazları Allah Resulü ameli ile tefsir ve bayan etmiştir. Buna göre O Hazretin günlük kıldığı namazlar, Kuran'daki namaz hakkında ki ayetlerin tefsiridir. Buradan anlaşılan

şudur ki; İslam'ı olduğu gibi doğru bir şekilde öğrenmenin, Peygamberin hadis ve siresinden başka bir yolu yoktur. Peygamber Efendimizin siresi ve hadisi de beraberce O Hazretin sünnetini oluşturmaktadır.

Peygamberin sünnetini de öğrenmek, Ehl-i Beyt ve sahabe de sınırlıdır. Bu ikisini dışında Peygamberin sahih sünnetini öğrenmek mümkün değildir.

Kuran'ı Kerim şu şekilde buyuruyor; 'Çevrenizdeki bedevi Araplardan ve Medine haklından bir takım münafıklar vardır ki; münafıklıkta maharet kazanmışlardır. Sen onlar bilmezsin, biz biliriz onları...'[362]

Allah'tan başka kimsenin bilmediği bu münafıklar, Peygamberin zamanında Medine'de olup, tamamı sahabeden hesap olunmaktaydılar.

Şia inancına göre sahabeler konuma çok büyük bir önem taşımaktadır. Nitekim onlar Kuran'ın tefsirinde İslam-i hükümler ve ilimlerde Peygamberin hadislerini ve siresini nakleden, açıklayan şahsiyetlerdir.

İşte bu sebeplerden dolayı, her Müslüman'ın İslam'ı sahih ve doğur bir şekilde öğrenmede köprü konumunda olan sahabeleri iyi tanıması ve bilmesi gerekir.

Peygamber Efendimizin sahabeleri, onların adaletlerinin mizan ve ölçüleri Şia ve Ehl-i Sünnet arasındaki ihtilafların en büyük ve önemlilerinden bir tanesidir. Zira Ehl-i Sünnet sahabenin tamamını adil bilmekte ve onlara karşı yapılan herhangi bir eleştiriyi kabul etmemektedirler.

Ehl-i Sünnete göre sahabe, Nevevi'nin de Müslim'in şerhinin mukaddimesin de zikrettiği gibi şöyledir; 'Peygamberi bir an bile gören her Müslüman sahabedir. Ve bu kendi konumunda sahihtir. Buhari Ahmed b. Hanbel ve bütün hadisçiler bu g örüşe sahiptirler.'[363]

Şia inancına göre, sahabelerin tamamı bir makam ve derecede olmayıp, hepsi adil değillerdir. Onlara itiraz etmek ve onları eleştirmek caizdir. Şianın bu inancına Kuran ve sünnetten deliller vardır.

Ama, bazı şahıslar bilerek veya bilmeyerek bir takım hedef ve gayeler doğrultusunda Şiaya saldırarak, onların sahabeye hakaret ettiklerini, sahabeyi tekfir ettiklerini ve sahabeye lanet ettiklerini söylemiş ve Şiaya iftirada bulunmuşlardır.

Bu yalan ve iftiradan başka bir şey değildir. Zira herhangi bir sahabeyi eleştirmek onu tekfir etmek anlamına gelmez. Eğer eleştiri sağlam ve inandırıcı delillere dayalı ise, peki öyleyse bu öfke ve iftira nedir?

Sahabenin içerisinde mümin olanlar vardır ki Allah'u Teala, Kuran'ı Kerimde onları övmüş ve şöyle buyurmuştur; 'Andolsun ki; o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur.'[364]

Allame Lütfullah Safi bu ayet hakkında şöyle diyor; Allah'u Teala övgüsü o ağacın altında Peygambere biat eden müminlere mahsustur. Ama (bu övgü) orada hazır bulunan Abdullah b. Übeyy, Avs .b Huli gibi münafıklara asla şamil olmamıştır.

Bu ayet biat etmeyenlerin tamamına şamil olmadığı gibi aynı şekilde, biat edenleri de akıbetlerinin hayırlı olacağına asla delalet etmez. Zira ayet sadece biat edenlerin biatine razılığa delalet etmektedir. Yani Allah bu biatı onlardan kabul etti ve onların da bu biatine mükafat verecektir anlamındadır. Ama onların bu

biatı, Allah'ın onlardan ebedi olarak razı olması anlamına gelmez. Bu sözün delili Allah'ın Kuran'ı Kerimdeki şu buyruğudur. 'Muhakkak ki; sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa ancak kendi aleyhine şahitlik bozmuş olur. Kimde Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükafat verecektir.'[365]

Eğer Allah'ın biat edenlerden razılığı ebedi ve daimi olmuş olsaydı, hakka biat edenlerden hiç kimse biatini bozmazdı. Aksi takdirde ayette geçen 'Kim ahdini bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur' cümlesinin bir anlamı kalmazdı.

Sahabeler içerisinde öyleleri vardı ki; Peygamber onların kendi vefatından sonra murted olacaklarından ve kıyamette helak olacaklarından haber vermiştir.

Buhari kendi sahihinde Sehl b. Saad'dan şöyle nakleder; Peygamberin şöyle buyurduğunu duydum. 'Ben sizden önce havuzun (Kevser) kenarında olacağım. Gelen herkes ondan içecek ve ondan içenler asla susmayacaklar. Doğrusu bana gelen bölükler olacaktır ki; ben onları tanıyorum onlarda beni tanıyorlar. Daha sonra ben ve onlar arasında ayrılık düşecektir. Ben onların benden olduğunu söyleyeceğim. Bana denilecek ki; Sen bunların vefatından sonra dinde ne gibi değişiklikler yaptığını bilmiyorsun. Bunun üzerine ben diyeceğim ki; benden sonra dinde değişiklik yapıp da murted olanlar Allah'ın rahmetinden uzak olsun.[366]

Peygamberin birgün sahabesine şöyle dediği naklolunmuştur; Ben sizden önce havuza gideceğim. Bazılarını benim yanıma getirecekler. Onların yanına yaklaşmak istediğimde onlar benden uzaklaştırılacaklardır. Ben diyeceğim ki; Ya Rabb'i ashabım! Bana buyuracak ki; sen bilmiyorsun (bunlar) senden sonra ne işler yaptılar!'[367]

Peygamber Efendimiz kendisinden sonra murted olanları, dini hükümleri değiştirenleri ve Allah'ın kelamını tahrif eden Yahudi ve Nasranilere benzetmiştir.

Ebu Said Hurdi Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu nakletmiştir; Doğrusu sizler (adım-adım) karış-karış geçmiş ümmetlerin sünnetlerine uyacaksınız. Onlar kertenkelenin oyuğundan (yuvasından) girseler bile, sizlerde onlara tabi olacaksınız. Dedik ki; ey Allah'ın Resûlü Yahudi ve Nasranileri mi diyorsun? Evet, kimler olacak diye buyurdular.[368]

Sahabelerin içerisinde öyleleri vardır ki; Allah onlar hakkında şöyle buyurmuştur. 'Onlar bir ticaret ve eğlence gördükleri zaman dağılıp ona giderler ve seni ayakta bırakırlar.'[369] Bu ayet Peygamber Efendimiz Cuma hutbesini okurken, Şam'dan gelen kervanı duyup da Peygamberi hutbe esnasında terk eden sahabeler hakkında nazil olmuştur.

O gün binlerce sahabe arasından, Peygamberin hutbesini sadece on iki kişi dinlemek için orada kaldılar ve Peygamberden ayrılmadılar.

Cabir b. Abdullah bu konuda şöyle diyor; Cuma günü bir kafile Medine'ye girdi. Biz Peygamberle beraberdik. On iki kişi dışında herkes dağılıp gittiler. Bunun üzerine Allah şu ayeti nazil etti, 'Onlar bir ticaret ve eğlence gördükleri zaman dağılıp ona giderler ve seni ayakta bırakırlar.'

Başka bir rivayette şöyle naklolunmuştur; Peygamberle birlikte namaz kılmak ile meşgul iken, yiyecek ve gıda maddeleri ile yüklü olan bir kafile geldi. Millet onu fark edince, on iki kişinin dışında hepsi dağılıp gittiler. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu; 'Onlar bir ticaret ve eğlence gördükleri zaman...'

Uhud savaşında da bu rakam Peygamberle beraber kaldı ve gerisinin tamamı firar ettiler. Peygamber o gün onlardan beraat etmek zorunda kaldı.

Berra b. Azib şöyle diyor; Peygamber, Abdullah b. Cubeyri piyadelerle amir olarak tayin etti. Onlar firar ettiler. Bu haled, Peygamber onları sesledi ama on iki kişiden başka kimse Peygamberin yanında kalmadı.[370]

Enes şöyle diyor; Amcam Enes b. Nezir Bedir savaşına katılmadı. Peygambere gelerek, ben müşriklerle yapmış olduğun ilk savaşa katılmadım, bir daha müşriklerle savaşırsak, Allah muvaffak ederse nasıl savaşacağımı göstereceğim, dedi. Daha sonra Uhud savaşı vuku buldu ama Müslümanlar firar ettiler. Bunun üzerine Peygamber şöyle dedi; Ya Rabb'i! Bunların yaptıklarından senden af diliyorum.

O Hazret (bunları derken) maksadı sahabesiydi.[371]

Sahabenin Huneyn günü firar etmesi daha çirkin ve daha zararlıydı. Zira onlar binlerce kişi olmasına rağmen firar etmişlerdi. Allah Onları bu işlerinden dolayı şu şekilde melamet etmektedir; 'Andolsun ki; Allah bir çok yerde (savaş alanlarında) ve Huneyn savaşında size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat sizi hezimete uğratmaktan kurtaramamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonunda gerisin geri dönmüştünüz. Sonra Allah, Resulü ile müminler üzerine sükunetini indirdi...'[372]

Sahabenin arasında öyleleri vardır ki; Allah onlar hakkında şöyle buyurmuştur, 'Yeryüzünde ağır basıncaya kadar hiçbir Peygambere esirleri bulunması yaraşmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz, halbuki Allah ahireti istiyor, Allah güçlüdür, hikmet sahibidir. Allah tarafından önceden verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldığınız fidyeden ötürü size mutlaka büyük bir azap dokunurdu.'[373]

Bu ayetler bir grup sahabe hakkında nazil olmuştur. Bunlar Bedir savaşı hususunda meşveret ederlerken Ebu Sufyan'ın adamlarını esir alma görüşünü belirtmişlerdi. Oysa Peygamber Bedir savaşından önce onları savaş için sınamak ve onların hazırlıklarını öğrenmek için onlarla meşveret etmişti. Ama yine de bunlara rağmen, onlar kafileyi yakalamayı savaşa tercih ettiler.

Sahabenin arasında öyleleri vardı ki; Allah Resulü onları azarlamıştır. Zira onlar kendi kavim ve kabilelerine doğru davet ediyor ve cahilliye dönemindeki düşüncelerini akıllarından geçiriyorlardı.

Cabir b.Abdulah Ensari şöyle diyor; Savaşlardan birisinde iken muhacirlerden birisi ensardan olan birisine tekmeyle vurdu. Bunun üzerine, ensardan olan şahıs, ey ensar neredesiniz? Diye seslendi. Muhacirlerden olan şahıs ise, ey muhacirler neredesiniz? Diye feryat etti. Allah Resulü bunu duyunca şöyle buyurdu; Neden bunlar cahilliye nizalarını canlandırıyorlar.[374]

İşte bu cahilliye tartışmaları yüzünden ensarı oluşturan Avs ve Hazrec kabileleri arasında nerde ise büyük bir olay veya savaş çıkacaktı.

Ayşe şöyle diyor; '... Sa'd b. Meaz kalkarak şöyle dedi, Ey Allah'ın Resulü, andolsun ki; ben onun işinden dolayı senden özür diliyorum. Eğer o Avs kabilesinden olsaydı, şüphesiz onun boynunu vururdum. Eğer bizim kardeşlerimiz olan Hazrec'den olsaydı, o zaman sen bize emir verirdin ve bizde emrini icra ederdik.

Hazrec kabilesinin yöneticisi olan ve ondan önce iyi bir şahıs olan Sa'd b. Ubade sinirli bir şekilde kalkarak şöyle dedi; Andolsun Allah'a yalan söyledin. Yemin olsun Allah'a ki, onu muhakkak öldüreceğiz. Sen münafıklardan söz eden bir münafıksın. İşte bunlardan dolayı Avs ve Hazrec kabileleri öfkelenmeye başladılar ve nerede ise birbirlerine düşeceklerdi. Bu esnada Allah Resulü de minberdeydi, minberden inerek onlara susmalarını emretti, onlarda sustular ve O Hazretin kendisi de sustu.[375]

Sahabeden öyleleri vardı ki; Allah Resulünün sözlerini hiçe sayıyor ve O Hazrete muhalefet ediyorlardı.

Örneğin; Peygamber Üsame'nin ordusunun hareket etmesini istemesine rağmen bazı sahabeler buna muhalefet etmiş ve orduya katılmamışlardır.

İbni Ömer şöyle diyor; Peygamber bir ordu tertip ederek ordunun başına Üsame b. Zeyd'i emir olarak geçirdi. Bazıları Üsame'nin emirliğini (komutanlığını) kabul etmediler.

Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu; Onun komutanlığını kabul etmediğiniz gibi, Ondan önce onun babasının komutanlığına da muhalefet ediyordunuz.[376]

Sahabenin içersinde öyleleri vardır ki; Peygamber ömrünün sonlarına doğru bir vasiyet yazmak için kalem kağıt istemiş olmasına rağmen, buna bazıları karşı çıkmışlardı ve Peygambere 'sayıklıyor' nispetini vermişlerdi. Bunun müteakibinde Peygamber onların yanından çıkmalarını istemişti.

Said b. Cübeyr İbni Abbas'tan naklederek şöyle diyor; 'Perşembe günü ne gündü o gün! Sonra (İbni Abbas) o kadar ağladı ki, gözyaşları taşların üzerine döküldü. Dedim ki; Ey İbni Abbas, Perşembe günü nedir? Şöyle cevap verdi? Peygamberin ağrısı şiddetlenmişti, sahabesine şöyle buyurdu; Bana bir kağıt getiriniz sizlere öyle bir vasiyet yazayım ki; ondan sonra asla dalalete, sapıklığa düşmeyesiniz. Peygamberin yanında niza ve tartışma olmaması gerekirken oradakiler birbirleriyle niza ettiler. Bazıları dediler ki; Buna ne olmuş?! Acaba sayıklıyor mu??! Ondan sorun: Bunun üzerine Resulullah, kalkın benim yanımdan gidin, benim bulunduğum hal sizin beni davet ettiğiniz şeyden daha hayırlıdır.'[377]

Sahabe arasında öyleleri vardır ki; Peygamberin vefatından sonra riyaset ve makam için kendi aralarında büyük tartışmalara girdiler. Hatta bazıları iki tane amirin, biri muhacirden, diğeri de ensardan olmasını istiyorlardı. Bu tartışmalara girenler her ne kadar Müslüman olmuş olsalar bile, bu tartışmalar onların cahilliye dönemindeki düşüncelerinden, heva ve heveslerinden el çekmediklerini gösterir.

Sahabe arasında, Peygamberden sora binlerce hadis uyduran düzmececi Ebu Hureyre ve Peygamberden sonra İslam hilafetini krallığa dönüştüren Muaviye gibi simalar vardır.

Ehl-i Sünnetin, sahabenin tamamında bu kadar iyimser olmalarının sebebi, onların Peygamberin makamıyla şereflenmeleri ve Peygamberle birlikte olmalarından kaynaklanabilir. Ama şunu unutmamak gerekir ki; bu özellik Peygambere eş olma özelliğinden yüce olamaz. Oysa Allah'u Teala Kuran'ı Kerimde şöyle buyuruyor; 'Ey Peygamber hanımları sizden kim açık bir hayasızlık yaparsa, onun azabı iki katına çıkarılır.'

Başka bir ayette Peygamberin aleyhine plan döken iki zevcesi Aişe ve Hafsa hakkında şöyle buyuruyor; 'Eğer ikinizde Allah'a tövbe ederseniz, (yerinde olur) Çünkü kalpleriniz sapmıştı. Ve eğer Peygambere karşı birbirinize arka verirseniz, bilesiniz ki; Onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrail ve müminlerin iyileridir. Bunların ardından melekler de yardımcıdır. Eğer o sizi boşarsa, Rabb'i ona sizden daha iyi kendini Allah'a veren, inanan, sebatla itaat eden, tövbe eden, ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir... Ey Peygamber! Kafirlere ve münafıklara karşı cihat et, onlara karı sert davran. Onların varacağı yer cehennemdir. O gidilecek yer ne de kötüdür. Allah inkar edenlere, Nuh'un karısı ile Lüt'un karısın misal verdi. Bu ikisi kullarımızdan iki salih kişinin nikahları altında iken onlara hainlik ettiler. Kocaları Allah'tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadı. Onlara, haydi ateşe girenlerle beraber sizde girin denildi.'[378]

Yukarıdaki ayetlerden anlışılan şudur ki, Peygamberle beraber ve birlikte olmak kişinin makamının yüceliğine ve salim imanına delalet etmez.

Fakat Peygamberin sahabeleri hakkında naklolunan rivayetlerin yanı sıra, Peygamberin zevceleri tarafından da mezkur, rivayetlerden daha şiddetli rivayetlerde nakledilmiştir. İbni Abbas şöyle diyor; Bir yıl geçmesine rağmen, ben Ömer'den Peygamberin aleyhine plan döken o iki kadını sorma fırsatı arıyordum; ama ondan çekiniyordum. Bir gün, o bir eve giderek (o evin bahçesinde) büyük bir ağacın altında oturdu, oradan çıktığı zaman ona sordum, şöyle cevap verdi; Aişe ve Hafsa. Sonra şöyle dedi; Biz cahilliye döneminde kadınlara değer vermiyorduk ama İslam geldiğinde Allah onları da hatırlattı. Biz, işlerimizde onlardan yararlanamayacağımız halde, onların bizlerde haklarının olduğunu öğrendik.

Her halükarda, bir gün ben ve eşim arasında bir sohbet geçti. O sert bir üslupla, öfkeyle benimle konuştu, ben ona dedim ki, Senin aslın ve soyun iyi değil. O şöyle dedi; Sen, kızın Allah Resulüne eziyet ettiği halde bu sözleri bana mı söylüyorsun! Bunun üzerine ben Hafsa'nın yanına giderek onu uyardım ve sakın ola ki; Allah ve Resulüne itaatsizlik edesin diye ikazda bulundum.[379]

Peygamber Efendimizden Aişe'nin şöyle dediği naklolunmuştur; Allah Resulü Cehş'in kızı Zeyneb'in yanında bal yiyor ve bir müddet orada kalıyordu. Ben ve Hafsa anlaşarak, hangimiz onu ilk olarak görsek, Ona (Peygambere) sen meğafir (ağaç sırası) yemişsin ve ağzından meğafir kokusu geliyor demeyi kararlaştırdık. Hazret buyurdular ki; hayır böyle değil ben Cehş'in kızı Zeyneb'in yanında bal yiyordum ve bir daha yemeyeceğim. Ben seni yemine veriyorum ki; (bunu) başkasına haber vermeyesin.[380]

Yine Aişe'nin şöyle dediği naklolunmuştur; Peygamberin zevceleri iki gruplardı. Bir grupta, Aişe, Hafsa, Safiyye ve Sude bulunuyor ve diğer bir grupta ise Ümmü Seleme ve Peygamberin diğer hanımları bulunuyordu.[381]

Yine Aişe'den naklolunmuştur ki; Ben, kendilerini (mehirsiz ve şartsız olarak) Allah Resulüne bağışlayanları kıskanıyor ve şöyle diyordum; Bir kadın kendisini nasıl olarak bağışlayabilir? Böylelikle şu ayet nazil oldu, Bunlardan dilediğini bırakabilirsin, dileğini de alabilirsin ve bıraktığını tekrar almada bir vebal yok sana.'[382]

Bunun üzerine ben şöyle dedim; Ben hayretlere kapıldım ki; Senin istediklerine Rabb'in anında icabet ediyor.[383]

Yine Aişe şöyle diyor; Hatice'nin kız kardeşi ve Huveyli'din kızı Hale, Peygamberin yanına gitmek için izin istedi. O Hazret Hatice'yi hatırlayarak şöyle buyurdu; Ya Rabb'i, bu Hatice'nin kız kardeşi, Hale'dir. Ben bu söze bozularak şöyle dedim; Ne oldu ki; Kureyş'in yaşlı kadınlarından olan bir yaşlı kadını anımsıyorsun? Oysa o kadın yıllar önce ölüp dünyadan gitmiş ve Allah ondan daha iyi bir kadını sana bağışlamıştır.[384]

Aişe'nin başka bir sözü de şöyle naklolunmuştur; Peygamberin hanımları arasında hiçbirisine Hatice gibi gıpta etmiyor ve kıskanmıyordum; Oysa onu görmemiştim. Ama Peygamber onu çok yad ediyordu. Hatta Peygamber bazen bir koyun keserek onun etini küçük-küçük kesiyor ve onları Hatice'nin hayrına millete dağıtıyordu. Ben bazen ona diyordum ki; Dünyada Hatice'den başka kadın mı yok?

Ama O diyordu ki; Hatice şöyleydi-böyleydi. Evladım Ondandı.[385]

Sahabenin tamamını adil bilenlerin delillerinden bir tanesi, iddialarına göre Peygamberin şu buyruğudur;

'Benim Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayet bulursunuz.'

Başka bir rivayette şöyle bildirilmiştir; '...Onların her birinin sözünü dinleyin...'

Ehl-i Sünnet, sahabenin tamamının masumluğunu kabul etmemektedir. Ama yukarıdaki hadisin sahih ve doğruluğunu kabul edenler sahabenin hepsini masum görmektedirler. Sahabeden çoğunluğunun adaletsizliğini ortaya koyan rivayetler, genelde Peygamberin yanında uzun bir müddet kalan sahabeler hakkındadır. Hal böyleyken, acaba Peygamber ile az bir zaman beraber olan sahabenin, sırf beraberlik ve sahabelik unvanı ile adaleti nasıl bir konum taşıyabilir? Acaba bu abartmaların ve boş sözlerin sebep ve anlamı nedir?

Acaba bir insanın Peygamberle olan az bir beraberliği o insanın adil olmasına sebep olabilir mi? Ve böyle bir şey mümkün müdür? Oysa adalet ihlasla Peygambere ve getirdiklerine iman ve amelden başka bir yolla hasıl olmaz.

İnsanın fıtrat ve aklı ile bağdaşmayan bu çelişki Ehl-i Sünnetin bazı alimleri tarafından ortaya atılmıştır. Örneğin İbni Teymiye, fitne ve fücurlarla tanınan Muaviye b. Ebu Süfyan'ı sırf sahabe olduğu için tabiinden olup da Ehl-i Sünnet arasında adalet ve takva ile meşhur olan Ömer b. Abdul Aziz'in ön planına çıkarmıştır. Oysa Ehl-i Sünnete göre, Ömer b. Abdul Aziz hülafa-i raşidinin

beşincisidir. Bu Muaviye'nin sırf sahabe olmasından doyalı onun ön plana çıkarılmaması gerektiğine en büyük delildir.

Sormak lazım; bunların hangisinin makamı yücedir? Kendi gözleriyle Peygamberden onlarca mucizeyi gördükten sonra iman getiren mi yoksa O mucizelerin bir tanesini daha görmeden iman getiren mi daha değerlidir?

Bütün sahabe adaletlidir; sözünü yayanlar, sahabeden bazılarına itiraz yolunu kapamak için bu sözü yaygınlaştırmışlardır. Fakat sahabeden bazıları Peygamberden sonra Hz. Ali ve evlatlarını devre dışı bırakma girişimlerinde bulundular. Bu görüş ve inancın doğrultusunda hareket edenler, sahabenin tüm yaptıklarını ve görüşlerini sırf bu hedeften dolayı, sahih görmüşlerdir.

Bu yanlış ve batıl inancın savunucuları Peygamberin Ehl-i Beytini kendi çirkef planlarına ve makamlarına bir tehlike gördükleri için bu asılsız görüşü ortaya atmış ve yaygınlaştırmışlardır. Çünkü bu zihniyetin sahipleri Ehl-i Beytin Kuran ve hadislerdeki makamını biliyor ve bu hakikatlerin karşısında sahabeyi Ehli Beytin ön planına çıkarmak ve dolayısıyla hedeflerine ulaşmak için bunları yapıyorlardı.

İşte bunlardan dolayı Peygambere nispet verilen 'Ashabım yıldızlar gibidir...' hadisi aşağıdaki sahih hadise göre Ehl-i Beyt karşısında uydurulan bir hadistir.

Zira Peygamberin sahih bilinen bir hadiste şöyle buyurduğu naklolunmuştur; 'Benim Ehl-i Beytim Nuh'un gemisine benzer, Ona binenlerin hepsi kurtuldu, ondan kaçanların hepsi helak oldu.'[386]

Ve yine O Hazret buyuruyor ki; Benim Ehl-i Beytim sizin içinizde Ben-i İsrail'deki hıtta kapısına benzer. O kapıdan girenlerin hepsi bağışlandılar'[387]

Sahabenin tamamının adaletine, inanmanın menfi yönlerinden bir tanesi bir çok düzmece sözlerin hadis unvanında kitaplarda naklolunmasıdır.

Acaba bu konuda olanlardan Resulullah'ın sünnetini almak ve öğrenmek doğru mudur? Ashabım yıldıra gibidir hadisine inanırsak eğer, Peygamberin sünnetini, Hz. Ali'ye karşı savaş açan Muaviye b. Ebu Süfyan, Amr b. As, Semure b. Cundeb, Ebu Hureyre'den ...almamız gerekir. Oysa akıl bunu tamamen reddetmektedir. Zira Peygamberin sünnetine muhalefet edenlerden, o sünneti öğrenmek, istemek akla göre doğru değildir.

Ehl-i Sünnetin kendi sahih kitaplarından Peygamberin şöyle buyurduğu naklolunmuştur; 'Zamanının imamının biatı üzerinde olmadan ölen kimse, cahilliye ölümü üzere ölmüştür'

Bu rivayete göre Aişe cahilliye dönemine dönmüş olmaktadır. Zira O zamanının imamı Hz. Ali'ye biat meselesinde muhalifet etti ve biat etmedi ve üstelikte bir ordu teşkil ederek Hz. Ali'ye savaş (Cemel savaşı) açtı.

Şimdi sormak lazım yukarıdaki hadis Peygamberin sünneti değil midir? Peki Peygamberin sünnetine muhalifet eden birisinden, o sünneti öğrenmek, istemek ne derece makul olabilir? Ehl-i Sünnet Muaviye'nin Hz. Ali'ye karşı savaştığını bildikleri halde Muaviye ve tüm sahabeyi adil bilmektedirler. Acaba kendi aralarında çelişki ve ihtilaf olan sahabelerden (her iki taraftan) de sünneti almak ve öğrenmek doğru mudur? Akıl bu görüşü tamamen reddetmektedir. Öyleyse sormak lazım; sahabeden sünneti öğrenmek ve almak vacip midir?

Cevap olarak şunları söylemek mümkündür; İlk etapta ve bakışta, sünneti sahabeden almanın vacipliğine dair elde hiçbir kanıt ve delil mevcut değildir. Çünkü Peygamberden sonra sahabeler kendi aralarında ihtilaf ettiler. Bu ihtilaf edenlerin hangisi haklıydı?

Burada üç ihtimal bulunmaktadır:

Birinci ihtimal: Her iki tarafta haklıydı.

İkinci ihtimal: Her iki tarafta haksızdı.

Üçüncü ihtimal: Bir taraf haklı ve diğer bir taraf ise haksızdı.

Bu üç ihtimal içerisinden birincisini kabul etmek doğru değildir. Zira hak hiçbir zaman hakla ihtilaf etmez.

Geriye ikinci ve üçüncü ihtimaller kalıyor; Neticede ister ikinci veya isterse de üçüncü konumda olsunlar, her halükarda sahabe içerisinde haksız simaları, yanlış yaparak ihtilaf yaratanları görmek mümkündür. Bu halde, bunların tamamını adil görmek, ve sünneti onlardan öğrenmek istemek ve bunları hidayet yıldızları olarak kabullenmek doğru mudur?

Ama Şia inancına, aklın esasına ve Kuran'ın direktifine göre sahabe şundan ibarettir:

1-Allah Resulü ile beraber olmalıdır.

2-Ona iman getirmelidir.

3-Onun sünnetini kabul etmelidir.

4-Yaşantısında O Hazrette tabi olmalıdır.

5-Allah yolunda O Hazretle birlikte malıyla, canıyla mücadele ve girişimler bulunmalıdır.

6-O Hazretin vefatından sonra, onun sünnetinden el çekmemeli ve ona göre amel etmelidir.

7-Onun sünnetini tahrif etmemeli, değiştirmemeli ve sünnetin aksine göre amel etmemelidir.

Bir sahabeye değer vermek farklı bir konu ve sünneti onlardan almanın vacipliği ise başka bir meseledir. Çünkü, Sahabelere bırakılan vazifelerden birisi, sünneti onlardan almanın gerekliliği değildir. Bu konuda hiçbir akli ve şer'i delil mevcut değildir. Elbette sünnet muallakta bırakılmamıştır. Aksine bu konuda ehliyeti olan ehil sahabeler O Hazretin sünnetini korumalı ve yaymalıdırlar. Nitekim ehil olan seçkin sahabeler de bu vazifeyi en iyi bir şekilde ifa etmişlerdir. Ama bu mesele vazife olarak sadece Ehl-i Beytin ihtiyarına bırakılmıştır. Zira onlar ilimde ve imamette Peygamberin varisleridirler.

Netice olarak diyoruz ki; Kuran'ı Kerim ve Peygamberin sünnetinden anlaşılan, sahabenin tamamının bir derece ve makamda olmadıklarıdır. Onlardan bazıları Allah Resulüne layık olup ilahi emirleri ifa eden takvalı ve temiz insanlardır. Bazıları Allah Resulü zamanında iki ipte oynayarak münafıklık yapmışlardır. Bu konuda geniş bilgi için Kuran'ın münafikun süresine bakabilirsiniz.

Bu açıklamalara göre, Şianın sahabe hakkında ki görüşünün Kuran ve Sünnetin görüşü olduğu gayet açık bir şekilde görülmektedir.

Bu satırların okuyuculara ışık tutması ümidiyle...

## RİC'AT NEDİR?

Ehl-i Sünnet mezhepleri ve Şia arasındaki ihtilaflı itikat meselelerinden bir tanesine de rica'attır. Ehl-i Sünnet kaynaklarında, konu hakkında rivayetler olmadığı için onlar bu görüşü kabul etmemişlerdir. Şiaya göre ise, ric'at inancı İslam'a göre sahih ve doğru bir inanç oılup Kuran ve hadisle sabit olmuştur.

Bu iki muhtelifi görüşünün hangisinin doğru olduğunu öğrenebilmek için, konunun Kuran ve hadis ışığında incelenmesi gerekir.

Önce 'ric'at'ın manasını açıklayalım; Ric'at lügat da dönüş-dönmek anlamına gelir. Istılaha (dini kavrama) göre ise, ric'at, bazı halis müminlerin ve bazı münafık, facir ve zalimlerin kıyametten önce bu dünyaya geri dönmelerine denir.

İlahi adalet hükümetinin yeryüzünün tamamına hakim olmasını arzu eden halis müminler, bu arzularına yetişmek için Allah'u Teala'nın kudreti ile İmam Mehdi (as.)'In zuhurundan sonra bu dünyaya dönecek ve arzularını göreceklerdir. Ve yine dünyada hakkın önünü alıp onu yok etmek için yek vücud olan bazı facir ve zalim münafıklar bu dünyaya geri dönecek ve yaptıklarının cezasını halis müminler tarafından göreceklerdir.

## KURAN'DA RİC'AT

Kuran'ı Kerimde bazı ayetler Ehl-i Beyt imamları tarafından ric'ata tefsir olunmuştur. Bu ayetler, ric'atın geçmiş ümmetlerde bulacağını göstermektedir. Aşağıdaki ayetler masum Ehl-i Beyt imamlarının nurlu kelam ve tefsirleri ile, Hz. İmam Mehdi (as.)'ın zuhurundan sonra halis mümin ve müşriklerin bu dünyaya geri döneceklerinin açık ve net bir kanıtıdır.

1-'O muttakiler ki, gayba inanırlar'[388]

Bu ayeti kerimenin tefsirinde gaybın üç şey olduğu hadislerce belirtilmiştir;

1-Ric'at günü

2-Kıyamet günü

3-Hz. İmam Mehdi (as.)'ın kıyam edeceği gün. Bu günler Al-i Muhammed'in günleridir.[389]

2-'Hani, Allah Peygamberlerden, 'Size kitap ve hikmet verdikten sonra yanınızdakileri tasdik eden bir Peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz' diye söz almıştık.'[390]

İmam Cafer Sadık (as.) yukarıdaki ayetin tefsirinde şöyle buyuruyor;

'Yani Allah'ın Resulüne iman getirip, müminlerin emiri Hz. Ali'ye yardım etsinler.'

İbni Ebi Şeybe, 'Müminlerin emirine yardım mı etsinler? Diye sual edince, Hz. İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyurdular; Evet Allah'a yemin olsun ki; Allah'ın Hz. Adem'den Hz. Hatem'e kadar gönderdiği Peygamberlerin tamamı geri dönecek ve Hz. Ali (as.)'ın yanında (düşmanlara karşı) kılıç çekeceklerdir.[391]

İmam Cafer Sadık (as.) bu ayetin tefsirinde başka bir hadisi şerifte şöyle buyuruyor; 'bu ayet daha icraata dökülmemiştir. Selam b. Müntesir, fedan olayım,

bu ayet ne zaman vuku bulacaktır? Diye sual edince, Hazret şöyle buyurdular; Bu ayet, Allah bütün Peygamberler ve müminleri Hz. İmam Ali (as.)'a yardım etmeleri için bir araya topladığında vuku bulacaktır. O zaman Hz. Resulü Ekrem (s.a.a)'in sancağı Hz. İmam Ali (as.)'ın eline verilecektir. O gün Hz. İmam Ali bütün mahlukatın emiri olacak ve herkes onu sancağının altında yer alacak ve o herkese emir olacaktır.'[392]

3-'Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona varis kılar. Sonuç ve akıbet ise sakınanlarındır.'[393]

İmam Muhammed Bagır (as.) Hz. İmam Ali (as.)'ın bu ayetin tefsirinde şöyle buyurduğunu naklediyor;

'Ben ve evlatlarım Allah'ın yeryüzüne varis kıldığı kimseleriz. Muttakiler (sakınanlar) bizleriz...'[394]

Allah'a yemin olsun ki; Allah'u Teala, benim ehlimi ve evladımı onların arasında bir müddet ayrılık zamanından sonra etrafım da toplayacaktır. Nasıl ki; Yakup evlatları arasındaki bir müddet ayrılık zamanından sonra Onları Yakub'un etrafında topladı.[395]

4-'O, müşrikler hoşlanmasa da dinini bütün dinlerce üstün kılmak için Resulünü hidayet ve hak diniyle gönderendir.'[396]

Bu ilahi vade bugüne kadar hakikatini bulmamıştır. Hiç şüphesiz bir gün muhakkak vuku bulacaktır. Zira Allah'u Teala asla vadelerine muhalefet etmez. İmam Muhammed Bagır (as.) bu ayetin 'ric'atta' vuku bulacağını buyurmuştur.

5-'Bilakis onlar ilmini kavrayamadıkları ve yorumu kendilerine asla gelmemiş olan bir şeyi yalanladılar. Onlardan öncekiler de böyle yapmışlardı. Bak ve araştır, zalimlerin sonu nasıl oldu?'[397]

Tefsirciler, bu ayetin ric'at hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir. İnkarcılar, böyle bir günün olmayacağını söyleyenlerdir.[398]

Himran şöyle diyor; İmam Muhammed Bagır (as.)'dan ric'atın mühim meselelerini sorduğumda, şöyle buyurdular; 'Sormuş olduğun şeyin daha vakti gelmemiştir. Allah'u Teala şöyle buyuruyor; İlmini kavramadıkları ve yorumu kendilerine asla gelmemiş olan bir şeyi yalanladılar.'

Zurare, imam Cafer Sadık (as.)'dan ric'atın bir takım önemli meselelerini sual ettiğimde, O Hazret şöyle buyurdular; Sormuş olduğun şeyin henüz vakti gelmemiştir. Allah'u Teala şöyle buyuruyor; İlmini kavrayamadıkları ve yorumu kendilerine asla gelmemiş olan bir şeyi yalanladılar.'[399]

6-'Zulmeden herkesin yeryüzü dolusu malı olsa (azaptan kurtulmak için) elbette onu feda eder.'[400]

Bu ayeti kerime de, zulmeden herkesten maksat, Al-i Muhammed'e zulmedip de onların haklarını gasp edenlerdir. Ric'atta bunların ilahi intikamdan kaçma imkanları ve yolları olmayacaktır. Onlar bütün yeryüzündekilerin kendilerinin olmasını ve onları vererek o gün kendilerini kurtarmayı arzu ederler.'[401]

7-'(İblis) Ey Rabb'im öyle ise (varlıkların) tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver. Dedi. O halde sen bilinen vakte kadar kendilerine mühlet verilenlerdensin, dedi.'[402]

İmam Cafer Sadık (as.) bu ayetin tefsirinde şöyle buyuruyor; ‘İblis, Allah’ın ona kıyamet gününe kadar mühlet vermesini istedi. Ama Allah’u Teala onun bu isteğini reddederek şöyle buyurdu; ‘Belli bir güne kadar sen mühlet verilenlerdensin.’ Belli bir vakit geldiği zaman, Adem’den o belli güne kadar ona tabi olanlar zahir olacaklardır. O gün, Hz. İmam Ali (as.)’ın ric’at’ının son zamanına denk gelecektir...’[403]

8-‘Onlar olanca güçleriyle Allah’a yemin ettiler ve dediler ki; Allah ölen bir kimseyi tekrar diriltmez. Aksine bu hak olarak verdiği bir sözdür. Fakat insanların çoğu bilmezler.’[404]

İmam Cafer Sadık (as.) kendi ashabına şöyle sual etti; insanlar bu ayet hakkında ne diyorlar? Ashaptan bir tanesi şöyle dedi, Onlar, bu ayetin kafirler hakkında nazil olduğunu söylüyorlar. İmam ise şöyle buyurdu; Kafirler Allah’a asla yemin etmezler. Aksine bu ayet Peygamberin ümmetinden bir grup hakkında nazil olmuştur. Zira onlara, sizler öldükten sonra kıyametten önce bir kez daha bu dünyaya geri döneceksiniz, söylendiğinde, onlar yemin ederek asla dönmeyeceklerini söylediler.

...Evet, Allah’u Teala onları (kafirleri) ric’atta geri getirecek ve onları öldürecek ve müminlerin kalbini hoşnut edecektir.[405]

9-‘Bütün nefisler ölümü tadacaktır’[406]

Zurare, İmam Cafer Sadık (as.)’dan, Acaba size göre öldürülen bir insan ölümün tadını alır mı? Diye sorduğunda, O Hazret şöyle cevap vermiştir; ‘Kılıç ile öldürülen birisi yatağında ölen gibi değildir. Öldürülen birisi ölümün tadını almak için bu dünyaya tekrar dönecektir.’[407]

10-‘Helak ettiğimiz bir beldeye artık (iyi davranış ve makbul çaba) haramdır. Çünkü onlar tekrar dönmezler.’[408]

Hiç şüphesiz bu ayet kıyamet hakkında da değildir. Zira kıyamette bütün insanların dönmesi söz konusudur. Nitekim İmam Cafer Sadık (as.) bu şekilde açıklama buyurmuşlardır.[409]

İmam Muhammed Bagır (as.) ve İmam Cafer Sadık (as.) bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmuşlardır; ‘Allah’u Teala’nın azabı ile helak olan beldeler ric’atta dönmeyeceklerdir.’

Bu ayet ric’atı ispat eden en açık ve net delillerden bir tanesidir. Zira Müslüman’lardan hiç kimse helak olan beldelerin kıyamette döneceğini inkar etmemişlerdir. Aksine bütün Müslümanlar kıyamet günü herkesin geri döneceğine inanmışlardır.[410]

İmam Muhammed Bagır (as.)’dan ric’at hakkında sorulduğunda, İmam (as.) yukarıdaki ayeti delil getirmiştir.[411]

Seyyid Murteza ‘Muhkem ve müteşabih’ adlı eserinde, Hz. İmam Ali (as.)’ın ric’atı inkar edenlere yukarıdaki ayetle cevap verdiğini nakletmiştir.[412]

11-‘Allah sizlerden iman getirip ve salih amel yapanlara, kendilerinden öncekileri ve hakim kıldığı gibi kendilerine de yeryüzüne sahip ve hakim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini, onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve geçirdikleri korku döneminden sonra bunun yerine onlara güven sağlayacağını vaat etti. Çünkü onlar bana kulluk ederler, hiçbir şeyi bana eş

tutmazlar. Artık bundan sonra kim inkar ederse, işte bunlar asıl büyük günahkarlardır.'[413]

Merhum Taberisi, bu ayetin tefsirine dair hadisler naklettikten sonra şöyle diyor; Bu ayetteki iman getirip de, salih amel yapanlardan maksat, Pegyamber (s.a.a) ve O'nun pak Ehl-i Beytidir. Bu ayet onlara, gelecek zamanda İmam Mehdi (as.)'ın kıyam döneminde yeryüzünün hakimi olacaklarını müjdelemektedir. Nitekim, önceden de, Hz. Adem, Hz. Süleyman, Hz. Davud yeryüzünde hüküm sürmüşlerdir. Ehl-i Beyt imamları bu manada icma etmişlerdir ve onların da icması hüccettir.[414]

12-'Onlar hakkındaki söz gerçekleştiği zaman, bunlar için bir 'dabbe' çıkarırız ki bu, onlara insanların ayetlerimize kesin bir iman getirmemiş olduklarını söyler.'[415]

Ehl-i Beyt imamlarından naklolunan rivayetlere göre bu ayetteki dabbe'den maksat Hz. İmam Ali (as.)'dır. Bu konudaki rivayetlerden bazıları aşağıdakilerden ibarettir.

İmam Muhammed Bagır (as.) Hz. İmam Ali (as.)'dan şöyle naklediyor; 'Ben cennet ve cehennemi taksim edenim. Ben faruk-u ekberim. Ben gelecek zamandakilerin imamıyım. Ben geçmiştekilerin haberini verenim. Bana altı tane özellik verilmiştir. 1-.... 6-Ben insanlarla konuşacak olan 'Dabbet'ul arzım'[416]

İmam Cafer Sadık (as.), Resulü Ekrem (s.a.a)'den miraç gecesi O Hazrete şunların söylendiği naklediyor; 'Ey Muhammed, Ali evveldir. Zira O, benim ahdimi kabul eden ilk imamdır. Ali sondur. Zira O, ruhunu alacağım en son imamdır. O insanlarla konuşacak olan 'Dabbe'dir.'[417]

Hz. İmam Ali (as.), Deccal hakkında uzun bir hutbe konuşması yapıp, onun öldürülmesini anlattıktan sonra şöyle buyuruyor; 'Ondan sonra 'Tammei Kübra' gelecektir. Ashab; 'Tammei Kübra' nedir? Diye sual ettiklerinde, O Hazret şöyle buyurdular; 'Dabbe' nin çıkışıdır ki, O sefanın yakınlarında zahir olacaktır. Hz. Süleyman'ın yüzüğü ve Hz. Musa'nın asası onun elindedir. Başını kaldırdığı zaman doğu ve batıdaki herkes Allah'ın kudreti ile onu göreceklerdir.

O güneşin batıdan doğmasından sonra olacaktır ki, o zamanda tövbe kapısı kapanmış olacaktır.[418]

Başka bir hadiste Hz. İmam Ali (as.) şöyle buyuruyor; Ben 'dabbet-ul arzım', ben asanın sahibiyim, ben hükümlerde hak ve batılı birbirinden ayıranım ve ben kurtuluş gemisiyim.'[419]

İmam Rıza (as.) yukarıdaki ayetin tefsirinde 'Dabbet-ul arz'ın, Hz. İmam Ali (as.) olduğunu buyurmuştur.[420]

Ehl-i Beyt kaynaklarından naklolunan rivayetlere göre 'dabbet-ul arz' Hz. İmam Ali (as.)'dır ki; ric'atta bu dünyaya geri dönecek ve Onun çıkışı kıyametin alametlerinden bir tanesidir. Onun için üç tane çıkış olacak ve üçüncüsü de tevbe kapısı kapanacaktır. Hz. Musa'nın asası ve Hz. Süleyman'ın yüzüğü onun elindedir. O kafir ve mümini birbirinden ayıracaktır.

Ehl-i Sünnet kaynaklarındaki konu hakkındaki rivayetlere baktığımızda 'dabbe' hakkında naklolunan rivayetler Şia kaynaklarındaki rivayetler ile bir çok konuda benzerliği vardır. Yalnız, Ehl-i Sünnet kaynaklarında 'dabbe'nin Hz.

İmam Ali (as.) olduğu belirtilmemiştir. Ama diğer nişanelerin geleni birbirleriyle aynıdır.

Ehl-i Sünnet kaynaklarında ‘dabbet-ul arz’ın nişaneleri şu şekilde beyan olunmuştur;

1-‘Dabbet’ul arz’ için üç tane çıkış olacaktır.[421]

2-Onun çıkışının ilk nişanesi güneşin batıdan doğmasıdır.[422]

3-Mescid-ul Haram’dan çıkacaktır.[423]

4-Safa’nın yakınlarından çıkacaktır.[424]

5-Hz. Süleyman’ın yüzüğü ve Hz. Musa’nın asası onun elindedir.[425]

6-Dabbet-ul arz geldiğinde tövbe kapısı kapanacaktır.[426]

7-Dabbet’ul arz mümin ve kafire, herkes tarafından tanınmaları için nişane vuracaktır.[427]

8-Dabbet-ul arzın çıkışı kıyametin on tane alametinden bir tanesidir.[428]

Ehl-i Sünnet kaynaklarında ‘dabbet-ul’ arz hakkında naklolunan rivayetlerde ‘dabbe’ için belirtilen sıfatlar ile Şia kaynaklarında belirtilen sıfatlar birbirinin aynısıdır. Yalnız Ehl-i Sünnet kaynakındaki rivayetlerde ‘dabbe’nin Hz. İmam Ali (as.) olduğu belirtilmemiştir.

13-‘O gün her ümmetin ayetlerimizi yalan sayanlarından bir grubu toplayacağız. Artık onlar bir arada tutulup, sevk edilirler.’[429]

Bu ayette ric’ata delalet eden en açık ayetlerden bir tanesidir. Zira kıyamette istisnasız olarak bütün insanlar haşr olacaklardır. Oysa bu ayette her ümmetten bir grubun toplanacağı günden söz edilmektedir.

Bu ayet ‘dabbet-ul arz’ ayetinden sonra geldiği için, Ehl-i Sünnet ve Şianın icmasına göre, o kıyametin nişanelerinden sayılmıştır.

Dikkate şayan olan diğer bir husus ise, ‘sur’a üfleme’ ayeti de ondan sonra gelmiştir.

İmam Cafer Sadık (as.)’dan bu ayet hususunda sual olunduğunda O Hazret, halkın bu ayet hakkında ne dediklerini sordu. Sual eden şahıs şöyle dedi; Onlar (halk) bu ayetin kıyamet hakkında olduğunu söylüyorlar.

İmam şöyle buyurdular; Acaba Allah-u Teala kıyamet günü bir grubu toplayıp da diğer bir grubu bırakacak mı? Bu ayet ric’at hakkındadır, kıyamet ile ilgili ayet ise şudur; ‘Hiç birisini bırakmaksızın onları (tüm ölüleri) mahşerde toplamış olacağız.’[430]

Seyyid Murteza ‘Muhkem ve Müteşabih’ adlı eserinde Hz. İmam Ali (as.)’ın şöyle buyurduğunu naklediyor; ‘Ama ric’atı inkar edenin cevabı şu ayeti kerimedir ki buyuruyor. ‘O gün her ümmetin ayetlerimizi yalan sayanlarından bir grubu toplayacağız.’

Bu ayet, bu dünyaya aittir. Ama ahirette haşr olup, bir araya toplanma ayeti şu ayeti kerimedir. ‘Hiç birisini bırakmaksızın onları mahşerde toplamış olacağız.’

Ebu Basir diyor ki; İmam Muhammed Bagır (as.)’ın hizmetine vardığımda, bana şöyle dedi; Irak halkı ric’atı inkar mı ediyor? Evet diye cevap verdim. Buyurdular ki; Onlar şu ayeti okumuyorlar mı ki; Allah’u Teala şöyle buyuruyor. ‘O gün her ümmetten bir grubu toplayacağız.’[431]

Şeyh Müfid ‘El-Füsul-ul Muhtare’de konu hakkında şöyle yazıyor; Bir gün Seyyid Himyeri Mensur-u Devaniki’nin meclisinde şiir okurken, Sevvar Gazi onu azarlayarak şöyle dedi, Bu şahıs ric’ata inanıyor. Seyyid ise şu şekilde ona cevap verdi; Evet ben ric’ata inanıyorum. Nitekim Allah’u Teala Kuran’ı Kerimde şöyle buyuruyor; ‘O gün her ümmetten bir grubu toplayacağız.’ Başka bir ayette ise şöyle buyuruyor; ‘Hiç birisini bırakmaksızın, onları (tüm ölüleri) mahşerde toplamış olacağız.’[432]

Bu ayetlere bakıldığında iki tane haşr görülmektedir. Birisinde bütün insanlar, haşrolacaklardır, diğerinde ise, her ümmetten bir grubu haşrolacaktır.[433]

İmam Cafer Sadık (as.) bu ayetin tefsirinde şöyle buyuruyor; ‘Ric’ata sadece halis mümin ile kafir dönecektir.’[434]

Ehl-i Beyt imamlarından bir çok hadisi şerifte şöyle naklolunmuştur; ‘Ehl-i Beyt düşmanlığında haddi ve sınırı aşanlar ile Ehl-i Beyt sevgisi ve muhabbeti yolunda bir çok zorluklarla karşılaşıp buna tahammül edenler İmam Mehdi (as.)’ın zuhur zamanında dirileceklerdir. (bu hayata, dünyaya tekrar döneceklerdir) Ehl-i Beyt aşıkları, Ehl-i Beyt düşmanlarından intikamlarını alacaklar ve bu vesileyle onların kalbi hoşnut olacaktır. İşte o zaman her grup kendi amelinin sonunu görecektir.’[435]

14- “İşte o zaman eyvah, eyvah! bizi kabrimizden kim çıkardı, diriltti ?” derler.

Bu ayet ric’atta dönecek olan kafirlerden ve inkarcılardan bahsetmektedir. Onlar kabirlerinden çıkıp, kendilerini tekrar bu dünyada gördüklerinde, kendilerinin uykuda olduklarını zannedecek ve bizleri kim uyku mahallimizden uyandırdı? Diye yakınacaklardır.

Hasan b. Şazan şöyle diyor; Bir grup Osmanlı vasit şehrinde bana eziyet ve işkencede bulunuyorlardı. Ben imam Rıza (as.)’a bir mektup yazarak vasit ehlinin bana yaptıklarını eziyetleri O Hazrete şikayet ettim. İmam Rıza (as.) kendi hattı ile bana şu cevabı yazdı; Allah’u Teala bizim dostlarımızdan, batıl hükümetler karşısında sabretmelerine dair ahit aldı. Eşref-i mahlukat kıyam ettiği zaman onlar şöyle diyecekler; Eyvah, bizleri uyku mahallimizden kim kaldırdı (uyandırdı)?[436]

15-‘Onlar ‘Rabb’imiz bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin. Biz de günahlarımızı itiraf ettik. Bir daha (bu ateşten) çıkmaya yol var mı?’ derler’[437]

İmam Cafer Sadık (as.) bu ayetin tefsirinde, bu ayetin ric’at hakkında olduğunu buyurmuştur.

İmim Rıza (as.) da bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmuşlardır. ‘Allah’a yemin olsu ki; bu ayetin ric’at hakkında olduğunu buyurmuştur.’[438]

İmam Rıza (as.) da bu ayetin tefsirinde şöyle buyurmuşlardır. ‘Allah’a yemin olsun ki; bu ayet ric’at hakkındadır.’[439]

Genelde bir çok tefsirci ayette geçen iki ölüm ve iki hayat hakkında sağlam bir dayanağı olmayan tefsirler yapmışlardır. Tefsircilerin çoğunluğu iki ölüm ve iki hayat hakkında şöyle demişlerdir; Ayette geçen iki ölüm ve iki hayattan bir tanesi kabre aittir. Şöyle ki; insan Nekir ve Münker meleklerinin kabirdeki suallerine cevap vermek için dirilir ve daha sonra ölür. Neticede iki defa hayat bulmuş ve iki defa ölmüş olur. Birisi dünya aleminde diğeri ise kabir aleminde.[440]

Bazı tefsirciler iki ölüm ve iki hayatı berzah alemi hayatına sığdırmışlardır. Şöyle ki, insan bir defa dünyada ölür ve bir defa da berzah aleminde ölür ve bir defa berzah aleminde dirilir ve diğer bir defada ahiret aleminde hayat bulur.[441]

Oysa Ehl-i Beyt imamları bu ayetin ric'at hakkında olduğunu buyurduktan sonra, artık hiçbir yoruma gerek kalmamaktadır. Zira ric'atta dirilecek ve hayat bulacak olanlar, gerçekte iki defa ölür ve iki defa dirilirler. Zira, bir defa dünya aleminde ölürler ve bir defada ric'atta ölürler ve yine bir defa ric'at için hayat bulur, dirilirler ve bir defada ahiret için dirilir ve hayat bulurlar. İmam Muhammed Bagır (as.)'dan naklolunan rivayet bu konuyu açıklayan beyanı bulunmaktadır. Zira O Hazret şöyle buyuruyorlar; Bu ayet öldükten sonra ric'atta geri dönecek gruplar hakkındadır. Bu sohbet ve konuşma kıyamette vuku bulacaktır.[442]

Eğer bu konuşma ric'atta gerçekleşmiş olsa iki ölüm iki defa ölmek ve iki defa dirilmenin mefhumu olmaz. Ama, ric'atta bu dünyaya dönenler kıyamet günü 'Rabb'imiz bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin' söylemiş olsalar, söylenen şey mana ve mefhum bulmuş olur.

Bazıları, dünyayı da hesaba katarak üç tane dirilmenin var olduğunu tasavvur edebilirler. Oysa bu tasavvur yanlıştır. Zira biz burada dünya hayatını hesaba katmadık. Ayette 'dirilttin' tabiri kullanılmıştır. Bu tabir dünya hayatına şamil olmaz. Zira diriltmek, öldürmekten sonra gelir. Dünyaya gözlerini yeni açan bir çocuğu, Rabb'i diriltmiş olmaz aksine yaratmış olur.

Bir burada kabirdeki dirilişi de hesaba katmadık. Zira rivayetler, kabirdeki dirilişin kamil bir hayat olmadığını aksine bir çeşit berzah hayatı olduğunu açıklamışlardır.[443]

16-'Göreceksiniz ki; zalimler azabı görecekleri zaman 'geri dönecekleri bir yol var mı' diyecekler'[444]

Ali b. İbrahim bu ayetin tefsirinde, ayette geçen azabın, Hz. İmam Ali (as.)'ın ric'atı olduğuna dair rivayet nakletmiştir.

Ric'atta tövbe kapısı kapandığı için ve Allah'ın intikam vesilesi olan Hz. İmam Ali (as.)'da ric'at ettiğinde zalimler, bir önceki dünyaya geri dönmeyi ve tövbe edip, salih amel yapmayı arzu edeceklerdir.

17-'İman edenlere söyle: Allah'ın günlerinin geleceğini beklemeyenleri bağışlasınlar. O günler, Allah'ın her toplumu, yaptığına göre cezalandırması içindir.'[445]

Rivayete göre, kafirlerden bir tanesi Allah Resulünün sahabelerinden birisine küfür etti. O sahabe intikamını almak isterken, Allah'u Teala bu ayeti nazil buyurarak, o kafirden ilahi gün olan ric'atta intikam alınması için, o sahabeyi affetmeye emir buyurdu.[446]

İmam Cafer Sadık (as.) bu ayetin tefsirinde şöyle buyuruyor; 'İlahi günler üç gündür:

1-İmam Mehdi (as.)'ın kıyam ettiği gün

2-Ric'at günü

3-Kıyamet günü.[447]

Bu bölümde konu hakkında getirilen ayetler Ehl-i Beyt imamlarının hadisleri ile ric'atla tefsir olunmuşlardır. Bu bölümdeki ayeti kerimeler ve ayetlerin etrafında naklolunan hadisler ric'at inancının mümkün oluşuna ve Kuran'da aslının varlığına yeterlidir.

## GEÇMİŞ KAVİMLERDE RİC'AT

Geçmiş ümmetlerde ric'atın (geri dönüşün) vuku bulması ric'atı ispat eden delillerden bir tanesidir. Geçmiş ümmetlerde ric'atın vuku bulması ispat olunduktan sonra, onun İslam ümmetinde de vuku bulmasının imkanı ve gerekliliği de ispat olunmuş olur.

Zira, bir şeyin imkanına ve mümkünlüğüne en büyük delil onun önceden vuku bulmasıdır.

Bunun yanı sıra, Ehl-i Sünnet ve Şia kaynaklarında Resulü Ekrem (s.a.a)'den naklolunan onlarca hadis, geçmiş ümmetlerin başına gelenlerin bu ümmetinde başına geleceği naklolunmuştur.

Bu bölümde, Kuran'ı Kerime göre geçmiş ümmetler ve kavimlerden bazılarının ric'atına kısa bir şekilde yer vereceğiz.

1-'Sonra ölümünüzün akıbetinde, sizi dirilttik, umulur ki, şükredesiniz.'[448]

Bu ayet Hz. Musa'nın kavimi içerisinden seçmiş olduğu yetmiş kişi hakkında nazil olmuştur. Hz. Musa onları kavmi içerisinden seçtikten sonra, Allah ile yapacağı muklemeye ve Allah'tan alacağı levhalara şahit olsunlar diye onları Tur-u Sina'ya götürdü. Onlar mezkur mekanda Hz. Musa'nın Allah'u Teala ile mukalemesine şahit olduktan sonra şöyle dediler; 'Ey Musa, Rabb'ini bize açıkça göstermediğin müddetçe biz sana asla iman getirmeyiz.'

Hz. Musa onları bu arzularından vazgeçirmek istemesine rağmen, onlar bunda ısrar ediyorlardı. En sonunda ilahi azap gelip onları helak etmiştir.

Hz. Musa; Ya Rabb'i eğer bu yetmiş kişi dirilmez ise ben kavmimin yanına nasıl gidebilirim? Diye yakarmaya başladı. Zira onlar katillikle suçlayacaklardır.

Bunun üzerine Allah'u Teala, Hz. Musa'ya lütfederek onları diriltti ve onlarda Musa ile birlikte evlerinin yolunu tuttular.

Bu yetmiş kişinin ilahi azap neticesinde ölmelirende ve sonra Hz. Musa'nın duası ile tekrar dirilmelerinde hiçbir ihtilaf ve tereddüt yoktur ve Kuran bu meseleye Bakara süresinin 55. Ayetinde yer vermiştir. Bu açıkça ric'atın vuku bulduğunu göstermektedir. Zira ric'at öldükten sonra dirilmekten başka bir şey değildir.

2-'Hani sizden biriniz bir adam öldürmüştü de onun katili hakkında birbirinizle atışmıştınız. Halbuki Allah gizlemekte olduğunuzu ortaya koyacaktır.'

'Haydi şimdi (öldürülen) adama (kesilen ineğin) bir parçasıyla vurun, dedik. Böylece Allah ölüleri diriltir, size ayetlerini gösterir. Umulur ki; düşünürde gerçeği anlarsınız.'[449]

Bu ayet İsrail oğulları arasında öldürülen bir kişinin öldürülmesi hakkındadır. Allah'u Teala onlara bir inek kesmelerini ve kesilen ineğin bir parçasını öldürülen

insana vurmalarını emretti. Onlarda bu şeklide yaptılar, böylelikle öldürülen insan dirilecek kendi katilinin kim olduğunu söyledi.

Bu ayet ve bu olay, ric'atın önceden vuku bulduğuna ve ileride de bunun mümkün olabileceğine açık bir delildir.

3-'Sayıca binler oldukları halde ölüm korkusundan dolayı yurtlarından çıkıp gidenleri görmedin mi? Allah onlara 'ölün' dedi, (öldüler) sonra onları diriltti. Şüphesiz Allah insanlar üzerinde ikram sahibidir. Lakin insanların çoğu buna şükretmezler.'[450]

Bu ayet veba hastalığı korkusundan dolayı vatanlarını terk edipte firar edeler hakkındadır. Onlar firar ettikten sonra Allah'u Teala onları uzun bir müddet öldürdü. Hezgil adında bir Peygamberin duası ile onları tekrar diriltti. Onlar biz zaman yaşayarak tabii ecelleriyle bu dünyadan gittiler.[451]

4-'Yahut görmedin mi o kimseyi ki; evlerinin çatıları duvarları üzerine çökmüş, ıssız bir kasabaya uğradı. 'Ölümünden sonra Allah bunları nasıl diriltir acaba!' dedi. Hemen Allah onu öldürdü, yüz sene sonra tekrar diriltti. Ne kadar kaldın burada? Dedi. Bir gün yahut birkaç saat dedi. Allah, Ona bilakis yüz sene kaldın. Yiyeceğine ve içeceğine bak, henüz bozulmamıştır. Bir de eşeğine bak. Seni insanlar için bir ayet kılalım diye (yüz sene ölü tuttuk sonra tekrar dirilttik). Şimdi sen kemiklere bak onları nasıl birbiri üstüne koyuyor, sonra ona nasıl et giydiriyoruz, dedi. Durum kendisince anlaşılınca 'şüphesiz' Allah'ın her şeye kadir olduğunu bilmeliyim, dedi.'[452]

Rivayete göre, yıkık kasamaya uğraya Hz. Uzeyr (as.)'dır. Uzeyr azığını almış, merkebine binmiş giderken evleri yıkılmış, harabe haline gelmiş, orada oturanlardan kimsecik kalmamış bir kasaba veya köy yıkıntılarının yanına gelir, orada konaklar. Etrafına bakar, bu şekilde ölenlerin nasıl dirileceğini düşünür. O anda uykusu gelir yatar. Allah ona öldürür. Yüz sene sonra diriltir. Yiyecekleri hiç bozulmamış, ancak merkebinin kemikleri kalmıştır. Yıkık kasabada imar edilmiştir. Uyandığı ilk anda, bir gün kadar veya daha bir zaman uyuduğunu zanneder. Yiyeceklerine bakınca, gerçekten böyle olduğunu sanar. Eşeğine bakınca durumu anlar. Allah Uzeyr'in gözü önünde eşeğini diriltir. Böylece Allah'ın kudret ve azametini çıplak gözle müşahede eder.

Hz. İmam Ali (as.) şöyle buyuruyor; Hz. Uzeyr evinden çıktığı zaman hamını hamile idi ve Hz. Uzeyr'de elli yaşındaydı. Evine döndüğünde o elli yaşındaymış gibi gösteriyordu ve oğlu ise yüz yaşındaydı.[453]

Hz. Uzeyr'in destanı ric'atın vuku bulduğuna dair en açık delillerdendir.

5-'Bir zamanlar İbrahim'de Rabb'ine 'Ey Rabb'im! Ölüyü nasıl dirilttiğini bana göster' dedi. Rabb'i ona 'Yoksa inanmadın mı?' deyince. Hayır, inandım. Lakin kalbimin mutmain olması için görmek istedim' dedi.

Bunun üzerine, öyleyse kuşlardan dört tanesini yakala, onları yanına al, sonra (kesip, parçala) her dağın başına onlardan ir parça koy, sonra onları kendine çağır, koşarak sana gelirler. Bil ki; Allah azizdir, hakimdir, buyurdu.'[454]

Hz. İmam Cafer Sadık (as.) bu ayetin tefsirinde şöyle buyuruyor, Hz. İbrahim yer ve göklerin melekütunu gördükten sonra, deryanın kenarında bulunan bir leşe rastladı. O leşin yarısı deryada ve diğer yarısı da karada bulunuyordu. Deryada

bulunan kısmı deniz canlıları gelip yiyip gidiyorlardı...karadaki bölümü de vahşi hayvanlar gelip yiyip gidiyorlardı... Hz. İbrahim bu manzarayı görüp şaşıracak şöyle söyledi; Ya Rabb'i ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster. Vahşi ve yırtıcı hayvanlara yem olanı nasıl geri getireceksin? İbrahim'e, iman getirmedin mi? Diye hitap olundu. Hayır, iman getirdim ama kalbimin mutmain olmasını istiyorum dedi.

Bunun üzerine Allah'u Teala, buyurdu ki; Dört tane kuş al, onları parçala ve bu leşin yırtıcı hayvanların midesinde karıştığı gibi, sen de onları birbirleriyle karıştır. Daha sonra bunlardan her dağın başına bir miktar bırak ve sonra onları sana gelmeleri için sesle. Hz. İbrahim bunları yaptı ve kuşlar Hz. İbrahim'e dönüp geldiler.[455]

Hz. İbrahim (as.)'ın Kuran Kerimdeki bu olayı kıyamet gününe ve özellikle ric'ata ve ric'atın vuku bulduğuna en açık bir delildir. Zira bu olayda dört tane kuşun öldükten sonra bu dünyaya tekrar dönüp, hayatlarına devam etmeleri, ric'attan başka bir şey değildir.

6-'Size çamurdan bir kuş sureti yapar, ona üflerim ve Allah'ın izni ile, o kuş oluverir. Yine Allah'ın izni ile körü ve alacalıyı iyileştirir, ölüleri diriltirim. Ayrıca evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer iman getirenler iseniz, bunda sizin için bir ibret vardır.'[456]

Hz: İsa (as.)'ın en açık mucizelerinden bir tanesi ölüleri diriltmesi idi. Kuran'ı Kerim bu meseleyi birkaç yerde beyan etmiştir. Hz. İsa (as.)'ın mucizesi ile dirilen herkes geçmiş kavimlerden bazılarının ric'atına ve ric'atın ileride vuku bulmasının imkanına bir delildir. Çünkü Hz. İsa (as.)'ın mucizesi ile dirilenlerden bazıları bir müddet yeryüzünde yaşamışlar ve bazıları da önceki hallerini tercih edip, ona dönmüşlerdir.

Bu tür bir dirilmede bir nevi ric'attır.

Bir rivayette şöyle naklolunmuştur;

Bir gün Hz. İsa (as.)'ın ashabı O Hazretten bir ölüyü diriltmesini istediler. Hz. İsa (as.) mezarsanlığa gelerek Sam b. Nuh'un kabri kenarında durarak şöyle dedi; Ey Sam b. Nuh, Allah'ın izni ile kalk. Kabir açıldı. Yine aynı cümleyi tekrar etti, Sam hareket etti. Bir defa daha tekrar edince Sam kabrinden dışarı çıktı.

Hz. İsa (as.) ona şöyle buyurdu; Mezarına dönmeyi mi yoksa bizim aramızda kalıp yaşamayı mı istersin? Sam şöyle dedi; Ben mezarıma döneceğim. Zira halen dahi ölümün hararetini hissetmekteyim.[457]

Bu tür rivayetlerde ric'atın vuku bulduğuna bir delildir.

7-'Öylece biz, aralarında birbirlerine sormaları için onları uyandırdık. İçlerinden biri 'ne kadar kaldınız' dedi. 'Bir gün yada günün bir parçası kadar kaldık' dediler.' (Kimi de) şöyle dedi; Rabb'iniz kaldığınız müddeti daha iyi bilir.'[458]

Bu ayet mağarada 309 yıl derin bir uykuya dalıp da, uyanan 'Ashab-ı Kef' hakkında nazil olmuştur.

Beyzavi'nin naklettiğine göre; Şehre gönderilen adam, elindeki parayı yemeklik için harcamak üzere çıkarınca, şehrin halkı paranın üstündeki kral Dekyanos'un resmini görür ve adamın bir hazine bulduğunu sanarak kendisini

devrin hükümdarına götürürler. Aradan uzun zaman geçmiştir. Artık bu hükümdar tevhit akidesine bağlır bir Hıristiyan'dır. Genç adam krala başlarından geçeni anlatır. Hep birlikte mağaraya giderler ve gencin anlattıklarının doğruluğuna hayretler içinde görürler. Yeniden dirilmenin imkanını ispatlayan bu müşehadeden sonra, Allah'u Teala bu gençleri tekrar ebediyet uykusuna daldırır.

Ashab-ı Keyf Allah'a inanan yedi kişiydiler. Bunlar adaletsizlik ve putperestliğin yaygın olduğu zamanda imanlarını gizliyorlardı. Zamanın padişahı onların imanlarından haberdar olduğunda, onları ölüm ile tehdit eder.

Onlar gece bir araya gelerek, düşündüler ve meşveret ettiler ve en sonunda şehirden dışarı çıkmayı kararlaştırdılar. Şafak vakti tevhit kervanı şehirden hicret etti ve yol ortasında onlara bir de köpek katıldı ve onların peşine düştü. Tevhit kervanı yolarına devam ederek bir mağaraya geldiler ve dinlenmek için mağarada konakladılar. Kısa bir müddet sonra derin bir uykuya daldılar. Tam 309 yıl uyudular. 309 yıl sonra uyandılar ve kendilerinde aşırı bir açlık hissettiler. Onlardan birisi şehre yiyecek almağa giderken, şehirde onların 309 yıllık sırları keşf olunur.

Ashab-ı Kehf'in olayı her ne kadarda ıstılahta ric'at olarak görülmese de, Allah'ın sonsuz kudretini göstermektedir. Çünkü, Kuran'ı Kerim onların uykuda olduklarını tabir etmiştir. Oysa ric'at ölümden sonra dönmektir.

Gerçi bazı rivayetlerde onlara ölü tabiri kullanılmıştır.

İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; 'Ölenlerden büyük bir grup bu dünyaya geri döndüler; Ashab-i Kehf onlardandır ki; onları Allah'u Teala 309 yıl öldürdü daha sonra onları kıyameti, meadı kabul etmeyen bir kavimin zamanında geri getirdi ve böylelikle onlara tamam etti.'[459]

## HADİSLERDE RİC'AT

Kuran'da ric'at adlı bölümde zikredilen ayetlerin tefsirinde konu hakkında hadisler nakledilmiştir. Zikrolunan ric'at konusunda rivayet yönünden ele alınmış bulunmaktadır. Ama teberrük niyetin de bu başlık hakkında sadece bir hadis nakledeceğiz. Eğer konu hakkındaki hadislerin tamamını nakledecek olursak ciltlerce kitap olmuş olur. Merhum Şeyh Hurr Amuli 'iykaz' adlı eserinde konu hakkında 600 tane hadis nakletmiştir.

Hz. İmam Ali (as.) uzun bir hadisi şerifinde şöyle buyuruyor; 'Allah'u Teala benden ve Resulünden birbirimize yardım etmemiz için söz aldı. Ben Hz. Muhammed'e yardım ettim ve O'nun huzurunda kılınç çektim ve onun düşmanını öldürdüm ve üzerime almış olduğum ahdi gerçekleştirmiş oldum. Ama şimdiye kadar hiçbir Peygamber bana yardım etmemiştir. Zira onlar benden önce dünyaya gözlerini kapatmışlardır. Ama çok kısa bir zamanda onlar da bana yardım edeceklerdir.

Doğudan batıya bütün yeryüzü benim elimde olacaktır. Allah Adem (as.)'dan Hz. Hatem (as.)'a kadar bütün Pegyamberleri diriltecek ve onların hepsi benim yanımda kılıç çekecektir, onlar cinlerden ve insanlardan olan cani ve zalimlerin başlarını vuracaklardır... Benim için ric'attan sonra ric'at olacaktır....Benim bir

çok hamlelerim ve intikamlarım olacaktır. Ben hükümeti çok olanım, ben Allah'ın kulu ve Resulü Ekrem (s.a.a)'in kardeşiyim...'[460]

Tarih boyunca Şia alimleri mezkur konu hakkında yüzlerce rivayet olduğu için konu üzerinde ve onun anlattığı şekilde ileride olacağına dair icma etmişlerdir.

Ric'at konusunda ki rivayetler sadece Şia kaynakların da nakledildiği için bundan habersiz olan bazı Ehl-i Sünnet kardeşlerimizin konuya aşırı derecede itiraz edip Şialara saldırmaları insaf dışıdır. Şia hiçbir kimseyi bu rivayetleri kabullenmek zorunda bırakmıyor ve bunları tekzip edenleri de tekfir etmiyor. O halde bu kadar Şiaya saldırıp, itiraz etmenin bir anlamı yoktur. Zira, Ehl-i Sünnet mezhebine bağlı olan Müslümanlar, Ehl-i Beyt imamları tarafından açıklanan hakikat ve marifetlerden mahrum kaldıkları için ric'ata inanmıyorlarsa, ric'ata sağlam delillerle inanan Şiaya da saldırmak hakkına sahip değillerdir. Çünkü bilmeyenin bilene ve cahilin alime bir hücceti olamaz. Bir mezhebin bir şeye inanmayışı o şeyin batıl olduğuna delil olamaz. Özellikle ric'atın bazı şahıslar hakkında gerçekleştirdiğini ispatlayan hem Kuran'ı Kerimden ve hem de sünnetten deliller bulunmaktadır ki, biz bunları daha önce zikrettik. Bu deliller, konunun Allah için muhal ve imkansız olmadığını göstermektedir.

Bu araştırmanın tüm Müslümanlara ışık tutması ümidi ile...

## ŞEFAAT

Şefaat, 'şefe'e' kökünden olup, çift anlamına gelmektedir. Şefaat, bir şeyin veya bir şahsın yanında yer almaya denir. Yani kuvvetli birisinin zayıf birisinin yer alarak ona yardım etmesidir. Şer'i örfe göre şefaatin iki ayrı manası vardır.

1-Umumun görüş ve bakışındaki şefaat; Şefaat eden, kendi makam ve şahsiyetinden yararlanarak kendisinden aşağıdakilerin yararına etkinliğini gösterir. Bu manaya göre, şefaat günahkar ve mücrim olan şahısın hayatında ve düşüncesinde hiçbir değişiklik yapmaz. Bütün tesirler ve değişiklikler sadece şefaat yanında yapılan kişiye ait olur.

Bu manada, bir şefaatin dini konularda asla yeri yoktur. Zira Allah (maazallah) yanlışlık yapmaz ki, onun görüşünü değiştirebilelim veya Allah'u Teala'nın başkasının etki ve müdahalesini gözlemleyerek vahşete kapılması da mümkün değildir. Yine Allah'ın ceza ve mükafatı da adalet dışı bir mihverin etrafında da çark etmez.

2-Şefaatin mefhum ve manası, şefaat olunanın hal ve durumunun değişmesi etrafında dönmesidir. Yani, şefaat olunan kimse şefaat bulma şartlarını ve zeminesini doğurur, dolayısıyla Allah'ın izni dahilinde şefaatçinin şefaatine mahzar olur; Bu vesileyle günahının hafiflemesi veya bağışlanması durumu ortaya çıkar.

Şöyle ki; Allah'ın evliyaları Allah katında sahip oldukları yüce mevki ve makam dolayısıyla günahkarlar arasında Allah ile mezkur şahıslar arasında şefaat edebilirler. Dua ve yalvarışla Allah'u Teala'dan onların günah ve suçlarının affedilmesini isteyebilirler.

Başka bir ifadeye göre; Şefaat ilahi evliyaların Allah'ın izni ile, kendi ruh bağlarını evliyalardan koparmayan kişilere yardıma bulunmalarıdır.

Başka bir deyişle; Şefaat makam itibari ile aşağıda bulunan kişinin yukarı makamdakinden kanuni bir emir şeklinde yardım dilemesidir. Şefaat konusuna olan itirazlar, genelde birinci manadaki şefaat üzerinde gerçekleşmiştir. Ama ikinci manada ki; şefaat tamamen Kuran'a ve İslam akaidine uygun olup mantık kurallarına ve yapıcı özelliklere sahiptir.

## ŞEFAAT PARTİCİLİK DEĞİLDİR

Şefaat, genelde günahkarlar üzerinde kullanılan bir kelimedir. Oysa bu kelimenin kullanım alanı bundan daha da geniştir. Şefaat varlık aleminin bütün unsurlarını, hedeflerini ve sebeplerini kapsamaktadır. Örneğin yer, su, hava ve güneş ışığı bir çekirdeğin ağaç aşamasına veya kamil bir bitki derecesine gelmesinde ona şefaat (eşlik) eder ve onu kemale doğru götüren etken rolünü taşır.

Ama, bazıları dini konularda mevzu bahis olan şefaatin, köküne tam inmedikleri ve bu konuyu teffaruatıyla ele almadıkları için bunu bir nevi adam kayırma ve particilik olarak nitelemişlerdir. Şöyle ki; insanlar istedikleri gibi, istedikleri kadar günah işlesinler baştan ayağa günaha saplandıktan sonra, şefaatçiye sığınırlar ve onlarda bu tür günahkarlara şefaat ederler.

Oysa böyle bir mantık ve bakış ile şefaati bu tür yorumlamak tamamen yanlıştır. Zira ne şefaati bu manada algılayıp ona itiraz edenler ve ne de günaha cesareti olan günahkarlar tam anlamıyla şefaati derk etmişlerdir. Zira, yukarıda belirtildiği gibi Allah'ın mahsus kullarına verilen şefaat makamı tabii unsurlar vesilesiyle gerçekleşen tekvini şefaat gibidir.

Yani, bir bitki tanesinin içerisinde hayat unsuru ve canlı bir hücre bulunmadığında, güneşin binlerce yıl ona yansıması, rüzgarın esintisi, yağmurun yağması, nasıl onun gelişme ve büyümesinde etkili ve tesirli olamıyorsa, Allah'ın evliyaların da layık olmayan kişiler üzerindeki şefaati de tesirsiz olur. Gerçeğe göre de, onlar bu tür insanlara şefaat bile etmezler.

Şefaatin, şefaat edenle, şefaat olunan arasında manevi bir bağa ihtiyacı vardır. Böyle bir takdirde şefaate ümidi olan bir insan, şefaat edeceğine inandığı makama yaklaşmaya ve onunla manevi bir bağ kurmaya çalışır.

Böyle bir manevi bağlantı ve ilişki şefaat olunacak kişi için gerçekte bir nevi eğitim, terbiye ve ıslah olma vesilesi olacaktır. Böylelikle şefaate inanan insanların, şefaat makamına sahip olanın mektebine, düşüncelerine ve amellerine yönelmeleri durumu da ortaya çıkacaktır. Bunun neticesinde şefaate layık olacaklardır.

İşte bu sebepten dolayı, şefaat bir çeşit eğitim ve öğretim unsurudur, particilik veya sorumluluk altından kaçma değildir.

Bunlardan anlaşılan şudur ki; Şefaat Allah'ın günahkara nispet olan iradesinin değişmesi değildir. Aksine, günahkar şefaat edenle arasında gerçekleştirmiş olduğu manevi bağdan dolayı tekamül ve ilerleme bulur ve öyle bir dereceye varır ki Allah'ın affına layık olur.

## ŞEFAATİN KAYNAKLARI (KURAN'DA ŞEFAAT)

Kuran'ı Kerim, otuz yerde şefaat unvanında menfi yada müspet manada muhtelif ayetlerde bu konudan bahsetmektedir.

Şefaat, ayetlerinden sahih ve doğru bir neticenin alınması için şefaat ayetlerinin tamamının bir arada incelenmesi ve bunların tamamından Kuran'ın hedefi olan tek bir neticenin alınması gerekir. Bu kadar ayetin içerisinden sadece bir veya birkaç tanesine bakıp da kendi kafamızdaki iddiamıza delil getirmek yanlış olacaktır. Şefaat hakkında, alınan yanlış neticeler veya bu konuya yapılan itirazlara böyle bir tek taraflı araştırma sebep olmuştur.

Sadece bir ayete bakıp da, diğerlerini bir kenara bırakarak bir netice almak Kuran tefsirine göre yanlıştır. Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor; 'Kuran'ın bazısı bazısını tasdik eder.'

Hz. İmam Ali (as.) şöyle buyuruyor; (Allah'ın Kitabı) bazısı bazısının yardımıyla konuşur; bazısı bazısına şahitlik eder.[461] İşte bu sebepten dolayı Kuran'ı Kerimde, sadece bazı ayetlere bakarak netice almak kesinlikle yanlıştır. Zira, bazı ayetlerdeki müteşabihler diğer ayetlerin vesilesi ile kesinlik kazanır.

Kuran'ı Kerim de, bu konudan bahseden ayetler birkaç sınıfa ayrılırlar;

Birinci sınıf; Şefaati tamamıyla mutlak bir şekilde nehyeden ayetler. Bu da bir ayetten fazla değildir. Kuran'ı Kerim bu konuda şöyle buyuruyor; "Alış veriş, dosluk, iltimas, bulunmayan gün gelmeden size verdiğimiz azıklardan hayır yapın." [462]

Şefaati inkar edenlerin, sadece yukarıdaki ayete bakarak yanlış netice almaları Kuran'a göre aykırıdır. Zira, daha öncede belirttiğimiz gibi, Kuran'ı Kerimde ki, bir konu etrafında bulunan ayetler tek bir hedefi takip etmişlerdir. Bunların birisine bakıp diğerlerini gözden çıkarmak insanı o tek hedefe asla götürmez.

Örneğin; yukarıdaki ayette, Kuran kıyamet günü şefaati reddediyor ama hemen arkasından 'Ayet-el Kürsi'de şefaatçilerin varlığını açıklayıp şöyle buyuruyor; 'izni olmadan katında hiçbir kimse şefaat edemez.'[463]

Bu iki ayeti ve konu etrafındaki diğer ayetleri ele alıp incelediğimizde; birinci ayet şefaat, tamamıyla mutlak bir anlamda reddetmemiş aksine batıl şefaatleri reddetmiştir. Bu konuya delil birinci ayette geçen 'dostluk yoktur' cümlesidir.

Zira bu cümleden anlaşıldığına göre, kıyamet günü tüm insanlar arasındaki dünyadaki dostluk kesilecektir. Oysa, başka bir ayette, sadece kafirler arasındaki dostluğun kesileceği ve takvalıların dostluğunun o gün kesilmeyeceği vurgulanmıştır. Nitekim; Kuran şöyle buyuruyor; 'Allah'a saygı duyup kötülükten sakınanlar müstesna olmak üzere, dost olanlar o gün birbirlerine düşman kesilirler.'[464]

Günahkarların birbirleri ile olan dostluklarının kesilmesi ve onların birbirlerine düşman olmalarının sebebi; Onların dünyadaki dostluğu onların kötü yola, günaha düşmelerine ve sapmalarına sebep olmasındandır. Allah'tan korkanlarında dostluklarının kesilmediği gibi, devam etmesinin de sebebi, onların dostluğu onların hidayetlerine ve hayırlı fiiller yapmalarına sebep olmasındandır.

Kısacası, sadece ‘o günde dostluk yoktur’ cümlesinin zahirine bakıp bütün insanların, hem günahkarların ve hem de takvalıların o gün dostluklarının kesileceği neticesini almak nasıl yanlış ise ‘o günde şefaat yoktur’ cümlesinin zahirine bakıp da şefaati tamamen mutlak manada reddetmek de yanlış olacaktır. Zira başka bir ayette o gün takvalıların dostlukları süreceği belirtildiği gibi şefaatinde şartlarına göre imzalandığı belirtilmiştir.

Bu açıklamaya göre, birinci sınıf ayetten anlaşılan, şefaatin mutlak bir anlamda ret olunmadığıdır. Aksine ayet, şefaatin iman getirmeyenler veya imanları tamamen zayıf olan gruplardan ret olunduğuna işaret etmektedir.

İkinci sınıf: Yahudilerin düşünce ve nazarında olan şefaati reddeden ayetler; Zira Yahudiler şefaat hakkında kendilerine özgü bir inanca sahiptirler. Bu konudaki ayetler aşağıdakilerden ibarettir;

1-(Ey İsrailoğulları) ‘İleride gelecek bir günden korkun ki; o günde hiçbir kimse başkası için herhangi bir ödemede bulunamaz. Hiç kimseden şefaat kabul olunmaz ve fidyede alınmaz. Onlara asla yardım yapılmaz.’[465]

2-‘Ve bir günden sakınınız ki; o günde kimse kimseden yana bir şey ödeyemez, kimseden fidye kabul edilmez, hiç kimseye şefaat fayda vermez, onlara hiçbir yardım da gelmez.’[466]

Bu iki ayetin her ikisi de Yahudilerin inanmış oldukları şefaati reddetmektedir. Zira Kuran’ı Kerim bu iki ayetten önce şöyle buyuruyor; ‘Ey İsrailoğulları! Özellikle size verdiğim nimetimi ve sizi (bir zamanlar diğer) insanlardan üstün kıldığımı hatırlayın’

‘Ey İsrail oğulları! Size verdiğim nimetimi ve sizi (bir zamanlar) alemlere üstün kıldığımı hatırlayın’[467]

Yukarıda şefaati nehyeden ayetler, Yahudilerin inanmış oldukları şefaati reddetmektedir. Zira onlar, şefaat hususunda şöyle diyorlardı; Biz Peygamberlerin evlatlarıyız. Bizim günahlarımız her ne kadar fazla olursa, babalarımız bizim hakkımızda şefaat edeceklerdir. Böyle kayıtsız ve şartsız bir şefaate inanmak tamamen yanlıştır. Şöyle ki; sırf Peygamberlere yakınlık derecesinden dolayı, kişinin her istediği günahı yapacağına ve peygamberlere olan yakınlığının ona kafi geleceğine, kurtuluşuna vesile olacağına inanmasına İslam kesinlikle karşı çıkmıştır. Zira İslam dini, kurtuluş ölçüsünün nesep yönünden yakınlık olduğunu değil de, iman ve salih amel olduğunu belirtmiştir. Bu sebepten dolayı, Kuran’ı Kerim, bu ayetlerde onların inandıkları şefaati reddetmiştir. Çünkü Yahudiler kendilerini özel bir millet olarak görüyorlardı. Onlar Allah’ın seçkin bir ümmeti olduklarını söylüyorlardı. Aynı görüş ve inançlara Mesih’iler de sahipti. Kuran’ı Kerim bu konuya binaen şöyle buyuruyor; Yahudiler ve Hıristiyanlar: ‘Biz Allah’ın oğulları ve sevgilileriyiz’ dediler.[468]

Onlar Ahirette ki; kurtuluşu İsrail soyuna dayanmaya mahsus biliyorlardı. Onlar amel kavramının dışında sadece bu soya veya bu iki dine mensup olanların ahirette kurtulacaklarını söylüyorlardı. Kuran’ı Kerim, onlardan şu şekilde nakletmektedir; ‘(Ehl-i Kitap) Yahudi ve Hıristiyanlar hariç, hiç kimse cennete girmeyecek, dediler.[469]

Kuran'ı Kerim, açık bir şekilde böyle bir inancın yanlışlığını vurgulamış, bir soya veya bir dine mensup olmanın kurtuluş ölçüsü değil de, asıl ölçünün kalbi iman, teslim ruhu ve salih amel olduğunu beyan etmiş ve şöyle buyurmuştur;

'O iddia onların kuruntusudur. Sen onlara de ki; Eğer sahiden doğru söylüyorsanız delilinizi getirin. Bilakis muhsinlerden olarak kim yüzünü Allah'a döndürürse onun mükafatı Rabb'inin katındadır. Öyleleri için ne bir korku vardır, ne de onlar üzülürler.'[470]

Onlar ukalalıklarında sınırı aşarak şunları bile söylemeye cesaret ettiler:

'(İsrail oğulları) Dediler ki; sayılı birkaç gün müstesna, ateş bize dokunmayacaktır. De ki; onlara, yoksa Allah katından bir söz mü aldınız?'[471]

Bu iki ayet kendilerini beğenip, kibirlenen bir millet hakkında bahsedip, onların hiçbir kayıt ve şart getirmeden inandıkları şefaati reddetmiştir.

Bu halde, sadece bu iki ayete bakıp, Kuran'daki şefaat konusunu reddetmek doğru olmayacaktır. Zira açıklayacağımız gibi, Kuran'ı Kerim ve İslam dini şefaati şartlarına ve vasıflarına göre tasvip etmiştir.

Müfessirler de bu iki ayeti tefrir ederlerken, burada red olunan şefaatin Yahudilerin inanç ve düşüncelerinde olan şefaatin olduğunu belirtmişlerdir.[472]

Üçüncü Sınıf: Üçüncü sınıf ayetler, kıyamet günü kafirler için şefaatçi olmayacağını veya şefaatçilerin şefaatinin onlara hiçbir fayda vermeyeceğini belirten ayetlerdir.

O ayetler şunlardan ibarettirler;

1-'... Önceden onu unutmuş olanlar derler ki; Doğrusu Rabb'imizin elçileri gerçeği getirmişler. Şimdi bizim şefaatçimiz var mı ki bize şefaat etsinler veya tekrar geri döndürülmemiz mümkün mü ki; yapmış olduğumuz amellerden başkasını (daha güzelini) yapalım? Onlar, gerçekten kendilerine yazık ettiler ve uydurdukları şeylerde kendilerinden kaybolup gitti.'[473]

Bu ayette şefaati talep edenler, kıyamet gününü inkar edenlerdir. 'Onlar kendilerine yazık ettiler' cümlesi, onlar için şefaatçilerin olmayacağının kanıtıdır. Zira onlar için şefaatçi olmuş olsaydı, Kuran 'Onlar kendilerine yazık ettiler' şeklinde buyurmazdı.

2-'Çünkü biz sizi alemlerin Rabb'i ile bir seviyede tutuyorduk. Bizi ancak o günahkarlar saptırdı. Şimdi artık bizim ne şefaatçimiz var ve ne de yakın bir dostumuz'[474]

3-'Ceza gününüde yalan sayıyorduk. Nihayet bize ölüm gelip çattı. Artık şefaatçilerin şefaati onlara fayda vermez.'[475]

Müfessirler bu ayetlerin tefsirinde şöyle demişlerdir; Bu ayetlerde geçen şefaatçilerden maksat kafirlerin düşündüğü putlar gibi şefaatçiler değil de, gerçek şefaatçilerdir. Bu gerçek şefaatçilerin şefaatinin onlara bir fayda vermemesinin sebebi şudur; Onlar kıyamet ve ceza gününü inkar ettiklerinden dolayı, birçok büyük günahlara mürtekip olup, ilahi farzları terk ettiler, dolayısıyla şefaat olunmaya layık olmadılar. Zira Allah ile en ufak bir bağ dahi kurmadılar ve manevi bağlarını şefaatçilerden kopardılar.

Bu tür şahıslar temizlik ve takvadan uzak oldukları için, asla şefaat vesilesiyle temizlenmezler. Başka bir ibarete göre, Şefaatçilerin şefaati insanlar hakkında

Allah'ın izni ve rızası ile gerçekleşecektir. Allah'ın izni ve rızası da, Allah ile irtibatı olup da onun rızasına şamil olan insanlar hakkında olacaktır.

Netice itibarı ile, kıyameti inkar eden bu inkarcılar için şefaatin olmaması veya şefaatin onlara fayda vermemesi, iman ehli hakkında da şefaatin olmayacağı anlamına gelmez.

Dördüncü Sınıf: Putların şefaatçi olmasının yanlışlığını vurgulayan ayetler, Kuran'ı Kerime ve cahilliye dönemi tarihine bakacak olursak, putperestlerin kendi elleriyle yaptıkları putlara taptıklarını açık bir şekilde görmemiz mümkündür. Onlar bu putlara taparak, onların rızasını kazanarak, Allah'u Teala katında kendilerine şefaatçi olacaklarını zannediyorlardı. Kuran'ı Kerim farklı unvanlarda onların mabut olarak seçilmesini nehyettiği gibi, onların şefaatçi olmalarını da reddetmiştir. Bu konuda şöyle buyuruyor;

1-'Hani bizim ortaklarımız sandığınız şefaatçileri de yanınızda göremiyoruz! Andolsun aranızdaki bağ kopmuş ve sandığınız şeyler sizden kaybolup gitmiştir.'[476]

2-'Onlar Allah'ı bırakıp kendilerine ne zarar ne de fayda verebilecek şeylere tapıyorlar ve bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir' diyorlar. 'De ki: Siz Allah'a göklerde ve yerde bilemeyeceği bir şeyimi haber veriyorsunuz? Haşa! O onların ortak koştukları her şeyden uzak ve yücedir.'[477]

3-'(Allah'a koştukları) ortaklarından kendilerine hiçbir şefaatçi çıkmayacaktır. Zaten onlar ortaklarını da inkar edeceklerdir.'[478]

4-'Yoksa onlar Allah'tan başkasını şefaatçiler mi edindiler? De ki; Onlar hiçbir şeye güç yetiremezler ve onlar akıl erdiremezler (düşünemezler)'[479]

Bu ayetlerin tamamı, putların şefaatçi olmalarını reddetmektedir.

Bu ayetler şefaat kavramını tamamen mutlak olarak nehyetmemiş aksine kafirlerin inandığı şekilde, putların şefaatini reddetmiştir.

Zira bu varlıklar (putlar) Kuran'ın tabirine göre akıl ve şuurdan yoksundurlar ve bir şeye malik de değildirler, öyleyse bu halde onlar nasıl olabilir de başkasından zararı def edebilirler.

5-'Ben ondan başka, ilahlar edinir miyim hiç? Çünkü o çok esirgeyici Allah, bana bir zarar dilerse o sizin putlarınızın şefaati bana hiçbir fayda vermez. Onlar beni asla kurtaramazlar'[480]

Bu sözün sahibi Habibi Neccar'dır. Zira O Hz. İsa'nin elçilerini himaye etmek için putları ve onlara olan şefaat inancını eleştirmiş ve reddetmiştir.

Buraya kadar ele aldığımız ayetlerden anlaşılan şudur; Şefaati reddeden ayetler sadece dört grubu içermektedir.

Üstat Allame Muhammed Hüseyin Tabatabai, şefaati reddeden ayetleri 'el-Mizan' adlı eserinde şöyle tefsir ediyor; Eski putperest milletler ve benzeir sapık inançlı kimseler, ahiret hayatında tıpkı dünya hayatı gibi olduğunu düşünüyorlardı. Orada da sebepler yasasının yürürlükte olduğunu, doğada egemen olan madde kaynaklı etki ve tepki kurallarının orada da geçerli olduğunu sanıyorlardı. Bu yüzden işledikleri suçları görmezlikten gelsinler veya bir takım ihtiyaçlarını gidermede yardımcı olsunlar diye kendi ilahlarına bir takım kurbanlar ve hediyeler sunuyorlardı.

Bununla o ilahların şefaatlerini umuyorlardı veya günahlarının fidyesini verdiklerini düşünüyorlardı. Bazen bir canıl veya silah sunarak onlardan yardım diliyorlardı. Hatta bazen ölülerle bir takım süs eşyalarını gömüyorlardı ki; ölü ahirette onlardan yararlansın. Veya ölünün mezarına bazı silahlarda koyuyorlardı ki; gerektiğinde kendini savunabilsin. Kimi zamanda ölüyle birlikte ona arkadaşlık edecek bir cariyeyi veya ona yardım edecek bir yiğidi de defnederlerdi. Bu gün müzelerde topraktan çıkarılan tarihi eserlerin yanı sıra, bu tür amaçlar için kullanılan gereçlerde sergilenmektedir.

Bir çok muhtelif İslam milletleri arasında da, bu tür inançların kalıntılarına rastlanmaktadır. Kalıtım yoluyla gelen bu inançlar zaman sürecinde bazı şekilsel değişmelere de uğramıştır.

Kuran'ı Kerim bu tür asılsız kuruntuların ve yalana dayalı safsataların tümünü geçersiz kılmıştır. Allah'u Teala bir ayeti kerimede şöyle buyuruyor; 'O gün emir yalnız Allah'a aittir.'[481]

Başka bir ayette de şöyle buyuruyor; 'Azabı gördüler ve aralarındaki bütün bağlar kesildi.'[482]

'Andolsun sizi ilk kez yarattığımız gibi, yine tek olarak bize geldiniz ve size verdiğimiz şeyleri arkanızda bıraktınız. Hani, ortaklarınız olduklarını sandığınız şefaatçilerinizi yanınızda görmüyoruz. Aranızdaki bağlar kesilmiş ve iddia ettiğiniz şeyler sizden kaybolup gitmiştir.'[483]

'İşte orada her can geçmişte yaptıklarını dener. Gerçek mevlaları olan Allah'a döndürülürler ve uydurdukları şeyler kendilerinden kaybolup gider.'[484]

Bu ve benzeri ayetlerde, ahiret aleminde dünyevi bağların sebeplerin ortadan kalktığı, doğal ilgilerin yok olduğu dile getirilir. Ahiretle ilgili olarak göz önünde bulundurulması gereken gerçek ve asıl ilke budur.

Bu asılsız kuruntular genel bir ifadeyle çürütüldükten sonra, bu sefer de Kuran teker-teker bunları ele alıp reddediyor ve şöyle buyuruyor; 'Öyle bir günden korkun ki; O gün hiç kimse başkasının yerine bir şey ödeyemez, hiç kimseden şefaat kabul edilemez, hiç kimseden fidye de alınmaz ve hiç kimse başkalarından yardım görmez.'[485]

'O gün ne alışveriş, ne dostluk ve ne de şefaat olur.'[486]

'O gün dost dostundan bir şey savamaz.'[487]

'O gün arkanızı dönüp kaçarsınız. Ama sizi Allah'tan başka kurtaracak kimse yoktur.'[488]

'Size ne oldu ki birbirinize yardım etmiyorsunuz. Hayır onlar o gün teslim olmuşlardır.'[489]

'Allah'ı bırakıp kendilerine ne zarar ne de yarar veremeyen şeylere tapıyorlar ve 'Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir' diyorlar. De ki; Allah'ın göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi Allah haber veriyorsunuz? O, onların koştukları ortaklardan uzak ve yücedir.'[490]

'Şimdi artık bizim ne şefaatçilerimiz var ve ne de sıcak bir dostumuz.'[491]

Bu ve benzeri ayetler, kıyamet aleminde şefaat olayının iltimasın, aracılığın ve dünyevi bağların söz konusu olamayacağını dile getiriyorlar.[492]

Ancak bütün bunlarla birlikte Kuran'ı Kerim şefaat olayını bütünüyle de reddetmiyor, aksine şefaatin şartlarına göre Allah'ın izni ile gerçekleşeceğini bildiriyor. Bu konuda şefaati reddeden ve kabul eden ayetler arasında zerre kadar çelişki yoktur. Zira şefaati reddeden ayetler, putperestler ve cahil kavimlerin kavram olarak düşündükleri şefaati reddetmekte ve şefaati kabul ve müspet gören ayetlerde Kuran ve hadislerin sahih gördüğü şefaatten bahsetmektedirler.

Beşinci Sınıf: Bu bölümdeki ayetler, şefaatin sadece Allah'u Teala'ya mahsus olduğunu buyuran ayetlerdir. Bu ayetler aşağıdakilerden ibarettirler;

1-'Rablerinin huzurunda toplanacaklarından korkanları onunla (Kuran'la) uyar. Çünkü onların Rablerinden başka ne dostları ve ne de şefaatçileri vardır, belki sakınırlar.'[493]

2-'Dinlerini bir oyuncak ve bir eğlence edinen böylece kendilerini dünya hayatı aldatmış olan kimseleri bırak. Sen yalnız Kuran'la nasihat et ki; hiçbir kimse kazandığı yüzünden helake sürüklenmesin. Onun Allah'tan başka ne bir dostu ve ne de bir şefaatçisi vardır.'[494]

3-'Gökleri, yeri ve bunların arasındakileri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden Allah'tır. Ondan başka ne bir dost ne de bir şefaatçiniz vardır. Artık düşünüp öğüt almaz mısınız?'[495]

4-'De ki: bütün şefaat Allah'ın iznine bağlıdır. Göklerin ve yerin hükümdarlığı O'nundur. Sonra ona döndürüleceksiniz.'[496]

Bu ayetler, şefaatin Allah'a mahsus olduğunu ve hiç kimsenin şefaat hakkının olmadığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Altıncı Sınıf: Bu bölümdeki ayetler ilahi mahkeme olan kıyamet gününde Allah'ın izni ile, Allah başka şefaatçilerin de olacağını vurgulayan ve bunun red olunmasının mümkün olmadığını bildiren ayetler mevcuttur. Elbette burada hem şefaat edenin ve hem de şefaat edilenin bir takım şartları olmalıdır. Şefaat edenin en önemli şartı Allah'ın izni dahilinde gerçekleşmesidir. Şefaat edilenin de en önemli şartı Allah'ın rızasını kazanmasıdır. Bu ayetlerde şefaatçilerin isim ve özellikleri belirtilmemiş ve sadece onların şefaatlerinin kabul olmasının sıfat ve şartları beyan edilmiştir.

Bu sınıfın ayetleri şunlardan ibarettir;

1-'Onun izni olmadan katında hiçbir kimse şefaat edemez.'[497]

Ayetin zahirine göre, hiç kimse O'nun izni olmadan şefaat etmeyecektir, ama bunun yanı sıra kıyamette şefaatçilerinde olacağına işaret etmiştir.

2-'O'nun izni olmadan hiçbir kimse şefaatçi olamaz.'[498]

3-'Rahman nezdinde söz ve izin alandan başkasının şefaate gücü yetmez.'[499]

4-'O gün Rahmanın izin verdiği ve sözünden hoşlandığının dışındakilere şefaat fayda vermez.'[500]

5-'Allah'ın huzurunda kendisinin izin verdiği kimselerden başkasının şefaati fayda vermez.'[501]

6-'Allah'ı bırakıp da taptıkları putlar, şefaat etmeğe malik değillerdir. Ancak bilerek hak dine inanıp ona şahitlik edenler müstesnadır.'[502]

Bu ayette, bütün sahte mabutların şefaat edemeyeceği bir gerçektir. Ama bunun yanı sıra ayet bir grubu müstesna kılmıştır. Onlar hakka yani Allah'ın birliğine iman getirip, kendi kulluklarına itiraf edip bu doğrultuda hareket edenlerdir.

Bu ayetlere iyi bir şekilde bakılırsa şu neticelerin alınması mümkündür.

1-Kıyamet günü şartlar ve vasıflar dahilinde Allah'ın izni ile şefaat edecek şefaatçilerin isim ve nişaneleri bu ayetlerde zikrolunmamıştır.

2-Şefaatin etkili ve önemli şartlarından bir tanesi, Allah'ın iznidir.

3-Allah'ın birlik ve vahdaniyetine şehadet getirmelidir. Nitekim; 'Ancak bilerek hakka inananlar' cümlesinden bu anlaşılmaktadır.

4-Şefaat talep etmek, Allah'ın gazabına sebep olan kötü sözlerle içerikli olmamalıdır. Zira yüce Allah şöyle buyuruyor: '... ve sözünden hoşlandığının dışındakilere şefaat fayda vermez.'

5-Allah ile kendi arasında şefaat ahdi olmalıdır. Nitekim, 'Siz ve izin alandan başkasının şefaat gücü yetmez.' Cümlesi bu hakikati göstermektedir.

Yedinci Sınıf: Bu bölümde ki ayetler, kesin ve mutlak bir surette şefaatçilerin günahkar insanlar hakkında şefaat edeceklerinden ve dolayısıyla şefaatçilerin varlığından haber vermesinin yanı sıra onların isim ve sıfatlarınıda açıklamış ve şöyle buyurmuştur;

1-'Rahman evlat edindi dediler. Haşa, O bundan münezzehtir. Bilakis ikrama mahzar olmuş kullardır. Ondan önce konuşmazlar. Onlar sadece onun emri ile hareket ederler. Allah onların önlerindekini de, arkalarındakini de bilir. Allah rızasına ulaşmış olanlardan başkasına şefaat etmezler. Onlar Allah korkusundan titrerler.'[503]

2-'Göklerde nice melek var ki; onların şefaatleri dilediği ve hoşnut olduğu kimse için Allah'ın izin vermesi dışında bir işe yaramaz.'[504]

Bu ayetlerde meleklerin Allah'ın izni ile şefaat edecekleri belirtilmiştir.

3-'Arşı yüklenen ve bir de onun çevresinde bulunan (melekler) Rablerini hamd ile tesbih ederler, O'na iman ederler. Müminlerinde bağışlanmasını isterler.'[505]

Bu ayet açık bir şekilde, arşta ve onun etrafında bulunan meleklerin iman ehli hakkında istiğfar ettiklerini vurgulamaktadır. İstiğfar ve mağfiret dilemenin de belirli ve sınırlı bir zamanı yoktur; Dolayısıyla meleklerin mağfiret dilemeleri kıyamet gününü de kapsamaktadır. İleri ki; konularda da açıklayacağımız şefaatin manalarından bir tanesi de, şefaatçinin şefaat olunana dua etmesidir.

Konumuzun bu bölümüne kadar, Kur-an açısından şefaatı ele almaya çalıştık.

Bu incelemenin neticesi şudur;

Kuran'ı Kerim bazı şefaatleri reddetmekte ve bazı şefaatleri de kabul etmektedir. İslam ne Yahudiler ve ne de putperestler gibi şefaati mutlak olarak tasvip edip onaylamış ve onu kayıtsız ve şartsız olarak kabul etmiştir ve ne de şefaati inkar edenler gibi onun tamamen inkar etmiştir. İslam dinindeki şefaat müspet ve menfi arasında çark etmektedir. İslam ondan bir kısmını kabul etmiş ve bir kısmını da reddetmiştir.

## REDDOLUNAN (MENFİ) ŞEFAATLER

1-Yahudilerin şefaat etrafındaki asılsız ve düzmece hayalleri batıldır. Onlar kendi tasavvurlarına göre, Peygamberlerin evlatları olduklarını ve her ne kadarda günahkar olsalar bile onlar tarafından şefaat olunacaklarını zannediyorlardı.

Ve yine onlar, bu dünyada bir takım suçları örtbas etmek ve cezadan kaçmak için rüşvet, adam kayırma (particilik-tarafçılık) ve hediyenin var olduğu gibi öteki alemde de günahlara karşılık fidye verileceğini zannediyorlardı. Kuran'ı Kerim bu tür safsataların yanlışlığı hakkında şöyle buyuruyor; 'O günde hiçbir kimse başkası için herhangi bir ödemede bulunmaz. Hiç kimseden şefaat kabul olunmaz.'[506]

İkinci sınıfın ayetleri Yahudilerin inanmış oldukları şefaat şeklini reddetmişlerdir.

2-İman bağlarını Allah'u Teala'dan koparıp manevi bağlarını kıyamet gününün şefaatçileriyle kurmadıklarından dolayı şefaatten mahrum olacak gruplar vardır. Bunlar, Kuran'ı Kerim'inde belirttiği gibi, putperestler, tevhidi ve kıyamet gününü inkar edenler ve zalim olan kimselerdir. Bu konu birinci ve üçüncü sınıf ayetlerde açık bir şekilde beyan olunmuştur.

3-Cahillerin kendi elleri ile yapmış oldukları putlar kıyamet günü şefaat hakkına sahip olmayacaklardır. Bu konuyu da dördüncü sınıftaki ayetler beyan etmiştir.

## KABUL GÖREN (MÜSPET) ŞEFAATLER

Müspet, sahih ve kabul olunan şefaatler aşağıdakilerden ibarettir:

1-Şefaat yalnız ve yalnız Allah'a ait ve mahsustur. Hiçbir şeyin bu konuda Allah'ın karşısında durmağa hakkı yoktur ve buna gücüde yetemez. Beşinci sınıftaki ayetler bunu göstermektedir.

2-Genel anlamda isim ve nişaneleri belli olmayan bir grup şartlarına göre Allah'ın izni ile Allah'ın rızasını kazanan belirli bir kısım hakkında şefaat edecekler ve bunların vasıtalığı Allah tarafından kabul olunacaktır. Böyle bir şefaatin Allah'ın izni ile gerçekleşmesi, şefaatin Allah'a mahsus olması ile çakıştığı hiçbir tarafı yoktur. Altıncı sınıftaki ayetler bunu açıkça belirtmiştir.

3-Arşta ve arşın etrafında bulunan melekler kıyamet günü Allah'ın izni ile şefaat edecekler ve bunlarında şefaati kabul görecektir.

Yedinci gruptaki ayetlerde bu konuya açık bir delildir.

Netice itibari ile, üç alan ve konumda şefaat reddolunmuş ve üç yerde kabul görmüştür.

## HADİSLERDE ŞEFAAT

İslam Peygamberi ve Ehl-i Beyt imamları Kuran'ı Kerime uyarak, Kuran'ı Kerime göre İslam dinin esas inançlarından birisi olan şefaat konusunda kendi hadisi şeriflerinde açıklık getirmiş ve şartlarını belirterek kabul etmişlerdir. Bu konuda naklolunan rivayetler birkaç sayfaya sığmayacak kadar fazladır. Ama hülasa ve özet kavramına riayet olunsun diye burada sadece yetmiş tane rivayeti nakledeceğiz.

Bu yetmiş rivayetin kırk beş tanesi Ehl-i Sünnet kaynak ve eserlerinden yirmi beş tanesi de Şia kaynaklarından naklolunacaktır.

Önce, Ehl-i Sünnet kaynaklarının Peygamber Efendimizden (s.a.a) nakletmiş oldukları hadisleri zikredeceğiz.

1-Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) Efendimiz şöyle buyurdular; 'Allah'u Teala her Peygamber için bir müstecab dua karar kıldı. Geçmiş Peygamber duayı kıyamete ümmetime şefaat etmek için beklettim. Benim şefaatim ümmetimden müşrik olarak değil de iman ehli olarak bu dünyadan gidenlere nasip olacaktır.[507]

2-'Allah'u Teala bana beş tane özellik bahşetti... Onlardan bir tanesi de şefaattir. Ben onu kendi ümmetim için saklamışım. Şefaat müşrik olmayan insanlar içindir.'[508]

3-'Benim şefaatim, Allah'ın isteği ile müşrik olmayıp da imanlı bir halde bu dünyadan gidenlere olacaktır.'[509]

4-'Ben-i İsrail süresinin yetmiş dokuzuncu ayetinde buyrulan 'Mahmud makamı' benim ümmetime şefaat edeceğim makamdır.'[510]

5-'Ben ilk şefaat eden ve şefaati ilk kabul olunan olacağım.'[511]

6-'Benim Şefaatim 'La ilahe İllallah'a' şahadet getirip de, dili ve kalbi ile ihlasla bunu tasdik edene olacaktır.'[512]

7-'Kıyamet günü benim şefaatim ümmetimden büyük günahlara mürtekip olanlara olacaktır.'[513]

8-'Ümmetim benden sonra günah işleyeceklerini gördüğüm (bildiğim) için, kıyamet günü onlara şefaat etmek için yüce Rabb'imden bana şefaat makamını vermesini talep ettim. Allah'u Teala'da benim bu isteğimi kabul etti.'[514]

9-'İhlas ile kalben 'La ilahe illallah' diyenler kıyamet günü herkesten önce benim şefaatimle hoşnut olacaklardır.'[515]

10-'Cennette ilk şefaat eden ben olacağım.'[516]

11-'Benim şefaatim bütün Müslümanlar içindir.'[517]

12-'Kıyamet günü olacağı zaman ben Enbiyaların imamı ve hatibi ve onların şefaatinin sahibi olacağım. Ama bu makamlara sahip olduğum için hiç kimseye karşı iftihar etmiyorum.'[518]

13-'Ben Adem oğlunun efendisiyim... ilk şefaat edecek olan ve şefaatimi ilk olarak kabul olunacak olan benim, ama kimseye karşı iftihar etmiyorum.'[519]

14-'Ben yeryüzündeki ağaçlar ve kesekler kadar kıyamet günü ümmetimden şefaat edeceğime ümitliyim.'[520]

15-'Ümmetimden bir grup benim şefaatim ile ateşten çıkacaktır ve bunlar cehennemlikler ismi ile adlandırılacaklardır.'[521]

Yani cehennem ehli olup da Allah Resulünün şefaati ile cehennemden kurtulacaklardır.

16-'Şefaat ile ümmetimin yarısının cennete girmesi arasında muhtar bırakıldım. Ben şefaat tercih ettim. Zira şefaatin dairesi daha geniştir ve ümmetimin kurtuluşu için yeterlidir. Siz şefaatin takvalılar için mi olduğunu düşünüyorsunuz? Hayır, aksine şefaat günahkar ve hatakar olanlar içindir.'[522]

17-Ebuzer Gaffari şöyle diyor; Peygamber (s.a.a) sabahlara kadar namaz kılıyor, rüku ve secde ediyor ve bu ayeti okuyordu; 'Eğer kendilerine azap edersen

şüphesiz sonlar senin kullarındır, eğer onları bağışlarsan şüphesiz sen izzet ve hikmet sahibisin'[523]

Sabah olduğunda bunun sebebini Allah Resulünden sorduğum da şöyle buyurdu; Ben Rabb'imden ümmetimin şefaatini istedim, o benim isteğim kabul etti. Benim şefaatim ümmetimden müşrik olmayıp da Allah'a iman getirenlere olacaktır.'[524]

18-'Peygamberler, melekler ve müminler şefaat edeceklerdir. Allah'u Teala ise, benim şefaatim baki kaldı diye buyuracaktır.'[525]

19-'Allah'u Teala bir grubu şefaat edenlerin şefaati ile çıkaracaktır.'[526]

20-'Kıyamet günü önce Peygamberler, sonra alimler ve sonra da şehitler şefaat edeceklerdir.'[527]

21-'Allah'u Teala kulları arasında hükmettikten sonra, onlar arasından dilediğini ateşten çıkardıktan sonra, meleklere ve peygamberlere şefaat etmeleri için emredecektir. Şefaat olunacakların tanınacakların nişaneleri vardır, o nişane secde ve namaz ehli olmalarıdır. Cehennem ateşi onların alınlarını yakmayacaktır.'[528]

22-'Meleklerin, Peygamberlerin ve şehitlerin şefaat etmelerine izin verilecektir. Onlar da şefaat edeceklerdir, kalbin de bir zerre dahi imanı olanı cehennem dışarı çıkaracaklardır.'[529]

23-'Cennet ve cehennem ehli birbirlerinden ayrıldıktan sonra cennet ehli cennette ve cehennem ehlide cehennemde yer alacaklardır. (Daha sonra) Peygamberler şefaat edeceklerdir.'[530]

24-'Peygamberler, ihlas ile 'La ilahe illallah' diyenlere şefaat edecek ve onları cehennemden dışarı çıkaracaklardır.'[531]

25-'Peygamber (s.a.a) şefaati zikrederek şöyle buyurdular; İnsanlar cehennem köprüsünden geçerken, köprünün her iki tarafında bulunan melekler onların oradan selametle geçmeleri için onlara dua (şefaat) ederler.'[532]

26-'Müşrik olup da ateş ehli olanlar onda ebedidirler, orada ölmezler ve hayat bulmazlar. Ama iman ehli olup da günah ve hatalarından dolayı cehennem ateşine tutulanlar, bir müddet cehennemde kaldıktan sonra onlara şefaat izni verilecektir. İşte o zaman şefaatçilerin şefaati ile grup-grup ateşten kurtulacaklardır.'[533]

27-'Onlara şefaat olunacaktır. Kalbinde bir zerre dahi gerçek iman olanlar cehennem ateşinden kurtulacaklardır.'[534]

28-'Şehit, kendi yakınlarından yetmiş kişiye şefaat edecektir.'[535]

29-'Kuran'ı Kerimi öğrenen, (okuyan) onu koruyan, onun helalini helal ve haramını da haram bilene, Kuran ehli olduğundan dolayı Allah onu cennet ehli eder ve Onun şefaatini yakınlarından ateşe mustehak olan on kişi hakkında kabul eder.'[536]

30-'Bir insan doksan yaşına kadar (mümin olarak) gelirse, Allah'u Teala onun günahlarını affeder ve Onun şefaatini yakınları hakkında kabul eder.'[537]

31-'Benim ümmetimden birisinin şefaati ile, Ben-i Temim kabilesinden daha fazlası cennete girecektir.'[538]

32-'Benim ümmetimde öyleleri vardır ki Rabia ve Mezr kabilesinden daha fazlasına şefaat edeceklerdir.'[539]

33-‘Peygamber olmayan birisinin şefaati ile Rabia ve Mezr kabilesinden birisinin veya her ikisinin sayısı kadar, cennete gidenler olacaklardır.’[540]

34-‘Benim ümmetimden birisi bir çok gruplara şefaat edecektir... Bir insan kendi yakınlarına, birisi üç kişiye, birisi iki kişiye ve bazıları da bir kişiye şefaat edeceklerdir.’[541]

35-‘Cennet ehli saflara geçecekler cennet ehlinin yanından geçerken ona şöyle diyecek; Bir gün benden su istediğinde bende sana su vermiştim, sen bunu hatırlıyor musun? (Öyleyse burada bana yardım et.) Bunun üzerine cennet ehil olan ona şefaat edecektir.’[542]

36-‘Medine şehrinde kalıp da açlıklara ve zorluklara sabredene, kıyamet günü ben şefaatçi olacağım veya ona şahid olacağım.’[543]

37-‘Peygamber (s.a.a) kendi hizmetkarına şöyle buyurdu; Senin ne hacetin vardır? O, hacetim kıyamette bana şefaat etmendir diye cevap verdi. Allah Resulü, bu meseleyi sana kim öğretti? Diye sual ettiğinde, o şahıs Rabb’im (ilham yoluyla) diye cevap verdi.’[544]

38-‘Bana salavat getirerek, ya Rabb’i O’na (Muhammed’e) kendi yanında yer ver diyene benim şefaatim vacip olur.’[545]

39-‘Kim ezanı duyduğu zaman ‘Allahumme Rabb’e hazihi-d da’vet’ duasını okursa kıyamet günü benim şefaatim ona helal olur.’[546]

40-‘Müezzin sedasını duyduğunuzda onun söylediklerini sizde tekrar ediniz ve sonra bana salavat getiriniz. Zira bana bir defa salavat getirene yüce Allah ona on tane rahmet gönderir. Daha sonra yüce Allah’tan benim için vesile makamını isteyiniz. Kim vesile makamını benim için isterse benim şefaatim ona helal olur.’[547]

41-Kim Arap (Müslümanlara) ihanet ederse benim şefaatimden mahrum kalacaktır ve benim dostluğum ona ulaşmayacaktır.’[548]

42-‘Ağzı bozuk, küfürbaz insanlar kıyamette kimseye şefaat veya şahitlik edemezler.’[549]

43-‘Kuran’ı Kerim öğreniniz. Zira Kuran kıyamet günü Kuran ehline şefaat edecektir.’[550]

44-‘Kuran’ı Kerimde otuz ayeti olan Mülk süresi kendisini okuyana, bağışlanması için şefaat eder.’[551]

45-‘Oruç ve Kuran oruç tutup da geceleri Kuran tilavet edene şefaat ederler... Her ikisinin de şefaati böyle birisi hakkında kabul olunur.’[552]

Yukarıda zikrolunan bu kırk beş hadis Ehl-i Sünnetin en sahih ve muteber kaynaklarında sahabe vasıtası ile Allah Resulünden naklolunan rivayetlerdir.

Şimdi ise Ehl-i Beyt hadis kaynaklarında şefaat hakkında naklolunan rivayetlerden sadece yirmibeş tanesini nakledeceğiz.

1-Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; ‘Kıyamet günü ben şefaat edeceğim ve şefaatim kabul olunacaktır. Ali ve benim Ehl-i Beytimde şefaat edeceklerdir ve Onlarında şefaati kabul olunacaktır.’[553]

2-Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor;

‘Allah’u Teala bana beş tane özellik bağışlamıştır... Onlardan bir tanesi şefaattir.’[554]

3-Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor;

‘Doğrusu benim şefaatim ümmetimden büyük günahlara mürtekip olanlar içindir.’[555]

4-Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor;

‘Şefaat edenler beş tanedir: Kuran, akrabalar, emanet, sizin Peygamberiniz ve Peygamberinizin Ehl-i Beyti.’[556]

5-Hz.Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; ‘Şefaatimi ümmetimden büyük günahlara mürtekip olanlar için saklamışım.’[557]

6-Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; ‘Bir mümin en az kırk tane iman kardeşine şefaat edecektir.’[558]

7-Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; ‘Bir kadın günde beş tane namazını (yevmiye namazlar) kılar, ramazan ayının orucunu tutar, üzerine hac geldi mi hacca gider, malının zekatını verir, kocasına itaat eder ve benden sonra Ali’yi imam olar kabul ederse, böyle bir kadın kımız Fatıma’nın şefaati ile cennete girecektir.’[559]

8-Hz. İmam Ali (as.) şöyle buyuruyor;

‘Biz şefaat edeceğiz ve bizim dostlarımız da şefaat edeceklerdir.’[560]

9-Hz. İmam Ali (as.) şöyle buyuruyor; ‘Allah’ın katında üç grup şefaat edecektir ve onların şefaati kabul olunacaktır. Bunlar, Peygamberler, alimler, şehitlerdir.’[561]

10-Hz. İmam Hasan (as.) şöyle buyuruyor; ‘Peygamber (s.a.a.) Yahudi bir grubun kendisinden sordukları sualler karşısında şöyle buyurdu; ‘benim şefaatim şirk ve zulmün dışında büyük günahlara mürtekip olanlar içindir.’[562]

11-Hz. İmam Muhammed Bagır (as.) şöyle buyuruyor; ‘Doğrusu kendi ümmetine şefaat etmek Resulü Ekrem içindir.’[563]

12-Hz. İmam Muhammed Bagır (as.) şöyle buyuruyor; ‘Bir Müslüman’ın cenazesinin defin işlerine katılan herkese kıyamette dört tane şefaat verilecektir.’[564]

13-‘Hz. İmam Muhammed Bagır (as.) şöyle buyuruyor; ‘Herkes kendi ameli miktarınca şefaat edecektir. Bir kişi bir kabileye veya yakınlarına veya iki kişiye şefaat edecektir ve bu mahmud makamıdır.’[565]

14-Hz. İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; ‘Allah’a yeminler olsun ki; biz Şialarımıza şefaat edeceğiz, Allah’a andolsun ki; biz Şialarımıza şefaat edeceğiz. Allah’a and olsun ki biz Şialarımıza şefaat edeceğiz. Hatta kafirler, bizim için şefaatçi yok mu diyecekler?!’[566]

15-İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; ‘Kıyamet günü her mümin için beş saat vardır ki o beş saatte şefaat edecektir.’[567]

16-İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; ‘Üç şeyi inkar eden bizim Şialarımızdan değildir. Miraç, kabir suali ve şefaat.’[568]

17-İmam Cafer Sadık (as.)’dan mümin akrabalarına şefaat edecek mi? Diye sorulduğunda, İmam ‘Evet mümin şefaat edecektir ve O’nun şefaati kabul olunacaktır.’ Diye buyurdular.[569]

18-İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; ‘Kıyamet günü biz günahkar Şialarımıza şefaat edeceğiz ama muhsinleri (salih amel sahipleri) Allah kurtaracaktır.’[570]

19-‘İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; ‘Müminin dostu Ehl-i Beyt düşmanı olmaz ise mümin ona (dostuna) şefaat edecektir. Eğer bütün Peygamberler ve Allah’ın mukarreb melekleri nasibiye (Ehl-i Beyt düşmanı) şefaat etseler Onların şefaati kabul olunmaz.’[571]

20-İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; ‘Komşu komşuya, akraba akrabaya şefaat edecektir. Ama, eğer bütün mukarreb melekler ve peygamberler nasibiye şefaat etseler, onların şefaati kabul olunmaz.’[572]

21-İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; ‘Kıyamet günü alim ve abid meşhur olacaklar ve Allah’ın huzurunda durduklarında, abide cennete gir denilecek ama alime, dur ve talim-terbiye ettiklerine şefaat et denilecek.’[573]

22-İmam Musa Kazım (as.) şöyle buyuruyor; ‘Babam (İmam Cafer Sadık) vefat halinde bana şöyle buyurdu; Ey oğlum şefaatimiz namaza önem vermeyenlere erişmez.’[574]

23-İmam Rıza (as.) şöyle buyuruyor, Allah Resulünün şefaatini tekzip eden, ona erişemeyecektir.[575]

24-İmam Rıza (as.) şöyle buyuruyor; ‘Kıyamet günü ben dört kişiye şefaat edeceğim; Şunlardan ibarettirler;

1-Benim soyumdan olanlara ikramda bulunanlar

2-Onların hacetlerini giderenler

3-Bir işte sıkıntıları olduğu zaman onların işlerinde gayret gösterenler

4-Kalbinde ve dilinde onları sevenler[576]

25-İmam Hasan Askeri (as.) şöyle buyuruyor; ‘Mümin komşuları, dostları ve tanıdıkları hakkında şefaati kabul olunana kadar daima şefaat edecektir.’[577]

Bunca rivayetten sonra şefaat konusunda şu neticeyi olmak en doğru ve sahih netice olacaktır ki; Şefaat konusundaki rivayetler Kuran’ı Kerimdeki konuya dair ayetleri açıp ve şerh eden rivayetlerdir. Kuran’ı Keriminde mana ve mefhumu tasdik eden ve Kuran’la bağdaşan rivayetlerinde senetlerine itiraz etmekte hadis ilmine göre doğru olmayan bir yaklaşımıdır.

## ŞEFAAT HAKKINDA BİRKAÇ SORU VE CEVAP

Konumuzun bu bölümünde şefaat konusunu soru ve cevap halinde inceleyecek ve genelde şefaat hakında sorulan sorulara kısa ve anlaşılır türden sade cevaplar vereceğiz.

Birinci soru; Evliyaların kıyamet günü şefaat etmeleri kesin midir? Kuran’ı Kerim ve rivayetler bu konuyu belirtmişler midir?

Cevap: Evet, Şia ve Ehl-i Sünnetin önemli ve muteber kaynakları şefaatin olduğuna dair hadisler nakletmişlerdir. Fahri Razi ‘Rabb’inin seni mahmud makamına (övgüye değer bir makama) göndereceğini umabilirsin.’[578] Ayetinin tefsirinde şöyle diyor; Tefsircilere göre ayette geçen ‘mahmud makamı’ şefaat makamıdır.

Kuran'ı Kerim otuz yerde şefaat konusunu ele almış ve merhum Meclisi'de Bihar'ul Envar adlı hadis eserinde konuya binaen seksen altı rivayet nakletmiştir.

Netice: Enbiya ve evliyaların şefaati Kuran ve hadis açısından ispat olunmuş ve bunda en ufak bir şüphe tereddüt yoktur.

İkinci Soru: Şefaat etmek sadece Peygamber (s.a.a)'mi mahsustur?

Cevap: Hayır, aksine Şia ve Ehl-i Sünnet kaynaklarında naklolunan rivayetler, Ehl-i Beyt imamlarının, müminlerin, alimlerin, şehitlerin ve salihlerinde şefaat edeceklerini göstermektedir.

Üçüncü Soru: Kimlere şefaat olunacaktır?

Cevap: Akait, inanç ve düşüncesi sahih ve doğru olup da sadece amellerinde bir takım yanlışlık ve günahlara düşenlere şefaat olunacaktır.

Dördüncü Soru: Allah'u Teala neden direkt olarak günahkarları affetmiyor da başkalarını şefaatini devreye sokuyor?

Cevap: Öncelikle, Bunun böyle olmasının gayesi, kibir ruhunun kırılması ve Allah'ın salih kullarının karşısında alçak gönüllü ve tevazulu olunması için, Allah'u Teala başkalarını vesile etmiş olabilir. Nitekim; iblise de Adem'e secde etmesi emir olundu ama o Allah'u Teala'nın emrine kibrinden dolayı itaatsizlik etti. Kuran'ı Kerim bir grup hakkında şöyle buyuruyor; 'Onlara, gelin Allah'ın Peygamberi sizin için mağfiret dilersin, denildiği zaman, başlarını çevirirler ve bundan sonra sen onların büyüklük taslayarak uzaklaştığını görürsün.'[579]

İkinci bir husus ise; Şefaat makamı, yüce Allah'ın salih kullarına bağışlamış olduğu bir makamdır. Aksine Allah'ın affında noksanlık yoktur ki; o noksanlık ilahi insanların vasıtası ile telafi olsun.

Üçüncü bir husus ise; İnsan, Peygamberler, Ehl-i Beyt imamları, alimler, salihler, şehitlerin ve Kuran'ın... şefaat edeceklerini görüp bildiğinde, dünyada onlara yakın ve layık olmak için gayret eder ve onların göstermiş oldukları yoldan gitmeye çalışır. Bu da şefaatin çok önemli eser ve faydalarından bir tanesidir.

Diğer bir husus ise, şefaat makamı insanı iyiliklere ve hayırlara cezb eder. Zira şehitlere, alimlere, müminlere, salihlere... bu makamın verileceğini bilen birisi kendisini o zümreden edebilmek için çaba içerisine girer. Bu da şefaatin başka önemli bir faydasıdır.

Beşinci soru: Acaba şefaate şamil olup, şefaat olunmak zahmetsiz ve emeksiz ücret almak gibi değil midir?

Cevap: Bu sorunun cevabında önce iki tane misal ve örnek getiriyoruz.

1-Eğer bir insan kendi hesabında doğru ve hassas olur ve herhangi bir malı almak için pazara gider ve yanında bir miktar peşin para götürürse, ona güvencesinden dolayı peşin parasının miktarının da bir miktar malıda veresiye verirler. Bu ticaretin bir kuralıdır.

Şimdi bu misalde şöyle demek doğru olur mu; Pazara yüz milyon götürüp de yüz elli milyonluk mal alan kimseye neden elli milyonluk fazla mal verdiler? Neden insanlar bunu kabul edip ona veresiye verdiler? Bu tür parasız mal almak emeksiz ve işsiz ücret almağa benzer. Oysa böyle bir yaklaşım kesinlikle doğru değildir. Zira verilen yüz milyon kalan elli milyonun itibar ve güvencesidir. Kıyamette de günahın şefaati sadece dünyada iman ve salih amel vesilesi ile hayır

sermayeleri toplayıp da bazen nefislerinden dolayı ayakları sürçenler hakkında olacaktır.

2-Dağcılık sporunda kuvvetli ve maharetli dağcılar, mahareti az olup, dağcılık sporunda zayıf olan dağcıların dağın tam tepesine çıkabilmeleri için yardım ederler. Ama dağcılık sporundan hiç anlamayıp da dağın eteklerine dahi gelemeyenlere maharetli dağcılar vakit bile harcamazlar. Şefaat meselesinde de şahısların şefaate şamil olmaları için kendilerin de bir hareketin ve salih amelin olması gerekir. Bu şartla şefaatçilerin şefaat kavramı içerisine girerler. Bu da denildiği gibi işsiz ve emeksiz ücret almak anlamına gelmez.

Altıncı soru: Acaba, Peygamberler, imamlar, şehitler ve salih müminlerin lütfu ve rahmeti Allah'tan fazla mıdır? Zira Allah'u Teala günahkarları azaplandırmak isterken ilahi evliyalar vasıta olup buna engel olmaktamıdırlar?

Cevap: Hayır. Zira hiç kimse Allah'ın izni ve emri olmaksızın şefaat etmek hakkında sahip değildir. Vasıtalarda Allah tarafından verilen makam ve emir ile şefaat ederler. Eğer Allah'u Teala onlara o makamı veya emri vermemiş olsaydı hiç kimse, kimseye şefaat edemezdi.

Buna göre ilahi evliyalarında bu işte vasıta olmaları Allah'ın lütfünün bir tecellisidir. Allah'u Teala şöyle buyuruyor; 'O'nun izni olmadan katında hiç kimse şefaat edemez.'[580]

Yedinci soru: Eğer ceza kanunu adalete göre ise, öyleyse vasıta olmanın ne manası vardır?

Cevap: Günahkarların cezasını bulması kanunu haktır. Ama yüce şefaat makamını evliyalara vermekte haktır. Öyleyse, bazen hakka ve adalete uygun olan iki şey arasından birisinin önceliğinin olması doğaldır. Diğer bir husus ise, Allah sadece muntakim, azap verici ve cevaz verici değildir. Aksine yüce Allah'ın gafur (bağışlayıcı) ve rahim sıfatları da vardır. Bazen, adalet ve intikamın tecellisi olarak günahkarı cezalandırır ve bazen de gafur ve rahim unvanında onu bağışlar. Zira bağışlamakta Allah'ın hakkı olup, onun sıfatlarından bir tanesidir.

Sekizinci soru: Acaba şefaat vadesi günahkarları günaha çekmemekte midir?

Cevap: Eğer bir insana siz falan günahtan falan saatte şefaat olunacaksınız şeklinde vade verilirse, böyle bir kişi günaha karşı cesaret kazanır. Ama şefaat konusunda insanın hangi günahlarından dolayı şefaat olunacağı net bir şekilde ince ayrıntılarına kadar belirtilmemiştir.

Şöyle ki; şahıs kendisinin hangi günahının şefaat kapsamına irip girmeyeceğini, bilmemektedir. Gerçekte işin içinde üstü kapalı perdeler olduğu için, insanın günaha cesaret etmesi mümkün değildir.

Acaba tövbe günaha cesaret bulmağa sebep oluyor mu? Zira tövbe de günahkarın kalbine ümit nurunu saçmaktadır. Öyleyse bu kavrama göre, tövbe de insanı günaha çekmeli ve ona karşı cesur etmelidir.

Oysa böyle bir yaklaşım tamamen yanlıştır. Zira Allah'u Teala'nın hangi günahı kimden ve hangi şartlarda bağışlayacağı ve tövbeyi kabul edeceği belli değildir.

Bunun yanı sıra; daha önce de belirttiğimiz gibi, şefaat insana ümit verir ve tekamül etmesine vesile olur, insanı günaha karşı cesur olmasına asla vesile olmaz.

Dokuzuncu soru: Neden bazı ayetlerde şefaat reddolunmuştur?

Cevap: Bu sorunun cevabını geniş bir şekilde 'Kuran'da şefaat' adlı başlıklı konuda görebilirsiniz.

Onuncu soru: Kimler şefaat olunmaktan mahrum olacaklardır?

Cevap: Kur-an'ı Kerim, bu konuya binaen cennet ve cehennem ehli birbirleriyle konuşacaklarken aralarında şu sözlerin geçeceğini buyuruyor; 'Onlar cennetler içindedir. Günahkarlara sizi şu yakıcı ateşe sokan nedir? Diye uzaktan uzağa sorarlar. Onlar şöyle cevap verirler; Biz namazımızı kılmıyorduk, yoksulu doyurmuyorduk. (Batıla) dalanlarla birlikte dalıyorduk. Ceza gününüde yalan sayıyorduk. Nihayet (bu haldeyken) bize ölüm gelip çattı. Artık şefaatçilerin şefaati onlara fayda vermez.'[581]

Bu ayete göre aşağıdakiler şefaatten mahrum kalacaklardır.

1-Allah'ın hakkı ve namaza önem vermeyip de, kılmayanlar.

2-Yoksul ve zayıflara önem vermeyenler.

3-Batıl ve şeytani işlerle meşgul olanlar.

4-Kıyamet gününü yalanlayıp, ona inanmayanlar.

## ŞEFAAT RİVAYETLERİNİN KAYNAKLARI

Konumuzun son bölümünde şefaat hakkındaki hadisleri içeren birkaç kaynağın ismini zikredeceğiz.

Şia kaynakları:

1-Usul-u Kafi, Muhammed b. Yusuf Kuleyni

2-Men la Yehzeruh-ul Fakih, Şeyh Saduk

3-Tahzib-ul Ahkam, Şeyh Tusi

4-Sıfat-uş Şia, Şeyh Saduk

5-Fezail-uş Şia, Şeyh Saduk

6-Sevab-ul A'mal, Şeyh Saduk

7-Emali, Şeyh Saduk

8-U'yunu Ahbar-ur Rıza, Şeyh Saduk

9-Hisal, Şeyh Saduk

10-Emali, Şeyh Tusi

11-Tefsir-i Ali b. İbrahim Kummi

12-Tefsir-i Ayyaşi

13-Nehc'ul Belağa, Hz. İmam Ali (as.)

14-Tefsir-i Mecme'ul Beyan, Şeyh Tabersi

15-Menakib, İbni Şehr-i Aşub

16-Beşaret-ul Mustafa, İma-dud din Taberi

17-Mehasin-i Berki

18-Tefsir-i Fırat-ı Kufi

19-İhtisas, Şeyh Mufid

20-Sahife-yi Seccadiye, Hz. İmam Zeynu'l Abidin (as.)'ın duaları
21-Misbah-ul Müteheccid, Şeyh Tusi
Ehl-i Sünnet kaynakları:
1-Sahih-i Buhari, Muhammed b. İsmail Buhari
2-Sahih-i Müslim
3-Müsned-i Ahmed b. Hanbel
4-Sünen-i Tirmizi
5-Sünen-i Daremi
6-Sünen-i İbni Mace
7-Sünen-i Nesai
8-Sünen-i Ebi Davud
9-Muvatta, Malik
Bu araştırmanın okuyuculara ve Müslümanlara ışık tutması ümidiyle...

## BEDA

Lügat da 'beda' iki anlam taşımaktadır.

1-Bu mesele aşikar oldu ve bilindi.

2-Bu meselede böyle bir görüş ona aşikar oldu. Yani yeni bir görüşe sahip oldu.

İslam'ın akaitçi alimleri, beda kelimesi hakkında şunları söylemişlerdir: Allah hakındaki beda, kullara gizli olan ve aşikar olunması onlar tarafından yeni bilinen bir şeyin bilinmesidir.

Bu tanıma göre, beda meselesini Allah'da da bu şekilde tanımlayanlar çok büyük bir yanlışa düşmüşlerdir. Yani Allah'taki bedadan maksat, Allah'u Teala da bedadan önce mahlukatı gibi yeni bir rey ortaya çıkar, diyenler Allah'ı mahlukata benzetmiş ve dolayısıyla büyük yanlışlıklara düşmüşlerdir. Oysa Allah bu tür düşünce tanımlardan münezzehtir.

Allah'ın insan hakkındaki takdiri iki çeşittir;

1-Kesin ve hatmi takdir. Bu takdir kesinlikle değişebilecek bir takdir değildir.

2-Muallak, bağımlı ve şartlı takdir: Bazı şartların ortadan kalkması ile değişebilen ve onun yerini başka bir takdirin almasıdır.

Yukarıdaki tanımlara göre, beda inancının, İslam'ın asıl itikatlarından olduğunu ve tüm İslam fırkalarının ona icmalen inandıklarını söylemek doğrudur. Her halülakarda beda kelimesini kullanmaktan uzak duranlar onun mefhumunu kabullenmişlerdir.

Beda lafzını kullanmaktan vahşete düşenler asıl konuya bir zarar vermiş olmazlar. Zira maksat, ismi değil de muhtevayı beyan etmektir.

Bedanın hakikati iki asla dayalıdır.

1-Allah'u Teala kudret sahibidir ve mahlukata mutlak sultası vardır. İstediği zaman bir takdiri diğer bir takdirin yerine getirebilir. Oysa her iki takdire de önceden Allah'ın ilmi vardı. Bununla birlikte Allah'ın ilmin de hiçbir değişiklik

olmaz. Zira birinci takdir, Allah'ın kudretini sınırlamamış ve dolayısıyla Allah'dan onu değiştirme kudretini almamıştır.

Allah'u Teala, Yahudi'lerin 'Allah'ın eli bağlıdır' sözlerinin tam aksine sonsuz kudrete sahip olup, Kuran'ın tabirine göre, O'nun eli daima açıktır.

Kuran'ı Kerim şöyle buyuruyor; 'Yahudiler Allah'ın eli bağlıdır dediler. Dedikleri yüzünden elleri bağlanası ve lanet olasılar. Bilakis Allah'ın elleri açıktır.'[582]

Kuran'ı Kerime göre, Allah'ın yaratıcılık, kudret ve diğer sıfatları daimi olup bir nokta da durmaz. 'O her an yaratma halindedir.'[583] Ayetinin hükmüne göre, Allah yaratma vasfından ayrılmamış ve onun yaratıcılığı her an devam etmektedir. İmam Cafer Sadık (as.) 'Yahudiler dediler, Allah'ın eli bağlıdır.' Ayetinin tefsirin de şöyle buyuruyor;

Yahudiler diyorlar ki; Allah yaratma işinden ayrılmıştır. Artık çok ve azın (rızk da, ömürde vb.) yolu yoktur. Allah onları tekzip etmek için şöyle buyuruyor; Onların elleri bağlansın. Hay dedikleri yüzünden lanet olasılar. Bilakis; Allah'ın elleri açıktır, dilediği gibi verir.'

İmam Cafer Sadık (as.) daha sonra şöyle buyuruyor; 'Allah'ın bu sözünü duymadın mı ki şöyle buyuruyor; Allah dilediğini siler (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı O'nun yanındadır.'[584]

Netice şudur ki; İslam inancı, Allah'ın geniş ve sonsuz kudretine, mutlak sultasına, yaratıcılığının devam ve istimrarı esasına dayalıdır.

Allah'u Teala, her zaman, insanların ömür, rızk vb. mukadderatını değiştirip, onların yerine başka taktirleri irade teme kudretine sahiptir. Her iki takdirde önceden 'Levhu mafhuz' da sabittir.

2-Allah'ın kudret sıfatını ve sultasını devreye sokup bir takdiri değiştirip de, onun yerine başka bir takdiri getirmesi hikmet ve maslahata dayalıdır. Bunlar hikmetsiz olarak gerçekleşmezler. Meselenin bir bölümü, insanın kendi amellerinin içerisinde gerçekleşir.

Örneğin, anne-baba ve yakınlarının haklarına riayet etmeyen birisini düşünelim; Bu kötü amel kesinlikle onun takdiratın da kötü tesirlere sebep olacaktır.

Böyle bir şahıs yaşamının bir bölümünde, yaptıklarından pişmanlık duyar ve yolun yarısında geriye döner de, ilahi ve insanı vazifelerini yapmaya başlarsa, kendi mukeddatının değişmesinin zeminesini oluşturmuş ve Allah dilediğini siler (dilediğini de) sabit bırakır ayetine şamil olmuş olur. Bu konum, meselenin tam tersinde de böyle olur. Bu konudaki ayet ve rivayetler oldukça fazladır.

## KURAN'DA BEDA

1-Allah'u Teala, Kuran'ı Kerim'de şöyle buyuruyor;

'Kafirler diyorlar ki; Ona Rabb'inden bir mucize indirilseydi ya..

'Kafirler diyorlar ki; Ona Rabb'inden bir mucize indirilmeli değil miydi?'[585]

Daha sonra aynı surede şöyle buyuruyor; 'Allah'ın izni olmadan hiçbir Peygamber için mucize getirme imkanı yoktur. Her müddet (yazıldığı) için bir

kitap vardır. Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı onun yanındadır.Biz onlara vaat ettiğimizin bir kısmını sana göstersek de veya (ondan önce) seni öldürsek de sana ancak (Allah'ın emirlerini) tebliğ etmek düşer. Hesap yalnız bize aittir.'[586]

## KELİMELERİN ŞERHİ

1-Ayet: Ayet lügat da açık alamet ve nişane anlamındadır. Peygamberlerin mucizelerine ayet denilmesinin sebebi, onların doğru nişane olması ve Allah'ın kudretine delil olmasından dolayıdır. Zira Yüce Allah, Peygamberlere Hz. Musa'nın asası, Hz. Salih'in devesi gibi mucizeleri getirme kudretini vermiştir.

Allah'u Teala, kafir olan ümmetlere göndermiş olduğu azap çeşitlerinde 'ayet' olarak adlandırmıştır. Şuara süresinde Hz. Nuh'un kavmi hakkında şöyle buyuruyor; 'Sonra da geri kalanları suda boğduk.' Doğru bunda büyük bir ayet (nişane, ibret) vardır.'[587]

Hz.Hud'un kavmi hakkında şöyle buyuruyor; 'Böylece onu yalancılıkla suçladılar; Bizde kendilerini helak ettik. Doğrusu bunda büyük bir ayet (ibret, nişane) vardır.'[588]

Firavun'un kavmi hakkında şöyle buyuruyor; 'Bizde ayrı-ayrı ayetler (nişaneler) olarak onların üzerine tufan, çekirge, haşare, kurbağalar ve kan gönderdik.'[589]

2-Ecel: Ecel, müddet, vakit, sınırlı zaman, akıbet ve son manalarını taşımaktadır.

Falancanın eceli geldi, çattı denilirken, onun öldüğü ve ömrünün sona dayandığı anlaşılır.

Onun belirli bir eceli vardır denilirken, onun için belirli ve sınırlı bir zaman kararlaştırmışlardır anlamına gelmektedir.

3-Kitap: Kitabın çeşitli manaları vardır. Ama burada kitaptan maksat 'yazılan miktar' veya 'mukadder'dir. 'Her müddetin bir kitabı vardır.' Ayetindeki, kitaptan maksat, mucizenin Peygamber vesilesi ile getirilmesinin zamanı önceden tayin olmuştur anlamındadır. Yani, her zamanın muayyen ve belirli bir sonu vardır.

4-Yemhu: Siler, ortadan kaldırır anlamına gelir.

'Mehv' lügat da, batıl etmek, ortadan kaldırmak anlamındadır. Nitekim, Allah'u Teala, İsra Süresinin 12. Ayetinde şöyle buyuruyor; 'Gecenin karanlığını silip, aydınlatan gündünüz aydınlığını getirdik.'

Şüra süresinin 24. Ayetinde şöyle buyuruyor; 'Allah batılı yok eder, sözleriyle hakkı ortaya koyar.'

## AYETLERİN TEFSİRİ

Allah'u Teala bu ayetlerde buyuruyor ki; Kureyş kafirleri, Allah Resulünden mucizeler getirmesini istediler. Allah'u Teala onların isteklerinin çeşit ve türlerini İsra süresinde şöyle beyan buyurmuştur;

‘Onlar: Sen, dediler, bizim için yerden bir kaynak fışkırtmadıkça sana asla inanmayacağız. Veya senin bir hurma bahçen ve üzüm bağın olmalı, öyle ki içlerinden gürül-gürül ırmaklar akıtmalısın. Yahut, iddia ettiğin gibi, üzerimize gökten parçalar yağdırmalısın. Veya Allah’ı ve melekleri gözümüzün önüne getirmelisin.’[590]

Ra’d süresinin 38. Ayetinde ise şöyle buyuruyor; ‘Allah’ın izni olmadan, hiçbir Peygamber için mucize getirme imkanı yoktur. Her müddetin (yazıldığı ) bir kitap vardır.

Allah’u Teala, hiç ara vermeden bir sonraki ayette yazılan şeyin istisnasını beyan etmiş ve şöyle buyurmuştur; ‘Allah dileğini siler.’ Yani Allah’ın eli bağlı değildir. Her zaman da, bu yazılan takdirdeki, rızkı, eceli, saadeti ve bedbahtlığı değiştirebilir ve aynı şekilde de dilediğini de sabit bırakır.’ Zira ‘Bütün kitapların aslı onun yanındadır.’ Yani, değişme ve tebdil olmayan ‘Levhu mahfuz’ Allah’ın yanındadır.

Bu sebepten dolayı ondan sonra şöyle buyuruyor; ‘Biz onlara vaad ettiğimiz (azabın) bir kısmını sana göstersek veya (ondan önce) seni öldürsek de, sana ancak tebliğ etmek düşer.’

Taberi; Kurtubi ve İbni Kesir’in bu ayetin tefsirinde naklettikleri rivayet bizim sözümüzün doğruluğunu gösterir. O rivayetin hülasası şundan ibarettir;

‘İkinci halife Ömer b. Hattab Kabe’nin etrafında tavaf ederken şöyle diyordu; Ya Rabb’i, eğer beni saadetli insanların zümresinden karar kılmış isen, beni onların arasında sabit kıl. Eğer beni bedbahtların zümresinden yazmış isen, beni bedbahtların içerisinden sil ve bana saadetlilerin içerisinde yer ver. Zira sen, istediğini siler ve dilediğini de sabitleştirirsin. Çünkü asıl kitap senin yanındadır.’

Ebu Vail’in defalarca şöyle dediğini nakletmişlerdir; ‘Ya Rabb’i eğer bizi bedbahtların zümresinden karar kılmış isen, onların arasından bizi sil ve bize saadetlilerin arasında yer ver. Eğer saadetlilerin arasında bizi karar kılmış isen, bizi orada sabitleştir. Zira sen dilediğini siler ve dilediğini de sabitleştirirsin ve asıl kitap senin yanındadır.’[591]

Bihar’ul Envar adlı hadis kitabında şöyle naklolunmuştur;

‘Eğer bedbahtlardan isem, beni onların arasından sil ve beni saadetlilerin içerisinde karar kıl. Zira sen Peygamberine nazil olan, kendi kitabında buyuruyorsun ki; ‘Allah dilediğini siler, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı onun yanındadır.’[592]

Kurtubi’de, Sahih-i Buhari ve Sahih-i Müslim’in naklettikleri rivayette de, bu manaya istidlal etmiştir. Rivayet Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu nakleder; Rızkının bolluğundan ve ömrünün uzunluğundan sevinen yakınlarına iyilik etmelidir.’[593]

İbni Abbas’tan naklolunmuştur ki; O ömürde ve ecelde nasıl çoğalma olur? Sorusunun cevabında Allah’u Teala’nın şu buyruğunu demiştir; ‘Sizi bir çamurdan yaratan, sonra ölüm zamanını takdir eden ancak O’dur, bir de onun katında muayyen bir ecel vardır.’[594]

İbni Abbas şöyle demiştir; Ayetteki birinci ecel kulun doğumundan ölümüne kadar olan eceldir. İkinci ecel, yani Allah’ın yanında muayyen olan ecel ise, ölüm

zamanından kıyamete kadar berzah da geçirdiği dönemdir. Allah'tan başka kimse onu bilmemektedir. Eğer kul Allah'tan korkar ve sıla-i rahim yapar ise Allah dilediği gibi onun berzah ömründen alıp, birinci ömrüne (dünya) ekler ve eğer kul itaatsizlik yapar ve sıla-i rahmi keserse, Allah dilediği gibi onun dünyevi ömründen alır (onu azaltır) ve berzahtaki ömrüne ekler (ve onu böylelikle çoğaltır.)[595]

İbni Kesir bu sözle istidlal etmiş ve şöyle demiştir; Bu söz, Ahmed'in, Nesai'nin ve ibni Mace'nin naklettikleri rivayetle uyum sağlamaktadır. Onların naklettikleri rivayet şudur; Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur; İnsan (bazen) günahtan dolayı rızktan mahrum olur, belayı ve kaderi duadan başka bir şeyle değiştiremez, iyilikten başka bir şeyle ömrünü çoğaltamaz.'[596]

Başka bir hadiste şöyle buyurmuştur; Dua ve alınyazısı gök ve yer arasında birbirleriyle mücadele ederler.'[597]

Zikredilen konular, ayetin manasında yapılan tefsirlerdi. Bu ayetin manasında başka tefsirlerde getirmişlerdir. Örneğin; ayette geçen mahv ve ispattan (silme, yok etme, batıl etme-sabitleştirme) maksat, mahv bir hüküm ispat ise, başka bir hükümdür. Yani şeriat hükümlerinin nesh olunmasıdır. Kurtubi şöyle diyor; '.... Bu ayet umumidir, bütün her şeye şamil olur. Bu mana daha da zahirdir...'[598]

Taberi ve Suyuti, 'Allah dilediğini siler ve (dilediğini de) sabit bırakır ve bütün kitapların aslı O'nun yanındadır.' Ayetinin tefsirinde İbni Abbas'ın şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir; Allah'u Teala iyi baht ve kötü baht dışında, her yılın işlerini kadir gecesinde takdir eder...'[599]

2-Allah'u Teala Yunus süresinde şöyle buyuruyor; 'Yunus'un kavmi müstesna, herhangi bir ülke halkı keşke (kendilerine azap gelmeden) iman etse de bu imamları kendilerine fayda verseydi. Yunus'un kavmi iman edince kendilerinden dünya hayatındaki rüsvalık azabını kaldırdık ve onları bir süre faydalandırdık.'[600]

Kelimelerin Şerhi:

1-Keşefna:Zail ettik, ortadan yok ettik, kaldırdık manalarına gelir.

2-Hizy: Arlık, rüsvalık manalarında kullanılır.

3-Hin: Belli ve muayyen olmayan ve zaman anlamındadır.

Ayetin Tefsiri:

Tefsir-i Taberi'de, Kurtubi'de ve Mecme'ul Beyan'da naklolunan Hz. Yunus'un destanının özeti şundan ibarettir; Hz. Yunus'un kavmi Ninova'da yaşıyorlar ve puta tapıyorlardı. Allah Yunus'u, onları Allah'ın birliğine davet etsin ve putperestlikten vazgeçirsin diye onlara gönderdi. Onlar itaatsizlik ettiler. Onlardan sadece birisi abit ve diğeri de alim olan iki kişi Hz. Yunus'a itaat ettiler. Abid, Hz. Yunus'dan o kavmin aleyhine nifrin etmesini istedi ama alim onu bu işten nehyederek şöyle söyledi; Bunlara nifrin etme, zira Allah senin duanı kabul eder ama kullarının helak olmasını sevmez.! Yunus abidin sözünü kabullenerek nifrin etti. Allah'ta azap falan gün olacaktır diye buyurdu. Hz.Yunus o azabı onlara haber verdi. Azap vakti yaklaşınca Hz. Yunus, abitle birlikte onların arasında ayrıldı ama alim onların arasında kaldı.

Hz. Yunus'un kavmi birbirlerine şöyle dediler; Bizler bu güne kadar Yunus'un, o eğer bu gece sizin aranızda kalırsa bilin ki işin içinde azap yoktur ama eğer sizin

aranızdan ayrılırsa, bilin ki, yarının sabahında azabınız kesindir. Gece yarısı Hz. Yunus, açık bir şekilde onların arasından ayrıldı. Bunu bilenler, azabın nişanelerini görüp de helak olacaklarına yakin edenler o alimin yanına gittiler. Alim onlara şöyle dedi, Allah'a yalvarın, O size rahmet eder ve sizden azabı kaldırır. Çöle çıkınız, çocukları annelerinden, anne hayvanları yavrularından ayırınız ve daha sonra (bu halde) dua edip ağlayınız. Onlar da bu şekilde yaptılar. Kadınlarıyla, çocuklarıyla ve kendi hayvanlarıyla birlikte sahraya çıktılar. Yünlü elbiseler giyindiler ve imanlarını, tövbelerini dile getirdiler, niyetlerini halisleştirdiler, insanların ve hayvanların annelerini ve yavrularını birbirlerinden ayırdılar. Daha sonra feryat etmeye, ağlamaya ve sızlanmaya başladılar. Sesler, ağlamalar ve sızlamalara çoğalınca şöyle dediler; Ya Rabb'i bizler Yunus'un getirdiklerine iman ettik. Allah onları bağışladı, onların duasını kabul etti ve onların üzerine gölgelik düşüren azabı onlardan kaldırdı.

Allah'u Teala, onlar tövbe ettikten sonra onların üzerinden azabı işte bu şekilde mahv (kaldırdı) etti. Evet Allah dilediğini mahv (kaldırır, siler) eder ve dilediğini de sabitleştirir.

3-Allah'u Teala, A'raf süresinde şöyle buyuruyor; 'Musa'ya otuz gece vade verdik ve ona on gece daha ilave ettik. Böylece Rabb'in tayin ettiği vakit kırk geceyi buldu.'[601]

Bakara süresinde ise şöyle buyuruyor; 'Musa'ya kırk gece söz vermiştik , sonra haksızlık ederek buzağı (ilah) edindiniz.'[602]

4-Allah'u Teala, Ra'd süresinde şöyle buyuruyor; 'Bir toplum kendilerinde ki özellikleri değiştirinceye kadar, Allah onları da bulunanı değiştirmez.'[603]

5-Allah'u Teala, A'raf süresinde şöyle buyuruyor; 'O ülkelerin halkı olan insanlar iman getirselerdi ve sakınsalardı elbette onların üstüne gökten ve yerden nice bereket kapıları açardık. Fakat, yalanladılar, bizde ettikleri yüzünden onları yakalayıverdik.'[604]

EHL-İ SÜNNET KAYNAKLARINDA BEDA

Teyalisi, Ahmed b. Hanbel, İbni Sa'd ve Tirmizi kendi eserlerinde şöyle naklederler; Resulü Ekrem şöyle buyurdular; 'Allah'u Teala Adem'in neslini ona gösterdi. Adem onların arasında nur çehreli birisini gördü ve şöyle dedi, Ya Rabb'i bu kimdir? Allah'u Teala şöyle buyurdu; Bu senin evladın Davud'dur. Adem, Ya Rabb'i, O'nun ömrü ne kadardır? Diye sual etti. Yüce Allah şöyle buyurdu; Atmış yıldır. Ya Rabb'i, O'nun ömrünü çoğalt diye, arzetti. Yüce Allah, kendi ömründen ona bağışlamadın müddetçe bu olmaz diye buyurdu. Benim ömrüm ne kadardır? Diye sordu. Bin yıl diye buyurdu. Adem, Ya Rabb'i ben ömrümden kırk yılını ona bağışladım dedi... Onun vefat vakti gelince ölüm melekleri onun yanına geldiler. O henüz benim ömrümden geriden kırk yıl var dediğinde, melekler ise, sen o kırk yılı Davud'a bağışladın dediler.'[605]

Daha önce zikrolunan sıla-i rahim ve benzerlerinin yanı sıra, bu rivayet 'Allah dilediğini siler ve (dilediğini de) sabit bırakır' ayetinin misdaklarındandır.

Celaleddin Suyuti kendi tefsirinde, Hz. Ali (a.s)'ın Peygamberden 'Allah dilediğini siler' ayetinin tefsirinden sual edince şöyle buyurduğunu nakletmiştir; Ben senin ve ümmetimin gözlerini bu ayetin tefsiriyle aydınlatacağım; Allah

yolunda sadaka vermek, anneye ve babaya iyilik etmek ve iyi işlerde bulunmak bedbahtlığı iyi bahta dönüştür. İnsan ömrünün çoğalmasına sebep olur ve kötü ölümleri engeller.'[606]

Müslim, sahihinde Enes b. Malik'den Peygamberin şöyle buyurduğunu nakleder; Rızkının çoğalmasını, ecelinin gecikmesini isteyen sıla-i rahimde bulunsun.'[607] Yukarıdaki rivayetin aynısını Buhari'de nakletmiştir.[608]

Buhari'nin naklettiği bir hadiste, Ebu Hureyre Resulullah'ın şöyle buyurduğunu naklediyor; 'İsrail oğullarından cüzzamlı, kör ve kel olan üç şahısı imtihan etmek Allah'a beda (zahir) oldu. Bunun için bir melek gönderdi. O melek cüzamlıya gelerek, senin en çok sevdiğin şey nedir? Diye sordu. O güzel bir renk ve güzel bir deri. Çünkü halk benden iğreniyor, dedi. Melek onu meshederek önceki pisliğini giderdi ve yerine güzel bir renk ve güzel bir deri verdi. Sonra, hangi malı daha çok seviyorsun? Diye sordu. O, deveyi daha çok seviyorum dedi. Ona on aylık hamile bir devede verdi. Sonra kel olanın yanına geldi. Sen daha çok neyi seviyorsun dedi. O, benden bu pisliği giderecek güzel bir saçımın olmasını, çünkü halk benden iğreniyor diye cevap verdi. Melek ona da meshederek onun pisliğini giderdi ve ona da güzel bir saç verdi. Sonra, mallarının hangisin daha çok seviyorsun diye sordu. O en çok sığırı seviyorum dedi. Ona da gebe bir sığır verdi. Sonra körün yanına gelip, sen daha çok neyi seviyorsun diye sordu. O, Allah'ın bana yeniden gözlerimi kavuşturmasını istiyorum, dedi. Melek ona da meshedince, Allah onu tekrar gözlerine kavuşturdu. Sonra hangi malı daha çok seviyorsun diye sordu. O koyun deyince ona da doğuran bir koyun verdi. Daha sonra bu şahısların deve, sığır ve koyunları çoğaldı. Her birisinin bir sürüsü oldu. O zamanda melek yine onlara gelerek, onlardan sahip oldukları mallardan kendisine vermelerini istedi. Kel ve cüzamlı olan şahıslar bunu reddettiler. Allah'ta onları eski haline dönüştürdü. Kör ise meleğe sahip olduğu maldan verdi. Allah onun malını daha da çoğaltıp, gözünü de sağlam bıraktı.[609]

Yine Buhari'nin miraç bölümünde naklettiği şu rivayet beda inancını doğrulamaktadır. '...Bana bana elli vakit namaz farz oldu. Dönüp Musa'nın yanına gelince ne yaptın diye sordu? Dedim ki, bana elli vakit namaz farz oldu. Musa, ben halkı senden daha iyi tanıyorum. İsrail oğulları için ne kadar çaba harcadım. Senin ümmetin tahammül edemez. Dön ve Rabb'ine bu farzı hafifletmesini iste, dedi. Bende dönüp, Allah'tan kolaylık istedim. Allah kırk vakit namazı farz kıldı. Sonra Musa ile aramızda aynı şekilde sohbet ettik. Ben yine geri döndüm. Rabb'im, otuz vakit namazı farz etti. Benzeri bir durumdan sonra yirmi vakit namazı farz kıldı. Sonra Musa'ya geldim , o aynı sözü söyledi. (Bu sefer) Allah beş vakit namazı farz kıldı. Sonra Musa'ya geldim, yine ne yaptın diye sordu? (Allah'u Teala) beş vakit namazı farz kıldı, dedim. O yine indirtmemi söyledi. Bende selam ettim ama bana şöyle nida edildi. Ben hükmümü verdim ve kullarıma kolaylık sağladım, bir hayrı da on misliye mükafatlandıracağım.'[610]

Buhari'nin naklettiği ayrı bir hadiste, Peygamberin beş vakit namaza ininceye kadar, mükerrer dönüşlerini anlattıktan sonra, şöyle devam ediyor; Hz. Musa, Resulullah'a ümmetinin beş vakit namaza tahammül edemeyeceğini belirterek

yine de dönüp Allah'u Teala'dan hafifletmesini istemesini söyledi. Fakat, Resulullah, artık ben Rabb'imden utanıyorum, cevabını verdi.[611]

Bu rivayetler beda inancının İslam ruhuyla bağdaştığını gösteren rivayetlerdir.

EHL-İ BEYT MEKTEBİ KAYNAKLARINDA BEDA

İmam Cafer Sadık (as.) şöyle buyuruyor; 'Allah hiçbir peygamberi meb'us etmeden önce, ondan üç şey istemiştir. Allah'ın kulluğuna ikrar, Allah'tan her türlü şeriki uzak tutma ve Allah dilediğini ileri geçirir ve dilediğini de tehir (geciktirir) eder.'[612]

İmam Cafer Sadık (as.), aynı manayı mahv ve ispat kelimeleri ile şu şekilde buyurmuştur; 'Allah hiçbir peygamberi meb'us etmeden önce ondan üç şey istemiştir. Allah'ın ubudiyetine ikrar etme, her türlü şeriki Allah'tan nehyetme ve Allah dilediğini mahveder (ortadan kaldırır, siler) ve dilediğini de sabitleştirir.'[613]

Üçüncü rivayette mahv ve ispatı beda olarak adlandırmış ve şöyle buyurmuştur; Hiçbir Peygamber bunlara itiraf etmedikçe Peygamberlik nişanesini almaz...Onlardan birisi bedayı itiraf etmektir...'[614]

İmam Rıza (as.) şöyle buyurmuştur; Allah şarabı haram etmeden ve bedaya itiraf almadan önce hiçbir Peygamberi göndermemiştir.'[615]

Başka bir rivayette İmam Cafer Sadık (a.s) mahv ve ispatın zamanından haber vererek şöyle buyurmuştur; 'Kadir gecesinde melekler, ruh ve katipler dünyanın semasına inerler, Allah'ın o yılki mukadderatlarının tamamını yazarlar. Allah dilerse bir şeyi ileri düşürür ya geciktirir veya onu noksanlaştırır. Allah dilediği gibi meleğe onu mahvetmesini (silmesini) veya sabitleşmesini emreder.'[616]

İmam Muhammed Bagır (as.) bir hadisi şerifinde şöyle buyuruyorlar; 'Kadir gecesinde melekler ve katipler dünya semasına inerler, o yılda olacak onları kullara isabet edecek şeylerin tamamını yazarlar.

Bunlar Allah'ın iradesine bağlı olan şeylerdir. Dilediğini öne düşürür ve dilediğini geciktirir. Bu Allah'ın 'dilediğini siler ve dilediğini de sabit bırakır ve asıl kitap onun yanındadır.' Sözünün anlamıdır.[617]

İmam Muhammed Bagır (as.), 'Allah eceli geldiğinde hiç kimseyi (ölümünü) ertelemez.'[618] Ayetinin tefsirinde şöyle buyuruyor; Allah hiçbir zaman eceli gelip çatan birisinin ölümünü ertelemez. Ecel geldiği zaman katipler onu yazarlarsa, bu eceli Allah ertelemez.'[619]

Allame Meclisi Bihar-ul Envar'ın mezkur babında, Buhari'den naklettiğimiz, Adem'in ömründen kırk yılı Hz. Davud'a bağışlamasını da nakletmiştir.'[620]

ÖLÜMDEN KURTULAN GENÇ

İmam Muhammed Bagır (as.) şöyle buyuruyor; 'Bir gün Hz. Davud oturmaktaydı. Hz. Davud'un yanına gelip giden, zahirde fakir ve çökmüş bir gençte O Hazretin huzurundaydı. Bu esnada ölüm meleği gelerek sert bir şekilde o gence baktı ve şaşırdı.

Hz. Davud, ölüm meleğine, bu gence neden şaşırdın? Diye sordu.

Şöyle cevap verdi; Evet, ben yedi gün sonra bu gencin canını burada almağa memur oldum.

Hz. Davud (as.) bu sözden dolayı kalbi o gence sızladı ve gence dönerek evli misin diye sordu. O genç, hayır, daha evlenmedim diye cevap verdi. Hz. Davud o gence şöyle buyurdu; İsrail oğullarından falan adamın yanına gideceksin ve benim tarafımdan ona diyeceksin ki; Davut kızını benimle evlendirmeni sana emrediyor. Bu akşam kalk evlilik masraflarınıda yanına alarak o kızın yanına git ve yedi gün geçene kadar eşinin yanında kal. Yedi gün sonra buraya benim yanıma gel.

O genç, memur olduğu şey için, israil oğullarından o şahısın yanına giderek, Hz. Davudun emrini ona ulaştırdı. O adamda o gece kızını o genç ile evlendirdi. Genç yedi gün eşinin yanında kaldıktan sonra Hz. Davudun yanına döndü. Hz. Davud ona, bu bir kaç gündeki durumun nasıldı? Diye sordu. Şöyle cevap verdi; Bu bir kaç gün içerisindeki huzur ve nimette olduğum gibi asla böyle bir huzur ve nimette olmamıştır.

Hz. Davud, şimdi otur diye buyurdu. Genç oturdu ve Hz. Davudun da gözünü, ölüm meleğinin söylediği gibi gelip bu gencin canını almasına dikmiş bir halde bekliyordu. Ama bir müddet geçmesine rağmen ölüm meleğinin gelmediğini gördü. Bundan dolayı gence dönerek şöyle buyurdu; Evine dön ve sekizinci gün yine benim yanıma gel.

Genç evine döndü ve sekizinci gün geçtikten sonra tekrar Hz. Davudun huzuruna gelerek oturdu, ama ölüm meleğinden yine bir haber çıkmadı. Bu mesele üç hafta devam etti, en sonunda ölüm meleği Hz. Davudun yanına gelince, Davud ona, "Sen yedi gün sonra bu gencin canını alacağım diye söylememiş miydin."? Diye sordu. Melek evet diye cevap verdi. Hz. Davud, bugüne kadar üç tane sekiz gün geçti diye buyurdu.

Ölüm meleği ise şöyle buyurdu; "Ey Davud, sen bu gence rahmedip acıdığın için, Allah'da bu gence rahmedip onun ömrünü otuz yıl çoğalttı."[621]

SADAKA ÖMRÜ UZATIR

Şeyh Saduk Emali adlı kitabında İmam Cafer Sadık (a.s)'dan şöyle rivayet eder; Hz. İsa, sevinçli olan bir kavmin yanından geçerken, onlara sevinç ve neşelerinin sebebini sordu. Şöyle dediler; Ya Ruhullah! Bu akşam falancanın kızını falan şahıs için gelin olarak götürüyorlar. Hz. İsa buyurdular ki; bunlar bugün sevinçlidirler ama yarın ağlayacaklar.

Birisi, Ya Resulullah neden? Diye sordu. Hz. İsa, çünkü bu gece onların gelinleri ölecektir, diye buyurdular. Bu söz Hz. İsa taraftarları ve münafıklar arasında ihtilafa sebep oldu.

Ama ertesi sabah o kızın yanına vardıklarında kızı salim olarak gördüler ve bu yüzden Hz. İsa'nın yanına giderek şöyle dediler; Ey İsa, senin ölecektir dediğin gelin ölmedi.

Hz. İsa, Allah dilediğini yapar, şimdi bizi onun yanına götürün dedi. Onlar acele ile Hz. İsa'yı oraya götürdüler ve evin kapısını çaldılar. O yeni gelinin kocası kapıya geldiğinde, İsa ona, eşinden müsade iste, ben onun yanına gitmek istiyorum dedi. Yeni damat eve giderek eşine, Hz. İsa'nın bir toplulukla kapıda olduklarını söyledi. Böylelikle o kadın hicabını aldıktan (kendini toparladıktan)

sonra Hz. İsa içeriye girerek o kadına, dün akşam hangi hayır işi yaptın? Diye sordu.

Kadın şöyle cevap verdi; önceki işlerime ilave olarak fazla bir iş yapmadım. Her cuma akşamı bir fakir gelip kapıyı çalıyordu ve bizde bir haftalık ona yiyecek veriyorduk. Dün akşamda aynı dilenci geldiğinde ben ve ev halkı ayrı ayrı işlerle meşgul olduğumuz için onu farkedemedik. Bir defa feryad etti, kimse onun cevabını vermedi. İkinci defa seslendi, yine kimse cevap vermedi. Bir kaç defa seslendikten sonra ben kalktım ve her hafta olduğu gibi ona bir haftalık yiyecek verdim ve böylelikle oda gitti.

Hz. İsa bu sözleri dinleyince, ona yerinden kalkmasını söyledi. O kadın yerinden kalkınca, ağaç dalı gibi büyük bir yılan o kadının döşeğinin altında kuyruğunu ağzına almış bir vaziyette görüldü. Hz. İsa şöyle buyurdular; "Yapmış olduğun o amelinden dolayı Allahu Teala bu belayı senden uzaklaştırdı"[622]

İNFAK VE İHSAN, MUKEDDARATI DEĞİŞTİRDİ.

Abdurrahman b. Haccac İmam Musa b. Cafer (a.s)'ın şöyle buyurduğunu. Nakleder; Beni İsrail arasında hanımı salihe olan salih bir şahıs yaşıyordu. Bu şahıs bir gün yatarken rüyasında kendisine şunların denildiğini görüyor; Allahu Teala senin ömrünün miktarını bu kadar kararlaştırmıştır. Ömrünün yarısı bolluk ve diğer yarısıda sıkıntı ve kıtlık içerisinde geçecektir. Şimdi sen bu ikisinden hangisini istersen, önce olmasını seçmede muhtarsın. (istersen bolluk ve refah olan bölümü önce seç ve kıtlık olan dönemi sonraya bırak ve istersende önce kıtlık olan zamanı seç, bılluk ve refah olan zamanı ise sonraya bırak.)

Salih olan bu şahıs dedi ki; Benimle hayata müşterek olan salihe olan bir eşim var, onunla meşveret edeyim ve böylelikle sana haber vereyim. Sabah olduğunda, hanımına ben böyle bir rüya gördüm diye, rüyasını anlatır. Kadın ise ona şöyle dedi; Bolluk ve refahlık olan bölümü önce iste, umulur ki, Allah bize rahmeder ve nimetini bize tamamlar. İkinci akşam olduğunda aynı şahısı rüyada gördü, şahıs ona, hangisini seçtiğini sordu. Salih adam ona, ben ömrümün ilk yarısını refah ve bolluk içerisinde olmasını seçtim, diye cevap verdi. Böylelikle oda çekip gitti. O günden sonra dünya her taraftan bu salih adama yüz getirdi ve onun nimeti çoğaldı. Bunu böyle gören kadın kocasına şöyle dedi; Bu mallar ile yakınlarına, muhtaçlara, komşulara yardımda bulun. O günden sonra kadın onu daima sıla-i rahime, ve ihsana davet ediyordu. (oda bunları yapıyordu.) Böylelikle onun ömrünün yarısı tamam olduğunda aynı adamı rüyada gördü. (rüyada ki) ona şöyle dedi; Allahu Teala bu müddet içerisinde yapmış olduğun şükürlerinden ve ihsanlarından dolayı, senin ömrünün tamamını bolluk ve ferahlıkla geçmesini ve ömrünün sonuna kadar bu halde olmasını takdir buyurdu.[623]

İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyuruyor; Sıla-i rahim ameli temizler malı bereketlendirir, belayı defeder, hesabın hafif olmasını sağlar ve eceli geciktirir.[624]

Ehlibeyt kaynaklarında anlatılan beda bunlardan ibarettir. Son olarak şunu arzedelim ki; Bu islami inanç neden "Beda lillah" olarak tabir olunmuştur? Öncelikle şunu belirtelim ki; Bu inancın bu kelime ile tabir olunmasında İslam Peygamberine itaat olunmuştur. Zira Sahih-i Buhariде naklolunan cüzamlı, kel ve

körün meselesinde, Peygamber efendimizin dilinden (Beda lillah) kelimesi südur etmiştir.[625] İkinci olarak ta; Bu tür kelimeleri sarfetmek, ve kullanmak milletin lisanına göredir. Normal örfe göre, birisinin kararı değişti mi (Beda li) diye söyler. (yani, benim için beda vücuda geldi)

Din büyükleri dahi, kendi muhataplarına bu meseleyi anlatmak için onların lisanıca konuşmuş ve Allah hakkında bu tabiri kullanmışlardır.

Kur'anı Kerim aynı dalda, Allahu Tealaya tuzak kurma, unutma.... nisbetleri verilmiştir. Oysa Allah'u Teala, insanlar arasında yaygın olan ve farklı bir tarzda anlaşılan bu tür sıfatlardan tamamen münezzehtir.

Kur'anı Kerim şu şekilde buyuruyor;

1- "Onlar bir tuzak kurarlar, bende bir tuzak kurarım."[626]

2- "Onlar böyle bir tuzak kurdular. Bizde kendileri farkında olmadan, onların planlarını altüst ettik."[627]

3- "Şüphesiz münafıklar Allah'a oyun etmeye kalkışıyorlar, halbuki Allah onların oyunlarını başlarına çevirmektedir." [628]

4- "Onlar (münafıklar) Allah'ı unuttular, Allah'da onları unuttu."[629]

Bedayı, Allah önceden bir reyi bilmiyordu ve sonradan bir işde yeni bir reyi ortaya çıktı anlamında mana etmek doğru değildir. Bu mana Ehlibeyt mektebinde kabul görmeyen bir manadır. Biz böyle bir manadan Allah'a sığınırız. Nitekim yukarıdaki ayetlerden anlaşılanda budur. Ehlibeyt imamlarının, bu konudaki görüşleri Allameyi Meclisinin İmam Cafer Sadık (a.s)'dan naklettiği rivayettir ki, İmam şöyle buyuruyor; Allah (bir meselede) önceden bir şey bilmiyordu ve sonradan yeni bir reye sahip oldu diyenlerden uzak durunuz.[630]

BEDA İNANCININ ESERLERİ

Eğer bazı insanlar birbirlerinin daima seadetliler zümresinde olduğunu ve bunun asla değişemeyeceğine ve bazıları da birilerinin bedbahtlar ve şekavetliler zümresinde olduğuna ve bunun da asla değişmeyeceğine, yerini seadete bırakmayacağına inanırsa, böyle bir inanca sahip olan birisi tövbe etmeyeceği gibi aksine günahlarına devam eder. Zira bedbahtlığın onun kesin ve değişmeyen alın yazısı olduğuna inanır. Diğer bir taraftan da şeytan, seadet içerisinde olan birisine bu kanaldan yaklaşır ve ona sen seadetliler zümresindesin diyerek vesvese eder, dolayısıyla onu ibadetlerinden soğutur ve gevşekleştirir.

Ama "Beda" ilkesine inanan bir Müslüman, yapacağı iyilikler, ihsanlar.. karşısında önüne iyi şeylerin çıkacağına ve kötü şeylerin iyi şeylere dönüşeceğine inanır. Öte taraftan da, şeytani fiillerde de bulunanlar bu kötü fiillerin neticesinin bir gün karşılarına çıkacağına inanırlar. İşte bu bedanın fayda ve eserlerinden sadece bir tanesidir.

Netice olarak şunlar söylenebilir ki; Şia inancına göre, beda ilahi irade gereği kaza ve kaderin değişmesine denmektedir. Ama bazıları kendi cehaletlerinden bu konuyu yanlış yorumlayarak Allah'a nisbet verilen bedanın insanlarda olduğu gibi ortaya çıkan yeni bir durumdan sonra görüşünü değiştirerek önceki iradesinin hilafına bir iş yapmağa denildiğini ileri sürmüşlerdir. Ehli Sünnetten bazıları, Şianın bu anlamda bedaya inandığını söyleyerek, bunun Allah'a cehalet ve noksanlık isnad etmeyi gerektirdiği şeklinde itirazlarda bulunmuşlardır. Oysa

beda inancının hem kul ve hemde Allahu Tealada aynı manada olduğunu söylemek doğru değildir. Şianın böyle bir şeye inandığını söylemek kesinlikle yanlış olup ve bu tür sözler bir iftira niteliğinden başka bir şey taşımaz. Şianın geçmişte ve şimdiki sözleri tam bir açıklıkla net olarak ortadadır.

İster Şia ve ister de Ehli Sünnet olsun, eğer Allahu Tealanın kaderi değiştirdiğine inanmasaydık, fazla namaz ve dualarımızın ne faydası olurdu? Yine hepimiz, Allahu Tealanın Peygamberler vesilesi ile ahkamını değiştirip şeriatları neshettiğine ve hatta Hz. Resulullah (s.a.a)'in şeriatinde bile nasih ve mensuh olduğuna inanmaktayız. Buna göre bedaya inanmak küfür olmadığı gibi dinden çıkmak demek de değildir. Bu yüzden Ehli Sünnetten bazılarının bu konuda şiayı eleştirip itirazda bulunmak gibi bir hakları yoktur. Bütün içtenlikle tüm Müslümanların ihtilaf ettikleri ve tartıştıkları meselelerde hak, adalet ve aklın egemenliğini kabul edecek ölçüde ilerlemelerini, duygusallık, bağnazlık ve taassubu bir kenara atarak, Kur'anı Kerimden insafa riayet etme ilkesini öğrenmelerini temenni ederiz. Allahu Teala bu doğrultuda Resulüne vahy ederek bağnaz insanlara şöyle söylemesini emrediyor; "Biz veya siz hidayet yada açık sapıklık üzereyiz."[631]

Allah Resulü Müşriklere bile değer verip insafı öğretmek için, tartışma makamında kendisini onlarla aynı mertebeye indiriyor ve onlardan, eğer doğru konuşuyorlarsa delil getirmelerini istiyor. İnsanlar bu yüce değerlerden ve bu güzel ahlaktan ne kadar da uzak kalmışlardır.

Bu satırların tüm okuyuculara ışık yolu tutması ümidiyle....

PEYGAMBERDEN SONRAKİ HALİFELER.

Peygamber (s.a.a) bir çok defa muhtelif mekanlarda kendisinden sonra ki, halifelerin, bazı zamanlar sayılarını ve bazı zamanlarda isimlerini açık bir şekilde beyan buyurmuşlardır. Hatta bunların hangi soydan olduklarını da açıklamışlardır. Ehli Sünnet ve Şia kaynaklarında bulunan bu rivayetler Şia mektebinin doğruluk ve haklılığını gösterir.

Halifelerin Kureyş'den olması gerektiğini gösteren hadisler olmasına rağmen Ehli Sünnet, Kureyşi olmayanıda halifeliğe caiz görmektedirler. Bu görüş Ehli Sünnetin kendi kitaplarında naklettikleri ile muhaliftir.

Buhari ve Müslim Abdullah b. Ömer'den şöyle naklederler; Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdular; "Dünyada iki kişi dahi kalmış olsa, her zaman bu emir (dinin emri) Kureyş'de olacaktır." [632]

Bu rivayet Salebide kendi tefsirinde Zuhruf suresinin 44. Ayetini tefsir ederken nakletmiş ve aynı şekilde Hamidi'de "El-Cem'u beyn-es Sahiheyn" adlı eserinde 169. numarada Abdullah b. Ömer'den bu rivayeti ve bu rivayetin benzerlerini nakletmiştir.

Cabir b. Semure Resulü Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir; "Benden sonra on iki tane emir olacaktır." Daha sonra bir şey söyledi ama ben duymadım, babamdan sorduğumda, babam, Allah Resulünün "Onların hepsi Kureyş'den dir" diye buyurduğunu bana söyledi.[633]

Aynı hadisi Ahmed b. Hanbel'de Müsnedinde nakletmiştir.[634]

Buhari İbni Uyeyne'den Resulü Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir; "On iki kişi insanlara hüküm etmedikçe onların işleri ilerlemeyecektir." Daha sonra bir şey söyledi ama ben duyamadım, babama sordum, O Resulü Ekrem(s.a.a)'in şöyle buyurduğunu söyledi; Onların tamamı Kureyş'den dir.

Müslim kendi Sahihinde şöyle naklediyor; Cabir b. Semure diyor ki; Babam ile birlikte Allah Resulünün yanına gittik, O Hazret şöyle buyuruyordu; "Bu işe (İslam dinine) on iki halife emirlik etmedikçe bu iş sonuçlanmayacaktır." Daha sonra yavaşça bir cümle söyledi ama ben duyamadım. Babamdan Peygamberin ne söylediğini sorduğumda, O şöyle buyurduğunu söyledi; "Onların hepsi Kureyş'den dir."[635]

Başka bir rivayette Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz şöyle buyuruyor; "Kureyş'den on iki kişi bu dine halifelik ettiği müddetçe bu din kıyamete kadar daima ayakta kalacaktır."[636]

Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel Müsnedinde [637] ve bu rivayetin bir benzerinide Tirmizi kendi Sahihinde[638] ve İbni Hacer Sevaik'de[639] nakletmişlerdir.

Mesruk şöyle diyor; Bir akşam Abdullah b. Mesud'un yanında oturmuştuk, o bize Kur-an öğretiyordu. Birisi ona şöyle sordu; Ey Abdurrahmanın babası, Allah Resulünden hiç sordunuz mu ki, bu ümmetin ondan sonra kaç tane halifesi olacaktır.? Abdullah şöyle dedi; Irak'a geldiğim günden beri hiç kimse benden bu soruyu sormamıştı. Evet, Allah Resulünden sorduk, O Hazrette şöyle buyurdu; "Benden sonra İsrail oğullarının nakibleri sayısınca on iki halife gelecektir."[640]

Süleyman Kunduzi Yenabi-ul Mevedde adlı kitabının 77. b abını bu konuya ayırmış ve bu konuda, Tirmiziden , Müslimden Ebu Davud'dan, Seyyid Ali Hemdani'den ve diğerlerinden bir çok hadis nakletmiştir. Örneğin, yahya b. Hasan Fakih Ümde adlı eserinde yirmi tarihden naklederek şöyle diyor; Doğrusu, Peygamberden sonraki halifeler on iki tanedin ve hepside Kureyşden dir. Yine Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi ve Hamidi Allah Resulünün şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir; "Benden sonraki halifeler on iki tanedir ve hepside Kureyşten dir." [641] Bazı rivayetlerde de Onların hepsi "Beni Haşimden dir" diye naklolunmuştur.[642]

Kunduzi şöyle diyor; Bazı muhakkikler şöyle demişlerdir; Peygamberden sonra on iki halifenin imametine delalet eden hadisler meşhurdur. İnsan bu hadislerden, Resulü ekrem (s.a.a)'in kendisinden sonra on iki Ehlibeyt İmamını kendi yerine bıraktığını anlamaktadır. Zira hadisleri Resulü Ekrem (s.a.a)'den sonra ki sahabeden olan halifelere tatbik etmek mümkün değildir. Çünkü Allah Resulü on iki kişi tayin etmiştir, ama onlar dört kişiden fazla değillerdi. Beni Ümeyye den olan halifelere de tatbik etmek doğru değildir. Çünkü onlar da on iki kişiden fazlaydılar ve bunun yanısıra Ömer b. Abdullah Azizin dışında onların hepsi zalim ve cani idiler ve Beni Haşimden de değildiler. Oysa bazı rivayetlerde Resulü Ekrem (s.a.a) "Onların hepsi Beni Haşimden dir" diye buyurmuştur. Bu rivayetleri Beni Abbas halifelerine de tatbik etmek mümkün değildir. Çünkü onlarında sayısı on ikiden fazla idi. Bunlar asla Ehlibeyt hakkında Allah'ın emrine

riayet etmediler. Zira Allahu Teala şöyle buyuruyor; "Deki ben buna (Risalete) karşılık sizden yakınlarımı sevmenizden başka bir ücret istemiyorum."[643]

İşte bu sebeplerden dolayı, Resulü Ekrem (s.a.a)'den nakledilen rivayetler Resulü Ekrem (s.a.a)'in itretinden olan on iki Ehlibeyt imamlarına tatbik olunmalıdır. Çünkü onlar kendi zamanlarının en alim, yüce, takvalı insanlarıydı. Onlar haseb ve neseb yönünden en iyi ve Allah'ın katında en kerim olanlardı. Onların ilimleri babaları vesilesi ile cedleri olan Resulü Ekreme dayanıyordu. İlim ehli olanlar onları bu şekilde tanıtmışlardır.[644]

Evet, Şia'da bu on iki emir veya halife hadislerine dayanarak, bunların ehlibeyt imamları, ve bunların Kureyş veya Beni Haşimden olduklarına istidlal etmişlerdir. Çünkü Ehli Sünnetin söylemiş oldukları Hülefa-i Raşidin on iki kişi olmadıkları gibi Beni Ümeyye ve Beni Abbas halifeleride on iki ile sınırlı değildi.

ON İKİ İMAMIN İSİMLERİ.

Merhum Seyyid b. Tavus şöyle diyor; Abdullah b. Muhammed b. Abdullah b. Ayyaş'a ait "Müktezab-ul Eser fi İmamet-il İsna eşer" adında bir kitap gördüm. Bu kitap yaklaşık kırk sahife idi. O kitapda Resulü Ekrem'den naklolunan on iki İmam hadisleri ve onların isimleri naklolunmuştur.

Ehteb Harezmi Ebu Selma'dan Peygamber (s.a.a)'in miracını anlatırken, Resulü Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir; "Ey Muhammed, yer ehline bakıp onların arasından seni seçtim ve senin için kendi ismimden sana isim verdim. Ben zikr olunduğum zaman sende zikr olunacaksın, ben Mahmud'um ve sende Muhammed'sin. Sonra ikinci defa bakıp onların arasından Ali'yi seçtim, onada kendi ismimden bir isim verdim. Ben "Ala"yım ve oda Ali'dir. Ey Muhammed, seni, Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin ve Hüseyn'in zürriyesinden olan diğer imamları kendi nurumdan yarattım ve sizin vilayetinizi yer ve gökler ehline sundum, kabul edenler benim katımda müminlerden ve inkar edenler ise kafirlerden dir.

Ey Muhammed, kullarımdan bir tanesi azaları birbirinden koparcasına bana kulluk eder. Ve sonra sizin vilayetinizi inkar ederek bana doğru gelirse, sizin vilayetinize ikrar etmediği müddetçe asla onu bağışlamayacağım.

Ey Muhammed onları (kendi itretini) görmeyi ister misin? Ya Rabbi, evet dedim. Şöyle buyurdu; Arşın sağ tarafına bak. Oraya baktığımda şunları gördüm; "Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin, Ali b. Hüseyn, Muhammed b. Ali, Cafer b. Muhammed, Musa b. Cafer, Ali b. Musa, Muhammed b. Ali, Ali b. Muhammed, Hasan b. Ali, ve Mehdi." Buyurdu ki, "Ey Muhammed, bunlar benim hüccetlerimdir. Bu (Mehdi) senin itretinin kanını isteyecektir. Ey Muhammed, izzet ve celalime yemin olsun, O (Mehdi) ....benim düşmanlarımdan intikam alacaktır." [645]

Yine Harezmi kendi kitabında İbni Şazan'dan Resulü Ekremin, İmam Hüseyni öperek ona şöyle buyurduğunu nakletmiştir; "Sen seyidin oğlu seyitsin, sen seyitlerin babasısın, sen İmamın oğlu İmamsın ve İmamların babasısın, sen Allah'ın hüccetisin ve Allah'ın hüccetinin oğlusun ve Allah'ın hüccetlerinin babasısın. Dokuz tane hüccet senin sülbundan dır, onların dokuzuncusu onların "Kaimi" dir."[646]

Görüldüğü gibi Ehli Sünnet kaynaklarında da sadece on iki İmam veya emir açıklanmamış aksine onların isimleri de teker teker beyan olunmuştur.

Bu konuda Ehli Sünnet kaynaklarında naklolunan rivayetlerin sayısı fazladır. Kunduzi Hanefi, Şeyh-ül İslam Hemuyeni'nin Feraid-us Simtayn'ından, İbni Abbas'dan şöyle naklediyor; Nasel adında bir yahudi Allah Resulünün huzuruna gelerek, tevhid hakkında bir takım sorular sordu. Hazret o soruların tamamına cevap verdikten sonra, Nasel ikna olup islam getirdikten sonra şöyle dedi; Ya Resulullah , her Peygamberin bir vasisi vardır, sizin vasiniz kimdir.? Şöyle buyurdular; Benim vasim Ali b. Ebi Talib'dir, ondan sonra kızımın çocukları olan Hasan ve Hüseyin'dir, onlardan sonra Hüseynin sülbundan olan dokuz İmamdır.

Nasel şöyle dedi; Onların isimlerini bana söylemenizi temenni ederim. Hazret şöyle buyurdular; Hüseyin'den sonra, Ali, Ali'den sonra, Muhammed, sonra Cafer, sonra Musa, sonra Ali, sonra Muhammed, sonra Ali, sonra Hasan ve Hasan'dan sonra da Muhammed Mehdi'dir ve bunlar on iki tanedir.

Daha sonra, Nasel onların nasıl şehit olacaklarını sorup, cevaplarını aldıktan sonra Allah'a, Resulüne ve Resulden sonra ki İmamlara şahadet getirdi."[647]

Yine Hafız ve Hace Kelan Yenabi-ul Mevedde de Harezmi'nin Menakib'inden Cabir b. Abdullah Ensariden şöyle naklederler; Cendel b. Cünade b. Cübeyr adında bir yahudi Resulü Ekrem (s.a.a)'in huzuruna gelerek, tevhid hakkında sorular sorup ikna edici cevaplar aldıktan sonra şahadet getirip Müslüman oldu ve şöyle dedi; Geçen gece rüyada Hz. Musanın hizmetine gittim bana şöyle dedi; Hatem-ül Enbiya Muhammed (s.a.a)'in eli ile islam getir ve ondan sonra ki vasilerine tutun. Allah'a şükürler olsun ki beni islam dini ile şereflendirdi. Şimdi bana, senin vasilerinin kim olduklarını söyle de, onlara tutunayım. Hazret şöyle buyurdular; Benim vasilerim on iki kişidir.

Cendel şöyle dedi; Doğrudur, bende Tevratta böyle görmüşüm, onların isimlerini bana beyan buyurmanız mümkün müdür.?

Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdular; Onların birincisi evliyaların efendisi, İmamların babası Ali, ondan sonra onun iki evladı Hasan ve Hüseyin dir. Sen bu üçünü göreceksin ve ömrün tamam olacaktır. Zeyn-ül Abidin dünyaya geldiğinde, senin bu dünyadan alacağın en son azık bir yudum süttür. Bunlara sarıl, sakın olaki cahillerin cehaleti seni kandırmasın.

Cendel şöyle dedi; Ben Peygamberlerin kitaplarında Ali, Hasan ve Hüseynin isimlerini "İlya, Şeber ve Şübeyr" olarak gördüm. Lütfen diğerlerinin isimlerini beyan ediniz; Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdular; "Hüseyn'in müddeti tamam oldu mu, onun oğlu Ali İmamdır ve ondan sonra onun oğlu Muhammed İmamdır ve sonra onun oğlu Cafer İmamdır ve ondan sonra onun oğlu Musa İmamdır ve sonra onun oğlu Ali İmamdır ve sonra onun oğlu Muhammed İmamdır ve sonra onun oğlu Ali İmamdır ve sonra onun oğlu Hasan İmamdır ve sonrasında da onun oğlu Muhammed Mehdi İmamdır. Bunların dokuzuncusu Muhammed Mehdi gaybete çekilecektir, yeryüzü zulüm ve adaletsizlikle dolduktan sonra zuhur edecek ve yeryüzünü adaletle dolduracaktır. Ne mutlu onun gaybeti döneminde sabredenlere, ne mutlu onların Muhabbetine sahip olan takvalılara." [648]

İşte naklolunan bu bir kaç rivayet konunun ispatı için yeterlidir. Bundan fazla rivayetleri görmek isteyenler, Harezmi'nin Menakibine, Kunduzi Hanefinin Yenabi-ul Meveddesine, Hemuyeni'nin Feraid-us Simtayn'ına, İbni Meğazili Şafiinin Menakibine, Mir Seyit Ali Hemdani Şafiinin Meveddet-ül Kübrasına, Sebt b. Cevzinin Tezkiresine ve Ehli Sünnetin diğer büyük alimlerinin kitaplarına müracaat edebilirler.

KURTULUŞ 12 İMAM'A UYMAKTADIR.

Zamehşeri Hanefi Resulü Ekrem (s.a.a)'den şöyle nakletmiştir; Fatıma benim kalbimin huzurudur, iki evladı kalbimin meyvesidir, kocası gözlerimin nurudur, onun evlatlarından olan İmamlar Allah'ın eminleridir ve Allah ile mahlukat arasında uzanan iplerdir, kim onlara tutunur ve tabi olursa kurtulur ve onlara muhalefet eden helak olur."[649]

Mesud Sicistani Resulü Ekrem (s.a.a)'den şöyle naklediyor; "Kim benim gibi yaşamak 'Adn' cennetinde sakin olmak istiyorsa Ali'yi ve ondan sonraki zürriyesini kabul etmelidir. Doğrusu onlar bu ümmeti hidayet yolundan saptırmazlar ve onları dalalete götürmezler."[650]

İbni Ebil Hadid, Hilye'nin sahibi Ebu Naim'den ve bazıları da "Fezail-i Ahmed b. Hanbel" den Resulü Ekrem(s.a.a)'in şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir; "Kim benim gibi yaşamak, benim gibi ölmek ve Rabbimin bana vade verdiği 'Adn' cennetinde sakin olmak istiyorsa benden sonra alinin vilayetini seçmeli ve onun evlatlarından olan İmamlara tabi olmalıdır. Doğrusu onlar benim itretimdir, onlar benim tiynetim den yaranmışlardır. Allah benim ilmimi onlara rızık vermiştir. Vay olsun ümmetimden onları yalanlayanlara.... onları haklarına riayet etmeyenlere. Allah benim şefaetimi onlara ulaştırmasın."[651]

12 İMAM HADİSLERİ'NİN TEFSİRİ VE BU KONUDAKİ GÖRÜŞLER.

12 Emir, veya İmam veya halife ünvanında naklolunan rivayetleri birçok ravi ve hadisçi nakletmişlerdir. Bu rivayetler tevatür derecesinde olup, güvenilir rivayetlerdir.

Bu tür rivayet ve hadislerde Ehli Sünnet alimleri ve hadisçileri çıkmaza düşmüşler ve kendi inanç ve kavramlarında buna belirli bir anlam bulamamışlardır.

Şöyle ki, bu on iki kişi kimlerdir? Nasıl olabilirde kıyamete kadar peş peşe on iki kişi gelir ve kıyamete kadar baki kalabilirler. ? İslam'ın izzet ve yüceliği bu on iki kişiye bağlı olan bu zatların hangi vasıf ve sıfatları bulunması gerekir.? Acaba herkes bulunmuş olduğu şahsiyet konumunda bu makama sahip olabilir mi yoksa bunların adil olmaları mı gerekir.?

Meşhur fakih İbni Arabi Süneni Tirmizi'nin şerhinde şöyle diyor; "Resulü Ekrem (s.a.a)'den sonraki halifeleri saydığımızda, şunları görüyoruz;

1- Ebu Bekir,
2- Ömer,
3- Osman,
4- Ali,
5- Hasan,

6- Muaviye,
7- Yezid b. Muaviye,
8- Muaviye b. Yezid,
9- Mervan,
10-Abdul Melik b. Mervan,
11-Velid,
12-Süleyman,
13-Ömer b. Abdul Aziz,
14-Yezid b. Abdul Melik,
15-Mervan b. Muhammed b. Mervan
16-Seffah,
17-Mensur."

İbni Arabi bu şekilde sayarak, kendi zamanına kadar (h. 543) yirmi yedi tane daha şahıs zikrederek şöyle diyor; "Eğer biz halifeliğin başlangıcından sayacak olur ve zahirde Nebevi hilafete sahip olanları hesap edersek Süleyman b. Abdul Melike kadar on iki kişi olmuş olur. Ama gerçek de ve manası ile Nebevi hilafete sahip olanları (Adil olanları) sayacak olursak, onlar beş kişiden fazla olmayacaktırlar ve onlar ilk dört halifeden ve Ömer b. Abdul Aziz'den ibarettirler. İşte bu sebepten dolayı ben bu hadis için bir mana ve anlam bilemiyorum."[652]

Ehli Sünnet mezhebinin meşhur hadisçisi Gazi Ayyaz, on iki kişiden fazlası hilafete yetişmiştir sorusunun karşısında, şöyle diyor; "Bu söz batıl bir itirazdır. Zira Peygamber (s.a.a) on iki kişiden başkası hilafete gelmeyecektir diye buyurmamıştır. Hayır, o böyle bir sayının olacağını buyurmuştur ve böyle bir sayıda olmuştur. O Hazretin bu sözü halifelerin bu sayıdan fazla olmayacağını göstermemektedir."[653]

Başka bir alim şöyle diyor; Peygamber (s.a.a)'in maksadı şudur; İslam hayatının bütün dönemlerinde kıyamete kadar on iki tane halife olacaktır. Bunlar hakka amel edeceklerdir ve bunların bir bir ardıca, peş peşe gelmeleri de şart değildir.

O şöyle diyor; On iki halifeden maksat, dört halife, Hasan, Muaviye, Abdullah b. Zübeyr ve Ömer b. Abdul Aziz'dir. Mehdi Abbasi'yi de (h. 127-169) bunlara ilave etmek mümkündür. Zira o Abbasiler arasında, Emeviler arasında bulunan Ömer b. Abdul Aziz gibidir. Ve yine zahir'ide (Abbasi halifelerinden bir diğeri) adalet ve insafından dolayı eklemek mümkündür. Neticede iki kişi baki kalmaktadır ki, onlardan bir tanesi Ehlibeytten olan Mehdi'dir ve diğerinin de kim olduğu belli değildir.

Başka bir sözde şöyle demişlerdir; Peygamber (s.a.a)'in bu hadisteki maksadı şudur; Hilafetin0 izzeti ve görkemi, İslam'ın kudreti ve onun işlerinin düzeni döneminde on iki tane halife olacaktır. İşte bundan dolayı Peygamberin nazarındaki halifeler o insanlardır ki, İslam onların zamanında aziz'dir ve bütün Müslümanlar onlar hakkında görüş birliğine varmışlardır. [654]

Ehli Sünnetin meşhur hadisçi ve şerhçisi olan Beyhaki bu görüşü açıkladıktan sonra şöyle diyor; "Bu rakam mezkur sıfatlar ile Velid b. Yezid b. Abdul Melik'in döneminde tamamlanmış ve o zamandan sonra ortalık tamamen karışmış ve

sonrasında Abbasiler halifeliğe gelmişlerdir. Elbette mezkur sıfatları bir kenara bırakacak olursak on iki kişiden fazla olacaktır."[655]

Başka bir görüş ve açıklamada şöyle denilmiştir; Halifeliğe gelenler arasında ilk üç halife hakkında ittifak vardır. Bunlardan sonra Hz. Ali'dir ki oda Sıffiyn'deki hakemlik dönemine kadar böyleydi. O günden sonra Muaviye kendisine halife unvanı ve ismini verdi. (Dolayısıyla Ali'deki ittifak ortadan kalkmış olur.)

İmam Hasanın sülhundan sonra her kes Muaviye üzerinde birleşti. Ondan sonra oğlu Yezid'de ihtilaf vücuda gelmedi. Hüseynin işi ve hilafeti de bir düzene girmedi ve çok kısa bir zamanda öldürüldü. yezidin ölümünden sonra kimin halife olacağında yine ihtilaf ettiler. Böylelikle, sıra Abdul Melik b. Mervanın hilafetine geldi ulaştı. Onun hususunda umumi bir görüş birliğine varıldı. Elbette, bu görüş birliği Abdullah b. Zübeyr (h. 73)'in öldürülmesinden sonra sağlandı. Abdul Melik'ten sonra, onun dört oğlu hususunda hilafette ihtilaf olmadı. Onlar şunlardan ibarettirler; Velid, Süleyman, Yezid ve Hişam. Süleymanın vasiyeti üzerine Ömer b. Abdul Aziz hilafete geldi. Bu gruptan halkın ittifak ettiği on ikinci kişi Velid b. Abdul Meliktir ve o dört yıl hilafette kalmıştır.

Şafii mezhebinden olan büyük hadisçi ve meşhur fakih İbni Hacer şöyle diyor; "Mezkur hadisler hakkında yapılan en iyi yorum bu yorumdur."[656] Sekizinci asrın meşhur tarihçi, hadisçi ve müfessiri İbni Kesir şöyle diyor;

Beyhaki ve ona uyanların görüşü ki, "Halifeler hadisinden maksat bir biri ardınca, fasık Velid b. Yezid b. Abdul Melike kadardır." Üzerinde durulması gereken bir görüştür. Bu konunun beyanına göre, nasıl hesap edersek edelim halifeler Velidin dönemine kadar bu sayıdan fazla olmaktadırlar. Şöyle ki, Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Alinin hilafetinde görüş birliğine varılmıştır. Onlardan sonra da, Hasan b. Ali gelmektedir. Zira Ali o ve hilafeti hakkında vasiyet etmiş ve Irak'lılarda ona biat etmişlerdir. Muaviyeden sonra Yezid ve ondan sonra Muaviye b. Yezid sonra Mervan ve sonra Abdul Melik b. Mervan ve sonra ömer b. Abdul aziz ve sonra Yezid b. Abdul Melik ve sonra da Hişam b. Abdul Melik halife oldular. Böylelikle bu grup on beş kişi olmaktadırlar. Velid b. Yezid b. Abdul Melik (Beyhakiye göre on ikinci kişidir) bunlardan sonra gelmektedir. Eğer abdullah b. Zübeyr'in hükümetini Abdul Melikten önce hesap edersek on altı kişiye ulaşmış olur.

Bu sakıncalı hallerin tamamının yanı sıra, Peygamber (s.a.a)'in beğenisi içerisinde olan bu on iki halifeye Yezid b. Muaviye de dahil olmakta ve büyük şahsiyetlerin övgüsü ne şayan olan Ömer b. Abdul Aziz gibi birisi hariç olmaktadır. Oysa o, hülafai raşidinden hesap olunan birisidir. Herkes onun adaletinde görüş birliğine varmış ve onun hükümetinin İslam da en adil hükümet olduğunu kabul etmişlerdir.

Eğer birisi, biz ümmetin icma ettiklerini nazara alıyoruz, diye söylese, o zaman bir çıkmaza düşmüş olur. Hz. Ali ve evladını halifelerden saymamamız gerekir. Zira halk onların hilafetinde ittifaka varmadılar ve Şamlılardan hiçkimse hilafette bunlara biat etmediler.

İbni Kesir bu sözün arkasından şunları ekliyor; Alimlerden bir tanesi on iki halife sayısına Muaviyeyi, Yezidi ve Muaviye b. Yezidi hesaba almış,Mervanı ve Abdullah b. Zübeyri hesaba katmamıştır. Zira ümmet bunlardan hiçbirisinde ittifak etmemiştir.

Ben şöyle diyorum; halifelerin sayısında bu görüşü kabul edecek olursak, onları şu şekilde saymamız ve sıralandırmamız gerekir:

Ebu Bekir,
Ömer,
Osman,
Muaviye,
Yezid,
Abdul Melik,
Velid b. Süleyman,
Ömer b. Abdul Aziz,
Yezid ve Hişam,

Ki, bunlar on kişi olmaktadırlar. Bunlardan sonra, fasık olan Velid b. Yezid b. Abdul Melik gelmektedir. Ama bu görüşü kabul etmek mümkün değildir. Zira, o zaman Ali ve evladı Hasanı bu on iki kişiden çıkarmamız icab eder. Buda Ehli Sünnet ve Şia alimlerinin açıklamalarının hilafınadır. Yine Sefine'nin Peygamberden naklettiği rivayetin hilafınadır ki, o rivayet şudur; "Benden sonra hilafet otuz yıldır ve ondan sonra cani bir padişah gelecektir."[657]

İbni Cevzi bu hadisler hususunda iki tane yorum getirmiştir;

1- Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz kendisinden ve sahabesinden sonraki hadiselere işaret etmiştir. Gerçekte O Hazretin sahabesi bu konuda O Hazretle bir eşittirler. Peygamber kendisinden sonraki hükümetlerden haber vermiş ve bu sözleriyle bu hükümetlerde bulunan halifelerin sayısına işaret etmiştir. Şayet "Din daima aziz kalacaktır."cümlesinden maksat şudur; On iki halife vücuda geldiği müddetçe din daima aziz ve sabit kalacaktır. Ve bu zamandan sonra ortam bozulacak ve şartlar zorlaşacaktır. Peygamberin halifelerinin grubundan ilki Ümeyye oğullarından Yezid b. Muaviye ve sonuncusu Mervandır. Ve bunların sayısı on üçtür. Bu sayıda Osman, Muaviye ve Abdullah b. Zübeyr hesaba alınmamıştır. Zira bunlar sahabedendirler. Buna göre, eğer o sayıdan Mervan b. Hikemi çıkacak olursak (Zira onun sahabe oluşunda tereddüt vardır.) (Veya o hilafeti zor ve baskı ile ele geçirdiği için onun zamanındaki insanlar kendi razılıkları ile Abdullah b. Zübeyr'e biat etmişlerdi.) O zaman on iki sayısı tamamlanmış olur.

Hilafet Beni Ümeyyenin elinden çıktıktan sonra büyük fitneler, tehlikeler ve hadiseler ortaya çıktı. Bu durum Abbasiler hilafeti ellerine geçirene kadar devam etti. Ondan sonra da hilafette açık değişiklikler meydana geldi."[658]

İbni Hacer Feth-ul Bari kitabında bu sözü naklettikten sonra, onu reddedip onun sakıncalı yönlerini zikrediyor."[659]

2- On iki kişinin üstleneceği bu hilafetin ahir-uz Zamanda zuhur edecek olan Mehdi'nin zamanından sonra olması ihtimalide vardır.

Ben Danyal'ın kitabında şunları gördüm; Mehdi dünyadan gittikten sonra İmam Hasanın evlatlarından beş kişi ve İmam Hüseynin evlatlarından da beş kişi hilafete gelecektir. Bu gruptan en son kişi İmam Hasanın evlatlarından birisinin onun yerine geçip halifelik yapmasını vasiyet edecektir. Ondan sonra da, onun oğlu hilafeti üzerine alacaktır. Böylelikle on iki tane emir tamamlanmış olacaktır. Ve bunların hepside hidayet bulan imamlardırlar.

İbni Cevzi bu açıklamadan sonra şunları ekliyor; Rivayetlere göre de, ondan (Mehdi) sonra on iki kişi hükümete yetişeceği naklolunmuştur. Bunlardan altı tanesi İmam Hasan'ın evlatlarından, beş tanesi imam Hüseyn'in evlatlarından ve bir tanesi de diğerlerinden olacaktır. O zaman o ölecek ve zaman bozulacaktır.[660]

İbni Hacer Haysemi bu hadis hakkında şöyle diyor; Bu rivayet, gerçekten gevşek rivayettir. Öyleyse ona itimat olunmaz.[661]

Alimlerden diğer bir grubu ise şöyle demişlerdir; Resulü ekrem (s.a.a) efendimiz bu hadisle kendisinden sonraki şaşılacak şeyleri, fitneleri, fesatları... haber vermiştir. Şöyle ki, o zamanlarda halk aynı anda on iki kişi etrafında toplanacaklardır. Eğer Peygamber bu mananın dışında başka bir şeyi irade etmiş olsaydı, kesinlikle şöyle buyururdu; On iki tane emir olacaktır ki her biri şöyle-böyle yapacaktır. Oysa bu kişiler hakkında hiçbir açıklama yapmamıştır. Buradan anlaşılan şudur ki; O Hazretin maksadı, bu halifelerin bir zamanda gelmeleridir.

Bunların yanı sıra şunları eklemişlerdir; Önceden verilen bu haber beşinci asırda vuku bulmuş ve gerçekleşmiştir. Zira o asırda Endülüs'te sadece altı kişi yaşıyordu ki, her biri kendisinin halife olduğunu söylüyorlardı. Bu altı halifenin yanı sıra Mısır'da Fatimi halifesi ve Bağdat'ta da Abbasi halifesi bulunmaktaydı. Yine hilafet iddiasında bulunan hariciler ve bu asırda kıyam edipte Abbasilerin sultası altından çıkan ve dolayısıyla hükümet ve hilafet talebinde bulunan Alevilerde hesap olunmaktadırlar.

İbni Hacer askalani bu sözü naklettikten sonra şöyle diyor; Bu söz, sadece Buhari'nin özet haline gelen rivayetlerine iktifa edipte, halifeler hakkında geniş açıklamalar yapan diğer hadis kaynaklarından haberdar olmayanlara aittir. Nitekim halifelerden olan bu fazla grubun varlığının kendisi ayrılığın unsurudur. Öyleyse Peygamberin murad ve maksadı bu olmuş olamaz.[662] Mezkur hadisler hakkında Ehli Sünnetin alimlerinin açıklamaları bunlardan ibaretti.

BU RİVAYETLERİN HAKİKİ MANASI.

Dikkatli ve derin bir görüş ile bu hadislerden anlaşılan aşağıdakilerden ibarettir.

1- Peygamber efendimizden sonra o Hazretin halifeleri on iki kişidirler ve bunların tamamıda Kureyş'dendirler.

Bu iddiamızda ki delilimiz hadisi şeriflerde geçen açık kelimelerdir. Örneğin, hadisde şöyle buyuruluyor; Bu ümmet için on iki tane emir olacaktır ve bunların tamamıda Kureyş'ten dir.[663] Veya şöyle buyrulmuştur; "Bu ümmete on iki tane halife emirlik edecektir." [664] veya "Benden sonra on iki halife olacaktır ve hepside Kureyş'dendir" [665] "Benden sonra on iki halife olacaktır", "Bu ümmed için on iki halife olacaktır". Cümleleri ve buna benzer cümleler kesinlikle bu ümmetin halifelerini on iki de sınırlamıştır.

2- Bu İmamlar ve halifeler daima birbiri ardınca her zaman ümmetin arasında olacaklardır. Bu sözün delili ise aşağıdakilerden ibarettir:

Müslim kendi sahihinde Resulü Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu naklediyor; Yeryüzünde iki kişi dahi kalsa, halifelik işi Kureyşin elinde olacaktır.[666]

Ehli Sünnetin en muteber kaynaklarında naklolunan bu rivayet, halifelerin birbirleri arasında zaman fasılası olmadığını ve onların birbiri ardınca dünyanın sonuna kadar geldiğini açıkça net bir şekilde göstermektedir. Daha önce naklettiğimiz hadislerde açıkça bunu göstermektedir. O hadislerden bir tanesi şudur; "Sizlere on iki kişi halifelik ettiği müddetçe bu din kıyamete kadar baki kalacaktır."[667]

Bu hadis açıkça, net bir şekilde on iki halife ile birlikte İslam dininin kıyamete kadar ayakta kalacağını göstermektedir. Şöyle ki, Peygamber (s.a.a)'in buyuruğuna göre İslam dini kıyamete kadar baki kalacaktır ve bu müddet On iki halifenin asrı ve zamanıdır. Dolayısıyla bu zamanla içiçe olması ve uyum sağlayabilmesi için o halifelerden birisinin ömrünün çok uzun olması gereklidir.

BU HADİS NEDEN VE NASIL TAHRİF'DEN UZAK KALMIŞTIR?

Naklolunan bu hadislerin bu güne kadar naklolunup'ta zalim cani ve sahte halifeler döneminden, özellikle Emeviler zamanından naklolunarak geçipde, bu güne kadar sahih olarak kalması dikkat edilecek hususlardan bir tanesidir.

Bu konuda şunları söylemek mümkündür; Sahabeler ilk olarak bu hadisleri diğerlerine naklettikleri zaman halifelerin sayısı az idi. O gün, hilafet tezgahı ileride bu hadislerin izahı ve tefsiri için hangi zorluklarla karşılaşacaklarını tahmin etmiyorlardı. Eğer o gün bunu tahmin etmiş olsalardı, hiç şüphesiz bugün bu hadisler Ehli Sünnetin en muteber ve sahih kitaplarında yer almış olmazdı. Veya tesirsiz kalması için onu başka bir şekle sokarlardı. Nitekim düzmece hadis makinaları tarafından bir takım zalim ve sahte halifeleri, yararına birçok nebevi hadislere el uzatılmış, kimisi tahrif olunmuş, kimisi yakılmış ve kimisi de sansür olunmuştur.

Binaenaleyh, bu hadislerin naklolunarak yayılmasının sebebi, o gün halifelerin sayısının on iki olmayışıydı. Şöyle ki, bu hadislerin nakil zamanı Muaviye veya Yezid b. Muaviyenin dönemine rastlamaktadır. O zamana kadar da resmi halifelerin sayısı altı veya yediden fazla değildi. İşte bunun için, hilafet tezgahı bu hadislerin nakledilmesinde herhangi bir tehlike görmüyorlardı. Halifelerin sayısı on ikiyi aştığı zaman, artık bu hadislerin nakledilmemesinin veya değiştirilmesinin hiçbir imkanı bulunmamaktaydı.

Hadisler üzerinde yapılan tüm tefsir ve yorumlardan, hakikate en fazla yakın olan, daha doğrusu gerçeklerle iç içe olan, Şiaların görüşüdür. Zira Şialara göre, bu hadislerdeki on iki halifeden maksat, on iki masum İmamdır.

Bu araştırmanın okuyuculara ışık tutması ümidiyle...

GADİR-İ HUM VE MEVLA KELİMESİNİN ANLAMI

Bütün Ehli Sünnet ve Şia müfessir, muhaddis ve müverrihlerin icmasına göre Gadir-i hum olayı Hz. İmam Ali (a.s) hakkında şöyle gerçekleşmiştir: Hicretin 10. Yılında Resulü Ekrem (s.a.a) veda haccından dönerken Maide suresi 67. Ayetindeki, Allah'ın emri doğrultusunda 70 bin veya 120 bin hacının huzurunda Gadir-i Hum denilen cadide, Hz. Alinin kendisinden sonra, hilafet, vilayet ve imametini ilan etmiştir.

Merhum Allame Emini "El- Gadir" adlı eserinin 1. Cildinin 14. Sayfasından 61. Sayfasına kadar Gadir-i Hum olayını nakleden 110 sahabenin adını zikretmiştir. Bunun yanı sıra 84 tane tabiinden ve 361 tanede Ehli Sünnet alimlerinden nakletmiştir.

Bu olayı nakleden Ehli Sünnet kaynaklarından bazıları şunlardan ibarettir;

1- Menakib-i İbni Meğazili, s. 27
2- Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 591
3- Tefsir-i Dür-Rul Mensur, c. 2, s. 528
4- Müsnedi Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 355
5- Tefsir-i Fahri Razi, c. 11, s. 28
6- Tefsir-i Taberi, c. 4, s. 278
7- Tefsir-i Keşşaf, c. 1, s. 649
8- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 154-390
9- Sahih-i Müslim, c. 2, s. 325

MEVLA KELİMESİNE İTİRAZ

Bazı Ehli Sünnet alimleri Gadir-i Hum olayını inkar edemedikleri için "Ben kimin mevlası isem Alide onun mevlasıdır." Hadisindeki mevla kelimesini ve bu hadisi tahrif etmeye çalışmışlar ve hadis de geçen mevla kelimesini "Dost" manası ile eşdeğer tutmuşlardır.

Bu manaya sarılanlar Hz. Ali (a.s) hakkındaki tarih-i bir gerçeği inkar ve reddedemedikleri için güneş balçıkla sıvanır zihniyeti ile böyle bir girişim de bulunmuşlardır. Bu zihniyet ve tahrifata cevap vermeden önce, Arap lisanında mevla kelimesinin hangi manalara geldiğini zikretsek daha isabetli olur. Mevla kelimesi arap lügatında genelde on tane anlam ifade eder.

1- Malik, 2- Köle, 3- Dost, 4- Yardımcı (sözleşmek), 5- Başkasının eliyle Müslüman olan, 6- Arap olmayan, 7- Evla- ihtiyar sahibi, 8- Amca oğlu, 9- Komşu, 10- İki yeminci,

Hadis içerisinde geçen mevla kelimesini yukarıdaki lügat manalarına dayanarak ve birkaç delile göre evla yani ihtiyar sahibi manasında kullanabiliriz.

1. Delil: Hadisin baş kısmında Peygamber şöyle buyuruyor; "Ben Müminlere kendi nefslerinden daha evla (ihtiyar sahibi) değil miyim."? Akli ve nakli delillere göre Peygamber Müminlere nazaran ihtiyar sahibidir. Zira Allah'u Teala Ahzab suresinin altıncı ayetinde şöyle buyuruyor; "Peygamber Müminlere kendi canlarından daha yakındır."

2. Delil: Gadir-i Hum da konu ile ilgili nazil olan ayet Maide suresinin 67. Ayetidir. Zira insanların dostu olmak onların kargaşa ve fesat çıkarmasına neden olmaz. Öyle ise neden Peygamber bu emri tebliğ etmekten

endişeye kapılmıştır. Zira bunun mukabilinde yüce Allah Resulüne bu emri yerine getirmediğin müddetçe Risalet görevini ifa etmemiş olacaksın, diye buyurmuştur.

3. Delil: Maide suresi üçüncü ayette Allah'u Teala şöyle buyurmuştur; "Bu gün sizin dininizi kemale erdirdim ve nimetimi sizlere tamamladım ve sizin için İslam dinini seçtim, razı oldum."

Zira dostu ve yardımcıyı insanlara duyurmak dinin kemale ermesine, nimetin tamamlanmasına ve Allah'ın İslam dinine razı olmasına neden olmaz.

4. Delil: Gadir-i Hum olayının gerçekleşme şeklidir. Peygamberin bir dostunu tanıtmak maksadı ile 120 bin kişiyi namüsaid bir yerde ve güneşin yakıcı sıcağı altında toplaması mümkün olamaz. Çünkü orası bir çöl ortası idi. Hatta bu durumun nedenini anlayana kadar, insanlar bile şaşkınlık içerisindeydiler.

Birde şu noktaya işaret olunursa gaye ve hedef ortaya çıkacaktır. Oda şudur; sanki Peygamber daha önce Ali'yi sevdiğini ve onun dostu olduğunu açıklamamıştır! Allahu Teala Tevbe suresinin 71. Ayetinde şöyle buyuruyor; "Mümin erkeklerle Mümin kadınlar da bir birlerinin velileridir." (Dostlarıdır.)

Bu ayetten sonra Resulullah'ın o kadar insanı, yanlızca dostunu ilan etmek, duyurmak için toplamış olması mümkün değildir ve böyle bir amaçla bunu yapmak yanlıştır. Resulullah da yanlış ve Allah'ın hükmü dışında bir şey yapmayacağına göre mesele dostu tanıtmaktan çıkmış ilahi emri tebliğ etmek aşikar olmuştur.

5. Delil: Mearic suresinin birinci ayetinin nüzul sebebine bakıldığında, hadisde geçen mevla kelimesinin dost anlamında olmadığı anlaşılır.

Mearic suresinin birinci ayeti Haris b. Numan-ı Fahri hakkında nazil olmuştur. Ayetin nüzul sebebi kısaca şundan ibarettir.

Hz. Peygamber (s.a.a) Efendimiz Gadir-i Hum vadisinde insanların gözleri önünde Hz. Ali (a.s) hakkında "Ben kimin mevlası isem Ali'de onun mevlasıdır." Sözünü buyurduktan sonra, bu haber beldelere ve şehirlere yayıldı. Bunun üzerine Haris b. Numan Peygamber efendimizin huzuruna gelerek şöyle dedi; Sen bize Allah'ın vahdaniyetine ve kendi Resulluğuna dair şahadet getirmemizi emrettin, bizde kabullendik ve şahadet getirdik. Sonra bizi Cihada, Hacca, Oruca, Namaza ve Zekata emrettin bunları da kabullendik. Ama sen bunlara razı olmadın kalktın birde bu genci (Ali'yi) kendine halife tayin ettin ve "Ben kimin mevlası isem Ali'de onun mevlasıdır" dedin. Acaba bu söz kendi tarafından mıdır yoksa Allah tarafından mıdır.?

Peygamber buyurdu ki; Kendisinden başka mabud olmayan Allah'a andolsun ki bu söz Allah tarafındandır. Haris b. Numan Peygamberden yüzünü çevirerek şöyle söylenmeye başladı; Ya Rabbi eğer bu söz hak ise kendi tarafından bize gökten taş yağdır. Bu esnada gökten bir taş düşmüş ve neticede Haris b. Numan ölmüştü. Bu olaya binaen Mearic suresinin 1. Ayeti nazil olmuştur; "İsteyen biri, istedi gelip çatacak azabı."[668]

Yukarıda ki olayı Ehli Sünnet müfessirleri ve ravileri de az farklılıklarla nakletmişlerdir. Allameyi Emini El- Gadir adlı eserinde, yukarıda ki olayı Ehli

Sünnetin önde gelen tanınmış otuz tane aliminden nakletmiştir. Onlardan bazıları şunlardan ibarettir:

1- Tefsir-u Garib-ul Kur'an, Hafız Ebu Ubeyd Herevi
2- Tefsir-u Şifa-us Südur, Ebu Bekir Nekkaş Musuli
3- Tefsir-u El- Keşf-u Vel Beyan, Ebu İshak Salebi
4- Tefsir-u Kurtubi, Ebu Bekir Yahya
5- Feraid-us Simtayn, Hemuyeni
6- Dürer-us Simtayn, Muhammed Zerendi
7- Sirac-ul Munir, Şemsuddin Şafii
8- Sire-i Halebi
9- Nür-ul Ebsar, Şeblenci
10-Şerh-u Cami-us Sağir, Siyuti [669]

Bu rivayetten ve olaydan anlaşılan şudur ki, Peygamberin hadisindeki mevla kelimesi dost anlamında değildir.

6. Delil: Hz. Ali (a.s) Gadir-i Hum da ki hadisi Şüra'dakilere zikrederken Şüra'dakilerin tamamı bunu kabullenmiş ve hadisteki mevla kelimesinin dost anlamında olduğunu savunmamıştır.

7. Delil: Hessan b. Sabit'in bu olayın müteakibinde Resuli Ekremden izin isteyip şu şiiri okumasıdır.

Gadir günü onların Nebisi onlara nida etti
Dinle Hum da nida eden Resulü
Buyurdu ki sizin mevlanız ve veliniz kimdir?
Malik bizim mevlamızdır ve sen bizim Nebimizsin.
Peygamber ona dedi ki, kalk ya Ali
Doğrusu ben kendimden sonra senin
İmam ve Hadi olmana razı oldum.
Öyleyse ben kimin mevlası isem buda onun mevlasıdır.
Sizler ona sadık itaatçilerden ve iyi dostlardan olun.
Orda Resul onu sevenleri sevmeye davet etti.
Ve ona düşman olanlara, düşman olmayı emretti.

Bu şiirin müteakibinde Resulullah (s.a.a) Hessana hayır dualarda bulundu. Eğer mevla dost manasında olsa idi, Peygamber Hessana hayır dualarında bulunmaz, bilakis onu ikaz ederdi. Zira Hessan okumuş olduğu şiirin bir bölümünde şöyle diyor; Resulullah Ali'ye şöyle dedi; Kalk ya Ali, kendimden sonra senin imam ve Hadi olmana razı oldum.

Zikrolunan yedi delilden anlaşılan şudur ki, inkar edilmesi mümkün olmayan Gadir-i Hum olayındaki Peygamber efendimizin Hz. Ali (a.s) hakkında buyurmuş olduğu hadisteki mevla, dost anlamında değil de, evla- ihtiyar sahibi anlamındadır. Ama ne yazık ki, Emevi elleri ve zihniyeti bu tarihi gerçeği de inkar edemedikleri için böyle bir tahrif safsatasına düşmüşlerdir.

Okuyuculara ışık tutması ümidiyle.....

EZANDAKİ İHTİLAFLAR.

Allahu Teala Kur'anı Kerimde şöyle buyuruyor; "İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Resulünde size şahit olması için sizi mutedil bir millet kıldık."[670]

Yüce ve mukaddes İslam dininin en belirgin özelliklerinden birisi mutedil ve orta halli olmaktır. Kur-an-ı Kerimin kendisi İslam ümmetini vasat ümmet olarak tanımlamıştır. Kur-an-ın bu tabiri ise acaib ve fevkalede bir tabirdir.

Kur-an-ı Kerime sarılan milletler, kavimler, topluluklar, ifrat ve tefritlerden, aşırıcılık ve pısırıkçılıklardan, sağa sola kaymalardan tamamen uzak durmalıdırlar. Kur-an-ı Kerimin eğitim ve öğretimi daima vasat ve mutedil olmayı öngörür. İslami toplumlar içerisinde, insanlar genelde üçe ayrılmışlardır. Bazıları ifrat, bazıları tefrit ve bazıları ise mutedil olma yolunu seçmişlerdir. İslam tarihinde vüku bulan bir takım şeyler ifrat ve tefrit neticesinde anlamsız bir şekilde ortaya atılmıştır. Bu ifratçılıkların ismini tek kelime ile cehalet ve tefritçiliğin ismini ise değerlerden taviz verme olarak nitelemek mümkündür.

İslam dini ilahi hükümlere teslim olmakla ifa olunur. İslam dininin hükümleri Kur-an-ı Kerim, Peygamber ve Ehlibeyt imamlarının hadisleri vasıtası ile insanlığa ulaştırılır. Peygamber ve imamların dönüş noktası da ilahi vahiydir. Biz bu konuyu Tathir ayetinin tefsirinde ele almıştık. Kısacası ilahi dinin dairesi Kur-an-ı Kerim ve sünnettir. Müçtehitler dahi fetva verirlerken bu daire içerisindekilere göre fetva verirler. Dolayısıyla müçtehitlerinde bu daire içerisindeki fetvaları ilahi olmuş olur. Ama eğer bir insan dini hükümlerde bu dairenin dışına çıkarsa dini, ilahilikten çıkarmış ve beşeri etmiş olur. O dine artık ilahi demek yanlış olur. İlahi din ise buna asla cevaz göstermez. Zira aksi taktirde her önüne gelen kendi mantığına ve meşrebine göre ilahi meselelerde hüküm verir ve dolayısıyla tek olması gereken yol (sırat-ı mustakim) teklikten çıkar.

İşte İslam tarihinde ifrat ederek o sınırın dışına çıkanlardan birisi ikinci halifedir. İkinci halife bir çoklarına göre aydın düşünüyor ama bu düşüncesinde aşırılık gösteriyordu. Örneğin, bir konu da Peygamberin hükmü olmasına rağmen, O, "bu hüküm Peygamberin zamanını bağlar, zaman o zaman değildir. Dolayısıyla biz bu hükmü değiştiriyoruz", der. Bunlar neticede din adına yapılan yanlışlıklardır. İşte bu yanlışlıklardan bir tanesi de ezanda yapılmıştır.

Müslümanlar arasında, ezan konusunda ki ihtilaflar şunlardan ibarettir; Ehli Sünnet mezhepleri sabah ezanın da "Esselatu hayrun min-en nevm" (namaz uykudan hayırlıdır.) derler, ama bu kelimeyi Ehlibeyt mektebine uyanlar söylemezler.

Ehlibeyt mektebine tabi olanlar ezanda "Heyye elel Hayril amel" (Koşun amellerin en hayırlısına) derler. Ama Ehli Sünnet mezhepleri bu kelimeyi söylemezler. Üçüncü olarak da, Ehlibeyt mektebi mensupları ezanda "Eşhedu enne Aliyyen veliyullah" derler ama Ehli Sünnet mezhepleri bu şahadeti söylemezler. Ezandaki başlıca ihtilaf bu üç kelimeden ibarettir. Biz bu üç kelime ihtilafını genişçe sunacak ve yorumu okuyuculara bırakacağız.

İslam tarihine ve hadislere baktığımızda, Peygamber efendimiz döneminde okunan ezanın tüm ayrıntıları kelime kelimesine naklolunmuştur. Hadisler içerisinde naklolunanlara göre, o dönemde ezanda "Esselatu Hayrun min-en

Nevm” kelimesine rastlanmamaktadır. Muhakkik ve hadisçilere göre bu kelime Ebu Bekir’in hilafet döneminde de ezanda yoktu. Bu şunu gösteriyor ki, Peygamber efendimizin döneminde mezkur kelime ezanın bir cüz’i değildi. Ama ikinci halife hilafete geldikten bir müddet sonra onun ezanda okunmasını emretmiştir. Esselatu Hayrun min- en nevm kelimesinin ezandan olmadığına ve ikinci halifenin bid’atlarından olduğuna dair naklolunan rivayetler tevatür haddine ulaşmıştır.

Ehli Sünnetin büyüklerinden ve mezhep imamlarından olan imam Malik Muvatta adlı eserinde konuya binaen şöyle diyor; Ömerin müezzini, Ömer b. Hattabı namaza seslemek için onun yanına geldi ama Ömeri uykuda gördü. (Bunun üzerine) “Esselatu Hayrun min- en nevm” (Namaz uykudan hayırlıdır) diye seslendi. (Ömerde bunu duyunca) bu cümleyi sabah ezanına yerleştirdi.

Zerkani Muvattaya yazdığı şerhinde bu kelime hakkında birinci cildin, Ma cae fin nidai Lis- Selat babında şöyle diyor; Bu meseleyi Dar-u Kutni kendi süneninde Nafi’den, Abdullah b. Ömerden, ve Ömerden nakletmiştir. Daha sonra şöyle diyor; Sufyan, Muhammed b. Aclan’dan oda Nafi’den, oda Abdullah b. Ömerden ve oda Ömerin kendisinden şöyle nakletmiştir ki; Ömer kendi müezzinine şöyle dedi; Sabah namazında Heyye elel felah kelimesine geldin mi şunu da söyle, “Esselatu hayrun min-en nevm, Esselatu hayrun min- en nevm.

Bu rivayeti İbni Ebi Şeybe’de Hişam b. Urveden nakletmişlerdir. Ehli Sünnetin diğer büyük muhaddisleri de bu hadisi nakletmişlerdir.

Yukarıda anlatılanlara göre, ezan konusunda Muhammed b. Halid b. Abdullah Vasitiden, babasından, Abdurrahman b. İshaktan, oda Zuhri’den oda Salim’den ve Saliminde babasından naklettikleri sahih değildir. Zira bu nakile göre Peygamber namaza çağrı ve ilan için ne söylenmesi gerektiğine dair sahabesi ile meşveret ediyor. Sahabeler Peygambere, borazan çalmayı önerdiler. Borazan çalmak Yahudilerin nişanesi olduğu için Peygamber bunu kabul etmedi. Bazıları nakus (çan) çalmayı önerdiler. Buda Nesranilerin alameti olduğu için, Peygamber onu da kabul etmedi.

O akşam Ensardan Medineli bir sahabe ile Ömer b. Hattab rüyalarında bir münadinin ezan okuduğunu gördüler. Ensardan olan şahıs gece vakti Peygambere gelip rüyasını Peygambere anlatır. Bunun üzerine Peygamber de Bilale Ensardan olan sahabenin rüyada gördüğü gibi ezan okumasını emreder.

Zuhri daha sonra şöyle ekliyor; Bilal sabah ezanında “Es-selatu Harun min-en nevm” kelimesini fazlalaştırdı ve Peygamberde bunu onayladı!!! İbni Mace bu rivayeti kendi süneninde ezan babında nakletmiştir.

Bu hadisin, zayıf ve düzmece olduğuna dair sadece şunu söylemek yeterli gelir ki, Yahya b. Mü’in bu rivayetin ravisi olan Muhammed b. Halid hakkında şöyle diyor; “O kötü birisidir.” Merre onun hakkında demiştir ki; O bir şey hesap olunmaz.

İbni Adiyy şöyle diyor; Ahmed ve Yahya’nın kabul görmeyen en önemli hadisleri onun babasından naklettikleri rivayetlerdir. Ebu Zer’a, onun zayıf bir ravi olduğunu söylemiştir.

Yahya b. Mü'in şöyle diyor; Muhammed b. Halid b. Abdullah yalancıdır. Onu görürsen başını vur. Zehebi'de Mizan-ul İtidal'da ondan söz açmış yukarıda zikrettiklerimizi onun hakkında rical alimlerinden nakletmiştir.

Kabul görmeyen bu hadisin bir benzeride Ebu Mehzure'den naklolunmuştu; O diyor ki; Peygamberden, bana ezanı öğretmesini istedim Peygamber elini benim alnıma çekerek şöyle buyurdu; yüksek bir sesle şöyle diyeceksin; Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber, sonra şöyle diyeceksin, Eşhedu enla ilahe illellah, Eşhedu enla ilahe illellah, Eşhedu enne Muhammeden Resulullah, Eşhedu enne Muhammeden Resulullah, Heyye ele-s Selah, Heyye ele-s Selah, Heyye elel felah, Heyye elel felah, Eğer ezan sabah namazı içinse şöyle diyorsun; "Esselatu Hayrun min-en nevm, Esselatu Hayrun min- en nevm" Allahu Ekber, Lailahe illellah.

Bu rivayeti Ebu Davud iki tarikle ebu Mehzure'den nakletmiştir. Onlardan birisi, Muhammed b. Abdul Melik b. Ebi Mehzure, babasından ve ceddindendir.

Bu silsilede geçen Muhammed b. Abdul Melik Mizan-ul itidal'da Zehebiye göre, hadis alimleri tarafından istinad olunmayan birisidir. İkinci tarik ise şudur; Osman b. Said babasından nakletmiştir. Zehebiye göre, onun da babası meçhul ve menfur ravilerden dir. Bunlara ilaveten, aynı rivayeti Müslim'de Ebu Mehzureden nakletmiştir.[671]

Şunu iyice bilmek gerekir ki ebuMehzure'nin hadisindeki "Es- Selatu Hayrun min- en nevm" kelimesi Ehli Sünnetin şahidi ve delili olamaz. Zira ileride de görüleceği gibi, Ebu Davud ve diğerlerinin Muhammed b. Abdullah Zeyd'den naklettikleri rivayette, Bilal sabah ezanını Abdullah b. Zeyd'in imlası ile okumuş ve o okunan sabah ezanında naklolunan mezkur rivayette "Esselatu Hayrun min-en nevm" kelimesi geçmemiştir.

Bunların yanısıra, Ebu Mehzure hicretin sekizinci yılında Mekke'nin fethinden sonra İslam getirmiş ve Muellefet-ul Kulub'dan hesab olunmuş ve kendiside zayıf bir imana sahibdi. O günlerde Ebu Mehzurenin gözünde Peygamber ve onun emirlerinden başka hiçbir şey aşağılık değildi. O Peygamberin müezzini ile alay ediyor ve yüksek sesle onu alaylı bir biçimde taklid ediyordu.

Ama Peygamberin imanı zayıf olan insanları ve İslama karşı mücadele etmek isteyen insanları susturmak ve dolayısıyla onları Lailahe illellah çatısı altında bir araya toparlamak için bu tür zihniyetlere bağışladığı hediyeler Ebu Mehzure ve onun gibi Münafıkların İslam getirmesine sebep olmuştur. Ebu Mehzure hayatta olduğu müddetçe Medineye gelmedi. Allah onun batinin'den daha iyi haberdardır.[672]

Ehli Sünnet mezheplerine göre ezan ve ikamenin teşri olunmasının keyfiyetinden haberdar olanlar, onlarda noksanlık veya fazlalığın oluşunda şaşırmazlar. Zira Ehli Sünnete göre ezan ve ikameyi Allah-u Teala Semavi vahiy ile teşri etmemiş ve Peygamberde diğer İslami hükümler gibi onu tebliğ etmemiştir. Aksine Ehli Sünnet şöyle diyor; Ezan sahabeden birisi tarafından rüyada görülmüş ve böylelikle Peygamberde onu onaylamıştır. Ehli Sünnet bu görüşte icma etmişlerdir ve bu konuya dair hadisler nakletmişler ve bu hadislerin sahih ve tevatür haddine ulaştığını söylemişlerdir.

İslam fıkhı Ansiklopedisinde ezan konusunda şunlar yazılıdır;... Abdullah b. Zeyd hadiside rüya ile bilinen ezanın keyfiyetine delalet etmektedir. Ömer hadisi de bu rüyayı kuvvetlendirmiştir. Hadis uzunca olup bir kısmı şöyledir; Hz. Peygamber inşallah bu rüya gerçektir. Kalk Bilal'e gördüğün rüyadaki sözleri öğret. Onun sesi daha gürdür, buyurdu.[673]

Mezkur kitap daha sonra Miracda Peygambere gösterilen ezan hadisini nakletmiş ama naklettikten sonra şöyle demiştir; Bu hadis gariptir. Sağlam olan rivayet ezanın başlangıcının Medine'de olduğudur. Nitekim Müslim bu hususa İbni Ömerden tahric ettiği bir rivayetten nakletmiştir. Buna göre ezan ile ilgili rüya hadisesi hicretin birinci yılında vüku bulmuştur. Peygamberde bu rüyayı teyit etmiştir. [674]

Görüldüğü gibi mezkur kitapta ezanın başlangıç şekli şöyle veya böyle vahye değilde herhangi birisinin gördüğü rüyaya dayatılmıştır.

Ehli Sünnetin bu konuya binaen naklettikleri ve sahih olarak niteledikleri hadislerden birisi şudur; "Ebu Ümeyr b. Enes Ensardan olan amca oğullarından birisinden şöyle rivayet eder; Peygamber insanları namaz için nasıl bir araya toplayacağını düşünüyordu. Birisi şöyle dedi; Bir bayrak asalım ashab onu gördüklerinde bir birlerine namaz vaktinin girdiğini haber versinler. Peygamber bunu kabul etmedi. Bazıları, borazan çalmayı önerdiler, Peygamber bu Yahudilerin şiarıdır dedi. Çan nasıldır ? Diye sordular, oda Nasranilere aittir diye buyurdu. Peygamber önce çanı istemiyordu ama sonradan çan yapılmasını emretti bunun üzerine bir çan yaptılar. Bu arada Peygamberin rahatsız olduğunu anlayan Abdullah b. Zeyd ezan ve ikameyi rüyasında işitti. Ertesi sabah Peygambere gelerek rüyasını anlattı ve şöyle dedi; Ya Resulullah uyku ile uyanıklık ortasında iken bir münadi gelip ezanı bana öğretti. Ravi diyorki; Ömer b. Hattab'da önceden bu rüyayı görmüştü ama onu yirmi gün saklamıştı. Ama sonradan oda meseleyi Peygambere anlattı. Peygamber, neden bana haber vermedin? Diye sordu.

Ömer şöyle cevap verdi; Abdullah b. Zeyd benden önce davrandığı için bende utandım. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdular; Ey Bilal kalk ve Abdullah b. Zeydin sana söylediklerini yap ve böylece Bilal ezan okudu.[675]

Muhammed b. Abdullh b. Zeyd Ensari babasından şöyle nakleder; Peygamber, insanların namazdan haberdar olup toparlanmaları için çan yapılmasına emrettiğinde, ben rüyamda çan elinde olan birisini gördüm. Bu çanı satıyor musun? Diye sordum. Niçin istediğimi süal etti. Onun vesilesi ile insanları namaza toplamak istediğimizi söyledim.

Dediki; sana bundan daha iyi bir şeyi öğretmemi istemez misin? Dedim ki; neden olmasın, o nedir?

Şunları bana söylememi istedi; Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu Ekber, Allahu ekber, Eşhedu enla ilahe illellah, Eşhedu enla ilahe illellah Eşhedu enne Muhammeden Resulullah, Heyye Ele-s Selah, Heyye Ele-s Selah Heyye Elel felah, Heyye Elel felah, Allahu Ekber, Allahu Ekber, La ilahe illellah.

Daha sonra bir an benden uzaklaştı ve şöyle dedi; Namaza durduğun zaman şunları, söyle (ikame) ; "Allahu Ekber, Allahu Ekber, Eşhedu Enla ilahe illellah, Eşhedu enla ilahe illellah, Eşhedu Enne Muhammeden Resulullah, Eşhedu enne

Muhammeden Resulullah, Heyye ele-s Selah, Heyye elel felah, Ged Gamedi-s Selah, Ged Gamedi-s Selah, Allahu Ekber, La ilahe illellah”

Sabah olduğunda Peygamberin yanına geldim ve rüyamı anlattım. Peygamber, rüyanın gerçek rüya olduğunu buyurdu ve kalkıp onu yüksek bir sesle Bilal’e öğretmemi istedi. Bende kalkıp onu cümle cümle Bilal’e öğrettim ve Bilal’de öğrenerek ezan okudu.

Ömer b. Hattab onu evinden duyunca Peygamberin huzuruna gelerek şöyle dedi; Seni Peygamberliğe meb’us eden Allah’a yemin olsun ki, bende bu rüyayı gördüm.[676]

Malik b. Enes Muvattasında bu rivayeti hülasa ederek Yahya b. Said’den şöyle rivayet etmiştir;

“Peygamber iki çubuğu birbirine vurmalarını emretti ve dolayısıyla onun sesiyle insanların namaza toplanmasını istiyordu. Ama Abdullah b. Zeyd Ensari o iki çubuğu rüyasında görünce şöyle dedi; Peygamberin insanları namaza toplamak için söylediği iki çubuk gibiydi. Ona, acaba siz ezan söylemiyor musunuz? Diye denildi. Sonrasında ezan ona öğretildi. Uyandığında Peygamberin yanına geldi ve uykusunu Peygambere anlattı. Bunun üzerine Peygamberde ezan söylemeleri için emir verdi...”

İbni Abdul Birr Kurtubi şöyle diyor; Ezan hakkındaki Abdullah b. Zeyd’in meselesini bir grup sahabe farklı lafızlar ve birbirine yakın manalarla nakletmişlerdir. Bunun senetleri mütevatirdir ve bu hadis çok iyi hadislerdendir.

Ehli Sünnet muhaddisleri Abdullah b. Zeyd’in ezanını islamda ilk olarak ortaya atılan ezan olarak kabullenmişlerdir. Görüldüğü gibi yukarıdaki, vasıflarda naklolunan ezanda “Es-selatu Hayrun min- en nevm” kelimesi görülmektedir. Oysa Abdullah b. Zeyd’in naklettiği rivayetteki ezanda sabah namazı içindi. Hal böyle iken, peki ey müslümanlar! “Es-selatu Hayrun min- en nevm” kelimesi nerden ve nasıa çıktı!!!

Bir kaç delile göre ezan konusunda naklolunan rivayetler zayıf rivayetler olup ve bu tür rivayetlere istinad olunması yanlıştır.

Birinci Delil: Yüce İslam Peygamberi ilahi hükümlerde insanlarla meşveret etmiyor, aksine bu alanlarda ilahi vahye göre haraket ediyordu. Allah’u Teala Kur-an-ı Kerimde şöyle buyuruyor; “...Ve kendi dileğiyle sözde söylemedi, sözü ancak vahyedilen şeyden ibarettir.”[677]

Esasen bütün Peygamberlerin izlediği yol vahiy yoluydu. Onların hiç birisi ilahi ve semavi hükümlerde kendi ümmeti ile müzakere ve müşaverede bulunmuyorlardı.

Yüce Allah şöyle buyuruyor; “Bilakis lütuf ve ihsana mazhar olmuş kullardır. Ondan (emir almadan) önce konuşmazlar. Onlar sadece onun emri ile haraket ederler.”[678]

Allah’u Tealanın İslam Peygamberi Hatem-ul Enbiya’ya şu buyruğu yeterlidir; “Deki, ben ancak Rabbimden bana vahyolunana uyarım. Bu, Rabbinizden gelen basiretlerdir. İnanan bir kavim için hidayet ve rahmettir.”[679]

“Deki onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben bana vahyolunandan başkasına uymam. Çünkü Rabbime isyan edersem elbette büyük günün azabından korkarım.”[680]

“Deki ben Peygamberlerin ilki değilim. Bana ve size ne yapılacağını bilmem. Ben sadece bana vahyedilene uyarım. Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.”[681]

Bunların yanısıra Allah’u Teala Resulüne ister sözde olsun istersede amelde, acelecilikten sakındırmıştır.

“ (Resulüm) onu (Vahyi) çarçabuk almak için dilini kımıldatma.şüphesiz onu toplamak (senin kalbine yerleştirmek) ve onu okutmak bize aittir. O halde biz onu okuduğumuz zaman sen onun okunuşunu takib et. Sonra şüphen olmasın ki, onu açıklamakta bize aittir.” [682]

İkinci Delil: Bu hadislerde ilahi hükümlerin teşriinde gösterilen meşveret akli mahkemeye göre itibar derecesinden düşük ve değerden yoksundur. Zira akıl böyle bir şeyin Peygamberden südur etmesini gayri mümkün olarak görmektedir. Acaba bu hadislerde geçen insanların rey ve onayı Allah’a nisbet verilen sohpetler değil mi dir? Allahu Teala şöyle buyuruyor; “Eğer bize atfen bazı sözler uydurmuş olsaydı, elbette onu kıskıvrak yakalardık. Sonra onun can damarını koparırdık. Hiçbiriniz buna mani de olamazdınız.”[683]

Evet Peygamber efendimiz dünya işlerinde sahabesi ile meşveret ediyordu. Örneğin düşman ile karşı karşıya geldiğinde, savaş teknik ve yöntemlerinde vb. işlerde “İş hakkında onlara danış”[684] ayetine amel etmek için sahabesi ile meşveret etmiştir. Oysa bu alanlarda da ilahi vahye istinadı olduğu için meşverete muhtaç değildi. Ama yinede bunlara rağmen onlarla meşveret ediyordu. Ama kanunlarda ve ilahi yasalarda ilahi vahye tabi olmaktan başka bir yol yoktu.

Üçüncü Delil: Bu hadisler Peygamberin sergerdan, ve hayret içerisinde ne yapacağını bilmediğini gösterir. Oysa Allah ile rabıtası olan Peygamberlerin makamına bu tür şeylerin münasib olması mümkün değildir. Hatta, naklolunanlara göre, Peygamber öyle bir şekilde hayrette kalıyor ki, en sonunda teklifi tayin etmek için millet ile meşveret ediyor, ilk önce çanı reddediyor ve daha sonra onu kabulleniyor ve çalınması için yapılmasını emrediyor. Sonrasında ondan yine vazgeçiyor ve Abdullah b. Zeydin rüyasına değer vererek ona göre amel ediyor. Bundan daha önemlisi Peygamberin çandan yararlanmadan önce ondan vazgeçmesidir.!!!

Bu tür safsataların Peygamber tarafından yapılması mümkün değildir. Meleklerin ve vahyin nazil olduğu, bütün enbiyanın efendisi ve hatemi olan bir Peygamberin makamından bu tür şeyler uzaktır. Özellikle de, İslam ümmeti icmasına göre normal insanların gördükleri rüyaların şer’i açıdan hiçbir değeri ve itibarı yoktur.

Dördüncü Delil: Bu hadisler arasındaki çelişki ve çakışma hepsinin itibar derecesinden düşmesini icab ettirir. Bu tenakuz ve çakışmada, Ebu Ömer ve Muhammed b. Abdullah b. Zeydin hadislerindeki ihtilafı görmek onların itibardan düşmesine kifayet eder. Bunların yanısıra, işaret ettiğimiz o iki hadisde, rüyanın sadece Abdullah b. Zeyde ve Ömer b. Hattab tarafından görüldüğü söyleniyor.

Ama Teberani rüya hadisini "Evset" adlı kitabında naklederken şöylediyor; Ebu Bekirde bu rüyayı gördü. Bunlara ilaveten, Ehli Sünnetin naklettikleri diğer rivayetlerde açıkça, sahabeden on dört kişi tarafından bu rüyanın görüldüğüne dair hadisler nakletmişlerdir. Nitekim bu rivayetler Cubeylinin Şerh-ut Tenbih adlı eserinde mevcuttur.

Yine rivayet olunmuştur ki, o akşam o rüyayı Ensardan 16 kişi ve Muhacirlerden de sadece Ömer gördü. Rivayette, Bilalin dahi ezanı rüyada işittiği naklolunmuştur! İşte görüldüğü gibi daha tamamını zikretmediğimiz, konu etrafında bir çok çelişkili ve tenakuz içeren rivayetler vardır. Konu hakkındaki bu tenakuzlu rivayetleri görmek isteyenler Sire-i Halebiyenin ikinci cildinin "Bid'ul ezan ve meşruiyyetuhu" adlı baba müracaat edebilirler.

Beşinci Delil: Buhari ve Müslim bu rüyayı tamamen terketmişler ve kendi sahihlerinde ondan söz bile etmemişlerdir. Konu hakkında ne Abdullah b. Zeyd'den, ne Ömer b. Hattab'dan ve nede diğerlerinden asla söz etmemişlerdir. Bu açıkça şunu gösteriyorki rüya konusu onların yanında sabit değildi.

Evet, onlar "Bid'ul ezan" babında Abdullah b. Ömerden şöyle rivayet ederler; Müslümanlar Medineye geldiklerinde namaz kılmak için bir birlerini haberdar ediyorlardı ve hiç kimse onu duyurmuyordu. Bir gün bu konuda söz açılınca birisi şöyle dedi; Bu iş için Nesranilerin çanı gibi bir çan yapın dedi. Diğer birisi ise, Yahudilerin borazanı daha iyidir diye söyledi. Ama Ömer dedi ki, neden namazı duyurması için birisini göndermiyorsunuz? Bunun üzerine Peygamber de buyurdular ki, Ey Bilal kalk ve namazın vaktini bildir. Bilal'de ezan söyledi.

Bu sahih-i Müslim ve sahih-i Buhari de ezan ve ezanın başlama ve meşruiyyeti hakkında naklolunanların tamamıdır. Buhari ve Müslimin her ikiside bunu nakletmişler ve her ikisi de ezan hakkındaki diğer rivayetleri terketmişlerdir. Sadece bu konu, rüyaların içeriğinin olduğu rivayetlerle çakışmağa yeterli gelir.

Zira bu hadisden anlaşılan şudur ki; Ezan önce ömerin reyi ile yapıldı onun rüyası ile değil. İkameyide Abdullah b. Zeydin rüyası ortaya çıkardı ki buda onun Ömer'den ileri düştüğünü gösterir! Önce ezan mı yoksa ikamemi düşünmek lazım!

İşte bu sebeplerden dolayı Ehli Sünnet arasında, Abdullah b. Zeyd ezanı rüyada gördüğü için, ezan sahibi diye meşhur olmuştur.

Buhari ve Müslimin naklettiği hadis, Peygamberin meşveret meclisinde Bilale ezan okuması hakkında emir vermesinde ve bu emir verildiği zaman Ömerinde orda bulunmasında daha açık ve sarihtir. Ama rüya hadisleri tamamen açıkça şunu gösteriyor ki, Peygamber Bilale ezan okuması için emir verdiğinde Abdullah b. Zeyd rüyasını Peygambere anlatmıştı. Buda meşveretten en fazla bir akşam sonra gerçekleşti. Bu esnada Ömer de orda hazır değildi, aksine ezanın sesini evinde duymuş ve sonrasında acele ile Peygamberin yanına gelerek şöyle demişti; Seni Peygamberliğe meb'us eden Allah'a yemin olsun ki, bende bu rüyayı gördüm. Bu iki çeşit rivayete vicdan ile hakka değer vererek bakmak gerek. Acaba ile diğer rivayeti bir araya getirmek mümkün müdür?

Bunların yanısıra, Hakim Nişaburi'de kendi Müstedrekinde ezan ve ikame hakkındaki rüyayı içeren rivayetleri nakletmiş Buhari ve Müslim gibi onları üstü

örtülü bırakmıştır. Bunların tamamı şunu gösteriyor ki, ezan ve ikameyi içeren rüya rivayetleri Buhari ve Müslime göre sıhhat ve itibar derecesinden düşüktür. Zira Hakim Nişaburi Müslim ve Buharinin nakletmediği sahih rivayetleri o ikisinin şartlarına göre Müstedreki Sahiheyn'de getirmeği addetmişti. Bu konuyada Müstedrekinde tamamen riayet etmiştir.[685]

Bu vasıflara göre, Hakim rüya rüya hadislerinin hiçbirisini Müstedrekinde nakletmemiştir. Bu şunu açıkça gösteriyor ki, Hakim'de diğer kitaplarda naklolunan mezkur rivayetleri sahih olarak görmemiştir.

Hakim Nişaburinin söylemiş olduğu söz rüya hadislerinin batıl ve geçersiz olduğunu gösterir. O şöyle diyor; "Buhari ve Müslimin, Abdullah b. Zeydin hadisini terketmelerinin sebebi şudur ki, Abdullah'ın kendisi bu olaydan önce dünyadan gitmişti!

Bu sözü tayid ve tastik eden şudur ki; Ehli Sünnetin inancına göre ezanın başlangıcı Uhud savaşından sonra gerçekleşmiştir.

Ebu Naim İsfahanı Hilyet-ul Evliya adlı kitabında Ömer b. Abdul azizin hayatını şerh ederken, sahih senedle Abdullah Umeyri'den şöyle rivayet eder; Abdullah b. Zeydin kızı Ömer b. Abdul azize gelerek şöyle dedi; Ben Bedir savaşına katılan ve uhud savaşında öldürülen Abdullah b. Zeydin kızıyım, Ömer b. Abdul Aziz ona, ne istiyorsan söyle, dedi ve onun isteklerini ona verdi.

Söylendiği gibi, eğer Abdullah b. Zeyd ezanı rüyada görmüş olsaydı, onun kızı kendisini tanıtırken ezan meselesini de dile getirmiş olurdu.

Altıncı Delil: Allahu Teala iman getiren insanlara emir vermiş ve onların Allah ve Resulünden öne düşmemelerini buyurmuş, seslerini Resulün sesinden daha fazla yükseltmemelerini ve diğer insanlarla konuştukları gibi Resulle de bağırarak konuşmaktan nehyetmiştir. Böyle yaptıkları taktirde onların amellerinin tamamen ortadan kalkacağını beyan buyurmuştur.

Bu konuya binaen şöyle buyuruyor; "Ey iman edenler, Allah'ın ve Resulünün önüne geçmeyin, Allah'dan korkun, şüphesiz Allah işitendir, bilendir."

"Ey iman getirenler, seslerinizi Peygamberin sesinin üstüne yükseltmeyin, birbirinize bağırdığınız gibi, Peygambere yüksek sesle bağırmayın. Yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir."[686]

Yukarıdaki ayetlerin nüzul sebebi şunlardan ibarettir;

Beni Temim kabilesinden bir grup heyet halinde Peygamberin huzuruna gelerek , onlardan birisini kendilerine emir seçmesini istediler, herkesten önce Ebu Bekir şöyle dedi; Ya Resulüllah Gaka b. Mabedi onlara emir olarak ver. Ömerde dostunun sözünden hemen sonra şöyle dedi; Ya Resulüllah Beni Mecaşi kabilesinden olan Ekra b. Habisi onlara emir olarak tayin et. Bunun üzerine Ebu Bekir, senin maksadın bana muhalefet etmektir dedi. Bunun müteabinde, her ikisi de tartışma ve nizaya başladılar ve sesleri yükselmeye başladı. Bunun üzerine, onların yaptıklarından dolayı Allahu Teala bu muhkem ayetleri nazil etti.

Allahu Teala bu ayetlerle bütün iman ehline hitap ederek onların Allah'a ve Resulüne karşı olan vazifelerini bildirdi.

Bu ayetler bütün inanan erkek ve kadınları Peygamberin huzurunda ondan önce düşmelerinden sakındırmıştır. Zira "Allah ve Resulünün önüne geçmeyin"

sözünün anlamı, yani Allah'ın emrinden ve Peygamberinde o emri izhar etmesinden önce bir şey söylemeyin ki, Allah buyruğunu Peygamber'in vasıtası ile sizlere ulaştırsın. O gün müslümanların işlerine müdahale ederek o teklifi getirenler (Ebu Bekir- Ömer) kendilerinin bir hakkı ve makamı olduğuna inanıyorlardı. Ama Allah'u Teala müminlere, onların kendi düşüncelerine göre yaptıklarının yanlışlığını ve kendi hadlerinin dışına çıkmamalarının gerekliliğini bildirdi.

"Seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyiniz" sözü, onların konuşmasını nehyediyordu. Zira onlar bu tavırları ile şunu kanıtlamak istiyorlardı ki, müslümanların işlerine müdahale hakları vardır veya Allah ve Resulünün yanında özel bir makama sahiptirler. Zira sesini karşıdakinin sesinden daha fazla yükselten birisi, kendisini özel bir tarzda karşıdakinden daha önemli gördüğü için böyle bir şeyi yapar, ve kendisinin özel bir konumunun olduğuna inanır. Oysa Peygamberin huzurunda bu tür haraket kimseye caiz görülmemiştir.

Ayette geçen "Allah'tan korkun, Allah işitendir, bilendir" "Yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir" cümlelerinde düşünen, konunun hakikatını rahatlıkla derkeder. Ebu Bekir ve Ömerin bir şahısın emirlik meselesinde Allah ve Resulünden önce davranıp ve neticede bu konuda onların görüşlerini tasvip etmeyen Allah ve Resulü nasıl olurda şer'i hükümlerde bu tür insanların görüşlerini kabullenmiş olabilir!

Yedinci Delil: Ezan ve ikame günlük farz namazların cinsindendir. Dolayısıyla ezan ve ikamenin merkezi farzların merkezindendir. Farzların da çıkış merkezi ilahi vahiydir. Ezan ve ikame islam milletine mahsus olan en büyük ve önemli şiarlardandır. Zira islam bütün dinlerden sonra gelmiştir. Dolayısıyla onun şiarları kendisinden öncekilerin şiarlarından dahada önemlidir. Ezan ve ikamenin her kelimesine dikkat eden bunun hakikatini anlar.

Allahu Ekber, Eşhedu enla ilahe illellah, Eşhedu enne Muhammeden Resulullah, kelimeleri en iyi bir üslubda dinleyenleri Allah ve Resulüne davet etmekte ve en iyi tarzda Alllah ve Resulünü medhetmektedir.

"Heyye Eles- Selah" Namaza koşunuz.

"Heyye Elel Felah" Kurtuluşa koşunuz.

"Heyye Elel Hayril amel" Koşunuz amellerin en hayırlısına.

Bunlar canlı bir davettir. Sanki varlık ve hayat aleminden insanın ruhuna nakış eden Lebbeyk sesleri gelmektedir. Zira insan ezanın sesini duyduğu andan itibaren, namaza başlar ve bu andan itibaren gayb alemine girmiş olur. Bu Nida, yeryüzü ve semayı kapsayan ve mahlukun yüce yaratıcı huzurunda tevazu ve alçalmasını gösterir. Bu Nida her namaz vaktinde ebedi gerçekleri insana hatırlatır ve yeni bir habermiş gibi insanı etkisi altına alır. En sonunda ise, "Allahu Ekber, Allahu Ekber, La ilahe illellah, La ilahe illellah" söyleyerek bitirir.

Bu müslümanları namaza sesleyen ezanın davetidir. Müslüman ezan sesini duyduğu andan itibaren, namaza çağrıldığını anlar. Zira ezan ile yüce Allah'ın azametini hatırlar. Bu hatırlama ise namaza davettir. Kısacası şuarları söylemek mümkündür ki; İnsan oğlunun tamamı da bir araya gelse ezan ve ikameyi getirme

kudretine sahip olamazlar. Dinin bu büyük hakikatlarını, Allah'ın açık nişanelerini içeren bu ulvi kelimeleri beşere nisbet vermekten Allah'a sığınırız.

Sekizinci Delil: Ehli Sünnet kaynaklarında ezan ve ikame hakkında naklolunan hadislerin tamamı, Ehlibeyt imamlarından naklolunan hadislerle çelişmektedir. Ehlibeyt rivayetleriyle de muhalif olduğu için, ister bir şahısın görüşü ve istersede herhangi bir rivayet olsun, akli salim birisi Ehlibeyt imamlarının rivayetlerini tercih etmelidir. Zira "Ev halkı evin içerisinde olup bitenleri evin dışındakilere nazaran daha iyi bilir"

Sahih bir sened ile İmam Cafer Sadık'tan şöyle rivayet olunmuştur; Cebrail Peygambere gelerek ezanı getirdi. Önce Cebrail ezan ve ikame okudu. Daha sonra Peygamber, Ali'ye Bilali çağırmasını söyledi. Bilal ise geldiğinde Peygamber ezanı Bilale öğretti ve bu şekilde ezan söylemesini emretti.[687] Bu rivayeti, takvanın doruk noktasında olan, Sikatul İslam Kuleyni, Şeyh Saduk ve Şeyh Tusi'de nakletmişlerdir.

Şehid-i Evvel "Ez- zikra" adlı kitabında İmam Cafer Sadık (a.s)'dan şöyle rivayet eder "İmam Cafer Sadık, Peygamber ezanı Abdullah b. Zeyd'den aldı görüşünde olan gruba kızarak şöyle buyurdu; İlahi vahiy ezan hakkında Peygambere nazil olmuştur. Ama sizler Peygamberin onu Abdullah b. Zeyd'den aldığını mı zannediyorsunuz?

Sufyan b. Leyl şöyle diyor; Hasan b. Ali (a.s) Kufeden Medineye geldikten sonr, ben o Hazretin hizmetine gittim. O Hazretin huzurunda ezandan söz açılınca, bizden birisi, ezanın başlangıcının Abdullah b. Zeydin rüyasından olduğunu söyledi. (Bunu duyan) Hasan b. Ali (a.s) ona şöyle buyurdu; "Ezanın makamı bunlardan yücedir. Cebrail ezanı ikişer ikişer ve ikameyi de birer birer söyleyerek Peygambere öğretti."[688]

Harun b. Sad, şehid Zeyd'den oda babası İmam Seccad (a.s)'dan oda İmam Hüseyn'den ve oda Hz. İmam Ali (a.s)'dan nakleder ki; Ezanı Peygambere Miraca götürüldüğü gece öğrettiler.[689]

Rivayetlerde geçen ve ezanın bir cüz'i olan "Heyye Elel Hayril amel" kelimesi Peygamber efendimizin döneminde ezan ve ikamede söyleniyordu. Ama ikinci halife dönemindeki amirler ve söz sahipleri, insanlara en iyi amelin Cihad olduğunu kanıtlamak ve neticede umumun zihnini Cihad vadisine çekmek istiyorlardı. Bu hedef doğrultusunda da, ezan söylendiği zaman "Heyye elel Hayril amel" (Koşun amellerin en hayırlısına) kelimesi o hedefle çakışıyordu. Dolayısıyla bu kelime insanları Cihat'dan soğutur diye endişe ediyorlardı. Zira insanlar namazın cihat'dan daha hayırlı ve üstün bir amel olduğuna inandıkları müddetçe, neden sevabı namazdan az ve tehlikesi çok olan bir amele yönelsinler ki, yanıbaşlarında ondan daha hayırlı amel olan namazı görecekler ve cihadı bu vesileyle terkedeceklerdi. Tabi ki bunlar ikinci halife dönemindeki birtakım amirlerin düşüncesiydi. Oysa o günlerde bütün söz sahiplerinin tek gayesi islamı davetin yayılması ve doğu- batının fethedilmesiydi. Dünya memleketlerinin fethide iman ve cihad ruhunu canlandırmak ile gerçekleşir. Namazda o ruhu takviye eden vesilelerden birisidir.

Ama ne yazık ki, bu yanlış düşünce onların vahyin karşısında farklı bir tavır takınmalarına ve dolayısıyla bu gaye uğrunda ezan ve ikameden Hayye Ela Hayril amel kelimesinin çıkarılmasına sebep olmuştur. Onlar o gün kendi maslahat düşüncelerinde bu karara varmışlardı.

Alaaddin Ali b. Muhammed Guşçi şöyle diyor; İkinci halife minberde şöyle dedi; Peygamber zamanında olan üç şeyi ben yasaklıyor ve onlara amel edenleri cezalandıracağım. Bunlar, Mut'a Nikahı, Temettü Haccı, ve ezanda Hayye Ela Hayril amel'in söylenmesinden ibarettir.[690] Guşçi bu amellerin ikinci halife tarafından yasaklandığını ve onun kendi içtihadına göre amel ettiğini söylemiştir.

Ehlibeyt ve Ehlibeyt imamlarına tabi olanlar hariç, ikinci halifeden sonraki tüm Müslümanlar Ömere uyarak ezan ve ikameden Hayye ela Hayril amel kelimesini terkettiler. Tarih boyunca Hayye Ela Hayril amel Şiaların şiarı olmuş ve şia mektebinin kesin hükümlerinden biri olarak bilinmiştir. Hatta Şehidi Fehh, Hüseyn b. Ali b. Hasan b. Hasan b. Ali b. Ebi Talib, Abbasi halifesi Hadinin döneminde Medinede kıyam ederken, müezzine ezanda Hayye Ela Hayril amelide söylemesini emretti ve müezzinde bu şekilde yaptı. Bu konuyu Ebul Ferec İsfahani de Mekatil-ut Talibinde, Hüsey'nin hayatının şerhinin şehadet bölümünde zikretmiştir.

Halebi şöyle nakleder; Abdullah b. Ömer ve İmam Zeynel Abidin Ali b. Hüseyn ezanda Hayye elel Felah'dan sonra Heyye ela Hayril ameli'de söylüyorlardı.[691]

Netice olaraktan şunlar söylenebilir ki; Peygamber döneminde ezanda olan "Heyye elel Haril amel" askerlerin ruhi yapısına ters düşüyor diye ikinci halife Ömer tarafından ezandan çıkarıldı. Onun gerekçesine göre, diyordu ki, Hayye ela Hayril amel dediğiniz zaman, asker en iyi amel olarak namazı görecek ve dolayısıyla cihat'dan yüz çevirecek. Bunun için o kelimeyi ezandan çıkardı ve Peygamber efendimiz döneminde ezanda olmayan "Esselatu hayrun min- en nevm" (namaz uykudan hayırlıdır) cümlesini sabah ezanına yerleştirdi. İkinci halife bunları yaparken sırf zamanın gereksimlerine göre haraket etti.

Acaba dini hükümler karşısında böyle bir tavır ve uygulama doğru mudur? Hayır, kesinlikle yanlıştır. O gün ikinci halifeye şunların sorulması gerekirdi. Senin sayısal yönden az olan ve savaş techizatları bakımından zayıf olan bu askerlerin dünya süper güçleri karşısında nasıl savaşacak ve ne ile zaferi bulabileceklerdi. Bu cesareti, kuvveti, şecaeti ve gücü, iman bu insanlara bağışlamıştır. İmanı ise takviye eden namazdır. Bir Müslüman gücünü ve cesaretini Allahu Ekberlerden, Elhemdulillah ve Subhanellah'lardan almaktadır.

İslam Peygamberi "Namaz dinin direğidir" söylemekle dini çadıra benzetmiştir. Çadırın çadır bezine, ipe, kazığa ve bir de ana sütuna ihtiyacı vardır. Bu çadırın ana sütunu namazdır. Peygamber namazın eser ve semerelerini ve onun insan ruhunda en büyük tesir unsuru olduğunu bildiği için böyle buyurmuştur. Eğer namaz olmasa idi bunların hiçbiriside olmazdı. Eğer o gün islam askerlerinin varsayım üzerine, namazı cihada tercih edip, cihadı terketme düşünceleri vardıysa, ikinci halife askerlerin akımına göre dinin hükmünü değiştireceği yerde, onlara hem namazın ve hemde cihadın önemini anlatmalı, cihad ve

namazın bir birlerinin gereksimlerinden olduğunu vurgulamalı, namaz olmaz ise cihadında sağlam bir şekilde gerçekleşemeyeceğini kanıtlamalıydı. Zira Allahu Teala Kur'anı Kerimde şöyle buyuruyor; "Sabır ve namaz ile Allah'dan yardım isteyin."[692]

Acaba cihadın önemi için, namazın önemini küçümsemek ve hatta "Namaz uykudan hayırlıdır" demek islam inancına göre doğru mudur? İslam namaz ve cihad arasından birisini seç hükmünü değilde, namaz kıl ve icab ederse cihada da katıl emrini vermiştir. O gün neden ikinci halife islam askerlerine islamın hükmü olan hem namazını kıl ve hemde cihad ruhuna sahip ol hükmünü açıklamıyordu? Namaz ve cihad islam dinindeki seçmeli hükümlerden değildir. Bu iki farz başı başına islamın farzlarından olup, bu ikisini birbirinden ayırmak doğru değildir. İslam dini, ya namaz kıl cihada gitme veya cihada katıl ve namazı kılma hükmünü vermemiştir. İslam dini, hem namazını kıl ve hemde cihada katıl, cihada katıl ki, namazını kılabilesin ve namazını kıl ki, cihada katılabilesin hükmünü vermiştir. Bu durumda eğer bir asker yanlışlığa kapılarak, namaz kıldığıma göre cihada katılmam icab etmez düşüncesine inanırsa, islamın hükmü sırf bu yanlış düşünce için değiştirileceğine, o yanlış düşünceye kapılanlara yanlışlığını anlatmalı ve bu ikisinin birbirinden ayrılmayacağı onlara ıspat edilmelidir.

İslamın hükümleri bir bedende bulunan azalar gibidir. Bunları birbirinden ayrı düşürmek katiyyen yanlıştır. Namazın kendisine göre yeri, haccın, zekatın, humsun, emri- bil maruf, nehyez münkerin, ve cihadında..... kendilerine göre bir yeri vardır.

Ezana "Hayye ela hayril amel" kelimesini yerleştirip ve ezanda bu kelimenin söylenmesini emreden bunu hesap üzerine yapmıştır. Her zaman, koşul ve şartlarda bu kelime vahyin bir gereksimi olduğu için ezanda söylenmelidir. Biz, dini hükümlerin karşısındaki bu tür tavırların ve zamanın gereksinimlerindendir. Denilerek izlenilen bu üslubun ismini ifratçılık veya başka bir tabire göre cehalet olarak niteleyebiliyoruz ancak Ehlibeyt mektebine uyan Caferilere göre ezan on sekiz cümledir. Dört tane Allahu Ekber ve Eşhedu enla ilahe illellah, Eşhedu enne Muhammeden Resulullah, Hayye ela-s Selah, Hayye ele-l felah, Hayye ela Hayril amel, Allahu Ekber, La ilahe illellah, cümleleride iki defa olarak okunur.

İkame ise on yedi cümledir. İkamede bütün bölümler iki defa ve en sondaki La ilahe illellah bir defa olarak okunur. İkinci Hayye ela hayril amelden sonra, ilaveten "Ged gameti-s Selah" da iki defa söylenilir. Ezanda Peygamberin ismi geldikten sonra, o hazrete selat ve selam göndermek mustehaptır. Aynı şekilde Peygamberin şehadetinden sonra, Emir-ul Müminin Hz. Ali'nin vilayetine de şehadet etmek müstehaptır. Yani ezan ve ikamede Peygambere şehadet getirdikten sonra "Eşhedu enne Aliyyen veliyyullah" (şehadet ederim ki Ali Allah'ın velisidir) söylemek müstehaptır.

Ezan veya ikamede "Eşhedu enne Aliyyen veliyyullah" söylemek bid'attır diyenlere cevabımız şudur;

1- Bütün Şia fakih ve müçtehitleri ilmi, fıkhi ve istidlali kitaplarında "Eşhedu enne Aliyyen veliyyullah" kelimesinin ezandan bir cüz olmadığına dair fetvalar

vermişler ve hiç kimsenin o kelimeyi ezan ve ikamenin bir cüzinden bilerek söyleme hakkının olmadığını belirtmişlerdir.

2- Hz. İmam Ali (a.s) Kur-an-ı Kerime göre Allah'ın evliyalarından birisi olarak tanıtılmıştır. Kur-an-ı Kerim şöyle buyuruyor; "Sizin veliniz, ancak Allah'tır ve Peygamberdir ve inananlar, namaz kılanlar ve rüku ederken zekat verenlerdir."[693]

Ehli Sünnetin sahih ve müsned kitapları, Hz. Ali'nin namaz kılarken rüku halinde yüzüğünü fakire bağışlarken bu ayetin o Hazret hakkında nazil olduğuna dair açıklamalar yapmışlardır. [694]

Bu ayet Hz. Ali hakkında nazil olduğunda, meşhur şair Hessan b. Sabit bu olayı şu kelimelerle şiire dökmüştür; "Sen rüku halinde bağışda bulunansın. Canlar sana feda olsun ey rüku edenlerin en faziletlisi Allah en iyi vilayeti senin hakkında nazil buyurdu.

3- Resulü Ekrem (s.a) efendimiz şöyle buyuruyor; "Ameller niyetlere göredir." Eğer, Hz. Ali (a.s)'ın vilayeti Kur-an-ın tasrih ettiği usullardan biriyse ve mezkur cümlede ezanda, ezanın bir cüz'i olarak bilinmiyorsa, bu hakikatın ezanda Peygambere şehadet getirdikten sonra söylenmesinde ne sakınca olabilir?

Ezana bir cümleyi eklemek iyi değildir, bid'attır diyerekten Caferilere itiraz edenlere şunları sormak lazım;

1- Sahih ve doğru tarih "Heyye ela hayril amel" cümlesinin ezanın bir cüz'i olduğuna şehadet eder.[695] Örneğin, Ehli Sünnetin hadis kaynaklarından biri olan Kenz-ul Ummal'da şöyle nakledilir; Bilal sabah ezanını okuyordu ve okurken "Heyye ela hayril amel" de diyordu.[696]

Ama ne yazzık ki sonraları ikinci halifenin döneminde cihad bahane gösterilerek bu kelime ezandan çıkarılmış[697] ve o günden bu güne kadar da Ehli Sünnet tarafından terkolunmuştur. İnsan üzülerek söylemek zorunda kalıyor, Acaba Müslümanlar Allah tarafından gönderilen ve onaylanan Peygamberin sünnetine göre mi haraket etmeli yoksa hiçbir dayanağı olmayan birilerinin ferdi ve şahsi bid'atlarına mı uymaları gerekir.???

2- "Essalatu hayrun min- en nevm" Peygamber zamanında ezanın cüz'inden değildi. Ama daha sonraki dönemlerde ezana ekletildi. Kenz-ul ummal'da nakledilir ki; Ömer kendi müezzinine şöyle dedi; Sabah ezanında, Heyye elel felah kelimesine geldin mi "Esselatu hayrun min-en nevm, Esselatu hayrun min-en nevm cümlesinide söyle." [698]

Yine mezkur kitapda nakledilirki; Ömer b. Hattab'ın müezzini onu sabah namazına uyandırmak için geldiğinde onu uykuda buldu ve şöyle seslendi "Esselatu hayrun min-en nevm" (Namaz uykudan hayırlıdır) Bunun üzerine Ömer o kelimeyi sabah ezanında söylemesine dair emir verdi. [699]

Şafii "El- Umm" adlı kitabında şöyle diyor; "Bana göre, ezanda "Esselatu hayrun min- en nevm" söylemenin keraheti vardır. Zira Ebu Mehzure onu hadisinde zikretmemiştir.[700]

3- Eşhedu enne Aliyyen veliyullah'ın ezanda söylenmesini bid'at görenler yanlışlığa kapılmışlardır. Zira müezzinler ezanın bölümlerinde, "Esselatu vesselamu eleyke ya Resulellah" gibi cümleleri söylerler. Oysa bunlar şeriata göre

ezanda olmayan kelimelerdir. Ama yinede bunlara rağmen bu kelimelerin ezanda söylenmesi bid'at ve haram olarak görülmemiştir. Zira müezzinler bu kelimeleri söylerlerken ezanın bir cüz'i olarak söylemez aksine o kelimelere şamil olan umumi delillere göre onları ezanda zikrederler. İşte, ezanda Aliyyen veliyyullah'da söylemek bu mezkur kelimeler gibi aynı hükme girer.

Ezanda olan kelimelerin ezandan çıkarılmasına ve ezanda olmayan kelimelerin ezana yerleştirilmesi ne itiraz etmeyipde, müstehap niyyeti ile ezan da söylenen ve Kur-an-da da aslı olan Aliyyen veliyyullah'a itiraz eden zihniyetin müslümanlar arasına ihtilaf sokmadaki gayeleri nedir? Bu asılsız itirazların sahiplerini Kur-an-ın emri gereği düşünceye davet eder ve bu satırların tüm okuyuculara ışık tutmasını ümid ederiz.

MEZHEPLERİN ÇIKIŞ ZAMANI

Bu konuya girmeden önce, konu hakkında kısa bir mukaddimeye değinelim. Bütün islami alimler, düşünürler ve fakihler, Allah'ın insanlar için hükümler, vazifeler ve kanunlar tayin ettiğini ve bunları vahiy yoluyla Resulüne nazil buyurduğunu ve Peygamberin de bunların tamamını tebliğ ettiğini kabüllenmişlerdir. Ve yine fakihler ve alimler bu hakikatı kabul etmişlerdir ki, bu hükümler ve kanunların teşrii'nin maksadı, Allahu Tealaya layıkı ile kulluk edilmesidir. İşte bu sebeplerden dolayı, tebliğ olunan hüküm ve emirlere muhalefet etmenin ahiret aleminde azap ve cezası olacaktır.

Bu görüş ve inançlar, bütün mezheplerin alimlerini, vahiy yoluyla açıklanan, maddi, manevi, ferdi, içtimai, iktisadi, siyasi, ibadi, ahlaki....vb hükümleri mümkün yollarla ele almalarına sebep olmuştur. Hiç şüphesiz bu konu Resulü ekrem (s.a.a)'den sonraki zamana mahsustur. Çünkü O Hazret'in kendi zamanında ve hayatında, islami camiada ilahi hükümler ve vazifelerin öğrenilmesinin en iyi yolu, insanların vasıtasız olarak Allah Resulüne müracaat ederek, o Hazretten dini hükümlerini sormaları ve o Hazretinde sözüyle veya ameliyle veyahutta Kur-an-ı Kerimin ayetleriyle onları aydınlatmasıydı.

Allahu Teala, bu konuda şöyle buyuruyor; "İçlerinden kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, kendilerini temizleyen, kendilerine kitap ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur."[701]

Elbette bazı zamanlarda Allah Resulü sahabelerden sonra soranlardan bazılarını dini hükümlerde ehil olan sahabelere havale ediyor ve onlarda böylelikle sorularının cevaplarını o ehil sahabeler aracılığı ile öğreniyorlardı. Bazende, Resulü Ekrem (s.a.a) efndimiz islami hüküm ve meseleleri bilen bazı sahabelerini müslümanların oturduğu bölgelere gönderiyor ve o bölgelerdeki müslümanlar bu vesileyle dini hükümlerini öğreniyorlardı.

Bunlardan anlaşılan şudur ki; Resulü Ekremin hayatının zamanında ilahi hükümleri öğrenmek için müslümanların eli tamamen açıktı ve bu meselede önemli bir zorluk ile karşılaşmıyorlardı. Zira islami hüküm ve meseleleri ya direkt olarak Allah Resulünün dilinden veya Resulü Ekremin tayin ettiği sahabelerden öğreniyorlar ve hiçbir şüphe ve ihtilaf olmaksızın vazifelerine amel ediyorlardı.

Ama Resulü Ekrem (s.a.a)'in vefatından sonra müslümanlar o Hazretin huzuruna varmaktan mahrum kaldıkları için, müslümanlardan bir çoğu dini

hükümlerini öğrenme gayesiyle Medinede bulunan alim sahabelere müracaat ediyorlar ve onlarda Resulü Ekremden duydukları gibi soruları cevaplandırıyorlardı. Resulü Ekrem (s.a.a)'den duymamış oldukları bir meselenin hükmünde de, içtihad yolu ile cevap veriyorlardı. Bu muhasebeye göre, Allah Resulünün vefatından sonra hükülerin rücu makamı Medinedeki alimlerdi.

Medinede bulunan alim ve fakihler aşağıdakilerden ibarettir; 1- Ebuzer Gıffari, 2- Zeyd b. Sabit, 3- Abdullah b. Ömer

Ebu İshak Şirazi Tabakat-ül Fükaha adlı kitabında Medinedeki alimlerin yedi kişi olduğunu söylüyor ki, şunlardan ibarettir; 1- Urve b. Zübeyr, 2- Said b. Müseyyib, 3- Ebu Bekir b. Abdurrahman Mahzumi, 4- Süleyman b. Yesar, 5- Übeydullah b. Utbe, 6- Harice b. Zeyd, 7- Kasım b. Muhammed b. Ebu Bekir,

Bu şahıslar fıkıh içtihadında önemli bir değere sahip olan, görüş sahibi idiler. Elbette onların görüşlerinin büyük bir bölümü bizlere ulaşmamıştır. Çünkü bunların tamamı bir yılda (94. Yıl) vefat etmişlerdir. Bu sebepten dolayı o seneyi "Fakihler yılı" olarak adlandırmışlardır. Bunların tamamı Zeyd b. Sabit ve Abdullah b. Ömer'in öğrencilerinden olup, hadis medresesinin kurucularındandırlar. Bu medresenin sorumlusu Said b. Müseyyib idi. Bunların dışında meşhur olmayan fakihlerde mevcut'tu.

İslam'ın diğer beldelerinde de Resulü Ekrem (s.a.a)'in sahabeleri islami hükümlerde rücu makamıydılar. Resulü ekrem (s.a.a)'in vefatından sonra bir grup sahabe Kur-an-ın ve ilahi hükümlerin talimi için uzak ve yakındaki islami beldelere hicret etmişlerdi. O bölgelerde bulunan müslümanlarda bunlara müracaat ettiklerinde, bunlar Kur-an-ı Kerime göre hükümleri beyan ediyorlardı ve meselenin hükmünü Kur-an-da bulamadıkları zaman sünnet aracılığı ile sorulara cevap veriyorlardı ve sünnette de bulamadıkları zaman içtihad ederek meselenin hükmünü açıklıyorlardı. İşte bu hesaba göre, islamın, Mekke, Kufe, Bağdat, Basra, Yemen, Mısır, Endülüs, Nişabur, Horasan, ..... gibi diğer beldelerin de şer'i meselelerde hükümlerin rücu makamı sahabeden olan fakihlerdi.

Mekkede hükümlerin rücu makamı olan fakih sahabeler şunlardan ibaretti; 1- Abdullah b. Abbas, 2- Mücahid b. Cübeyr, 3- Ebu Abdullah İkreme, 4- Ata b. Ebi Riyah, 5- Abdullah b. Ebi Melike, 6- Amr b. Dinar, 7- Abdullah b. Ebi Necih, 8- Abdul Melik b. Abdul aziz b. Cüreyh, 9- Müslim b. Halid b. Said.....

Bunların yanısıra Kufede, Bağdat'da, Şamda, Basrada, Mısırda, Yemende, Endülüsde, Horasanda, Nişaburda, Ürdünde, Filistinde, Afrikada, ... vb bulunan ve isimlerini zikretmeye gerek görmediğimiz sahabeden olan fakihler bulunmaktaydı.

SAHABE VE TABİİ'NİN ZAMANINDA HALKIN FAKİHLERE MÜRACAAT ETMESİ:

İçtihadın birinci aşaması olarak bilinen sahabelerin zamanı yukarıda açıklandığı şekilde devam ederek bir asırı doldurarak son bulmaya yüz tuttu. Müslümanlardan imamiyye ve Şia diye bilinen diğer bir grup müslümanlar islam-i hükümleri öğrenmek için Resulü ekrem (s.a.a)'in vasilerine müracaat ediyorlardı.

Sahabenin asrından ve zamanından sonra onlara tabii olanların (Tabiin) dönemi başladı. Bu dönem gerçekte içtihadın ikinci dönemi olarak bilinmektedir. Bu zamanda her belde ve şehirde bulunan müslümanlar hüküm ve meselelerini öğrenmek için o şehirlerde bulunan alim ve fakihlere müracaat ediyorlardı.

SAHABE VE TABİİ'NİN ZAMANINDA MEZHEPLERİN OLMAYIŞI:

Sahabe ve tabiinin zamanında rücu makamında belirli bir ünvanda belirli bir şahıs ve insanların tabi olmaları için mezhep ünvanında hiçbir şey mevcut değildi.

İbni Kayyim Cevzi şöyle diyor; Bizim inancımıza göre sahabe ve tabiinin zamanında has bir şahsı nazarında tutupda diğerlerinin görüşlerini terkeden her hangi bir şahıs bulunmamaktaydı.[702] Dahlevi diye bilinen şah veliyyullah Hanefi şöyle diyor; İnsanlar birinci ve ikinci asırda belirli bir mezhebe taklid etmede görüş birliğine varmamışlardı. Kendi dini vazifelerini ve hükümleri öğrenmek için, bütün meselelerde istinbat gücü olan babalarına veya alimlere müracaat ediyorlardı. Fetvaya ihtiyaçları olduğu zaman belli bir şahısı nazara almadan her alime veya fetva sahibine soruyorlardı. Kemal-ud Din İbni Himam'da "Et- Tahrir" adlı eserinde bu konuyu yukarıdaki görüş gibi açıklamıştır.

Kısacası, muhakkiklerin sözlerinden de anlaşıldığına göre içtihadın birinci ve ikinci dönemi olan sahabe ve tabiinin zamanında, sonradan ortaya çıkan mezheplerin hiçbirisinin ismi bile ortada yoktu. Hatta hiçbir müslümanın aklına dahi böyle bir şey gelmiyordu.

Bunlara binaen, mezkur zamanda herkesin veya bir grubun dikkatına şayan olan has ve belirli bir mezhep ünvanında hiçbir şey bulunmamaktaydı. Evet, sahabe zamanında ferdi mezheb bulunmaktaydı. Örneğin; Abdullah b. Abbasın mezhebi, Abdullah b. Mesud'un mezhebi, Abdullah b. Ömerin mezhebi.... vb. ama bunlara tabi olan ve uyanlar bulunmamaktaydı.

Binaen aleyh, şunları söylemek doğru olacaktır ki, o zamanda mezheplerin tohumu atılmıştı ama toplu bir mezheb bulunmamaktaydı.

MEZHEPLERİN ÇIKIŞ ZAMANI

Tabii'nin günlerinin son zamanlarında ve tabiinlerin tabiinlerinin ilk zamanlarında bazı şahıslar hükümlere cevap vermede rücu makamıydılar. Onlar şunlardan ibaretti;

1- Numan b. Sabit (Ebu Hanife) v. 150
2- Muhammed b. Abdurrahman (Ebu Leyla) v. 148
3- Süfyan b. Said Sevri, v. 161
4- Kufede İbni Şebreme, v. 144
5- Abdul Melik b. Abdul Aziz (İbni Cüreyr) v. 150
6- Süfyan b. Üyeyne, v. 198
7- Medinede, Malik b. Enes, v. 179
8- Leys b. Sad, v. 175
9- Mısırda, Muhammed b. İdris Şafii, v. 204
10- Şamda, Abdurrahman Ovzai, v. 157
11- Basrada, Osman b. Müslim, v. 240
12- Nişaburda, İshak b. Rahviye, v. 238

13- İbrahim b. Halid Bağdadi, v. 246
14- Ahmed b. Hanbel Şeybani, v. 241
15- Davud Zahiri İsfehani, v. 237
16- Bağdat'da, Muhammed b. Carir Taberi, v. 310

Ve yine isimlerini zikretmek istemediğimiz bunlardan başkaları.

Bunlardan her biri, özellikle bazıları vefatlarından sonra bir çok taraftar buldular. Neticede, mezkur zamanda çeşitli mezhepler ortaya çıktı. Binaen aleyh çeşitli ve muhtelif mezheplere sahib oldular.

TAKLİD MERCİİ İSMİNİN MEZHEB İMAMI İSMİNE DÖNÜŞMESİ

Bu zamanda taklid mercine mezheb imamı ve onu taklid edenlere, o mezhebe tabi olanlar deniliyordu.

Sayis, "Tarih-ul Fıkh-ul İslam" adlı kitabında şöyle diyor; İkinci asrın evvelinden dördüncü asrın yarısına kadar 138 tane mezheb tahsis edilmiş ve halk tarafından taklid olunmaktaydı. Birçok belde ve bölge has bir mezhebe sahipdiler. Elbette zaman ilerledikçe bu mezheplerin tamamı dağılarak, kaybolup gittiler.

Dördüncü asırdan sonra maruf ve meşhur mezheplerden baki kalanlardan, imamiyye, Hanefi, Maliki, Şafii, ve Hanbeliyi isimlendirmek mümkündür. Zahiri mezhebi bu zamana kadar devam bulduysada, yavaş yavaş ortadan kayboldu. Şimdilik, Ehli Sünnet mezheplerinden sadece dört mezheb baki kalmıştır.[703]

İmamiyye mezhebi diğer mezheplerin içtihad esasına göre vücuda gelmeyipde Allah Resulünden ve Ehlibeyt imamlarından naklolunan hadisler doğrultusunda olduğu için ve onların içtihadı naslar ile içiçe olduğundan dolayı, onları diğer mezheplerin arasında zikretmeyi gerekli görmedik.

MEZHEPLERİN GENİŞLEMESİNİN SEBEPLERİ:

Bu dönemde mezheplerin genişlemesinin sebeplerinden bazıları şunlardan ibarettir;

1- Bu dönemde İslam dini çok hızlı bir biçimde genişliyor ve diğer kavimler ve milletler fazlasıyla islama yöneliyorlardı. Dolayısıyla bunun böyle oluşu hükümlerin asıl kaynaklarından içtihad olunarak istinbat olunma ihtiyacını doğurdu.

2- Önceki asırlarda içtihad konularının yavaş yavaş tekamul bulması; Zira ikinci ve üçüncü asırdaki müçtehidler önceki asırlardaki alimlerin bıraktıkları yerden içtihadı başlatmışlardı.

3- Diğer beldelerde bulunan birçok ilimlerin islami beldelere sirayet etmesi ve o beldelerdeki alimlerin islamı kabullenmeleri, düşünce ve fikirlerin karşılıklı olarak kabul olunması fıkhi kanunların istidlal üslubunda birçok tesirler bırakmıştır.

4- Hadis ve rey mekteplerinin birbirlerine karşı olan tavırları.

İSLAMİ MEZHEPLERİN YAYILMALARININ SEBEPLERİ:

Bazı İslami mezheplerin yaygınlaşarak genişlemesinin sebepleri şunlardan ibarettir;

1- Mezkur mezhebin taraftarlarının fazla oluşu.
2- Öğrencilerinin fazla oluşu.
3- Onu anlatarak, tebliğ ederek yayanların çok oluşu.

İşte bu sebeplerden dolayı Ehli Sünnetin dört mezhebi yani, Hanefi, Maliki, Şafii ve Hanbeli çabuk yaygınlık kazanmıştır.

HANEFİ MEZHEBİNİN YAYILMASININ SEBEPLERİ:

Ebu Hanifenin fıkıh dalında istilahi manada herhangi bir kitabı yoktur. Sadece akaid hakkında "Fıkh-ul Ekber" isminde küçük bir Risale ona nisbet verilmiştir. Molla Ali Kari bir kaç sayfadan fazla olmayan bu küçük risaleyi şerh etmiştir. Bu kitabın metni ve şerhi hicri 1323 yılında Mısırda basılmıştır.

Ama Hanefi mezhebinden olan muhakkiklere göre bu kitabı Ebu Hanife telif etmemiştir. Zira bu kitap onun ilmi makamı ile bağdaşmamaktadır, demişlerdir. Her halukarda, Ebu Hanifenin fıkhi görüşleri öğrencileri vesilesi ile yazılıyor ve taraftarlarına ulaştırılıyordu. Onun en meşhur öğrencileri dört kişiden ibarettir;

1- Yakub b. İbrahim Kufi Gazi Ebu Yusuf. (v. 182)
2- Muhammed b. Hasan Şeybani (v. 189)
3- Ebu Hüzeyl Zafer b. Hüzeyl b. Kays İsfehani (v. 158)
4- Hasan b. Ziyad Lülu, (v. 204)

Ebu Hanifenin öğrencileri, özellikle "iki İmam" "iki Sahib" diye meşhur olan Gazi Ebu Yusuf ve Şeybani Hanefi mezhebinin yaygınlaşarak genişlemesinde büyük rol oynamışlardır. Dolayısıyla müslümanların arasında bir çok taraftar bulmuştur.

Yakub b. İbrahim Ebu Yusuf Gazi 170 senesinden sonra Bağdatta adliye işlerini üstlendi. Harun Reşidin hilafeti döneminde Abbasi halifesi yargıçların hakimlik makamını ona devretti.

Harun Reşid, Ebu Yusuf istemediği taktirde, Horasan, Irak, Şam ve diğer şehirlerde hiç kimseyi gazi ve hakim olarak tayin etmiyor, ve onun istediğininde dışına çıkmıyordu.

Ebu Yusuf'da Ebu Hanifenin mezhebine taklid etmeyen hiç kimseyi bu makama seçmiyordu.

Netice olarak o, Hanefi mezhebini ameli olarak yaymayı başarabildi ve Ebu Hanifenin görüşlerine göre fıkıh kitapları düzenletti.

Ebu Hanifenin ikinci öğrencisi, Muhammed b. Hasan Şeybani Ebu Hanifenin mezhebinin düzenlenip ilerlemesinde büyük bir rol oynamıştır. Ebu Hanifenin üçüncü öğrencisi Zafer de onun görüş ve fetvalarının düzenlenmesinde büyük hizmetleri olmuş ve Ebu Hanifenin fetvalarına göre kitaplar telif etmiştir. O kitaplardan bir kaçı şunlardan ibarettir; Mebsut, Cami-ul Kebir, Cami-us Sağir, Siyer-ul Kebir, Siyer-ul Sağir, Ziyarat kitabı Emalii Muhammed, Er- Rikkiyyat, El- Haruniyyat, El- Corcaniyyat, El- Meharic ve Nevadir.

Bazılarına göre, Ebu Hanifenin fıkhına göre fıkıh kitaplarını tanzim eden ilk şahıs Esad b. Amr ve bazılarına göre ise, Nuh b. Ebi Meryem'dir.

MALİKİ MEZHEBİNİN YAYILMASININ SEBEPLERİ

Ebu Hanifenin öğrencileri tarafından mezhebinin genişleme ve yayılma zamanlarında, Medinede Malik b. Enes'in mezhebi ortaya çıktı ve Hicazın bütün beldelerine yayıldıktan sonra Afrikada hüküm makamında bulunan Abdul İslam b. Said vesilesiyle kökleşerek yaygınlaştı. Bu şahıs Malikinin fetvalarını "El-Müdevvene" adında bir mecmuada bir araya toplamıştır. Bu güne kadar Malikiler

amel makamında o kitaba itimat etmişlerdir. Ondan sonra Muiz b. Badis o beldelerde Maliki mezhebinin ilerlemesinde büyük rol oynamıştır. O, bölgede bulunan insanları Maliki mezhebine uymaya zorluyor ve diğer mezheplere uymalarına engel oluyordu. Daha sonra Mağrib beldelerinde Ziyad b. Abdurrahman Kurtubi (v. 193) Mısır'da Osman b. Hikem, Abdurrahim b. Halid ve Abdurrahman b. Kasım (v.191) vesilesiyle yaygınlık kazandı. Sonunda Endülüs dede yaygınlık kazanmış Hicaz ve Irak beldelerinde Abdul Melik b. Ebi Seleme, (v. 212) Ahmed b. Muzil Abdi ve Ebu İshak İsmail b. İshak (v. 282)vasıtası ile yaygınlık kazanmıştır.

İbni Haldun mukaddime adlı eserinde şöyle diyor; Maliki mezhebinin muhtelif beldelerde yaygınlık kazanmasının sebebi, bu beldelerde bulunan alimlerin Hicaza gidip gelmeleriydi. Zira, o dönemde Medine "Dar-ul İlim" (ilim evi) idi... Irak onların mesir ve güzergahında olmadığı için onlar Medine alimlerinden faydalanmakla yetiniyorlardı. Ve yine Mağrib ve Endülüs halkının Medine halkı ile aralarında bir çok münasebetler bulunmaktaydı.[704] Her halukarda, Maliki mezhebi yavaş yavaş Mağrib, Endülüs ve Afrika topraklarında yaygınlık kazandı.

ŞAFİİ MEZHEBİNİN YAYILMASININ SEBEPLERİ:

Muhammed b. İdris Şafii hicri 198 senesinden sonra Mısıra ayak basmıştır. Mısıra girdikten sonra Mısırın bir grup önde gelenleri onun etrafında toplandılar. İşte bundan dolayı, Şafii mezhebi takviye olundu ve Mısırda yaygınlık kazandı. Bunun için, Mısır devleti çok eski zamanlardan bu yana Şafiilerin en büyük merkezi olmuştur. Filistin ve Ürdünde de bu mezheb diğer mezheplere nazaran çoğunluk sağlamıştır. Bu mezhebe tabi olanların büyük bir bölümü, Suriye, Lübnan, Irak, Pakistan, İran, Hicaz, Türkiye, Hindistan, Endonozya ve Yemende yaşamaktadırlar.

Şafiinin en meşhur öğrencileri ki, bu mezhebin ilerlemesinde en fazla rolü oynamışlardır. Şunlardan ibarettirler; Yusuf b. Yahya Ebu Yakub (v. 231) İsmail Yahya Mezeni, (v. 264) Rabi b. Süleyman Muradi, (v. 270) Rabi b. Süleyman Cezzi, (v. 256) Hermele b. Yahya b. Hermele, (v. 266) ve Muhammed b. Abdullah b. Hikem, (v. 268)

Bunlardan sonra aşağıdaki alimler Şafii mezhebinin ilerlemesi ve yaygınlaşmasına katkıda bulunmuşlardır; Ebu İshak Firuz Abadi, (v. 476) Ebu Hamid Muhammed Gazali, (v. 505) Eb-ul Kasım Rafii, (v. 623) Muhyid-Din Nevevi, (v. 676) Elbette şu noktayı vurgulamakta yarar vardır; Muhammed b. İdris Şafii iki mezhebe sahiptir; Eski ve yeni. Onun eski mezhebi Bağdatta ve yeni mezhebi Mısırda yaygınlaşmıştır. Onun yeni mezhebinin çıkış sebebi şudur; O hicri 198 yılında Bağdattan Mısıra hicret ettikten sonra kıyas hakkında ki görüşünü değiştirmiş, dolayısıyla yeni bir görüşe sahib olmuştur.

HANBELİ MEZHEBİNİN YAYILMASININ SEBEPLERİ:

Ahmed b. Hanbelin mezhebi her yerden önce Bağdat'da ve sonra dördüncü asırda Irakın haricinde ve altıncı asırda Mısırda yaygınlık kazanmıştır. Ahmed b. Hanbelin görüş ve fetvalarını yayan en meşhur öğrencileri, onun büyük oğlu Salih b. Ahmed, (v. 266) ve onun küçük oğlu Übeydullah b. Ahmed, (v. 290) Ahmed

Horasani, (v. 273) Abdul Melik Mehran Meymani, (v. 274) Ahmed b. Muhammed Meruzi, (v. 348) dir.

Şemsud- Din Muhammed b. Abdul Vehhab Hanbeli (v. 675) Mısırın bazı beldelerinde kaza ve hüküm verme makamını üstlenmiş ve Hanbeli mezhebinden bu makama ilk atanan kişi olmuştur. O Mısırın bazı bölgelerinde Hanbeli mezhebini yaygınlaştırmış ve sonunda İbni Teymiye ve İbni Kayyimi Cevzi vesilesi ile Hicazın tamamı bu mezhebe sahib olmuştur. Ama hicri on ikinci asırda Muhammed b. Abdul Vehhab Temimi Necdi (1115-1206 Hanbeli mezhebinde yeni bir görüş oluşturarak vahhabi mezhebi isminde yeni bir mezheb ortaya çıkarmıştır. Bugün Arabistanda Vahhbi mezhebi resmi bir mezheb olarak kabul görmektedir.

Her halukarda Muhammed b. İdris'den sonra hadis ehlinin büyüklerinden olan ahmed b. Hanbel harakete geçmiş ve ellerinde hadis sermayesi fazlasıyla olan onun taraftarları Hanbeli mezhebini ortaya çıkararak yaygınlaşmasını sağlamışlardır.

Hanbeli mezhebinin yayılmasını sağlayan en meşhur şahıslar şunlardır; Ebu Bekir b. Hani, Ebul Kasım Hereki, (v. 334) Abdul Aziz b. Cafer, (v. 363) Muvaffikud- Din Kıdam, (v. 620) ve bunlardan başkaları...

ŞİANIN KISA TARİHÇESİ

Şia kelimesinin Lügatta iki anlamı vardır:

a) Birinin diğerine tabi olmadan aynı inanca sahip olmasıdır. Nitekim Kur-an-ı Kerim Hz. İbrahimi Hz. Nuh'un Şialarından yad etmiştir. Kur-an-ı Kerim bu konuda şöyle buyuruyor; "Şüphesiz İbrahim'de onun (Nuhun) taraftarlarındandır."[705] Hiç şüphesiz Hz. İbrahim şeriat sahibi Peygamberlerdendi. O Hz. Nuh'un şeriatına tabi olanlardan değildi. Ama onun Tevhid ve usuldaki tarzı Hz. Nuh'un yöntemi gibiydi.

b) Diğerinden itaat etmek ve onu sevmek anlamındadır. Nitekim Kur-an-ı Kerim şöyle buyuruyor; "Kendi tarafından olan (Musaya itaat edip onu seven), düşmana karşı ondan yardım diledi."[706]

Şia kelimesi istilahi manada, Peygamberden hemen sonra Hz. İmam Ali'nin imamet ve hilafetine inanıpda O Hazret ve ondan sonraki Ehlibeyt İmamlarına tabi olanlara verilen isimdir.

İbni Haldun "El- İber" mukaddimesinin 138. Sayfasında şöyle diyor; Şia Lügatta, yaran ve tabi olanlar (uyanlar, itaat edenler) anlamına gelir. Ama önceki ve sonraki (eski, yeni) fakihlerin, kelamcıların istilahında, Şia Hz. Ali ve onun evlatlarına uyanlara denilmiştir.

HADİSLERDE ŞİA:

Şia ve Ehli Sünnet kaynaklarında naklolunan rivayetlerde, Şia kelimesinin Resulü Ekremin bir grup sahabesine verilen isim olduğu görülmektedir.

Celaleddin Siyuti, Cabir b. Abdullah Ensari'den, ibni Abbasdan ve Hz. Ali'den Peygamberin "İman edip, ameli salih işleyenlere gelince, onlar halkın en hayırlısıdır."[707] Ayetinin tefsirinde Hz. Ali (a.s)'ma işaret ederek şöyle buyurduğunu naklediyor; O (Ali) ve Şiaları kıyamet günü kurtuluşa erenlerdir." [708]

Nubehti şöyle demiştir; Salman-i Farisi, Ebuzer Gıffari, Mikdat b. Esved ve Ammar Yasir ilk olarak Şia diye adlandırılanlardır.[709]

Ebu Hatem Razide şöyle demiştir; Peygamber Efendimizin döneminde Şia kelimesi sahabeden dört kişinin lakabı idi. Onlar şunlardırlar; Salman-i Farisi, Ebuzer Gıffari, Mikdad b. Esved ve Ammar Yasir.[710]

Peygamberin zamanında müslümanlar fırkalara bölünmemişlerdi ve hepside müslüman ismi ile adlandırılıyorlardı. Dolayısıyla o zamanda bir grubun Şia ismi ile tanınması mümkün değildir. Şeklinde bir itiraz olursa, cevabımız şudur; Resulü Ekrem (s.a.a)'in kelimelerinde Şia kelimesinin bulunması gelecek zamana aittir. Nitekim, O Hazretin kelimelerinde bulunan "Kaderiyye ve Mürcie" gibi kelimelerde gelecek zamana aittir. Yalnız, Şia ismi O Hazretin buyruklarında övülmüş ama Mürcie ve Kaderiyye ismi kötülenmiştir.

Zamehşeri, "Rebiul Ebrar" adlı eserinde Resulü Ekrem (s.a.a)'den şöyle rivayet ediyor; Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdular; "Ey Ali kıyamet günü olduğunda ben Allah'a tutunacağım ve sen bana tutunacaksın ve senin evlatların sana tutunacaklar ve senin evlatlarının Şiası onlara tutunacaklardır..."

İbni Hacer "Sevaik-ul Muhrika da" Teberaninin Hz. Ali'den, Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir; Ya Ali, senin Şian Allah'tan razı ve Allah da onlardan razı bir halde, sen Rabbine gideceksin..."

Ama şaşılacak şeydir ki İbni Hacer bu rivayetteki Şia'dan maksadın Ehli Sünnet olduğunu söylemiştir. Acaba Şia ve Ehli Sünnet eş anlamlı iki kelime midir? Ki, İbni Hacer böyle demiştir! Yoksa Ehli Sünnet Ehlibeyti Şialardan daha çok sevdikleri ve daha fazla itaat ettikleri için mi böyle söylemiştir! Ama hayır, ne Şia ve Ehli Sünnet eş anlamlı kelimelerdir ve nede Ehli Sünnet Ehlibeyte Şiadan fazla önem göstermiş ve Şiadan fazla onlara itaat etmişlerdir. İbni Hacerin burda yaptığı kelime oyunundan başka bir şey değildir.

Cabir b. Abdullah Ensari şöyle diyor; Peygamber efendimiz'in yanındaydık Ali (a.s) uzaktan göründü. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdular; Canım elinde olan Allah'a andolsun ki, bu ve Şiaları kıyamet gününde kurtuluşa ereceklerdir.

İbni Abbas şöyle diyor; İnananlar ve iyi işlerde bulunanlarsa, onlardır, şüphe yokki yaratılmışların en hayırlıları.[711] Ayeti nazil olduğunda, Resulü ekrem (s.a.a) Hz. Ali (a.s)'a hitaben şöyle buyurdular; Bu ayetin muhatabı sen ve Şialarındır. Kıyamet günü Allah'dan razı ve Allah'da sizden razı olacaktır. Bu iki hadis ve buna benzer bir kaç hadis: Dürr-ul Mensur, c. 1, s. 379'da ve Gayet-ül Meram, s. 326'da mevcuttur.

İşte bütün müslümanların kabullendiği ve Allah Resulünün dilinden çıkan bu özellik ve yüce faziletler, ve Resulü Ekremin Hz. Ali (a.s)'a olan sonsuz derecede muhabbet ve sevgisi ister istemez, fazilet, ilim ve nur aşıklarını Hz. İmam Ali (a.s)'ı sevmeye ve ona itaat etmeye sevketmiştir. Nitekim islam Peygamberinin Hz. İmam Ali (a.s)'a göstermiş olduğu bu sevgi ve muhabbet, ilime, fazilete, ilahi değerlere önem vermeyen diğer bir grubu da ona karşı hased beslemeye ve kin gütmeye itmiştir.

Görüldüğü gibi, Ali Şiası ve Ehlibeyt Şiası isimlerine Peygamberin buyruklarında rastlamak mümkündür. Bu sebepten dolayı Şianın başlangıç

noktasını sonraki zamanlarda addetmek doğru değildir. Aksine, Şianın başlangıç noktasını Peygamberimizin hayatta bulunduğu dönem olarak bilmek gerekir.

Tarihi gerçeklere muracaat ettiğimizde, Şialığa davetin Peygamberin zamanında o Hazret tarafından başladığını görmek mümkündür. Zira daha öncede "Yakın akrabalarını korkut" ayetindeki mevzu bahis olan ev hadisi bu gerçeği göstermektedir.

Bu rivayete binaen, Şialık ve Hz. Ali (a.s)'a (Peygamberden sonra) uyma ve tabi olma daveti Peygamber tarafından, Peygamberliğin daveti ile aynı zamanda gerçekleşmiştir. İslam Peygamberi, Peygamberliğinin davetini umuma açıkladığı zaman Hz. Ali (a.s)'ın hilafet ve imametini de açıklamış ve bu daveti ömrünün son yılında veda haccından dönerken Gadir'i Hum vadisinde de vurgulamış ve "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" diye buyurmuştur. Görülüyor ki, Peygamber efendimizin risaleti ile Hz. Ali (a.s)'ın hilafet ve imameti aynı anda halka duyurulmuş ve Peygamber ömrunun son yılında Hz. Ali (a.s)'ın hilafeti doğrultusunda davetlerde bulunmuştur.

ŞİA TARİHİNDE SİYASİ VE İÇTİMAİ DEĞİŞİKLİKLER:

Tarih boyunca Şia mezhebi bir çok siyasi ve toplumsal değişiklik ve aşamalardan geçmiştir. Bu siyasi aşamalar Şianın faaliyetlerinde etkili olmuştur. Konumuzun bu bölümünde kısa bir şekilde bu aşamaları inceleyeceğiz.

1- Halifeler dönemi: Bu dönemde Şia, içtimai ve siyasi yönden iyi bir konuma sahip değildi. Ama Hz. İmam Ali (a.s)'ın zahiri hilafeti döneminde Şialar matlub şartlara sahip oldular. Bu dönemde Hz. Ali (a.s)'ın vesilesi ile tevhidi gerçekler geniş bir şekilde açıklandı ve bir çok alim, tefsir, fıkıh, kelam ve diğer islami dallarda bu sonsuz okyanustan yararlandılar. Elbette tevhidi gerçekler Hz. İmam Ali (a.s)'ın zahiri hilafetinden öncede, o hazret tarafından açıklanıyordu, ama o hazret'in zahiri hilafeti döneminde bu gerçeklerin boyutu genişledi.

2- Emeviler dönemi: Bu dönemde siyasi şartlar Şianın aleyhine idi. Şialar bu dönemde Emevi hakimleri tarafından birçok ruhi ve cismi eziyet ve işkencelere tabi tutuldular. Ama bu durumla beraber, yinede dini vazifelerinden geri kalmadılar. Ve masum Ehlibeyt imamlarının hidayetleri doğrultusunda ilahi gerçeklere ve vazifelerine amel ettiler. Emevilerin hükümetinin son dönemlerinde ve Abbasilerin hükümetinin başlarında, yani İmam Muhammed Bakır ve İmam Cafer Sadık (a.s)'ın imametlerinin bir bölümünde siyasi şartlar Ehlibeyt ve Şiaları için uygun ve iyi bir konuma geldi. Zira Emevilerin hükümeti yıkılmağa ve dağılmağa yüz tutmuştu. Emevi hakimleri ruh ve düşünce dağınıklığı içerisindeydiler. İşte bunun için Ehlibeyte ve dostlarına baskı fırsatı bulamıyorlardı. Abbasilerin hükümetinin de ilk dönemlerinde, onlar yeni oldukları ve Emevilere Ehlibeyt adına galip olduklarından dolayı, Ehlibeyt ve dostları rahatlık içerisindeydiler. İşte bunun için Şia'nın ilmi haraketi İmam Muhammed Bakır ve İmam Cafer Sadık (a.s) tarafından yaygınlaşmaya ve kökleşmeye başladı.

3- Mensurdan Haruna kadarki dönem: Mensurun döneminde Ehlibeyt dostları tekrar siyasi baskılar altında kaldılar. Nitekim Celaleddin Siyuti şöyle diyor; Abbasilerin ilk halifesi Mensur Aleviler (Ali ve Ehlibeyt dostları) ve Abbasiler

arasında fitne ateşini körükledi. 145 senesinde (Mensur'un hükümete gelmesinden dokuz yıl sonra) Abdullah b. Hasan b. Hasan Ali b. Ebitalib'in iki evladı Muhammed ve İbrahim Mensur'un aleyhine kıyam ettiler. Ama bu ikisi ile beraber Ehlibeyt hanedanından büyük bir grup onun (Mensur) vesilesi ile şehid oldular.[712]

Muhammed İskenturi şöyle diyor; Mensur'un yanına gittiğimde onun derin bir düşüncede olduğunu gördüm. Neden düşünüyorsunuz? Diye sordum. Şöyle cevap verdi; Fatımanın evlatlarından bin kişiden fazla öldürdüm ama onların büyüğünü (İmam Cafer Sadık)'ı öldürmedim.[713]

Alevilerin (Ehlibeyt dostlarının) Mensur tarafından karanlık ve nemli zindanlara atılarak işkence olunmaları meşhurdur.[714]

Mensur sonunda İmam Cafer Sadık (a.s)'ı da zehirleyerek şehid etti.

Bu durum Mehdi Abbasinin, (158-169) Hadi Abbasinin (on beş ay) ve Harun Reşidin (170-193) hükümetleri döneminde de devam etti. Bunlar Alevileri (Ehlibeyt dostları) öldürmede, işkence etmede, sürgün etmede, zindana atmada... Mensurun yolunu takib ettiler.

Muhammed b. Ebi Ümeyr ve Fazl b. Şazan onun emri ile zindana atılarak işkence edildiler. O, Hişam b. Hikem'in yakalanma emrini verdi ama o saklanarak kendisini korudu, Hamid b. Kahtebenin Mensurun emri ile cinayeti meşhurdur.[715]

4- Emin'den Vasık'a kadarki dönem: (193-232) Harundan sonra Muhammed Emin hükümete gelerek, dört yıl birkaç ay hükümet etmiştir. Ebu'l Ferec Makatul-üt Talibinde şöyle diyor; Eminin, Hz. Ali (a.s)'ın evlatlarındaki yöntemi geçmiştekilerin tersineydi. Bunun sebebi şudur; o vaktini hoş geçirme ve bunun vesilelerini hazırlama düşüncesindeydi. Daha sonra Me'mun ile savaş buhranı ile karşı karşıya kaldı ve sonunda öldürüldü. Me'mun kendi kardeşini öldürerek saltanat kürsüsüne oturdu ve yaklaşık yirmi yıl (198-218) hükümet etti.

Me'munun zamanında Şialık islamın birçok şehirlerinde etkili oldu ve bunun eseri Me'munun karşısında da zahir oldu. Nitekim, Me'munun veziri Fazl b. Sehl, ve onun ordu komutanı Tahir b. Hasan Hezai Şia idiler.

Me'mun Şianın fazlalığını gördü ve halkın İmam Rıza (a.s)'a yöneldiğini farketti. Halk onun babası (Harun)'dan razı değillerdi ve önceki Beni Abbas hükümetlerine düşman idiler. Bu sebepden dolayı O, zahirde Aleviler (Ehlibeyt dostları) ile dost olmayı tercih etti ve bu vesile ile halkı kendisine celbetti. O nifak ve riyakarlık ile kendisini Şia olarak gösteriyor, Hz. Ali (a.s)'ın hilafetini savunuyor ve Hz. Ali (a.s)'ın Ebu Bekir ve Ömerden üstün olduğunu savunuyordu. Onun bu işlerle, kendi hükümetini sağlama almaktan başka düşüncesi yoktu. Sonunda İmam Rıza (a.s)'ı zehirledi. Ama her halukarda zahirde olan bu ılımlılık ve yumuşaklık Şia'nın akaidinin yayılmasına iyi bir zemine oldu. Bu konuda diğer önemli bir sebep ise, Yunanca, Süryanice ve diğer lisanlarda olan ilmi ve felsefi kitapların Arap lisanına tercüme olunmasıydı. Bu müslümanların akli ve istidlali ilimlere hızlı bir şekilde yönelmelerine vesile oldu. Özellikle Memunda Mutezili ekolüne inandığı ve akli konulara alakası olduğu için dinler ve mezhepler konusunda kelami konuların müzakeresini serbest

bıraktı. Şia alimleri, fırsattan yararlanarak Ehlibeyt mezhebinin tebliğine himmet ettiler.

Mutesim (v. 227) ve Vasık'ın (v. 232) zamanında Ehlibeyt hakkındaki siyasi şartlar yaklaşık Memunun dönemindeki gibiydi. Özellikle, bu ikiside Mutezilenin kelamına meyillenmiş istidlali ve kelami konular ile muvafıktılar.

İmam Cevad (a.s)'dan sorulan kelami ve dini sorular, mutesim döneminde halkın İmam Cevad (a.s) ile irtibatının yasak olmadığını gösterir. Gerçi Mutesim batında İmam Cevad (a.s)'a karşı düşmanlık besliyordu ve sonunda da O, Hazretin öldürülmesi için ferman verdi. İmam Cevad (a.s)'ın şehadetinden sonra büyük bir kalabalık o hazretin cenaze merasimi için bir araya toplandılar. Mutesim onların cenaze merasimine katılmamaları için her nekadar da karar almıştı ise, onlar bu karara ve Mutesime itina etmeyerek kılıçlarını alarak imamın evinin etrafına toplandılar. Bu da o zamanda Şianın çokluğunu göstermektedir.[716]

5- Mutevekkil ve ondan sonraki dönem: Mutevekkilin hükümete gelmesi ile (232-247) Alevilere (Ehlibeyt dostlarına) karşı şartlar değişti, kincilik ve zorbalıklar tekrar canlandı. Bu dönemde Ehlibeyt ile irtibat siyasi bir suç olarak görüldü. Onun İmam Hüseyn'in kabrinin yıkılması, harab olması ve onun ziyaretine gidilmemesi için verdiği emir meşhurdur.[717]

Mutevekkilin düşmanlığı sadece şialara mahsus değildi. Aksine o kelam, felsefe ve akli konularla da muhalifti Corci Zeydan şöyle diyor; Mutevekkil hilafete geldiği günden, son nefesine kadar felsefecilere, rey, kıyas ve mantık taraftarlarına işkence ediyordu.[718]

Mutevekkilden sonra Abbasilerin hükümeti dağılmaya, bozulmaya başladı. İşte bu uğraşlar, çabalar ve zorbalıklarla Mutezidi Abbasinin dönemine kadar (247-279) Abbasilerden beş kişi ki şunlardan ibarettirler, Muntesir, Müstain, Mutiz, Muhtedi ve Mutemid hükümetin başına geldiler. Mutezid'in hükümeti ele alması ile (279-289) Abbasilerin hükümeti tekrar kudret buldu. Nitekim Siyuti onun hakkında şöyle diyor; Ona ikinci Seffah lakabını vermişlerdir. Zira o Abbasilerin hakimiyetini canlandırdı. Çünkü ondan önce Mütevekkilin zamanından bu tarafa dağılıp, zayıflayarak yok olmaya yüz tutmuştur.[719]

Gerçi Abbasilerin Ehlibeyt ve taraftarları ile düşmanlıklarında şüphe yoktur. Ama mezkur dönemde Abbasi hükümetine hakim olanların düzensizliği neticesinde onlara karşı baş kaldırmalar ve inkilaplar çok olmuştur. İşte bunun için Abbasilerin Alevilere (Ehlibeyt dostları) baskı yapmaları için zemine müsait değildi. Onun için onlar mensur ve Harunun dönemine nazaran daha iyi şartlar içerisindeydiler.

6- Al-i Büveyh, Fatimiler ve Hemdaniler dönemi: Hicretin dördüncü ve beşinci asrı siyasi şartlar açısından Şialar için en iyi dönem olarak görülmektedir. Zira Büveyh hanedanının (320-477) Şia mezhebinden olmalarının yanısıra, bunların Abbasi hükümetindeki etkinlikleri fazlaydı. Büveyhin, Ali Hasan ve Ahmed adındaki oğulları önceden Fars'da hükümet yapıyorlardı. Bunlar El-Müstekfi zamanında 333 yılında Bağdat'a girerek hükümet merkezine geldiler ve halife tarafından ikram ile karşılandılar.

Ahmed "devletin azizi" Hasan "devletin rüknü" ve Ali ise "devletin sütunu" lakabını aldı. Devletin azizi Ahmed amirler amiri makamına gelerek, Müstekfi için dahi hukuk ve kanun tayin ediyordu. Onun emri ile Aşura günü pazarlar tatil oluyor ve İmam Hüseyn için yas merasimleri ve Gadir-i Hum bayramında kutlama törenleri yapılıyordu. Kısacası Al-i Büveyh Şia mezhebinin yayılma ve genişlemesinde büyük rol oynamışlardır. İslam hükümetinin merkezi olan Bağdat'ta, halk önceden Ehli sünnet mezhebine tabi idiler. Ama onların kudreti ele geçirmesi ile Şia mezhebi burada yayıldı ve şialara mahsus olan inançlar burada görkemli bir şekilde yapılıyordu. Şia'nın meşhur bilgini Şeyh Mufid bu zamanda yaşıyordu. Ona büyük bir ölçüde ihtiram ediyorlardı. Bağdat'ın Kereh bölgesindeki Borasa Camisi ona aitti. Şeyh burada namaz kıldırması, halka nasihatının yanısıra Şia mektebinin inançları doğrultusunda dersler de veriyordu. Al-i Büveyh'in hizmetleri sadece Şiaya mahsus değildi. Onlar islam medeniyetine ve adabına da büyük hizmetler yapmışlardır.

Dördüncü asırda Fatimilerde Mısır'da kudreti ele geçirmiş ve onların hükümeti hicri altıncı asırın (567) sonlarına kadar devam etmişti. Fatimilerin hükümeti Şia mezhebine davet esası ile kurulmuştu. Gerçi bunlar on iki İmam Şiası değillerdi. Bunlar İsmaili mezhebine tabi idiler. Bu iki grup arasında ihtilaflar olsa da, bunların dini talimleri almadaki yöntemi birdi ve her ikiside Ehlibeyt kanalı ile dini gerçekleri öğreniyorlardı. Bağdat, Basra, Nişabur gibi büyük şehirlerde Şiiler ve Sünniler arasında bir çok çatışmalar meydana geliyor, bazılarında Şiiler kazanıyor ve galip geliyordu.

7-Hemdaniyan ve Şia mezhepleri: Dördüncü asırda diğer bir Şia hükümeti dünyada ortaya çıktı ve oda Hemdaniler hükümetidir. (293-391) Al-i Hemdanın en seçkin hakimi Seyfud Dovle (devletin kılıcı) lakabına sahip olan Ali b. Abdullah b. Hemdandı. (303-350) O akıllı ve ilim seven birisiydi. Ömrünün büyük bir bölümünü Rum canilerine karşı savaşla geçirmiştir.

Hemdaniler döneminde Suriye'nin Halep ve etrafları, Be'lebek ve buna bağlı olanlar, Cebel-i Amol ve sahilleri gibi topraklar Şia'larla doluydu. Özellikle Halep Şia alimlerinin karargahıydı. Şia mezhebinin yaygınlaşarak, kökleşmesinde büyük bir rol oynayan Al-i Hemda'nın meşhur şairi Ebu Furas'dır. Hemdaniyan kimseyi Şia mezhebine uymaya zorlamadılar ve kimseyi mal ve makamla kandırmadılar. Onlar halkın dilediğini seçmesi için herkesi özgür bıraktılar. Sadece ihlaslı tebliğciler ve alimler hakikatları ve doğruları halka açıklıyorlardı. Bunlar bu konuda, Emeviler, Abbasiler ve Selahaddin-i Eyyubinin tersine göre hareket ediyorlardı. Zira mezkur gruplar ve hükümetler halkı zorla kabalıkla Sünni mezhebine davet ediyorlardı. Hemdaniler aydın fikirli ve özgür düşünceye sahip idiler. İşte bu sebepten dolayı, her mezhepten olan alimlerin, felsefecilerin, edebilerin, aydınların sığınağı oldular.[720]

8- SELÇUKLULAR VE EYYUBİLER DÖNEMİNDE ŞİA:

Hicri beşinci asrın ortalarında Selçuklu adında bir devlet ortaya çıktı. Bunlar Bağdatta yok olmaya yüz tutmuş Sünni mezhebini canlandırdılar ve Mısır'da, Irakt'da, Şamda ve Horasan'da Şia'ların ilerlemesini engellediler. Selçuklu hükümeti hicri yedinci asrın sonlarına kadar devam etti.

Altıncı asrın ikinci yarısında (565) tesis olunan diğer bir hükümet ise Selahuddin Eyyubi eliyle kurulan hükümettir. Bu hükümette 848 yılına kadar devam etmiştir.[721]

Selahuddinin haçlı savaşlarındakifedakarlıkları takdire şayandır. Ama onun Sünni mezhebine olan aşırı taassubu ve Şialığa olan düşmanlığı gözden kaçmayan bir zayıflığıdır. O Mısır'ı ele geçirdikten sonra Fatimilere karşı huşunet ve düşmanlık ile davranmıştır. O, Beni Ümeyye ve Haccacın bayram olarak kutladığı Aşura gününün tekrar olarak kutlanmasına dair emir vermiş, "Hayye elel Hayril ameli" ezandan çıkarmıştır. O ehli Sünnetin dört mezhebine mensub olmayanın şehitliğinin kabul olunmaması için emir vermiş ve bu mezheplerin dışında olan kimseye ders verme ve konuşma hakkı vermemiştir. Hatta o, Fatimilerin güzel ve faydalı kitaplarla donattıkları ve tesis ettikleri kütüphaneleri yok etmiştir. Neticede bu taassup ve düşmanlık haraketi Şia mezhebinin Mısır'da unutulmasına sebep olmuştur.[722]

9- MOĞOL HÜKÜMETİ DÖNEMİNDE ŞİA:

Moğol hükümeti, hicri 650 yılında İranda Hulaku han vesilesi ile kuruldu ve 736 yılında Sultan Ebu Saidin ölümü ile son buldu.

Hulaku Han Irak'a yaptığı ikinci hamlesinde Abbasilerin hükümetini ortadan kaldırarak bütün mezhepleri kendi inanç ve merasimlerinde serbest bıraktı. O alimlere ihtiram ediyor. Şöyle ki, onun yapmış olduğu katliamların dini hedefi yok idi. İşte bunun için onun tasarruf ve hakimiyetine geçen bölgelerde muhtelif dinler ve mezhepler eşit bir özgürlüğe sahipdiler.

Hulaku Hanın İslam dinine girip girmediğinde ihtilaflar vardır. Ama Moğol hükümetinin, Nekvadar b. Hulaku (Ahmed), Gazan Han (Mahmud) Nikulavus (Muhammed Hudabende), ve Bahadır Han isimlerindeki dört sultan müslüman olmuşlardır. Ahmed'in hükümet ve saltanatı fazla sürmedi. Gazan hanında Şia olduğuna dair tarihi gerçekler ve deliller vardır. Sultan Muhammed Hudabende önceleri Hanefi mezhebindendi. Ama zamanın Ehli Sünnet alimlerinin en alimi olan Nizam-ud Din Abdul Melik Şafii onun tarafından hüküm makamına atandı. O Hanefi alimleri ile yaptığı münazaralarda galip geldiği için Sultan Hudabende Şafii mezhebini seçmiştir. Ama Allame Hilli ile Nizam-ud Din arasında geçen münazarada Allame Hilli galip geldiği için Sultan Hudabende sonunda Şia mezhebini seçmiş ve bütün hakim olduğu bölgelerde Şia mezhebi esaslarının ve inançlarının icra olunmasına dair emir vermiştir. Onun isteği üzerine Allame Hilli "Nehc-ül hak ve Keşf-us Sıdk" kitabını yazmıştır. Ondan sonra Moğol hükümetinin en son sultanı olan onun oğlu Bahadır handa Şia mezhebine tabi olmuştur.

Moğol sultanları döneminde Şia'dan büyük alimler zahir oldular. Bunlardan bir kaçı şunlardan ibarettirler; Muhakkiki Hilli (v. 676) Yahya b. Said (v. 689) Allame Hilli (v. 726) Sadid-ud Din Hilli, Fahrul Muhakkikin (v. 771) Seyyid Reziyud Din b. Tavus (v. 664) Seyyid Giyas-ud Din b. Tavus, İbni Meysem Behrani (v. 679- veya 699) Hace Nesir-ud Din Tusi (672) Kutbud-din Razi (766) ve diğerleri...

Bu dönemde, Allame Hilli'nin teklifi ve Sultan Hudabende'nin vesilesi ile Seyyar medresesi tesis olundu. Allame Hilli bu medresede vermiş olduğu dersler ile Şia inançlarını ve meariflerini yaygınlaştırmış ve bir çok öğrenciler yetiştirmiştir.[723]

10- SAFEVİLER VE OSMANLILAR DÖNEMİ:

Şia hicri onuncu asıra kadar yaklaşık önceki (Eyyubiler ve Selçuklular) siyasi şartlara sahipdiler. Ama bu asrın başlarında Safevi devleti birinci Şah İsmail vesilesi ile tesis oldu ve Şia mezhebi resmi bir mezheb olarak kabul olundu. Bu dönemlerde İran taife önderleri vesilesi ile yönetiliyordu. Her bölümü amir, vezir, han ve kabile büyüğü ele almış ve hüküm sürüyorlardı. Daha İsmailin ömründen on dört yıl geçmemesine rağmen, babasının taraftarları ile bir ordu kurdu ve İran'ı tek bir parça haline getirme düşüncesi ile erdebilden haraket etti ve bölgeleri birbiri ardınca fethetti ve böylelikle taife ve kabile yöneticiliğini devre dışı bıraktı. Neticede parça parça olan İran'ı toplu bir devlet haline getirdi ve hükümetinin bütün alanlarında Şia mezhebine resmilik verdi. Onun ölümünden (hicri 930) sonra diğer Safevi padışahları hicri on ikinci asrın yarılarına (1148) kadar hükümet ettiler ve hepside Şia mezhebini resmi olarak kabul edip onun yayılmasında uğraş verdiler. Birçok dini müesseseler, camiler ve medreseler yaptırdılar, mukaddes ziyaret mekanlarını tamir ettirdiler. Tabi ki, bunlarda ve yapılan işlerde Şeyh Behai, Mir Damad, Muhakkik Kereki, Sedr-ül Müteellihin, Allame Meclisi, Muhakkik Erdebili ve Feyz-i Kaşani gibi değerli alimlerinde büyük etkileri ve payları olmuştur. [724]

Bu dönemde Osmanlı devleti de İslam topraklarının büyük bir bölümüne hakimdi. Bunlar Ehli Sünnet mezheplerinde büyük bir taassuba sahiptiler. Bunun için Şia'lara karşı düşmanlık ediyorlardı. Hatta onlar, saray ve halkın alimi olan bazı alimlerden Şia'nın İslam dışı olduğuna ve öldürülmelerinin vacip olduğuna dair fetvalar aldılar. Sultan Selim kırk bin veya yetmiş bin kişiyi sırf Şia oldukları için öldürmüştür. Halep'de, Şeyh Nuh Hanefinin, Şia'ların küfrüne ve öldürülmelerinin vacipliğine verdiği fetvaya binaen on binlerce Şia öldürüldü. Ve geri kalanlar ise canlarını kurtarmak için firar ettiler. Öyleki, Halep'de bir tane dahi Şia kalmadı. Oysa Hemdanilerin hükümetinin ilk dönemlerinde, Şia'lar Halepe tamamen kök salmış ve yayılmışlardı. Şia'nın meşhur ve büyük alimlerinden olan ve Şehid-i Sani (ikinci Şehid) diye bilinen merhum Osmanlılar eliyle şehid edilmiştir.

Osmanlılar, Şia'ları hükümet makamından çıkardılar ve onların dini vazifelerini yapmalarına engel oldular. Şamd'a ve diğer bölgelerde yaşayıp da azınlıkta olan Şia'ların kendilerine özgü dini vazifelerini yapmalarını engelliyorlardı. Bu musibetler ve baskılar dört asır boyunca (miladi 1198-1516) devam etti.[725]

Bundan sonra, Şia'lar için yaklaşık aynı şartlar mevcuttu. İran'da Şia mezhebi resmi mezhep olarak tanındı ve kabul olundu. Ama diğer İslam memleketlerinde, genelde ve özellikle de Vahhabi'lerin hakim olduğu bölgelerde Şia'lar siyasi şartlar yönünden iyi karşılanmamışlardır. Yemen ve Irak'ta nüfusun çoğunluğunu Şia'lar teşkil etmektedir. Dünyada Müslüman memleketlerin hemen hemen

hepsinde az çok Şia vardır. Ama bazı ülkelerde azınlıkta olan Şii'ler zaman zaman kendi inançlarını, dini öğretilerini ve merasimlerini rahat bir şekilde yapmamakta ve rejim tarafından baskıya maruz bırakılmaktaidiler. Ama ülkemizde bu sorun diğer devletlere nazaran her ne kadarda çözülmüş ise yine de Şii'lerin dini sorunları tamamen mutlak bir anlamda halledilmiştir denemez.

GENEL BİR AÇIKLAMA:

Tarih kitapları incelendiğinde, o dönemlerde Ehli Sünnet mezheplerinin zamanın hükümetleri tarafından yaygınlaştığını görmek mümkündür. İşte bu sebepten dolayı Ehli Sünnet mezhebine uyanların sayısı çok olmuştur. Zira insanlar padışahlarının, yöneticilerinin ve hakimlerinin dinindedirler.

İslam dini içerisinde birçok fırka ve mezhep ortaya çıkmıştır. Ama zamanın hükümeti onları tasdik etmeyip, onaylamadığı için onlar zamanla kaybolup gitmişlerdir. Örneğin, Ovzai mezhebi, Hasan-ı Basrinin mezhebi, Ebu Uyeyne'nin mezhebi, Süfyan-ı Sevrinin mezhebi, İbni Ebi Davud'un mezhebi, Leys b. Sadın mezhebi ve diğerleri... tamamen kaybolup gitmişlerdir. Mesala, Malik b. Enesin dostu Leys b. Sad ondan daha alim ve daha fakihdi. Nitekim Şafii de bu şekilde söylemiştir. [726] Ama onun fıkhı diğer mezhep fıkıhlarının arasına karışarak kaybolmuş ve mezhebi ortadan kaybolup gitmiştir. Ahmed b. Hanbel şöyle diyor; İbni ebi Züeyb Malik b. Enes'den daha alimdi. Ama Malik b. Enes şahsiyetleri daha iyi araştırıp, inceliyordu.[727]

Tarihe baktığımızda Maliki mezhebinin imamı, İmam Malik'in hükümet hakimiyetini ellerinde bulunduran insanlara yakın, onlarla uyum içerisinde olduğu ve onların yanında haraket ettiği görülür. İşte bu sebepten dolayı etkinlik ve şöhret kazanmıştır. Onun mezhebi baskı ve maddiyatla yaygınlaşmıştır. Özellikle, Endülüste onun öğrencisi Yahya b. Yahya bir çok gayretler ile Endülüs amirine yaklaşarak onunla dost olmuş ve neticede hakim, gazileri seçme görevini ona vermiştir. Oda sadece Maliki olan dostlarını bu göreve getirmiştir.

Aynı şekilde, daha öncede belirttiğimiz gibi Ebu Hanifenin mezhebi de Maliki mezhebi gibi Ebu Hanifenin ölümünden sonra onun iki öğrencisinin Harun-u Reşide yaklaşarak, yayılmasına vesile olmuştur. İşte Ebu Hanife bu şekilde en büyük fıkıh adamı ve onun mezhebi de en büyük fıkıh mezhebi olmuştur. Oysa onun zamanındaki alimler onu tekfir ediyor ve dinsiz olduğunu söylüyorlardı. Ahmed b. Hanbel ve Ebul Hasan Eş'ari'de böyle yapmışlardır.

Şafii mezhebi de yok olmağa yüz tutmuşken, aniden canlanarak kudret bulmuştur. Çünkü devlet gücü onun himayesine gelmiş ve canlanmasına sebep olmuştur. Mısır tamamen Fatimi Şiası iken Selahud-din Eyyubi'nin zamanında Şafii olmuştur. Çünkü o Şiaları takibe, baskıya alıyor ve onları bir hayvan gibi boğazlıyordu.

Hanbeli mezhebi de, eğer Mutesim zamanında Abbasi devletinin himayetleri olmasaydı oda tanınmamış olur ve unutulup giderdi.

Hiç şüphesiz bu mezheplerin kökleşerek yaygınlaşmasında ve şöhret bulmasında en büyük rolü hükümetler oynamışlardır. Ve yine bu hükümetlerin başında bulunan amir ve hakimlerin tamamı Ehlibeyt düşmanı idiler. Zira Ehlibeyt onların korkulu rüyası haline gelmişti. Çünkü onların tasavvuruna göre

Ehlibeyt imamlarının varlığı onlar için en büyük engel ve tehlike teşkil ediyordu. İşte bunun için daima halkı Ehlibeytten ve Ehlibeyti de halktan uzak tutmaya çalışıyorlardı. Ehlibeyti kabullenip onlara tabi olanlara eziyetler ediyorlardı.

Hiç şüphesiz bu amirler ve yöneticiler bazı yağcı alimleri kendi hükümetleri ile uyum sağlayan fetvalar vermeleri için iş başına getirdiler. Zira halk daima şer'i hükümlerin ve dini meselelerin halline muhtaçtı.

İşte bu sebeplerden dolayı, bütün dönemlerde, dini meselelerden ve şer'i hükümlerden haberdar olmayan amirler ve yöneticiler fetva vermeleri için kendileri ile uyum sağlayan alimleri yanlarına alıyor ve bu vesile ile halka din ve siyasetin ayrı ayrı şeyler olduğunun imajını veriyorlardı. Halife hüküm süren siyaset adamıydı ve fakih ise din adamıydı.

Böyle bir durumda, fetva makamında olan din adamı da siyaset makamında olan siyasetçinin menfaatinin zıddına ve onun zararına fetva vermezdi. Zaten böyle bir verecek olsa bile, bu tür bir şahısı fetva makamına getirmezlerdi. Neticede fetva makamında olan fakih devlet siyaseti ve onun ideolojisinin icra olunması ile zerre kadar muhalifet etmiyordu. İşte bu sebeplerden dolayı Ehlibeyt imamlarının neden siyaset meydanından bir kenara bırakıldıklarını rahatlıkla anlamak mümkündür. Tarih boyunca onlardan bir tanesinin dahi hüküm makamına veya fetva makamına atandığı görülmemiştir.

Oysa tarihi gerçeklere ve ilmi hakikatlere göre o dönemlerde İmam Cafer Sadık (a.s) fetva makamına atananlardan ve bütün mezhep imamlarından daha üstün, daha alim ve daha fakihdi. Ve bunların tamamıda bu hakikati itiraf etmişlerdir. Ama ne yazık ki siyaset bazılarını ön plana çıkarıp yüceltebiliyor ve bazılarını da arka plana atarak unutulmalarını sağlayabiliyor.

Tarihi gerçeklere göre Ehli Sünnet ve cemaatin dört mezhebini tahditler ve birilerinin cebini doldurmalar ile kökleştirip yayan siyaset gücü olmuştur. Bu konuda geniş bilgi almak isteyenler Esad Haydarın "El- İmam Sadık vel mezahib-ul Erbaa" adlı eserine bakabilirler.

MısırlıAhmed Emin "Zühr-ul İslam" adlı eserinde şöyle diyor; Ehli Sünnetin mezheplerinin takviyesinde devletlerin çok büyük rolü olmuştur. Ne zaman hükümetler kuvvetli olup bir mezhebi himayet etseler, halk ona uyar. Ve devlet yıkılıncaya kadar oda ayakta kalır.[728]

Netice olarak biz diyoruz ki, Eğer İmam Cafer Sadık (a.s)'ın yolunu mezhep olarak adlandırmak doğru olursa, onun mezhebi Ehlibeyt mezhebinin aynısıdır. Nitekim bütün Müslümanlar bu şekilde adet etmiş kendilerine mezhep ünvanında bir isim seçmişlerdir. Ama hakikatlar ışığında, İmam Cafer Sadık (a.s)'ın yolunun has Muhammedi İslam olduğu açık bir şekilde görülmekte ve bilinmektedir. Bu manada Peygamberin sünnetine olduğu gibi amel edenlerin Şialar- Caferiler olduğu söylenebilir. Çünkü Şialar- Caferiler Ehlibeyt İmamları aracılığı ve vesilesi ile Resulü Ekrem'in sünnetine ulaşıp ve ona göre amel ederler. Çünkü Ehlibeyt Peygambere en yakın olanlardır. Ve ev halkı evin içerisinde olup bitenlerden evin dışındakilere nazaran daha iyi haberdardırlar. Dolayısıyla ehlibeyt taraftarları her ne kadar Şia veya Caferi olarak bilinseler bile ehlibeyt kanalıyla Peygamberin sünnetine amel eden gerçek sünnet ehli olanlardır.

YETMİŞ İKİ MİLLET:

Ahmed b. Hanbel, Tirmizi, Nesai gibi bir grup hadisçiler ve milletlerin akaidçi yazarları Resulü Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir; "Benim ümmetim yetmiş üç millete ve fırkaya bölünecektir."

Mezkur hadisi dört dört konuda ele almak mümkündür;

1- Acaba mezkur hadis sahih ve güvenilir bir senedle naklolunmuş mudur.?
2- Hadisin metni nasıldır? Zira hadis farklı ibaretle naklolunmuştur.
3- Acaba İslam milleti yetmiş üç fırkaya bölünmüş müdür?
4- Yetmiş üç millet ve fırkadan kurtuluş fırkası hangisidir?

1- HADİSİN SENEDİ:

Bu hadis sıhah ve müsnedlerde çeşitli senedlerle naklolmuştur. Abdullah b. Yusuf b. Muhammed Hanefi "Tahric-i ehadis-ul Keşşaf" adlı kitapda bu hadisin senedlerini toplamış ve herkesden fazla bu hadis üzerinde durmuştur.

Bazı hadisçiler bu rivayetin senedlerini sahih bulmamış ve şöyle demişlerdir; Hadisin bütün muhtelif senedlerinde bulunan raviler zayıf ve meçhul kişilerdir. İşte bunun için böyle bir hadis istidlalolunmağa layık değildir. Bu grubun başında "El-Fesl fil ehva vel-milelu adlı kitabın müellifi İbni Hazm gelmektedir. Başka bir grup ise hadisteki senedlerin çeşitli oluşuna iktifa etmişler. Ve onu müstefiz rivayetlerden hesap etmişlerdir.

Sahih-i Buhari ve Müslime müstedrek yazan Hakim Nişaburi mezkur hadisi Buhari ve Müslimin sahih olarak kabullendikleri senedlerle nakletmeye çalışmıştır. O, Halid Tehan, Muhammed b. Amr, Ebu Seleme ve Ebu Hureyre' nin Resulü Ekrem (s.a.a)'den şöyle naklettiklerini demiştir; "Yahudileryetmiş bir veya yetmiş iki fırkaya bölünmüşlerdir. Nesranilerde yetmiş bir veya yetmiş iki fırkaya ayrılmışlardır. Benim ümmetim de yetmiş üç fırkaya bölüneceklerdir."

Daha sonra Hakim Nişaburi şöyle diyor; Bu hadis Müslimin şartlarına göre sahihtir. Ama Buhari ve Müslim bu hadisi nakletmemişlerdir. Hakim mezkur hadisi iki ayrı senetle de nakletmiştir. Onların birisinin senedinde Abdurrahman b. Ziyad, ve diğerinde ise Kesir b. Abdullah vardır. O şöyle diyor; Bu ikisinin rivayetiyle ihticac olunmaz.[729]

Bu senetlerde bulunan her raviyi araştırmak ve incelemek zorluklarla içiçedir. Araştırdığımız takdirde, noksanlıktan uzak olmayan bir senet de bulmak mümkün olmayabilir. Ama hadis çeşitli senetlerle her iki fırkanında (Şia- ehli Sünnet) kitaplarında naklolunduğu için hadisi müsteviz hadis diye adlandırabiliriz.

Şia alimlerinden mezkur hadisi Şeyh Saduk "Hisal"[730] da, Allame Meclisi "Bihar-ul Envar da"[731] çeşitli senetlerle nakletmişlerdir. İşte bu sebepten dolayı hadisin senedinin sıhhatinin noksanlıkları hallolunabilir.

2- HADİSİN METNİ:

Hadisin metnindeki sakıncalı durum onun senedindeki noksanlıktan az değildir. Bu hadisin naklinde bir çok ihtilaflar ortaya çıkmıştır. Hadisin metni üzerindeki ihtilaflar aşağıdakilerden ibarettir;

1- Ehli Kitab'ın Fırkalarının sayısı: ilk ihtilaf Ehli kitap ve İslam ümmetinin fırkalarının sayısı hakkındadır. Hakim Yahudi ve Nesrani fırkalarının sayılarını bazen kesin olarak yetmiş bir, ve bazen de tereddütle yetmiş bir veya yetmiş iki

olarak nakletmiştir. Oysa Abdul Kahir Bağdadinin Ebu Hureyre kanalı ile naklettiği hadis de, Yahudileri yetmiş bir, Nesranileri yetmiş iki ve İslam ümmetini yetmiş üç fırka olarak görülmektedir.

Ama o başka bir senetle de, Yahudi fırkalarını yetmiş bir veya Peygamberin ümmetinin fırkalarını yetmiş iki olarak nakletmiştir. [732]

2- Hidayet bulanlar ve sapanların sayısı:

ikinci ihtilaf kurtuluşa erenler ve helak olanların sayısıdır. Hakim sahih bilmediği bir senetle Resulü Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir; "Onların birisi hariç tamamı ateştedir." Bu cümlenin aynısı Abdul Kahirin naklettiği bazı rivayetlerde de mevcuttur.

Ebu Davud, Tirmizi ve İbni Mace gibi Sahih yazarları ve Hakim, İslam ümmetinin fırkalarını yetmiş üç olarak nakletmiş, birisinin kurtuluş fırkası ve diğer geri kalanların tamamının ateş ehli olduklarını nakletmişlerdir. [733] Oysa Mukaddesi bu hadisin metnini başka bir şekilde nakletmiş ve şöyle demiştir; yetmiş iki fırka cennete ve bir fırkada ateşte yer alacaktır. Daha sonra şöyle diyor; Bu metnin senedi önceki metnin senedinden daha sahihtir.[734]

3- YETMİŞ ÜÇ MİLLET VE İSLAM FIRKALARININ SAYISI:

Bu konudaki diğer bir mesele ise hadisde yer alan yetmiş üç milleti tanımaktır. Yani ihtilafları İslam'a ait olan yetmiş küsür fırkayı tanıma meselesidir. Zira ümmetin dini konuların dışındaki ihtilaflarının Peygamberin ümmetinin ihtilafı ile hiçbir ilişkisi yoktur. Çünkü Peygamber (s.a.a) öyle bir ihtilaftan söz etmektedir ki, ihtilaf edenler aynı zamanda o hazrete tabi olanlardır.

Bu hakikatı nazara aldığımızda, İslami fırkalar hiçbir zaman yetmiş küsura ulaşmamakta, ve onların gerçek sayısı bu rakamın altında olduğu görülmektedir. Gerçekte islami fırkaların aslı mezkur rakamın çok aşağısındadır ve onlar şunlardan ibarettirler; Mutezile (Kaderiyye), Ehl-i hadis, Hanbeli, Eşaire, Hariciler ve Şia. Bu fırkaların her birinin dalları, boyları ve şubeleri olmasına rağmen yinede mezkur rakama ulaşmamaktadır.

Şehristani "Milel ve Nihel" adlı eserinde, cüz'i fırkaları birbirleriyle terkib ederek mezkur rakamı kendi zamanındaki mevcut fırkalara tatbik etme uğraşına girmiştir. Bazıları Eş'arinin Makalat-ul İslamiyyin'de Mutezile için on iki fırka, Hariciler için sekiz fırka, Gulat Şia için on beş fırka, on iki İmam Şiası için dört fırka zikretmesini dikkate alarak mezkur rakamı bu fırkalara tatbik etmek istemişlerdir. Oysa bu faydasız bir uğraştır. Zira mutezilenin on iki fırkasının ihtilafı tamamen cüz'idir ve hepside kendi beş usullarında ittifak etmişlerdir. Çünkü onlar bu beş usulun dışındakileri Mutezile olarak kabul etmezler.

Binaen aleyh, bu gruplardan her birini fırka olarak adlandırmak doğru değildir. Çünkü bazılarının hiç taraftarı bile yoktur ve bazılarıda dini konuların dışında birbirleriyle ihtilaf etmişlerdir. Bu açıklamanın aynısı Harici fırkalar hakkında da söylenebilir. Dolayısıyla onlarında her birini fırka olarak adlandırmak doğru değildir.

Eş'arinin Gulat Şia ve İmamiyye Şia'sı için söylemiş olduğu rakam, Şia'nın kelamının tarihi ile bağdaşmamaktadır. İspat halinde, böyle fırkalar ferdsel olup, tabi olunan bir müessisi yoktur. Gerçekte Şia'nın tamamını tek bir grup olarak

hesap etmemiz gerekir. Kısacası, hadiste geçen rakam, islami fırkalar göz önünde bulundurulduğunda, hadisçileri hayrette bırakmıştır.

Hadisi sahih olarak kabul edecek olursak, iki şıktan fazla yol yoktur;

1- Mezkur rakam, fırkaların fazlalığına bir kinaye olabilir. Nitekim bazı ayetlerde de yetmiş rakamı ve fazlalık için kinaye anlamında alınmıştır. Allahu Teala şöyle buyuruyor; "Onlar için yetmiş kez af dilesende Allah onları affetmeyecek."[735]

Bu görüş sağlam bir görüş değildir. Zira çokluk ve fazlalık ünvanında kinaye anlamında kullanılan rakam onlar rakamıdır. (70-80 rakamları gibi) yetmiş iki veya yetmiş üç rakamı yani onların yanında birler bulunursa çokluğa kinaye olarak alınması doğru değildir.

2- Mezkur rakam geçmiş asırlara mahsus olmayıp da gelecek zamanı da kapsamaktadır. İşte bunun için mezkur rakamı geçmiş zamanlarda aramak doğru değildir. Aksine bu hadisin dosyası İmam Mehdi (a.s)'ın zuhuruna kadar açıktır. O zamana kadar da fırkaların sayısı mezkur rakama ulaşmış olabilir.

4- KURTULUŞ FIRKASI KİMDİR:

Ümmetin yetmiş üç fırkaya bölüneceğini gösteren hadis de en önemli mesele kurtuluş fırkasını tanımaktır. Ateşten kurtulacak olan bu grubu tanımak hem bu dünyada ve hem de ahiret aleminde önemli bir konuma sahiptir. Ne yazık ki, hadisi nakledenler ve şerhedenler bu konunun izahına inayet göstermemişlerdir.

Kendi asrında ehli Sünnetin öncüsü olan Şeyh Abduh hayret içerisinde kalarak şöyle demiştir; Şimdiye kadar kurtuluş fırkası benim için muayyen olmamıştır. Zira bütün islami fırkalar Peygamber (s.a.a)'e tabi olduklarını iddia etmektedirler ve böyledirler de, İnsanı hoşnut eden şey naklolunan bazı hadislerde Peygamberin şöyle buyurmasıdır; "Sapan grup bir tanedir ve diğerleri kurtuluş ehlidirler." [736]

Kurtuluş fırkasını iki yol ile tanımak mümkündür.

1- Hadisin muhtelif metinlerine müracaat ederek: Zira bazı hadislerde kurtuluş fırkasına işaret olunmuştur.

2- Buna benzer olanlarda hadisteki kapalılığı açarak, onu bertaraf edecek, Peygamberin diğer sözlerine müracaat ederek .

Birinci yol hakkında şunlar söylenebilir ki, hadisin metinlerinde bu konuda işaretler zikr olunmuştur. Örneğin, 1- Kurtuluş fırkası cemaattir. [737] Başka bir nakle göre, İslam ve onların cemaatidir. [738]2- Ben ve ashabımın yolunda gidenlerdir.[739] 3- Meseleleri kendi reylerine göre kıyas ederek, helalı haram ve haramı da helal ederler.[740] 4- Ben ve Şialarım.[741]

Hadisin metnindeki ihtilafları ve sadece bazı metinlerde "Cemaat" kelimesinin naklolunmasını göz önünde bulundurarak, birinci şıkkın tamamen kapalı olduğunu görmek mümkündür.

Belağat ve Fesahatta en üstün olan Resulü ekrem (s.a.a)'in kurtuluş fırkasını belirlerken bu şekilde kapalı konuşması ve böyle bir özet kelimeye iktifa etmesi düşünülemez. Zira bu tanıtım öyle bir konumdadır ki, her fırka onun kendisi olduğunu söylemektedir. Çünkü "El- Cemaatten" maksat, Mümin ve Müslümanların cemaatidir. Her fırkada kendisini iman ehli olarak görmektedir.

Bunun yanı sıra, bu tanıtma muhatabın haber ve bilgisini çoğaltmamaktadır. Zira herkes, Müminler ve Müslimlerin cemaatinin kurtuluş ehli olduklarını bilmektedirler. Söz ve tartışma bunda değildir. Asıl söz gerçek Mümin ve Müslümanın kim olduğundadır. İnsanlar bunu tanırsa ister istemez kurtuluş ehlini de tanımış olacaklardır.

İkinci tanıtıma göre, kurtuluşun ölçüsü Peygamber efendimizin kendisi ve sahabesi nakl olunmuştur. Bu tanıtım da bir önceki tanıtım gibi noksan ve kapalıdır. Zira; 1- Eğer, maksat bütün sahabeler ise böyle bir ittifak zaruri meselelerin dışında sağlanmamıştır. Zira sahabeler bir çok konuda birbirleriyle ya ihtilaf etmişler veya bir takım gerçeklerin ilminden mahrum kalmışlardır.

Resulü Ekrem (s.a.a)'in bütün yaran ve sahabelerinin sayısı yüzbinden fazladır. Bunlar bütün ihtilaflı konulara tamamen vakıf değillerdi. İhtilaflı konulardan haberdar olsalar bile, onların sözleri bir değildi. Daha henüz, yüce İslam Peygamberinin mubarek bedenleri toprak üzerindeyken, onlar hilafet ve İmamet konusunda birbirleriyle şiddetli bir şekilde ihtilaflar ve tartışmalar çıkarmışlar ve daha sonra birbirlerinden ayrılmışlardır.[742] 2- Eğer maksat sahabelerin çoğunluğu olmuş olsa, bu meseleye Ehli Sünnet sıhhat gözüyle bakmamışlardır. Zira Resulü Ekrem (s.a.a)'in sahabelerinin çoğunluğu üçüncü halifenin yolu ve yöntemi ile muhaliftiler. Bunlar arasındaki ihtilaf ve çelişki en sonun da üçüncü halifenin Peygamberin sahabesi ve bir grup Kufe ve Mısır inkilapçıları tarafından öldürülmesine sebep olmuştur. Acaba Ehli Sünnetin inancına göre, çoğunluğun ittifakı ile üçüncü halifeyi yoldan çıkmış birisi olarak görmek doğru mudur?!

Bazen çoğunluğun karşısında azınlık yer almıştır ki, değer yönünden onlardan üstün bir konumdaydılar. Örneğin birinci halifenin seçiminde, Haşimiler ve bunların başında, Hz. İmam Ali (a.s), onun amcası Abbas, Peygamber (s.a.a)'in kızı Hz. Fatıma çoğunlukla muhalefet etmişlerdir. Hz. Ali (a.s) ve Hz. Fatıma' da Tathir ayetinin hükmüne göre her türlü hata, yanlışlık ve günah' dan uzaktırlar. Acaba Kur-an tarafından bu şekilde vasıflanan azınlığın karşısında çoğunluğu tercih etmek ne derece doğrudur? Acaba insanlar iyiye, üstüne değil de çoğunluğa tabi olmalıdırlar sözü ne kadar doğrudur?

3- Bu ölçünün bir başka noksanlığı da vardır. O noksanlık sahabenin Peygambere atf olunmasıdır. (Ben ve ashabım) Oysa Hidayet mihveri Resulü Ekrem (s.a.a)'in kendisidir. Eğer onların bir nuru varsa, bu nuru o hazretten kesbetmişlerdir. Öyleyse bu halde şu şekilde tevil etmekten başka bir çare yoktur; Peygamber kendi hayatı zamanında hidayet ölçüsüydü ve onun hayatından sonra hidayet ölçüsü sahabelerdi.

4-Usule göre Peygamber (s.a.a)'in yaranı hidayet ölçüsü olmazlar ve onlara tabi olmak kurtuluşa neden olmaz. Zira Ehli Sünnetin sahih kaynaklarında naklolunan rivayetler, sahabelerden mürted olanları göstermektedir. Bu tür rivayetler sahabeyi hidayet ölçüsü olmanın dışına çıkarmaktadır. Bu konuda "Şia ve Sahabe" başlıklı konuya müracaat edebilirsiniz... İşte bu sebeplerden dolayı, sahabeler hakkındaki bu tür rivayetlerin içeriğine göre sahabelerin tamamının adaleti, onların söz ve görüşlerinin hüccetliği, çoğunluğun görüşünün hüccetliği, onların hidayet mihveri ve ölçüsü olmaları kabul olunacak bir görüş değildir.

Üçüncü şık ise, en sapık ve yanlış fırkanın, fıkhi hükümlerde kıyasa göre amel edenler olduğunu göstermektedir. Kıyasa göre amel etmek Şia fıkhı açısından yasak ve yanlış ise de bu konunun reddine dair her ne kadar da hadis naklolunmuş ise de kıyasa göre amel edenleri en sapık fırka olarak görmek mübalağadan başka bir şey değildir. Bunun yanısıra kıyasa göre amel etme, Peygamberin zamanında sahabelerin yanında açık ve net bir mefhum ve manası olmayan fıkhi veya usuli bir istilahtır. Peygamberinde mefhum ve manası kapalı olan bir cümle ile sahabesine hitap ederek en sapık fırkayı belirlemesi düşünülemez.

Buraya kadar ele aldığımız konuda, kurtuluş fırkasının tamamen ilk üç grup olmayacağı anlaşılmış ve bu üç görüş etrafında durulmuştur.

Konumuzun bu bölümünde meseleye açıklık getirmek ve kurtuluş fırkasının kim olduğunu teşhis etmek için Ehli Sünnetin sahih kaynaklarında naklolunan üç tane rivayeti zikredeceğiz.

1- SAKALEYN HADİSİ:

Sakaleyn hadisi, mütevatir hadislerden olup, hadis, tefsir, tarih kitaplarında naklolunmuştur. Tirmizi ve Nesai kendi sahihlerinde bu hadisi şöyle nakletmişlerdir; Resulü Ekrem şöyle buyurdular; "Ey insanlar ben sizin aranızda iki şeyi bırakıyor ve gidiyorum. O ikisine sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız. Onlar Allah'ın kitabından ve benim itretim- Ehlibeytim'den ibarettirler."[743]

Ahmed b. Hanbel bu hadisi az bir farkla kendi müsnedinin beşinci cildinin 182 ve 189. Sayfalarında şu şekilde nakletmiştir; "Ben size iki halife bırakıyorum; Sema ve yer arasındaki Allah'ın ipi Kur-an-ı Kerim, ve itretim- ehlibeytim. Bunlar Kevser havuzu kenarında bana varıncaya dek birbirlerinden ayrılmazlar" Bu konuda fazla hadis görmek isteyenler kitabımızın "İtret- Ehlibeyt mi? Yoksa Sünnet mi?" başlıklı konuya müracaat edebilirler.

Hiç şüphesiz bütün islami fırkalar arasında Peygamberin bu iki emanetine birden ve bunları birbirinden ayırmadan ,beraberce değer verer ve bu ikisine tabi olan tek fırka İmamiyye Şia'sıdır.

2- GEMİ HADİSİ:

Sadece Sakaleyn hadisi, ümmetin ihtilafını gösteren hadisin kapalılığına açıklık getirmemekte, onun yanı sıra gemi hadisi de konuya açıklık getirmektedir. Zira Resulü Ekrem (s.a.a) bu hadisi şerif de Ehlibeytini Nuh'un gemisine benzetmiş, ona binenlerin kurtulacağını ve ona binmeyenlerin ise helak olacağını buyurmuştur. Mezkur hadis de Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; "Benim Ehlibeytim sizin aranızda Hz. Nuh'un gemisine benzer. Ona binenlerin hepsi kurtuldu, ondan kaçanların hepsi boğuldu."[744]

Bu teşbih ve benzetmeden maksat, insanların Ehlibeyte tabi olmağa davet edilmeleridir. Bu hadise ve davete göre Müslümanlar usul ve füru'larını bu hanedan vesilesi ile öğrenmeli ve onlardan yüz çevirmemelidirler. Aksi taktirde, yüz çevirenlerin helak olması kesin ve muhakkak olacaktır.

3- EHLİBEYT EMNİYETE SEBEPTİR:

Üçüncü hadisi şerif de, Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz ehlibeytini, gök yüzündeki yıldızlara benzetmiştir. Şöyle ki, yıldızlar denizcilerin yollarını

bulmalarında bir ölçü ve sebep olduğu gibi, Resulullah'ın ehlibeyti de halkın hidayetine ve ihtilaftan uzak kalmalarına bir ölçüdür.

O Hazret şöyle buyurmuştur; Yıldızlar yer ehlinin kaybolmamaları için emandırlar ve benim Ehlibeytim de ümmetimin ihtilaf etmemesi için emandır.[745]

Eğer bu hadise ve diğer hadislere insaf ile bakılırsa, kurtuluş fırkasının özellik ve vasıflarını rahatlıkla taşhis etmek mümkündür. Bu açıklamalar ve peşpeşe olan mesaj ve davetler hadisteki kurtuluş fırkasının kimler olduğunu açıkça göstermektedir.

Ehli Sünnetin bazı alim ve hafızları ümmetin ihtilaf ve ayrılığını gösteren hadis ile Sakaleyn hadisini birlikte nakletmişlerdir. Bu, Peygamber (s.a.a)'in her iki sözü bir arada buyurduğunu ve Sakaley'nin kurtuluş fırkası olduğunu gösterir.

Mezkur hadisin metni şöyledir; "Kardeşim Musa'nın ümmeti yetmiş bir fırkaya bölündüler. Kardeşim İsanın da ümmeti yetmiş iki fırkaya bölündüler; benim ümmetim de yetmiş üç fırkaya bölünecektir. onLarın birisi hariç hepsi helak olacaktır. Müslümanlar bu sözü duyduklarında sıkıldılar ve ağlamaya başladılar, Peygambere yüz çevirerek şöyle dediler; Ey Allah'ın Resulü, senden sonra bizler için kurtuluş yolu nasıl olacaktır, kurtuluş fırkasına uymamız için onları nasıl tanıyabiliriz?

Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdular; "Şüphesiz ben sizin aranızda iki ağır emanet bırakıyorum: Biri Allah'ın kitabı, diğeri itretim; Ehlibeytimdir. Bu ikisine sarıldığınız müddetçe benden sonra asla sapmazsınız. Yüce Allah bana haber vermiştir ki, o ikisi Kevser havuzunun kenarında bana varıncaya dek birbirinden ayrılmazlar.[746]

İSLAM DA MEZHEPLERİN ÇIKIŞ SEBEPLERİ:

Müslümanlar İslam Peygamberinin hayatı zamanında çok büyük bir vahdete sahiptiler. Peygamberin risaletinin azameti ve Müslümanların mutlak manada ona rücu etmeleri ihtilaf ve nizalara en büyük bir engel teşkil ediyordu. Ama Peygamberin vefatından sonra Müslümanlar arasında büyük gedikler, uçurumlar ve ihtilaflar meydana geldi. Dolayısıyla Peygamber zamanındaki vahdet ve fedakarlık yerini kelami nizalara, cidallara ve ihtilaflara bıraktı. Bazen de bu ihtilaflar akaid ve inanç adı altında kanlı savaşlara neden oldu. Bu konuda en önemli mesele, ihtilafların çıkışının ve mezheplerin temelinin atılmasının sebeplerini incelemek ve araştırmaktır.

Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra, bir grup Müslümanlar için kelami meseleler söz konusu değildi. Onlar cihattan ve dünyada İslamı yaymaktan başka bir şeyi düşünmüyorlar, tevhid ve Allah'ın vasıfları vb. konularda Kur-an ve Sünnetten öğrendiklerinin dışına çıkmıyorlardı.

Bu grubun karşısında mal ve servet toplamak, kudret, hakimiyet ve makam kazanmak düşüncesinde olan fırsat talep, diğer bir grupta vardı ki, bunlar dini meselelerde bir gaflet içerisindeydiler. Bu iki grubun (1- fedakar ve cihat ruhuna sahip olanlar, 2- Dünyayı talep edenler ve servet toplamak isteyenler) karşısında, inanç meselelerini düşünen ve tefekkür eden bir üçüncü grup bulunmaktaydı ki, bu iş onların mühim ve resmi bir işiydi. Bu durum, Müslümanların umumunun haliydi. Ya inanç meselelerinde Kur-an ve Sünnetten öğrendiklerine iktifa edip

de, cihat ve savaş düşüncesindeydiler veya kendileri için bu tür konuların bir anlam ifade etmediğini tasavvur edip de mal, servet ve makam düşüncesindeydiler. Sadece üçüncü grup diğer meselelerden uzak kalarak inanç ve akaid meseleleriyle ilgileniyorlardı.

Sonunda bu grup da bir takım sebeplerden dolayı ihtilafa düştüler. Bu sebepler şunlardan ibarettir ki, bu sebepler mezheplerin ortaya çıkmasına neden (vesile) olmuştur.

1- Körü körüne yapılan kabilecilik taassupları ve hizbi eğilimler.
2- Dini hakikatlerin tefsirinde yanlış ve ters anlama.
3- Peygamberin hadisinin yazılması ve yayılmasının yasaklanması.
4- Yahudi ve Mesihi alimlerin israiliyyat efsanelerini yaymada özgür olmaları.
5- Müslümanların, kendileri için has bir inanç ve akideleri olan diğer milletlerle karşılaşmaları.
6- Nassa karşı içtihad.

Şimdi özet bir şekilde Müslümanların bölünmelerine ve mezheplerin çıkmasına sebep olan bu altı konuyu inceleyeceğiz.

BİRİNCİ SEBEP: KABİLE TAASSUPLARI VE HİZBİ EĞİLİMLER

Müslümanlar arasındaki ilk ihtilaf Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra hilafet konusunda ortaya çıkmıştır. Hilafet makamını Risalet makamı gibi nass makamı olarak düşünenler Resulü Ekrem (s.a.a)'in hadislerine dayanarak hilafetin Hz. İmam Ali (a.s)'ın hakkı olduğunu savunuyorlardı.

Bu grubun mantık ve düşüncesinde asla kabile taassupları söz konusu değildi ve bu inanç islam Peygamberinin sözlerinden doğmaktadır. Ama Sakife de, Hz. İmam Ali (a.s)'ın muhaliflerinin, (ister Muhacirler olsun ve isterse de Ensar,) mantığı diğer mihverler etrafında dönüyordu. Bu mihverleri kabile taassubu ve enaniyyet olarak görmek mümkündür. Hilafet konusunda hem Muhacirler ve hem de Ensar cahiliyye ölçülerine dayanarak hilafeti ellerine geçirmeye çalışıyorlardı. Oysa hilafet makamının seçim makamı olduğunu farz etsek bile, islami değerlere sahip, alim ve takvalı birisinin seçilmesi gerekirdi. Ama ne yazık ki; her iki grup da bu ölçüleri değere almayıp, risalet makamına yaptıkları kabile hizmetlerini ön plana çıkardılar... Netice de, Sakifede Ensar ve Muhacir arasında uzun tartışmalardan sonra, Ebu Bekir oradan halife olarak dışarı çıktı ve böylelikle ilk ihtilaf tohumları atılmış oldu.

İKİNCİ SEBEP: KİTAP VE SÜNNETİ YANLIŞ ALGILAMA VE ANLAMA

Dini hakikatleri, Kur-an ve Sünnetin ideal hükümlerini yanlış ve ters algılamak bir çok tayfaların, fırkaların ve mezheplerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Gerçekte, mezheplerin büyük bir bölümünün çıkmasına bu ters ve yanlış düşünceler ve dar görüşler sebep olmuştur. Hiç şüphesiz Allah'ın kitabı ve Peygamberin sünneti bütün Müslümanlara hüccettir ve bütün Müslümanların bu ikisine uymaları gerekir. Allah'ın hükümleri ve Peygamberin buyrukları karşısında görüş bildirmek veya onlara karşı muhalefet etmek hiçbir zaman reva değildir. Müslüman olduğunu söyleyen birisine bu tür fiillerde kesinlikle

yakışmaz. Kur-an-dan yararlanmak ve bir şeyler öğrenmek için çok fazla dikkat etmek gerekir. Kur-an-da zahir ve batın, muhkem ve müteşabih, mecaz ve teşbih...vardır. Kur-an-ı Kerimin sadece zahirini tasavvur etmek, onun yüce makamını aşağı indirmekten ve yüce manalarını tahrif etmekten başka bir netice vermez.

İslam dini içerisinde "Mücesseme, Müşebbehe, Harici, ve Mürcie" adında fırkalar ortaya çıktı. Bütün bu gruplar Kitap ve sünneti kendi tasavvur ve düşüncelerinin medrek ve dayanağı olarak görmüş ve kendilerine muhalif olanları Kitap ve sünnete karşı muhalif olmakla suçlamışlardır. İlk iki grup "Ayn" (göz) "Yed" (el) "Vech" (yüz) kelimelerinin bulunduğu ayetlere dayanarak ayetleri zahirine göre tefsir etmişler. Sade ve basit bir şekilde bu ayetlerin kenarından geçip gitmişlerdir.

Örneğin ehli hadis "Yahudiler Allah'ın eli bağlıdır, dediler.... Bilakis Allah'ın elleri açıktır, dilediği gibi verir..."[747] ayetinin tefsirinde, zahire iktifa ederek şöyle demişlerdir; Allah'ın infak ettiği iki tane eli vardır. Eş'ari ise bu konuda şöyle diyor; Allah'ın iki ele vardır ama biz onun keyfiyetini (nasıl olduğunu) bilmiyoruz.[748]

Kur-an-ı Kerimden bu tür yararlanmak dar ve yanlış görüşlülüğün nişanesi olup, onu dar bir çerçeveye sığdırmaktır.

Müslümanlar Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra kendilerini din, takva ehli görüpte, sadece zahire iktifa eden bir grupla karşı karşıya kaldılar. Bunlar sadece zahire iktifa ederek bu tür yanlış düşünceleri İslam dini kalıbında müslümanların içerisine soktular. Bunlar her türlü tefekkür ve fikri düşünceyi küfr olarak talakki ettiler.

Neticede Kur-an ve sünnet düşünce yapısı olarak mana ve tefsir bakımından asıl mesirinden çıkarıldığı ve farklı farklı manalar ve bu manaların taraftarları ortaya çıktığı için, bu ihtilaflar en sonunda hizbi eğilimlere ve fırkalaşmalara neden olmuştur.

ÜÇÜNCÜ SEBEP: PEYGAMBERİN HADİSLERİNİN YAZILMASININ YASAKLANMASI

Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra Kur-an ve İslamın açıklayıcısı olan hadislerin yazılmasının, nakledilmesinin, yayılmasının yasaklanması Müslümanlar arasında gerilemelere, gruplaşmalara, yanlış inançlar edinmeye ve netice de fırkalaşmaya sebep olmuştur. Hadise gelen bu kısıtlama ve hadise karşı yapılan bu mücadele Emevi halifesi olan Ömer b. Abdul Azizin dönemine kadar sürmüştür. Bu zaman içerisinde İslam'ın ikinci senedi olan sünnet zihinlerden silinerek, unutulmağa mahkum edilmiştir. Ömer b. Abdul Azizin döneminden sonra hadis yazma ve nakletme serbest bırakıldığında, İslam'da büyük bir gedik daha açıldı. Zira takva ve imanda zayıf olan bir çok dünya talep insanlar bazı hükümdarlara, valilere ve hükümet makamına yaranmak için bu doğrultuda binlerce yalan ve düzmece hadis uydurdular.

Hatta Ahmed b. Hanbel kendi asrında olan hadislere hüsnü niyetle bakarak sahih hadislerin yedi yüz binden fazla olduğunu söylemiştir. Oysa onunla muhasır olan Buhari dört bini aşmayan sahih hadisleri altı yüz bin hadisin içerisinden

seçmiştir. Yani, Buhari her yüz elli hadisten bir tanesini sahih görmüş ve sahih gördüğü bu hadisleri kendi sahihinde nakletmiştir.[749]

Ebu Davud, kendi sahihini beş yüz bin hadisin içerisinden seçerek sadece dört bin sekiz yüz hadisin sahih olduğunu kabul ederek nakletmiştir. Bu konuya hadis gerçeği ve hadis faciası bölümde geniş bir şekilde yer verilecektir.

DÖRDÜNCÜ SEBEP: YAHUDİ ALİMLERİ VE MESİH'İ RAHİPLERİ

Peygamber (s.a.a)'in hadislerinin yazılması İslam camiasında bir çok zarar ve ziyanlar doğurdu. Bunun zarar ve ziyanlarından bir tanesi, Yahudi ve Nesrani alimler, Müslümanların içerisine karışarak bir takım efsaneleri geçmiş peygamberlerin sözleri ünvanında yaymalarına fırsat vermiştir. Bunlar, uydurma efsanelere ve tahrif olunan kitapların düzmecelerine göre Kur-an-ı Kerimdeki Peygamberlerin kıssalarını tefsir etmişlerdir.

Kur-an-ı Kerimin ayetlerinin tefsir ve beyana ihtiyacı vardır. İnsanın Peygamberlerin hayat ve kıssalarını öğrenmek isteyişi, onun cihan ve beşer tarihine olan düşkünlüğünden kaynaklanmaktadır. Her tarih de, camianın tekamülü, hükümet ve milleti yeni hadiselerle karşı karşıya getirir. İslam ümmetinin bu ihtiyaçların ve meselelerin cevabını Kur-an-dan ve onun ilmini miras alanlardan araştırıp öğrenmeleri gerekirdi. Ama bu tür zorlukların hallinde büyük bir rol oynayan sünnet "yasak" hükmünü yerse ve Peygamberin ilimlerinin varislerine konuşma yasağı getirilirse, ister istemez toplumdaki yarasalar güneşin batışını bir fırsat bilerek kendilerini hadis, tefsir ve tarih meydanının tek eri olarak gördüler ve bir çok hurafeler ile Müslümanlar arasında uçurumlar meydana getirdiler.

O dönemlerde, Ebuzer, Abdullah b. Mesud, Ebu Derda... gibi şahsiyetler neden daima Peygamberden hadis naklediyorsunuz diye azarlanıyorlardı! Ama ne yazık ki, hadisin yazılmasının yasak olduğu dönemlerde, hicretin dokuzuncu yılına kadar Mesihilikte kalıp da ondan sonra Müslüman olan "Temim Avsi Dari"nin Ömerin zamanında Peygamberin camiasında oturup kıssa anlatmasına izin veriliyor, O Ömer ve Osmanın hilafetinin sonuna kadar bu makamda kaldı ve Osmanın öldürülmesinden sonra Şama hicret etti. [750]

İşte, ikinci halifenin döneminde Yahudi alimleri ve Mesihi rahipleri resmi bir izin ile tereddütsüz ve korkusuz olarak efsaneleri ve düzmeceleri Peygamberin kıssası ünvanında nakletmede tam bir özgürlüğe sahip oldular. Bu şahıslar halifelere o kadar yaklaştılar ki, halifeler dini meselelerini ve ilahi hükümleri bunlardan soruyorlardı. Neticede bir çok gerçeklerin üzerine perde çekilmiş, efsane ve düzmeceler hakikat ünvanında insanlara anlatılmıştır.

Bu sebep de diğer sebepler gibi mezhep ve fırkaların çıkmasında büyük rol oynamıştır. Gerçekte dördüncü sebebin ortaya çıkmasına üçüncü sebep (hadis yazılmasının yasaklanması) neden olmuştur.

BEŞİNCİ SEBEP: YABANCI KÜLTÜRLERLE KARŞILAŞMA

Resulü Ekrem (s.a.a)'in vefatından sonra İslamı genişletmek ve yaymak için fetihlere başladılar, has bir temeddün ve kültüre sahip olan milletleri mağlup ettiler. Müslümanlar arasında, yenik düşen milletlerin ilimlerini, sanatlarını, edebiyatlarını.... öğrenmeye alakalı olanlar vardı. İşte bu alaka ve ilgi onları

müzakereye, sohbete ve sonrasında da onların kitaplarını Arap Lisanına tercüme etmeye zorlamıştır. Mütefekkir ve düşünürlerin ilmi kavramları, insanların öğrenmeleri ve yararlanmaları için önemli bir değere sahiptir. Allah'u Teala Kur-an-ı Kerimde varlık aleminin sırlarında düşünmeyi akıllıların nişanesi olarak belirtiyor ve şöyle buyuruyor; "Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akl-ı selim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır. Ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken Allah'ı ananlar (şöyle dua ederler) Rabbimiz, sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru." [751]

İnsanların ilim, fen ve düşüncelerine hayatın kilit alanlarında ve ilahi çerçevelerde değer vermek ve bunlardan yararlanmak ve her zaman ve mekanda bilim adamları ve düşünürlerin faydalı sözlerine önem vermek gerekir. Nitekim Kur-an-ı Kerim şöyle buyuruyor; "Dinleyip de sözün en güzeline uyanları müjdele." [752]

İlim ne kadar uzakta olursa da olsun İslam dini onu öğrenmeye büyük bir önem vermiş ve tüm insanlığı bu doğrultuda davet etmiştir. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; "ilim çinde dahi olsa onu talep ediniz."

İşte bu esasa göre Müslüman ilim adamları, Mısır, İran ve Suriye topraklarında yaygın olan Yunan ve Rum maariflerini, ilimlerini, öğrenmeye koyuldular. Bunlar, Yunan ilimlerinin hazinesine ulaştıktan sonra o ilimleri Süryani Lisanından Arap Lisanına tercüme etmişlerdir.[753]

İran, Rum ve Yunan ilimlerini Arap Lisanına çevirmek Emeviler döneminde başlamış ve Abbasiler döneminde şiddet kazanmıştır. Tarih her ne kadar da Halid b. Yezid b. Muaviyeyi ilk mütercim gösterse de[754] ama gerçeklere göre o ilk mütercim değil de bu işe ilk teşvik eden kişidir. Zira o, kimya ilmine alakası olduğu için, Yunanca ve Kıbti Lisanında olan kimya kitaplarını Mısır alimlerinden Arap Lisanına tercüme etmelerini istemiştir.

Netice de, tıp dalında, mantık, felsefe ve diğer dallarda tercüme olunan kitapların tamamı fayda ve zarar ile içiçeydi. Tercüme hareketi Emeviler ve Abbasiler döneminde hiçbir has kanuna sahip değildi. Tercüme olunan kitapların bazı bölümleri İslamın usulu ile çelişkili ve muhalif olsa bile mütercimler için bir anlam ifade etmiyordu. Çünkü tek hedef Rum, Yunan, Kıpti ve İran ilimlerini Arap Lisanına çevirmekti.

İlmi ve felsefi metinler o kadar yanlış şeylerle doluydu ki, hatta Mesihi alimleri dahi bu tür kitapların mesihilerden aşağı tabaka da bulunan avam kesiminin eline geçmesine izin vermiyorlardı.

Celaleddin Siyuti, bizim sözümüzü ispat edecek bir destanı şu şekilde nakletmektedir; Memun, Sisil adında Mesihi bir hakime bir mektup yazarak o şehrin kütüphanesini Bağda'ta intikal ettirmesini istedi. O zamanda o kütüphanede bir çok ilmi ve felsefi kitaplar bulunmaktaydı. Sisil adındaki hakim meseleyi şehrin önde gelenlerine açtı. Onun müşavirlerinden olan mesihi bir alim hakime şöyle dedi; Bir an önce bu kitapları Müslümanların topraklarına gönder. Zira bu kitaplar nereye ve hangi ülkeye giderse, orda ki, halkın akide ve inancını bozar. Hakim bu sebepten dolayı bütün kitapları Memuna göndermiştir.[755]

Mütercimler, tercümeleri teşvik ve himayet edenler genelde gayri Müslimdiler. Müslümanlardan çok az bir grup bu işe alaka gösteriyorlardı. İslamın ilk asırlarında tıp ilminin mütehassısları ya Mesihi idiler veya da Yahudi idiler. Neticede bu tabipler kendilerine müracaat eden hasta Müslümanların bazılarını gayri İslami inançlarla etkiliyor ve onların kalbine vesvese ve şeklerin yerleşmesine sebep oluyorlardı. Her halukarda ecnebi kültürünün ve kitaplarının Müslümanların arasına yayılması mezhep ve mekteplerin çıkmasına sebep olan etkenlerden bir tanesidir.

ALTINCI SEBEP: NASSA KARŞI İÇTİHAD

İmanın en önemli nişanelerinden bir tanesi insanlar için Allah tarafından gönderilen hükümleri samimi bir kalple kabul etmek ve sonra ona göre amel etmektir. Zira Allah'u Teala, bu konuda şöyle buyuruyor; "Hayır, Rabbine andolsun ki, aralarında çıkan anlaşmazlık hususunda sene hakem kılıp sonrada verdiğin hükümden içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın (onu) tam manasıyla kabullenmedikçe iman etmiş olmazlar." [756]

Ayeti Kerime açık bir şekilde bunu gösteriyor ki, Allah'a ve Resulünün sözlerine tam manasıyla teslim olmak ve o teslimiyete göre amel etmek imanın en açık ve net bir göstergesidir.

Bu alanda Kur-an-ı Kerim ve Peygamberin sözlerinin hiçbir farkı yoktur. Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz hicretin altıncı yılında Umre yapmak için yaklaşık bin dört yüz kişi ile harakete geçti. Hudeybiye de müşrikler Müslümanların Mekkeye doğru gitmelerine engel oldular. Müzakerelerden, Kureyş tarafından gidip gelen heyetlerin sohbetlerinden sonra sonunda birkaç madde ile sülha karar verip kendi aralarında bir sülhname yazdılar.

Bu konuda, Ömer b. Hattab öfkeli bir halde sinirlenip, sülhnameye itiraz ederek Ebubekire şöyle dedi; Muhammed Allah'ın Resulü değil midir? Bizler müslüman deyilmiyiz? Kureyşliler müşrik değiller mi? Öyleyse neden kendi dinimizde zillete boyun eğiyoruz? [757]

Böyle bir itiraz teslim makamı ile bağdaşmamaktadır. Elbette meşveret yapıldığı zaman görüş bildirilmesi normaldır. Yalnız karar alınacağı zaman Peygamberin kararı öncelikli gelir Peygamberin kararını hiçe saymak ise anormaldır.

İşte bu sebepten dolayı Kur-an-ı Kerim önce meşveret emri veriyor ve şöyle buyuruyor; "İşlerde onlara danış" daha sonra karar makamında Peygambere hitap ederek şöyle buyuruyor; "Artık kararını verdiğin zamanda Allah'a dayanıp güven." [758] Ama bazıları kendilerini Müslüman gördükleri halde bu ilkeyi ayaklar altına almışlar ve kendi maslahatlarına göre ilahi emir ve hükümleri değiştirmişlerdir. Bu konuya göre birkaç örnek verecek olursak;

1- YAZILMAYAN VASİYET:

Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz, hayatının son dönemlerinde hasta yatağında yatarken, ümmetinin kendisinden sonra sapmaması için, bir vasiyet yazmak için sahabesinden kalem kağıt istemiştir. Ama ne yazık ki, bir grup kendi görüşünü Peygamberin sözünden ve dolayısıyla nasdan önemli görerek ön plana çıkarmışlardır. Hatta bazıları getirmemekle kalmayıp, Peygambere sayıklıyor bile

deme cesaretinde bulunmuşlardır. Buhari kendi sahihinde İbni Abbasdan şöyle naklediyor; Peygamberin hastalığı şiddetlenmiş idi. Sahabesine buyurdu ki; Gelin sizlere öyle bir kitap (vasiyetname) yazdırayım ki, artık ondan sonra asla dalalete (sapıklığa) düşmeyesiniz. Ömer, Resulullaha hastalığı galebe etmiş, elimizde Allah'ın kitabı vardır ve Allah'ın kitabı da bizlere yeterlidir, dedi.

Evde oturan sahabenin arasında ihtilaf çıktı. Bazıları dediler ki, Resulullahın istediklerini hazır edin, sizlere bir yazı yazdırsın ki, O Hazretten sonra asla sapıklığa düşmeyiniz. Bazıları Ömerin sözünü tekrarladılar ses ve gürültü Resulullahın zamanında çoğalınca, Resulullah, "Kalkın benim yanımdan gidin" buyurdu. İbni Abbas devamlı, ah ne büyük bir musibetti ki, Resulullah ile yazmak istediği vasiyeti arasına girdiler.[759]

Bu konuda şahsi düşünce, Kur-an ve İslamın beyancısı olan Allah Resulünün sözünden çıkarılmıştır.

2- Resulü Ekrem (s.a.a) vefatından birkaç gün önce Rumlarla savaşmak için bir ordu tertipledi ve Üsame b. Zeydi ordu komutanı yaptı. Ebubekir, Ömer, Ebu Ubeyde gibi Ensar ve muhacirlerin ileri gelenlerini de bu orduya kattı. Sahabeden bazıları Üsamenin komutanlığına itiraz edip, "Henüz yüzünde tüy çıkmayan bir genç nasıl bize komutanlık eder" dediler itirazları öyle bir dereceye vardı ki, Allah Resulü aşırı derecede bozularak, hastalığının ağır ve ateşinin fazla olmasına rağmen, mübarek başını bağlayıp ayaklarını zorla yerde sürüyerek iki kişinin yardımıyla evden çıkıp camiye geldi ve minbere çıkarak şöyle buyurdu; ..."Ey insanlar Üsamenin komutanlığı hakkında bazılarınızdan duyduğum bu sözler nedir? Babasını komutan yapmamada itiraz ettiğiniz gibi şimdi de bunun komutanlığına itiraz ediyorsunuz... Üsamenin ordusunu harekete geçirin. Resulullah aralıksız bu sözleri tekrarlıyordu ama bu sözlere kulak veren az idi. Sonunda ordu Corf denilen bir yerde çadır kurdular.

Bu meseleden iki gün sonra Allah Resulünün hastalığı şiddetlenir. Çoğunluk Allah Resulünün hastalığı şiddetlenmiştir, Medinenin korunmağa ihtiyacı vardır bahaneleriyle, veya kendi kafalarındaki maslahat düşüncelerine göre Peygamberin nassını ve sözünü bir kenara bırakarak Medineye dönmüşlerdir. Buda Allah Resulünün rahatsız olmasına sebep olmuştur.[760]

Nassa karşı yapılan içtihatlar veya kendi mantık düşüncelerine göre maslahatlar sadece bunlardan ibaret değildir. Resulü Ekrem (s.a.a)'in vefatından sonra da bu içtihatlar yapılmış ve boyutları genişlemiştir. Örneğin:

1- Kur'anı Kerim açık bir şekilde zekatın masraf alanlarından birisinin "gönülleri İslam'a ısındırılacak olanlara" ait olduğunu belirtmiş ve şöyle buyurmuştur; "Sadakalar (Zekatlar) Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekat toplayan) memurlara, gönülleri (İslam'a) ısındırılacak olanlara, kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihat edenlere, yolcuya mahsustur. Allah alim ve hakimdir."[761]

Ama ne yazık ki, daha Ebubekir hükümetinin ilk dönemlerinde bu grup (gönülleri İslam'a ısındırılacak olanlar) ihtiyaçları yoktur bahanesi ile zekattan olan hisselerinden mahrum bırakılmışlardır. Bu konuda da maslahat düşüncesi

Kur-an'ın nassının önüne geçmiştir. Neticede on dört asırdır ilahi hüküm bu alanda da arka plana atılmış oldu.

2- Sadece bunların hakkı zekattan alınmış olmadı. Bunların yanı sıra Peygamberin yakınları da humustan olan hisselerinden mahrum bırakıldılar. Kur-anı Kerim ganimetlerin humusu hakkında şöyle buyuruyor; "Bilin ki, ganimet olarak aldığınız her hangi bir şeyin beşte bir Allah'a, Resulüne, onun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolcuya aittir."[762]

Ama Ebubekir hilafeti ele geçirdikten sonra Peygamberin hissesini ölmüştür bahanesi ile ve onun yakınlarının hissesini bir kenara bırakmıştır.

Bunlar şahsi düşüncelerin maslahat adı altında veya içtihat ünvanında nass ve vahyin önüne geçirilen örneklerinden sadece bir kaçıdır. Bu tür İslam dışı hareketler neticede bir takım fıkhi mezheplerin çıkmasına sebep olmuştur.

Merhum Şerefud- Din Amuli "En-Nas vel- İçtihat" adlı eserinde, Peygamberin bazı sahabelerinin Peygamberden sonra bir grubun maslahatı nassa, şahsi düşünceleri vahye karşı ön plana çıkardıklarına ve nassa karşı içtihat ettiklerine dair yetmişten fazla konu açıklamıştır.

HADİS FACİASI VE HADİS GERÇEĞİ:

İslam Peygamberi Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) efendimizin vefatından sonra bir takım ilahi değerlerin unutulmasına, tahrif olunmasına, dolayısıyla Müslümanların parçalanmasına, bazı Müslümanların sünnetsiz bir Kur-an düşünerek din içinde dinsizlik yaparak yaşamalarına ve dinin ilahi iradenin dışında farklı bir şekilde anlaşılmasına sebep olan başlıca üç şey vardır.

1- Peygamberin hadislerinin yazılma ve yayılmasının yasaklanması.

2- Kur-an ve İslam'ın beyancısı, açıklayıcısı ünvanında olan İslam Peygamberinin şahsiyetinin kırılması.

3- İslam'ın çeşitli alanlarında düzmece hadislerin uydurulması.

Konumuzun bu bölümünde bir fırtına ve sel baskını gibi gelip de İslamı toplumları günümüzdeki hale getiren bu üç zahire açıklık getireceğiz.

PEYGAMBER VE SÜNNET'İN YAYILMASI:

Allah'u Teala İslam'ın bütün ahlaki, itikad, ahkam.. ve diğer değerlerini ve ölçülerini iki bölümde insanlığa ulaştırmıştır. Bu iki bölümden bir tanesi Kur-anı Kerimdir ve diğeri ise Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz'in sünnetidir.

Kur-anı Kerimde İslam'ın hükümlerinin, mesele ve konularının mihenk ve temel taşları belirtilmiştir. Eğer bir Müslüman sadece ve sadece Kur-anı Kerime iktifa ederse Allah'ın istediği gibi bir Müslüman olamaz. Şöyle ki, sünnetsiz olarak Kur-anı Kerimi kabul eden ve sadece Kur-an'a iktifa eden bir insan namaz kılamaz, oruç tutamaz, hacca giderek haccın tüm amellerini yapamaz... Bu hükümlerin tamamının aslı Kur-an'ı Kerimde zikrolunmuştur ama bunların şerhi tefsiri, izahı, Allah Resulünün ve İslam'ın gerçek tebliğcilerinin sorumluluğuna bırakılmıştır. İşte bunlara binaen, İslam dini Kur-an'da, Peygamber (s.a.a) ve vasilerinin beyanlarında toplanmış ve açıklanmıştır.

Ama ne yazık ki, İslam Peygamberinden sonra bazıları İslam'ı tahrif etmek için bir takım vesilelere sarıldılar. Acaba bu vesileler nelerden ibarettir? Konumuzda

bunların tamamına aydınlık getirilecektir. Bu gerçekleri öğrenmek için Allah Resulünün asrına ve sözlerine başvurmamız gerekecektir.

Hz. Resulü ekrem (s.a.a) efendimiz şöyle buyuruyor; "Allah benim sözümü dinleyeni, kalben kabul edeni ve onu duymayanlara duyuranı ve ulaştıranı hoşnut etsin."[763]

Yine O Hazret şöyle buyuruyor; "Hazırda olup da benim sözümü işitenler hazırda olmayanlara ulaştırsınlar. Zira sözümü işitenin kendisinden daha iyi derk edecek birisine ulaştırması mümkündür."[764]

Bir başka hadis de şöyle buyuruyor; "Benim bir hadisimi ümmetime ulaştırarak bir sünnetin canlanmasına veya bir bid'atın yok olmasına sebep olanın mükafatı cennettir."[765]

Başka bir hadis de şöyle buyuruyor; "Bir insan iki hadis öğrenirde onlardan yararlanırsa veya onları başkalarına öğretirse ve onlarda ondan yararlanırsa, onun için altmış yıllık ibadetten hayırlıdır."[766]

Hz. Ali (a.s) Resulü Ekrem (s.a.a)'den şöyle naklediyor; Ya Rabbi benim halifelerime rahmet et. Ya Rabbi halifelerime rahmet et. Ya Rabbi halifelerime rahmet et. Ey Allah'ın Resulü senin halifelerin kimlerdir? Diye sorulduğunda, şöyle buyurdular; "Halifelerim, benden sonra gelip de hadislerimi ve sünnetimi nakledenlerdir."[767]

Nakledilen hadisler. Allah Resulünün sahabeleri ve Müslümanları hadis nakletmeye yönlendirdiğini ve teşvik ettiğini göstermektedir.

Bu hadislerin yanı sıra bazı hadislerde Peygamber (s.a.a)'in hadislerini yazmaya dair emir buyurduğu naklolunmuştur. O hadislerden birkaç tanesi şunlardan ibarettir; "İlmi bağlayınız. Onu ne ile bağlıyalım diye sorulduğunda, yazarak diye cevap buyurmuştur.

Ehli Sünnetin Sahih-i Buhari, Sünen-i Tirmizi gibi muteber kitaplarında Ebu Şat adında Yemenl'i bir şahısın Peygamber (s.a.a) ile bir sohbeti naklolunmuştur. Bu şahıs kendi topraklarından Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz bir konuşma yaptılar. Ebu Şat Peygamberin sohpetini dinledikten sonra, Ey Allah'ın Resulü bu sözleri bana yazınız dedi. O Hazret şöyle emir buyurdular; "Benim sözlerimi Ebu Şat için yazınız."[768]

İşte bu rivayette açıkça o Hazretin hadisinin yazılmasına dair emir verdiği görülmektedir. Başka bir rivayette, Abdullah b. Amr As şöyle diyor; "Ben Allah Resulüne şöyle dedim; Sizden duyduğum her şeyi yazayım mı? Evet diye buyurdular. Dedim ki, hem gazap ve hem de rıza halinizde mi? Evet diye buyurdular ve şöyle eklediler; "Çünkü ben hem öfke halinde ve hemde hoşnutluk halinde haktan başka bir şey söylemem."[769]

Başka bir hadis de Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz şöyle buyuruyor; "Ümmetimden kırk hadis ezberleyeni, Allahu Teala kıyamet günü alim ve fakih olarak haşreder ve ona azap etmez."[770]

SÜNNET KUR-AN İLE BERABER VE İÇ İÇEDİR:

Konumuzun bu bölümünde sünnetin Kur-an'dan ayrı olmadığına, Kur-an ile beraber ve iç içe olduğuna dair bazı hadisleri inceleyeceğiz.

1- Peygamber (s.a.a) efendimizin sahabelerinden olan Mikdam b. Madi kerb, Resulü Ekrem (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu naklediyor; Doğrusu Allah bana Kur-an ve beraberinde onun gibi bir çok gerçekleri verdi.[771] Bu hadisin izah ve açıklaması şöyledir;

Peygambere nazil olan vahiy iki kısımdır. Vahyin birinci kısmında, hem lafz (kelime) ve hem de mana Allah'tandır. Bu tür vahiyde sadece Kur-an-ı Kerimdir. Ama vahyin ikinci kısmında mana Allah'tandır ve lafz (kelime) Resulü Ekrem'dendir. Bu bölümde bütün mefhum ve manalar Allah tarafından Resulü Ekrem efendimizin kalbine nazil oluyor ve daha sonra o Hazretin kendi üslup ve kavramına göre kelimelerde şekil olarak hadis ünvanında naklolunuyordu.

Peygamber (s.a.a) efendimiz daha sonra yukarıda ki hadisin devamında şöyle buyurmuştur; Bilin ki, çok kısa bir zaman sonra midesi dolu birisi gelecek, makamına sırtını vererek şöyle diyecektir; Kur-an'a sarılınız, onda bulduğunuz helalları helal ve onda bulduğunuz haramları da haram biliniz. Tirmizinin nüshasına göre, daha sonra şöyle buyurmuştur; Peygamberin haram ettikleri Allah'ın haram ettikleri gibidir.

2- Resulü ekrem (s.a.a) efendimiz sahabesine hitaben şöyle buyurmuştur; "Çok kısa bir zaman sonra sizden birisi beni yalanlayacaktır. O Kendi makamına sırtını yasladığı bir zamanda benim hadisimi ona naklettiklerinde şöyle diyecektir; Biz ve sizin aranızda Allah'ın kitabı vardır. Onda haram olanları haram olarak görüyor ve helal olanları da helal biliyoruz! Şunu iyi biliniz ki, Peygamberin haram ettikleri Allah'ın haram ettikleri gibidir." Bu hadis Müsned-i Ahmed de naklolunmuştur.

3- Ubeydullah b. Ebi Rafi babası Ebu Rafi'den Resulü Ekrem (s.a.a)'in sahabesine şöyle hitap ettiğini nakletmiştir; Sakın ola ki, sizin aranızda, kendi makamına yaslandığı bir zaman, benim emrim ve nehyimin getirildiği bir anda şu sözü söyleyen birisi olmasın; Hayır ben bunu bilmiyorum (kabul etmiyorum) Ben Kur-an'da bulduğum hükme amel ederim.[772] Veya "Ben bunu Allah'ın kitabında görmedim.[773] Ne yazık ki, günümüzde de isimlerini ümmeti Muhammed bırakıp da, kendilerini İslam ehli gören bir grup da aynı şeyleri söylemekte ve sünnetsiz, hadissiz bir İslam'ın olabileceğini tasavvur etmektedirler. Acaba Resulü Ekrem (s.a.a)'in itiraz içeren bir şekilde konuşması bu tür safsata sözlerin sahiplerinin geriye adım atmaları için yeterli değil midir.?

4- Hayber savaşında Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz Abdurrahman b. Ovf'a, atına binerek şöyle seslenmesini buyurdular; Cennet Müminden başkasına layık değildir. Herkes namaz için bir araya toplansın, bu feryadın arkasından, Müslümanlar bir araya toplandılar. Resulü Ekrem (s.a.a) namaz kıldıktan sonra minbere çıkarak şöyle bir konuşma yapmışlardır; "Acaba sizden birisi kendi makamına sırtını vererek, Kur-an'da olmayanların dışında Allah'ın size bir şeyi haram etmediğini mi düşünüyor. O, sadece Kur'anda olanın haram olduğunu ve bunun dışında haramın olmadığını zannediyor. Bunu iyi biliniz, Allah'a yemin olsun ki, ben sizlere nasihat ettim, emir ettim ve nehyettim. Benim farz veya haramlılığına dair söylediklerim Kur'anda olanlar gibidir. Allah sizlerin izin almadan kitap ehlinin evlerine gitmenize ruhsat vermemiştir."[774]

5- Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur; “Sizden, benim hadisimi duyduğu zaman, makamına yaslanarak, bana Kur-an oku (Kur-andan getir) diyen birisini tanımış olmayayım.”[775]

İslam Peygamberi hayatı döneminde hadisin önemini bu şekilde vurgulamasına onu Kur-an’dan ayrı düşünmenin zararlarını belirtmesine rağmen ama ne yazık ki, O, Hazretin ömrünün son dönemlerinde, Kur-an ile hadisi- sünneti ayrı düşünme ve birbirinden ayırma temeli atılmış ve Emeviler zamanında Ömer b. Abdul Azizin dönemine kadar bu şekilde devam etmiştir. Bu dönem içerisindeki, Şiarlar “Hadis söylemeyin, rivayet okumayın, yazmayın, Kur-an bize yeterlidir” şiarlarıydı.

PEYGAMBER VE İMAMLARIN SÜNNETİNİN ÖNEMİ VE HÜCCETLİĞİ:

Peygamber (s.a.a)’in sünneti tüm Müslümanların yanında önemli bir değer ve itibara sahiptir. Bunda hiçbir şüphe ve tereddüt yoktur. Müslümanların bu konudaki en önemli delilleri ve dayanıkları Kur’anı Kerimdir. Biz bu konuya binaen sadece dört ayete yer vereceğiz;

1- “Peygamber size neyi verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının.”[776]

Bu ayet her ne kadar da ganimet ayetlerinin bölümünde yer almışsa da, bazı tefsirciler ayetin umum olduğunu, Peygamberin bütün emirler ve nehiylerini kapsadığını belirtmişlerdir.[777] Bu surette ayetin mefhumu şöyle olur; Peygamber size neyi emrettiyse onu yapınız ve sizi neden nehyettiyse ondan da vazgeçiniz.

2- “İnsanlara kendilerine indirileni açıklaman için sana da bu Kur’anı indirdik.”[778]

Resulü Ekrem (s.a.a)’in vazifesi Kur’anın beyanı olduğu için, O Hazretin beyanının ve açıklamalarının muteber ve hüccet olması gerekir. Aksi taktirde bu beyan ve açıklamanın hiçbir faydası olmuş olmaz.

3- “Andolsun ki, Resulullah’a, sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çok zikredenler için en mükemmel bir örnek vardır.”[779]

Bu ayete göre, sözde ve amelde Allah Resulüne uymak Resulü Ekrem (s.a.a)’in risaletinin eseri ve ona olan imandır. Bu ayet bu manaya açıkça delalet etmektedir.

4- “Battığı zaman, andolsun yıldıza ki, arkadaşınız (Muhammed) sapmadı ve batıla inanmadı. O arzularına göre de hevasından konuşmaz. (Onun konuşması kendisine) vahyedilenden başka bir şey değildir.”[780]

Bu ayetin tefsirinde şöyle denilmiştir; Resulü Ekrem (s.a.a)’in Kur’an ünvanında veya Kur’an hakkında veyahutta insanların hidayet bulması için Allah’a davetinde söylemiş olduğu şeyler ilahi vahyden ibarettir. İşte bu sebepten dolayı mutlak bir manada O Hazrete uyulması gerekir.

Bu konuda Müslümanlar ve mezhepler arasında ki, ihtilaflı meselelerden bir diğeri Ehlibeytin sünnetinin hüccetliğidir. Şia mezhebine mensup olanlar Resulü Ekrem (s.a.a)’in sünneti gibi Ehlibeytinde sünnetini kabul etmektedirler. Ama diğer mezhepler Ehlibeytin sünnetini kabul etmemektedirler. Konumuzun bu bölümünde Şiaların görüşünü doğrulayan, Kur’an ve sünnetten özet olarak birkaç delile yer vereceğiz.

Birinci delil, Kur'anı Kerim: Bu konuya açık bir şekilde delalet eden ayetlerden bir tanesi tathir ayetidir. Bu konu "Tathir ayetinde Ehlibeyt kimlerdir" başlıklı bölümde genişçe anlatılmıştır.

İkinci delil, rivayetlerdir: Bu konuya delalet eden rivayetlerden bir tanesi "Sakaleyn" hadisidir. Sakaleyn hadisi de ileriki bölümlerde ele alınacaktır. İkinci rivayet ise daha öncede ele aldığımız "Gemi" hadisidir.

PEYGAMBER (S.A.A)'İN HADİSLERİNİN NAKLEDİLMESİNİN YASAKLANMASI:

Yukarıda ki, konularda da görüldüğü gibi Peygamber (s.a.a)(in döneminde İslami teşkil eden iki önemli unsur vardı. (Kur'an ve sünnet) Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz hayatı döneminde sünnetinin yazılarak, nakledilerek gelecek nesillere miras olarak kalması için emirler veriyordu. Ama Peygamberin vefatından sonra neler oldu?

Ehli Sünnetin büyük alimlerinden olan Zehebi şöyle diyor; Ebu bekir hükümete geldikten sonra, Müslümanları ve sahabeyi bir araya toplayarak şöyle dedi; Siz Peygamberden hadis naklediyorsunuz. Bu konu da kendi aranızda ihtilaflarınız vardır ve olacaktır da. Şüphesiz, sizden sonra halk büyük ihtilaflara düşecektirler. İşte bunun için Resulü Ekrem'den hiçbir şey nakletmeyiniz. Sizden soru sorduklarında şöyle söyleyiniz; "Biz ve sizin aranızda Kur'an vardır onun helalini helal ve haramını da haram biliniz!"[781]

Bu söz esrarengiz bir bahaneden ve batılı hak elbisesine büründürmekten başka bir şey değildir. Ebu bekirin bu sözüyle Peygamberin önceden vermiş olduğu haberler gayet açık bir şekilde görülmektedir.

Sahabeden olan Kurzat b. Ka'b şöyle diyor; Ömer bizleri Irak amirliğine gönderdiği zaman, bir miktar bizimle beraber yürüdü ve şöyle dedi; Benim, neden sizleri uğurladığımı biliyor musunuz? Biz şöyle dedik; Bizlere ikram ve ihtiramda bulunman için bizleri uğurladınız. O ise şöyle dedi; Bunun yanısıra, başka düşüncemde vardı. Sizler öyle bir şehre gidiyorsunuz ki, halkının Kur'an sedasının ahengi bal arılarının sedasının ahengi gibi kulağa gelmektedir. Sakın ola ki, onları Peygamberin hadislerini naklederek bu işten alıkoymayasınız. Bunlara hadis söylemeyiniz. Ben bu işin sevabında sizlerle şerikim.

Kurzat şöyle diyor; Halifenin bu sözünden sonra ben bir tane hadis bile nakletmedim. O tarihlerde Irak ehli Peygamberi görmeyip de yeni Müslüman olmuşlardı. Peygamberlerini görmeyen bu Müslümanların, O, Hazretin halini, durumunu, siresini, sözünü duymak ve bilmek istemeleri gayet doğaldır. İşte bu sebepten dolayı Kurzata "Bizlere hadis söyle" demeleri icab ediyordu. Bu şekilde de söylediklerinde Kurzat, "Ömer bizi nehyetmiştir, hadis nakledemeyiz" diye cevap veriyordu.[782]

Hadisi saklamanın manasının açık bir şekilde görüldüğü, insanı hayrete düşüren ve şaşırtan başka bir rivayetti. Tarihçiler şöyle nakletmişlerdir; "Ömer vefat etmeden bir müddet önce dünyanın çeşitli bölgelerine insanlar gönderdi ve sahabeden birkaç kişiyi Medine de hazır etti. Bunlardan bazıları, Ebuzer, Abdullah b. Mesud, Abdullah b. Huzeyfe, Ebu Derda, Ukbe b. Amir ve diğerleriydi. Bunları bir araya topladıktan sonra şöyle dedi; Dünyaya yaydığınız

bu hadisler nedir? Onlar, “Bizleri hadis nakletmekten nehy mi ediyorsun”? dediler. O şöyle dedi; hayır, sizleri nehy etmiyorum, ama burada benim yanımda Medine de kalınız. Allah’a yemin olsun ki, ben yaşadığım müddetçe benden uzaklaşmazsınız ve bu şehirden dışarı çıkmazsınız. Biz, sizin naklettiğiniz hadislerin hangisini kabul edeceğimizi ve hangisini reddedeceğimizi çok iyi biliyoruz. Ama diğer halk neyi kabul edeceklerini ve neyi kabul etmeyeceklerini bilmiyorlar.

Peygamber (s.a.a)’in sahabesinden olan bu grup halifenin ölümüne kadar Medine’den ve onun etrafından ayrılamadılar ve daima göz altında tutulmaktaydılar. [783]

Diğer Müslümanların anlamadıkları veya anlayamayacakları ve hükümet tezgahının da bildiği ve tanıdığı, kabul olunacak ve kabul olunmayacak bu hadisler ne tür hadislerdi.?

Dikkat edilecek olunursa, halife sahabeden olan bu grubu yalancılıkla suçlamıyor. Bu grup sahabenin arasında Ebuzer gibi sahabeler vardı ki, Allah Resulü onun hakkında şöyle buyurmuştur; “Gökyüzünün gölgelendirdiklerinden, Ebuzerden daha doğrusu yoktur.”[784]

Yukarıdaki halifenin sözünde şu şekilde tahlil yapmak doğru olacaktır; Kabul olunmayan hadisler, o günün hükümetinin siyaseti ile uyum sağlamayan ve bağdaşmayan hadislerdi. İşte bu sebeplerden dolayı Peygamberin hadislerini nakleden insanlara hadis nakletme yasağı getiriliyor ve onlar göz altında tutuluyorlardı.

Bir grup tarihçiler şöyle demişlerdir; ömer sahabeden üç kişiyi, İbni Mesudu, Ebu Derdayı ve Ebu Mesud Ensariyi Medine de hapsetti. Onların suçunu, çok hadis nakletme olarak duyurdu ve şöyle dedi; “Siz Peygamberden çok hadis naklediyorsunuz.[785]

Bunlar sadece hadis yazılması veya nakledilmesine koyulan yasaklara yönelik zikrettiğimiz, birkaç örnektir. Ama mesele sadece bununla kalınmamış ve bundan öteye de gidilmiştir.

Resulü Ekrem (s.a.a)’in zamanında, bazı sahabeler Peygamberden duydukları hadisleri unutmamak için yazıyorlardı. Bazı sahabelerin yanında otuz, bazılarının yanında elli bazılarının yanında yüz... hadis bulunmaktaydı. Bunlar bu hadisleri yazarak küçük bir risale haline getirmişlerdi. Bir gün halife minbere halkı yemine vererek bu hadisleri getirmelerini istedi. Halife kudret yönünden oteriter sahibiydi. Hiç kimse muhalefet etme gücüne sahip değildi. Bunun için halife emir verdi ve onlarda mecburen getirdiler, daha sonra onları yakmaları için emir verdi.[786]

Bu hal ve durum Osmanın zamanında da değişmedi. Osman minberde halka şöyle sesleniyordu; Ebubekir ve Ömerin zamanında söylenmeyen hadisleri nakletmeyiniz. Ömerin zamanında onun izni ile nakledilen hadisleri nakledebilirsiniz. [787] ömerde kendi zamanında “İbadet ve amel konularının dışında hadis nakletmeyiniz” diye emir veriyordu.

Görüldüğü gibi hadislerin yazılması, yayılması ve nakledilmesinin yasağı Osmanın hilafeti döneminde de devam etmiştir. Hilafet tezgahı bu yasağı çok sıkı bir şekilde kontrol ediyordu.

Muaviyenin döneminde de durum bu şekildeydi. Bu durumun yanısıra önceki durumdan daha da şiddetli olmuştur. O minberde şöyle diyordu; Ey millet Peygamberin hadislerini nakletmekten kaçınınız. Sadece Ömerin döneminde nakledilen hadisleri naklediniz.[788]

Elbette bu yasakların karşısında, hadislerin yasaklanmasına karşı, bunun yanlış olduğunu vurgulayan sahabeler ve bu uğurda mücadele eden seçkin zatlar da mevcut idi. Hatta bu uğurda konuşmamaları için dilleri kesilen, canlarından olan sahabeler olmuştur. Ebuzer Gaffari, Ruşeyd'i hicri ve Meysemi Temmar bunlardan sadece bir kaçıdır.

Ebuzer, Meysem, Ruşeyd gibi seçkin sahabeler hadis yasağının İslam'a olan zararlarını çok iyi bildikleri için bu uğurda hayatlarının sonuna kadar mücadele etmişler ve bu mücadele doğrultusunda canlarından olmuşlardır.

Hak cephesinde olan bu grup hadis naklederek İslam-i hakikatleri koruyorlardı. Muhalif cephede bulunanlar ise tahrif için en iyi yolun ilk aşamada Peygamberin hadislerinin nakledilmesinin yasaklanmasını en iyi yol olarak görüyorlardı.

Hadislerin yazılmasının yasağı hicri yüzüncü yıla kadar devam etmiştir. Bu yılda halife Peygamberin hadislerinin yazılmasına izin verdi. Bütün yıllarda hiçbir surette, resmi bir şekilde hadis yazılmadı. Elbette Ehlibeyt kanalında bulunan Salman gibi, Ebu Rafi gibi bazıları hadis yazıyorlar ve bu konuda hadis kitapları düzenliyorlardı.

Hadis yazılmasına izin ve emir vermek Ömer b. Abdul Azizin beğenilen işlerindendir. O, Fedek hurmalığını Peygamber hanedanına geri çevirmekle, Hz. İmam Ali'ye yapılan laneti yasaklamakla kalmadığı gibi, kendi hilafeti döneminde Medine halkına bir mektup yazarak şu emri verdi; Peygamberin hadislerinden bildiklerinizi yazınız; Çünkü Ben ilmin yok olmasından korkuyorum.[789]

Bu ferman ile Müslümanlara haram olan şey helal oldu. Bundan başka da çare yoktu. Zira ferman halifenin fermanıydı. Bundan sonra hadis fazlasıyla söylendi ve yazıldı. Her ne hikmetse, önceki zamanlarda söylenen ve Peygamberin ağzından yalan yere nakledilen "Benim hadislerimi yazmayınız" düzmeceleri bu zamanda bir anda unutularak yok oldu.

İşte görüldüğü gibi halifenin ağzı ile bir zamanda hadis nakletmek yasak oluyor diğer bir zamanda ise başka bir halifenin ağzı ile hadis nakletmek serbest oluyor. Halife hadis yazmayınız diye emir verdi yazmadılar, başka bir halife hadis yazınız diye emir verdi, yazdılar.

Neticede doksan yıl boyunca Ehlibeyt mektebinin dışında Hz. İmam Ali, İmam Hasan, İmam Hüseyin, Ebuzer Gaffari, Salman Farisi, Ubeydullah b. Ebi Rafi, Meysemi Temmar, Ruşeydi hicri ve diğerlerinden başkaları hadis yazmadılar.

Hadislerin nakledilmesinin yasaklanması İslam da tahriflerin temelini ortaya çıkarmıştır. Hilafet tezgahı öyle bir İslam yaymakistiyordu ki, ileride Muaviye Şamda kendisine saray yaptırdığı zaman kimse ona; Peygamber şöyle

buyurmuştur, senin bu işin Peygamberin buyruğuna göre meşru değildir, diye söyleyebilmesin. Yezid halife olup da şarap içtiği zaman kadınlarla İslam dışı münasebetlerde bulunduğu zaman, kimse ona, Peygamber şöyleydi, böyleydi, senin amelin onun ameli ile bağdaşmıyor diye söyleyip de itiraz etmesin. İşte bu sebeplerden dolayı, Peygamberin hadisi, sahih siresi ve tarihi olduğu müddetçe Müslümanları susturmak mümkün değildi. İşte bu sebeplerden dolayı Peygamberin hadislerinin söylenmemesi, yazılmaması ve açıklanmaması gerekirdi. Çünkü Peygamberin hadisleri onların yaptıklarını onaylamıyordu.

HADİS YASAKLANMASININ SEBEPLERİ:

Geçen konulardan anlaşılan şudur; Resulü Ekrem (s.a.a)'in hayatı döneminde hadis nakletme ve yazma yaygınlık kazanmıştı. Sahabede bu işle meşgul oluyordu. Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra Ehlibeyt taraftarları Peygamber efendimizin zamanındaki gibi hareket ediyorlardı. Ama Ehli Sünnet arasında, Peygamberin vefatından ikinci asrın başlarına kadar hadis yazmak yasaklanarak rafa kaldırıldı. Bu bölümde, hadislerin yazılması ve nakledilmesinin yasaklanmasının sebeplerini inceleyeceğiz. Önce hadis yasaklayanların ortaya attıkları sebepleri inceliyoruz;

1- Aişe şöyle naklediyor; Babam Peygamberin hadislerinden beş yüz tanesini bir kitapta toplamış ve onları bana emanet etmişti. Gece onun yatağında rahat olmadığını, bir taraftan diğer tarafa döndüğünü ve gözüne uyku girmediğini gördüm. Ona şöyle dedim; Acaba sen rahatsız mısın? Yoksa seni rahatsız edecek kötü bir haber mi var? Sabah bana şöyle dedi; Kızım senin yanında olan hadisleri getir ve daha sonra ateş isteyerek, Peygamberin hadislerinin yazıldığı kitabı yaktı. Kitabın yanması ile rahatladı. Ondan bunun sebebini sorduğum da şöyle dedi; "Bu kitapta, nakledenlere güvenip de yazdığım hadislerin içerisinde aslı olmayan hadislerin olmasından korktum"[790]

2- Tarihçiler şöyle naklederler; Ömer b. Hattab kendi hilafeti döneminde hadisleri toplama ve yazma kararı aldı. Peygamber (s.a.a)'in sahabesinden umumi bir görüş aldı ve herkes bu işi onayladı. Ömer bu iş hakkında bir ay düşündü ve en sonunda son kararını verdi ve aldığı kararı halka şu şekilde açıkladı; Ben Peygamberin hadislerini yazmak istiyordum. Ama sizden önceki kavimlerin kitaplar yazdıklarını ve onlarla şiddetli bir şekilde meşgul olduklarını ve neticede kendi semavi kitaplarını terkettiklerini hatırladım. Allah'a andolsun ki, ben, Allah'ın kitabını başka bir şeyle karıştırmayacağım.[791]

Bu iki halife ilk aşamada, Peygamberin hadislerinin nakledilmesini, yayılmasını ve yazılmasını kendi kontrolleri altına almak istiyorlardı. Şöyle ki, sadece o gün hilafet tezgahi ile uyum sağlayan ve onların siyasetine ters düşmeyen hadislerin yazılması veya naklolunmasından yanaydılar. Bu birinci aşamaydı.

Ama, halife Ebubekirin uykularını bile gözünden kaçıracak, Ömer'in bir ay boyunca üzerinde dikkat edecek uzun düşüncelerden sonra, hadislerin sınırlanarak kontrol altına alınmasının mümkün olmayacağını anladılar. Eğer Ebubekr hadis yazacak olsaydı ve bu hadisleri de isteyenlere verseydi, insanlara, bunlar Peygamberin hadisleridir ve diğerleri Peygamberin hadisleri değildir diye

inandırmak mümkün olur muydu? Bu halde, örneğin Selman-i Farisi de şöyle diyecekti; Benim zihnimde hadisler vardır ve onları yazıyorum. Siz yazıyorsunuz da, biz niçin yazmayalım. Sizin Peygamberi derk ettiğiniz gibi bende Peygamberi derk ettim. Siz Allah Resulünün sözlerini dinlediniz, amelini gördünüz, bende dinledim ve gördüm. İşte bunun için bizim hadislerimizin birbirleriyle hiçbir farkı yoktur. Yukarıdaki sözlerin aynısını, Ammar da, Ebuzerde, Sahl b. Hüneyf de ve diğer sahabelerde söyleyeceklerdi.

İşte bu sebeplerden dolayı Ebubekirin önce hadis yazmak istemesinin ve Ömerin "Halk sadece ibadetlerin amel boyutundaki hadisleri nakletsin" demesinin sebepleri, hadisi kontrol altına almak istemelerindendi.

Daha sonra bu yolun amelinin mümkün olmadığını anladıklarında, Ebubekir kendi yazdığı hadis kitabını ateşe verdi ve Ömer halka hitap ederek şöyle dedi; Ey millet sizin yanınızda kitapların olduğunu duydum. Allah'ın katında bu kitapların en değerlisi adalet ve doğruluk esasına dayalı olandır. Yanında kitap olan herkes onları bana getirsin ki, ben onların üzerinde düşüneyim. Halk, onun o kitaplara bakarak onları düzenleyeceğini ve bu vesileyle ihtilafı kaldıracağını zannettiler. Ve herkes yanındaki kitabı getirdi, oda onların hepsini yaktı.[792]

Ebubekir, "Benim güvendiğim birisinden duyduğum hadis doğru olmamış olabilir" kaygısıyla hadisleri yok etmiştir. Eğer bu söz doğruysa öyleyse o neden başka bir yerde "Peygamberden hadis nakletmeyiniz" diye dedi. Acaba Peygamberin dahi güvendiği diğer sahabelerin naklettikleri hadisler Ebubekre sorumluluk mu getiriyordu?

Ömerin sözüne gelince; O şöyle demiştir; "Ben Allah'ın kitabını başka bir şeyle karıştırmam. Nitekim geçmiş ümmetler böyle yaparak Allah'ın kitabını terkettiler"

Sormak lazım, acaba Kur'anı ayrı bir kitap da ve sünneti de ayrı bir kitap da yazarak her ikisini de korumak mümkün değil miydi?

Bunlar Allah'ın kitabında en ufak bir değişiklik yapmadan onun nüshalarını çoğalttılar ve bütün İslam aleminin bölgelerine gönderdiler. Bu aşamadan sonra artık Kur'an ve hadisin birbirlerine karışması mümkün değildi. Peki öyleyse neden hicretin yüzüncü senesine kadar hadise engel oldular?

Neticede, eğer birinci ve ikinci halifenin sözüne göre hadis nakledilmeyecekse, o zaman İslam dini nasıl ve nerden anlaşılır. İslam-ı -Peygamberden öğrenmek gerekmez mi? Kur'anın tefsirini ve beyanını Peygamberden almak gerekmes mi? Namaz, Oruç, Hac, Zekat.. gibi ibadetlerin geniş hükümlerini ve keyfiyetini Peygamberden öğrenmek gerekmez mi? İslam, Kur'anı Kerimin ve Peygamberin siresi ile sünnetinin içinde değil midir? Bu esaslara göre, Peygamberden bir şey naklolunmadığı müddetçe İslam'ın olduğu gibi tanıması mümkün değildir. Anlaşılan, hadis yasaklanmasında ki, asıl neden onların söyledikleri değildir.

HADİS YAYILMASININ YASAKLANMASINA DAİR EHLİ SÜNNET'İN DELİLLERİ:

Hadislerin yazılmamasının nedenlerinde Ehli Sünnet alimleri şunları demişlerdir;

1- Peygamber (s.a.a)'in hadis yazılmasına dair nehiyleri:

Peygamber (s.a.a)'den naklolunan birkaç hadis O Hazretin hadis yazılmasını yasakladığını göstermektedir. O riva yetlerden bir kaçı şunlardan ibarettir;

a) "Benden Kur'andan başka bir şey yazmayınız. (Kur'andan başka bir şey) yazanlar onları yok etsinler."[793]

b) Ebu Hureyre şöyle diyor; Bir gün Allah Resulü bizim yanımıza geldi biz hadis yazıyorduk. Ne yazıyorsunuz? Diye sordu. Senden duyduğumuz hadisleri yazıyoruz dedik. Şöyle buyurdular; Allah'ın kitabından başka bir şey mi yazıyorsunuz? Sizden önceki ümmetlerin Allah'ın kitabı ile birlikte diğer kitapları da yazarak yoldan çıktıklarını biliyor musunuz? [794]

c) Ebu Said-il Hudri şöyle diyor; Peygamber (s.a.a)'den hadis yazmak için izin istediğimde bana izin vermediler.[795]

d) Zeyd şöyle diyor; Peygamber (s.a.a) bizlere hadisini yazmamamızı emretti.[796]

Bunlar hadis yazılmamasına dair istinad olunan en önemli rivayetlerdir. Bu rivayetlere itiraz olunacak noktalar vardır.

1- Bu hadislerdeki en mühim noksanlık ve bunlara yapılan en önemli itiraz bu hadislerin karşısında, daha öncede belirttiğimiz gibi hadislerin yazılmasının caiz olduğuna dair naklolunan rivayetlerdir. Bu çelişkiden kurtulmak için bazı Ehli Sünnet alimleri şöyle demişlerdir; Hadis yazılmasını caiz gösteren rivayetleri hadis yazılmasını yasaklayan rivayetler için nasih (iptal edici) olarak kabullenmişlerdir. Hadislerin yazılmasının yasaklanması Kur'an ile hadisin karışmasının tehlikesinin olduğu zamanlardaydı. Veya hadisi derk edemeyecek veya koruyamayacak insanlar içindi. Ama sahabe Kur'an ile derin ve geniş bir şekilde tanıştıktan sonra Peygamber (s.a.a) hadis yazılmasını caizleştirdi. [797]

Bu açıklama doğru bir açıklama değildir. Zira hadislerin yazılmasını caiz gösteren hadisler sened yönünden sahih olup mütevatir derecesinde olan hadislerdir. Dolayısıyla hadislerin yazılmasının yasağına dair naklolunan rivayetler hadislerin yazılmasının caizliğini gösteren sahih rivayetlerle asla çelişmez.

2- Peygamber (s.a.a) tarafından hadislerin yazılması men olunduğu taktirde, peki öyleyse neden bir asır bu yasağa riayet edildi de, bir asır sonra bu yasak göz önüne alınmadı ve hadis yazılmaya başlandı?

3- Tarih-i gerçeklerden anlaşıldığına göre, Ebubekir ve Ömer Resulü Ekrem (s.a.a)'in vefatından sonra hadis yazmak istiyorlardı. Ama ne hikmetse birden bire bu kararlarından vazgeçmişlerdir. Eğer, gerçekten hadis yazılmasının yasağına dair hadisler naklolunmuştu. İse, öyleyse onlar neden önce hadis yazmak istiyorlardı. Ve neden bu kararlarından vazgeçmelerinin sebebini Peygamberin nehyine dayandırmıyorlardı da aksine başka gerekçe ve sebepler ortaya atıyorlardı. Bunların tamamı şunu gösteriyor ki, Peygamberden hadis yazılmasının yasağına dair böyle rivayetlerin südur etmediğidir.

4- Sahabenin ameli:

Ehli Sünnetin ikinci delili sahabenin amelidir, Zira Ebubekir ve Ömer Peygamber (s.a.a)'in vefatından sonra bu doğrultuda hareket etmişlerdir.

Zehebi şöyle diyor; Ebubekir Peygamberin hadislerinden beş yüz tanesini bir kitapta bir araya toplamıştı. Daha sonra onlara ateş verip yakmıştır.[798] Daha öncede bu konuda Aişenin rivayetini nakletmiştik. Ve yine bu doğrultuda Ömerin de hadise olan tavrını ele almıştık.

Ehli Sünnetin bu delili ve istidlalına da birkaç itiraz düşünülmektedir.

1- Resulü Ekrem (s.a.a)'den hadislerin yazılmamasına dair rivayetler naklolunduğu halde, öyleyse bunlar neden hadis yazmağa kalkıştılar veya böyle bir düşünceye kalkıştılar? Peygamberin nehyine açıkça muhalefet eden sahabenin sözüne, fiiline itimad olunmaz.

2- Hadislerin yazılmasını yasaklayan ve caiz gösteren rivayetlere göre sahabenin sözü hüccet olmaz. Sahabenin hüccetliği kabul olunduğu taktirde de, onların sözüne Kur'an ve sünnetin olmadığı alanlarda rücu edilir. Peygamberden naklolunan rivayetlerin ortada var olmasına rağmen bu sözlere itimat olunması doğru değildir.

3- Eğer sahabenin sözü hüccet ise, öyleyse bunun neden birinci asıra haslaştırıyoruz? Neden hicretin birinci asrında hadis yazmak yasak oluyor da, sonraki dönemlerde bu yasak kaldırılıyor? Bu itirazlar ve noksanlıklardan dolayı hadis yazılmasının yasaklanmasını ıspat etmek mümkün değildir.

HADİS YAZILMASININ YASAĞINA DAİR EHLİ SÜNNETİN TAHLİLLERİ:

Bu yasağa dair Ehli Sünnet alimleri şu tahlilleri ortaya atmışlardır.

1- Bazıları şöyle demişlerdir; Bu yasağın sırrı, Kur'an ile hadisin birbirine karışmaması ve Kur'anın mahfuz kalmasıdır. Nitekim Amr b. Mesud'da böyle demiştir; Başka bir tabire göre, hadisin yazılmasıile Kur'anın tahrif olma tehlikesi söz konusu olduğu için hadis yazılması yasaklanmıştır.

Bu tahlil çok yanlış bir tahlildir. Zira bu tahlil Kur'anın tahrif olma ihtimalini göstermektedir. Oysa Allahu Teala Kur'anın tahriften uzak olduğunu ve kendisi tarafından korunduğunu belirtmiş ve şöyle buyurmuştur; "Kur'anı kesinlikli biz indirdik, elbette onu yine biz koruyacağız." [799]

Bunun yanısıra, bu tahlile göre, Kur'an ve hadisin belağat yönünden bir birinden ayırt edilmeyeceği görülmektedir. Oysa hadisi Kur'anın mucizesi olan belağatı seviyesinde görmek kesinlikle yanlıştır. Üstad Ebu Reyye şöyle diyor; Bu sebep akıllı bir alimi ikna etmiş olabilir. Ama bir araştırmacının bunu kabul etmesi mümkün değildir. Çünkü o zaman hadisin belağatinin, Kur'anın belağatinin yanında yer alması söz konusu olur.

Diğer bir husus ise, Kur'an ve hadisin birbirine karışması, bunların her ikisinin bir yerde, iç içe yazılması ile mümkün olabilir. Ama hadis Kur'andan ayrı bir şekilde yazıldığı taktirde böyle bir şeyin olması mümkün değildir.

2- Ehli Sünnetin bazı alimleri şöyle demişlerdir; Hadisin yazılmasının yasaklanması Kur'anın karşısında başka bir şeyin meşhur olmaması içindi. Bu tahlilde kabul olunacak bir tahlil değildir. Zira: a) Kur'andan başka bir şeyle meşgul olmak Kur'anı terk etmeye sebep olacaksa, nehy olunması doğrudur. Ama böyle bir şey söz konusu olmadığı halde nehyin bir anlamı olmaz. İşte bu sebepten dolayı hadis yazılma yasağının şartlı ve sınırlı olarak belirtilmesi gerekirdi mutlak

olarak değil. b) Hadisin yazılmasına, yayılmasına önem gösteren sahabe ve seçkin Müslümanlara bu nisbeti vermek münasip değildir. Nasıl oldu da, tabiinin önde gelenleri ve onlardan sonra ki seçkin alimler hadisleri yazdılar ve onların bu ameli Kur'anın makamına ve onun terk olunmasına sebep olmadı. c) Bunun yanısıra, Kur'anın şerhi, tefsiri ve beyanını ünvanında olan hadisin Kur'andan yüz çevrilmesine sebep olması mümkün değildir. Evet, Yahudilerin, Nesranilerin... ve diğer gayri İslam-i kitapların bu işe sebep olması mümkündür. Dolayısıyla bu tür kitapların yazılmasının yasaklanması doğal ve doğru olacaktır. Nitekim bazı rivayetlerde Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz Ömeri Yahudilerin hadislerini, kitaplarını yazmaktan men etmiştir.[800]

d) Bunların yanı sıra, eğer hadis yazmak insanları Kur'andan uzaklaştırıyordu ise Kur'anı ezberlemek de aynı şeye sebeptir. Öyleyse bu Kur'ana göre, hadisin ezberlenmesinin de nehy olunması gerekirdi.

3- Bazıları şöyle tahlil etmişlerdir; hadis yazılmamasının sebebi, Müslümanların arasından hadis ezberleme ve hadis müzakeresinin kaybolması içindi. Çünkü hadisin yazılması Müslümanları hadis ezberlemekten alıkoyacaktı.

Ovzai şöyle demiştir; Hadis ilmi çok değerli bir ilimdir. Ağızdan ağıza naklolunduğu müddetçe insanlar daima onun müzakeresi ile meşgul olacaklardır. Ama kitaplarda yazıldığı zaman, onların nuru kaybolacak ve ehil olmayan insanların eline düşecektir.[801]

Bu görüşte kabul olunacak bir görüş değildir. Çünkü aynı söz Kur'an hakkında da geçerlidir. Yani, bu söze göre Kur'anın ezberlenmesinin, onun yazılmasının yerine geçmesi gerekir. Öyleyse Kur'an neden yazıldı? Ve neden hadis birinci asırdan sonra yazıldı?

4- Bazıları şöyle demişlerdir; Hadis ezberleme ile hadis yazmaya bir ihtiyaç kalmıyordu. Bu sebepten dolayı hadis yazılması men edilmiştir. Bu görüşte kabul gören bir görüş değildir. Zira, Kur'an ve hadisi ezberlemenin fazileti onların yazılmasının haramlılığına sebep olamaz. Peki, öyleyse neden Kur'an hakkında böyle bir nehy gerçekleşmedi? Bu görüşe göre sonraki dönemlerde de hadisin yazılmaması gerekirdi. Dolayısıyla bazıları tarafından hadis yazılmasının yasaklanmasının asıl nedenleri Ehli Sünnet alimlerinin ortaya attıkları nedenler değildir. Aksine işin içinde açıklanmayan ve saklanan önemli nedenler vardır. Şia alimleri o nedenlerin şunlardan ibaret olduğunu vurgulamışlardır;

BU YASAĞA DAİR ŞİA ALİMLERİNİN TAHLİLLERİ:

1- Hadis yazılmasının yasaklanması İslam getiren Yahudi zadelerin düşüncelerinin tesiri ile gerçekleşmiştir. Üstad Cafer Murtaza Amuli bu konuda şöyle diyor; Yahudiler iki fırka idiler. Bir fırka yazmaya inanan ve bundan yana olanlar idi. Diğer fırka ise yazmayı kabullenmeyip de Tevrat'tan başka bir şeyin yazılmamasına inananlardı. Zaza "Yahudilere göre dini düşünce" adlı kitabında bunu böyle açıklamıştır. Kabul Ahbar Yahudi zade olup da, sonradan Müslüman olan birisiydi ve ikinci gruptandı. Bunun delili ise şudur; Ömer ondan şiir hakkında bir şey sorduğunda o Arap hakkında şöyle diyor; Onlar, İsmailin evlatlarından bir kavimdir. İncil sadece onların sinesindedir ve onlar hikmet ile konuşurlar.

Bir ihtimale göre, halife bu görüşü (Tevrat ve Allah'ın kitabından başka bir şeyin yazılmaması) kendi yanında çok değerli olup da, kendisine hüsnu niyetle baktığı Kab-ul Ahbar dan almış olabilir.[802]

İkinci halifenin hadis yazılmasını yasaklarken kullandığı tabirler bu gerçeği göstermektedir. Zira o şöyle diyordu; "Kitap ehli gibi yoldan çıkarsınız." O Yahudilerin Tevratın dışındakilere kullandığı tabirleri Kur'anın dışındaki konularda kullanıyordu. [803] buda, bu görüşü ispatlayan açık bir delildir.

2- ikinci tahlil şudur; Hadis yazılmasının yasaklanması bir takım rivayetlerin yok olması içindi. Bu rivayetler bir grubu överek ön plana çıkmalarına sebep oluyor ve diğer bir grubu da kötüleyerek gerçek kimliklerini ortaya çıkarıyordu. Bu tür rivayetlerin de varlığı hükümet tezgahına ve onların siyasetlerine zararlıydı. Yani, Peygamber (s.a.a)'in hadislerinin yazılmasının yasaklanması siyasi bir etkenden kaynaklanıyordu. Cafer Murtaza Amuli bu konuda şöyle diyor;... "Hadislerin yazılmasının yasaklanması onun (Ömer'in) sultasını daha da sağlamlaştırıyordu. Çünkü bu işle onun muhaliflerinin faziletleri ortadan kalkıyor ve kayboluyordu." [804]

HADİS YAZILMASININ YASAKLANMASININ ZARARLARI:

Peygamberin hayatının son dönemlerinde, o Hazretin hadislerine karşı bir mücadele içerisine girişilmiş ve ilk olarak Perşembe faciasında Kur'an ile hadis arasında bir ayrılık temeli atılmıştır. Daha sonra tam bir asır boyunca o Hazretin hadislerinin yazılmasına yasak getirilmiştir.

Acaba hadis yazılmasının yasaklanmasının İslam ve Müslümanlar için ne gibi zararları oldu? Bu zararların en önemlileri şunlardan ibarettir:

1- Bazı hadislerin yok olması: Hiç şüphesiz Kur'anın beyancısı olan hadislerin yazılması bir ölçüde bunların korunmasına ve baki kalmasına sebep olacaktı. Çünkü her şeyi daima hafızada tutmak mümkün değildir. Hadisçilerin tamamı bu gerçeği itiraf etmişlerdir.

Yahya b. Said şöyle diyor; Ben alimlerin hadis yazmaktan hoşlanmadıklarını gördüm. Eğer biz o günlerde yazmış olsaydık, bu gün Said b. Müseyyibin ilimlerinden ve görüşlerinden bir çoğuna sahip olmuş olurduk. [805]

Tehanevi şöyle diyor; Eğer hadisler yazılmış olsaydı Ebu Hanife bu kadar kıyas yapmış olmazdı.[806]

2- Hadis uydurulması: Hadis yazılmasının yasaklanmasının zararlarından bir diğeri düzmece ve yalan hadislerin ortaya çıkmasıdır. Zira İslam'ın ilk yüz yılında hadis yasağı vardı. Bu zamandan sonra adeta hadis pazarı oluşturuldu ve bu pazarda bir çok ehil olmayan kişiler hadis ile meşgul oluyor ve birilerine yaranmak için hadisler uyduruyorlardı. Bu konuya ileriki konularda geniş bir şekilde yer verilecektir.

Konumuzun bu bölümüne kadar İslam içinde Müslümanların bölünmelerine, bir takım ilahi değerlerin zıddı değer olarak talakki olunmasına ve bir takım ilahi değerlerin unutulmasına sebep olan nedenlerden birincisini inceledik. Şimdi ikinci sebep ve nedene başlıyoruz.

İKİNCİ NEDEN: İSLAM PEYGAMBERİNİN ŞAHSİYETİNİN KIRILMASI.

Bu neden ve sebep birinci faktörün devamıdır. Şöyle ki, Peygamberin hadislerinin yazılması ve naklolunmasını yasaklayanlar, bazı sahabeler tarafından kendi siyaset ve makamlarına ters düşen sahih hadislerin naklolunması korkusu ve endişesi ile ikinci bir çareye baş vurdular. Nitekim daha öncede belirttiğimiz gibi hadis yazma ve nakletme uğruna Meysemi Temmar, Ruşeydi Heceri ve Ebuzer gibi sahabeler kendilerini feda etmişlerdi. Onlar, bütün sahabeler tarafından naklolunan ve kendi siyasetleriyle uyum sağlamayan rivayetlere karşı ne yapmalıydılar? Onlar esaslı bir düşünce ile bu hadisleri devre dışı bırakmaya çalıştılar. Gerçekte, o düşünce İslam-ı tahrif etmek için ele alınan ikinci vesileydi.

Doğrusu bu plan İnsanı hayretlere düşüren bir iştir. Bu işten dolayı oturup İslam Peygamberinin mazlumiyetine ağlamak gerekir. Çünkü bu iş İslam'ın kalbine saplanan üç başlı bir mızraktı. Acaba bunlar ne yaptılar?

Bunlar bir takım hakikatlerin bilinmemesi ve tanınmaması için Peygamberin buyruklarını itibardan düşürme girişiminde bulundular. Başka bir ibarete göre, Peygamberin buyrukları vesilesiyle İslam'ın olduğu gibi tanınmaması ve amel olunmaması için, bu doğrultuda bir çalışma girişiminde bulundular.

Peygamberin makamına ve buyruklarına her taraftan yapılan bu hamlelerden sonra, soruyoruz, acaba bu hamlelerden ve bu girişimlerden sonra, Müslümanlar arasında Peygamberin sözlerinin ne değeri kalabilir?

Bu işin temeli aslında, Peygamberin yazılmayan vasiyetnamesinde (Perşembe olayı) atıldı ve eserini de gösterdi. Zira, orada ikinci halife Ömer, sünneti Kur'andan ayırarak "Allah'ın kitabı bize yeterlidir" demişti. Ama daha sonraki zamanlarda bir hadise uydurarak diğer şeylerin yani Peygamberin buyruklarının itibar ve değerinin olmadığını ortaya atıyorlardı. Bu konuyu ispat etmek ve doğruluğunu göstermek için uydurulan iki hadiseyi örnek olarak zikrediyoruz.

1- YERSİZ LANETLER:

Sahih-i Müslimde, Müsned-i Ahmed'de ve Ehli Sünnetin diğer kaynaklarında Aişe den şöyle bir rivayet naklolunmuştur; Aişe şöyle diyor; Arap tan muhtelif kabileler Resulü Ekrem (s.a.a)'in yanına gelmiş, O Hazretin etrafına toplanmış ve bir şeyler istiyorlardı.

Topluluk o kadar fazlaydı ki, O Hazreti sıkıştırarak rencide ediyorlardı. Muhacirler Allah Resulüne yardım etmek için yerlerinden kalkarak Arap kabilelerini O Hazretin etrafından dağıtıp yolu açtılar. Sonunda Peygamber abasını onlara kaptırsa bile Aişenin kapsına varabildi ve orada durdu. Daha sonra sıçrayanlara, atılanlara şöyle dedi; "Allah'ım bunlara lanet et" Aişe diyorki, ben O Hazrete şöyle dedim; Ey Allah'ın Resulü bunlar helak oldular, siz onları lanetlediniz, sizin lanetiniz onları helak edecektir!

Allah Resulü şöyle buyurdu; "Ey Ebubekirin kızı Allah'a yemin olsunki hayır, benim lanet ettiğim bunlar helak olmayacaklardır. Zira ben Rabbim ile bozulmayacak bir şartla anlaştım ve Rabbime dedim ki, Ya Rabbi bende diğer normal insanlar gibi sıkılan bir insanım. Eğer böyle bir halde bir Mümine yersiz ve yakışıksız bir şey söylesem, o sözü onun günahlarının keffaresi olarak karar kıl. Benim bu lanetim onlar için günahlarının keffaresi olsun"[807]

Başka bir rivayette Sahih-i Müslim de Aişe den şöyle naklolunmuştur; "İki kişi Peygamberin yanına gelerek O Hazretle sohbetler ettiler. Ben onların ne söylediğini anlamadım. Ama Peygamber onların sözlerinden dolayı sinirlenerek onları lanetledi. Onlar Peygamberin huzurundan ayrıldıktan sonra, ben şöyle dedim; Eğer birisine hayır isabet etse bu ikisine hayır asla yetişmeyecektir. Niçin? Ne oldu ki? Diye sordu. Ben şöyle dedim; Çünkü sen bunları lanetledin ve bunlara kötü söz söyledin. Şöyle buyurdu; Benim Allah ile şart bağladığımı (şartlaştığımı) bilmiyor musun. Ben Rabbim ile şartlaşarak şöyle demişim; "Ya Rabbi bende bir insanım. Hangi Müslüman'a kötü söz söylesem veya lanet etsem, benim bu kötü sözümü ve lanetimi onun için temizlik olarak karar kıl, onu benim lanetim karşısında temizle."[808]

Üçüncü rivayet yine Aişeden dir. Aişe şöyle diyor; Peygamber benim yanıma bir esir getirdi. O Hazret gittikten sonra, benim dikkatsizliğimden dolayı o esir firar etti. Peygamber dönerek, esirin ne olduğunu benden sordu. Ben, kadınlarla sohbete daldığımı ve onun firar ettiğini söyledim. Neden? Diye buyurdu ve şöyle ekledi; Allah senin iki elini koparsın. Daha sonra dışarı çıkarak, halka duyurdu ve onu (esiri) buldular. Ama ben, Peygamberin bu nifrinden dolayı ellerimin kopacağı endişesindeydim. Böylece ellerime bakıyor ve hangisinin kopacağını düşünüyor ve bu düşünceye dalıp gidiyordum.

Resulü Ekrem (s.a.a) eve geldi ve benim ellerimi çevirerek onlara baktığımı gördü, Şöyle buyurdu; Ne oldu? Divane mi oldun, ellerini haraket ettiriyorsun?

Ben şöyle dedim; Siz bana nifrin ettiğiniz için ben ellerimi oynatıyorum ve onların hangisinin kopacağına bakıyorum. Bu esnada Peygamber semaya bakarak Allah'a hamd-u senada bulundu ve şöyle dedi; "Ya Rabbi ben insanım. Diğer insanlar sinirlendiği gibi bende sinirleniyorum. Böyle bir halde eğer bir Mümine lanet edersem, o nifrin ve laneti onun için temizlik olarak karar kıl" [809]

Bu tür rivayetler genelde Peygamberin zevcesi Aişe'den naklolunmuştur. Ve bunların sayısı da oldukça fazladır. Ehli Sünnetin muteber kaynaklarda Ebu Hureyreden de bu tür rivayetler naklolunmuştur.

Ehli Sünnetin sahih kaynaklarında naklolunan bu rivayetlerden anlaşıldığına göre, Peygamberin Ebu Süfyana, Muaviye'ye ve diğerlerine yaptığı lanet, onların Allah'a yaklaşmasına, temizlenmesine, günahlarının keffaresi olmasına sebep olacaktır. İşte bu sebepten dolayı açıkça görülüyor ki, bu tür rivayetlerin faydası ilk aşamada, kimlerin yararınadır. Bizce, bu tür uydurma rivayetler, ilk aşamada, sonradan yıllarca müslümanlara hakimlik yapıp da, Müslümanların canlarını, mallarını, dinlerini ellerinde bulunduranların ekmeğine yağ sürmüştür. Bu tür rivayetler ile artık, Peygamberin hadisleri hakikatleri gösterebilir mi? Bu rivayetlerle O Hazretin şahsiyeti ve makamı hangi konuma düşer?

Öncelikle şunu söyleyelim ki, lanet ve kötü söz rivayetleri genelde Aişeden naklolunmuştur. Bir yerde, Peygamber Medineye gelen ve kendisinden bir şeyler talep edenleri lanetliyor, bir yerde Aişenin kendisine nifrin ediyor..

İkinci bir mesele ise, O Hazret her defasında şöyle buyuruyordu; "Ya Rabbi bu lanetleri onlara rahmet ve mağfiret vesilesi kıl."

Şimdi bu tür rivayetleri inceleyelim: Ehli Sünnetin sahih kaynaklarında Peygamber (s.a.a)'in şöyle buyurduğu naklolunmuştur; "Müslüman a küfür etmek günahtır ve ona karşı savaş küfürdür." [810]

Başka bir rivayette şöyle buyurmuştur; "Mümine lanet eden onu öldürmüş gibidir. Bir mümine kafirlik nispeti veren onu öldürmüş gibidir. "[811]

Ebu Davud şöyle naklediyor; Peygamber (s.a.a)'in sahabelerinden bir tanesi şiddetli bir rüzgara yakalanmıştı. Rüzgar onun abasını sırtından alıyordu. Bunun için o rüzgarı lanetledi.

Peygamber (s.a.a) ona şöyle buyurdu; "Rüzgarı lanetleme. O Allah'ın memurlarından birisidir. Bir şey lanete layık değilse o lanet onu lanetleyene döner.[812]

Peygamber (s.a.a)'in sahabesi Ebu Derda O Hazretten şöyle naklediyor; "Lanet eğer lanet olunana layık değilse, o lanet, lanet edene döner."[813]

Ebu Derda Peygamber (s.a.a) den şöyle naklediyor; Yersiz yere birisini lanetleyenler, şefaat etmeyeceklerdir ve halka şahit te olmayacaklardır. [814]

İbni Mesud ve Abdullah b. Amir'in naklettiklerine göre O Hazret şöyle buyurmuştur; "Mümine lanet etmek onu öldürmek gibidir."[815]

Aişe şöyle rivayet ediyor; "Peygamber ile beraberdik. Kervanda benim yanımda olan deveyi ben lanetledim. O Hazret şöyle buyurdu; "Lanete maruz kalan (Lanetlenen) bir şey bizim yanımızda olmamalıdır. Onu salıveriniz ve kervandan çıkarınız gitsin." [816]

Hemumi şöyle diyor; Ben bir deveye biniyordum ve onu lanetledim. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdular; "Senki deveye lanet ettin artık ona binme."[817]

Daha bir çoklarını nakletmediğimiz bu tür hadisleri dikkate alarak, İslam Peygamberinin yersiz yere bu kadar Müslüman ve Mümine lanet etmesi nasıl düşünülebilir?

Ehli Sünnetin çok muteber olan tarih ve hadis kitaplarında Aişenin şöyle dediği naklolunmuştur; "Peygamber bir Müslüman a lanet etmedi."[818]

Acaba bu çelişki neyi gösteriyor.? Onca rivayette Peygamberin Müslümanlara lanet ettiğini söyleyen Aişe başka bir yerde O Hazretin bir Müslüman'a bile lanet etmediğini söylüyor. Acaba bu çelişki Aişenin unutkanlığını mı gösterir yoksa laneti gösteren bu rivayetler ona yalan yere nisbet mi verilmiştir? Başka bir rivayette Aişe şöyle diyor; "Ben Peygamberin bir kenizini, eşini, veya hizmetçisini, vurduğuna asla görmedim. Aslında o Allah yolunda yapılan savaş ve cihatların dışında hiç kimseyi vurmuyordu.." [819]

Aişe yine şöyle diyor; Peygamber (s.a.a) asla küfretmiyor, sokakta ve pazarda kalabalık yapmıyordu. Kötülüğe kötülükle cevap vermiyor aksine bağışlıyor ve göz yumuyordu.[820] Bu tür rivayetler Aişeden naklolunup da baki kalan rivayetlerdir.

Kur'anı Kerim yüce İslam Peygamberinin makamı ve şahsiyeti hakkında şöyle buyuruyor; "Andolsun, size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. Çünkü o size çok düşkün, Müminlere karşı çok şefkatli (ve) merhametlidir."[821]

Başka bir ayette şöyle buyuruyor; “Nun Kalem ve yazdıklarına andolsun ki, (Resulüm) sen Rabbinin nimetleri sayesinde macnun değilsin. Hiç şüphesiz senin için bitip tükenmeyen bir mükafat vardır. Ve sen elbette yüce bir ahlaka sahipsin.”[822]

Görüldüğü gibi, Allah Peygamberi hakkında ne diyor ve onu nasıl vasfediyor. Ama Ehli Sünnetin muteber kaynaklarındaki bir takım rivayetler O Hazretin işlerinin ve sözlerinin heva ve hevesten kaynaklandığını ispat etmeğe çalışıyor. Ayrıca bu rivayetlerle, bazıları O Hazretin sözlerinin çoğusunun birilerine olan sevgisinden veya nefretinden dolayı olup da hakikatten uzak olduğunda ısrar ediyorlar.

Kur’an yine şöyle buyuruyor; “Battığı zaman andolsun yıldıza ki, arkadaşınız (Muhammed) sapmadı ve batıla inanmadı. O heva ve hevesinden de konuşmaz. Onun konuşması kendisine vahy edilenden başkası değildir.”[823] Bu ayete göre, Peygamberin her türlü sözde heva ve hevesine uyarak konuşması mümkün değildir.

BU RİVAYETLERİN YAYGINLAŞMASININ SEBEBİ:

Geçen bölümde naklolunan rivayetlerin birinci bölümünün Kur-an ve diğer sahih rivayetlere göre düzmece olduğu açıkça görülmektedir. Sormak lazım, acaba bu tür hadisler neden ortaya çıktı? Neden bu tür asılsız ve yersiz nisbetler Peygambere verildi?

Bu tür hadisleri uyduranlar O Hazretin tanımlarını, tastiklerini, takziblerini ve genel olarak sözlerini itibarsız ve değersiz etmek istiyorlardı. Bu esasa göre netice şu olacaktı: Eğer Peygamber Salmanı övmüşse, veya Ammar hakkında “Ammar hak iledir ve haktan ayrılmaz” veya Ebuzer hakkında “Gökyüzünün gölgelendirdiklerinden Ebuzerden daha doğrusu yoktur.” Şeklinde buyurmuşsa, artık bu tür sözlerin hiçbir değeri olmayacak ve itibardan düşecekti.

Dolayısıyla Peygamberin önceden lanetlediklerinden bazılarının sonradan hükümet makamına gelerek bu tür rivayetleri uydurmalarının sebepleri açıkça görülmektedir.

Oysa Allah Resulünün bazılarını methetmesi ve bazılarını da lanetlemesi, mezkur kişilerin açık kimliğini ortaya atmaktadır. Gerçekte bu rivayetler, İslam tarihindeki kişileri tanımak için Peygamber tarafından verilen açık adreslerdir.

2-ACABA PEYGAMBER (S.A.A) KUR’ANI UNUTUR MU?

Peygamber (s.a.a)’in yüce şahsiyet ve makamını aşağı düşürmek için uydurulan bir çok rivayetlerden ikincisi de O Hazretin unutkanlığını ve hatta kendisine nazil olan Kur’anı bile unuttuğunu gösteren rivayetlerdir.

Buhari, Müslim ve Ehli Sünnetin diğer muteber hadisçileri Aişe ve Ebu Hureyreden şöyle rivayet etmişlerdir; Bir gün Peygamber Camide oturmuştu. Kur’an okuyan bir Müslüman’ın sesini duydu. Şöyle buyurdu; Allah rahmet etsin, bu Kur’an okuyan kişi benim tamamen unuttuğum ayetleri bana hatırlattı. Ben Kur’anın falan suresinden onları düşürüyordum.”[824] Bu rivayette Aişeden şöyle naklolunmuştur; “Şimdi Allah’ın Kur’anda ne buyurduğuna bir bakalım; “Sana Kur’anı okutacağız. Sen onu hiç unutmayacaksın.”[825]

Tefsirciler bu ayette şöyle demişlerdir; Peygamber bu ayetler nazil olmadan önce, kendisine nazil olan ayetleri tekrar ediyor ve ayetler bitmeden önce onların kıraatine başlıyordu. Ama bu ayetin nazil olmasıyla artık böyle bir tekrara gerek kalmadı. [826] işte bunun için başka bir ayette O Hazretin şöyle bir emir verilmiştir, "(Resulüm) onu (Vahyi) çarçabuk almak için dilini kımıldatma. Şüphe etme ki, onu toplamak ve onu okutmak bize aittir. O halde biz onu okuduğumuz zaman, sen onun okunuşunu takip et. Sonra şüphen olmasın ki, onu açıklamakta bize aittir."[827]

"Sana, onun vahyi tamamlanmadan önce Kur'anı (okumakta) acele etme."[828] Muteber rivayetler mezkur hadisleri tamamen reddetmektedirler.

Ehli Sünnetin sahih kaynaklarında şöyle naklolunmuştur; Peygamber (s.a.a) her yıl Kur'anı Cebraile bir defa okuyordu ama vefat edeceği yıl bu amel iki defa tekrarlanmıştır.[829] Yani Peygamber Kur'anın tamamını başından sonuna kadar okuyordu ve Cebrailde dinliyordu. İslam ve Kur'anın beyancısı olan Allah Resulü hakkında bu tür yersiz nisbetleri kabul etmek doğru değildir. Zira bunlar birilerinin siyasetine fayda sağlasın diye uydurulan düzmecelerdir.

DÜZMECE HADİSLERDEN ÖRNEKLER:

Peygamber (s.a.a)'in makamına karşılık uydurulan ve İslamda bir takım gerçeklerin tahrif olmasına sebep olan düzmece rivayetler Müslim gibi Buhari gibi Ehli Sünnetin onlarca sahih kaynaklarında naklolunmuştur.

Buhari Aişeden şöyle rivayet ediyor; "Peygamber (s.a.a) benim odama girdiler. Bu esnada benim yanımda bulunan iki şarkıcı kız cahiliye asrının şiirlerinden okuyorlardı. Peygamber hiçbir rahatsızlık duymadan, odada bulunan istirahat mekanına uzandı. Bu esnada Ebu Bekir içeri girdi, o kızları görür görmez sert bir şekilde kızarak bana şöyle dedi; Allah Resulünün huzurunda şeytani sözler, nasıl olabilir!?

Resulü Ekrem (s.a.a) başını kaldırarak, Ebu Bekre şöyle dedi; "Ey Ebu bekr, bunları rahat bırak. Her milletin bir bayramı vardır, bugün de bizim bayramımızdır, bırak okusunlar, söylesinler."[830]

Aynı rivayette Aişeden şöyle rivayet olunmuştur; Bir bayram günüydü. Habeşe topraklarından bir grup erkek şenlik ve dans ile meşguldular. Bunlar camiye gelerek, kendi üsluplarına göre kılıç dansı yapıyorlardı. Ben Peygamberden istedim veya O Hazretin kendisi bana teklifte bulundu ki; Bunların şenliğini ve dansını seyretmek istiyor musun? Ben evet dedim.

Peygamber (s.a.a) beni omuzuna aldı!... Ben caminin içinde kılıç dansı eden Habeşileri seyrediyordum. Peygamber (s.a.a) daima şöyle diyordu; "Ey Habeşiler meşgul olun. Bu sahne o kadar devam buldu ki, ben Peygamberin omuzundaydım. Sonunda yoruldum. Allah Resulü yorgunluğumu anlayınca, yeter mi? Diye buyurdu. Ben, evet dedim. Öyleyse git, diye buyurdu. [831]

Dikkat ediniz, bu rivayetler Ehli Sünnetin en muteber kaynaklarında naklolunan rivayetlerdir.

Başka bir rivayette Aişe şöyle diyor;

"Oyuncular vardı. Ben, Peygambere onları seyretmek istediğimi arz ettim. Resulü Ekrem (s.a.a) evin kapısı önünde camiye doğru durdu ve bende onun

arkasında durdum. Başımı onun omuzuna bırakarak, böylelikle onları seyrediyordum. O grup ta camide oyun ile meşguldular."[832]

Başka bir rivayette Aişe şöyle diyor; Peygamber (s.a.a) evde kendi odasında oturmuşken dışarıda kalabalık bir ses duydu. Duyduğu sesin nedenini öğrenmek için baktığında, Habeşi bir kadının dans ettiğini, ve halkın onun etrafına toplanıp onu seyrettiklerini ve aynı zamanda sesin onlardan geldiğini gördü. Ve şöyle dedi; Ey Aişe gel ve gör. Ben onun yanına gittim yüzümü onun omzuna bırakarak böylece sahneyi seyrediyordum. Bir müddet bu şekilde geçtikten sonra, Peygamber, Ey Aişe doymadın mı? Diye sordu. Ben, hayır dedim. Bu söz birkaç defa tekrar oldu ve ben her defasında hayır diyordum. O yorulmuş olmasına rağmen, ben onun yanındaki değerimi öğrenmek istiyordum!!

Bu esnada Ömer caminin kapısından içeri girdi. Halk dağıldılar ve çocukların her biri bir köşeye kaçtılar. (Bunu gören Peygamber) şöyle buyurdu; Ben insanlar ve cinlerden olan şeytanların Ömer den kaçtıklarını gördüm!![833]

Hayret, hem de bin hayret! Nedense bu şeytanlar Peygamberin huzurundan korkmamış ve firar etmemişler ve O Hazrette bu tür şeytanların dansından, şarkılarından lezzet alarak onlara bakmış, onları dinlemiş ama her ne hikmetse Ömer b. Hattab'ın heybet ve vakarından dolayı bütün şeytanlar onu görür görmez korkarak dağılmışlar! ! !

Bu tür rivayetlerin hedefleri ve ne yaptıkları açıkça ortadadır. Bu tür rivayetlerin geneli Aişe'den rivayet olunmuştur. Acaba gerçekten Aişe bunları söylemiş mi, yoksa birileri bu sözleri yalan yere ona nisbet mi vermişlerdir? Ehli Sünnet kaynaklarında Ebu hureyreden de naklolunan bu tür rivayetler bulunmaktadır.

Bu tür rivayetler, Peygamberin makamını Peygamberden sonraki hakimlerin makamından aşağı düşürmek veya O Hazreti diğer insanlar gibi normal bir insanmış gibi tanıtmak veya bir birlerinin lekelerini örtbas etmek ve temize çıkarmak için uydurulan düzmece rivayetlerdir.

Bu rivayetlerin varlığı ile birisi kalkıp Peygamberin "Ali bendendir bende Alidenim" buyurduğunu söylese, kendi menfaat ve siyasetlerine ters düşen bu söze karşılık çıkarcılar şöyle diyeceklerdir; Peygamberin kendisi neydi ki Ali de onun gibi olsun?

Sahih-i Buharinin nikah kitabının zerb-ud def (darbuka-davul çalmak) babında Rabi isminde bir kadından şöyle rivayet olunmuştur; Rabi şöyle diyor; Benim düğün günümde Peygamber bizim evimize geldi ve benim oturduğum özel mekanda benim yanımda oturdu. Mecliste bulunan kızlar davul çalmaya ve şarkı söylemeye başladılar. Hepsi düğünlere mahsus olan şiirlerden okuyorlardı. Onlardan biri şu şiiri okudu; Bizim aramızda gelecekteki hadisleri bilen Peygamber vardı. (Bunu duyan Peygamber) şöyle buyurdu; Bu sözleri bırak ve önce okuduğun şiirleri oku!!

Bu tür söz ve nisbetlerden daha zararlı bir şeyin olması mümkün değildir. Eğer Peygamber böyle ise Müslümanların nasıl olması düşünülebilir.? Hiç şüphesiz, bunlar, halife olan Yezid b. Muaviye veya babası Muaviye gibi kişilere itiraz olunmasın diye uydurulan düzmecelerdir. Birilerini temize çıkarmak için

Peygambere çamur atmak O Hazreti lekelemek ne derece doğrudur? Düşünün ey akıl sahipleri...

DÜZMECE HADİSLERİN HEDEFİ:

Neden bu tür yalan ve düzmece hadisleri uydurdular? Bu işte hangi maksatlar bulunmaktadır?

Bu tür uydurma hadislerin en önemli hedeflerinden bir tanesi Müslüman kimliğinde gözüken Muaviyenin düşüncesiydi. O Muhammed Resulullahı defnetmek istiyordu. Bu tür hadislerinde Peygamberin ismini, yüce şahsiyet ve makamını nasıl defnettiğini açıkça görmekteyiz.

Elbette, eğer İmam Hüseynin kıyamı ve Ehlibeyt imamlarının gayretleri olmasaydı bu tehlikeli ve iğrenç planlar hedefini bulacaktı. Ama Kerbela şehitlerinin ve diğer mücahit şehitlerin mübarek kanları ve Ehlibeyt imamlarının mücadeleleri, yok olmağa yüz tutmuş Peygamberin peygamberliğini ve makamını yeniden canlandırmıştır.

ÜÇÜNCÜ NEDEN: İNANÇ VE AMEL BOYUTUNDA DÜZMECE HADİSLERİN ÇOĞALMASI;

İslam'a karşı yapılan mücadelelerden bir tanesi, onun hükümlerinin emirlerinin yasaklanarak engellenmesiydi işte bu doğrultuda Peygamber efendimizin hadislerinin ve sünnetinin önüne bir set çektiler. Ama köşede, bucakta Resulü Ekrem'in seçkin sahabeleri tarafından bu yasağa amel etmeyenler ve bu uğurda hadis naklederek canlarından olanlar oldu. Hükümet tezgahı bu sahabeler tarafından naklolunan bir takım hadisleri yok edemedikleri için bunlarla istidlal olunmasın diye Resulü Ekrem'in sözlerini, makam ve şahsiyetini aşağı düşürücü sözler uydurdular. Bu iki boyut geçmiş konularda geniş bir şekilde ele alınıp incelendi.

İslam dininin bir takım gerçeklerinin tahrif olunmasının üçüncü vesilesi hadis düzmecesidir. Hakikate göre bütün tahrifler bu merkezden çıkmaktadır. Zira İslam'ın ikinci rüknü konumunda olan hadislere karşı yapılan hamle ve saldırı İslam'a yapılan saldırıdır. Bunlarda tahrif çıkarmak gerçekte İslam da tahrif çıkarmaktır. İşte bu üçüncü plan ile İslam düşmanlarının hedefleri sağlanmış oldu. Elbette bu planlar Ehlibeyt imamları tarafından etkisiz hale getirildi ve Allah'ın dini kendi hakikatini bu vesileyle korumuş oldu.

NEDEN HADİS UYDURDULAR?

Abbasilerin ikinci halifesi Ebu Cafer Mensur oğlu Muhammede Mehdi lakabını verdi. İnsanlara, Peygamberin zuhurundan haber verdiği Mehdi benim evladım Muhammed dir imajını vermek için bu oyunu oynadı. Zamanın insanları genelde hükümet makamına yaranmak ve oradan yararlanmak için bu tür yalanlara göz yumuyor ve bunlara teslim oluyorlardı.

Bu sadece, kudret sahibi olan halifenin rızasının hadis düzmecesindeki etkisini gösteren bir örnektir.

Abbasilerin siyaset tarzına göre Mehdi Abbasi'nin zahirde halkla iyi geçinmesi, adalet ve yumuşaklıkla hareket etmesi gerekirdi. Örneğin, Ebu Cafer Mensur şahsi yararlanmalar veya gasp ünvanında halkın bir çok malına sahiplenmişti. Onun düşüncesine göre, kendisinden sonra oğlu Mehdi hakimiyeti ele aldığında

sahiplerinin ismi belli olan bu malları sahiplerine iade etsin ve bu vesileyle halkın rızasını tamamen kazansın, ve halkın onun adaleti yeryüzüne yaydığını görsün ve İslam'ın vade verdiği Mehdinin o olduğuna inansınlar. O bu hedefler doğrultusunda bu siyasetleri yapıyordu. İşte bu hedef doğrultusunda, Mehdi zahirde iyi gözükmek için çok çaba gösteriyor ve herkesin onu dindar olarak tanımaları için çalışıyordu.

Ama bütün bunlara nazaran, o keklik beslemeyi ve onlarla oynayıp meşgul olmayı bir türlü terk edemiyordu.

Bir gün hükümet tezgahına bağımlı olan hadisçilerden İtab b. İbrahim Nehei Abbasi halifesinin huzuruna gelir ve onun kekliklerle oynadığını görür. Elbette böyle bir hal, kendisini vade verilen Mehdi olarak tanıtmak isteyen birisi için uygun bir hal olmayacaktır. İşte böyle bir anda İtab halifenin rızasını celb etmek veya onun rahatsızlığını gidermek için şöyle rivayet etti; "Falanca falancadan oda Ebu Hureyreden Peygamberin şöyle buyurduğunu bana naklettiler; Okçuluk, at yarışı ve deve koşturmak dışında müsabaka reva değildir." Daha sonra onun (İtab) kendisi şu kelimeyi ekledi; ve keklik uçurmak.

Hadisçi olan İtab b. İbrahim neden bu işi yaptı? Halife ki ona bir şey söylememişti ve oda halifeden böyle bir emir almamıştı. İşte o durumu anlamış, hilafet makamını tenzih etmek, halifenin yaptığı işi meşru göstererek onun rızasını celb etmek için sahih olan bir hadisin sonuna kendisinden bir ekleme yapmıştır.

Abbasi halifesi Mehdi ona on bin dirhem vermeleri için emir verdi. Bu hadisçi kalkıp Mehdi Abbasi'nin meclisinden gittikten sonra, Mehdi Abbasi etrafındakilerde şöyle dedi; Allah'a yemin olsun ki ben İtab'ın Allah Resulüne yalan bağladığını biliyorum.[834]

Bu hadisde, İtab b. İbrahim Abbasi halifesinin rızasını celb etmek için eklemede bulunmuş ve onu Peygambere nisbet vermiştir. Zira o Peygamberin hadisinde bulunan kelimelere (at yarışı, okçuluk) keklik kelimesini eklemiş ve halifenin keklik ile meşgul olmasını at yarışı ile okçuluğun yanında zikrederek halifenin bu işine de İslam-i bir süs ve değer vermeye çalışmıştır.

Bunlardan anlaşıldığına göre, hadis uydurmak istediklerinde bazen Peygamber (s.a.a)'in sahih hadislerinden yararlanıyorlardı. O hadisi eksilterek veya fazlalaştırarak, böylelikle kendi hedeflerine ulaşıyorlardı.

Görüldüğü gibi, uydurulan hadisler genelde halifelerin rızasının celbolunması doğrultusunda uydurulmuştur.

HADİS UYDURULMASININ RESMİ EMRİ:

Eski ve güvenilir tarihçilerden olan Medaini "El-İhdas" adlı kitabında şöyle diyor; Muaviye cemaat yılında[835] Hindistandan Afrikaya kadar bütün İslam-i beldelerde onun adına hakimlik yapanlara şöyle bir emir çıkardı; Ebu Turab (Hz. Ali) ve hanedanının fazileti hakkında bir şeyler nakledenlerin kanları mubahtır, malları haram değildir, ve hükümetin korumasının dışındadır.

Bu fermandan sonra ehlibeyti seven Kufe halkı diğerlerinden daha çok eziyet ve bela gördüler. Bunlar (Kufeliler) Hz. Alinin mektebinde eğitilmiş ve o Hazretin muhabbetini kalplerinde taşıyanlardı. Bu şehrin halkı arasında Meysemi Temmar,

Sasa'a b. Suhan, Hucr b. Adiyy ve Adiyy b. Hatem gibi şahsiyetler yaşıyordu. bu emirnamenin zorluğunu en fazla onlar gördü...

İkinci defasında Muaviye bütün amillerine ve memurlarına, Ali'nin şialarından ve hanedanından kimsenin şahadetini (şahitliğini) kabul etmeyin fermanını çıkardı. Muaviye şöyle yazdı; Osman'ı sevenleri ve Osman'ın fazileti hakkında hadis nakledenleri araştırıp, tanıyınız, onları kendinize yaklaştırınız, onlara ikramda bulununuz, onların Osman'ın fazileti hakkında naklettiklerini bana yazınız. Onları (Faziletleri) söyleyenlerin isimlerini, babalarının ve hanedanlarının isimlerini yazınız. İşte bu sebepten dolayı Osman'ın fazileti hakkında Peygamberden hadis nakledenler devletin bir senedi haline geliyor ve Emevi devletine havale ediliyordu. Bu ferman öyle bir şekilde icra edildi ki, Osman'ın fazileti hakkında naklolunan rivayetlerin sayısı çoğaldı. Zira Muaviye bu uğurda fazlasıyla para, hediye, yer ve mülkü harcıyor ve bağışlıyordu. O bu tür mülkleri kendi hedefleri doğrultusunda hareket edenlere veriyordu.

İşte bunun için bütün İslam-i beldelerde hadis uydurma şiddet kazandı. Dünya perestler onu ele geçirmek için birbirleriyle adeta yarış içerisine girdiler. Devlet memuru ve hakiminin yanına giderek Osman'ın fazileti hakkında rivayet eden ve reddolunan bir kimse olmamış aksine Muaviyenin memuru bunların isimlerini yazmış ve bu vesileyle bu tür insanlar hükümet tezgahına yaklaşmış ve onların aracılığı diğerleri hakkında kabul olunmuştur. İşte bir müddet bu şekilde geçip gitmiştir.

Bu fermandan sonra hilafet tezgahının merkezinden üçüncü bir emir çıkmıştır. Şöyle ki; Osman hakkında hadislerin sayısı fazla oldu ve bu hadisler bütün İslam-i beldelere yayıldı. Benim mektubum size ulaştığında, halkı sahabelerin ve önceki halifelerin hakkında hadis nakletmeye davet ediniz. Halkın Ebu Turab (Hz. Ali) hakkında naklettikleri rivayetleri bırakmayınız. Çünkü bu iş benim gözümü daha fazla aydın eder. Bu iş Ebu Turab ve şialarının delillerini daha da etkisiz hale getirir ve bu, onlar için Osman ve faziletlerinden daha zordur.

Muaviyenin fermanı halka okunduktan sonra, sahabeler hakkında bir çok uydurma ve düzmece hadis naklolundu. Halk bu konuda ciddi bir çalışmaya girdiler. Hatta bu rivayetler İslam beldelerindeki minberlere taşındı, evlere aktarıldı ve onlar bu rivayetleri evlerinde çocuklarına öğrettiler. Sonunda bu düzmece rivayetler Kur'anı kerim gibi rağbet gördü. Bu tür hadisleri evin reisi minberlerde ve Cuma hutbelerinde işitiyor ve sonra gelip onları evdeki çocuklarına ve ailesine anlatıyordu.

Uzun yıllar boyunca durum böyle idi. Muaviye hicretin kırkıncı yılından altmışıncı yılına kadar hükümet ve hilafet makamındaydı. Dünya perest olan insanlar bu uzun müddette hadis uydurmada birbirleriyle rekabet içindeydiler. İşte bunun için bir çok hadis ortaya çıktı ve yalan hadisler fazlasıyla yayıldı. Fakihler, hakimler ve valilerin tamamı bu işle meşgul oldular ve bu yolu gittiler. Bu işle en fazla meşgul olanlar zahirde kendilerini ibadet ehli gösteren zayıf imanlılardı. Bunlar valilerden yararlanmak, kudret makamına yaklaşmak ve mal- mülkten yararlanmak için hadis uyduruyorlardı. Bu durum bu şekilde devam ederek bu düzmece rivayetler ve hadisler yalandan hoşlanmayan dindarlara ulaştı. Bu tür

insanlarda mezkur hadisleri doğru olma kanaatiyle naklettiler. Eğer gerçekten yalan olduklarını bilseydiler asla bunları nakletmez ve ona inanmazlardı.[836]

Dördüncü asrın tarihçisi Ebu Abdullah İbrahim b. Muhammed kendi tarihinde şöyle diyor; Sahabelerin faziletlerini içeren hadislerin çoğunluğu Beni Ümeyyenin döneminde düzenlenmiş ve uydurulmuştur. Bu hadisleri uyduranlar ve söyleyenler bu vesile ile hükümet tezgahına yaklaşmak ve onların beğenisini kazanmak istiyorlardı.

Emeviler de bu işleriyle Beni Haşimi devre dışı bırakmak istiyorlardı.[837] Konumuzun bu bölümünde yukarıda sölenenlere delil olsun diye bir çok düzmece hadisi ve olayı nakledip, inceleyeceğiz.

EV HADİSİ:

"Yakın akrabalarını uyar."[838] Ayeti nazil olduğunda, Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz yakın akrabalarını İslam dinine davet etmeye memur olundu. Bu davet Peygamberin risaletini evinden dışarı taşıdığı ilk davetti. Zira o güne kadar Peygamberliğinden üç yıl geçmesine rağmen, o Hazretin risaleti kendi evinde sınırlıydı. Ve sadece Hz. Ali ve Hz. Hatice o Hazrete iman getirmişlerdi. Bir rivayete göre bu evde yaşayan Zeyd'de iman getirmişti. Bu zamanlarda Hz. Ali (a.s) Resulü Ekrem (s.a.a)'in evinde yaşıyordu. Hz. Ali'nin babasının imkanları elverişli olmadığı için Peygamber Hz. Ali beş yaşında iken onu kendi himayesi altına almıştı. Bu ayet nazil olduğu zaman Hz. Ali (a.s) on üç, on beş yaşlarındaydı. Resulü Ekrem (s.a.a) Hz. Ali'ye yemek ve ayran hazırlatma emrini verdi. Böylelikle Beni Haşimden yaklaşık önde gelen kırk kişi davet olundu. Resulü Ekrem (s.a.a)onlara şöyle buyurdu; Allahu Teala, onun birliğini ve benimde Peygamberliğimi tanımanız risaleti ile beni göndermiştir. Sizlerden kim benim kardeşim, vasim ve halifem olmak için bu işte bana yardım edecektir? Mecliste bulunanların hepsi yüz çevirdiler. Sadece orda bulunanların hepsinden yaşça küçük olan Hz. Ali ayağa kalkarak şöyle dedi; Ben, Ey Allah'ın Resulü bu yolda sana yardım edeceğim. Bu iş veya bu cümleler üç defa tekrar olduktan sonra Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdular; Bu sözlerin aranızda, benim kardeşim, vasim ve halifemdir. Onun emrini işitiniz ve itaat ediniz. [839]

Bu rivayet Ehli Sünnetin muteber hadis ve tarih kitaplarında naklolunmuştur. Ama Muaviye Hz. Ali hakkındaki fazilet hadislerinin hiçbirisinin naklolunmaması veya tersinin uydurulması için emir verdiğinden dolayı bu sahih rivayete de el uzattılar.

Bu rivayette açıkça Hz. Ali (a.s)'ın ilk iman getiren şahıs olduğu ve Resulü Ekrem (s.a.a) tarafından o Hazretin halifesi, vasisi ünvanında tanıtıldığı görülmektedir. Ama hükümet tezgahı bu faziletleri hazmedemedikleri için bu rivayetin zıddını ve tersini uydurdular.

Bu tür sahih rivayetlerin karşısında uydurulan düzmeceler Ehli Sünnetin birinci aşama ve derecede bulunan ravileri tarafından en muteber kaynaklarında naklolunmuştur. Onlardan bir kaçı aşağıdakilerden ibarettir:

1- Aişe'den naklolunan rivayet:

Aişe'nin ağzından naklolunan rivayeti ona nispet vermişlerdir. Ama hakikat ta, gerçekten bu rivayeti o mu nakletmiştir yoksa birileri mi yalan yere ona nispet vermişlerdir?

Rivayet şöyledir; "Yakın akrabalarını korkut" ayeti nazil olduğunda, Resulü Ekrem (s.a.a) Abdul Muttalib oğullarını bir araya toplayarak onlara şöyle dedi; Ey Abdul Muttalib oğulları, ey benim yakınlarım, ey Abdul Muttalib'in kızı Safiyye, ey Muhammed'in kızı Fatima, Allah'tan korkunuz ve ona kulluk ediniz. Ben sizler için bir şey yapamam. Ben Allah tarafından sizlere nispet hiçbir şeye malik değilim.[840]

Bu iki rivayet birbirinin zıddıdırlar. Acaba bunların hangisi doğru ve sahihtir ve hangisi düzmecedir.?

Ehli Sünnet mektebinde Aişeyi o kadar yüceltmişlerdir ki, Peygamberden sonra en yüce makama çıkarmışlardır. Bunun bir sebebi şu idi; Onun ağzından nakledilen rivayetlerin veya ona nisbet verilen rivayetlerin itibarını yüceltmek ve Müslümanlara kabullendirmek için böyle bir atılımda bulundular. İşte bunun için Aişe den ve Hz. Ali'den naklolunan birbirine ters ve zıd olan rivayetlerden, Ehli Sünnet mektebinde Aişenin rivayeti ön plana çıkarılacaktır. Dolayısıyla Hz. Ali'nin faziletini içeren rivayet değer ve itibardan düşmüştür.

Biz her iki rivayeti de hadis kaidelerine göre inceleyeceğiz; Burada dikkat olunması gereken birkaç nokta vardır:

1- Konu olunan ayet bütün İslam alimlerinin icma ve ittifakına göre bisatın (Peygamberliğin) üçüncü yılında nazil olmuştur.[841]

2- İkinci hadisi nakleden Aişe bisatın (Peygamberliğin) dördüncü yılında dünyaya gelmiştir.[842] Buna göre hadisin geçtiği olaya şahid olması mümkün değildir. İşte bunun için Aişeden naklolunan rivayet mürsel rivayet olduğundan muteber değildir. Oysa Hz. Aliden naklolunan rivayet sened yönünden sahih olup her türlü noksanlıktan uzaktır. Bunun yanısıra, Hz. Ali'de olay esnasında on beş yaşındaydı.

3- İkinci hadiste ismi geçen, Peygamberin kızı Hz. Fatıma sahih görüşe göre bisatın beşinci yılında dünyaya gelmiştir.[843] Hatta bu konuda aralarında şiddetli ihtilaflar olanlarında sözünü kabullenecek olursak o Hazret (Fatıma) o zamanlarda büluğ çağına bile gelmemişti ve en fazla sekiz yaşındaydı. Bu yaşta birisinin de dinin resmi bir emrine muhatap olması düşünülemez. Oysa ondan yaşça büyük olan kız kardeşleri o zaman hayatta idiler ve kocaları bile vardı. Böyle bir durumda yaşça büyük olan bunların muhataba alınması gerekirdi, bunlardan küçük olanı değil.

2- Ebu Hureyreden naklolunan rivayetler:

Ebu Hureyreden bu konuda iki uzun rivayet naklolunmuştur; Birinci rivayette Ebu Hureyre şöyle diyor; "Yakın akrabalarını korkut" ayeti nazil olduğunda, Resulü Ekrem Kureyşi kendi yanına davet etti. Onların tamamı bir araya toplandılar. Peygamber onlara hitap ederek şöyle buyurdu; Ey Ka'b'ın oğulları, kendinizi cehennem ateşinden kurtarın. Ey Murret b. Ka'b'ın oğulları, kendinizi cehennem ateşinden kurtarın. Ey Abdu Menaf oğulları kendinizi ateşten kurtarın. Ey Haşim oğulları kendinizi ateşten kurtarın. Ey Abdul Muttalib oğulları

kendinizi cehennem ateşinden kurtarın. Ey Fatıma kendini cehennem ateşinden kurtar. Ben sizler için bir şey yapamam. Ben sizler için Allah'ın katında bir şeye malik değilim. Siz, kendinizi ateşten kurtarınız. Elbette sizler benim yakınlarımsınız ve ben sizlerle sıla-i rahim yapacağım.[844]

İkinci rivayette Ebu Hureyre şöyle diyor; "Yakın akrabalarını korkut" ayeti nazil olduğunda, Peygamber şöyle buyurdu; Ey Kureyşliler kendinizi Rabbinizden satın alınız. Ben sizler için Allah katında hiçbir şey yapamam. Ey Abdul Muttalib oğulları ben sizler için bir şey yapamam. Ey Abbas b. Abdul Muttalib ben senin için bir şey yapamam. Ey Safiyye ben senin için bir şey yapamam. Ey Fatıma benden ne istersen iste ama ben Allah'ın katında senin için bir şey yapamam. [845]

Aişenin rivayetinde Hz. Fatıma adına yapılan itiraz, bu iki rivayet içinde geçerlidir. Diğer bir mesele ise, bisatın üçüncü yılında rivayetin birinci ravisi olan Ebu Hureyre bu hadiseyi görüp, nakledebilmesi için neredeydi? Ebu Hureyre Hayber kalesinin fethinden sonra Eş'es'liler Devslilerden olan bir grup ile Medineye geldi.[846] İşte bunun için, bu tarihten önce ebu Hureyrenin naklettiği rivayetleri kimden naklettiğini belirtmesi ve söylemesi gerekir.

Neticede, Ebu Hureyrenin de bu iki rivayeti Aişenin naklettiği rivayet gibi mürsel olup itibar derecesinden düşüktürler.

Ehli Sünnet kaynaklarının bu konuda diğer ravilerden naklettikleri rivayetlerde, önceki rivayetler ya mürseldirler, veya olayın olduğu esnada ravi ya hayatta değildi veya Mekke de değildi veyahut küçük yaştaydı veyahutta ravi zayıf ve itimat olunmayacak birisidir. Bu sebepten dolayı Ehli Sünnet kaynaklarında konu hakkında naklolunan rivayetlerin hepsini ayrı ayrı incelemeyi gerek görmedik.

Bunlardan anlaşıldığına göre, Hz. Ali'den naklettiğimiz ilk rivayet hariç, diğer bütün rivayetler o sahih rivayet karşısında Muaviye döneminde tezgahlanan ve uydurulan rivayetlerdir. Bunları uyduranlar, bunlara doğruluk payı kazandırmak için uydurdukları bu rivayetleri sahabelerden bazılarının ağzı ile uydurmuş ve onlara nispet vermişlerdir.

Muaviye döneminde Hz. Alinin faziletlerini bildiren hadislerin zıddına uydurulan iki rivayeti daha örnek olarak zikrediyoruz.

Birinci hadis Peygamber (s.a.a)'in Hz. Alinin fazileti hakkında buyurduğu meşhur hadistir. Bu hadiste Resulü ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; "Ben ilim şehriyim Ali de onun kapısıdır. Şehri irade eden (isteyen) kapıya gelsin."[847]

Bu meşhur rivayet başka bir ibaretle de zikrolunmuştur. "Ben ilim şehriyim Ali de onun kapısıdır. Şehri irade eden kapısından gelsin. [848] "Ben hikmet eviyim ve Ali de onun kapısıdır."[849]

Bu muteber, meşhur ve sahih hadisi bir düzmece ile tedavi ettiler. O düzmece şundan ibarettir; "Ben ilim şehriyim, Ebu Bekir onun temelidir, Ömer onun duvarlarıdır, Osman onun tavanıdır ve Ali de onun kapısıdır. (Sevaik-ul Muhrika, s. 34) bu hadisin gevşekliği şurdan bellidir ki, bir şehrin duvar ve kapısının olması mümkündür ama onun tavanının olması gayri mümkündür. Peygamberinde gayri mümkün olan bir şey üzerine konuşması mümkün değildir.

Diğer rivayet İmam Hasan ve İmam Hüseyin hakkında Peygamberin buyurduğu meşhur hadisi şerifleridir. Ama yazık ki, bu hadiste Muaviye dönemindeki kiralık hadisçilerin ellerinden kurtulamamış ve zıddı uydurulmuştur. O rivayette Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; "Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridirler."[850] Emevi döneminin satılmışları ve kiralanmışları bu hadisi itibardan düşürmek için veya bu hadisin karşısında Hz.Ali (a.s)'ın dilinden Peygamberin şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir; "Ebu Bekir ve Ömer cennet yaşlılarının efendileridir." [851]

Bu rivayetin açık bir yalan olduğunun delili ve Ömer'in cennet yaşlılarının efendileri olarak vurgulanmalarıdır. Zira cennette asla yaşlı ve ihtiyar olmayacak, oraya gidenler gençleşerek gideceklerdir.

Bu konuda görülenler kısaca şunlardan ibarettirler:

1-Halifenin rızası doğrultusunda, birileri ondan yararlanmak için Mehdi Abbasi, İslam'ın vade verdiği ve Peygamberin Ahir-uz Zamanda zuhur edeceğini buyurduğu Mehdi olarak tanıtılmıştır.

2-Halifenin emri ile ev hadisi, ben ilim şehriyim hadisi ve Hasan- Hüseyin hakkındaki hadis karşısında düzmece rivayetler uydurulmuştur. İşte bu düzmeceler ile Peygamber (s.a.a)'in hadisleri arasında bir çok çelişkili ve birbirlerine zıd hadisler ortaya çıkardılar ve bunlarla İslam'ın sahih bir şekilde tanınmasını herkese zorlaştırdılar. Zikrettiğimiz bu birkaç örnek, Emeviler döneminde Peygamber (s.a.a)'in hadislerine karşı yapılanların ne derece büyük ve vahim olduğunu göstermekte yeterlidir... Bu tür rivayetlerin yanısıra, Emeviler döneminde Hz. Alinin kötü bir insan olduğunu içeren bir çok rivayetler de uydurmuşlardır.

İşte bu uğraşlar ile, hükümet tezgahını resmi olarak tanımayan islam'ın değerli ve yüce şahsiyetlerinin aleyhine ve kendi kanaatlarında bulunup da bunlarla uyum sağlayan kişilerin lehinde bir çok rivayet uydurdular.

Şimdi bazılarının lehine uydurulan ve sayıları çok olan rivayetlerden bir kaçını inceleyerek cevap vereceğiz.

DÜZMECELERDEN BİR KAÇINA CEVAP:

Usul ilmine göre, kişiler hakkında her iki fırka tarafından ittifakla kabullenilen hadisler sahih hadislerdir. Ama eğer hadis her iki fırka (Şia-Ehli sünnet) tarafından kabullenmemişse o hadis muteber değildir. Hz. İmam Ali (a.s)'ın faziletleri hakkında Ehli Sünnet kaynaklarında dahi naklolunan hadisler her iki fırka tarafından kabullenilmektedir. Öyleyse bu hadisler muteberdir. Ama ilk üç halife ve diğer bazı şahıslar hakkındaki hadislerde ittifak olunmamış ve Şia onları kabullenmemiştir. Diğer bir husus ise Ehli Sünnet kaynaklarında Ebubekr, Ömer ve Osman hakkındaki fazilet hadisleri birbirleriyle çakışmaktadır. Usul ilmine göre hadis çakıştığı zaman itibar derecesinden düşer.

Bu muteber ve sahih olmayan rivayetlerden bir kaçı şunlardan ibarettir: 1- Peygamber (s.a.a) güya şöyle buyurmuş; "Benden sonra Ebubekr ve Ömer'e tabi olunuz."

Cevaplar: 1- Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz eğer sadece o ikisine tabi olunmasını, uyulmasını emrettiyse, öyleyse sizler neden Osman, Ali, Muaviye ve

diğerlerine de tabi oluyorsunuz? 2- Ehli sünnet kaynaklarında naklolunan diğer bir düzmece hadis yukarıdaki rivayeti çürütür. O düzmece hadis şudur; "Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidayet olursunuz."

Bu rivayet, Ebubekr ve Ömer dışında diğer sahabelere de uyulacağını gösterir. Dolayısıyla bu rivayet ile yukarıdaki rivayet çakışmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, iki rivayet çakıştığı zaman itibardan düşer. 3- Ebubekr ve Ömer arasında bir çok ihtilaf doğmuştur. Buna göre ümmet birbirinin zıddı olan şeylere tabi olup öyle amel etmelidirler. Peygamber (s.a.a) de ümmetini ihtilaflı işlere davet etmesi ve bunlara uyun demesi mümkün değildir.

Örneğin, Ebubekir, Ömer-i hilafete getirdi, ama Ömer hilafeti şura'ya bıraktı. Ömer, Halid b. Velid Malik b. Nüveyreyi öldürdüğü için ona had uygulamak istedi ama Ebubekir, Halid Allah'ın kılıcıdır diyerek Ömerle muhalefet etti ve Halide had vurulmasına karşı çıktı. Ebubekir temettü haccına ve muta nikahını helal olarak kabullendi ama Ömer her ikisini de reddederek yasakladı. Ebubekir Fedek hurmalığının senedini imzalayarak Hz. Fatıma'ya verdi, ama Ömer onu geri aldı. Ebubekir teravih namazının ferdi olarak kılınmasına amel etti, ama Ömer onu cemaat haline dönüştürdü... Şimdi bunca ihtilaf içerisinde bu iki çelişkili görüşlerden hangisini yapanlar Resulü Ekrem'in sünnetine göre amel etmiş olurlar. Şüphesiz bu ihtilaflı görüşlerin her iki tarafının da sünnet olduğu söylenemez. Bu ihtilaflar içerisinde ümmet ne yapsın!!!... 4- Eğer bu hadis sahih olsaydı, Ebubekir bu hadisi Sakifede delil olarak ortaya atardı. Oysa Ebubekir Sakifede, "imamlar Kureyştendir" hadisini delil getirmiştir. 5- Bu hadis zayıf bir hadistir. Zira hadisin senedinde Abdul Melik b. Rebi vardır. Bu şahıs şamlı olup kaba insanlardan birisiydi ve kendisi Sıffıyn'da Hz. Ali'ye karşı savaştı ve Hz. Ali'nin düşmanlarındandı. Bunların yanı sıra zahirde insanı fasık edecek fiillerle meşgul oluyordu. Bu hadisin senedindeki ravilerden bur diğeri de Rebi b. Heraştır. Bu şahıs Ehli sünnete göre Rafizidir, Ömer ve Ebubekir'in düşmanıdır. Bu şahıstan sonra, hadisin senedi Ömer'in kızı Hafsa'ya ulaşır. Hafsa'da Hz. Ali'ye düşman olduğu için, Aişeye hoş gelsin diye ve diğer bir taraftan da babasını yüceltmek için bu rivayeti uydurmuştur. Dolayısıyla ona itimat olunmaz.

2- Peygamber (s.a.a) güya şöyle buyurmuş; "Eğer kendime bir dost edinseydim, Ebubekiri seçerdim." Birinci Cevap: Kur'anı Kerim şöyle buyuruyor; "İnanan erkekler ve kadınlardan bazısı bazısının velisidirler."[852]

Bu ayete göre, eğer Ebubekir mümin idiyse, yukarıdaki ayetin mefhumuna göre, Peygamber Ebubekiri sevmeli ve aynı şekilde diğer müminleri de sevmelidir. Yani bütün müminler Peygamberin dostudurlar. Bu dostluk sadece Ebubekire ait değildir. Ayet bütün müminleri kapsarken Peygamberin sadece Ebubekiri söylemesi şaşılacak şey doğrusu!! İkinci Cevap: Ehli sünnet kaynaklarına göre Peygamber (s.a.a) Haberde şöyle buyurdular; yarın sancağı öyle birisine vereceğim ki, Allah ve Resulü onu sever ve oda Allah ve Resulünü sever. Ertesi gün sancağı Hz. Ali'ye verdi. Bu sahih hadis yukarıdaki hadisi saf dışı bırakır. Üçüncü Cevap: Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz Ebubekiri Ömer ile, Talhayı Zübeyr ile kardeş etti. Kendiside Hz. Ali ile kardeş oldu. Eğer hadis doğruysa, neden Ebubekiri kendisine kardeş seçmedi?

3-“Peygamberden sonra bu ümmetin en hayırlısı Ebubekir ve Ömerdir.” Birinci Cevap: Eğer bu hadis doğruysa, öyleyse neden Peygamber Hayber savaşında ve zatı selasilde Amr Ası onlara amir etti? Ve Üsame b. Zeyd-i ömrünün son dönemlerinde onlara amir ve komutan etti? Ve ayrıca bir çok savaşta Hz. Ali’yi onlara amir tayin etti.

Eğer bu hadis doğruysa, neden Peygamber Allah’ın emriyle Tevbe suresinin tebliğ görevini Ebubekir’den alıp Hz. Ali’ye verdi. Lat ve Uzza gibi putlara yıllarca secde edenler nasıl olurda bu ümmetin en hayırlıları olabilirler! Oysa Hz. Ali buyuruyor ki; Nasıl olurda onlar bu ümmetin en hayırlısı olabilirler? Oysa ben onlardan önce ibadete başladım ve onlardan sonra da ibadete devam ettim. İkinci Cevap: Ebubekir’in kendisi şöyle demiştir; “Ali sizin aranızdayken, ben sizin en hayırlınız değilim.” Üçüncü Cevap: Bu rivayeti tayr (kuş) hadisi batıl etmektedir. Zira kuş hadisinde Allah ve Resulünün yanında Hz. Ali’nin yüce makamına işaret olunmuş ve Ehli sünnet kaynaklarında bu hadisi nakletmişlerdir. Dördüncü Cevap: Hz. Fatıma’ya yapılan eziyet ve musibetler ve Hz. Fatıma hakkındaki Peygamberin buyruğu bu rivayetin düzmece olduğunu gösterir (BKZ. Hz. Fatıma’nın öfkesi)

4-“Ebubekir ve Ömer cennet ihtiyarlarının efendileridirler.”

Bu hadis “Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendisidirler” hadisi karşısında uydurulan bir rivayettir. Birinci Cevap: Bütün Müslümanların inancına göre cennette yaşlı ve ihtiyar olmayacaktır. Zira meşhur bir rivayete göre, Esca’ya adında yaşlı kadın, Peygamberden cennete gidip gitmeyeceğini sual eder. Peygamber yaşlı kadınlar cennete gitmeyecektir cevabını verdiğinde, yaşlı kadın ağlamaya başlar. Daha sonra Peygamber efendimiz şöyle buyurur; Allah-u Teala Kur’anı Kerimde buyuruyor ki; “Biz (Kadınları da) yeniden bir güzel inşa etmişiz. Onları bakireler yapmışızdır.”[853] Daha sonra şöyle buyurdular; Ben mizah ediyor ama haktan başkada bir şey söylemiyordum. Diğer bir rivayette o hazret şöyle buyuruyor; “Cennet ehlinin hepsi gençtir ve insan ihtiyar olarak cennete girmeyecektir.” Yani gençleşerek cennete girecektir.

Neticede, Kur’an ve diğer hadislere göre yukarıdaki rivayet batıldır.

Başka bir rivayette Peygamber (s.a.a) efendimiz şöyle buyuruyor; “Dünya Müminin zindanı, kabir onun evi, cennet onun karargahıdır ve dünya kafirin cenneti, kabir onun zindanı ve ateş onun karargahıdır.”

Eğer Ebubekir ve Ömer hakkındaki o rivayet doğruysa, Peygamber dünya cennetini kastetmiş demektir. Çünkü ahiret cennetinde yaşlı olmayacaktır.

1- Aşere-i Mübeşşere: Ehli sünnet şöyle diyor; Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur; “Ebubekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Ovf, Sad b. Ebi Vakkas, Said b. Zeyd ve Übeydullah b. Cerrah cennet ehlidirler.” Birinci Cevap: Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur; “Fatıma benim vücudumdan bir parçadır kim gazaplandırırsa beni gazaplandırmış olur.” Ehli sünnetin muteber kaynakları, Fedek hurmalığı olayında Ebubekir ve Ömer’in Hz. Fatımayı incittiklerini ve Hz. Fatımanında onlara gazaplandığını nakletmişlerdir. Dolayısıyla Peygambere eziyet olunmuş ve Peygamber gazaplanmıştır demektir. Allah-u Teala da Kur’anı Kerimde şöyle buyuruyor;

“Allah ve Resulünü incitenler varya, işte Allah onlara dünya ve ahirette lanet etmiş ve onlar için alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.” [854]

Neticede Peygamberin ciğer paresini, kalbinin meyvesini incitmek, Peygamberi incitmek demektir. Peygamberi de inciten Allah’ın lanetine şamil olur. Öyleyse nasıl olabilirde, Hz. Fatımayı ve dolayısıyla Peygamberi incitenleri Resulullah cennet ile müjdeler!... İkinci Cevap: Peygamber ömrünün son dönemlerinde İslam ordusunun Usame b. Zeydin komutanlığında Rumlara doğru hareket etmesi emrini verdi. Ebubekir ve Ömer de Usamenin komutası altındaydılar. Ama bazıları Usamenin ordusuna katılmadılar. Orduya katılmayanların içerisinde Ebubekir ve Ömer de yer almaktaydı. Bu olaydan dolayı Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdular; Usamenin ordusuna muhalefet edipte ona katılmayana Allah lanet etsin.

Nasıl olurda, Peygamber bir yerde birilerini cennet ile müjdelemiş ve ömrünün son dönemlerinde de bunlara lanet etmiş olsun, bu Peygamberin sözünde çelişkinin olduğunu gösterir. O hazretin sözlerinde de asla çelişki olmaz. Üçüncü Cevap: Ebubekr, Halid b. Velid-i Ridde ehli zekatlarını vermedikleri için onlara karşı savaşa gönderdi. Ehli sünnetin görüşüne göre, onlar zamanın halifesine karşı geldiklerinden dolayı mürted olmuşlardı, onun için onlara karşı savaş açıldı. İşte bu sebepten dolayı yukarıdaki uydurma hadiste yer alan Talha ve Zübeyr’de zamanın halifesi olan Hz. Ali’ye karşı savaş açtıkları için murted olmuşlardır demektir. Acaba, Peygamber ileride, sonradan murted olacak insanları mı cennetle müjdeliyordu? Şaşılacak şey doğrusu... Dördüncü Cevap: Bu hadiste yer alan altı kişi Ömer’in hilafet makamı için oluşturduğu şur’ada da yer almışlardır. Onlar, Hz. Ali, Osman, Talha, Zübeyr, Sad b. Ebi Vakkas ve Abdurrahman b. Ovf'dur. Ömer şöyle demişti; Bu altı kişi üç gün içerisinde içlerinden bir halife seçmezler ise altısını da öldürün. Eğer dört kişi bir tarafa ve diğer iki kişi de bir tarafa rey verirse, o iki kişi dört kişiye muhalefet ederlerse, o iki kişiyi öldürün. Eğer üç, üç ayrılırlarsa Abdurrahman b. Ovf kimi tayin ederse o halifedir. Eğer bu altı kişi cennet ile müjdelenmişti ise ve Ömer’in kendiside o müjdelenenlerden birisiydi ise, nasıl olurda, cennet ehli, cennet ehlinin öldürülmesi için hüküm verebilir! Eğer Ömer’in yaptığı doğru ve hak idiyse

O hadis batıldır demektir ve eğer o hadis doğruysa, Ömer hükmünde hata yapmış ve cennet ehlinin öldürülmesine hüküm vermiş ve neticede günahkar olmuştur. Bu iki ihtimalin dışında bir üçüncü ihtimali düşünmek mümkün değildir.

6-“Doğrusu Allah herkese umumi olarak tecelli eder ama Ebubekire hususi olarak tecelli eder.”

7- “Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor; “Allah benim sineme döktüklerinin hepsini Ebubekirin de sinesine döktü.”

8- “Ben ve Ebubekir yarışta beraber olan iki at gibi eşitiz.”

9- “Dünyanın semasında seksen bin melek Ebubekiri ve Ömer-i sevene istiğfar ederler ve ikinci semada seksen bin melek Ebubekir ve Ömer-i sevmeyene lanet ederler.”

10- Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor; “Allah beni kendi nurundan, Ebubekiri benim nurumdan ve Ömer-i Ebubekirin nurundan ve beni”m ümmetimi Ömer’in nurundan yaratmıştır. Ve Ömer cennet ehlinin çırağıdır.”

Cevaplar: Bu hadislerin zahiri manaları tamamen yanlıştır. Zira altıncı hadis cisme delildir. Hiç şüphesiz Allah’ın cisim olduğuna inanmak küfürdür. Bunun için Peygamber (s.a.a)’in mübarek ağızlarından böyle bir sözün çıkması mümkündeğildir.

Yedinci hadis, Allah Resulüne nazil olanlara Ebubekir ile Resulullah’ın ortak ve şerik olduğunu gösterir. Dolayısıyla buda yanlıştır. Sekizinci ve dokuzuncu hadiste Ehli sünnet kaynaklarında Ehlibeyt hakkında naklolunan rivayetler ile çelişmektedir. Zira Ehli sünnet kaynaklarındaki rivayetler, açıkça alemin en üstün olanlarının Muhammed ve Al-i Muhammed olduğunu göstermektedirler.

En son rivayette Kur’anı Kerim ile çelişmektedir. Zira Allah-u Teala şöyle buyuruyor; “Ne güneş görülür orada ve nede dondurucu soğuk.”[855] Cennette güneş ve ay bulunmamaktadır. Cennette taş, ağaç, duvar, kapı.... tamamen aydın ve nurdurlar. Dünya ehlinin çırağa ve aydınlığa ihtiyaçları vardır ama cennet ehlinin çırağa ihtiyaçları yoktur. Çünkü orada her şey nurdur. Bunların yanı sıra, Ehli sünnetin önde gelen büyük alimleri bu hadislerin düzmece olduğuna hükmetmişler ve açıkça şöyle demişlerdir; Bu hadisler, raviler ve senet yönünden sahih değildirler. Çünkü bu hadislerin senedinde ehil olmayan yalancı ravilerin yanı sıra bu, hadisler, akıl kavramları ve Kur’anın ayetlerine göre batıldır. O alimlerden bir kaçı şunlardan ibarettir: Mukaddesi, (Tezkiret-ul Mevzuat), Firuz Abadi, Şafii (Sefer-us Seadat), Hasan b. Kesir Zehebi (Mizan-ul İtidal), Ebubekir Ahmed b. Ali Hatib-i Bağdad-i (Tarih-i Bağdat) Ebul Ferec İbni Cevzi (El-Mevzuat), Celaleddin Siyuti (El- Lealil Mesnue fil ehadis-il Mevzue)...

11- Peygamber şöyle buyurmuştur; “Bir kavmin arasında Ebubekir varken başkasını onun önüne geçirmek layık değildir.”

İslam tarihinde bir takım gerçeklere bakıldığında bu hadisinde uydurma ve düzmece olduğu anlaşılacaktır.

Eğer gerçekten Peygamber böyle bir hadis buyurmuştu ise, peki neden o hazretin kendisi kendi buyruğuna amel etmedi? Zira Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) efendimiz, Mübahele olayında Ebubekir olmasına rağmen Ali’yi ondan öne düşürmüştür. Tebük savaşında Ebubekir olmasına rağmen Ali’yi ondan öne düşürmüştür. Ebubekir tevbe suresini müşriklere Mekke de açıklamağa giderken neden o Hazret Ebubekiri bu görevden azletmiş ve yerine Hz. Ali’yi atamıştır? Ebubekirin varlığı ile, neden Kabe’deki putları kırmak için onu değil de Hz. Ali’yi kendisi ile beraber götürmüştür? Ebubekirin varlığı ile neden Hz. Ali’yi Yemen halkını davet etmesi için görevlendirmiştir? Ve bunların yanı sıra, Ebubekirin varlığı ile, neden Hz. Ali’yi vasilik makamına atamıştır? İşte bunlara binaen, bu hadiste iki ihtimal mevcuttur; 1- Eğer hadis doğru ve sahih ise, Peygamber kendi buyruğuna amel etmemiştir ki o Hazretin de kendi sözüne amel etmemesi mümkün değildir. 2- Bu hadisi gerçekten Peygamber buyurmamış, O Hazretten sonra birileri hükümet tezgahına yaramak ve Ebubekirin makamını yukarı çıkarmak için Peygamberin ağzından bu hadisi yalan yere uydurmuşlardır.

11. Hadis: Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor; “Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayet bulursunuz.”[856]

Öncelikle bu hadisi sened yönünden inceleyelim. Bu hadis sened yönünden zayıf bir hadistir. Nitekim, Eyyaz “Şerh-uş Şifa” adlı kitabının 91. Sayfasında şöyle diyor; Bu hadisin hüccetliği yoktur. Ve yine Abdu b. Hamin kendi Müsnedinde Abdullah b. Ömer’den nakletmiştir ki, Bezzar bu hadisin sahihliğini inkar etmiştir. Ve yine, İbni Adiyy kendi “Kamil”inde Nafiden ve Abdullah b. Ömer’den naklederek bu hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.

Beyhaki bu hadis hakkında şöyle diyor; Bu hadisin metni meşhurdur ama senetleri zayıftır. Çünkü bu hadisin senedinde, hali meçhul olan Haris b. Gızzin ve yalancılıkla suçlanan Hamza b. Ebi Hamza Nasiri vardır. Bunun için hadisin zayıflığı sabittir. İbni Hazm şöyle demiştir; Bu hadis yalan, uydurma ve batıldır.

Bu hadisin senedinin zayıf olmasının yanı sıra, diğer birkaç delile göre bu hadis düzmece olup itibardan düşüktür. Birinci Delil: Gece yolculuk yapan yolcular, yol güzergahında yollarını kaybettikleri zaman, milyonlarca yıldız gökyüzünde bulunmaktadır. Eğer bu yıldızlardan her biri istedikleri gibi yol tayin ederlerse hiçbir zaman kılavuzluk kapsamına girmezler. Aksine, hakikate göre, asıl caddeyi ve yolu gösteren yıldızlar belirli ve muayyen olan yıldızlardır. Yolcular bu yıldızların nuru görüngesinde yollarını bulabilirler. İkinci Delil: Mezkur hadis, diğer onlarca hadisle çakışmaktadır. Örneğin, “Sakaleyn” hadisi, “Benim halifelerim Kureyşden on iki kişidir” “Ehlibeytim yıldızlar gibidir” “Benim ehlibeytim Nuh’un gemisine benzer...” gibi hadislerle çelişmektedir. Oysa mezkur hadisi Müslümanlardan sadece bir grubu nakletmiş ve kabullenmişlerdir. Ama bu hadisin muhalifi olan hadisleri bütün fırkalar nakletmişler ve kabullenmişlerdir. Üçüncü Delil: Peygamber (s.a.a) efendimizin ve Fatımadan sonra sahabeler arasında çıkan tartışmalar ve ihtilaflar mezkur hadis ile uyum sağlamamaktadır. Zira sahabelerden bazıları murted oldular ve onlardan bazıları diğer bazılarına ağır hakaretlerde bulundular...

Bunların yanı sıra, bu hadis sahabelerden bazısının bazısını lanetlemesi ile bağdaşmamaktadır. Nitekim Muaviye Hz. İmam Ali’ye lanet etme emrini vermiştir.

Yine bu hadis sahabelerin birbirleriyle savaşmaları ile uyuşmamaktadır. Örneğin Talha ve Zübeyr Hz. Ali’ye karşı Cemel savaşını ve Muaviye de sıffiyn savaşını açmıştır.

Örneğin, Resulullah’ın iki sahabesi olan Muaviye ve Hz. Ali birbirlerine karşı savaş açmışlardır. Yukarıdaki hadise binaen bunların her ikisine de tabi olmak nasıl kurtuluş ve hidayete vesile olabilir? Çünkü bunların her ikisi de farklı farklı görüşlere sahiptiler.

Acaba, gerçekten binlerce insanın katili olan Peygamberin sahabesi Busr b. Ertad hidayet vesilesi olabilir mi? Acaba sayıları fazla münafıklara iktida etmek hidayet vesilesi olabilir mi?

Acaba, Talha’yı öldüren Mervan b. Hekeme iktida etmek hidayet vesilesi olabilir mi? Acaba sahabeden olup da Peygamber ile alay eden Mervanın babası Hekeme iktida etmek hidayet vesilesi olabilir mi?

İşte bu sebeplerden dolayı, sahabeler arasında çıkan olaylar ve meseleler ile birlikte mezkur hadise dayanarak yinede onlara iktida etme ve uyma görüşünü savunmak gülünçtür doğrusu.

Elbette bu hadisi doğru ve sahih bir hadis olarak kabul edecek olursak, şunlar söylenebilir: Hadiste, Peygamber (s.a.a)'in buyurduğu "Ashabım" Salman, Ebuzer, Miktad, Ammar-i Yasir.... gibi sahabeler olacaktır, diğerleri değil. çünkü rivayetlere göre, Salman Medaine gittiği zaman Eş'as ve Cüreyr adında iki kişi Salman ile karşılaşmışlar ve onun Salman olup olmadığında şüphe etmişlerdir. Bunun üzerine Salman kendisini tanıtarak şöyle demiştir; Ben Resulullah'ın sahabesi Salmanım. Hemen arkasından şunu demiştir; Ama şunu iyi biliniz ki, Resulullah'ın sahabesi o hazretle beraber cennete girendir. [857]

Başka bir ibarete göre, sahabe, Ömrünün sonuna kadar Allah Resulü'nün emirlerine göre hareket edip, buna göre amel eden ve bu doğrultuda hiçbir değişiklik yapmayan ve Allah'ın kanunlarının dışına çıkmayan kişidir. Bu esasa binaen, mezkur hadis mana bakımından sahihtir. Ve bu tür sahabeleri bularak, insan bunların vesilesi ile hidayet bulabilir.

İşte bu örneklerden de görüldüğü gibi Resulü Ekrem (s.a.a)'in vefatından sonra, özelliklede Emeviler döneminde bir takım şahısların lehine ve bazılarının da aleyhine yüzlerce rivayet uydurulmuştur. Bu araştırmanın okuyuculara ışık tutması ümidiyle ...

## MUT'A (GEÇİCİ EVLİLİK)

Mut'a dilimizce Muslumanlara tanınan bir tür kolaylıktır. Şöyle ki, toplumun , toplumun içerisindeki bir grup insanlar maddi imkansızlık ve çeşitli zorluklar dolayısıyla evlenememektedirler. Bir grup insanlar da işleri gereceğince uzun yolculuklara çıktıklarından eşlerinden uzak kılar ve cinsel isteklerini nasıl gidereceklerini bilemezler ve bu, onlar için gerçek bir sorun haline gelir. Bazen de ortada yolculuk söz konusu değildir, ancak eşi hayız yada nifaslıdır. Hal böyleyken onunla yapılacak cinsel ilişkinin haram olduğunu bilir ancak tatmin olmak için, helal yollar arar. Yine bazıları da öğrenci olup evlenmenin tahsilleri için zaralı olduğu düşünerek mukaddes evliliği ertelerler. Tabi bu arada, cinsel isteklerini giderebilmek için çeşitli yollara başvululur.

Yine kadınlar arasında dul olup da evlenmek şansı az olan kadınlar vardır. Her insanda olduğu gibi dul kadınlarda da cinsel birleşme isteği doğacak, o da bu isteğini tatmin etmeye çalışacaktır.

Acaba nasıl tatmin olunmalıdır? Hal böyleyken yukarıda zikredilen gruplara şöyle bir baktığımızda cinsel isteklerini tatmin etmek veya bastırmak için aşağıda sıralanan yöntemlerden birine başvurması gerekecektir.

1- Cinsel istekği yok edici illaçlar kullanılmalı.
2- İstimna etmeli.
3- Zinaya başvurmamalı.
4- Televizyon, dergi, sinama vb.gibi erotik sahneler segileyen kitle iletişim araçlarına (!) göz gezdirmemeli.
5- Rahipiği seçmeli (Yani tamamen ilişkiyi terk etmeli).
6- Mut'A (geçici evlilik) yapmalı.

Şimdi bu karışık ve keşmekeş yoldan kurtulmak için bunların hepsini inceleyelim.

Birinci şikta cinsel isteği yok edici ilaçlar kullanma önesine yer verilmiştir. Bu, İslam dışı bir hareket olup dinimizce yasaklanmıştır. Zira, cinsel istek fıtri bir duygudur ve fıtratı öldürmek ise, kesinlikle yasak ve haramdır. Dolayısıyla bu yola başvurmak ilahi emirlere karşı gelmek olacaktır.

İstimna ve zina ise bir sonraki konuda açıklayacağımız gibi haram olup, hem toplum hemde Allah tarasından çirkin gürülen bir uygulamadır. Dolayısıyla 2. Ve3. Şık da kabul edilmeyecektir.

Dördüncü şıkta yer verilen seyretme yoluyla tatmin olma isteği de, göz zinası olarak nitelendirilip, fesada yol açtığından dinimizce haram kılınmıştır.

Beşinci şikta binaen Resul-i Ekrem (s.a.a)' in bu konuda buyurmuş oldukları hadislerin naklediyoruz: "İslam 'da rahiplik yoktur... "[858] Gerçekten de rahiplik, bir tür fıtrata dolayısıyla ilahi yaratılışa karşı gelmek demektir ve yine dinimizce haramdır.

Altıncı ve son önerme ise en salih yol ve önermelidir. Yalnız, akit öncesi ve yerine getirilmesi gereken şartlar vardır. Örneğin akitten önce kadına verilmesi gereken mehir miktarı belirlenmeli, iki tarafın da rızası doğrultusunda kadına teslim edilmelidir.

Kadın dul olmalı ve gereken iddetini tamamlamalıdır. Kız ile mut'a akdi, babasının izni olmadan gerçekleşemez ve aksi taktirde haramdır.[859]

Velhasıl daimi nikahla mut'a nikahının ortak ve farklı yönleri vardır. Konu fazla uzamasın diye kısaca bazılarına deyineceğiz.

### Daimi Nikahla Mut'a Nikahının Ortak Yönleri

1- Ücret: Her iki nikahta bir miktar mehir şarttır. Aancak mehir mut'a akit içerisinde zikredilmesi şarttır; aksi taktırde nikah batıl olur. Dami nikahta ise, batıl olmaz ama onun yerine kadının emsali olan diğer kadınların mehir miktarı belirlenir.

2- Her iki nikahta mahremlik meydana gelir. Dolayısıyla her iki nikahta kadının annesi ve kızı, kocasına ve kocasının babası ve oğlu kadına mahrem olur.

3- Başkalrının daimi nikala evlenen kadını istemeleri haram olduğu gibi, muta nikahi ile nikahlanan kadınıda istemeleri haramdır.

4- Her iki nikahla evli olan kadınla zina yapılması ebedi haramlığa neden olur

5- Her iki nikahta kadının yeni bir evlilik için inddet beklemesi gereklidir. Daimi nikahta bekleme süresi üç defe adet görmesi, mut'a nikahinda ise iki defa adetden temizlenmesi veyahut en azından 45 gün beklemesidir.

6- Her iki nikahta kadının kız kardeşi erkeğe haramdır.

7- Her iki nikha sonucu dıoğan çocuklar bablarına mulhaktır. Dolayısıylada babalarından miras alırlar.

8- Her iki nikahta akit olurken eşlik anlamanı salıh bir şekilde ifade eden vafızların kullanılması şarttır. Dolayısıyla kiralama veya satmayı ifade eden lafızlarla okunursa, nikah gerçekleşmez.

Daimi Nikahla Mut'a Nikahının Farklı Yönleri

1- Süre Daimi nikahta boşanma söz konusu olmadığı taktirde nikah ebedidir. Mut'a nikahında ise eşlerin anlaşnasına bağlıdır.

2- Daimi nikahta eşler birbirinden miras alırlar. Mut'ada ise hiçbirisi diğerinden miras almaz.

3- Mut'a nikahında eşler bazı konularda özgürldürler.yani bir taraf diğerini mecbur etme hakkına sahip değildir. Örneğin:

a) daimi nikahta, nafaka yani kadının elbisesi, evi, sağlık hizmetleri ve günlük zaruri masrafları erkeğin üzerindedir. Ama mut'a nikahinda, eşlerin anlaşma şekline bağlıdır. Kadın, masrafların erkeğin üslenmesini kabul etmeye bilir ve erkekte masraflarrı üslenmeye bilir.

b) Daimi nikahda, erkek ailenin büyüğü ve sözü geçerli olanıdır ama mut'a da her iki tarafın anlaşmasına bağlıdır.

c) Daimi nikahla evli bir kadın, kocasının rızası olmadan hamile olmaktan kaçınamaz. Mut'a nikahında ise eşlerin herikisininde rızası gereklidir.

Kısacası daimi nikata delil ile istisna edilen bazı hükümler dişinda bütün hükümler mut'a nikahındada geçerlidir. Allahu Teala Ku'an-ı Kerim'de mut'a nikahi hususunda şöyle buyurmaktadır:

"Kadınlardan faydalandığınız taktirde mehirle-rini kararla tırıldığı miktarda verin." [1]

İmam Muhammed Bakır (a.s)'a Mut'adan sorulunca:

"...Allah-u Teala onu Kur'an-ı Kerim'de helal etmiş ve peygamberin sünneti de bunun üzerine gerçeklerşmiş. Böyle olunca da kıyamet gününe kadar helal ve meşru kalacaktır..." şeklinde cevap vermişlerdir.[2]

İmam Sadık (s.a) mut'anın önemini belirtirken şöyle buyurmuşlardı. "...Muta'ayı inkar eden ve onu helal olarak kabul etmeyen, bizden değildir." [3] İmam Sadık (a.s) yine şöyle buyurmuşlardı: "Mut'a Kur-an'da (açıklanmış) ve sünnette var olan bir şeydir." [4]

Kaynak kitaplarda Mut'anın helal olduğunu açıklayıcı deliller ve ashabın dahi bununla amel ettiğini bildiren bir çok rivayet vardır. Mut'anın resulullah (s.a.a) zamanında helal olduğunu açıklayan delillerden biriside tevatür haddine erişen ikinci halifenin sözüdür. O Mut'anın Resülullah (s.a.a) zamanında helal olduğunu, ancak kendisinin bunu haram ettiğini ve onunla amel edenleri cezanlandıracağını itiraf etmiştir."

Şimdi Ehl-i sünnet'in Kur-an'dan sonra en güvenilir olarak nitendirdikleri kaynak hadis kitaplarında, bakınız mut'a hakkında ne demiştir. Sahih-i Muslim'de Halife Ömer'in mimbere çıkarak halka şöyle seslendiği zikredilmiştir.

"Ey insanlar! Resulullah hayatda iken helal olan iki şey vardı. Ama ben onları haram ediyorum ve onlara mürtekip olanlarıda şiddetle cazalandıracağımı bildiriyorum. Bu iki şey mut'a-i hac ve mut'a nikahıdır." [5]

Şia'nın büyük alimlerinden Cevahir-ul kelam kitabının sahibi merhum şeyh Muhammed Hasan yukarıdaki rivayeti nakle _____

1- Nisa / 24.
2- Vesail-uş şia, kitab-un Nikah, Ebvab-ul Mut'a 1, h:4.
3- Bihar-ul Envar, c.100, s.320, h:44.
4- Vesail-uş şia, kitab-un Nikah, böl:9, b:1, h:5
5- Sahih-i Müslim, c.3,s.38, Mut'a babı

derek şöyle der: Ehli sünnet, mut'a meselesini aslından saptırmış, tahrif etmiştir. Onlara göre Peygamber efendimiz bu gibi ilahi kanunların din ve şeriata getirilmesinde içtihat etmişlerdi. Yani bu tür konularda söz sahibiydi. Dolayısıyla herhangi bir muçteyit veya halifenin bu konularda Peygamberin sözlerinin aksine fetva vermesi caiz (!) idi. Halife Ömer'de bu esasa (!) dayanarak mut'aya karşı çıkmış ve onu haram kılmıştı. İşte bu yüzden Ömer, bu tür konularda tam bir yetkiye (!) sahipti. Hatta Ömer bunlarla da yetinmemiş, Resulullah, (s.a.a) ve Ebubekir zamanında ve Ömer'in halifeliğinin bir dönemine kadar ayrı-ayrı tek bir şekilde, Ramazan aylarında kılınan nafile namazlarını, Ubey b. Ka'b'ı halka imam tayin ederek, Ramazan ayının nafilelerini cemaat ile kılınmasını emretmiş ve bazıları da buna amel etmişlerdi. Daha sonra camide nafileleri cemaatla yerine getirildiğini gören Ömer, bu ne güzel bid'attır,"[1] demiş. Hatta Ömer teravih namazının rekatlarının sayısında dahi içtihat etmiş ve onu yirmi rekata çıkarmıştı. Oysaki Aişe şöyle diyor: "Resulullah (s.a.a) hem Ramazan ayında ve hem de Ramazan ayı haricinde onbir rekattan fazla (nafile) namazı kılmazdı." [2]

Görüldüğü gibi, Ehli sünnet ulaması ilk üç halifenin hatalarını içtihat ile yorumlamışlardır. Hatta bazıları Malik İbni Nuveyre'nin nikahlı eşiyle zina eden Halid b. Velid'in bu denli çirkin ve alçakça hareketini dahi yine içtihat ile yorumlamışlardır. Oysa hadis ve Kur-an'da hükmü açıkca belirtilen hükümlere karşı hüküm vermek, nas karşısında hüküm vermektir.

Allah'u Teala Kur-an'ı Kerim'de Resul-i Ekrem'in sözleri ve onun doğruluğu hakkında bakınız ne buyurmaktadır:

_____

1- Sahih-i Buhari c.3, s.126

2- Sahih-i Buhari, c.2, s.127

"...Sahibiniz ( Muhammed-s.a.a-) ne sapti ne de ayrıldı. O kendi dileği ile konuşmaz. Sözü kendisine vahyedilen vahiyden başka bir şey değildir." [1]

Bilindiği gibi yanlızca Kur-an'ı Kerim adına okunan ayetler değil, bunu yanında Resul-u Ekrem'in ağzından çıkan her söz ve yaptıkları tüm fiiller hücettir. Peygamberin bütün sözleri ve fiilleri vahye dayalıdır.

Bunu, Ehli Sünnetten Şafii mezhebine mensup, büyük alimlerden Celaleddin Siyuti Durr-ul Mensur adlı tefsir kitabında şu rivayetiyle doğrulamaktadır:

" Bir gün Resulullah (s.a.a) Ali (a.s)'ın evi hariç kendi camiine açılan evlerin kapıların kapatılmasını emretti. Bu emir Müslümanlara pek ağır geldi. Hatta Peygamber efendimizin amcası Hamza dahi bundan yakındı da (Resul-u Ekrem'e) şöyle dedi: Nasıl olur amcanın, Ebubekir'in, Ömer'in, Abbas'ın kapılarını kapattırırsında amcanın oğlu (Ali'nin) kapısının açık kalmasını istersin? Resul-e Ekrem sözlerinin onlara ağır geldiğini anlayıp, halkı camiine davet etti ve hamd-u senadan sonra şöyle buyurdu:

Ey insanlar, kapıları ben kapatmadım, (Ali'nin kapısınıda) ben açmadım ve sizleri camiden dışarı çıkaran da ben değilim ve Ali'nin kapısının açık kalmasını isteyende ben değilim." Sonrada şu ayeti okudular: "inmekte olan yıldıza and olsun ki, sahibiniz (Muhammed) ne sapti ne de ayrıldı. O kendi dileğiyle konuşmaz. Sözü kendisine vahyedilen vahiyden başka bir şey değildir." [2]

Değerli okuyucu, tarihden de anlaşıldığı kadarıyla, Mut'a, Resulullah'ın zamanında var olan bir şeydi ve ashap da bununla amel etmişlerdi. Eğer Mut'a gayri meşru bir fiil olsaydı Resulullah ashabı ondan men ederdi...

Hiç kimse ayet ve hadisler gereğince anlaşılan sarih ve açık

_____

1- Necm/1-4

2- Tefsir-i Dürr-ul Mensur, c.6, s.122

hükümler karşısında, hüküm vermeye ve içtihat etmeye hakkı yoktur.

"Allah ve Resulü, bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmış bir ekek ve kadına, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulüne karşı gelirse, ap açık bir sapıklığa düşer." [1]

" Elçi size ne verdiyse onu alın, size neyi yasakladıysa ondan sakının, Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı şiddetlidir." [2]

Kur-an'ı Kerim'de yer alan bunca esaslardan sonra hangi esasa dayanarak halifelere ve hatta müçteyitlere Allah ve Resulünün emirlerin aksini söyleye bilme yetkisi verilmiştir? Doğrusu içtihadın nerede ve ne koşullar altında olması gerektiğini bilmedikleri gibi asılsız uydurmalarla ilahi emirlerin üstünü örtmeleri ve bunu için çaba sarf etmelerinin nedeni bizim için merak konusudur.

Oysa ki Kur-an'ı Kerim'e tekrar bakacak olursak Resul-i Ekrem (s.a.a)'in dahi nass karşısında içtihat hakkına sahip olmadığı görülür. Bu konu hakkında Allah'u Teala Kur-an'da şöyle buyurmuştur:

"Onlara apaçık ayetlerimiz okunduğunda, bundan başaka bir Kur-an getir veya bunu değiştir derler. De ki, onu kendi tarafımdan değiştiremem. Ben sadece bana vahyolunana uyarım ve şüphe yok ki ben isyan ettiğim taktirde, o pek büyük günün azabından korkarım[3]

Ayet-i kerimede de görüldüğü gibi bir ayetin dahi değiştirimesinin Resul-i Ekrem (s.a.a) tarafından dahi olsa azaba sebeb olan işlerden olduğu beyan edilmiştir.

Yine Ehli Sünnete göre dördüncü halife Hz. Ali (a.s) halife Ömer'in mut'ayı yasaklayışı hakkındaki sözleri de ilgi çekicidir:

---

1- Ahzab/36
2- Haşr/7
3- Yunus/15

"Eğer Ömer mut'ayı yasaklamasaydı alcaklardan başka hiç kimse zina etmezdi." [1]

Bu hadis ut'ayı tahrif etmenin ve yasaklamanın zararlarını anlattığı gibi, Ömer'inde bu işi yaparken hatalı olduğunu anlatmaktadır.

## ŞİA VE EHL-İ SÜNNET'TE MUT'A

Mut'aya Resul-i Ekrem (s.a.a) tarafından musade edildiği ve ashabında bununla amel ettiği Ehli Sünnet ve Şia tarafından kabul edilmektedir. Yalnız, aradaki ihtilaf, mut'anın hükmünün kaldırılışı hususundadır.

Ehli Sünnet'e göre bu hüküm Resül-i Ekrem zamanında helal olduğu halde sonraları kaldırıldı ve ardından haram kılındı. Haram hükmü Sünnet'te gerçekleştirilip Kur-an'da gelmemiştir. Şia'ya göre ise bu hüküm Resul-ü Ekrem zamanında olduğu gibi tüm zamanlarda da var olcaktır.Dolayısıyla ihtilafın mezkur hükmün geçerli olup – olmayışı hususnda olduğu görülmektedir.

Ehli Sünnet, mut'a hükmünün halife Ömer zamanında kaldırıldığına inanmaktadır.

Bazıları mut'anın Resulullah ve Ebubekir zamanında kaldırıldığını savunuyorlar. Oysa bu asılsız bir savunmadır. Eğer mut'a Resulullah (s.a.a) veya Ebubekir zamanında yasaklanmış olsaydı, Ömer, "Resulullah zamanında helal olan iki şeyi ben haram ediyorum..."demezdi.

Dolasıyla Ömer'in bu hükümü içtihatı ile yorumlanmış, Allah ve Resulunun vermiş olduğu hükmün tam tersi uygulanmıştır. Şia'nında kabullenmediği nokta buradadır. Zira, içtihadın böylesini kabullemek gerçektende Allah'a kul olmanın hilafına bir şeydir ve doğrusu bu pek büyük bir yanlıştır.

---

1- Tefsir-ul Mizan, c.4, s.313 ve Tefsir-i Taberi, c.5, s.9

Ayrıca Ehl-i Beyt, mut'anın kıyamete kadar helal olacağını bildirmiştir. Halife Ömer'in yukarıdaki sözünü mantıksal olarak inceleyecek olursak, içtihat ile yorumlamanın ve Ömer'e içtihat hakkı tanıyarak olayı geçiştirmeye çalışmanın çok yanlış bir şey olduğunu göreceğiz. Çünkü nass karşısında içtihat etmektir ve Allah-u Teala'nın Kur-an'ı Kerim'de buyurduğuna göre sapıklıktır:

"Allah ve Resulü bir işte hüküm verdiği zaman artık inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulüne karşı gelirse apaçık bir sapıklığa düşer." [1]

Oysa Ömer'in uyguladığı yasaklama, geçiçi ve o zamanın maslahatına uygun olarak yapılan bir şey idi. Bunun içindirki "Resulullah onları haram etti veyahut nesh etti" demiyor. Haram edişini kendisine isnat ediyor. Yine "yapanları Allah cezalandırır" demiyor; "Ben cezalandırırım" diyor. Bundan anlaşılıyor ki, onun maksadı o zamana ait bir şeydi. Haram sayması ortam ve zamana göreydi, dine göre değildi. Fakat sonra gelenler bu noktayı ve hiç kimsenin Allah'ın helal etiğini haram etme yetkisine sahip olmadığını idrak edemediler.

Fazl, İmam Sadık (a.s) 'dan şöyle rivayet etmektedir: İmam'ın şöyle buyurduğunu duydum: "Ömer, Irak ehlinin onun mut'ayı haram ettiğini sandıkları haberini duyunca, birisini gönderip onlara: onun mut'ayı haram etmediğini ve Allah'ın helal kıldığı şeyleri haram etme yetkisine sahip olmadığını, sadece (zamanın şartlarına uygun olarak) onun mut'adan nehyettiğini haber vernesini söyledi." [2]

---

1- Ahzab/36

2- Bihar-ul Envar, c.100, s.319



## Mut'ayla İlgili Hadislerden Örnekler

1- "Cabir b. Abdullah açıkca şöyle dedi: Biz Resulullah ve Ebubekir zamanında... günlerce mut'a edebiliyorduk yalnız, Ömer onu Amr b. Haris yüzünden yasakladı." [1]

2- "Ashaptan biri şöyle diyordu, Cabir b. Abdullah'ın yanındaydım, bir şahıs gelerek ona, İbni Abbas ve ve İbni Zübeyr iki mut'a hakkında (mut'a-ı hac ve mut'a-ı Nisa) ihtilaf etmektedirler, dedi. Cabir ; her iki mut'ayı da Resulullah zamanında yapıyorduk. Daha sonra Ömer onları yasakladı ve bir daha o işi yapmadık. Diye cevap verdi." [2]

Yukarıdaki hadisin bir benzeri az bir farklılık ile sahih-i Muslim'in 3.cildinin 331. Sayfasında (Dar-uş Şe'b baskısı) geçmektedir.

3- Salebi Tefsir-i Kebir adlı kitabında İmam Ali (a.s)'dan şu hadisi nakleder:

"Doğrusu mut'a rahmettir... Eğer Ömer onu yasak-

lamasaydı şerefsizden başka hiç kimse zina etmezdi.”

4- Taberi kendi Tefsirinde ve Ahmet İbni Hambel Müsnedinde mut’ayla ilgili ayti tefsir ederken bu hadisi nakletmişlerdir: “Bir gün İbni Abbas küçük bir meclisdeyken mut’adan konu açılmış: Peygamber efendimiz mut’ayla amel ettiler, demişti. Urvet İbn-i Zubeyr: Ama Ebubekir ve Ömer mut’ayı yasaklamışlar artık, de

---

1- Sahih-i Müslim, c.2,s.1023 (16.h)
2- Sahih-i Müslim, c.2,s.1023 (17.h)

yince, İbni Abbas öfkelenerek ayağa kalkmış: bu adam cağız ne diyor ? demişti. Meclistekilerden biri: O, Ebubekir ile Ömer’in mut’ayı yasaklamalarından söz ediyor dedi. Bu cevabı alan İbni Abbas pek üzülmüştü şöyle karşılık verdi: Ben bunların helak olduğunu görüyorum. Onlara Resul-u Ekrem’in buyruklarından söz ediyorum, onlar ise Ebubekir ve Ömer’den bahsediyorlar.”

5- Sahih-i Titmizi’de şöyle nakledilir; “Ömer oğlu Abdullah’tan mut’a nikahı hakkında sorulduğunda; ‘Helaldir.’ diye cevap verdi. Devamen; ‘fakat babam bunu yasaklamış, nehyetmiştir.’ dediler. Abdullah ibn-i Ömer’in cevabı şu olmuştu: Eğer bir meseleyi babam nehyetmiş ve peygamber onu kabul etmişse (nehyetmemişse) sorarım senden, acaba babama mı yoksa peygamberime mi uyayım.”[1]

6- Ehl-i Sünnet’in bazı alimleri bu denilenlere rağmen, mut’ayı helal bilmektedir. Örneğin: Ehl-i Sünnet’e mensup, Tunus’un büyük alimlerinden Zeytuni camii imamı şeyh Tahir b.Aşur yazmış olduğu “Et-Tahrir vet Tenvir” adlı tefsir kitabında mut’a konusuna yönelik Nisa suresinin 24. Ayetine binaen “helaldir” şeklinde x yazar. [1]

Velhasıl Şia mut’anın Peygamber zamanında helal olduğundan dolayı şimdi de onu, helal olarak bilmektedir.

“Muhammed (s.a.a)’in helalı, kıyamet gününe kadar helaldır ve onun haramı, kıyamet günene kadar haramdır. [2]

---

1- Bkz. Et-Tahrir vet-Tenvir, Tahir b: Aşur c.3, s.5
2- Usul-u Kafi, c.1, s.58 (5.baskı) ve Kenz-ul Ummal ve Müstedrek-ul Hakim, Mukaddime-i Daremi, s.39.

Terk edilen İslami sünnetleri ihya etmek bütün Müslü- manların vazifesidir. İnsan, terk edilen bir sünnete amel etti-
ğinde, iki gönden sevap alır: 1- Sünnete amel ettiğinden do-layı. 2- Terk edilmiş bir sünneti ihya ettiğinden dolayı. Bu açıklamayla, mut'anın faziletiyle ilgili rivayelerin felsefesi de aydınlığa kavuşmuş oldu. Örneğin:

"İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyorlar:

"Allah-u Teala, mut'a ettikten sonra gusül eden bir er-keğin gusül suyunun her damlasından yetmiş melek yaratır ve bu melekler kıyamet gününe kadar ona istiğfar ederler ve kıyamet gününe kadar mut'ayı inkar edenlere de lanet eder-ler. [1]

Beşir ibni Hamza şöyle diyor: Bir kadın amcası oğluna şöyle bir haber yolladı; sen benim çok malım olduğunu bili-yorsun, benimle evlenmek için beni istemeğe gelenler çok oluyor, ama ben onların hepsini reddetmişim. Şimdi, Allah ve Resulünün emrine itaat etmek ve dinde bid'at çıkaranlara muhalefet etmek amacıyla seninle mut'a nikahı yapmak isti-yorum. (Ravi şöyle diyor) O şahıs İmam Bakır (a.s) ile bu konu hususunda istişare edince, İmam ona şöyle buyurdu: "Git geçici evlilik (mut'a) yap, Allah, bundan dolayı size se-lam ve rahmet gönderir. [2]

---

1- Sefinet-ül Bihar, c.2; s.521.
2- Furur-u Kafi, c:5, s.452.

## KAZA VE KADER

Kaza ve kader meselesi kelam ve felsefe konusu olup, uzun yıllar beşerin düşünce ve zihin meşguliyeti olmuştur. Kaza ve kader konusuna berirli bir başlangıç tarihi göstermek yanlıştır. Zira bu konu daima insanların zihinlerinde yer almıştır. Düşünürler insanın bu dünyada halinin nasıl olduğunu hep düşünmüş ve incelemişlerdir. Acaba, insan dünyada yaptığı fiillerde tamamen özgür olup kendi ihtiyarıylamı yoksa her hangi bir etken tarafından mecbur olup o fiillerini gerçekleştirmiştir?

Kaza ve kader konusu bu özelliğinden dolayı, insanları kendisi ile meşgul etmiştir. Hatta felsefe ve kelamda öğrenimi olmayanlar dahi bu konuda görüş bildirmişlerdir. Kaderciler bazen kaza ve kader kelimesi yerine baht ve şans kelimesini kullanmışlar, sorumluluk altından çıkmak ve kendilerini avutmak için karşılarına çıkan şeyleri baht ve şans ile yorumlamışlardır.

Bu önemli konuyu tam ayrıntılarıyla ele almak için önce kaza ve kader kelimelerinin manalarını ele alalım.

## KAZA VE KADERİN BAZI MANALARI

1- Kaza; iki davalı arasında hükmetmeye denir. Örneğin, "Şüphesiz ki Rabbin kıyamet günü onların aralarında ihtilaf etmekte oldukları şeyler hakkında hükmedecektir." [1]

2- Kaza; bir şeyin haberini vermeye, birisini haberdar etmeye denir. Örneğin, Allah-u Teala Hz. Lut'un kıssaında, ona kavmının akibetinden haber vermiş ve şöyle buyurmuştur; "Ona, (Lüt'a) şu-hükmümüzü vahyettik: Sabaha çıkarlarken mutlaka onların ardı kesilmiş olacaktır. [1]

---

1- Hicr,66

2- Kaza, vacib etme ve emir verme anlamına gelir. Örneğin, "Rabbin sadece kendisine kulluk etmenizi, ana babanızada iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti." [1]

3- Kaza, irade ve takdır anlamına gelir. Örneğin, "Bir şeyi dilediğinde ona sadece -ol- der, oda hemen oluverir." [2]

"Sizi bir çamurda yaratan, sonra ölüm zamanını takdir eden ancak odur." [3]

Kaderin bazı manaları ise şunlardan ibarettir;

1- Kader; kudret buldu, atılım gücü buldu manasına gelir. Allah-u Teala şöyle buyuruyor, "gökleri ve yerleri yaratan onların benzerlerini yaratmaya kadir değilmidir?"[4]

"Allah dileseydi şüphesiz onların kulaklarını sağır, gözlerini kör ederdi. Allah şüphesiz herşeye kadirdir."[4]

2- Kader; daraltmak anlamına gelir. Yüce Allah şöyle buyuruyor; "Onu imtahan edip rızkını daralttığımda ise "Rabbim beni önemsemedi" der."[5]

" Deki Rabbim dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden) kısar" [6]

3- Kader, tedbir ve ölçü anlamına gelir. Örneğin; "Yer yüzünde kaynaklar fışkırttık. (Her iki) su, tedbir ve takdir edilmiş bir işin olması için birleşmişti." [7]

---

1- İsra/23

2- Bakara/117

3- En’am/2
4- Bakara/20
5- Fecr/16
6- Sebe/36
7- Kamer/12

4- Kader hüküm ve emir verdi manasına gelir, örneğin, “Bunun üzerine onu ve ailesini kurtardır. Yalnız karısı müstesna; onun geride kalmasını hükmettik”[1]

5- Kader, ölçü ve denge anlamına gelir, örneğin; “Geniş zırhlar imal et, dokunmasını ölçülü yap.[2]

6- Kader, Kemmiyet ve miktar anlamına gelir, örneğin; “Her şeyin hazineleri yalnız bizim yanımızdadır. Biz onu ancak belli bir miktar-ölçü ile indiririz.[3]

7- Kader, zaman ve mekan anlamına gelir, örneğin; “Biz sizi dayanıksız bir sudan yaratmadıkmı? İşte o suyu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik.[4]

8- Kader, kesin hüküm ve mutlak yerine gelmesi gereken şey anlamına gelir; Örneğin; Önce gelip geçenler arasında da Allahın adeti böyle idi. Allahın emri mutlaka yerine gelecek, yazılmış bir kaderdir.[5]

Müslümanlardan bazırlarının, insanların kaderi önceden belirlenmiştir, iyi ve kötü amellerde insanın alın yazısı önceden yazılmıştır deyipte, kaza ve kader inancında yanlışlığa düşenlerin, bu yanlışlıklarına kaza ve kader kelimelerinin çok değişik olan manaları sebep olmuş olabilir.

---

1- Neml, 57
2- Sebe, 11
3- Hicr, 21
4- Mürselat, 20-22
5- Ahzab, 38

## KAZA VE KADERİN İNSAN FİİLİNDE TEFSİRİ

İnsanların fiilleri iki surette Allahın kaza ve kadere Şamil olur. Bunlar kulli ve genel suret ile cüz’i suretlerden ibarettir. Birinci şık’dan maksat dünyaya ve insanın fiillerine hakim olan yaratılışın kanunlarıdır ki, her insan bu kanunlara mahkum olup bunlardan kaçma imkanına sahip değildir. Diğer bir ifadeye göre ilahi sünnet ve kanunlar herkese eşit bir şekilde hakimdir. Fark, insanların hangi sünneti seçmesindedir. Örneğin; yıkılmak üzere olan büyük ve yüksek bir duvarı düşününüz; Burda ilahi takdir ve kaza şudur ki; O duvarın yakınında, yanında oturmak tehlikeli olacak ve o duvardan uzak durmak

emniyet ve selamete sebep olacaktır. Bu iki sünnet herkes hakkında eşit bir şekilde hükmeder. Kim olursa olsun birinci yolu seçerse tehlikeyi ve ikinci yoluda seçerse selameti tercih etmiş olur.

Bazı rivayetlerde şöyle naklolunmuştur; Hz. İmam Ali (a.s) yıkılmağa yüz tutmuş bir duvarı görünce hemen yerinden kalmış ve ondan uzaklaşmıştır. Bunu gören birisi Hz. Ali'ye itiraz ederek şöyle demiş; Allahın kesin kazasından-danmı kaçıyorsun? Hz.Ali, ben Allahın kazasından onun takdirine kaçıyorum diye cevap vermişlerdir.[1]

Zira Allahu Teala, her ikisine takdir etmiştir.; Onların her ikisinide insanın ihtiyarına bırakmıştır. İnsanlar onların her ikisinden birisini seçmede ihtiyar hakkına sahiptirler.

Kuran-ı Kerim, Allahın bir takım sünnetlerine, şartlı kaza olarak işaret etmiş ve bu sünnetlerin kesin ilahi kaza ve kaderi olduğunu beyan buyurmuştur. Ama bunların kontrol ve etkisi altına girmek insanın kendi ihtiyarındadır.

---

1- Bihar-ul Envar, c.5, bab-ı Kaza ve kader
Bu konuya binayen Kuran-ı Kerim şöyle buyuruyor;

1- "Dedim ki, Rabbinizden mağfgret diyen, çünkü O bağış-
layıcıdır, üzerinize gökten bol bol yağmur indirsin, mallarınızı ve oğullarınızı çoğaltsın, size bahçeler ihsan etsin, sizin için ırmaklar akıtsın."[1]

Şartlı cünlenin anlamı şudur; İnsan bu iki yoldan birisine istiğfar ve tevbe diğeri ise günaha devam etme. Bunların her ikisininde kendilerine göre sonuçları vardır ve her ikiside ilahi takdire bağlıdır. Ama bunlarda seçim beşerin kendi ihti-
yarındadır.

2- "Hatırlayınki Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracağım ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüpesiz azabım çok şiddetlidir, diye bildirmiştir. [2]

Bu ayette kaza ve kaderin her iki tarafıda kulli bir şekilde beyan olmuştur. Yani, her ikiside Allahın sünneti ve kanunudur ama bunlarda seçim insanın kendi elindedir.

3- O ülkelerin halkı ve insanları sakınsalardı, elbette onla- rın üstüne gökten ve yerden nice bereket kapıları açardık, fakat yalanladılar, bize ettikleri yüzünden onları yakalayı verdik.[3]

4- Bir toplum kendilerindeki özellikleri değiştirinceye ka-
dar, Allah onlarda bulunanı değiştirmez.[4]

Allahın kulli sünnet ve kanunlarını gösteren bu tür ayetler Kuran-ı Kerimde çokca görülmektedir. Bu tür bir kaza ve takdire inanmak insan elinden

ihtiyar ve özgürlüğü almaz. Zira bu tür sünnetlerin neticeside kulli ve genel olur. Ama önemli olan kişinin kendi seçimidir.

---

1- Nuh, 10-12
2- İbrahim, 7
3- Araf, 96
4- Rad, 11

## CÜZ'İ ANLAMDA KAZA VE KADER

Dünyanın bütün varlıklarının kendilerine has ve özgü bir haddi ve sınırı olduğu gibi insanında fiilleri bu tekvinin sınır ve haddin dışında değildir. İnsanın tüm fiilleri bir takım kesin sonuçlarla iç içedir. İnsandan ortaya çıkan fiiller her ne kadar insanın kendisine bağımlı ise de Allah ile ilişiği olmayan ve sadece insana nisbet verilen türden değildir. Zira bu takdirde, alemde iki bağımsız failin ortaya çıkması söz konusu olur; Birisi insanı yaratan fail diğeri ise kendi fiilini yapan fail. Burdaki ikilemeden kurtulmak için insanın fiillerini Allaha nisbet vermeden ve bu fiillerde insanın mutlak seçme ve ihtiyar hakkını kabullenmeden başka bir çare bulunmamaktadır. Allahın ilminin mazharı olan önceki takdir vekaza hiçbir zaman insandan ihtiyar ve özgürlüğü almaz.

Nitekim Allahın takdir ve kazası mutlak surette değil-
Dir. Çünkü tüm fiillerin hepsi kendi failinden südur ederken kendi şart ve özelliklerine bağımlıdır.

Allahu Teala insanın kendi fiillerinde, bu fiiller ister ha-yır ve istersede şer fiiller olsun insanın ihtiyar ve irade sahibi olmasını ve insanın yaptıklarını kendi irade ve ihtiyarıyla yapmasını irade etmiştir. Bu ezeli irade cebre sebep olmadığı gibi insandan ihtiyarıda almaz. İnsan bu ilahi iradeye göre kendi fiilinin faili ve illetidir.

Elbette alemde ortaya çıkan herşey ve insanın kendi fiilleri Allahın iradesinin dışında değildir ve hiçbir şey onun iradesi olmadan gerçekleşmemektedir ve onun iradesi ezelden ortaya çıkacak olan şeylere endekslenmiştir. Ama Allahın ezelden irade ettiği şey, insanın yaptıklarında mecbur değilde, tam anlamıyla yaptıklarında irade ve ihtiyar sahibi olması üzerinedir. Bu tür bir ezeli irade insanı asla mec-bur kılmaz ve bu irade cebr inancının tam karşısında ve onun tersinedir.

## İLLET VE ME'LUL' UN DÜZENİ

Hiç şüphesiz, Allahu Teala herşey için sebepler karar kılmıştır ki; varlık ve varlığın özellikleri o sebeplere bağlıdır. Alemde var olan varlıklar sebepsiz ve tasadüf olarak vücuda gelmemişlerdir.

Örneğin, yağmurun veya karın yağması sebepsiz olarak gerçkeleşmez. Bu hadisenin gerçekleşmesi için, bulutun meydana gelmesi ve bir noktada yerini yağmura veya kara bırakması bir gerçektir vebuda sebepsiz değildir. Aynı şekil-
de insanın fiilleride insandan tesadüf üzere südur etmez. İnsan önce bir şeyi tasavvur eder, sonra o şeyde düşünür ve daha sonra onun faidesini ölçtükten sonra o şeyi yapar. Dolayısıyla her hadise ve fiilin meydana gelmesi illet ve sebebe dayalıdır. Bu bozulması mümkün olmayan bir düzendi, zira bunun böyle olmasını Allahu Teala takdir etmiştir.

Şüphesiz bu inancın özgürlük ve ihtiyar ile çakıştığı hiçbir yönü yoktur. Çünkü insanın ihtiyar ve özgürlüğünün kendisi varlık aleminin illet ve sebeplerinden birisidir ki ; insan bundan yararlanarak, isterse kendi gücü ve kudreti dahilinde olan fiilleri yapar istersede onları terk eder.

Alemde vücuda gelen hadiseler hakkında genelde üç görüş belirtmek mümkündür;

1- Alemde vüku bulan hadiselerin geçmişle hiçbir irti-batı yoktur. Her zamanda vüku bulan her hadise kendisenden önceki hadiselerle irtibat ve ilişiği yoktur. Hem onun asıl varlığı, hemde onun özellikleri, şekli, ölçüsü ve sınırı geçmişte olan hiçbir şeye bağlı değildir.

Bu görüşe göre, bu hadise ve varlıklar arasında irtibat olmadığı için hiçbir varlığın kaderinin önceden tayin olunmadığı ortaya çıkar. Bu görüşe göre illet (sebep-neden) ekolünü tamamen inkar etmek ve hadiselerin hesapsızca, tesadüf üzere ortaya çıktığını savunmak gerekir. Oysa bu yanlış bir varsayım-
dır. Zira illet ekolü kabul gören umumi bir görüştür. Çünkü her hadise kesinliğini, özelliğini bir önceki hadise ile olan irtibatından kazanır. Kısacası önceki ve sonraki hadiseler arasındaki ilişki kesin ve zaruri olup inkar edilmesi mümkün değildir.

2- Her hadisenin illeti olduğunu kabul edelim ama sebep-
ler ve nedenler silsilesini inkar edelim. Alemin bir illet ve failinin varlığına ve onun da yüce Allah olduğuna inanalım.
Bütün hadise ve varlıkların vasıtasız ve direktif olarak Allahdan südur ettiğini v Allahdan başka fail ve etkenin olmadığını kabul edip şöyle diyelim; Allah ezelde falan hadi-senin falan zamanda olacağını biliyordu, bnun için o hadise kesin olarak o zamanda ortaya çıkacaktır ve onun ortaya çık-masında ise hiçbir etkenin müdahalesi olmayacaktır. İnsanın amel ve fiilleride bu hadise gibi insanın ihtiyar ve iradesi olmadan ortaya çıkar. Bu tür görüşler zahiri bir perdeden ve gösterişten başka bir şey değildir.

Bu görüşde iki delile göre kabul görmeyen bir görüştür;

1- Sebepler düzeni ve hadiselerdeki illet ve melul arasındaki rabıtaların inkar edilmesi gayri mümkündür. Zira tabii ilimler, his ve tecrubeye dayanan gözlemler sebepler zinciri-ne bağlıdır. Bilim adamları bu asla binaen yeni buluşlarında başarılı olmuşlardır.

2- İnsan muhtar ve özgür olarak yaratılmıştır. İnsana akıl, fikir ve irade verilmiştir. İnsan iradi işlerinde yukarıdan aşağıya atılan ve cazibe kanunun etkisiyle ister istemez aşağıya düşen bir taş misali değildir. Yine insan şartlarına göre belirli sınırlar içerisinde ister istemez ilerleyen bir bitki misali değildir. Yine insan, yaptıklarını garize ve şehvet ile yapan bir hayvan misali değildir. İnsan dörtyol misali gibi bir noktada durur ve bu yollardan dilediğini seçer. Herhangi bir yolu seç-tiği zaman diğer yollar ona kapalı değildir. O yollardan birisini seçmek insanın kendi görüş, düşünce ve iradesi ile gerçekleşir. İşte bu ikinci görüşde cebr (mecburluk) ile netice-lendiği için doğru değildir.

3- İllet ekolünü ve bunun yanısıra dünya düzeninin bütün hadiselerin hatta insanın fiillerinin illet ve melul ile ilişki ve rabıtasının olduğuna inanalım; Bununla birlikte, insanın irade ve ihtiyarının yaptıklarında tesirinin olduğuna inanıp insan kaderinin kendisinin yarattığı düzene bağlı olduğunu kabul edelim.

İnsanın geleceğinin seadetli veya bedbahtlı olması onun şahsiyetine, ruhi sıfatlarına ahlaki durumuna ve amel şekline bağlıdır. İnsan sonunda kendi seçmiş olduğu yola sürüklene-cektir.

İnsan tabii ve maddi boyutu ile muvafık olan ve hiçbir dış engel ile karşı karşıya olmayan herhangi bir ameli kendi maslahatına göre terketme kudretine sahiptir. Aynı şekilde, kendi nefsani istekleriyle muhalif olupta, herhangi bir dış etken ile zorunluluğu olmayan bir ameli kendi maslahat ve taşhisine göre yapabilir insan özgürlük kavramıyla iç içedir. Bir işi yapmak veya terk etmek onun kendi akıl ve irade ekolü ile mümkün olup, hiçbir etken onu istek ve rağbetinin tersine zorlayamaz.

Bu görüşü (üçüncü görüş) Allahın Resulleri, semavi kitaplar tayid etmişler, islam felsefecileri ve alimleride bu görüşün doğruluğuna dair şehadet etmiş ve bu görüşü kabul etmişlerdir.

Bu göre göre ortaya çıkan sonuç şudur ki ; Allahın takdiri insanların kendi fiillerini mecburluk kaydıyla değilde kendi ihtiyar ve iradeleri ile yapmalarına gerçekleşmiştir. Yani cihana illet ve me'lul hakim olmasına rağmen insanın fiillerinde hiçbir mecburluğu yoktur. Şüphesiz özgürlük ve ihtiyarı içeren kaza ve kader insanın tekamül, tarakki ve ilerlemesine engel olmaz ve bu doğrultuda insanın elini bağlamaz. Aksine insan dilediği gibi tam bir hürriyetle iste-
diğini seçip ilerlemesini sağlayabilir. İnsan hangi yöne dönerse, o onun kaza ve kaderi olur ve insan bunu kendi ira-
desi ile seçer.

İnsanın sadece bir tane alın yazısı yoktur aksine insanın muhtelif ve çeşitli alın yazıları vardır. Bunlardan herhangi birisi bir diğerinin yerini alabilir. Örneğin, hasta olan bir insan tedavi görür ve iyileşirse, bu onun alın yazısı ve kaza-kaderi ile gerçekleşir. Ama tedavi görmez ve hasta kalırsa veya ölürse buda onun alın yazısı ve kaza-kaderi ile gerçekleşir. Hz. Alinin daha önce zikretmiş olduğumuz, "Allahın kazasından onun kaderine kaçıyorum" yani onun başka bir kazasına yöneliyorum sözübunu doğrulamaktadır.

Sonunda insan hangi tarafı seçerse bu onun kendi ihtiyarı ile seçmiş olduğu alın yazısı ve kaza-kaderi olur. Ve bununla birlikte insan umumi sebep ve neden kanunu ile iç içe yaşamaktadır. Bu doğrultuda, kaza ve kadere inanmak insanı faaliyetten ve gayretten kesinlikle alıkoymaz.

## KAZA VE KADERİN SINIRI

Alemde etki ve tesirini gösteren illet ve sebepler kaza ve kaderin mazharı olup maddi şeylerle sınırlı değillerdir. İnsanın alın yazısısını etkileyen değiştiren ve bu konuda tesiri olan bir takım manevi unsurlarda vardır. İnsanın yapmış olduğu hal, haraket ve davranışlarının bir hesabı ve yan etkisi vardır. İyi ve kötünün değerlerlendirilmesinde farklılıklar vardır. Örneğin, herhangi bir canlıya eziyet etmek, özellikle bu canlı fazla hukk sahibi olan anne-baba-üstad... olursa, bu dünyada kötü sonuçlarını muhakkak bir gün doğuracaktır.

Nitekim onların haklarına riayet etmek ve onlara saygı göstermekte insanın seadetli oluşunda etkisiz ve esersiz olmaz. Duada bu alemin manevi ünsurlarından birisidir ki herhangi bir hadisenin sonucunda tesirli olabilir. Genel olarak günah veya itaat, tevbe veya hayasızlık, adalet veya zulüm, iyilik veya kötülük, dua veya nifrin.... insanın ömür, selamet, rızık, başarı gibi alanlarında etkili ve tesirli olan manevi etkenlerdir.

İmam Cafer Sadık şöyle buyuruyorlar; Günahlar vesilesi ile ölenlerin sayısı ömürleri bittiğinden dolayı ölenlerden fazladır ve iyiliklerinden dolayı uzun bir müddet yaşayanların sayısı asıl ömürleri ile yaşayanarıdan fazladır.[1]

Şimdi bu görüş karşısında yer alan cebr (mecburluk) görüşünü inceleyelim:

## SAHABEYE GÖRE CEBR

Tarihden anlaşıldığına göre cebr (mecburluk) görüşü bazı sahabeler arasında yaygındı ve bu görüşün ortaya çıkış esasları cahiliyye zamanına dönmektedir. Bu tür bir düşünce tarzı onların zihinlerinde kök salan bir nevi cehalet düşüncesidir. Bu ekol islamın zuhurundan sonrada kendisini göstermiştir.

Biz burada sadece onlardan bir kaçına işaret edeceğiz:

1- Vakidi kendi Meğazi'sinde şöyle yazar; Huneyn savaşında müslümanlar yenildiğinden Ummut Haris ensari Ömer b. Hattabın savaş meydanını terkettiğini ve bir nokta ya doğru firar ettiğini gördü, ona itiraz ederek şöyle dedi; Bu nedir? O, Allahın işidir! diye cevap verdi.[2]

---

1- Bihar-ul Envar, c.73, s.354
2- Vakidi, Meğazi, c.2, s.904

2- Ebru Hilal Askeri şöyle diyor; İnsanların fiillerini Allahın iradesine bağlayan ilk kişi Muaviye b. Ebu Sufyandır.[1]

3- Hatib Bağdadi Ebu Kutade'den şöyle nakleder; "Aişeye haricilerin başından geçenler ve onların Hz. Alinin emrine itaatsizlik ettikleri anlatılınca, o şöyle dedi ; Benim hakkı söylememe hiçbir şey engel değildir. Peygamberden şöyle duydum; Benim ümmetim iki gruba ayrılacaktır; Onlardan bir grubu saçlarını ve bıyıklarını kesecekler, kısa elbiseler giyecekler, Kuran okuyacaklar ama Kuran onların boğazından aşağı inmeyecektir. Ben ve Allahın yanında ümmetim en değerlileri olanlar onları öldüreceklerdir.

Ebu Kut' de diyorki Aişeye şöyle dedim; Sen Alinin bu makam ve değerini bilğin halde neden ona böyle davrandın? O cevaben şöyle dedi; Bu Allahın kaza ve takdiriydi ve takdir için bir çok sebep mecuttur.[2]

İbni Kuteybe şöyle yazıyor; Muaviye Hasan İbni Aliyi zehirledikten sonra, oğlu yezidi hilafete geçirmede İslam coğrafyasının siyasi zeminesini müsait gördüğünde Hicaza giderek peygamberin sahabesi ile konuştu. Abdullah b.Ömer bu işe itiraz edince, Muaviye ona şöyle cevap verdi; Ben seni müslümanların arasına ihtilaf sokmadan sakındırmıyo-rum; Yezidin hilafeti Allahın takdir ettiği bir şeydir ve insanların bu konuda ihtiyarı yoktur.[3]

Aynı itirazı Aişede Muaviyeye etmiş ve Muaviye yukardaki cevabı Aişeyede vermiştir.[4]

Elbette bu tür bir düşünce tarzı Muaviyeden sonra çoğalmaya ve şiddetlenmeye başladı. Hatta evliyalar ve fazilet sahiplerinin katillleri dahi kendi cinayetlerini bu safsata görüşlerle yorumlayıp, geçiştirdiler.

---

1- El-Evail, s.225
2- Tarihi Bağdat, c.1, s.160
3- El-İmamet ves-Siyaset, c.1, s.171
4- El-İmamet ves-Siyaset, c.1, s.167

Abdullah b. Muti, Ömer b. Sad'a itiraz ünvanında, sen Hemdan ve Rey topraklarını amcan oğlu Hüseynin kanını dökmeye tercih ettin diye dediğinde, o şöyle cevap vermiştir;

Bu, Allah tarafından takdir olunan işlerdendi ve ben savaştan Önce amcam oğlunu uyardım ama o biat etmekten sakındı.[1]

Hatib ve vaiz olan Hasan-ı Basri böyle bir takdire itiraz ettiğinde, bir daha itiraz etmemesi için zamanın hükümeti tarafından tehdit olunuyordu. Oda bu konuda bir daha konuşmayacağına dair söz verdi.[2]

Sirei Nebevinin müellifi Muhammed b.İshak ki İbni Hişam kendi siresini onun siresinin esasına göre kaleme almış ve gerçekte onu hülasa etmiştir, bu manada olan takdiri inkar ediyordu. O (bu manada olan) kaza ve kaderi inkar etmesin diye zamanın hükümeti tarafından dövülmüştür.[3]

İbni Murtaza şöyle diyor; Cebre olan inanç Muaviye ve Beni Mervan hakimleri zamanında şiddet kazandı ve fitne o zamandan çoğalmaya başladı.[4]

Sahabe ve tabiinden bazılarının cebr manasında savunduğu kaza ve kader birkaç delile göre batıldır.

1- Her ahlaki ve dini mektebin esasını oluşturan teklif (sorumluluk) cebr ile bağdaşmamaktadır. Eğer insanlar yapmış oldukları işlerde mecbur olsalar o zaman emrin ve nehyin, mükafat ve cezanın cennet ve cehennemin bir mefhumu ve anlamı kalmaz. Bir insanın vazgeçmediği ve yapmasında mecbur olduğu bir işte ona vazgeç demek doğru değildir. Böyle bir teklif ve sorumluluk akıllı bir insanda düşünülemez, nerde kaldı ki Allahda düşünülebilsin!

Netice itibarı ile, sorumluluk meselesi islam ve diğer semavi mekteplerin hiçbirisinin cebr mektebi olmadığını göstermektedir.

---

1- Tabakat-ul Kübra, ibni Sad, c.5,s.148

2- Tabakat-ul Kübra, ibni Sad, c.7,s.148

3- İbni Hacer Askalani, Tahzib-it Tahzib, c.9,s.38

4- Tabakat-ul Mutezle, s.6

2- Bütün insanlar kendi vicdanlarında, kendilerinin otomatik bir eşya türünden olmadıklarını derketmektedirler. Aksine yapılan işler her insanın irade, düşünce ve tam bir özgürlüğü ile gerçekleşmektedir. İşte bu sebepden dolayı hakkı elinden alınan birisine kendi hakkını alması ve savunması için mahkemeye başvurma hakkı verilmiştir.

Eğer insan kendi işlerinde mecbur olmuş olsaydı bu insanın hakkını aramaya ve karşı karafı mahkemeye çekmeye hakkı olmamış olurdu.

3- Bunların yanısıra Kuran-ı Kerimdeki ayetler insanın işlerinde mecbur değilde muhtaç oluğunu, kendi irade ve ihtiyarıyla ister seadeti ister bedbahtlığı, ister ilerlemeyi ve istersede gerilemeyi seçtiğini beyan etmiştir.

Aşağıdaki ayetler bu meseleyi açık bir şekilde göstermektedir;

1- “İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu.”[1]

2- “Şüphesiz biz ona yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör.”[2]

3- “Semuda gelince onlara doğru yolu gösterdik, ama onlar körlüğü, doğru yola tercih ettiler.”[3]

4- “İnsan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.”[4]

Yukardaki ve onlara benzer ayetlerden anlaşılan şudur ki ; İslamı Cebri (mecburi) bir mektep tanıtan yanılmış, kaza ve kaderin manasını anlamamıştır. Veya islam muhalifleri gibi bu düşünce tarzı ile su istifalerde bulunmak ve bazı müslümanların zihinlerini bulandırmak istemişlerdir.

---

1- Rum, 41
2- İnsan, 3
3- Fussilet, 17
4- Necm, 39

## KİTAB’ DA KAZA VE KADER

Kuran-ı Kerim ve sünnete baktığımızda bu iki aslın Kuranın göstermiş olduğu akidelerden olduğu anlaşılmaktadır. Alemde ortaya gelen herşey ve her varlık bu iki aslın dairesi ve içeriğine göre vücuda gelmektedir. Takdirden maksat varlığın sınırı, ölçüsü ve özellikleridir. Kazadan maksat ise belirli özelliklerde ve sıfatlarda olan varlığın vücut merhale-sine ve aşamasına gelmesidir.

Ama taktir ve kazanın her ikiside iki kısımdır;

1- İlmi takdir ve vücuda gelme takdiri.
2- İlmi kaza ve vücuda gelme kazası.

Bunların her ikisininde açıklaması şöyledir.

1- İlmi ve vücudi takdirler; Mühendis yapmak istediği bina-nın projesini önce zihninde canlandırır veya kağıt üzerine döker. O binada kullanılacak olan malzemelerin tamamının hesabını ya zihninde veya kağıt üzerinde yapar. Bu hesaplama ve projeler mühendisin ilmi takdiridir.

Mühendis düşünmüş olduğu projesini pratiğe geçirdiği ve binayı tamamladığı vakit ilmi takdir hayata ve icriaata dökülmüş ve vücut bulmuş olur.

İster tasavvur makamında ve isterde vücut bulma makamın-dan olsun her varlığın vücudunun ölçüsünde lazım olan malze-meler, binanın şekli, binanın ömrü ve devamının hesabı yapılır ve bina belirli özellikler ve sınırlar içerisinde yapılır.

İlahi takdirin hakikatında da şunları şöylemek mümkündür ki; Allahu Tealanın hikmet üzere olan iradesi, ister maddi ve ister madde üstü varlıklarda olsun, ister vücud aşama derecesinde veyahutta onların bekasında ve bekasının engellerinde olsun has bir ölçü üzerine gerçekleşmiştir. Varlıklar yaratılış ve vücud bulma makamında bu takdir ile ölçünün dışında değillerdir. Yani varlıklar bir hesap üzere yaratılmışlardır. Dolayısıyla bir yaratılışdan önce ve birde yaratılışdan sonra bir takdir vardır. Kuran-ı Kerim her iki takdirin aşamasında da şöyle buyuruyor;

“Yeryüzünde vüku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapda yazılmış olmasın. Şüphesiz bu Allaha göre kolaydır.”[1]

“Yaptıkları herşey kitaplarda mevcuttur. Küçük büyük herşey satır satır yazılmıştır.”[2]

Bu ayetler, varlığın yaratılmasından önce olan ilmi takdirden bahsetmektedir. Ama Kuran-ı Kerim varlığın yaratılmasın-da olan diğer takdirde beyan buyurmuştur; “Biz herşeyi bir ölçüye göre yarattık.”[3]

“Herşeyin hazineleri yalnız bizim yanımızdadır. Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz.”

Takdir aşamasından sonra kaza aşaması ve varlığın vücud bulmasının gerekliliği gelir. Mühendis muhasebe yapıp maslahatı taşhis ettikten sonra, kendi düşüncesinde şöyle söyler; Bu keyfiyette yapılması gerekir. (ilmi kaza) Bütün malzemeler hazırlandıktan sonra onun vücuda gelmesinin gerekliliği ve lüzumu olan vücuda gelme kazasına sıra gelir.

Başka bir ibarette göre; Vücud bulmadan önce söylenmiş olduğu “keyfiyet gerekliliği” ilmi kazadır. Yani vücud ve oluşumun gerekliliğine hükmetme.Onun bütün unsurları sağlandıktan sonra, artık beklenilmez, düşüncedeki zahire dökülür ve vücud bulur. Buna kaza, vücud bulma ve tekvini kaza derler.

Kuran-ı Kerimin bazı ayetleri bu iki kazadan haber vermiş ve şöyle buyurmuştur;

“Biz kitapda İsrailoğullarına; Sizler yeryüzünde iki defa fesat çıkaracaksınız ve azgınlık derecesinde bir kibre kapılacaksınız, diye bildirdik.”[4]

---

1- Kamer, 49
2- Hadid, 22
3- Kamer, 52,53
4- İsra, 4

“Andolsun, biz cinleri ve insanlardan bir çoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar, gözleri vardır onlarla görmezler, kulakları vardır onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir. Hatta dahada şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır.” [1]

Allahu Tealanın, alın yazısı ve sonunda başka bir alemde olan yaratılan insanlar ve cinler hakkındaki kazası vüku bulan kazadır. Ama dünyaya ayak basmayanlar hakkındaki kazası ilmi kazadır.

Vüku bulan kaza hakkında Kuran-ı Kerim şöyle buyuruyor; “Böylece onları iki günde yedi gök olarak yarattı ve her göğe görevini vahyetti.”[2]

Başka bir ayette şöyle buyuruyor; “İnkar edenler, göklerle yer bitişik bir halde iken bizim, onları birbirinden kopardığımızı görmedilermi.”[3] (düşünmedilermi)

Büyük bir ihtimale göre, gökler ve yerin bu bitişiği, birbirine yığılı ve toplanmış gazların durumudur ama daha sonra yedi göğün ve yerin yaratılması ile

onları bu halin dışına çıkarmış ve onları birbirinden ayırmıştır.Daha sonra Allahu Teala her semanın keyfiyetine ve tabiatına göre onlara özgü emirlerini vermiştir.

Başka bir ayette şöyle buyuruyor; "Sizi bir çamurdan yaratan, sonra ölüm zamanını takdir eden ancak O dur."[4]

Elbette Allahu Tealanın yaratılanlar hakkındaki kazası vüku bulan kaza ve gelecek insanlar hakkındaki kazası ise ilmi kaza olacaktır.

Bu ayetler ve bunların dışındaki ayetlerin tamamı bizlere hem ilmi ve vüku bulan takdirleri ve hemde ilmi ve vüku bulan kazaları göstermektedir.

---

1- Araf, 179
2- Fussilet, 12
3- Enbiya, 30
4- En' am, 2

## EHLİBEYT İMAMLARINDAN KAZA VE KADER HAKKINDA RİVAYETLER

Birinci rivayet: Iraklı birisi Hz. Alinin yanına gelerek şöyle sordu; Bizim Şamlılara olan kıyamımız Allahın kaza ve kaderimiydi? İmam Ali (a.s) şöyle cevap verdi; Evet, Allaha yenim olsun ki, çıkmış olduğunuz ve inmiş olduğunuz tepeleri ancak Allahın kaza ve kaderine göre gerçekleştirdiniz. O şahıs şöyle dedi; Benim zahmetimin Allah katında hesap olunmasını ümid ederim.[1]

İmam o şahısa şöyle buyurdu; Ey Şeyh! Biraz yavaş ol, herhalde sen Allahın kesin kaza ve kaderini söylediğimi anladın! Eğer böyle olursa, o zaban sevab ve azab, emir ve kanehiy boş olur, korkutmak ve müjde vermenin bir manası kalmaz. Bu halde günahkarı azarlamak ve melamet etmek, iyilik sahibi medhetmek yersiz olur. Aksi takdirde günahkar medholunmağa ve iyilik sahibide azarlanmağa daha layık olur.[2] Bu göz, putperestlerin, Allahın düşmanlarının, kadercilerinin ve bu ümmetin mecusilerinin görüşüdür! "Ya şeyh, Allah kullarını kendi ihtiyarlarına göre amel etmeleri için mes'ul kıldı ve onların kötülüklerden el çekmeleri için onları nehyetti. Allah az amele çok sevab, irade edip zoraki ibadet olunmağı istememiştir. O gökleri, yeri ve bu ikisinin arasındakileri boşa yaratmamıştır. Bu kafir olanların zannıdır...."[3]

---

1- Yani, eğer bizim kıyam ve cihadımız Allahın kaza ve kaderine göreyse biz sevaba layık değiliz. Bunun için zahmetimizin hesap olunmasını ümid ederim demiştir.
2- Zira her ikiside temelde eşittirler. Çünkü amel onların irade ve ihtiyarına göre yapılmamıştır. Bunun yanısıra iyilik sahibi medholunur ve bu övgüyü kendi hakkı olarak görür, oysa böyle değildir. İşte bu düşünceden dolayı iyilik yapan günahkara nazaran azarlanmağa dahada layıktır. Zira günahkar azarlanır ve bu melametide yerli görür, oysa buda böyle değildir.
3- Tevhid-i Şeyh Saduk, s.360

İkinci rivayet; İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor; İnsanlar kader hakkında üçe ayrılmışlardır:

1- Allahın, insanları günahda mecbur bıraktığına inananlar. Bu insan Allahın hükmünde ona zulmetmiştir ve böyle bir insan kafirdir.
2- Herşeyin insanlara bırakıldığına inananlar. Bu insan Allahı kudret ve sultasında zayıf görmüştür ve buda kafirdir.
3- Allah kullarını güç ve kuvvetleri miktarınca sorumlu kılmış ve onların gücü üstünde olanları onlardan istememiştir. O (insan) iyi iş yaptığında Allaha hamdeder, kötü işede düçar olduğunda Alllah'dan af diler. İşte bu tam bir müslüman-dır.[1]

Üçüncü rivayeti: İmam Rıza (a.s) şöyle buyuruyor; Allah, zoraki olarak itaat olunmamış, zayıflık ve yenilgiden dolayıda ona fermansızlık yapılmamıştır. O kullarını kendi mülkünde başı boş bırakmamıştır. O, onların (insanların) ihtiyarına sun- duklarına malik ve onların kudretine verdiği şeylerede kadirdir. Eğer kullar ona itaat yolunu seçseler Allah onların yolunu kapamaz ve onları itaatinden engellemez. Eğer kullar itaatsizlik yolunu tercih etseler, Allah dilese onlar ile günahları arasına fasıla düşürür. Eğer Allah günaha engel olmamış ve onlarda günah yapmışlarsa onları o günaha düşüren Allah değildir.[2]

Yani insan Allaha itaat ederken bu itaatinde zorunlu ve mecbur değildir ve yine Allaha karşı günah işleyen kişi Allahın iradesine göre bu günaha düçar olmamıştır. Aksine Allah kullarının irade ve ihtiyar sahibi olmasını istemiştir.

İmama Rıza (a.s) kudsi bir hadisde Allahu Tealanın şöyle buyurduğunu naklediyor; Ey Adem oğlu, benim isteğim ve irademle sen ihtiyar sahibi oldun; Kendin için neyi dilersen onu seçebilirsin.

---

1-2 Tevhid-i Şeyh Saduk, s.361

Benim kuvvet ve kudretimle farzlarımı yapıyor ve benim nimetlerimle bana itaatsizliğe kadir oluyorsun, ben seni işiten, gören ve kuvvetli kıldım. (Öyleyse bunu iyice bil ki) sana gelen bütün iyilikler Allahdan ve sana isabet eden bütün kötü şeyler ise kendi nefsindendir.[1]

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor; Ne cebir doğrudur ve nede tafviz; Bu ikisinin arasında bir şeydir. Birisi imama, bu ikisinin arasında bir şeydir, demekle neyi kastediyorsunuz? diye sorunca şöyle buyurdu;

Bu, günah ile meşgul olupda, senin nehyettiğin ve nehyini kabullenmeyene (o günahı yapana) benzer. Bu nehyin-den sonra onu bırakırsın ve oda o günahı yapar. Senin nehyini kabul etmediğinden dolayı ve seninde onu bıraktığın için, onu o günaha emreden sen olmamış olursun. [2]

İmam Sadık (a.s.) şöyle buyuruyor; İnsanı azarlayabile-ceğin her iş onun kendisindendir ve insanı azarlayamayacağın işler ise Allahdandır. Allahu Teala kuluna şöyle buyurur; Neden asi oldun? Neden itaatsizlik yaptın? Neden içki içtin? Neden zina yaptın? Zira bunlar kulun fiilleridir. Allah kulundan şöyle

sormaz; Neden hasta oldun? Neden boyun kısadır? Neden beyazsın? Neden siyah yüzlüsün? Zira bunlar Allahın işleridir.[3]

Dördüncü rivayet; Birisi Hz. İmam Ali (a.s) den kaza ve kaderi sorunca, o hazret şöyle buyurmuştur; Yazıklar olsun sana, sen kaza ve kaderin kesin ve mutlak bir şey olduğunumu sanıyorsun? Böyle olsaydı artık sevap ve ceza vermenin bir anlamı kalmaz ve söz verme boş yere olurdu. Allahu Teala kullarına ihtiyar üzerine emir etmiş ve ona görede nehyetmiştir. Onların tekliflerini kolay kılmış, zorlaştırmamıştır. Az bir amele karşılık çok sevap vermiştir. Allahu Teale mağlup olunarak isyan etmemiş, zorlada kimseyi itaat etme mecburiyetinde bırakmamıştır.

---

1- Tevhidi Saduk, s.327,340,344,362-Usul-u Kafi , c.1,s.160, Nisa süresi Ayet, 79

2- Tevhidi Saduk, s.361

3- Bihar-ul Envar, c.5,s.59,h.109

Peygamberleri oyuncak olsun diye göndermemiş kitapları da boşyere nazil etmemiştir. Gökleri, yeri ve onların arasında bulunan varlıklarıda batıl ve boş yere yaratmamıştır. “Bu kafirlerin hayalidir. Cehennem ateşinden dolayı eyvahlar olsun kafirlere.”[1]

Bu rivayetler konu hakkında çok açık ve net beyanlardır. Bu konuda mezkur rivayetlerden daha açık, daha net ve sağlam bir delil olmaz. Bütün müslümanlar bu açıklama ile amellerinin sadece kendi irade ve ihtiyarlarından kaynaklandığına inanmalıdırlar. Zira Allahu Teala emretmiş ama seçim hürriyetinide bizlere bırakmıştır. Hz. Ali (a.s) nin “Allah kullarına ihtiyar üzerine göre emretmiştir.” Sözünün anlamı budur.Daha sonra, Hz.Ali (a.s) konuya daha açıklık getirerek şöyle buyurmuştur; Allah mağlup kılınarak isyan edilmemiştir.” Yani, Allahu Teala insanları bir işi yapmak zorunda bırakmak isteseydi, insanların tamamıda birleşselerdi yinede Allahın işine galip gelemezlerdi. Bu ise Allahu Tealanın itaat ve isyanda kullarına seçme özgürlüğü verdiğini gösterir.

Bu konuda Allahu Teala şöyle buyuruyor; “Deki hak Rabbinizledir, isteyen iman etsin, isteyende kafir olsun.”[2]

Daha sonra Hz. İmam Ali (a.s) konuyu açıklığa kavuş-turmak için kesin bir ifadeyle şöyle buyuruyor; “Bazılarının inandığı gibi, eğer insan fiillerinde mecbur olsaydı o zaman artık peygamber gönderip, kitap indirmek bir nevi oyun ve faydası olmayan abes bir iş olurdu. Allahu Teala ise oyundan ve abes iş görmekten münezzehtir. Zira peygamberlerin gönderilmesi ve kitapların nazil olunması insanları ıslah edip onları karanlıklardan çıkarıp, nura hidayet ederek nefsani hastalıklarını tedavi etmek seadetli bir hayatın örnek yolunu onlara açıklamak içindir.

---

1- Şerhi Nehc-ül Belağa, Muhammed b.Abduh, c.4,s,673

2- Kehf, 29

Bu konuda Allahu Teala şöyle buyuruyor; Şüphe yokki bu Kuran insanları en doğru yola sevkeder."[1]

Daha sonra Hz. İmam Ali (a.s) sözlerini "cebre inanmanın göklerin yerin ve ikisi arasında bulunan varlıkların boş yere yaratılmadığına inanmayı gerektirdiğini açıklayarak sona erdiriyor."[2]

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor; Ne cebir doğrudur nede tafviz. (Hakikat) bu ikisinin arasında bir şeydir. Birisi imama; Ne cebir doğrudur nede tafviz; (Hakikat) bu ikisinin arasında bir şeydir, demekle neyi kastediyorsunuz? diye sorunca, o hazret şöyle buyurmuştur; Yeryüzünde yürümen yere düşmen gibi değildir."[3]

Yani, insan yürürken kendi ihtiyarıyla yürür ama düşmesi insanın iradesinin dışında olan bir şeydir.

Bunlardan anlaşılan şudur ki; Kaza ve kader ile ilgili sahih ve doğru görüş cebir fikri ile tafviz düşüncesi arasında bulunan bir fikirdir. Yani bir kısım işler insanın kendi elinde olup kendi ihtiyar ve iradesiyle yaptığı şeylerdir. Bir kısım işler ise insanın iradesinin dışında olup bunlara boyun eğmek zorundadır. İnsan birinci bölümden dolayı hesaba çekilir ama ikinci kısım işlerden dolayı insanın bir sorumluluğu yoktur. Buna göre, insan aynı halde hem muhtardır ve hemde mecbur.

Beşinci rivayet; İmam Rıza (a.s)'a İmam Sadık (a.s)'ın "Ne cebir doğrudur ve nede tafviz; (Hakikat) bu ikisi arasında bir şeydir." Sözünün manası sorulunca şöyle buyurmuştur; Allahu Tealanın bizim fiillerimizi yaptığını ve daha sonrada bize o fiillerden dolayı azap verdiğini sanan kimse cebre inanmıştır. Allahu Tealanın yaratmak ve rızık işini kendi hüccetlerine tafviz ettiğini hayal eden bir kimse ise, hak yoldan sapmıştır. Cebre inanan birisi kafirdir, tafvize inanan ise müşriktir.

---

1- İsra, 9

2-3 Akaid-üş Şia Fil kaza vel kader

Ama gerçek bu ikisi arasında bir şeydir, sözünün manası, "Allahın emrettiği şeyi yapıp, nehyettiği şeyden kaçınmanın bir yolunun bulunduğuna inanmaktır. Yani Allahu Teala, onu hayrı yapmağa veya terketmeye kadir kılmıştır. Hayrı emretmiş şerden ise nehyetmiştir.

Ama ne yazıkki müslümanlardan bir grubu, zem zem suyu kadar bu saf olan yukardaki doğru ve sahih olan bu inanca karşılık cebir yolunu ve diğer bir grubada tafviz yolunu tercih etmiş ve yanılgıya düşmüş ve düşürülmüşlerdir. Bazırlarıda "hayrun min-ellah ve şerrun minellah" (hayır ve şer Allahtan-dır) diyerek şerlerini, cürumlarını Allahın tarafına hamletmişler-dir.

Oysa bunlar tamamen yanlış ve maazallah Allahı suçlu duruma düşüren görüşlerdir. Şöyleki; Allahın alemdeki bütün yaratıkları arasında mutlak şerri görmek ve bulmak mümkün değildir. Bazı varlıklarda olan şer, mutlak değilde

nisbi şerdir. Çünkü Allah hiçbir varlığı yaratırken sırf şerr olsun diye yaratmamıştır. Çünkü hiçbir varlık boş ve abes yaratılmamıştır. Örneğin akrep, yılan vb. gibi hayvanların havadaki zehiri içlerine almaları ve insanın rahat bir biçimde nefes almasını sağlamala-rıdır. Nisbi şerleri ise, eğer insan onlara zarar verir veya dokunursa veya onlardan korunmaz ve uzak durmaz ise onlarında muhakkak zararı olacaktır. Bu zarar nisbi zarardır mutlak zarar değildir. Allahu Teala Firavunları, Nemrutları, Ebu Süfyan ve Ebu Cehilleri zalimler olsunlar diye yaratmamıştır. Allahu Teala tüm insanların, hatta yukarıdakilerin akıl yolunu tutup nur vadisine girmelerini istemiştir ama onlar tam aksine nefis, heva, heves ve cehalet yolunu tutmuş ve dolayısıyla şerler yapmış ve kendilerini helak etmişlerdir. Şimdi bunların yaptıkları bu şerleri Allaha yüklemek doğrumudur?

Diğer bir mesele ise, şerrin Allahdan olması için Allahda şerrin mevcut bulunması gerekir. (Maazallah) Allahda şerr varmı ki şer südur edebilsin?! Bu tamamen batıl ve şeytani bir söz ve ve inançtır. Bu görüşün sahipleri Allahu Tealayı bilerek veya bilmeyerekten kendilerine benzetmeye çalışmışlardır. Allahu Teala ise bu tür vasıflardan ve benzetmelerden tamamen sonsuz olarak münezzehtir.

## İHTİYAR İNANCININ FAYDALARI

Dünya hayatında, yaşayışında ve akibetinin ne olacağında hürriyet ve özgürlüğünün olmadığına inanan bir insan ile bunun tam aksini düşünen birisi arasında bir çok farklılıklar vardır.

Birinci kişi, bu inanç ile birlikte kendi faaliyet ve çabalarına değer vermez ve herşeye karşı teslim olur. Böyle bir insan nefsani isteklere kapılan ve şehevi duygularına esir olan birisi olur ve hayatında başarılı olamaz. Zira nefsani istek ve arzularına ve vüku bulan dengesizliklere karşı mücadele ruhuna sahip değildir. Böyle bir inanç gün be gün sahibini geriye doğru iter ve onun bedbaht olmasına sebep olur.

Ama ikinci şahısa gelince; ikinci şahısa göre, bu şahsın yaşam tarzı ve şekli onun kendi iradesi ile gerçekleşir ve her şey karşısında onun iradesi tesirli bir rol oynar. İstediği takdirde, daima işlerin kesinliğini kendi irade ve ihtiyarı dahilinde görür. Dileği zaman istediğini yapar veya terkedebelir.

Şüphesiz bu şahısın hayat ve yaşamındaki başarısı çok fazla olacaktır. Zira kendisini iç ve dış etkenlere karşı esir olarak görmemektedir.

Kısacası, insan bu iman sayasinde Allahın yaratıcılığını, kudret ve hakimiyetini tanımış olur. Böylece ruhu güç kazanmış olur, ahlak duyguları yükselir, hayata büyük bir güçle atılır ve başarıdan başarıya ulaşır. Çünkü yüce Allahın kaza ve kaderine razı olan bir kimse, hiçbir şeyden yılmaz, sebeplere sarılmayıda kaza ve kaderin bir gereği bilir. Bir işte başarısızlığa uğrayacak olsa, "Bundan kim bilir Allahın ne gibi gizli hikmetleri vardır" diye düşünür. Allahın kazasına razı olur ve ümitsizliğe düşmez, azminde gevşeklik olmaz, heyecama kapılmaz, huzur içinde üzüntü çekmeyen bir kalb ile hayat alanındaki çalışmasını sürdürür.

Zira şöyle buyuruyor;"Kim Allaha güvenirse, Allah ona yeter."[1]

Netice olarak diyoruz ki; İnsan kendi irade ve ihtiyarı ile işi kazanır, yüce Allahda işi yaratır. Bu dünya bir imtihan yurdudur. Allahu Teala hikmeti gereği olarak insanlara güç ve kudret vermiştir. Bu sebeplede insanı sorumlu ve yükümlü tutmuştur. İnsan yaratıcısının bu ihsan ve lütfunu hayırlı işlerde sarfederse hayır (mükafat) görür. Kötü yoldada harcarsa kötülük karşısına çıkar ve azaba düçar olur.

Bunun için insanların görevi, kendi hayatlarını kurtarıp parlak ve nurani bir hayata kavuşmak için hem düyaya ve hemde ahirete ait işlerini güzelce yapmaya çalışmaktır. Aksine "kaza ve kader ne ise o meydana gelir" deyip bu çalışma, gayret ve çabayı terketmek asla caiz olamaz. İslam dini ne böyle bir görüşü ve nede tembellik ve gevşekliği tasvib etmez. Allahu Teala şöyle buyuruyor; "İnsana ancak çalıştığı vardır." [2]

## KAZA VE KADER HAKKINDA BİRKAÇ SORU VE CEVAP

Sorular şunlardan ibarettir;

1- Şeytan insana daima vesvese edip onu kötü yola çektiği ve ona hakim olduğu halde, insan muhtardır demek doğrumudur?
2- Kötü bir çevrede bulunan veya büyüyen insanda böyledir; Böyle bir insan kötü, bozulan çevre ve toplumda fesad ve şerden başka bir şey görmemesine rağmen, nasıl olurda kendi ihtiyarına göre amel edebilir?
3- Peygamberlerin daveti kendisine ulaşmayan ve uzak bölgelerde, dağlarda, ormanlarda... yaşayan bir insan ne yapmalıdır?

---

1- Talak, 3
2- Necm, 39

3- Zinadan dünyaya gelen zinazadenin günahı ve suçu nedir? Zinazade neden başkalarının suçu ve günahından dolayı şerri seven ve şerr yapan olsun?

Birinci ve İkinci Sorunun Cevabı :

Allahu Teala insanların dünya hayatında İlahi kaide ve kavramlara göre yaşayıp kendilerini kötülük ve günahlardan arındırmaları için hüccetini onlara tamamlamıştır. İnsana akıl, irade ve ihtiyar nimetlerini ve iyinin, kötünün sonuçlarının ne olacağının vadesini vererek bahane ve özür yolunu insana yapamıştır. Misak ayetinde şöyle buyuruyor; "Kıyamet günü biz bundan habersizdik demeyesiniz."[1]

İnsan acıktığı zaman nasıl içindeki açlığı hissediyor ve biliyorsa ve karnını doyurmak için nasıl bundan gafil olmu- yorsa, hakiki sebep sahibini ve sebebi doğuranı da tanımak için, insanda marifet taleb fıtratı vardır.

Üçüncü Sorunun Cevabı:

Bu sorunun karşısında, en güzel cevap Allahu Tealanın şu buyruğudur; "Allah herkese ancak gücü yettiği kadar sorumluluk yükler."[2]

Dördüncü Sorunun Cevabı:

Zinadan dünyaya gelen zinazade dahi kötüyü ve şerri yapmaya mecbur değildir. Ama zina eden erkek ve kadının zina halindeki ruh yapıları kötüdür. Onlar o halde kendilerini toplumsal ve ahlaki kaide ve kanunlara karşı hain görürler. Şunu gayet iyi bilmektedirler ki, toplum onların yaptığını çirkin ve kötü olarak görmekte ve eğer onları bu halde görseler onlara düşman kesileceklerini ve onlara kötü gözle bakacaklarının farkındadırlar. İyi, salih ve şerefli insanların bu işten nefret ettiklerini iyi bilmektedirler.

---

1- Araf, 172
2- Bakara, 286

Zina edenlerin bu ruhi yapısı ve içlerindeki kabusları nutfede kötü eser bırakır ve veraset kanunu yoluyla çocuğa intikal eder ve neticede çocuğu şerri ve kötüyü seven ve iyiliklere ve iyilere düşman kesilen birisi eder.

Bu kötü işin neticesinin en açık örneği Ziyad b. Ebih ve onun oğlu İbni Ziyad'dır. Bunlar kendi hükümet dönemlerinde Irakda yapılmaması gerekenleri yaptılar. Özellikle İbni Ziyad, İmam Hüseynin şehadetinden sonra, O melunun emriyle İmam Hüseyn ve yaranının bedenlerine çok kötü şeyler yaptılar, onların kesilen başlarını şehirlerde dolaştırdılar. Peygamberin yakınlarını esir ünvanında Kufeye ve Şama götürdüler...

Bu yapılanların hiçbir geçerli cevabı yoktur. Bunların tek sebebi, onun şerri sevmesiydi. Bu yüzden o, islami değerlere göre yüce değeri olan peygamber hanedanının insanlar arasındaki azametini düşürmek onları itibarsız kılmak istiyordu. Evet o, tam manasıyla şerri seven ve iyiliklere düşman olan birisiydi.

İşte bunlardan dolayı, zinazade ile helalzadenin farklılıklarının olduğunu kabul etmemek mümkün değildir. Ama bunların tamamının yanısıra bunların hiçbirisi (zinazade-helalzade) yaptıkları iyi işler ve kötü işlerde mecbur değildirler.

Bu ikisi genç ve yaşlı olan iki insan misali gibidir; Şöyleki genci zinaya sürükleyecek kuvvetler ve zemineler ihtiyara nazaran daha fazladır. İşte bu genç mazur olması için zine etmeye mecbur değildir. Aksine, eğer zina zeminesi genç için müsaid olurda, genç: "Rabbinin makamına varmaktan korkan ve nefsini kötü arzulardan uzaklaştıran (olursa), şüphesiz onun mekanı cennettir."[1]

---

1- Naziat, 40

# KAZA VE KADER İLE HİLAFET MESELESİ

Ehli sünnetin etkin bazı grupları, Allahu Tealanın kulları amellerinde mecbur kıldığını ve onların tam bir anlamda ihtiyar ve seçme haklarının olmadığını söylemelerine rağmen tamamı Hilafet konusunda Hz. Peygamber (s.a) vefat ettiğinde halkın kendi istediklerini seçmeleri için meseleyi onların kendi iradelerine bıraktığına inanmaktadırlar.

Şia ise bunun tam aksine inanmaktadır. Şia insanın tüm yaptıklarında ve amellelerinde mecbur değilde, muhtar olduğunu ve istediği şekilde kendi iradesine göre Allahın izniyle haraket ettiğini söylemelerine rağmen, hilafet konusunda insanların ihtiyarının ve seçme haklarının olmadığı gürüşündeler. Buda ilk bakışda bir çelişkiymiş gibi gözükür, ama gerçeğe göre böyle değildir. Aksine "İnsanlar amellerinde mecburdur" diyenlerin görüşleri çakışmaktadır. Zira Ehli sünnete göre, gerçek anlamıyla ihtiyar sahibi Allahu Tealadır ama insanlar muhtar oldukları zannı ve hayali içerisindedirler.

Öyleyse bu görüşe göre, Örneğin birinci halifeyi Sakife günü önce Ömerin daha sonrada diğer sahabelerin seçmesi zannı, hayali ve ehmi bir seçimdir. Zira onlar gerçekte Allahın emrini gerçekleştiren bir vasıtadan başka bişey değillerdir. Bu görüş hakikatlarla apaçık olarak çelişmektedir.

Ama Şia inancına göre, daha öncede belirttiğimiz gibi, Allah kullarını kendi fiillerinde muhtar yaratmıştır. Bu inançda hilafetin Allahın seçimiyle gerçekleştiği inancıyla asla çelişmemektedir. Zira şöyle buyuruyor; " Ve senin Rabbindir ki, dilediğini yaratıp, dilediğini seçer. Onların seçme hakkı yoktur."[1] İşte bundan dolayı, insan ya kendi isteği üzere Allahın seçtiğini kabul edip ona boyun eğer ve itaat eder veya kendi isteği ile ona karşı gelir.

---

1- Kasas, 68

Kaza ve kader inancını yanlış bir yorumla cebir ünvanında tefsir edenlerin görüşüne bakılırsa hiç kimse sorumlu tutulmaz. O halde alemde yapılan bunca haksızlık, bunca kötülük, bunca fehşalık ve dökülen bunca kanın ve çiğnenip yok olan bunca değerlerin (maazallah) sorumlusu Allahu Tealamıdır? Bazı sözde ilim sahibi olduklarını iddia edenler bu hususta şu ayeti kerimeyi delil olarak getiriyorlar; "Eğer senin Rabbin isteseydi onu yapamazlardı."[1]

Oysa yukarıdaki ayet Allahın mutlak iradesinden bahsetmektedir ki, daha önce bu konuyu ele almıştık.

Şia sapıklığa, kötülük ve çirkinliğe yol açık Allaha isyan eden her insanı kendi yaptığından dolayı sorumlu bilkete ve böyle inanmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.a) efendimiz şöyle buyuruyor; " Hepiniz sürü sahibisiniz ve herkes de kendi sürüsünden sorumludur." Ve Allahu Tealada şöyle buyuruyor; "Bekletin onları, onlar sorguya çekilecektir."[2]

Bu kısa araştırmanın okuyuculara ışık tutması ümidiyle.

1- En’am, 112
2- Saffat, 24

[1]- Ahzab Suresi 33. Ayet.
[2]- Sevaik-ul Muhrika; s. 85- Gayet-ül Meram; s. 288- Tefsir-I Dür-rül Mensur; c. 5, s. 198- Kifayet-ül Talib (kenci şafii) s. 376
[3]- Sevaik-ul muhrika, s.85- Dürrül Mensur, c.5- s. 198 Yenabî-ul mevedde, s. 108- Nezm-u Durer-us Simtayn, s. 204
[4] -Sahihi Müslim, c.5, s.27,h.2409
[5] -Yasin 83.
[6] -İnsan Suresi, 6- 22
[7] -Şura Suresi, 23
[8] -Muhubbid-Din Tabari, Zehair-ul Ukba, s. 25, İhya-ul Meyyit bi fezail-i Ehlilbeyt, s. 8, Dürr-ul Mensur,c. 6, s. 7
[9] -Al-i İmran Suresi, 31.
[10] -Al-i İmran Suresi, 61
[11] -Tefsir-i Keşşaf, Al-i İmran Suresi, 61. Ayetin tefsiri
[12] -Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 77, Zehair-ul Ukba, s. 123
[13] -Menakib-i İbni Meğazili, s. 90-ve 297
[14] -Menakib-i İbni Meğazili, s. 63, Yenabi-ul Mevedde, s. 97
[15] -El- Keşşaf, Zamehşeri, c. 4, s. 221, Tefsiri Fahri Razi, c. 27, s. 166, Tefsiri Kurtubi
[16] -Sünen-i Tirmizi, c. 2, s. 308 Müstedrek-us Sahiheyn, c. 3, s. 149
[17] -Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 128, Kenz-ul Ummal, c. 6, s, 155
[18] -Fezl-u Al-il Beyt, s. 17
[19] -Füsul-ul Mühimme, s. 5, Yenabi-ul Mevedde, 62. Bab
[20] -Yenabi-ul Mevedde. Bab, 62, s. 355, Nür-ul Ebsar, s. 139 Füsul-ul Mühimme, s. 4
[21] -Sevaik-ul Muhrika, s. 88
[22] -Nehc-ül Belağa,s. 63,-69
[23] -Nehc-ül Belağa, s. 75
[24] -Nehc-ül Belağa, 144. Hutbe

[25] -Nehc-ülBelağa, 154. Hutbe
[26] -Nehc-ülBelağa,94. Hutbe
[27] - Nehc-ülBelağa,97. Hutbe
[28] -Ahzab, Suresi, 70-71
[29] -Tefsir-i Taberi, c.22, s.5- Ed-Dürrü-ül Mensur, c.5, s. 199
[30] -Tefsir-i Taberi, c. 22, s. 5
[31] -Tefsir-i Keşşaf, c. 3, s. 425
[32] -Tefsir-ul Kebir, c. 25, s. 209
[33] -Tefsir-ul Merağı, c. 22, s. 7
[34] -Mufredatu Elfaz-il Kur'an, s. 187
[35] -En- Nihaye fi Ğarib-il Hadis, c. 2, s.200
[36] -Lisan-ul Arab, c. 1, s. 1128
[37] -El-Kamus-ul Muhit, c. 2, s. 227
[38] -Vucuh-u Kur'an, s.110-111
[39] -Hac suresi. 30
[40] -Maide suresi, 90
[41] -En'am suresi, 145
[42] -Tevbe suresi, 125
[43] -Nisa süresi, 59
[44] -Nisa süresi, 165
[45] -Hucurat suresi, 6
[46] -Bakara suresi, 124
[47] -Nisa süresi, 63
[48] -Lokman suresi,13
[49] -Bakara suresi, 254
[50] -Maide suresi, 29
[51] -Nisa suresi, 59
[52] -Haşr suresi, 7
[53] -Nehl suresi,44
[54] -Ahzab suresi, 20
[55] -Necm suresi, 3-4
[56] -Cin suresi, 28
[57] -En'am suresi, 9
[58] -Zümer suresi, 37
[59] -Yasin suresi, 62
[60] -Nisa suresi, 165
[61] -Sad suresi, 82-83
[62] -Ğurer-ul Hikem
[63] -Bihar-ul Envar, c.25, s. 194, h.6- Al-i İmran, 101
[64] - Bihar-ul Envar, c. 25, s. 192
[65] -Bakara suresi, 124
[66] - Yusuf suresi, 22
[67] -Taha, suresi 40
[68] - Ed – Dürr- ül Mensur, c. 5, s. 199

[69] - Sahih-i Buhari, c. 3, s. 186- Sahih-i Tirmizi, Kitab-ul vesaya- Süneni İbni Mace, Kitab-ul vesaya

[70] -Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 148

[71] - Sahih-I Müslim, c. 3, s. 186- Süneni Tirmizi ve Süneni Nesai, Kitab-ul vesaya

[72] - Sahih-i Müslim, c. 4, s. 1803, h. 2408

[73] -Sünen-i Daremi, c. 2, s. 431-432

[74] - Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 663, h. 37788

[75] -Hafız Mezzi, Tahzib-ul Kemal, c. 3, s. 127

[76] -İbni Hacer Askalani, s. 391 DarulMarifet mat.

[77] - Ebu Hatem Razi, El- Cerh vet- Tadil, c. 5, s. 92

[78] - Masuma nisbet verilmeyen hadislere merfu denilir

[79] -Hafız Mezzi Tahzib-ul Kemal , c. 13, s. 96

[80] - İbni Hacer, Tahzib-ut Tahzib, c. 4, s. 355

[81] - Zehebi, El- Kaşif, 2412. Terceme

[82] - Zehebi, Mizan-ul itidal, c. 2, s. 302

[83] - Et- Tamhid, c. 24, s. 331

[84] - “ “ “ “ “ “ “

[85] - İbni Hacer, Tahzib-ut Tahzib, c. 8, s. 377- Tahzib-ul Kemal, c. 24, s.138

[86] - Sahih-i Müslim, Bab-u Merez-in Nebi ve vefatihi c. 5, s. 138-Sahihi Müslim, Kitab-ul vesaya, c. 2, s. 16

[87] -Ahzab suresi, 36

[88] -Tezkiret-ul Hifaz, Zehebi, c. 1, s. 3

[89] - Sahihi Buhari, c. 6, s, 129

[90] - Sahihi Buharı, c. 2, s. 153

[91] - Yunus suresi, 36

[92]- Fussilet suresi, 42

[93]- ispat-ul vasiyyet, s. 248

[94]- El- Gaybet, Şeyh Tusi, s. 241- Kemal-ud din, s. 431

[95]- El-İrşad, s. 390

[96] - El-İrşad, s. 390- Bihar-ul Envar, c. 51, s. 12- Kemal-ud Din, c. 2, s. 89- El-Gaybet, Şeyh Tusi,s. 244

74- Kemal-ud Din s. 424, ve 427

[97]- Kasas Suresi, 5-6. Kemal-ud Din, s. 424-426

[98]- Müntehab-ul Eser, s. 286

[99] -Kemal-ud Din, s. 435- Bihar-ul Envar, c. 2, s. 25

[100] -Tarih-i siyasiyi gaybet-i İmam devazdehum, Dr. Casım Hüseyn, s. 124

[101] -Kemal-ud Din s. 429

[102] -El-İrşad, c. 2, s. 340

[103] -İhticac, s. 28

[104] -İhticacı Teberisi, c. 2, s. 459

[105]-Al-i İmran suresi, 112

[106]-Rahman, suresi 34

[107]- Saf suresi, 9

[108] -Zuhruf suresi,61
[109] -Tefsir-i Ruh-ul Meani, c. 25, s. 95
[110] -Bakara suresi, 114
[111] -Tefsir-i Cami-ul Beyan, c. 1, s. 501
[112] -Al-i İmran suresi, 83
[113] -Yenabi-ul Mevedde, s. 421
[114] -Kasas suresi, 5
[115] -İhkak-ul Hak, s. 378
[116] -Tevbe suresi, 33
[117] -Zuhruf suresi, 43
[118] -En'am suresi, 158
[119] -Yenabi-ul Mevedde, s. 423
[120] -Feth suresi, 28
[121] -Yenabi-ul Mevedde, s. 78
[122] -Nur suresi, 55
[123] -Yenabi-ul Mevedde, s. 81
[124] - Hac suresi, 41
[125] - Yenabi-ul Mevedde, s. 80
[126] - Hud suresi, 8
[127] -İbrahim suresi, 5
[128] -Saf suresi, 6
[129] -Saf suresi,26
[130] -Al-i İmran suresi, 144
[131] -Maide suresi, 12
[132] -Araf suresi, 155
[133] -Araf suresi, 157
[134] -Nisa suresi, 59
[135] -Bakara suresi, 248
[136] -Maide süresi, 54
[137] -Sahih-i Buhari, c.5, s.26, Sahih-i Müslim, c.4, s.1902, Hadis:2449
[138] -Âhzab,57
[139] -Tevbe suresi, 33
[140] -Saf süresi,6
[141] Şerhu'l Nehcu'l Belağa, c.2, s.535, Mısır baskısı
[142] El-Burhan, Fi'l Alamat-ı Mehdi Ahiri'z zaman
[143] -Enbiya suresi, 105
[144] -Nur suresi, 55
[145] -Kasas suresi, 5
[146] Enisu'l A'lam, c.7, s.383-385
[147] İbn Hibban, Sahihinde rivayet etmiştir.
[148] Ra'd süresi. 15. ayet
[149] Fussilet süresi, 37. ayet
[150] Büyük İslam ilmihali, Ömer Nasuhi Bilmen, s.131
[151] Neyl'ul Evta, c.2, s.260

[152] İslam Fıkhı Ansiklobedisi, Vehbe Zuhayli, c.1, s.522 ve 524
[153] İslam Fıkhı Ansiklobedisi, Vehbe Zuhayli, c.1, s.522 ve 524
[154] Vesailu'ş Şia, c.3, bab.1 h.1
[155] Musdereku'l Vesail, c.4, bab,10, min ebvabı ma yescud-u aleyhi
[156] Hucurat, 13
[157] Sahih-i Buhari, c.1, s.91, Kitab-ut Teyemmüm, h.2, Sünen-i Beyhaki, c.2, s.433
[158] Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.3, s.327, Sünen-i Beyhaki, c.1, s.439, Sünen-i Nesai, c.1, s.204
[159] Sünen-i Kübra, c.2, s.106
[160] Kenz'ul Ummal, Muttaki Hindi, c.7, s.465
[161] Kenz'ul Ummal, Muttaki Hindi, c.7, s.465
[162] Tabakat-ül Kübra, İbni Sad. C.1, s.151
[163] Müntehab-u Kenz-ul Ummal, .c.3, s.194
[164] Sünen-i Kübra, Beyhaki, c.2, s.105
[165] Ahbar-ı İsfehan, Ebu Naim İsfehani, c.2, s.141, Müsned-i Ahmed b. Hanbel, .c1, s.269-303-309 ve 358 ve c.6, s.331-335, Sahih-i Buhari, c.1, s.106
[166] Sahih-i Müslim, c.1, s.312-313, Sünen-i Ebi Davud, c.1, s.68, h.261
[167] Sahih-i Buhari, c.1, s.108, Müsned-i Ahmed, c.6, s.331-335, Sahih-i Müslim, c.2, s.109, Sünen-i Kübra, c.2, s.106
[168] Sahih-i Buhari, c.2, s.64, Kitabu's Salat
[169] El-İhticacati'l Aşere Me'el Ulema-i Fiil Mekke ve Medine, Hz. Ayetullah Seyid Abdullah Şirazi, s.13-15
[170] Biharu'l Envar, c.85, s.153
[171] Lima-ze Ehtertu Mezhebet Teşeyyü, s.341-348
[172] el-hidaye, c.1, s.47,el-Mecmu, c.3, s.311, el-Muğni, c.3, s.473, Şerh-i Nevevi li sahih-i Muslim, c.3, s.5
[173] el-hidaye, c.1, s.47,el-Mecmu, c.3, s.311, el-Muğni, c.1, s.473, Feth'ul Kadir, c.1, s.201
[174] el-Hideye, c.1, s.47, Şerh'u Feth'ul Kadir, c.1, s.101, el-Muğni, c.1, s473
[175] el-Hidaye, c.1, s.47, el-Mecmu, c.3, s.311, el-Muğni, c.1, s.473
[176] Muhammed b. Salih, Durus ve Fetava fi'l Harem'il Mekki, .s.26
[177] - ibni Hacer, Feth-ul Bari fi serhi Sahih-i Buhari, c. 2, s. 224, Bab-u vez'ul yumna elel yusra- Süneni Kübra, Beyhaki, c. 2, s. 28, h. 3 Bab'u vez'ul yumna elel yusra fis- selat
[178] -Masuma nisbet verilmeyen rivayetlere merfu denir.
[179] -Sahih-i Müslim, c.1, s. 301,kitabus- Selat b. 15
[180] -Süneni Beyhaki, c. 2, s. 28
[181] -Süneni Beyhaki, c. 2, s. 28, Bab-u Vez'i yedil yumna elel yusra, h. 5
[182] -Vesail-us Sia, c. 4, bab. 15, h. 7
[183] -Süneni Beyhaki, c. 2, s. 72, 73, 101, 102, Süneni Ebi Davud, c. 1, s. 194, bab-u iftitahus- Selat, h.730,736, Süneni Tirmizi, c. 2, s. 98, bab-u Sifet-us Selat
[184] el-Lübab, c.1, s.185-187.

[185] eş-Şerhu-s Sağir, c.1, s.487-492, eş-Şerh'ul Kebir, c.1, s.368. Bidayet-ul Müctehid, c.1, s.165-167.
[186] el-Mecmu, c. 8, s. 253-269., el-Mühezzeb, c. 1, s.104, Muğnil Muhtac, c.1, s.271-275.
[187] Keşşaf'ul Kına, .c2, s.3-8, el-Muğni, .c2, s.273-281.
[188] Muvatta, Kitabu's Salat, s.125. h.178. Sahih-i Müslim;c.22, s.151. Bab-u Cem'us Salateyeyn fil hezer.
[189] Muvatta Kitab-us Salat, s.134, h.176, Sahih-i Müslim, c.2, s.152.
[190] Muvatta Kitab-us Salat, s.125, h.177
[191] Muvatta Kitab-us Salat, s.124, h.175
[192] Muvatta Kitab-us Salat, s.125, h.179
[193] Muvatta Kitab-us Salat, s.125, h.181
[194] Muvatta Kitab-us Salat, s.125, h.181
[195] Sahih-i Müslim, c.2, s.153, Seferi olmadan iki namazı birlikte kılma bölümü.
[196] Müsned-i Ahmed, c.1, s.251
[197] Şerh-i Muvatta, Zerkani, c.1, Bab-u Cem'us Selateyn fil Hezar ves-sefer, s.294
[198] Şerh-i Muvatta, Zerkani, c.1, Bab-u Cem'us Selateyn fil Hezar ves-sefer, s.294
[199] Sahih-i Müslim, c.2, s.151, Bab-u el-Cem'u beyne-s Salateyn
[200] Sahih-i Müslim, c.2, s.152
[201] Sahih-i Müslim, c.1, s.140 Akşam namazı vakti bölümü
[202] Sahih-i Müslim, c.2, s.153, Bab-u Cem'u beyne-s Selateyn fi'l Hezar
[203] Sahih-i Müslim, c.2, s.151
[204] Muvatta Malik, s.125, h.180
[205] Kenz-ul Ummal, Kitab-us selat, Bab-ı Cem, c.8, s.246
[206] Sahih-i Müslim, Bab-u el-Cem'u beyne-s Salateyn
[207] Sahih-i Müslim, c.2, s.159, Seferi olmadan iki namazı birlikte kılma bölümü.
[208] Sahih-i Müslim, c.2, s.159, Seferi olmadan iki namazı birlikte kılma bölümü.
[209] Şerh-i Muvatta Malik, c.1, s.263, Bab-u Cem'us Beyne-S Selatayn.
[210] Fahri Razi Tefsir-i Kebirde Abdest ayetini tefsir ederken yukarıdaki mezkur iki kişinin ismini getirmiştir. Güya, onlar ayetle hadis çakıştığından dolayı şaşkınlıkta kalarak hem meshetmeyi ve hem de yıkamayı gerekli görmüşlerdir.
[211] Fütuhat-ı Mekkiye, c.1, s.448
[212] Sahih-i Buhari, c.1, s.48,51,52
[213] Sahih-i Buhari, c.1, s.48,51,52
[214] Sahih-i Buhari, c.1, s.48,51,52
[215] Mesabih-us Sünnet, c.1, s.30
[216] Biz daha önce 'ercul' kelimesinde ki amilin 'vemsehu' olup da 'feğsilu' olmadığını delilleriyle izah ettik. Bknz.s...
[217] Fahri Razi, Tefsiri Kebir, c.3, s.370, Maide Süresi, 6. Ayetin tefsirinde

[218] Guniyet-ul Mutemelli-il Kebir, s.16
[219] Şerh-i Sünen İbni Mace, c.1, s.88 (Ayakları yıkama konusu)
[220] İbni Hemmam, c.1, s.17-21
[221] Füru-u Kafi, c.1, s.8-9
[222] Tefsir-i Kebir, c.3, s.371
[223] İrşad-us Sari, c.2, s.4
[224] Tefsir-i Fahri Razi, c.3, s.371
[225] Kenz-ul Ummal, c.5, h.2213, c.5, h.2211, c.9, s.433 h.26840 ve 26842
[226] Kenz-ul Ummal, c.5, h.2213, c.5, h.2211, c.9, s.433 h.26840 ve 26842
[227] Kenz-ul Ummal, c.9, s.434, h.26852
[228] Sünen-i İbni Mace, c.1, s.156, h.458, Kitab-ut Teharet
[229] Sünen-i İbni Mace, c.1, s.156, h.459-460, Celaleddin Suyuti, Tefsir-i dur'rul Mensur, c.2, s.264, bab, 57
[230] Sünen-i İbni Mace, c.1, s.156, h.459-460, Celaleddin Suyuti, Tefsir-i dur'rul Mensur, c.2, s.264, bab, 57
[231] Nisa, 2. ayet
[232] Ceziri, El-Fıkhu Elel Mezahib-il Erbaa-Muhammed Cevad Muğniye, El-Fıkhu Elel Mezahib-il Hamse, s.39
[233] Zehair-ul Ukba, s.172
[234] Nur-ul Ebsar, s.47
[235] Şerhi Nehcul Belağa, c.1, s.356
[236] Şerhi Nehcul Belağa, .c1, s.356-364
[237] Es-Sahih Min Siyre, c.2, s.156
[238] Muhammed Peygamberi ez Nu bayed Şihant, s.117
[239] Muhammed Sitareiki der Mekke direhşid, s.14
[240] Mecalis-u Muminun, c.1, s.164
[241] el- Muhteser fi Ehbar-il Beşer, .c1, s.120
[242] Bu şiir çok uzun şiirdir. İbni Hişam Siresinin, c.1, s.286-298'de o şiirden 94 beytini zikretmiş ve bence bu kasideden 94 beyti sahihtir demiştir.
İbni Kesir kendi tarihinde, c.3, s.53-57'de ondan 92 beyit zikretmiştir. Ama Ebu Hefan Abdi Divan-ı Ebu Talip'de, s.3-12'de kasidenin tamamının 111 beyit olduğunu nakletmiştir.
[243] Şerh-i Nehcul Belağa, c.14, s.71
[244] Musterdek-i Hakim, c.2, s.623
[245] Şerh-i Nehcul Belağa, İbni Ebil Hadid, c.14, s.72, Siyre-i İbni Hişam, c.1, s.373, Büluğ-ul Edep, .c1, s.325, Tarihi İbni Kesir, c.3, s.87
[246] Şerh-i Nehcul Belağa, İbni Ebil Hadid, c.14, s.74
[247] Divan-ı Ebu Talib, s.75
[248] Şerh-i Nehcul Belağa, İbni Ebil Hadid, c.14, s.78, Divan-ı Ebu Talib, s.75
[249] Siyre-i Halebi, Halebi Şafii, c.1, s.383-Tarih'ul Hemis, c.1, s.339
[250] Siyre-i Halebi, Halebi Şafii, c.1, s.382
[251] Nihayet-ut Taleb ve Gayet-üs Süal fi Menakib-i Al-ir Resul, İbrahim b. Ali b. Muhammed Dinveri, Seyyid b. Tavus'un Teraif'inin, s.458'den naklen.
[252] Şerh-i Nehc-ul Belağa, İbni Ebil Hadid, c.14, s.76.

[253] Emali Saduk, 89. Meclis, h-12-13, Revzet-ül Vaizin, c.1, s.139
[254] Mecme-ul Beyan,v c.4, s.287, Usul'u Kafi, Ebvab-u Tarih, s.340, El-Gadir, c.7, s.336
[255] Şerh-i Nehc-ul Belağa, İbni Ebil Hadid, c.14, s.68
[256] Mecalis-ul Müminin, Şüşteri, c.1, s.136
[257] Ebu Talib Mümin-i Kureyş
[258] Tarih-i Yakubi, c.2, s.35 Emali Saduk, Meclis 63, s.243
[259] Kenz-ul Ummal, c.12, s.82
[260] İmanı Ebu Talib, Kitab-ul Hüccet, s.61-76
[261]El-Gadir, c.7, s.397
[262] Şerh-i Nehc-ul Belağa, İbni Ebil Hadid, .c3, s.312
[263] Tarih-i Yakubi, c.2, s.20
[264] Ebu Talib Mümin-i Kureyş, s.269
[265] Kitab-ul Hüccet, s.363
[266] Esna-l Metalib fi necatı Ebi Talib, s.12, Ebu Talib, Mümini Kureyş, s.152
[267] Rahmet-i Alemiyan, s.108
[268] Ravzet-ül Vaizin, c.1, s.311
[269] Emali ŞeyhTusi, c.1, s.311
[270] Emal-i Şeyh Saduk, Meclis.89, s.366, Şerhi Nehc-ul Belağa, Hadid, c.14, s.70
[271] Yenabi-ul Mevedde, Kunduzi Hanefi, bab.52, s.152-153
[272] Şerh-i Nehc-ul Belağa, İbni Ebil Hadid, .c14, s.84
[273] Şerh-i Nehc-ul Belağa, İbni Ebil Hadid, .c14, s.78
[274] Ebul Fida, El-Muhteser fi Ahbar-il Beşer, c.1, s.120
[275] Süberavi El-İthaf bi Hubbil Eşraf, s.11
[276] Zehebi, Tarih-i İslam, c.1, s.135
[277] Şüberavi, el-İthaf bi hubbil Eşraf, s.9, Şerh-i Nehc-ul Belağa, c.14, s.69
[278] İman-ı Ebu Talib, Kitab'ul Hüccet, s.61, 61-76
[279] El-Gadir, c.7, s.372 ve 399
[280] Ebu Talib Mu'mini Kureyş, s.258
[281] Üsd-ul Gabe, .c1, s.19
[282] Siyret-ul Mustafa, s. 216-219
[283] Siyret-ul Mustafa, s. 216-219
[284] El-Füsul Muhtare, s.80, Kemal-ud Din, Şeyh Saduk, s.103
[285] Sire-i İbni Hişam, c.1, s.38-62-Büluğ-ul Arab, Alusi, c.1, s.250
[286] Kemal-ud Din, s.104, Tefsir-i Burhan, c.3, s.795
[287] Şerh-u Nehc'ul Belağa, İbni Ebil Hadid, c.3, s.312
[288] El-İstiab, c.2, s.509, Zehair-ul Ukba, s.222
[289] El-Hüccet-u Ele-z Zahib, s.361
[290] -Sahih-i Buhari, c.4, s. 208 Kitab-ul Hums bab-ul feraiz
[291] -Sahih-i Buhari, c.5, s. 382, Kitab-ul Meğazi babu gazvet-u Hayber
[292] -Sahih-i Buhari, c.8, s. 202, Kitab-ul İsti'zan
[293] -Sahih-i Buhari, c.5, s. 75, Kitab-ul Fezail-us Sahabe, bab-ı Menakıbı Fatıma

[294] -Sahih-i Buhari, c. 5, s. 74
[295] -Menal-ut Talib fi şerhi tevalil Geraib, İbni Esir, s. 504
[296] Neml-16
[297] Meryem-6,7
[298] Şerh-i Nehcul Belağa, ibni Ebil Hadid, c.16, s.284
[299] Sahih-i Buhari, c.9, s.145, Kitabu'l Fiten
[300] Sahih-i Müslim, c.4, s.517, Kitab-ul İmare
[301] Müsned-i Ahmed, c.3, s.476
[302] Bihar-ul Envar, .c23, s.78
[303] Sahih-i Buhari, c.5, s.382, Kitab-ul Meğazi, bab-u gazvetu Hayber
[304] Sahih-i Buhari, c.8, s.202 Kitab-ul İstihzan
[305] Sahih-i Buhari, c.5, s.747, Kitab-ul Fezailus Sahabe
[306] Sahih-i Buhari, c.5, s.747, Kitab-ul Fezailus Sahabe
[307] el-Fıkhu Ela-l Mezahib-ul Hamse, Muhammed Cevad Muğniye, s.224
[308] Bakara-196
[309] Buhari, Kitab-ul Hac, Feth-ul bari, c.4, s.168-169, Müsned-i Ahmed, c.1, s.249
[310] Sahih-i Buhari, c. 1, s. 186- Sünen-i Ebi Davud, c. 2, s. 159- Sünen-i Beyhaki, c.5, s. 13
[311] Sünen-i Ebi Davud, c.1, s. 159
[312] Sahih-i Buhari, c.1, s. 189- Sünen-i Beyhaki, c.4, s. 356
[313] Sünen-i Beyhaki, c. 5, s.4
[314] Sünen-i Ebi Davud, c.2, s.182, Sünen-i İbni Mace, s.1022, Müsned-i Ahmed, c.3, s.32, Sünen-i Daremi, c.3, s.44, Sünen-i Beyhaki, c.5, s.7, Sahih-i Buhari, c.4, s.166
[315] Sahih-i Buhari, c.1, s.190
[316] Feth-ül Bari, c.17, s.108-109
[317] Sünen-i Beyhaki, c.4, s.356
[318] Bidayet-ü müctehitd, c.1, s.346, Zad-ul Mead, c.2, s.205, Muğnii İbni Kuttame, c.7, s.527, Muhella, İbni Hazim, c.7, s.107
[319] Müsned-i Ahmed, c.1, s.92
[320] Sünen-i Nesai, c.2, s.15, Müsned-i Ahmed, c.1, s.57, Tarih-i İbni Kesir, c.5, s.126
[321] Sahih-i Buhari, c.1, s.190, Müsned-i Ahmed, c.1, s.136
[322] Muvatta Malik, c.1, s.344, Sünen-i Nesai, c.2, s.15, Sünen-i Tirmizi, c.4, s.38, Sünen-i Beyhaki, c.5, s.17
[323] Yenabi-ul Mevedde, s.276, Müsned-i Ahmed'den naklen
[324] Duhan,29
[325] Tefsir-i Taberi, c.25, s.124, Tefsir-i Dur-rul Mensur, c.5, s.749, Tefsir-i Ruh-ul Beyan, c.8, s.413, Evalim-i Behrani, c.17, s.468
[326] Tefsir-i Salebi, s.338, Sevaik-ul Muhrika, s.194, Tezkiret-ul Havas, s.274
[327] Sevaik-ul Muhrika, s.194
[328] Kamil-i İbni Esir, c.4, s.90
[329] Sevaik-ul Muhrika, s.194

[330] Tezkiret-ul Hevas, s.274
[331] Tefsir-i Salebi, s.338. hattı. Sevaik-ul Muhrika, s194
[332] -Sevaik-ul Muhrika, s. 194
[333] -Tezkiret-ul Havas, s. 273, Nezm-u Durer-us Simtayn, s. 222
[334] -Nezm-u Durer-us Simtayn, s. 223, Yenabi-ul Mevedde, c. 2, s. 389
[335] -Hüseyin ve illeti Mubgiyeyi İslam, s. 64
[336] -Felsefeyi şahadet ve ezadari, s. 123-132
[337] -Zendegani-i Hz. Hüseyin Seyyid İbni Tavus, s. 78
[338] -Muhammed Rıza Hakimi, Mukaddimei Hemasei Horşid, s. 23
[339] Kıyam-ı Mukaddes, Hak Şinas, s.154
[340] Felsefeyi Şehadet ve Ezadarii Hüseyn, s.92-99
[341] Felsefeyi Şehadet ve Ezadarii Hüseyin, s.106-109
[342] Tarih-i Edebii İran, c.1, s.332-335
[343] Prof. Dr. Vehve Zuhayli, İslam fıkhı ansiklopedisi, c.3, s.127-130
[344] Sahih-i Müslim, c.2, s.793, Muvatta Malik, c.1, s.219
[345] Sahih-i Müslim, c.2, s.794
[346] Sahih-i Müslim, c.2, s.794
[347] Tahrir-ul Vesile, c.1, s.553, İmam Humeyni
[348] El-Urevet'ul Vuska, c.2, s.70
[349] Cevahir-ul Kelam, c.17, s.107, Furu-u Kafi, c.4, s.146
[350] Furu-u Kafi, c.4, s.147
[351] Furu-u Kafi, c.4, s.147
[352] Furu-u Kafi, c.4, s.148
[353] Furu-u Kafi, c.4, s.148

[354] İstiska lugatta, sulamayı istemektir. Şer'an istiska; kulların ihtiyacı olduğu zamanlarda Allah'u Teala'dan yağmur yağdırmasını hususi bir şekilde istemektir.
[355] Sahih-i Buhari, c.1, s.233, Kitab-ul Salatu-t Teravih, Sahih-i Müslim, c.1, s.283, Kitab-u Salatul ve kesruha, babu Terğibu fi kıyami Remazan ve huve-t teravih
[356] Sahih-i Buhari,c.1, s.342
[357] Ahzab, 36
[358] Şura, 51
[359] Maide,67
[360] Al-i İmran, 7
[361] Nahl, 44
[362] Tevbe, 101
[363] Sahih-i Müslim, Şerhi Nevevi, c.1, s.28
[364] Feth, 18
[365] Feth, 10
[366] Sahih-i Buhari, c.9, s.144, Kitab-ul fiten
[367] Sahih-i Buhari,c.9, s.144, Kitab-ul fiten
[368] Sahih-i Buhari, c.9, s.315, Kitab-ul İtisam bil kitab ve-s sünnet
[369] Cuma,11

[370] Sahih-i Buhari, c.6, s.67, Kitab-ul Tefsir
[371] Sahih-i Buhari, c.4, s.47, Kitab-ul Cihad
[372] Tevbe, 67-68
[373] Enfal, 67-68
[374] Sahih-i Buhari, c.6, s.397, Kitab-ut Tefsir
[375] Sahih-i Buhari, c.3, s.508, Kitab-uş Şahadet
[376] Sahih-i Buhari,c.5, s.57, Kitabu Fezailu-s Sahabe,
[377] Sahih-i Buhari, c.4, s.260, Kitab-ul Hums
[378] Tahrim, 4-5, 9-10
[379] Sahih-i Buhari, c.7, s.489, Kitab-ul libas
[380] Sahih-i Buhari, c.6, s.404, Kitab-ut tefsir
[381] Sahih-i Buhari, c.3, s.454, Kitab-ul Hibe
[382] Ahzab,51
[383] Sahih-i Buhari, c.6, s.295, Kitab-ut Tefsir
[384] Sahih-i Buhari, c.6, s.295, Kitab-ut Tefsir
[385] Sahih-i Buhari, c.5, s.104, Kitab-u Menakib-ul Ensar
[386] Müstedrek-i Hakim, c.3, s.151
[387] Mecme'uz Zevaid-i Haysemi, c.9, s.168
[388] Bakara,3
[389] İlzam-un Nevasib, c.2, s.340
[390] Al- İmran, 81
[391] Tefsir-i Ayyaşi, c.1, s.181, Tefsir-i Burhan, c.1, s.295
[392] Tefsir-i Burhan, c.1, s.295, Tefsir-i Ayyaşi, c.1, s.181
[393] A'raf, 127
[394] Tefsir-i Burhan c.2, s.27, Nur-us Sakaleyn, c.2, s.57
[395] Bihar-ul Envar,c.53, s.108
[396] Tevbe,33
[397] Yunus,39
[398] İlzam-un Nevasib, c.2, s.344, Bihar-ul Envar, c.53, s.51
[399] Tefsir-i Burhan, c.2, s.186
[400] Yunus,54
[401] Bihar-ul Envar, c.53, s.51, Tefsir-i Safi, c.2, s.406
[402] Hicr, 36-38
[403] Bihar-ul Envar, c.53, s.42, Tefsir-i Burhan, c.2, s.343
[404] Nahl, 38
[405] Nur'ul Sakaleyn, c.3, s.54, Tefsir-i Burhan, c.2, s.368
[406] Enbiya,35
[407] Bihar-ul Envar, c.53, s.66, Tefsir-i Nur-us Sakaleyn, c.3, s.429
[408] Enbiya,95
[409] Tefsir-i Burhan, c.3, s.71, Bihar-ul Envar, c.53, s.61
[410] Mecme-ul Beyan, c.7, s.62, Tefsir-i Safi, c.3, s.354
[411] Tefsir-i Ebu'l Fütuh, c.7, s.107
[412] Bihar-ul Envar, c.93, s.86
[413] Nur, 55

[414] Mecme-ul Beyan, c.7, s.152
[415] Neml, 82
[416] Tefsir-i Burhan, c.3, s.209, Tefsir-i Safi, c.4, s.75
[417] Bihar-ul Envar, c.40, s.38, Besair-ud Derecat, s.150
[418] Bihar-ul Envar, c.52, s.194, Kemal-ud Din, c.2, s.527
[419] Bihar-ul Envar, c.41, s.5, Menakıb-i Al-i Ebi Talib, c.1, s.320
[420] Menakıb-i Ali Ebi Talib, c.2, s.579, Bihar-ul Envar, c.39, s.244
[421] Tefsir-i Keşşaf, c.3, s.384, Tefsir-i Durr-ul Mensur, c.5, s.116
[422] Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1353
[423] Müstedrek-i Hakim, c.4, s.484, Tefsir-i Keşşaf, c.3, s.384
[424] Tefsir-i Durr-ul Mensur, c5, s.116, Tefsir-i Keşşaf, c.3, s.384
[425] Tefsir-i Keşşaf, c.3, s.384, Sünen-i Tirmizi, c.5, s.340
[426] Kenz-ul Ummal, c.4, s.258, Sahih-i Müslim, c.1, s.138
[427] Tefsir-i Keşşaf, c.3, s.384
[428] Sünen-i Tirmizi, c.4, s.477, Sünen-i Ebi Davud, c.2, s.212
[429] Neml, 83
[430] Bihar-ul Envar, c.53, s.51, Kehf, 47
[431] Bihar-ul Envar, c.93, s.86
[432] Mecalis, s.130, Bihar-ul Envar, c.53, s.131, El-Gadir, c.2, s.258
[433] Mecalis, s.130, Bihar-ul Envar, c.53, s.131, El-Gadir, c.2, s.258
[434] Nur-us Sakaleyn, c.4, s.100
[435] Cevami-ul Cami, c.341, Nur-us Sakaleyn, c.4, s.101
[436] Bihar-ul Envar, c.53, s.89, Tefsir-i Burhan, c.4, s. 12
[437] Mumin,11
[438] Tefsir-i Safi, c.4, s.336, Bihar-ul Envar, c.53, s.56
[439] Bihar-ul Envar, c.53, s.144
[440] Mecme-ul Beyan, c.8, s.516
[441] El-Mizan, c.17, s.331
[442] Bihar-ul Envar, c.53, s.116, Tefsir-i Burhan, c.4, s.93
[443] El-İykaz, s.84
[444] Şura, 44
[445] Casiye, 14
[446] Tefsir-i Kebir, c.27, s.262, Tefsir-i Ebi'l Fütuh
[447] İlzam-un Nevasib, c.2, s.350
[448] Bakara, 56
[449] Bakara,72-73
[450] Bakara,243
[451] El-Mizan, c.2, s.283, Tefsir-i Burhan, c.1, s.234
[452] Bakara,259
[453] Mecme-ul Beyan, c.1, s. 370, Tefsir-i Safi, c.1, s.269
[454] Bakara,260
[455] Tefsir-i Safi, c.1, s.270, Tefsir-i Burhan,c.1, s.250
[456] Al-i İmran, 49
[457] Tefsir-i Ayyaşi, c.1, s.174, Tefsir-i Burhan, c.1, s.284

[458] Kehf, 19
[459] Tefsir-i Safi, c.3, s.237, Bihar-ul Envar, c.53, s.129
[460] Bihar-ul Envar, c.53, s.46
[461] Nehc-ul Belağa, c.2, s.23, 129. Hutbe
[462] Bakara,254
[463] Bakara,255
[464] Zuhruf,67
[465] Bakara,48
[466] Bakara,123
[467] Bakara,47-122
[468] Maide;18
[469] Bakara,111
[470] Bakara,111-112
[471] Bakara,80
[472] Tefsir-i Keşşaf, C.1, s.215, Mecme-ul Beyan, c.1, s.103
[473] A'raf, 53
[474] Şuara,98-101
[475] Müddessir, 46-48
[476] En'am, 94
[477] Yunus,18
[478] Rum,13
[479] Zumer,43
[480] Yasin, 23
[481] İnfitar, 19
[482] Bakara,166
[483] En'am, 94
[484] Yunus,30
[485] Bakara,48
[486] Bakara,254
[487] Duhan,41
[488] Mumin, 33
[489] Saffat, 25-26
[490] Yunus,18
[491] Şuara,100-101
[492] Tefsir-i Mizan, c.1, s.156-157
[493] En'am,51
[494] En'am,70
[495] Secde,4
[496] Zumer,44
[497] Bakara,255
[498] Yunus, 3
[499] Meryem, 87
[500] Taha,109
[501] Sebe,23

[502] Zuhruf, 86
[503] Enbiya,26-28
[504] Necm,26
[505] Mümin,7
[506] Bakara,48
[507] Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1440, Müsned-i Ahmed, c.1, s.281, Muvatta Malik, c.1, s.166, Sünen-i Tirmizi, c.5, s.238, Sünen-i Daremi, c.2, s.328, Sahih-i Müslim, c.1, s.130, Sahih-i Buhari, c.8, s.170.
[508] Müsned-i Ahmed, c.1, s.301, Sünen-i Nesai, c.1, s.172, Sünen-i Daremi, c.1, s.323, Sahih-i Buhari, c.1, s.92, 119
[509] Müsned-i Ahmed, c.2, s.426
[510] Müsned-i Ahmed c.2, s.526, Sünen-i Tirmizi, c.4, s.365
[511] Sünen-i Tirmizi, c.2, s.248, Sünen-i Daremi, c.1, s.26-27
[512] Müsned-i Ahmed,c.2, s.307 ve 518
[513] Sünen-i İbni Mace, c.3, s.1441
[514] Müsned-i Ahmed, c.6, s.428
[515] Sahih-i Buhari, c.1, s.36
[516] Sahih-i Müslim, c.1, s.130, Sünen-i Daremi, c.1, s.27
[517] Senin-i İbni Mace, c.2, s.1444
[518] Sünen-i Tirmizi, c.5, s.247, Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1443
[519] Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1440, Sahih-i Müslim, c.7, s.59
[520] Müsned-i Ahmed, c.5, s.347
[521] Sünen-i Tirmizi, c.4, s.114, Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1443, Müsned-i Ahmed, c.4, s.434, Sünen-i Ebi Davud, c.2, s.537
[522] Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1441
[523] Maide, 118
[524] Müsned-i Ahme
d, c.5, s.149
[525] Sahih-i Buhari, c.9, s.160, Müsned-i Ahmed, c.3, s.94
[526] Sahih-i Müslim, c.1, s.122, Sahih-i Buhari, c.8, s.143
[527] Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1443
[528] Sünen-i Nesai, c.2, s.181
[529] Müsned-i Ahmed, c.5, s.43
[530] Müsned-i Ahmed, c.3, s.325
[531] Müsned-i Ahmed, c.3, s.12
[532] Müsned-i Ahmed, c.3, s.26
[533] Müsned-i Ahmed, c.3, s.79, Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1441
[534] Müsned-i Ahmed, c.3, s.345
[535] Sünen-i Ebi Davud, c.2, s.15, Müsned-i Ahmed, c.4, s.131
[536] Sünen-i Tirmizi, c.4, s.245, Sünen-i İbni Mace, c.1, s.78, Müsned-i Ahmed, c.1, s.148
[537] Müsned-i Ahmed, c.2, s.89
[538] Sünen-i Daremi, c.2, s.328, Sünen-i Tirmizi, c.4, s.46, Sünen-i İbni Macem, c.2, s.1444, Müsned-i Ahmed, c.5, s.43

[539] Müsned-i Ahmed, c.4, s.212
[540] Müsned-i Ahmed, c.5, s.257
[541] Müsned-i Ahmed, c.5, s.43, Sünen-i Tirmizi, c.4, s.46
[542] Sünen-i İbni Mace, c.2, s.1215
[543] Muvatta Malik, c.2, s.201, Müsned-i Ahmed, c.2, s.133
[544] Müsned-i Ahmed, c.3, s.500
[545] Müsned-i Ahmed, c.4, s.108
[546] Sahih-i Buhari, c.1, s.159, Sünen-i İbni Mace, c.1, s.239, Sünen-i Tirmizi, c.1, s.136
[547] Sünen-i Ebi Davud, c.1, s.124, Sahih-i Müslim, c.2, s.4, Sünen-i Tirmizi, c.5, s.246
[548] Müsned-i Ahmed, c.1, s.72
[549] Müsned-i Ahmed, c.6, s.448, Sahih-i Müslim, c.8, s.24
[550] Müsned-i Ahmed, c.5, s.251
[551] Müsned-i Ahmed, c.2, s.199
[552] Müsned-i Ahmed, c.2, s.174
[553] Menakıb-i İbni Şerhi Aşub, c.2, s.15
[554] Men La Yehzeruh-ul Fakih, c.1, s.155
[555] Men La Yehzeruh-ul Fakih, c.3, s.376
[556] Menakib, c.2, s.14
[557] Mecme-ul Beyan, c.1, s.104
[558] Mecme-ul Beyan, c.1, s.104
[559] Emal'i Saduk, s.291
[560] Hisal-ı Saduk, s.264
[561] Hisal-ı Saduk, s.156
[562] Hisal-ı Saduk, s.355
[563] Mehasin-i Berki, s.184
[564] Tahzib, c.1, s.455
[565] Menakib, c.2, s.14
[566] Menakib-i İbni Şehr-i Aşub, c.2, s.14
[567] Sifet-uş Şia, Saduk, s.181, s.14
[568] Emali-i Saduk, s.177
[569] Mehasin-i Borki, s.184
[570] Mehasin-i Borki; s.183, Bihar-ul Envar, c.8, s.41
[571] Sevab-ul Amal, s.251
[572] Mehasin-i Borki, s.184
[573] Bihar-ul Envar, c.8, s.56
[574] Usul-u Kafi, c.3, s.270
[575] Uyun-u Ahbar-ur Rıza, c.2, s.66
[576] Uyun-u Ahbar-ur Rıza, c.2, s.24
[577] Bihar-ul Envar, c.8, s.44
[578] İsra,79
[579] Münafikun, 5
[580] Bakara,255

[581] Müddessir, 40-48
[582] Maide,64
[583] Rahman,29
[584] Ra'd, 39
[585] Ra'd, 7, 27
[586] Ra'd, 38-40
[587] Şuara,120-121
[588] Şuara, 139
[589] A'raf, 133
[590] İsra,90-92
[591] Her iki rivayette Taberi yukarıdaki ayetin tefsirinde zikretmiştir. Ebu Vail Şakik b. Seleme Esedi Küfe'lidir. Onun hayatı 'Tahzib-ut Tahzib''in c.10, s.354'de şöyle naklolunmuştur. O güvenilir birisidir. Hem cahilliye dönemini ve hem de İslam dönemini derk etmiştir. Sahabe ve tabiinin döneminde yaşamış ve Ömer b. Abdul Aziz'in hilafet döneminde 100 yaşında iken vefat etmiştir.
[592] Bihar-ul Envar, c.98, s.162
[593] Sahih-i Buhari, c.3,s.34, Kitab-ul Adab, bab,12-13, Sahih-i Müslim, s.1982, h.20 ve 21, bab, Silet-ur Rehm, Müsned-i Ahmed, c.3, s.248, 266.
[594] En'am, 2
[595] Tefsir-i Kurtubi, c.9, s.329-331
[596] Sünen-i İbni Mace'nin mukaddemesi, bab-10, s.90
[597] Tefsir-i ibni Kesir, c.2, s.519
[598] Tefsir-i Kurtubi, c.2, s.329
[599] Tefsir-i Taberi, c.13, s.111, Tefsir-i Suyuti, c.4, s.65
[600] Yunus, 98
[601] A'raf, 142
[602] Bakara,51
[603] Ra'd, 11
[604] A'raf, 96
[605] Müsned-i Teyalisi, s.350, h.2692, Müsned-i Ahmed, c.1, s.251, 298 ve 371, Tabakat-ı İbni Sa'd, c.1, s.7-9, Sünen-i Tirmizi, c.11, s.196-197
[606] Durr'ul Mensur, c.3, s.66
[607] Sahih-i Müslim, c.5, s.142, Kitab-ul birr ves-sile vel-edeb
[608] Sahih-i Buhari, c.8, s.6, bab-ı Men bu site lehu fir-rızk bi siletin
[609] Sahih-i Buhari, c.4, s.208
[610] Sahih-i Buhari,c.4, s.250, Bab-um Mirac, Sahih-i Müslim, c.1, s.101
[611] Sahih-i Buhari, c.4, s.250, Bab-ul Mirac, Sahih-i Müslim, c.1, s.101
[612] Bihar-ul Envar, c.4, s.108
[613] Bihar-ul Envar, c.4, s.108
[614] Bihar-ul Envar, c.4, s.108
[615] Bihar-ul Envar, c.4, s.108
[616] Bihar-ul Envar, c.4, s.99
[617] Bihar-ul Envar, c.4, s.102
[618] Münafikun, 11

[619] Bihar-ul Envar, c.4, s.102
[620] Bihar-ul Envar, c.4, s.102
[621] -Bihar-ul Envar, c. 4, s. 111
[622] -Emali-i Şeyh Saduk, s. 600
[623] - Bihar-ul Envar, c. 14, s. 491
[624] - Usul-u Kafi, c. 2, s. 470
[625] -Sahih-i Buhari, c. 4, s. 208
[626] - Tarık suresi, 15-16
[627] - Neml suresi, 50
[628] - Nisa suresi, 140
[629] - Tevbe suresi, 67
[630] - Bihar-ul Envar, c. 4, s. 111
[631] - Seba suresi, 24
[632] - Sahih-i Buhari, c. 8, s. 105, Sahih-i Müslim, c. 3, s. 1453
[633] - Sahih-i Buhari, c. 8, s. 127
[634] - Müsned-i Ahmed, c. 5, s. 92
[635] - Sahih-i Müslim, c. 3, s. 1452, kitab-ı İmaret
[636] - Müstedrek-i Hakim, c. 4, s. 501
[637] - Sahih-i Müslim, c. 3, s. 1452
[638] - Müsnedi Ahmed b. Hanbeli, c. 5, s. 89-92-94-99-108
[639] - Sünen-i Tirmizi, c. 2, s. 35
[640] - Sevaik-i İbni Hacer, s. 113
[641] - Yenabi-ul Mevedde, s. 444, bab, 77
[642] - Yenabi-ul Mevedde, s. 444, bab, 77
[643] - Şura suresi, 23
[644] - Yenabi-ul Mevedde, Kunduzi, s. 446
[645] - Mektel-ul Harezmi, c.1, S. 96, Sırat-ul Mustakim, Beyazi, c. 2, s. 143, Bihar-ul Envar, c. 36, s. 262
[646] - Mektel-ul Hüseyn, Harezmi, s. 145
[647] - Yenabi-ul Mevedde, Kunduzi Hanefi, bab. 1, s. 441
[648] - Yenabi-ul Mevedde, Kunduzi Hanefi, s. 3- 442
[649] - İhkak-ul hak, c.13, s.79, Menakib-i Zamehşeriden naklen Mektal-u Harezmi, c. 1, s. 59, Yenabi-ul Mevedde, s. 93
[650] - Menakib-i Harezmi, s. 75, h. 55, Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 139, h. 240
[651]- Fezail-i Ahmed, s. 181, h. 253, Şerh-i Nehc-ül Belağa, c. 9, s. 170, Hilyet-ül Evliya, c. 1, s. 86, Kenz-ul Ummal, c. 12, s. 103
[652] - Şerh-i Sünen-i Tirmizi, c. 9, s. 68-69
[653] - Sahih-i Müslim, Şerhi Nevevi, c.12, s. 201, Sahih-i Buhari, Feth-ul Bari, c. 16, s. 339-341
[654] - Feth-ul Bari, c. 16, s. 338 ve 341, Şerh-i Nevevi- Sahih-i Müslim, c. 12, s. 203, Tarih-ul Hülefa, s. 12
[655] - El-Bidaye ven Nihaye, İbni Kesir, c. 6, s. 249
[656] - Feth-ul Bari, c. 16, s. 341
[657] - El- Bidaye ven- Nihaye, c. 6, s. 250

[658] - Feth-ül Bari, c. 16, s. 340
[659] - Feth-ul Bari, c. 16, s. 340
[660] - Feth-ül Bari fi Şerh-i Sahih-i Buhari, c. 16, s. 341
[661] - Sevaik-ul Muhrika, s. 21
[662] - Feth-ül Bari, c. 16, s. 338-339
[663] - Kenz-ul Ummal, c. 13, s. 27
[664] - Kenz-ul Ummal, c. 13, s. 27
[665] - Kenz-ul Ummal, c. 13, s. 27
[666] - Sahih-i Müslim, c. 6, s. 3
[667] - Sahih-i Müslim, c. 6, s. 4, Kenz-ul Ummal, c. 13, s. 27, h. 162
[668] - Mecme-ul Beyan, c. 10, s. 352
[669] - El- Gadir, c. 1, s. 239-246
[670] - Bakara suresi, 143
[671] - Sahih-i Müslim, Sıfat-ul Ezan babı
[672] - Ebu Mehzure hakkında naklettiklerimiz tarih ve rical alimleri tarafından kabul görmüştür. Bu konuda İbni Hacerin El- İsabesine müracaat edebilirsiniz.
[673] - Muğnil Mutac, c. 1, s. 133
[674] - İslam fıkhı Ansiklopedisi, Vehbe Zuhayli, c. 1, s. 415-416
[675] - Sünen-i Ebi Davud, c. 1, s. 134, Bab-ul ezan, h. 498
[676] - Sünen-i Ebi Davudi c. 1, s. 145, Bab-u Keyf-ul ezan, h. 499, Sünen-i Tirmizi, c. 1, s. 359, Kitabu-us Selat, Bab, 25, h. 189, Tirmizi bu hadisi sahih olarak nitelemiştir.
[677] - Necm suresi, 3-4
[678] - Enbiya suresi, 26
[679] - Ar'af suresi, 203
[680] - Yunus suresi, 15
[681] - Ahkaf suresi, 9
[682] - Kıyamet suresi, 16-19
[683] - Hakka suresi, 44-47
[684] - Al-i İmran suresi, 159
[685]- Müstedreki Hakim, c. 4, s. 348, Kitab-ul Feraiz
[686] - Hucurat suresi, 1-2
[687] - Vesail-uş Şia, Ezan ve ikame babı
[688] - Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 171, Kitabu marifet-us Sahabe
[689] - Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 277, h. 397
[690] - Şerh-i Tecrid, imamet konusunun son bölümleri.
[691] - Sire-i Halebi, c. 2, s. 110, Bab-ı Bid-ul ezan ve meşruiyyetuhu
[692] - Bakara suresi, 45
[693] - Maide suresi, 55
[694] - Tefsir-u Taberi, c. 6, s. 186, Ahkam-ul Kuran, Tefsir-u Cessas, c. 2, s. 542 Tefsir-u Beyzavi, c. 1, s, 345, Tefsir-u Dür-rul Mensur, c. 2, s. 293
[695] - Kenz-ul Ummal, Kitab-us Selat, c.4, s. 266, Süneni Beyhaki, c. 1, s. 424 Muvatta, Malik, c. 1, s. 93
[696] - Kenz-ul Ummal, c. 8, s. 342, h. 23174

[697] - Kenz-ul İrfan, c. 2, s. 158, Sırat-ul Mustakim ve Cevahir-ul Ahbar vel-Asar, c. 2, s. 192, Şerh-u Tecrid, Guşçi, s. 484
[698] - Kenz-ulUmmal, c. 8, s. 355, h. 23242- 23243
[699] - Kenz-ul Ummal, c. 8, s. 355, h. 23242- 23243
[700] - Delail-us Sidg, c. 3, s. 93'den naklen
[701] - Al-i İmran suresi, 164
[702] - İ'lam-ul Müki'in, c. 2, s. 208
[703] - Tarih-ul Fıkh-ul İslami, s. 86
[704] - Mukaddime-i İbni Haldun, s. 392
[705] - Saffat suresi, 83
[706] - Kasas suresi, 15
[707] - Beyyine suresi, 7
[708] - Dürr-ul Mensur, c. 8, s. 589
[709] - Fireg-uş Şia, s. 17-18
[710] - Ayan-uş Şia, c. 1, s. 18-19
[711] - Beyyine suresi, 7
[712] - Tarih-i Hülefa, Celaleddin Siyuti, s. 1-2
[713] - Eş-Şia vel- Hakimun, Muhammed Cevad Muğniye, s. 149
[714] - Tarih-i Mes'udi, c. 3, s. 31, Tarih-i İbni Esir, c. 4, s. 275
[715] - Ayan-Uş Şia, c. 1, s. 29
[716] - Tarih-uş Şia, s. 75
[717] - Tarih-ul Hülefa, s. 437
[718] - Tarih-i Temeddün-ü İslami, Corci Zeydan, s. 587
[719] - Tarih-ul Hülefa, s. 369, Tarih-i Temeddün-ü İslami, s. 814-820
[720] - Eş- Şia vet Teşeyyü, s. 177-188
[721] - Tarih-i Temeddün-ü İslam, s. 822-825
[722] - Tarih-uş Şia, s. 192-194, Eş- Şia vel Hakimun, s. 190-193
[723] - Tarih-uş Şia, s. 214-219
[724] - Tarih-uş Şia, s. 220- 224, Şia der İslam, s. 31
[725] - Şia vel Hakimun, s. 194-197
[726] - Menakib-i Şafii, c. 1, s. 524
[727] - Tezkiret-ul Hifaz, c. 1, s. 224
[728] - Zür-ul İslam, c. 4, s. 96
[729] - Müstedrek-i Hakim, c. 1, s. 129
[730] - Hisal, c. 2, s. 584-585
[731] - Bihar-ul Envar, c. 28, s. 2-36
[732] - El- Ferg-u Beyn-el Firek, s. 5-7
[733] - Sünen-i Ebu Davud, Kitab-us Sünnet, s. 198, Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 26, h. 2641, Sünen-i İbni Mace, c. 2, s. 479
[734] - Ehsen-ut Tekasim fi marifet-il Ekalim, Şemsud Din Muhammed b. Ebi Bekr Beşari
[735] - Tevbe suresi, 80
[736] - Tefsir-ul Menar, c. 8, s. 221-222
[737] - Cami-ul Usul, c. 10, s. 407, Sünen-i Ebi Davud, c. 4, s. 198

[738] - Cami-ul Usul, c. 10, s. 408, Sünen-i Tirmizi, Kitab-ul İman, c. 5,
[739] - Müstedrek-i Hakim, c. 4, s. 430
[740] - Revzat-ul Cennat, s. 8
[741] - El- Cem'u Beyn-et Tefasir'den naklen
[742] - Tarih-i Taberi, Sirei İbni Hişam, akd-ul Ferid, c. 2, Sirei Halebi, c.
[743] - Kenz-ul Ummal, c. 1, s. 44, bab-ul İtisam bil kitab ves- Sünnet Sünen-i Tirmizi ve Nesai'den naklen
[744] - Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 151, Yenabi-ul Mevedde, s. 30, 370
[745] - Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 142
[746] - Eş- Şems-ul Münire, el yazması hattı, Astan-ı Kudsi Rezevi, Numara, 1706
[747] - Maide suresi, 64
[748] - Eş'eri der Ebane, s. 18
[749] - Hayat-ı Muhammed, s. 49
[750] - Kenz-ül Ummal, c. 10, s. 281, el-İsabe, c. 1, s. 1801
[751] - Al-i İmran suresi, 190-191
[752] - Zümer suresi, 17-18
[753] - Kamil-i İbni Esir, c. 5, s. 294
[754] - Fihrist-i İbni Nadim, s. 303
[755] - Usul-u mantık vel Kelam, Celaleddin Siyuti, s. 7-8
[756] - Nisa suresi, 65
[757] - Sirei İbni Hişam, c. 2, s. 316-317
[758] - Al-i İmran suresi, 159
[759] - Sahih-i Buhari, c. 1, s. 30, Kitab-ul ilm
[760] - Tebagat-ı İbni Sad, c. 1, s. 190, En-Nas vel içtihat, s. 20-21
[761] - Tevbe suresi, 60
[762] - En'am suresi, 41
[763] - Sünen-i Ebi Davud, c. 3, s. 322, h. 3660, Sünen-i İbni Mace, c. 1, s. 84-86, h. 230,231,232,236, Sünen-i Daremi, c.1, s. 57, Müsnedi Ahmed, c. 3, s. 225, Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 33,34
[764] - Sahih-i Buhari, c. 1, s. 24, Sünen-i İbni Mace, c. 1, s. 85, h. 233
[765] - Bihar-ul Envar, c. 2, s. 152, h. 43
[766] - Bihar-ul Envar, c. 2, s. 152
[767] - Mean-il Ahbar, s. 375, Cami-u Beyan-ul ilm, c. 1, s. 55
[768] - Sahih-i Buhari, Kitab-ul İlm, bab-u Kitabet-ul İlm, c. 1, s. 34, Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 39, h. 2667, Üsd-ul Ğabe, c. 6, s. 162
[769] - Bihar-ul Envar, c. 2, s. 147, Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 162 Sünen-i Daremi, c. 1, s. 125
[770] - Bihar-ul Envar, c. 2, s. 153, Kenz-ul Ummal, c. 10, s. 224
[771] - Sünen-i Ebi Davud, c. 2, s. 255, Sünen-i Tirmizi, c. 10, s. 132, Sünen-i İbni Mace, c. 1, s. 6, Sünen-i Daremi, c. 1, s. 144, Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 4, s. 132
[772] - Sünen-i Ebi Davud, Kitab-us Sünnet, c. 2, s. 256, Sünen-i Tirmizi, Kitab-ul İlm, c. 5, s. 35, h. 2663
[773] - Müsned-i Ahmed, c. 6, s. 8

[774] - Sünen-i Ebi Davud, c. 3, s. 170, h. 3050
[775] - Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 367
[776] - Haşr suresi, 7
[777] - Et- Tibyan fi tefsir-il Kur'an, c. 9, s. 564, Tefsir-i Kebir, c. 29, s. 286
[778] - Nahl suresi, 44
[779] - Ahzab suresi, 21
[780] - Necm suresi, 1-4
[781] - Tezkiret-ul Hifaz, Zehebi, c. 1, s. 2-3
[782] - Sünen-i Daremi, c. 1, s. 85, Sünen-i İbni Mace, c. 1, s. 12
[783] - Kenz-ul Ummal, c. 5, s. 239, h. 4865, El- Müstedrek, c. 1, s. 110
[784] - Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 669, h. 3801, Sünen-i İbni Mace, c. 1, s. 55, h. 156, Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 163 ve 175
[785] - Tezkiret-ul Hifaz, Zehebi, c. 1, s. 7, Şeref-u Ashab-ul Hadis, Hatib-i Bağdad-i, s. 87
[786] - Tabakat-ul Kübra, c. 5, s. 140
[787] - Müsned-i Ahmed'de Müntehabu Kenz-ul Ummal, c. 4, s. 64
[788] - Hatib-i Bağdadi, Şerefu Ashab-ul Hadis, s. 91
[789] - Feth-ul Bari, bab-u kitabet-ul ilm, c. 1, s. 218
[790] - Tezkiret-ul Hifaz, Zehebi, c.1, s. 5
[791] - Cami-u Beyan-ul İlm ve fezlihi, İbni Abdul birr, c. 1, s. 77
[792] - Takyid-ul ilm, Hatib-i Bağdad-i, s. 52, Tabakat-ul Kübra, c. 5, s. 188
[793] - Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 12,21,39, Sünen-i Daremi, c. 1, s. 119
[794] - Takyid-ul ilm, s. 34
[795] - Takyid-ul ilm, s. 36
[796] - Sünen-i Ebi Davud, c. 3, s. 319
[797] - Bühus-un fi Tarih-i Sünnet-il Müşerrefe, s. 228
[798] - Tezkiret-ul Hifaz, c. 1, s. 5
[799] - Hicr suresi, 9
[800] - En-Nihaye, İbni Esir, c. 5, s. 282, Lisan-ul Arap, c. 12, s. 400
[801] - Camiu Beyan-ul ilm, c. 1, s. 81
[802] - Es- Sahih min siret-in Nebi, c. 1, s. 27
[803] - Tabakat-ul Kübra, c. 5, s. 188
[804] - Es- Sahih min siret-in Nebi, c. 1, s. 27
[805] - Tabakat-ul Kübra, c. 5, s. 141
[806] - Kavaid-u fi ulum-il hadis, s. 454
[807] - Sahih-i Müslim, c. 8, s. 24-27, h. 88, bab, 25, Müsned-i Ahmed, c. 6, s. 107
[808] - Sahih-i Müslim, c. 8, s. 24, Kitab-ul Birr ves-Sile
[809] - Müsned-i Ahmed, c. 6, s. 52
[810] - Sahih-i Buhari, Kitab-ul iman, bab, 36 ve Kitab-ul Adab, bab. 44, ve Kitab-ul fiten, bab. 8, Sahih-i Müslim, Kitab-ul iman, c. 1, s. 57, h. 116, Sünen-i Tirmizi, Kitab-ul Birr, bab. 51
[811] - Sahih-i Buhari, c. 8, s. 18
[812]- Sünen-i Ebi Davud, c.4, s. 278, h. 4908, Kenz-ul Ummal, c. 2, s. 122

[813] - Sünen-i Ebi Davud, c. 4, s. 277, h. 3905
[814] - Sünen-i Ebi Davud, c. 4, s. 278, h. 4907
[815] - Kenz-ul Ummal, c. 2, s. 125
[816] - Müsned-i Ahmed c. 6, s. 72 ve 257
[817] - Müsned-i Ahmed, c. 6, s. 137, Sünen-i Daremi, c. 2, s. 288
[818] - Müsned-i Ahmed c. 6, s. 22, 114, 116, 182, 223, 229 ve 232, Tabakat-ul Kübra, c. 1, s. 91, Sahih-i Buhari, c. 4, s. 189 Sahih-i Müslim, c. 7, s. 80
[819] - Sünen-i Ebi Davud, c. 4, s. 250, Muvatta, c. 2, s. 902
[820] - Müsned-i Ahmed, c. 6, s. 174
[821] - Tevbe suresi, 128
[822] - Kalem suresi, 1-4
[823] - Necm suresi, 1-5
[824] - Sahih-i Buhari, Kitab-u fezail-ul Kur'an, bab. 33, c.6, s. 193, Sahih-i Müslim, c. 2, s. 190, Müsned-i Ahmed, c. 6, s. 62
[825] - A'la suresi, 6
[826] - Mecme-ul Beyan, c. 10, s. 475, El-Keşşaf, c. 4, s. 589
[827] - Kıyamet suresi, 16-19
[828] - Taha suresi, 114
[829] - Sahih-i Buhari, c. 3, s. 153, Sünen-i İbni Mace, c. 1, s. 652
[830] - Sahih-i Buhari, c. 2, s. 225, Sahih-i Müslim, bab-u ruhsatun gil lab-i La mesiyete leh, h. 19
[831] - Sahih-i Müslim, c. 3, s. 22, Kitab-u Selat-ul İydeyn
[832] - Sahih-i Müslim, c. 3, s. 23
[833] - Muntehab-u Kenz-ul Ummal, c. 4, s. 393
[834] - El-Bidaye ven Nihaye, c. 10, s. 153
[835] - Cemaat yılından maksat hicretin kırkıncı senesidir. Muaviye bu yılda bütün İslam alemine hakim oldu. Bu sebepten dolayı bu seneyi cemaat yılı diye adlandırdılar.
[836] - Şerh-i Nehc-ül Belağa, İbni Ebil Hadid, c. 3, s. 15-16, eski baskı
[837] - Şerh-i Nhc-ül Belaga, İbni Ebil Hadid, c. 3, s. 15
[838] - Şüra suresi, 214
[839] - Tarih-i Taberi, c. 3, s. 1173, c. 2, s. 321, Tefsir-i Taberi, c. 19, s. 75, el-Bidaye ven-Nihaye, c. 3, s. 40, İbni Esir, c. 2, s. 42, Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 352, h. 1371, Tefsir-i Dürrul Mensur, c. 5, s. 97
[840] -Sahih-i Müslim, c. 1, s. 133
[841] - Tarih-i Taberi, c. 2, s. 319, Tarih-i İbni Esir, c. 2, s. 41, Tarih-i İbni Kesir, c. 3, s. 37, Tabakat-ul Kübra, c. 1, s. 199, Ensab-ul Eşraf, c. 1, s. 15
[842] -Tabakat-ul Kübra, c. 8, s. 58, Üsd-ul Gabe, c. 6, s. 192
[843] - Usul-u Kafi, c. 1, s. 457, Tac-ul Mevalid, Teberisi, s. 97, El-Müstedrek El-Es Sahiheyn, c. 3, s. 156
[844] - Sahih-i Müslim, c. 1, s. 133, Kitab-ul İman, h. 348, Sünen-i Nesai, c. 6, s. 250, Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 333
[845] - Sahih-i Müslim, c. 1, s. 133,
[846] - Tabakat-ul Kübra, c. 1, s. 78, Feth-ul Bari, c. 6, s. 31, El-İsabe, c. 3, s. 287

[847] - Müstedrek-us Sahiheyn, c. 3, s. 126, Tarih-i Bağdat, c. 4, s. 348, Macme-uz Zevaid, c. 9, s. 14, Tahzib-ut Tahzib, c. 6, s. 320, Cami-us Sağir, c. 1, s. 108
[848] - Müstedrek-us Sahiheyn, c. 3, s. 127
[849] - Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 637
[850] - Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 656, h. 3768 ve 3781, Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 3, 62, 64 ve 82, Hiylet-ul Evliya, c. 4, s. 139
[851] - Sünen-i Tirmizi, c. 5, s. 656, h. 3768 ve 3781, Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 3, 62, 64 ve 82, Hiylet-ul Evliya, c. 4, s. 139
[852] - Tevbe suresi, 71
[853] - Vakia suresi, 36-36
[854] - Ahzab suresi, 57
[855] - İnsan suresi, 13
[856] - Sahih-i Müslim, Kitab-u Fezailu-s Sahabe, Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 398
[857] - Fetava Sahabii Kebir, s.
677

[858] - Mustedrek-ul Vesail, Kitab-un Nikah,c.14,h:16356.
[859] - Mut’a akdi için gereken şartlar ve hükümler hususunda her Müslüman’ın kendi taklit mercilerinin ilmihal kitaplarına müracaat etmesi gerekir.